

عيزەدىن ئىبن ئەسىر

تەراۋى مېزوو

مندى اقرا التقاتي

www.igra.mtqmontada.com

بەرگى يەكەم

✓ **وەرگىرانى**

زاھىر محەمەد رەشىد

✓ **پىداچونەۋەى**

پروڧىسورى يارىدەدەرد. ياسىن سەردەشتى

منتدى اقرأ الثقافي

=====

www.iqra.ahlamontada.com

تہواوی میٹرو

بلاوڪراوهى خانهى چاپ و بلاوڪردنهوى چوارچرا

۱۵۶زنجيرهى

ناونيشان / سليمانى - سهرةتائى شه قاسمى مهولهوى - بهرامبهه پالاس

هؤبايل ناسيا ۰۷۷۰۱۵۷۵۰۶۷ - سانا ۰۷۵۰۱۱۲۸۳۸۸

نرخى ۷۵۰۰ ديناوه

تهواوی میژوو

نوسینی: ئیبن ئەسیر

وه‌رگیپانی: زاهیر محەمەد ره‌شید

به‌رگی یه‌که‌م

چاپی دووهم

سلیمانی

۲۰۱۰

به ناوی خوای جوانکاری بونه‌وهر

پیناسی کتیب

ناوی کتیب : ته‌واوی میژوو

بابهت : میژوویی

به‌رگی : به‌که‌م

نوسینئی : ئیبن ئه‌سیر

وهر گپرانئی : زاسیر محمد محمد ره‌شید

تایپ : نژو مسته‌فا

نه‌خشه‌سازی : چوارچرا

نوبه‌تی چاپ : چاپی دوهم سلیمانی ۲۰۱۰

چاپخانه : چوارچرا

دیزاینی به‌رگ : هه‌ریو عوسمان

تیراژ : ۱۰۰۰ دانه

ژماره‌ی سپاردن (۱۲۵۲) سالی (۲۰۰۸) پیدراوه

پیرست

- ۹ ----- پینشه‌کی
- ۱۵ ----- پینشه‌کی
- ۱۷ ----- ((چۆنییه‌تی نوسین))
- ۲۱ ----- ((سووده‌کانی میژوو نوسین))
- ۲۱ ----- ((سووده‌کانی ئەم دنیایی میژوو))
- ۲۳ ----- ((سووده‌کانی ئەم دنیایی میژوو))
- ۲۴ ----- کاتنیک میژوونوسین له نیسلام دەستی پیکرد
- ۲۵ ----- میژووی عەرب پینش نیسلام
- ۲۶ ----- وتار له‌بارە‌ی زەمان
- ۲۷ ----- وتار له‌بارە‌ی سەراسەری زەمان لەسەرە‌تا تا کۆتایی
- ۲۹ ----- وتار له‌بارە‌ی ئاڤراندن و ئەوه‌ی یەکمە‌ دیارده‌ چیدوو
- ۲۹ ----- وتار له‌بارە‌ی ئەوه‌ی دوا‌ی پینوس ئاڤرینرا
- ۳۰ ----- ئەوه‌ی دوا‌ی هەوری سپی ئاڤرینرا
- ۳۱ ----- ((رۆژنیک گەخ‌وا ئاڤراندنی زه‌وی و ئاسمانه‌کانی دەسپینکرد))
- ۳۲ ----- وتار له‌بارە‌ی ئەوه‌ی ((رۆژ)) لەم باسە‌دا مەجازییه‌
- ۳۳ ----- وتار له‌بارە‌ی شو‌ و رۆژ و ئەوه‌ی کامیان پینش ئەویتر ئاڤرینراوه‌
- ۳۴ ----- ئاڤراندنی مانگ و هەتاو
- ۳۶ ----- داستانی نیبلیس و ناچار کردنی ئادەم بە‌گونا‌حکاری
- ۳۷ ----- بە‌سەر‌هاتی‌کان له‌بارە‌ی پاشایه‌تی نیبلیس
- ۳۷ ----- ((نە‌حله‌تی خ‌وای لیبیت)) و روداو‌ه‌کانی رۆژگاری پاشایه‌تی ئەم
- ۴۰ ----- ئاڤراندنی ئادەم
- ۴۴ ----- ((ئەو ئاوانه‌ی خ‌وا فیری ئادەمی کرد))
- ۴۵ ----- بێ‌کردنه‌وه‌ی مانه‌وه‌ی ئادەم له‌ به‌هشت و دەرکردنی له‌به‌هشت
- بێ‌کردنه‌وه‌ی رۆژنیک ئادەم رن‌گه‌ی مانه‌وه‌ی له‌ به‌هشت پینرا و رۆژنیک که‌ لینی دەرکرا و رۆژنیک
- ۵۰ ----- که‌تۆبه‌ی کرد و بۆ‌ لای خ‌واوه‌ند گه‌راپه‌وه‌
- ۵۰ ----- ((ئەندازە‌ی مانه‌وه‌ی ئادەم له‌ به‌هشت))
- ۵۱ ----- ئاماژە‌دان بە‌ شوئنه‌ی ئادەم و حەوا لینی دابەزین
- ۵۵ ----- دەرھینانی منالانی ئادەم له‌ پینشی و وەرگرتنی په‌یمان
- ۵۷ ----- روداو‌ه‌کانی رۆژگاری ئادەم لەم دنیایه‌
- ۵۷ ----- ((کوشتنی کوری ئادەم بە‌ دەستی براکه‌ی خ‌وی))
- ۶۴ ----- له‌دایک بوونی شیس
- ۶۵ ----- مردنی ئادەم
- ۶۹ ----- بە‌سەر‌هاتی شیس علیه‌ السلام
- ۶۹ ----- ((مناڵه‌کانی شیس))

- ٧١----- رووداره‌کان له‌ده‌سپینکی پاشایه‌تی شیس تا پاشایه‌تی یەرد
- ٧٣----- بیرکردنه‌وهی یارد ((یەرد))
- ٧٥----- پاشایه‌تی ته‌مورس
- ٧٦----- بیرکردنه‌وهی خنوخ که‌هه‌مان ئیدریسه
- ٧٨----- پاشایه‌تی جه‌مشید
- ٨٠----- رووداره‌کانی رۆژگاری نوح
- ٨٧----- بیوراسب یا ئاژی ده‌اکێ تازی که عمره‌به‌کان پێی ده‌لێن زوحاک
- ٩٢----- داستانی بنه‌ماله‌ی نوح
- ٩٢----- ((مناله‌کانی سام))
- ٩٧----- پاشایه‌تی فه‌ره‌یدون
- ٩٨----- رووداره‌کانی ئیوان نوح و ئیبراهیم
- ١٠٨----- ئیبراهیم (ع) و پاشاکانی هاورۆژگاری ئەو له‌عه‌جه‌م
- ١١٥----- کۆچ کردنی ئیبراهیم و هاورۆژگاری
- ١١٧----- له‌دایک بوونی ئیسماعیل و بردنی بۆ مه‌که
- ١٢١----- دروست کردنی باره‌گای خوا له‌مه‌که
- ١٢٣----- داستانی سه‌ره‌برینی مناله‌که‌ی خۆی له‌رۆژگای خوا
- ١٢٤----- نه‌وانه‌ی ده‌لێن زهبیح ئیسماعیل
- ١٢٥----- ئەو که‌سانه‌ی ده‌لێن زهبیح ئیسماعیل بوو
- ١٢٦----- هۆکارێک که خوا فه‌رمانی سه‌ره‌برینی دا و چۆنیه‌تی سه‌ره‌برین
- ١٢٨----- نه‌وه‌ی خوا ئیبراهیمی پێ تاقی کرده‌وه
- ١٣٠----- چاره‌نوسی دوژمنی خوا نه‌مروود و گیاندانی ئەو
- ١٣٣----- به‌سه‌ره‌اتی لوگ و خه‌لکه‌که‌ی
- ١٣٦----- مردنی ساره‌ هاورسه‌ری ئیبراهیم و ژن و مناله‌کانی ئەو
- ١٣٧----- مردنی ئیبراهیم و ئەو کتێبانه‌ی بۆ ئەو دابه‌زین
- ١٣٩----- چاره‌نوسی مناله‌کانی ئیسماعیل کوپری ئیبراهیم
- ١٣٩----- بیرکردنه‌وه‌ی ئیسماعیل کوپری ئیبراهیم و مناله‌کانی
- ١٤١----- داستانی نه‌یووب
- ١٥١----- داستانی یوسف
- ١٧١----- داستانی شوعه‌یب
- ١٧٤----- داستانی خزر و به‌سه‌ره‌اتی ئەو له‌گه‌ڵ موسا
- ١٧٩----- به‌سه‌ره‌اتی کاری مه‌نوح‌چێهر و رووداره‌کانی رۆژگاری ئەو
- ١٨٤----- داستانی موسا و نه‌ژدای ئەو و رووداره‌کانی رۆژگاری ئەو
- ٢١١----- چاره‌نوسی مناله‌کانی ئیسرائیل له‌بیابان و مردنی هارون
- ٢١٤----- مردنی موسا
- ٢١٦----- یوشه‌ع کوپری نون و داگیرکردنی شاری سته‌مکاران

- داستانی قارون ----- ۲۲۰
- پاشاکانی ئیژان د‌وای مه‌نوجیهر ----- ۲۲۳
- پاشایه‌تی که‌یفوباد ----- ۲۲۵
- چاره‌نوسی ئیسرائیلیه‌کان له‌رۆژگاری پاشایه‌تی که‌یفوباد و زوو و پیغه‌مبه‌ری که‌زقیل ----- ۲۲۶
- به‌سه‌ره‌اتی ئه‌لیاس ----- ۲۲۷
- پیغه‌مبه‌ر (د.خ) ی ئه‌لیه‌سع و وه‌رگیرانه‌وه‌ی تابووت له‌مناله‌کانی ئیسرائیل ----- ۲۳۰
- داستانی شه‌شومیل و تالوت ----- ۲۳۳
- داستانی پاشایه‌تی داوود ----- ۲۴۰
- داستانی د‌اندانی داوود بۆ ژنه‌که‌ی ئه‌وریا ----- ۲۴۱
- داستانی دروست کردنی بیت المقدس و مردنی داوود ----- ۲۴۵
- پاشایه‌تی سلیمان ک‌وری داوود ----- ۲۴۷
- داستانی سلیمان و بلقیس ----- ۲۴۹
- داستانی شه‌رکردنی سلیمان له‌گه‌ل باوکی ژنه‌که‌ی خ‌وی جه‌راوه و په‌یوه‌ندی ژن و می‌ردایه‌تی ئه‌و له‌گه‌ل ئه‌و که‌چه‌ له‌مانه‌که‌ی و لیسنه‌دنی ئه‌نگوستیله‌که‌ی و گه‌راندندنه‌وه‌ ب‌وی ----- ۲۵۷
- مردنی سلیمان ----- ۲۶۲
- پاشاکانی ئیژان د‌وای که‌یفوباد ----- ۲۶۴
- پاشایه‌تی که‌یخوسره‌ و ک‌وری سیاوه‌خش ک‌وری که‌یکاوس ----- ۲۶۷
- چاره‌نوسی مناله‌کانی ئیسرائیل د‌وای سلیمان ----- ۲۷۰
- شه‌ری ئه‌سا ک‌وری سه‌دا له‌گه‌ل ر‌زح فه‌رمانه‌وه‌ی ه‌یند ----- ۲۷۱
- داستانی شو‌عیایی پیغه‌مبه‌ر (د.خ) و پاشاکانی رۆژگاری ئه‌و له‌مناله‌کانی ئیسرائیل و ره‌وانه‌ کردنی سه‌نحاریب بۆ لای ئیسرائیلیه‌کان ----- ۲۷۵
- پاشایه‌تی له‌راسب و ک‌وره‌که‌ی بشتاسب و ده‌رکه‌وتنی زه‌رده‌شت ----- ۲۷۹
- داستانی ر‌وشتنی بخت النصر بۆ سه‌رزه‌مینی مناله‌کانی ئیسرائیل ----- ۲۸۲
- داستانی شه‌ر کردنی بخت النصر له‌گه‌ل عه‌ره‌ب ----- ۲۹۳
- داستانی بشتاسب و روداوه‌کانی رۆژگاری پاشایه‌تی ئه‌و و ک‌وژرانی باوکی له‌راسب ----- ۲۹۵
- ه‌وایی کاری پاشاکانی یه‌مه‌ن له‌ رۆژگاری که‌یکاووس تا سه‌رده‌می به‌هه‌مه‌ن ک‌وری ئیسفه‌ندیار ----- ۲۹۹
- سه‌ربوورده‌ی ئه‌رده‌شه‌ری به‌هه‌مه‌ن و که‌چه‌کی خه‌مانا ----- ۳۰۱
- سه‌ربوورده‌ی کاره‌کانی دارای گه‌وره و ک‌وره‌که‌ی دارای ب‌چوک و چۆنییه‌تی له‌ناوچوونی ئه‌و ----- ۳۰۴
- داستانی ئه‌سکه‌نده‌ری دووشاخ ----- ۳۰۵
- پاشاکان د‌وای ئه‌سکه‌نده‌ر ----- ۳۱۷
- به‌سه‌ره‌اتی کاری پاشاکانی ئیژان د‌وای ئه‌سکه‌نده‌ر ----- ۳۱۸
- پاشاکانی تیره و تابه‌له‌کان ----- ۳۱۸
- پاشایه‌تی ئه‌شک ک‌وری ئه‌شکان ----- ۳۲۰
- پاشایه‌تی گو‌ده‌رز ----- ۳۲۱
- روداوه‌کانی رۆژگاری پاشاکانی تیره‌کان و له‌ناو ئه‌وان عیسا ک‌وری مریم و یه‌حیا ک‌وری زه‌که‌ریا ----- ۳۲۴

- داستانى كوزرانى زەكەريا ----- ۳۲۳
- داستانى لەدايك بوونى عيسا و پىغەمبەرى ئەر تا كۆتايى كار ----- ۳۲۴
- داستانى پىغەمبەر (د.خ)ى عيسا و ھەندىك لەمۇجىزمكانى ئەر ----- ۳۴۱
- داستانى دايمىزنى سطرە ----- ۳۴۵
- داستان بەرز بوونەۋى عيسا بۇ ئاسمان وگەرئەۋەى بۇ لاي دايك و ----- ۳۴۷
- گەرئەۋەى بۇ ئاسمان ----- ۳۴۷
- پاشاكانى رۇم دواى رۇشتىنى عيسا بۇ ئاسمان ----- ۳۵۱
- تا رۇژگارى پىغەمبەر (د.خ)ى ئىمە محەمەد ----- ۳۵۱
- ئامازەدان بەپاشاكانى رۇم كەسى تويۇن ----- ۳۵۲
- تويۇنى يەكەم ھانئان ----- ۳۵۲
- چىنى دوۋەم ----- ۳۵۹
- پاشا باۋەرھىنەرەكان بەئايىنى مەسىحى رۇم ----- ۳۵۹
- چىنى سىيەم پاشاكانى رۇم دواى كۇچ ----- ۳۶۵
- داستانى گەشتىنى ھۆزە عەرەبىيەكان بۇ عىراق و نىشتەجى بوونى ئەرمان لە حىرە ----- ۳۷۱
- بەسەرھاتى جەزىمە ئەبىرەش ----- ۳۷۲
- داستانى تسم و جەدىس كە لەرۇژگارى پاشاى تىرەكان بوون ----- ۳۸۲
- داستانى ھاورىيان ئەشكەوت ئەرمان لەسەردەمى پاشاى تىرەكان بوون ----- ۳۸۸
- داستانى يونس كوپى متى ----- ۳۹۵
- روداۋەكانى رۇژگارى پاشاى تىرەكان ----- ۳۹۸
- داستانى شەمسون ----- ۴۰۱
- داستانى جەرچىس ----- ۴۰۲
- داستانى خالىد كوپى سنان عەبەسى ----- ۴۱۱
- چىنەكانى پاشاكانى ئىران ----- ۴۱۲
- چىنى يەكەم: ----- ۴۱۲
- پىشدادىيەكان ----- ۴۱۲
- چىنى دوۋەم: ----- ۴۱۲
- كياىيەكان ----- ۴۱۲
- چىنى سىيەم: ----- ۴۱۲
- ئەشفاىيە (ئەشكانىيەكان) ----- ۴۱۲
- چىنى چوارەم: ----- ۴۱۴
- ساسانىيەكان ----- ۴۱۴
- بەسەرھاتى ئەردەشىر كوپى بابەك و پاشاكانى ئىران ----- ۴۱۴

پېشەكى

راستىھەكى بەلگە نەۋىستە، ھەروك چۆن داھاتوو زادەى ئىستا و نەمرۇيە، نەمرۇش زادەى دۈينى رابردوو. بە واتايەكى دى، ھەر نەتەۋە و گروپىكى كۆمەلەيەتى لەرۇزگارى نەمرۇدا جىيە و چ كارەيە، پشت بە ھەل و مەرجى دۈينى دەبەستىت كە لەكۆمەلگاي مەرۇفايەتيدا چى كرددوو و چ كارە بوو. بىگومان لە داھاتوویشدا چى دەكەن و چۆن دەين، دەكەۋىتە سەر نەۋەى ئىستا و دۈينى چى بوون و چين. وردتر، داھاتوو بە گشتى، لەسەر نەمرۇ و دۈينى رادەۋەستىت. بەۋەش نەۋ راستىە دەچەسپىت كەكات يەكەيىكى پىكەۋە بەسترا و لىك دانەپچراۋە، تىيدا سەردەمىكى لەسەردەمىكى دىكەى جىياناكرىتەۋە و ھەر لىرمىشەۋەيە كەبايەخى (مىژوو) دەردەكەۋىت.

مىژوو بەگشتى، برىتتە لە تۇمار و يادداشته گرنەگەكانى رابردوو لەلايەن كەسپىكەۋە كەبەمىژوونوس ناۋدەبرىت. نەۋ كەسەى كە ھەۋل دەدات بە پىنى تۋانا و شارەزايى و لىھاتۋى خۇى، راستى نەۋ رووداۋانە بگىرىتەۋە و قامك بخاتەسەر كات و شوين و ھۆكارەكانى روودانىان و پەيۋەندىان پىكەۋە روونبكاتەۋە و كارپىگەريان لەسەر يەك و روودامكانى داھاتوو نىشان بەدات. نەركىكى نەۋتۋى مىژوونوس كە تارادەيەكى زۇر گران و تاقەت پروكىنە و لە سۆنگەى مەرۇف بوونى خودى مىژوونوس، ھەروھەا بالادەستى سىبەرى مەرۇف بەسەر كەرمسە خاۋەكانىيەۋە، نەگەرى نىيە بتوانىت تەۋاۋى راستى روودامكانى رابردوو كوتومت ۋەك خۇى بخاتە بەردەست. نەۋەى ھەيە تەنيا گۋاستنەۋەى وىنەيەكى نىزىكە لەروودامكانى رابردوو، وىنەيەكە خودى مىژوونوس، لەبىر و ھزرى خۇيدا و بەپىنى شىۋازى ماملە كەردنى لەگەل كەرمستە خاۋەكان و تىگەشتىيان وىناى دەكات.

خۈينەرى بەرىز، نەم كىتتە بەردەست، ۋەرگىرانى يەككىك لە گرنەگىن كىتتە مىژوويەكانى جىھانى ئىسلامە كەلەبەنەرمەتدا ناۋى (الكامل فى التاريخ) ە و بە زمانى عەرەبى لەلايەن يەككىك لەبەناۋبانگىرەن مىژوونوسانى نەۋ جىھانەۋە كە (عزالدين كورى الاثرى) و نوسراۋە.

عیزه‌ددین نازناوی میژونوسیکی مه‌زنی موسولمانی سوننی کورده، له بنه‌رهدتا ناوی باوکیله‌سه‌ن عه‌لی کوری ئەبی لکه‌ره‌م محهمه‌د کوری محهمه‌د کوری عبده‌لکه‌ریم کوری عبده‌لواحه‌ده. ناوبراوی له‌سالی ۵۵۵ کۆژی/ ۱۱۶۰ زایینی له‌ جه‌زیره‌ی بو‌تان که به‌جه‌زیری ئیبن عومه‌ریش ناوده‌بریت، چاوی به‌ دنیا هه‌له‌ئیناوه. عیزه‌ددین کوره ناوه‌نجی باوکیه‌تی. براه‌کی له‌خۆی گه‌ورمتری به‌ناوی (مجدالدین ابوو السعادت) و یه‌کیکی دیکه‌ی له‌خۆی بچوکتی به‌ناوی (ضیاء الدین ابوو الفتح) هه‌یه، که ئەوانیش زانا و مه‌حه‌دیه‌ و نوسه‌ری به‌ناوبانگ و خاوه‌ن کتیبین و هه‌روه‌ک عیزه‌ددین به‌ (کۆری الاثیر) ناسراون.

شایه‌نی باسه‌ عیزه‌ددین که‌له‌نیو بنه‌ماله‌یه‌کی ناودار و خاوه‌ن سامانی جه‌زیره‌دا په‌روه‌رده ببوو، هه‌ر له‌سه‌ره‌تاوه بایه‌خیکی تایبه‌تی له‌ لایه‌ن باوکیه‌وه پێدراوه. عیزه‌ددین وێرای ئەوه‌ی هه‌ر به‌ مندالی قورئانی له‌به‌ر کرد و بنه‌ماکانی خویندن و نوسین فێربوو، دوا‌ی ئەوه‌ له‌ گه‌ل باو ک و دوو براه‌کیدا به‌ته‌واوی جه‌زیره‌یان به‌جیه‌شت و رویان کرده موس‌ل و له‌و شارهدا نیشته‌جی بوون، دهره‌تی ئەوه‌ی بو ره‌خسا که‌سه‌ردانی مزگه‌وت و خویندنگا و کۆره‌ زانسته‌مکانی موس‌ل بکات و لێیانوه‌ فێربیت. ئەو هه‌ر له‌وئ زانستی چه‌دیه‌ی له‌سه‌رده‌ستی هه‌ردو زانی ناسراو (ابی الفضل عبده‌لله‌ کۆری احمد) و (ابی فرج یحیی‌ الخفیی) خویند. دواتر دهره‌تی چوونه‌ جه‌جی قۆسته‌وه و سه‌ردانی به‌غدادی کرد و له‌وئ سه‌ردانی زانیانی به‌ناوبانگی وه‌ک (ابی القاسم یعیش کۆری صدقه‌ الفقیه‌ الشافعی) و (ابی احمد عبده‌لوه‌هاب کۆری علی الطوسی) کرد و زانیاریان لێ فێربوو. پاشتر بو به‌ده‌سته‌ئینی زانست و به‌مه‌به‌ستی فێربوون و گه‌ران به‌ دوا‌ی زانیاریدا، روی کرده شام و چووه‌ قودس و زانیانی نه‌وێشی بینی و دواتر گه‌راپه‌وه موس‌ل تا له‌ماله‌که‌ی خۆیدا جینگیر بیت و خۆی بو‌ کاری نوسین ته‌رخان بکات.

ده‌بی بگوتریت، وێرای ئەوه‌ی عیزه‌ددین له‌ کاتی گه‌ران و سورانی به‌ دوا‌ی زانست و زانیاریدا، زۆربه‌ی زانا پایه‌به‌رزمانی جیهانی نیسلامی سه‌رده‌مه‌که‌ی خۆی به‌سه‌ر

كردنەۋە و لىيانەۋە زانستەكانى : ھەدىس، فىقە، قورئان، ئىۋسول، ھەرائز، و مەنتىق فىرېۋوۋە. بەلام ئەو تەنبا دو لە زانستەكانى ھەلبىزارد و تىياندا قول بوۋىەۋە كە زانستى ھەدىس و مېژوو بوون. لە رىنگاى ئەو دو زانستەشەۋە ناوبانگى دەمكرد. لەگەل ئەۋەى عىزەددىن كورى ائىر زىاتر ەك مېژوونوس ناسراۋە تا موھەدىس. بەشېۋمىەك كەلە پاش (الطبري) بەناسراوترىن مېژوونوسى موسولمان دەدرىتە قەلەم. مېژوونوسىك كەلەبوۋارە جىياجىياكانى نوسىنى مېژوودا شارەزاىانە ئەسبى خۇى تاۋداۋە. گرنگترىن ئەو بەرھە مېژوويانەى تۆمارى كردون برىتىن لە:

۱ – (التارىخ الباهر الدوله الاتباكية) ئەم كىتەبەى، باسى مېژووى دەۋلەتى ئەتابەكى دەكات كە لەلایەن (عىماد الدىنى زەنگى) يەۋە لە موصل لەسالى ۵۲۱ كۆچى بەرامبەر ۱۱۲۷ زايىنى دامەزراۋە. ئەو دەۋلەتى عىزەددىن لە ساپەيدا ژيانى دەگوزەراندا.

الصباية

۲ – (اسد الغابة فى معرفة الصحابة) كەلە دۋبەرگ پىكەدىت و تىيدا نامازەى بە ھەوت ھەزار و پىنج سەد لە يارانى پىغەمبەر (د.خ) (د.خ) و ژيان و تايەتمەندىيەكانى كرىۋە.

۳ – (اللباب فى تهذيب الانساب) كەباسى لە رەگەز و بنەجە و تىرو تايەفەى خىلەكانى ەمرەب و ناكار و شىۋازى ژيان و دابەش بوون و گوزەرانىان دەكات.

۴ – (الكامل فى التاريخ) كەلەدوانزە بەرگ پىكەتوۋە و لە مېژووى گشتى دەدوئت. ھەر لە قۇناغى ئافراندىن و سەرھەتاي ژيانەۋە تا دەكاتە سالى ۶۲۸ كۆچى. واتە يازدە سال بەر لەمردنى كەسالى ۶۲۹ كۆچى بەراپەر ۱۲۴۳ زايىنىيە.

عىزەددىن لە الكامل دا قسە لە جىھانى كۆن دەكات تا دەرگەۋتى ئىسلام. دواتر دىتە سەر باسى جىھانى ئىسلامى تا سەردەمەكەى خۇى. ئەو لە گىرانەۋە و تۆمار كرىنى

روداوهمکاندا پشت به به‌دوا به‌کهاتنی ساله‌کان دهبه‌ستیت و روداوکانی هر سال به‌جیا تۆمار ده‌کات. ئەو ریبازه‌ی که‌به (الحولی / chronicle) ناو دهب‌ریت. عیزه‌ددین ویزای ئەوه‌ی له‌م کتیبه‌دا باس له‌ میژووی گشتی روداوه‌ گرنگه‌کانی رابردوو ده‌کات که‌چی له‌ هه‌مان کاتدا تا بۆی کرابیت روداوه‌ ناوچه‌یی و هه‌رمیه‌کانی پشتگوێ نه‌خستوه. بگره‌ ناو‌ری له‌ هه‌واله‌کانی که‌ش و ناو هه‌وا و دیارده‌کانی وه‌ک: بوومه‌له‌رزه، وشکه‌سالی، گرانی، بلا‌وبوونه‌وه‌ی نه‌خۆشی... هتد داومه‌وه.

شایانی باسه‌ الکامل ده‌یسه‌لینیت که‌ عیزه‌ددین ته‌نیا به‌ گیرانه‌وه‌یکی ساکاری روداوهمکان وگواسته‌وه‌ی هه‌واله‌کانی رابردوو و تۆمار کردنیان نه‌وستاوه‌ به‌ئکو ئەو زۆربه‌ی کات وه‌ک رافه‌گاریکی لیهاتوو و ره‌خنه‌گه‌ریکی وریا سه‌رنجی خۆی له‌مه‌ر روداوهمکانی رابردوو نیشانی خۆینه‌ر داوه‌ و ره‌خنه‌ی سه‌ربازی و سیاسی و مۆرالی خۆشی سه‌بارت به‌ دیارده‌ میژوووه‌کان هه‌یه. دیاره‌ عیزه‌ددین به‌ هۆی جیبه‌جی کردنی هیندیک نه‌رکی سیاسی فه‌رمی که‌له‌لایه‌ن خاوه‌نی موس‌لوه‌ پتی سپێردا‌بوو، هه‌روه‌ها له‌ سۆنگه‌ی ئەوه‌وه‌ که‌له‌ شه‌ر و مملانی و په‌لاماره‌ سه‌ربازیه‌مکانی (سه‌لاح الدینی نه‌یویی)دا هاوه‌لی ناوبراوی کردوه. هه‌ربۆیه‌ ناسانه‌ر توانای به‌سه‌ر گیرانه‌وه‌ی ئەو روداوانه‌ و نیشاندانی سه‌رنج و تیبینی و ره‌خنه‌ گرتن داشکاوه‌ و له‌و لایه‌نه‌وه‌ لیهاتویی خۆی ده‌رخستوه. ئەوه‌ش بۆته‌ هۆی ئەوه‌ی که‌سایه‌تی میژووی عیزه‌ددین له‌هه‌میشه‌دا رون و ناشکرا و بی پیچ و په‌نا بیت. ئەوه‌ی ئەم راستیه‌شی زیاتر ده‌رخستوه‌ ئەوه‌یه، که‌ عیزه‌ددین (الکاملی) به‌زمانیکی پاراو و سانا و بی‌گری و گۆل پیتشه‌ش به‌خۆینه‌ران کردوه.

ئەم وه‌رگیرانه‌ کوردیه‌ی کتیبی میژووی (الکامل)، له‌ لایه‌ن بری وه‌رگیری پیگه‌شتووی لاو و خۆینه‌دکاری به‌ریزم کاک(زاهیر محممه‌د ره‌شید)ه‌وه‌ ناماده‌ کراوه‌ و پیتشه‌ش به‌ خۆینه‌رانی کورد و کتیبخانه‌ی کوردی ده‌کریت. ئەو کتیبه‌خانه‌ی که‌ بۆ په‌رکردنه‌وه‌ی که‌لینه‌کانی له‌بواره‌ جیا‌جیا‌کاندا به‌گشتی و له‌ یواری به‌ره‌می وه‌رگیردارو به‌ تایبه‌تی، پئویستی به‌ سه‌دانی وه‌ک کاک زاهیر هه‌یه‌ تا ده‌وله‌مه‌ند بیت و بگاته‌ نزیک به‌ ناستی کتیبخانه‌ی نه‌ته‌وه‌مکانی دیکه‌ی دراوسی و بیانی.

هه‌ریۆیه له لایهن خۆمه‌وه ده‌سخۆشی له ماندو نه‌بوونی کاکه زاهیر ده‌که‌م و هیوادرام به‌هه‌مان گور و تینه‌وه بۆ ته‌واو کردنی کارمه‌کی تێبکۆشیت و به‌سه‌رکه‌وتویی تا وه‌رگیرانی دوا‌به‌رگی ئەم کتێبه‌ میژوو‌یه به‌نرخه‌ رانه‌وه‌ستیت.

پێویسته‌ بگوتریت، که ئەم وه‌رگیرانه‌ کوردییه‌ی (الکامل) له‌سه‌ر وه‌رگیرانه‌ فارسیه‌که‌ی کراوه‌ که به‌رگی یه‌که‌می له‌ ساڵی ١٣٧٠ی هه‌تاوی به‌رامبه‌ر به‌ ١٩٩١ زایینی له‌ لایهن وه‌رگیری ناسراوی ئێرانی (دکتۆر سید محمد حسینی رۆحانی) به‌زمانی فارسی چاپ و بلاو کراوه‌ته‌وه‌. به‌ش به‌حالی خۆم چ وه‌رگیرانه‌ فارسیه‌که‌ی دکتۆر رۆحانی و چ وه‌رگیرانه‌ کوردییه‌که‌ی کاکه زاهیر به‌کارێکی سه‌رکه‌وتووانه‌ ده‌زانم. داواشم له‌خوێنه‌ران و شاره‌زایانی زمانی کوردی به‌ریز هه‌یه‌ که پاش چاپ کردنی ئەم کاره‌، بابته‌که‌ به‌ وردی بخوێنه‌وه‌ و هه‌ر که‌م و کوریه‌کی زمانه‌وانی تێدابیته‌، سه‌رنج و تیبینی خۆیانی له‌سه‌ر بلاو بکه‌نه‌وه‌ تا کاکه زاهیر به‌سوپاسه‌وه‌ سویدیان لێ ببینیت و له‌ وه‌رگیرانی به‌رگه‌کانی داها‌تووی ئەم کتێبه‌ له‌به‌رچاویان بگریت. له‌گه‌ڵ هیوای سه‌ربه‌رزی و ته‌ندروستی بۆ هه‌موو>وان...

پروفسۆری یاریده‌ده‌ر. دکتۆر یاسین سه‌رده‌شتی

٢٥ ی خا‌که‌لیۆه ٢٧٠٧ی کوردی

سلێمانی

پېشەكى

سوپاس بۇ خۇاى كۆن شياۋە كەزىيانى سەرمىتايى نىيە. گەۋرە و ھەمىشەبىيە و لەبەر ئەمە، ۋەك ئەۋ، كۆتايى نىيە و بوونى ناكامى نىيە. پاشاى راستىن و لەسەر ئەم بىنەمايە زانايى و فرەزىانى ھىچ كات ناتوانن ھەستى پېيكەن. تۋانايە و لەبەر ئەمە ھەموۋى ئەۋەى لە گەردوندايە، نىشانەبىك لەتۋانايى بى كۆتايى ئەۋە. پېرۇزە و لەبەر ئەمە روداۋەكان بەدەۋرۋوبەرى بارگاگەى ناگەن. پاك لەگۆرانكارىيە. كەۋاتە لەۋ — جگە لەۋ—ناتۋانئىت رزگارى بىت. سورئىنەرى ئافرىنراۋەكان لەنئوان ھەلگرتن و دابەزاندىن و بلاۋكردن و تىكچېرژاندىن و سەقامگىر كردن و تىك شكاندىن و مراندىن و زىندو كردن و بەختەۋەر كوردن و لەرئىدەر كوردن و رىزدار كردن و بى رىز كوردنە. ھەر كەسك بىھوئىت، سەرۋەرى و پاشايەتى پىدەبەخشىت و لەھەر كەسى بووئىت، ۋەرىدەگىرئىتەۋە. چاكە لەدەستى ئەۋدايە و بۇ ھەموو كارىك بەتۋانايە. لەناۋبەرى رۇژگارە كۆنەكان و خەلگانى پېش. ھەر بورج و قەلا و دژىكانى دروست كرد لەبەرامبەر تۋانايى ئەۋ پەناى نەدان. ((نىستا نايە ھىچ كام لەۋان دەبىنى و يا ئاۋاز و جوۋلەبەك لەۋان دەبىستى؟ مريم / ۱۹ / ۹۸)). سوود و زىان بە دەست ئەۋە و ئافراندىن و كار. گەۋرەبە خۋايەك خۋاۋەندى جىھانىانە. ئەۋ لەبەر ئەۋ بەخشىنانەى پىي بەخشىۋم دەپەرستم و بۇ ئەۋ تۋانايىيەى بەھەر كام لە خەلگانى داۋە، رىزى لىدەگرم. سلاۋ و درودى بى كۆتايى بۇ پىغەمبەرەكەى دەنئىرم كەگەۋرە و سەرۋەرى عەرمب و عەجەم بوو و نىردراۋ بۇ ھەموو خەلگان. سلاۋ لەبىنەمالە و ھاۋرىكانى كە ئالاي رىنئىشاندىر بوون و چرا لەناۋ تارىكى. درودى خۋايان لىبىت و لەبەرامبەر ھەموۋيان سەرى رىز و كورنوش دادەنەۋىنم.

بەلام دواتر، بەردەۋام خۋازىيارى خۋىندىنەۋەى كىتئىبە مىژۋوبەكان بووم و دەمويست ناۋەرۋىكانى بزانم و ھەست بەروداۋە ئاشكرا و شاراۋەكانىان بكام. تامەزرۋى ئەۋ ئەزمون و زانست و فەرھەنگانە بووم كە لەناۋياندا ھەشار درابوون. كاتىك تىيادا رۇچوم لەگەل خۋاستەكەى خۆم بەناسازگارم بىنى.

دەستەيەك رېڭاكانى مېژوو نوسىن تا قۇلايى دەپتون و درىژدادېرى دەمكەن و دەستەيەك لەبەر چىروپىرى زىانى پىدەگەيەنن. لەگەل ئەمەيشدا زۇربەيان روداۋە گىرنگ و گەورەكانيان نوسىۋە.

زۇربەيان سەرقالى كارە ورد و بى بەھاكان بوون كە گىرنگى پىنەدانىيان باشتر و نەنوسىنيان شياوتر بوو. نەنەيەك لەۋان دەپوت: سەير و سەرسورەينەرە، تاقيكەرەۋەى بەرد و شاينى بەلابردن فەرماندا و پەيمانەيەكى لەبەهايان زىاد كىرد، رىزيان لەۋ گىرت و ئەمىيان سووك.)) ھەر كەسنىك تا رۇژگارى خۇى مېژوو نوسى و دواى ئەۋ يەكىتر ھات و بۇ ئەۋ پاشكۆيەكى لەخۇى بەجىھىشت و روداۋە تازەمكاني دواى مېژوو ئەۋى زىاد كىرد. ئەۋەى رۇژھەلاتى بوو روداۋەمكاني رۇژئاۋاى لەبىر كىرد و رۇژئاۋايبەكان لەرۇژھەلات شتىكى ئەۋتۇيان نەنوسى. لەبەر ئەمە كاتىك لىكۆلەر دەپويست نوسراۋىكى مېژوو بىخوئىنئەۋە، پىۋىستى بە چەندىن بەرگ و كىتپى زۇربوو و دەپپىنى دەستەيەك لەبەر كەم نوسىن زىانيان لە مېژوو داۋە و ھەندى لەبەر درىژدادېرى بوونەتەھۋى نازار و رەنجانى.

((چۈنئىيەتى نوسىن))

كاتىك بەم شىۋەم بىنى دەستەم بە نوسىن كىتئىكى مېژوۋى و گىشىگر لەبارەى بەسەرھاتى ژيانى پاشاكانى رۆژھەلات و رۆژناۋا و نىۋانىان كىرد تا بۆمىن يادداشتىك بىت لەترسى لەبىر كىردن بەردەوام لىيى بروانم و روداۋەكان لەسەرمتايى رۆژگارمۇە نامازە پىندەم.

ئەم بەسەرھاتانە بەردەوام دەبن و يەككىك درىژە بەرىگى كى ئەۋىتر دەمات. ئەم زىجىرە تا مردنى خۇمان درىژە دەبىت.

لەگەل ئەمەيشدا نالىم لىردەدا ھەموو روداۋە پەيۋەندىدارەكان بە مېژووم زەق كىردۇتەۋە چۈۈنكە ئەۋەى لە موسلە بەناچار لە دەست راگەشتن بەۋەى لە ھۇلاى رۆژھەلات و رۆژناۋايە دوور دەكەۋىتەۋە. بەلام دەلىم لەم كىتئىبەدا ئەۋ شتانەم كۆكردۇتەۋە بەتەنیا لەھىچ كىتئىكىدا كۆنەكراۋمتەۋە. ھەر كەس لىيى بروانىت راستى ئەم وتەى بۇ دەردەكەۋىت و ئەندىشەى تىرى نابىت. من كارى خۇم لەكىتئىبى گەۋرەى نىمام باۋكى جەغفەرى تەبەرى دەست پىكىرد چۈۈنكە ئەم كىتئىبە پالپىشىكە و ھەموۋان پىشتيان پى بەستوۋە و لەكاتى ناكۆكى بەلگەى لى دەھىننەۋە. ھەموو بەسەرھاتەكانم ەك گەۋھەرىك لەناۋ بەرھەمەكەى خۇمدا دانىشانم و زىانم بە ھىچ نەگەيانم. ئەۋ لەبارەى زۆرىەى رۇۋادەكان چەندىن گىرانەۋەى جىۋاۋى نامازە پىداۋە كەھەركام ھاۋشىۋەى پىشوتىرەكەيەتى يا لەۋ كەم بايەختر. لەناۋ بەرھەمەكەى ئەۋ گىرنگىم داۋە بەگىشىگر تىرىن گىرانەۋە و كەم و كۆرپەكانم لەشۋىنەكانىرەۋە پىر كىردەۋە. ھەر شتىك لەشۋىنى خۇيدا نوسى و لەم رومۇە يەك روداۋ بە جىۋاۋى شىۋەكانى گىرانەۋەى، ھاۋشىۋە و ھاۋناھەنگ لەناۋ دەرھات و ئەمە ئەۋ شتەيە بە جوانى لەم كىتئىبەدا دەبىينن.

كاتىك خۋىندىنەۋەى ئەۋ كىتئىبەم تەۋاۋ كىرد، مېژوۋە ناۋدارەكانىترم خۋىندەۋە و لەناۋ ئەۋان ئەۋەى لەمېژوۋى تەبەرى خۋىندىبۈۋمەۋە، گىشىگر تىرم كىرد. ھەر شتىك لەشۋىنى خۇيدا دانا جگە لەۋەى لەبارەى ھاۋەلانى پىغەمبەر (د.خ)ى خوا بوو

چوونکه لیژمدا هیچم له‌سەر وتارمکانی ته‌بهری زیاد نه‌کرد مه‌گەر نه‌وهی زیاد کردنه‌که رونکردنه‌ومیه‌گی پئویست بو‌وایه. هه‌روه‌ها نه‌وهی بیژمرمه‌کی له‌گیرانه‌وهی به‌سه‌ره‌اته‌که‌ی خو‌ی به‌هه‌له‌ وتن به‌راومرد نه‌کردبیت. له‌مباروهه باوم‌رم پیکرد چوونکه نیمامی‌کی قایم کار و راست کرداره و له‌روانگه‌ی زانست و راست باوم‌ری و راست بیژی، راست کاره. جیاواز له‌ومیش، له‌میژووه نامازه پیدراومکان و کتیبه ناودارمکان ته‌نیا گیرانه‌وم له‌که‌سانیکه‌وه هی‌ناومته‌وه که راست وتار بوون و له‌نوسینی کارمکانیان راست کردار. هیچ کات وه‌ک که‌سیک نه‌بووم له‌تاریکی شه‌و هه‌نگاو هه‌لبگریت یا‌گه‌وه‌ه‌رو لم تیکه‌ل بکات. میژوونوسانم بینوه یه‌ک روداو له‌ماوه‌ی چه‌ند سائیکدا ده‌هیننه‌وه و له‌هه‌ر مانگیک به‌شیکی دم‌گیرنه‌وه و له‌بهر نه‌مه روداو‌که بچ‌رچ‌ر دهم‌ده‌که‌ویت که شتیکی لی هه‌لناکریت و جگه له قوول روانین و قوول تی‌فکرین تی‌گه‌شتنی نه‌گه‌ری نابیت. له‌سەر نه‌م بنه‌مایه یه‌ک روداوم له یه‌ک شویندا گیراومته‌وه و نامازه‌م به‌وه داوه هه‌ر به‌شیک له کام مانگ و سالدئا رویداوه. له نوسراومکه‌ی مندا هه‌موو روداومکان یه‌ک له‌دوای یه‌ک و هاونا‌هه‌نگ و به‌رده‌وام هاتون و هه‌رکام درێزه‌ی نه‌ویتریان گرتووه.

له‌هه‌ر سائیک بو هه‌ر رووداویکی تایبەت و ناودار گیرانه‌ومیه‌گی تایبەتم نامازه پیداووه. له‌باره‌ی نه‌و روداووه بچوکانه‌ی به‌رگه‌ی گیرانه‌وی جیاوازیان نه‌دم‌گرت نه‌م ری‌گه‌یه‌م گرت‌ه‌بەر که‌بو هه‌موویان گیرانه‌ومیه‌کم له‌کو‌تایی هه‌ر سالدئا نامازه پیدئا و له ژیر نه‌م ناو‌نیشان‌ه‌دا دامنا((بیره‌وه‌ری چه‌ندین روداویتر)). نه‌گه‌ر که‌سیکم ناوبردووه که له‌سو‌جیکدا باشایه‌تی کردووه یا له‌شوینیکدا شوینکه‌وته‌یی هه‌بووه و روژگاری درێزه‌ی نه‌خایاندووه، هه‌موو گیرانه‌وه‌ی زیانی‌م له‌سه‌ره‌تا تا کو‌تایی له‌سه‌ره‌تایی کارمکه‌یدا هی‌ناوه چوونکه نه‌گه‌ر به‌سه‌ره‌اته‌کانی ناوا که‌سیک له‌شوینه جیاوازاکاندا بلا‌وبیته‌وه به‌هو‌ی زانیاری که‌م، ناسینه‌وه‌ی نه‌گه‌ری نابیت. له‌کو‌تایی هه‌ر سالدئا باسی بیرمه‌ند و زانست خواز و زانا‌گنم کردووه که‌له‌و سالدئا مردوون. ناوه هاوشی‌وه‌م‌کانم که‌له‌نوسینه جیاوازمکان به‌شی‌وه‌ی جیاواز ده‌خوینریته‌وه و له زمانی خه‌لکی هه‌ر شوینیک رو‌خساریکی‌تر به‌خو‌یان دم‌گرن به‌ رونکردنه‌وه‌ی یه‌ک یه‌کی پیته‌کان نوسی تا خوینەر له نه‌ع‌راب و نو‌فته دانان بی‌ نیاز بیت.

كاتىك پېشىنە يەكەم كۆكردەۋە، رۇژگارلىكى درىژ، لەبەر ئەۋ روداۋانەى تازە بە تازە دىمگەشتن و ئەم پىچرپانانە جۇاروچۇر و يەك لەدۋاى يەك بوون، پىشتم تىكرىدن چوونكە ناسىنى من لەم جۇرە كارە گەشتبوۋىە ئاستى گەشە سەندىن و كاملى. ئەۋ كات دەستە يەك لە برادەران و فەرەنگ ناسان و ھونەر پەرۋەران لەھاورىيان— كە ھاۋدەمى لەگەل ئەۋان بە دوورترىن نىمەنەكانى بىن نىيازى خۇم دەزانم و ئەۋان بە رىزداترىن و بەبەھاترىن ھاۋدەمەكانى خۇم ھەژمار دىمكەم— داۋايان كىرد لەمنى بىيىستن تا بتۋان لەزمانى من بىگىرنەۋە. من داۋاى لىبوورنىم كىرد كە كارەكەم بە نىۋە ناتەۋاۋى بەجىھىشتۋە و ھىشتا كۇتايىم پىنەھىناۋە چوونكە بەسەر پىشسوسەكەيدا نەچوومەتەۋە و كەم و كورى و ھەلەكانىم نەگرتۋە و ھەرۋەھا ئەۋەى پىۋىستى بە سىپنەۋە و لەناۋ بىردن بوۋە، نەمكردۋە. ھاتو چۇى ئەۋان رۇژگارلىكى خايناند و بەردەۋام خوازىار بوون و لەپىشت تىنەكىردنى من سوور. ئەۋان پىش كۇتايى و پىچوونەۋە دەستيان بە بىيىستى كىرد. لە گەل ئەۋەى خويندەنەۋە و پىچوونەۋە بەھىزبوو و سىپنەۋەى ئەۋەى دەبۋا نەنوسرايا، لەشۋىنى خۇى. مەبەستى بەنەنجام گەياندىنى سىست و ناتەۋانى ئاشكرا بوو چوونكە من سەرقالى كارى تىربووم كە رىگە چارەم لىي نەبوو، ھاورى و پىشتىۋانم نەبوو. ھەرۋەھا ئەۋ خەمانەى يەك لەدۋاى يەك دىمگەشتن و ئەۋ گىرتارىيە گىانپرانەى لەمەك نەدەپچران. ئىستايىش نىشانەى بىن مېھرى و گىرۇدەى ناتەۋانىم و نالىم ۋەك تىزپىكان رىگە دەبىرم.

كار بەم شىۋە بوو تا يەكك دەركەۋت فەرمانبىردن لەۋ بوو بە نەركىك و لايەنگىرى كىردن لە دەستۋورەكانى ھاۋشىۋەى دەستۋورەكانى خوا. كەسىك لەپىشە گرانبايەكان بەھاتنە سەرگارى ئەۋ چىرۇيان كىرد و رۇخە نەزانىيەكان بەپىشت تىكرىدن ئەۋ لەۋان جىاجىا. كىردەۋە رىزدارەكانى زىندوۋ كىردەۋە بەرگىكى تازەى پۇشاندىن دۋاى ئەۋەى نىسقانەكانىيان پووكا بوو. كەسىك دادپەرۋەرى و بەخشەندىمى ھەموو فەرمانبەرانى گىرتەۋە و بەخشەندەمى سەرانسەرى دىناى داپۇشى. سەرۋەرى نىمە پاشاى مېھرىبان، زاناى خۋايارى بەختەۋەر، مانگى چۋاردەى دىن راستەكان، كۇلەكەى نىسلام و موسولمانان، زىندوۋ كەرەۋەى دادپەرۋەرى كەھىۋادارم دەۋلەتى بەردەۋام و بەخت و

شانسى بى كۆتايى.

لەم كاتەدا درەنگ كىرىم بە رەۋا نەبىنى و كرازى لەش پەرومىم فېرىدا. مەركەبىم نامادە كىرد و پېنوسىم بەھىز. ووتەم كاتى چوستى و چالاكىيە. كەۋاتە ئەى سەمەندى تىز پىنى مەن، تىز بىرۆ. بە نەنجام گەياندنى ئەم كىتېبەم كىردە گەۋرەتەرىن خوستى خۆم و دەست بەكاربوم. گەر خوا كارىكى بویت، بزۆنەرەكانى نامادە و رىگا تەخت دەكات. لەبەر ئەمە بەخىرايى بەدواداچوونم بۆ بەنەنجام گەياندنى كىرد و ئەمە مايەى سەرسورمانە كەدواكەوتوو بىھویت پىش ھەموۋان كەۋیت. خۆم كىردە نىشانەى تىرى سەركۆنەكەران و گىرۆدەى وتارى پىرتانەى لۆمەكەران. باس لەسەر ئەۋەپە ئەگەر رەخنەگران بىانەۋىت رىگە بۆ نووسىنە پاكەكان بەدەست بىنن و بىرەۋەرىيەكان بىانەۋىت كۆكراۋەپەكى رازاۋە فېرىن كەچەندىن چار چاكسازى خويىندەۋەى بۆ كراۋە و كۆكردنەۋە و ھەلەگىرى بەردەۋام نەنجام دراۋە، رىگەى ئەۋان بەرەۋە كىتېبىك خالى لەم رازاندنەۋانە خۆشترە و كاركردىان شىاوترە. دان بەۋەدا دەنىم بەردەۋام كەم و كورپىم ھەبوۋە و نالىم وتەپەكى ناراست بەھۋى لەبىرچوونەۋە كەۋتە سەركاغەز. بەراشكاۋى ناگادارتان دەكەم ئەۋەى نايزانم لەۋەى دەمىزانم زۆر زىاتەرە.

ناۋىكم لىنا لەگەن ماناكەيدا يەك بگىرتەۋە: الكامل فى التاريخ

((سوۋدەكانى مېژوو نوسىن))

زۆركەسم بىنيوۋە بانگەشەى زانست و زانىريان دەكرد و خۇيان بە بىرمەند لەزانست و مېژوونوسىن ھەژمار دەكرد. ئەوان مېژوويان سووك دەكرد و بەگەمىان دەزانى و بە قەسى ھەئىت و پلىتيان دادەنا و پىشتيان تىدەكرد. گومانىان وابوو بەرزترىن سوودى مېژوو رۇشتن بەرەو ئەفسانە و بەسەرھاتەكانە و ئەنجامەكەى ناگاداربوون و زانىيارى لەبارەى چىرۇك و وتوويزى شەوانەيە. راستە، ئەمە گارى كەسىكە لەناوك بەتويكل بەسەندە بكات. بەلام كەسىك خوا سروسشتىكى راستى پىيەخسى بىت و بەرىگەى راست رىنوونى كىردبىت، دەزانىت مېژوو سوودى زۆرە و بەرھەمەكانى ئەم دىيايى و ئەو دىيايى زۆر و بى ژمار. ھەنووكە نىمە ھەندىك لەم سوودانە كەبۇمان روون بۆتەوۋە دياردەخەين و ناسىنى سوودەكانىتر بۇ خوينەرى بەرىز بەجىدىلەين.

((سوۋدەكانى ئەم دىيايى مېژوو))

يەكىك لەسوودەكانى ئەم دىيايى مېژوو ئەوۋەبە بى گومان مرۇف ھەمىشە زىندوبوونى خۇش دەوئىت و بەباشى دەزانىت لەژمارى زىندووان ھەژمار بكرىت. خۇزگە دەمزانى: جىياۋازى جىيە لەنىوان ئەوۋەى خۇى دوينى بىنيويەتى يا بىستوويەتى لەگەل ئەوۋەى لەكتىبىكى گىشتىرى بەسەرھاتى پىشىنىان و ژيانى رابردووان خويندبىتى؟ ئەگەر ئەمانە بخويننەوۋە وەك ئەوۋە وايە ئەو كەسە لەگەلىاندا ھاۋرۇژگار بووبىت و كاتىك لىيان ناگادار بىت، وەك كەسىكە بووبىتە ھاۋدەمىان.

يەكىتر ئەوۋەى كە: پاشاكانى رۇژگارى نىمە و پاشاگان، كاتىك مېژوو دەخويننەوۋە و شىۋەى كارى زالمان و ستەمكاران بەجوانى و بەنوسراۋى لەكتىبەكاندا دەمىنن كە خەلك لە وتار و زمانى يەكترى دەگىرنەوۋە و داھاتووان لە رابردووان بەسەرھاتى زۆر باس دەكەن و كاتىك دوواھاتەكانى وەك ناۋزپران و لەناۋ بردنى خەلك و وىران كىردنى شارەكان و بەفیرۇچوونى سامانەكان و تارىكى رۇژگارمەكان بىيىن، كارمەكانى خۇيان بە قىزەمون ھەژمار دەكەن و پىشتى تىدەكەن. كاتىك شىۋەى ژيانى فەرمانرەۋا دادبەرورمەكان بىيىن و ناۋى خۇشى ماۋمى ئەوان دواى خۇيان بدۇزنەوۋە و بزىنن

له‌رۆژگاری ئەوان شارو ولاتان ناومدان و سامانه‌کان روو له‌زیادیوون بووه، به‌چاکی دهمانن ریچکە‌ی ئەوان بگرنه به‌ر و سوورده‌بن له‌سه‌ری و هه‌موو شتیکی ناسازگار له‌گه‌ڵیا له‌ناو ده‌بن. ئەمه زیاد له‌به‌ده‌ست هه‌ینانی ئەو بیروبووچوونه راستانه‌یه که‌به‌هۆیه‌وه زیانی دوژمنان له‌خۆیان دوور ده‌خه‌نه‌وه و له‌هه‌ڵدێرمان رزگاریان ده‌بیت و خه‌زێنه‌ی گرانبایی شارمان و باشه‌که‌وتی بێ کۆتایی ولاته‌کان راست و ده‌ست لێنه‌دراو ده‌بارێزن. نه‌گه‌ر ته‌نیا سوودی میژوو ئەمه ده‌بوو ئەم شانازییه‌ بو‌ی به‌سه‌نده‌یه.

یه‌کێتێر نه‌زموونه‌کان و ناسینی روداو‌مان و دوو‌هاتی کارمانه‌ چوونکه هه‌یج کارێک رونادات مه‌گه‌ر ئەوه‌ی له‌رابردوودا پێشینه‌یه‌کی هه‌بیت یا هاوشیوه‌ی ئەوه‌ رویدا‌بیت. له‌م رێگاوه‌یه‌ خۆی زیاد ده‌بیت و لایه‌نگه‌ری کردنی ده‌بیته‌ شیاو. ئەو بێزمره‌ خۆش وتویه‌تی:

رایت العقل عقلمین	فمطبووع و مسموع
فلا ینفع مسموع	اذا لم ینک مطبووع
کما لاتنفع الشمس	و ضوء العين ممنوع

واتاکه‌ی: خۆم به‌ دوو شیوه‌ بینه‌— گونجاو و بیستراو. ئەگه‌ر که‌سێک ناو‌زیکی گونجاوی نه‌بیت بیستن به‌کاری ناخوات. وه‌ک چۆن ئەگه‌ر که‌سێک سو‌مای چاوی نه‌بیت تیشکی هه‌تاو سوودی پێناگه‌یه‌نیت.

خواستی ئەو له‌ناو‌ سهرچاوه‌ی گرتووه، ناو‌ سرشتیکه‌ خوا به‌مرۆفی به‌خشیوه‌ و ناو‌، بیستراوی ئەو نه‌زمو‌نانه‌یه‌ ناو‌زی سروشتی بێ زیاد ده‌بیت. ئەم وتبه‌یژه‌ له‌رێگه‌ی فراوان کردنی درێزه‌ی قسه‌ و ریزگرتنی نه‌زموون، به‌ناو‌زیکی جیاوازی زانیوه‌ و گه‌رنه‌ یه‌کیشیان زیادیوونیکه‌ له‌یه‌گم ناو‌زدا به‌ده‌ست دیت.

یه‌کێتێر رازاندنه‌ومیه‌که‌ مرۆف له‌رێگه‌ی خۆیندنه‌وه‌ی میژوو به‌ده‌ستی دینیت و له‌کۆر و کۆبوونه‌وه‌کان به‌بیره‌هه‌ینانه‌وه‌ی زانیارییه‌ میژووه‌کانی خۆی و گه‌یرانه‌وه‌ی شتی تازه‌ خۆی دهر‌ازینیته‌وه‌ و گو‌ی و دله‌ بیسه‌ره‌کانی خۆی خوازیار به‌خۆی ده‌کات. دله‌کان ئەوه‌ی ئەو ده‌یدات و وه‌ری ده‌گریت به‌چاک دهمانن و ئەوه‌ی به‌بیری دینیته‌وه‌ به‌جوان.

((سوۋدەكانى ئەو دىئايى مىژۋو))

بەلام سوۋدەكانى ئەو دىئايى بەم شېۋىيە: بىرمەندى فرەزان كاتىك لەمىژوۋدا رۇدەجىت و سەرۋىژىر بوۋنى خەلك بەدەست جىهان بىئىت و بەدبەختىيە يەك لەدواى يەكەكانى گەورەكان بدۆزىتەۋە كەچۆن رۇژگارى گرژ و مۇن، گيان و پاشەكەۋتەكانى ئەۋانى بەتالان برد و ئاوز و گەورەمى ئەۋانى بەفیرۇدا و هىج خاۋەن پلە وىايە و هىج بى پايەيەكى نەھىشتەۋە و هىج دارا يا نەدارىك لەزىانەكەى رزگارى نەبوو، دىئا بەكەم دەزانىت و پىشتى تىدەمكات و روودەمكاتە توپشۇگرتن بۇ جىهانىكىتر و خوازىارى مالىكى بەردەۋام دەبىت كە هىج كام لەم كەم و كورپانەى نىيە و داھاتوۋان لەم زىانانە بەدوورن.

ئەگەرى ھەيە بىژەرىك بلىت: هىج خوينەرىكى مىژۋویم نەبىنىۋە پىشت لەدنىا بكات و رووبكاتە ئەو دىئا و پىگە بەرزەمەكى. خۇزگە دەمزانى ئايا ئەم بىژمەرە دەستەيەك لەخوينەرانى قورنانى— كە سەرۋەرى ھەموو نامۇژگارىيەكان و پاراوتىرىنى ھەموو وتەكانە— نەبىنىۋە كەلەخويندەنەۋەى قورنان بەدواى ئەم كالا كەمەدا دەگەرىن و بەسەندەى پىدەكەن؟ بەلى، دلى خەلك خوازىارى سوۋدە زوو بەدەست ھاتوۋەمگانە و چارەسەرى ئەمە ناكىرت.

يەكىتر لەسوۋدەكانى ئەو دىئايى مىژۋو، رازاندەۋە بەلەخۇبۋوردۋىي و بەرگەگرتنە كەلە عادەتەكان پەسندىان كىردوۋە چوونكە كاتىك بىرمەند دەبىئىت هىج پىغەمبەر (د.خ) و پاشايەكى گەورە لەزىانى دىئا رزگارى نەبوو و تەنانەت هىج كەس تىايدا نەحەۋايەۋە، دەزانىت بەۋىش دەمكات كەبەۋان گەشت و ئەو ھەمان تىدەمكات كەنەۋان تىي گەشتون.

و ھل انا الا من غزىة ان غوت
غويت و ان ترشد غزىة ارشد
واتاكەى: ئايا من يەككىك لەبنەمالەى غزىەم؟ ئەگەر غزىە گومرا بىت منىش گومرا و لەناۋ دەچم و ئەگەر رزگارى بىت منىش رزگارم دەبىت.

بۇ ئەم زانستەيە بەسەرھاتى زۇر لەقۇرئاندا ھاتوۋە: خوا دەفەرمىت ((ئەم بەسەرھاتانە نامۇژگارىيە بۇ كەسىك كەدلى بەناگا بىت و گوى بگرىت و شايەتى تىگەشتى خۇى بىت (ق/ ۵۰ / ۳۷.)) ئەگەر ئەم بىژمەرە گومان دەمكات خۋاى گەورە

نەم بەسەرھاتانەى لەرىگەى ئەفسانە و وتووئىزى شەوانە گىراۋەتەۋە، دەبىت بزانىت درىژمەدرى گومانە گومراكانى خۆى بوۋە و زۆر كەس لە — بەپئى وتەى قورنان — لەبارەى داستانەكانى قورنان — پېشىنان دەئىن: ((ئەمانە ئەفسانەى پېشىنانە كە پىغەمبەر (د.خ) (د.خ) نووسىۋىەتى و لەبەرەبەيان و كاتى شەو بۇى دەمگىرنەۋە و پىى دەدەن)) (فرقان/۲۵/۵).

لەخوام دەۋىت دلىكى بىرمەند و زمانىكى راست وتارمان پىبەخىت و لەسەر رىگەى راست دامانىت كە ئەو بۇ ئىمە بەسە و چاك سەرۋىرەكە.

كاتىك مېژوونوسىن لە ئىسلام دەستى پىكرد

دەئىن كاتىك پىغەمبەر (د.خ) گەشتە مەدىنە، فەرمانى بە مېژوونوسىندا. وتارى راست و ناۋدار لەم بوارەدا ئەۋمىيە كە عومەر كورپى خەتاب فەرمانى مېژوونوسىنى دا. ھاندەرى ئەم كارە بەشىۋمىيەك بوو باۋكى موسى نەشەرى بۇ عومەر كورپى خەتابى نوسى: نامەكان لەتۇ بەنئىمە دەمگات كەبەرۋارى تىدا نىيە. لەم كاتەدا عومەر خەلكى بۇ راۋىز كەردن لەگەل خۆى كۆكردەۋە. يەككىك وتى: ھەلئىزاردنى پىغەمبەر (د.خ) (د.خ) بۇ پىغەمبەر (د.خ)ى بىكە دەسپىكى مېژوو. دەستەبەكىتر پېشىنارىيان كەرد كۆچى پىغەمبەر (د.خ) (د.خ) لەمەككە بۇ مەدىنە بكاتە دەسپىكى مېژوو . عومەر كورپى خەتاب وتى : كۆچى پىغەمبەر (د.خ) لەمەككە بۇ مەدىنە دەمەينە دەسپىكى مېژوو چوونكە كۆچى ئەو راستى لەكەزى و چەۋتى جىيا كەردەۋە. شەعبى نامازەى بەم گىرپانەۋمىيە داۋە.

مەيمون كورپى مېھران دەئىت: لاي عومەر كورپى خەتاب بەلگەبەكىيان ھىناپەۋە كەبەرۋارەكەى مانگى شەعبان بوو. ئەو وتى: ئەمە كام شەعبانەيە؟ شەعبانىك كەدەت يا ئەۋەى تىايدىن؟ ئەو كات بەھاۋەلانى پىغەمبەر (د.خ)ى وت: بناغەى شتىك بۇ خەلك دابرىژن، رۆز و مانگەكان بناسنەۋە. دەستەبەك وتيان: لەسەر بنەماى مېژوو رۆمەكان بنوسن چوونكە ئەوان رۆزگارى زونەلقەرنەبىن بەسەرھتا و دەسپىكى مېژوو دەزانن. عومەر كورپى خەتاب وتى: ئەمە پىى دەجىت. وتى: لەسەر

بىناغەى مېژووۋى ئىرانىيەكان بىنوسنەۋە. پىيان وت: لەئىران ھەر كاتىك پاشايەك دېتە سەركار مېژووۋى رۇژگارمگەى پشت گوى دەخەن. ئەۋكات بېرىياندا بزىان پىغەمبەر (د.خ) چەندە لەمەدینەدا ماۋتەۋە. بىريان كىردەۋە و بەدە سالىان خەملاند. مېژووۋىان لەكاتى كۆچى پىغەمبەر (د.خ) نوسى. محەمەد كورى سىرىن دەئىت: بىاۋىك ھاتە لای عومەر كورى خەتاب و وتى: بىناغەى مېژووۋى دارىژن. عومەر كورى خەتاب وتى: مېژووۋى چىيە؟ وتى: شتىكە عەجەمان دەمىنوسن و دەئىن لەفلان سال و فلان سال ناۋا كرا و ناۋا بوو. عومەر كورى خەتاب وتى: كارىكى باشە. بىناغەى مېژووۋىان دارشت و ھاۋدەنگ بوون كۆچى پىغەمبەر (د.خ) بىتە دەسپىكى مېژووۋى . نەۋسا وتىان: لەكام مانگەۋە؟ دەستەيەك وتىان: لەمانگى رەمەزان. وتىان: لە (محرم) باشترە چوونكە (محرم) كاتى گەرانەۋەى خەلكە و مانگىكى حەرامە. ھەموۋىان دەنگىان لەسەر نەۋ مېژووۋە دا. سەئىد كورى موسەيىب دەئىت: عومەر كورى خەتاب خەلكى كۆكردەۋە و وتى: مېژووۋى لەج رۇژىكەۋە بنوسىن؟ على كورى نەبى تالىب وتى: لەكۆچى پىغەمبەر (د.خ)ى خوا و ھاتنەدەرەۋەى لەۋلاتى بىتەرستان. عەمۇۋ كورى دىنار دەئىت: يەكەم كەس مېژووۋى نوسىيەۋە (يەعلى كورى ئومەييە)بوو كەلە يەمەن دەژيا.

مېژووۋى عەرەب پىش ئىسلام

بەلام پىش ئىسلام، منالەكانى ئىبراھىم لەخستى ئىبراھىم بۇ ناۋ ناگر تا بىناغە دارژتنى مالى خوا لەسەر دەستى ئىبراھىم و ئىسماعىل مېژووۋىان دەنوسىيەۋە. ئەۋكات منالەكانى ئىسماعىل لەبىناغە دارژتنى مالى خوا مېژووۋىان دەنوسىيەۋە تا بلاۋەيان لىكرد. كار بەم شىۋمبوو كەھەر كات دەستەيەك لە ((تھامە- تىھامە)) دەرۋىشتەن دەر، رۇشتەن دەرەۋەى نەۋانىان دەكردە دەسپىكى مېژووۋى. نەۋانەى لە(تھامە) دەمانەۋە، لە رۇشتەن دەرەۋەى ((سەعد، نەھد و جۆھەينە)) منالەكانى زەمىد لەتھامە مېژووۋىان دەنوسىيەۋە تا (كەعب كورى لۇئەى) مرد و ئەۋكات لەمردنى نەۋ تا ((سالى پىل—فىل)) مېژووۋىان دەنوسىيەۋە.

نەوسا مېزۇۋى پىل بەردەۋام بوو تا عومەر كورپ خەتاب لەسالى حەفدەميا يا
هەزەمىيەم كۆچى كرده دەسپىكى مېزۇو. پىشتر ھەر ھۆزىك لەھۆزەمكىنى عەرب
لەسەر بنەماي روداۋىك لە روداۋە گىرنگەكان مېزۇۋىيان دەنوسىيەۋە چوونكە
مېزۇۋىيەكى گىشتىرىيان نەبوو. لەبارەى نەمەۋىيە يەككىيان وتويەتى:

ها انا ذا امل الخلود و قد ادرك عقلي مولدي حجرا"

جوعدي وتويەتى:

فمن يك سائلا عني فاني من الشبان ايام الختان

يەككىتر وتويەتى:

و ما هي الا في ازار و علقه بغار من همام علي حي خنما
وهك دمبىرئيت ھەر يەك لەمانە روداۋىكى ناودارىيان كىردۆتە دەسپىكى مېزۇو بۇ
خۇيان ھەرچەندە نەگەر ئەوان مېزۇۋىيەكى گىشتىرىيان دەبوو گىرۆدەى چەندلايەنى
نەدەمبوون. و خوا زانترە.

وتار لەبارەى زەمان

زەمان ھەمان كاتزىمىرەكانى شەو و رۇزە كەھەندى كات بە درىزى و كورتى ھەر يەك
لەم دوانەيش دەوترىت. عەربەكان دەئىن ((اتىك ايام الصرام)) كە زەمانى صرام
لېرەدا بەماناى كاتى سەرامە، يانى كاتى ھەلگىرنەۋەى مېۋەى خورما ھاتمە لای تۆ.
ھەرۋەھا دەئىن: ((اتىك ازمن الحجاج اميرا)) بەم شىۋىيە زەمان كۆدەكەنەۋە و
خواستى خۇيان بەم شىۋىيە دەگىرنەۋە كە ھەر كاتىك لەكاتەكانى فەرمانروايى ئەو
بەشېك لەرۇزگارەكان بوو.

وتار لەبارەى سەراسەرى زەمان لەسەرەتا تا کۆتایی

خەلك لەبارەىەو بەجیاوازی قسەیان کردوو. كۆرێ عەباس لەگێرانەومیەك كە ((سەعید كۆرێ جوبەیر)) لەوی گێراوتەو، وتوویەتی: درێزاییەكەى حەوت هەزار سائە. ((وھب كۆرێ مونەبە)) وتوویەتی درێزایی زەمان شەش هەزار سائە. ((باوكی جعفر محمد كۆرێ جریری طبری)) دەئیت وتەى راست لەمبارەو نەومیە عەبدواللە كۆرێ عومەر لە پێغەمبەر (د.خ) مەو گێراویەتیەو، فەرموویەتی: ((رۆزگاری ئیو موسولمانان لەبەرانبەر پێشینیان بە ئەندازەى نوێزێكیت تاكاتى ناوا بوونی هەتاو)). ئەم مانایە ((ئەنس و باوكی سەعید)) نامازەیان پێداو بەم جیاوازیە كەئەوان لەحیاتی دەستەواژەى ((تاكاتى ناوابوونی هەتاو)) دەستەواژەى ((ناوابوونی هەتاویان)) هێناوتەو و لەحیاتی ((نوێزێكیت)) وتوویانە ((دواى ئیوارە)). باوكی هورمیرە حەدیسیكى لەپێغەمبەر (د.خ) هێناوتەو كە فەرموویەتی: ((كاتێك هەلێزێردرام كە دووری تا رۆزى كۆتایی وەك دووری ئەم دووانە بوو)) ئەوسا پێغەمبەر (د.خ) پەنجە گەورە و دوو پەنجەى دەستی خۆى نیشاندا. وەك ئەم حەدیسه كەسانێر لەپێغەمبەرەو گێراویانەتەو كە هەموویان راستن: ((جابر كۆرێ سەمورە ئەنس، سەل كۆرێ سەعید، بەریدە، مستورد كۆرێ شەداد و دەستەمەك لەگەورە پیاوانى ئەنصار ((یاریدەدەران)).

باوكی جعفری گێری دەئیت: جولهكەكان گومانیان دمكرد ئەوێ لەتەورات لەسەرەتای ئافراندى نادەم تا سەردەمى كۆچ جیگیر بوو، چوارەزار و سێسەد و چل و دو سائە (٤٢٤٢). مەسیحیەكانى یۆنان وتوویانە: لەئافراندى نادەم تا كۆچى دواى پێغەمبەر (د.خ) پێنج هەزار و نۆسەد و نەومد و دوو (٥٩٩٢) سائ و یەك مانگە. بێزەریك گومانى بردوو جولهكەكان ژماردى سائەكانیان كەم كردۆتەو و چوونكە وىستویانە پێغەمبەرى عیسی هەلێوو شیننەو لەبەر ئەوێ باس كردن و كاتى هاتى عیسا لەتەوراتدا نامازەى پێدراو. هەربۆیە ئەمانە ١٦١٥ سالیان لەو ژمارەیه كەم كەردەو كەتایبەتە بەعیسای مەسیح. جولهكەكان وتیان: هێشتا ئەو

سەردەمە‌ی لەتە‌ورات بۆ هاتنی عیسا پێشبینی گراوه نەهاتووە. ئەمان بەگومانی خۆیان هیشتا هیوادران عیسا وەك پێغەمبەر بێتە‌خوار. باوکی جعفر دەلێت: گومان دەكەم ئەو‌ی چاومرینی دەكەن و بانگە‌شە‌ی وەسف كردنە‌كە‌ی دەكەن، هەمان ((دە‌جالە)).

ناگرپەرستە‌كان و توویانە: ئەندازە‌ی زەمان لەكاتی دەسپێكردنی پاشایەتی كیومە‌رس تا كۆچی پێغەمبە‌ری نی‌سلام سێ هەزار و یەك سەد و سی و نۆ (٣١٣٩) ساڵە. ئەمانە لەگە‌ڵ ئەمە‌دا شتی‌ز بیرنا‌هێننە‌وه كە لەپێش كیومە‌رس بناسریت و پێش ئەو روون بكاتە‌وه. ناگرپەرستە‌كان گومانیان دەكرد ئەو نادەمە. شوپێنكە‌وتوانی هە‌واڵ لەمبارە‌وه دزایە‌تیان هە‌یه. دەستە‌یە‌ك و تە‌ی ناگرپەرستە‌كان بە بە‌هێز دادنێن و دەستە‌یە‌ك دەلێن كیومە‌رس هەمان ئادەم بووه و دوا‌ی ئەو‌ه ناوی كیومە‌رسی پێ‌را كە بە‌سەر حەوت هە‌رئە‌مگە‌ هە‌رمان‌روایی دەكرد. ئەو هەمان حام كۆ‌ری یافس كۆ‌ری نوحە. ئەو چاكە‌ی لەگە‌ڵ نوح دا كرد و نوح داوا‌ی لە‌خوا كرد تە‌مەنی درێز بە‌خۆ‌ی و مە‌ناله‌كانی و فەرمان‌ردنی سە‌رانسە‌ری جیهان و بە‌ردە‌وام بوونی پاشایە‌تی‌هە‌ی پێ‌بە‌خشی‌ت. لەبەرئە‌مە‌بوو داواكە‌ی نوح هاتە‌دی و كیومە‌رس و مە‌ناله‌كانی بە‌پاشایە‌تی گە‌شتن و بە‌ردە‌وام فەرمان‌روایی ئێ‌رانیان دەكرد تا موسوڵمانان گە‌شتنە‌ تیسفون و پاشایە‌تیان لێ‌سە‌ندن. كە‌سانێ‌ز شتی جیا‌واز لە‌مە‌یان ئاماژە پێ‌داوه. باوکی جعفر محمد كۆ‌ری جری‌ر طبری بە‌وشی‌وه‌یه باسی دە‌كات.

دە‌لێم: باوکی جعفر محمد كۆ‌ری جری‌ر طبری دوا‌ی ئەمە‌ چە‌ندین بە‌لگە‌ی هێ‌ناو‌تە‌وه كە لە‌خۆ‌گری تازه دە‌ركە‌وتنی زەمان و كاتە و ئەو‌ی ئایا خوا پێش ئاف‌راندنی كات شتی‌كێ‌تری ئاف‌راندوه یانە. هە‌روه‌ها چە‌ندین بە‌لگە‌ی هێ‌ناو‌تە‌وه كە لە‌خۆ‌گری لە‌ناو‌چوونی جیهانە كە جگە لە‌خوا هێ‌ج نامێ‌نێ‌تە‌وه. ئەو بۆ ئەم قسە‌نە بە‌لگە‌ی هێ‌ناو‌تە‌وه كە ئاماژە‌دان پێ‌یان دە‌خایە‌نیت و وتە‌نە‌كە‌ی شی‌او نی‌یه بۆ كتی‌به میژوو‌ییە‌كان چوونكە ئەم پرسیارە‌ بۆ زانستی یاسا‌كانی دین شی‌او‌ترن و زانا نی‌سلامیە‌كان لە‌بەر‌هە‌مە‌كانی خۆیان باسیان لێ‌وه ك‌ردووه. هە‌ری‌وه‌ ئێ‌مه بە‌جێ‌هێ‌شتنیمان بە‌شی‌او‌تر‌بینی.

وتار لەبارەى ئافراندىن و ئەۋەى يەكەم دياردە چىبوو

لە ھەدىسىكى راست لەپىغەمبەرى خوا كە ((عوبادە كۆپى سامت)) نامازەى پىداۋە،
 ھاتوۋە كەدەفەرمىت: ((يەكەم شت خۋاى گەورە ئافراندى، پىنوس بوو. خۋا
 فەرموۋى: بنووسە. لەۋكاتەدا پىنوس بۇ نوسىنى ھەموۋى ئەۋەى ھەبوو و ھەيە و
 دەبىت، كەۋتە سووران.)) ئەم گىرانەۋمىيە عەبدواللە كۆپى عەباس نامازەى پىداۋە.
 محەمەد كۆپى ئىسحاق دەئىت: يەكەم شت خۋا ئافراندى، رووناكى و تارىكى بوو.
 ئەو تارىكى كەدە شەۋى رەش و رۇشنايى كەدە رۇزى رۇش. گىرانەۋەى يەكەم
 راستە. ۋتەى محەد كۆپى ئىسحاقىيان بۇ كەس نەگەراندۇتەۋە. ((باۋكى جەغز
 طبرى)) رەخنى لەخۇى گرتەۋە كە گىرانەۋمىيەكى لە ((سوفيان)) لە باۋكى ھاشم لە
 جاھد لە كۆپى عەباس ھىناۋتەۋە كەدەئىت: خۋاى گەورە پىش ئەۋەى شتېك
 بىئافرىئىت لەسەر عەرشەكەى خۇى بوو. يەكەم شت خۋا ئافراندى پىنوس بوو
 كەھەموۋى ئەۋەى تا رۇزى كۆتايى دەبىت، پىنى نوسى. ئەو ۋەلامى داۋتەۋە نەگەر
 ئەم ھەدىسە راست بىت، شوعبەش لە باۋكى ھاشم گىراۋىيەتتەۋە بەلام نەيوتوۋە
 خوا لەسەر عەرش بوۋە. تەنيا ئەۋەى ۋتوۋە يەكەم ئافرىئراۋ پىنوس بوۋە.

وتار لەبارەى ئەۋەى دۋاى پىنوس ئافرىئرا

دۋاى ئەۋەى خوا پىنوسى ئافراندى و فەرمانى پىدا ھەرچى تا رۇزى كۆتايى دەبىت
 بىنوسىت و پىنوس نووسى، ھەۋرىكى ناسكى ئافراندى كەبەعەرمى ((غمام)) ياهەۋرى
 سېى پىدەئىن. دەئىن باۋكى رەزىن عەقىلى لەپىغەمبەرى پىرى: خۋاى ئىمە پىش
 ئافراندى جىھان لەكۆى بوو؟ فەرموۋى: لەھەۋرىكى سېى. لەزىر يا سەرى ھەۋا
 نەبوو. خوا عەرشى خۇى لەسەر ئاۋ ئافراندى كەھەمان ھەۋرى سېى. ئەمە ئەۋمىيە
 خوا لەفەرموۋدەكانى خۇيدا نامازە پىداۋە و فەرموۋىتى: ((ئايا ئەم بىتەرستانە كە
 ۋەر بە پىغەمبەرەكەى ئىمە ناكەن، جاۋى ئەۋمىيان ھەيە خۋا لەناۋ ھەۋرىكى سېى

بیته لایان. ((بقره/۲/۲۱۰)).

دهلیم: شیوه له‌سەر ئەم وتەیه تیفکرین چوونکه پێشتر ناماژە بەوه درا یەکمە شت خوا ئافراندی پینوس بوو. خوا پێی وت بنووسه. پینوس دەستی بە سووران کرد. ئەوسا لە دەمبێکی ئەم بەشەدا وتی خوا پێش ئافراندی پینوس و سوورانی بە دەوری ئەوهی دەبیت، هه‌وێکی ئافراند. ئاشکرایه پینوس دەبیت که‌رسته‌یه‌کی هه‌بیت پێی بنووسن و شتیکی دەوێت له‌سەری بنووسن و ئەمە ئەو شتیه لێرەدا بە وشەیی ((له‌وحی پارێزارو)) یادی دەکریته‌وه که‌له‌بێگه‌ی دووم دوا‌ی پینوسه. و خوا زاناره. ده‌توانیت ئەمە بێت که‌ باوکی جعفری طبری ناماژە پێدانی له‌بیرکردووه که‌ ناوه‌روکی وتاره‌که‌ی به‌شیوه‌ی به‌یوه‌ست بوون زانیوه.

ئەوه‌ی دوا‌ی هه‌وێ سپی ئافرا‌نرا

زاناکان له‌باره‌ی ئەوه‌ی دوا‌ی هه‌وێ سپی ئافرا‌نرا بیرو‌راکانیان جیا‌وازه. زوحاک کورپی موزاجیم له‌ عه‌بدوالله‌ کورپی عه‌باسی گێرا‌وته‌وه که‌یه‌کمە شت خوا ئافرا‌ندی عه‌رش بوو و له‌سەری ئارامی گرت. ئەوانیتر ده‌لین: خوا ئاوی پێش عه‌رش ئافرا‌ند و ئەوسا عه‌رشێ ئافرا‌ند و له‌سەر‌وه‌ی ئاو دا‌ینا. ئەمە، وتە‌ی باوکی سالح له‌ کورپی عه‌باس و وتە‌ی کورپی مه‌سعود و وه‌ب کورپی مونه‌به‌ یه. ده‌لین ئەوه‌ی خوا دوا‌ی عه‌رش ئافرا‌ندی، ئەم شتانه‌ بوو: کورسی، عه‌رش، هه‌وا، تاریکی و ئاو که‌ عه‌رشێ له‌سەر دانا. وتیه‌تی: هه‌ر که‌س وتیه‌تی ئاو پێش عه‌رش ئافرا‌نراوه‌ و ته‌گه‌ی له‌راستیه‌وه‌ نزیک‌تره‌ چوونکه‌ حه‌دیسێک هه‌یه‌ له‌ باوکی زه‌ربین له‌پێغه‌مبه‌ر(د.خ) که‌باسی ئەمە ده‌کات. هه‌روه‌ها وتوو‌یانه: کاتیک عه‌رش ئافرا‌نرا، ئاو له‌سەر‌وه‌ی هه‌وا بوو. ئەم حه‌دیسه‌ سه‌عید کورپی جوبه‌یر له‌ کورپی عه‌باس گێرا‌وته‌یه‌وه. ئەوانیتر وتوو‌یانه: خوا پینوسی پێش هه‌ر شتیک ئافرا‌ندووه‌ و هه‌زار سا‌ن دوا‌ی ئەوه‌ شته‌کانیتر.

((رۇژىك كە خوا ئافراندىنى زەمى و ئاسمانەكانى دەسپىكىرد))

لەبارەى رۇژىك كەخوای گەورە، ئافراندىنى زەمى و ئاسمانەكانى دەسپىكىرد بىروراكان جىاوازن. عەبدوالله كورپى سلام و كەعب و زوحاك و موحاهد وتوویانە: دەسپىكى ئافراندىن رۇژى يەكشەمە بوو. محمد كورپى نىسحاق وتویمەتى رۇژى ئافراندىن شەممە بوو. باوكى ھورەیرەش بەم شىۋمىيە نامازەى پىداوہ. ھەرۇھە لەبارەى ئافرانپراوى ھەر رۇژ بىروراكانيان جىاوازه. عەبدوالله كورپى سلام وتوویمەتى: خوای گەورە ئافراندىنى لەرۇژى يەك شەممە دەسپىكىرد. كەواتە زەمىيەكانى لەرۇژى يەك شەممە و دوو شەممە ، رۇژى و كۆدەكانى لە رۇژى سى شەممە و چوارشەممە و ئاسمانەكانى لە رۇژى پىنج شەممە و ھەينى ئافراندى.

ئەو لەدوایین ساتەكان لەرۇژى ھەينى ھەوايەوہ و لەوكاتەدا ئادەمى ئافراندى و ئەمە ئەو كاتەيە رۇژى كۆتايى دەسپىدەكات. گىرانەوہى ھاوشىۋەى ئەم ھەدىسە عەبدوالله كورپى مەسعود و عەبدوالله كورپى عەباس لەگىرانەوہى باوكى سالىح لەم دوانە، باسيان كىردوۋە بەلام ئەم دووانە ئافراندىنى مرۇژ و رۇژى كۆتاييان باس نەكىردوۋە.

عەبدوالله كورپى عەباس لەگىرانەوہى على كورپى باوكى تەلخە لەو دەئىت: خوا زەمى پىش ئەوہ دروست كىرد كە بلاۋى بىكاتەوہ. ئەوكات روى كىردە ئاسمان و كىردىيە ھەوت ئاسمان و دواتر زەمى بلاۋ كىردمۋە و ئەمە ھەمان فەرموودەى خوای گەورەيە كەفەرمۋى: ((دواى ئەوہ زەمى بلاۋ كىردمۋە)) (نازعات/۲۹/۳۰). مەنىش ئەم قەسەيە بەراست دەزانم. عەبدوالله كورپى عەباس لەگىرانەوہى (عەبىكرەمە) لەو وتویمەتى: خوا دو ھەزار سال پىش ئەوہى جىھان دروست كات ((كەعبەى)) لەسەر چوارستوون لەسەر ئاۋ جىگىر كىرد و ئەوسا زەمى لەژىر كەعبە بلاۋ بوویمۋە. كورپى عومەرىش ھاوشىۋەى ئەمەى نامازە پىداوہ. دەستەيەك لە باوكى سالىح و لە باوكى مالك و لە عەبدوالله كورپى عەباس و لە مورەى ھەمەدانى و لەعەبدوالله كورپى مەسعود لەبارەى ئەم فەرموودەى خوای گەورە شتىكىترىان نامازە پىداوہ ((ئەو، ھەمان پەرۋەردگارە كەھەموو شتەكانى زەمى بۇ ئىۋە ئافراندى و دواتر روىكىردە ئاسمان و كىردىيە بەھەوت ئاسمان)) (بقرە/۲/۲۹). دەئىن: عەرشى خوای گەورە لەسەر ئاۋ بوو و ئەو ھىشتا ھىچ كام لەشتەكانى پىش ئاۋ نەئافراندىبوو. كاتىك وىستى ئافرانپراۋەكان بئافرانپىت، لەئاۋ

دووکه ئیک هاته‌دمر که‌که‌وته سه‌رناو و له‌سه‌ر ناو جینگه‌ی گرت و له‌م روموه به (اسماء) ((به‌رزایی—ناسمان)) ناوی برد. دواتر ناوی وشک کرد و کردی به زه‌وییه‌کی تاک. دواتر لیکی کرده‌وه و جهوت زه‌وی دروست کرد و نهمه له‌رۆژی یه‌ک شه‌مه و دوشه‌مه‌دا بوو. دواتر زه‌وی له‌سه‌ر پشتی ماسی جیگیر کرد و ماسی هه‌مان ((نون)) ه‌که‌خوای گه‌وره له‌ قورنان ناماژه‌ی بێ‌دمدات و فه‌رمویه‌تی: ((ن و القلم و ما یس‌طرون)) (قلم/۶۸/۱). ماسی له‌ناو و ناو له‌سه‌ر به‌ردیگی گه‌وره‌ی پان و ته‌خت بوو، تاشه‌ به‌رد له‌سه‌ر پشتی فره‌شته‌یه‌ک و فره‌شته له‌سه‌ر پشتی تاشه‌به‌ردیگیتر و تاشه‌به‌رد له‌سه‌ر هه‌وا. نهمه هه‌مان تاشه به‌رده لوقمان ناماژه‌ی بێ‌داوه که نه‌له‌زه‌مینه و نه له‌ناسمان. ماسی ته‌کانیکی خوارد و جوولا و بوومه‌له‌رزه زه‌وی داگرته‌وه. خوا کێوه‌گانی له‌سه‌ر جیگیر کرد و زه‌وی نارامی گرته‌وه. هه‌ربۆیه به‌رده‌وام کێوه‌گان شانازی به‌سه‌ر زه‌ویدا ده‌گهن و نهمه هه‌مان فه‌رمووده‌ی خوا ی گه‌ورمه‌یه، فه‌رمویه‌تی: ((خوا له‌سه‌ر زه‌وی کێوه به‌هیز و نه‌جولاوه‌گانی به‌هیزکرد تا زه‌وی نیوه نه‌له‌رزیته‌وه (لقمان/۳/۱۰). کورپی عه‌باس و زوحاک و موجاهد و که‌عب و نه‌وانیتر ده‌ئین: هه‌ر رۆژیک له‌م شه‌ش رۆژه که خوا زه‌وی و ناسمانی تیا ناه‌راند، وه‌ک هه‌زار ساڵه.

وتار له‌باره‌ی نه‌وه‌ی ((رۆژ)) له‌م باسه‌دا مه‌جازیه

ده‌ئیم: نه‌وه‌ی له‌م گێرانه‌وانه‌دا هاتووه خوا زه‌وی له‌م رۆژ یا نه‌و رۆژدا ناه‌راندووه، مه‌جازیه‌یه‌ چونکه له‌و رۆژدا شه‌و و رۆژیک له‌کاردا نه‌بووه. شه‌و و رۆژ له‌ هه‌لاتن و ناوا بوونی خۆر دهم‌ده‌که‌ون و له‌وساته‌دا ناسمان و هه‌تاو له‌ئارادا نه‌بووه. خواستی نه‌وان نه‌ندازمه‌یه‌ک به‌رامبه‌ر یه‌ک رۆژه وه‌ک جۆن فه‌رمویه‌تی ((رۆژی نه‌وان له‌کاتی به‌ره‌به‌یان و شه‌وانه پێیان ده‌گات)) (مریم/۱۹/۶۲) ئه‌م نایه له‌باره‌ی به‌هه‌شتیه‌گانه و ده‌زانین له‌به‌هه‌شت به‌ره‌به‌یان و شه‌و له‌ئارادا نییه.

وتار له‌باری شه‌و و روژ و نه‌وی کامیان پیش نه‌ویتر نافرینراوه

بیشتر ناماژه‌ی پیدرا خوی گه‌وره چ شتیکی پیش نافراندنی کات و زهمانه‌گان نافراندوو. وتمان کات و ساته‌گان ههمان کاتزمیره‌گانی شه‌و و روژن و نه‌مه بریتیه له پیوانی مانگ و هه‌تاو، پله‌گانی ناسمان. ئیستا دمبیت ناماژه به‌وه بدمین دمسیکی نافراندن کامیان بوون، شه‌و یا روژ؟ زاناکان له‌مباروه بیروراکانیان جیاوازه. دسته‌به‌کیان ده‌ئین: شه‌و پیش روژ نافرینراوه. نه‌وان به‌م شیوه به‌لگه‌یان هیناومه‌وه که‌روژ، دواهاتی روونگی هه‌تاوه و کاتیک هه‌تاو ناوا دمبیت تاریکی دهرده‌که‌ویت. لیرومه روون دمبیت‌ه‌وه روژ - یانی ههمان روونگی—پیش تاریکی که‌وتوو که‌شه‌وه. نه‌گهر روونگی هه‌تاو نه‌بیت، شه‌و به‌رده‌وام دمبیت. لیرومه دهرده‌که‌ویت شه‌و له پیش روژمویه. نه‌مه وته‌ی عه‌بدوالله کوری عه‌باسه.

دسته‌به‌کی دیکه ده‌ئین: روژ پیش شه‌و بووه. به‌لگه‌ی نه‌وان نه‌مه‌یه، خوی گه‌وره بوو و هیچی له‌گه‌لدا نه‌بوو، نه‌روژ و نه شه‌و. روونگی خوا ههموو شتیکی رون کردۆته‌وه تا نه‌وی شه‌و نافرینرا. عه‌بدوالله کوری مه‌سعود ده‌ئیت: ((لای خوی ئیوه شه‌و و روژیک نییه و روونگی زه‌وی و ناسمان ره‌نگدانه‌وه‌ی تیشکی روخساری خویاه)). نه‌بوو جعفرطبری ده‌ئیت: یه‌که‌م: وتاری یه‌که‌م له‌راستییه‌وه نزیکتره. دووم نه‌وی خوا فرمویه‌تی: ((نایا ئیوه به‌هیزتر و دژوارترن له نافراندن یاناسمان؟ که‌خوا جیگیری کرد و بی کۆله‌که رایگرت، شه‌وی تاریک کرد و روژه‌که‌ی روناک کرده‌وه. (نازعات/۷۹/۲۷-۲۹) لیرده‌دا دهرده‌که‌ویت خوی گه‌وره سه‌رمتا ناماژه‌ی به شه‌و داو .

ناھىراندىنى مانگ و ھەتاو

دەئىم: نەبوو جعفر طبري چىرۆكىكى درىزى ھىناۋەتەۋە كە لەخۆگىرى چەندىن بەرگ كىتېبە، لەعەبدواللە كورى عەباس لەپىغەمبەر (د.خ) لەبارەى ناھىراندىنى مانگ و ھەتاو و سوورپانى ئەۋان. ھەتاو و مانگ لەسەر دوو گەردونەن كە لەھەر گەردونەيەكدا ۳۶۰ رشتە بەستراۋە. ئەم دوۋانە لەگەردونەكان دەمكەونە ناو زەمىياك لەنيۋان زەۋى و ناسمان و بەم شىۋىيە خۆر گرتن و مانگ گرتن دەركەوت. ئەوسا فرىشتەكان ئەم دوۋانە دەردەھىنن و ئەمە ھەمان تىشكەنەۋەى ئەم دوۋانە دۋاى گىرانە. نەبوو جعفر طبري نامازەى بە ئەستىرەكان و سوورپانى ئەۋان داۋە و ھەلاتنى خۆرى لە شوپىنى ئاۋا بوۋنى نامازە پىنداۋە. ئەوسا شارىكى لەسەرزەۋىنى رۆژھەلات بەناۋى ((جابه‌رسا)) و شارىكى لەسەرزەۋىنى رۆژئاۋا بەناۋى((جابه‌رها)) ناو بىردۋە كە ھەرگام دوۋانزە ھەزار دەرگاي ھەيە و لەسەر ھەر دەرگايەك دوۋانزە ھەزار دەرگاۋان كە ھەر كام يەك جار پاسبەۋانى دەمدەن و تا رۆزى كۆتايى، سەرى ھىچ كاميان ناگاتەۋە ((كە ژمارى خەلكەكانى بى سنوور بىكۆتايىيە)). ئەو لە ياجوج و ماجوج و منسك و سارىس و شتى تر ناۋى بىردۋە كە پىۋىست بە نامازەدان ناكات. مەن باۋەرم بەم قسانە نىيە چۈنكە لەگەل ئاۋزدا يەك ناگرنەۋە. ئەگەر بەلگەكانى راست دەبوۋن نامازەم پىندەمدان و باۋەرم پىندەكردن بەلام ئەم ھەدىسە ناراستە. ئەم كارە گەۋرانە شىۋا نىيە بەم جۆرە بەلگە لاۋازانە لە كىتېبەكاندا ناوبىتن.

ئىمە سنوورى دەسپىكردنى ناھىراندىنمان نامازە پىندا كەخۋاى گەۋرە ئەۋەى دەپۋىست بناغەى بۇ دارپشت و دروستى كرد تا ئەو كاتەى لەناھىراندىن بى نىياز و سالىھەكانى جىھانمان ژمار كرد و درىزى رۆژگارمان باس كرد، خواستى سەرمكى ئىمە لەم كىتېبەدا بىرگىرنەۋەى ئەو شتەبوو كەۋتمان نامازەى پىندەمدىن يانى مېژوو پاشا زالىھەكان و گوناھكار و ناھەرمانەكان لەبەرەمبەر خوا و پاشا دادپەرۋەرەكان و فەرمانبەرەكان و رۆژگارى پىغەمبەرەكان و نىردراۋان. ئىمە لىرەدا نامازەمان بەو شتانەدا مېژوو لەگەلئاندا يەك دەگرىتەۋە و رۆژگارەكان بەۋان دەناسرىنەۋە كە ھەمان مانگ و ھەتاۋن.

نیستا ده‌بیت له‌یه‌که‌م که‌سه‌وه د‌سپ‌یکه‌ین که‌خوا پاشایه‌تی پی به‌خشی و نه‌و ناسپاسی کرد و حاشای له‌خوایه‌تی خوا کرد و خوا به‌خشینه‌کانی خوی لی سه‌نجه‌وه و لاواز و ریسوا کرد.

دوای نه‌وه نامازه به‌و که‌سانه د‌ده‌ین دوابه‌دوای نه‌و هاتن و ریگه‌ی نه‌ویان گرت‌م‌بهر و له‌بهر نه‌مه، خوا سزای خوی به‌سه‌ردا باراندن. هه‌روه‌ها ناوی نه‌و که‌سان ده‌ب‌ین به‌رام‌بهری نه‌وان هه‌ژمار ده‌گرین و پاشاکانی فه‌رمان‌برداری خوا ده‌ژم‌یرد‌رین و له‌خویان یادگاری نه‌مریان به‌جیه‌یش‌ت‌وووه. هه‌روه‌ها باسی پی‌غه‌م‌بهران و ن‌یرد‌راوان ده‌که‌ین و نه‌مانه هه‌موویان په‌یوه‌ستن به‌ ویست و خواستی خوا.

داستانی ئیبلیس و ناچار کردنی ئادهم به‌گوناحکاری

یه‌که‌م که‌س له‌نافه‌رمانان که‌ری‌بهر و سه‌روم‌ری نه‌وانه، ئیبلیس بوو. خ‌وای گه‌وره ب‌له و پایه‌یه‌کی باشی ب‌پ‌یه‌خشی و ری‌زی لی‌گرت‌بوو. نه‌وی کرد‌بووه پ‌اشای شا‌کانی جیهان و نه‌مه به‌پشت به‌ستن به‌وتاری می‌زوون‌وسانه. خ‌وا نه‌وی کرد‌بووه یه‌کی له‌پاسه‌وانانه‌ی گه‌نجینه‌کانی به‌هه‌شت. نه‌و نافه‌رمانی کرد و بانگه‌ش‌ه‌ی خ‌وایه‌تی به‌رز کرد‌موه و ژیرده‌سته‌کانی خ‌وی بو پ‌رسیتنی خ‌وی هاندا. ب‌ویه خ‌وای گه‌وره ئالو‌گۆری به‌سه‌ردا ه‌ینا و‌کردی به‌دیویکی دوورخ‌راوه و روخ‌ساری ق‌یزمون کرد و نه‌وه‌ی پ‌یی به‌خشی‌وو، لی‌ی سه‌ند‌موه. به‌نه‌حله‌تی کرد و له‌م جیهانه له‌ئاسمانه‌کان ده‌ری‌کرد و شوینی نه‌وی له‌ودنیا کرده جه‌هننهم. پ‌ه‌نا ده‌به‌ین به‌خ‌وای گه‌وره له‌ناگری جه‌هننهم و پ‌ه‌نا ده‌به‌ین به‌خ‌وای گه‌وره له‌توو‌رم‌یی نه‌و و له‌که‌می‌وونه‌وه‌ی د‌وای زیاد‌بوون.

نهم داستانه به‌نام‌آزهدان به‌گیرانه‌وه‌ی راب‌رد‌وو‌ان ده‌سپ‌نده‌که‌ین که‌خ‌وا به‌ ئیبلیس چی به‌خشی و چه‌نده گه‌ورمی پ‌پ‌یه‌خشی‌وو. نه‌و، بانگه‌ش‌ه‌ی نه‌وش‌تانه‌ی ده‌کرد که نه‌ی‌وو و د‌واتر داستانی پ‌اشایه‌تی و فه‌رمان‌ره‌وایی نه‌و تا‌کاتی به‌سه‌رچ‌وونی باس ده‌که‌ین و هو‌کاری نهم روداوه به‌خ‌واستی خ‌وا نام‌آزه پ‌ی‌ده‌مد‌ین.

به‌سه‌ره‌اته‌کان له‌باره‌ی پاشایه‌تی نیبلیس ((نه‌حله‌تی خ‌وای لیبیت)) و روداو‌ه‌کانی روژگاری پاشایه‌تی نه‌و

ده‌گیرنه‌وه له‌عه‌بدوالله کوری عهباس و عهب‌دوالله کوری مه‌سعود که‌نیبلیس پاشای ناسمانی حیهان بوو . نه‌وله‌ده‌سته‌یه‌ک له‌فریشته‌کان بوو که‌پێیان دموترا ((په‌ری)) و نه‌مانه بۆیه به‌په‌ری ناو‌ده‌بران چوونکه پاسه‌وانی گهنجه‌کانی به‌هه‌شت بوون. نیبلیس له‌هه‌مان کات که‌پاشا بوو، پاسه‌وانی گهنجه‌کانی به‌هه‌شتیش بوو. کوری عهباس ده‌لیت: نه‌و نافه‌رمانی خ‌وای گه‌وره‌ی کرد و خ‌وا نه‌وی هه‌لگه‌پانده‌وه و کردی به‌دیوکی دوورخراوه. له‌فتاده ده‌گیرنه‌وه: نه‌م ئایه به‌تایبه‌ت سه‌بارت به‌نیبلیسه، د‌وای نه‌و قسه نه‌شیاوانه کردی و خ‌وا ((کردی به‌دیوکی دوورخراوه)) فه‌رمووی: ((هه‌رک‌سه له‌وان بلیت من جیاواز له‌خ‌وا، خ‌وام، سزاکی ده‌که‌ینه د‌وژه‌خ و سه‌تم‌کاران به‌م شیومیه سزا ده‌مین)) (انبیا/۲۹/۲۱). له‌ کوری جورمیخ هاوشیوه‌ی نه‌مه ده‌گیرنه‌وه.

یه‌کێک له‌و روداوانه‌ی له‌سه‌رده‌می پاشایه‌تی و فه‌رمانه‌وایی نیبلیس روویدا نه‌میه له‌زحاک له‌عه‌بدوالله کوری عهباس گیردراوته‌وه، ده‌لیت: نیبلیس له‌ده‌سته‌ی نه‌و فریشته‌کانه بوو پێیان دموترا په‌ری و نه‌مانه له‌ناگری بۆ دووکه‌ن د‌روست کرابوون. نیبلیس پاسه‌وانیک له‌پاسه‌وانه‌کانی به‌هه‌شت بوو. ده‌لیت: فریشته‌کان له‌روناکی د‌روست کراون و نه‌و په‌ریانه‌ی له‌قورئان ناماژمیان پێدراوه له‌تیکه‌له‌یه‌ک له‌ناگر ناهزینراون (رحمان/۱۵/۵۵) و نه‌مه هه‌مان بلیسه‌ی ناگره که له‌کاتی دایبسان بلیسه ده‌سه‌نیت. مروؤ له‌گن د‌روست کرا. یه‌که‌م که‌سان جیگه‌یان بوو به‌به‌هشت، په‌ریه‌کان بوون که‌ تیایدا کوشتاریان کرد و خوینیان رشت و یه‌کتریان ده‌کوشت. ده‌لیت: له‌مکاته‌دا، خ‌وا نیبلیسی له‌گه‌ن ده‌سته‌یه‌ک له‌ فریشته‌کان نارد سه‌ریان و نه‌وان نه‌م ده‌سته بوون که‌پێیان دموترا په‌ریه‌کان. نیبلیس و هاوه‌لانی شه‌ریان له‌گه‌لدا کردن و نه‌وانیان بۆ دوورگه‌ی دهریاگان و کویتستانه‌کان دوورخسته‌وه.

كاتىك ئىبلىس ئەم كارەى كرد، لەناخى خۇيدا لەخۇبايى بوو و وتى: كارىكم كرد كەس تواناى ئەنجامدانى نىيە. خواى گەورە لەنەينى دلى ناگادار بوويەو. كەس لەو فرىشتانەى لەگەلىدا بوون لەمە ناگادار نەبوون.

لە ئەنسىش ئەم داستانە دەگىرنەو. ھەرودھا باوكى سالىح لەعەبدواللە كورى عەباس و مورەى ھەمەدانى لەعەبدواللە كورى مەسعود گىراويانەتەو: كاتىك خوا لەنافراندنى ئەوۋى دەمىويست تەواو بوو، رۇشتە سەر عەرش و ئىبلىسى كرده پاشاى ئاسمانى جىهان و ئەو لەدەستەيەك لە فرىشتەگان بوو كەپىيان دەوترا پەرى. بۇيە پىيان دەوترا پەرى چوونكە لەپاسەوانانى بەھەشت بوون. ئىبلىس لەھەمان كات كەپاشا بوو لەپاسەوانانى بەھەشتىش ھەزمار دەكرا و لەبەر ئەمە لەدلى خۇيدا لەخۇبايى بوو، وتى: ئەم پىگەيە خوا بەمنى نەداو مەگەر ئەوۋى تاپمەتمەندى لەپىشترم لە فرىشتەگانىتر ھەبىت. خوا لەم نەينىيە ناگادار بوويەو و فەرموۋى: لە زەوى جىنشىنىك بۇ خۇم دادەنئىم (بقرە/۲/۳۰).

عەبدواللە كورى عەباس دەئىت: ناوى ئەو ((عەزائىل)) و كۇشاترىن و زاناترىنى فرىشتەگان بوو و ئەم كارە بوو ھۇى نافرمانى كردنى ئەو.

ئەمە، وتارى سىيەم لەنافرمانى كردنى ئەو. عىكرەمە لە ەبدواللە كورى عەباس دەگىرىتەو كەخواى گەورە نافرئىنراوھەگانى ئافراند و پىيانى فەرموۋ: كورنوش بۇ ئادەم بىەن. وتيان: نايبەين. خوا ئاگرىكى بۇ ھەلايساندن و ئەوانى سوتاند. ئەوسا نافرئىنراوى ترى ئافراند و فەرموۋى: خەلكانىك لەگن دروست دەكەم (ص /۲۸/۷۱)، كەواتە كورنوش بۇ ئادەم بىەن. ئەوان نافرمانىان كرد. خواى گەورە ئاگرىكى پى كرد و ئەوانى سوتاند. ئەوسا ئەم فرىشتانەى ئافراند و فەرموۋى: كورنوش بۇ ئادەم بىەن. وتيان، دەيبەين. ئىبلىس لەو كەسانەبوو كورنوشى بۇ ئادەم نەبرد. شەھر كورى ھەوشب دەئىت: ئىبلىس لەو پەرىيانە بوو لە مانەو و فرىشتەگان ئەوانىان لەئاسمان دەركدبوو. يەككىك لەفرىشتەگان، ئىبلىسى بەدىلى گرت و بردىەو بۇ ئاسمان. گىرانەوھەكى ھاوشىو لەسەعەد كورى مەسعود دەگىرنەو.

نزىگترىن قسە لەراستى ئەومىيە داستانەكە لەفەرموۋەدى خواى گەورەو بەگىرىنەو كە دەفەرمىت: بىرىنەرموۋ ئەو كاتەى فەرمانمان بە فرىشتەگاندا كورنوش بۇ ئادەم

ببەن. ھەموویان کورنوشیان برد مەگەر نیلیس کەلەپەرییەکان بوو و نافەرمانی
خوای کرد (کەف/۵۰/۸). شیاوہ بووتریت نافەرمانی لە لەخۆباییبوونی
ئەوسەرچاوەی گرت چونکە خوای دەپەرستی و ھەولێ زۆری بۆ پەرستنی
خاوەند ئەنجام دەدا. ھەروەھا شیاوہ بزۆینەری ئەم کارە پەری بوونی ئەو ھەژمار
بکەین.

ئافراندىنى ئادەم

لەداستانەكانى فەرمانرەۋايى ئەو ئافراندىنى باۋكى ئىمە ئادەمە. ئەمە بەۋشېۋىيە: كاتىك خۋاى گەۋرە مەبەستى ئەۋەى كرد فرىشتەكانى خۇى لەتەشەنە سەندىنى لەخۇبايىبوون لە ئىبلىسدا ئاگادار بىكاتەۋە و فرىشتەكان نەمەيان نەدەزانى تا ئەۋەى كارى ئەو بەلەناۋچوون كۆتايى پېھات و پاشايەتتەيەكەى لەروخان نىزىك بوۋىيەۋە، بەفرىشتەكانى فەرموو: من لەزەۋى جېنىشنىك بۆخۆم دروست دەگەم. وتيان : ئايا لەزەۋىدا كەسنىك دەكەيتە جىگر كەخرابە و خۇيىرشتن دەكات؟ (بقرە/۲/۲۰)

لە كورپى عەباس دەگىرنەۋە فرىشتەكان بۆيە ئەو قەسميان وت كەبىرەمورىان لەكارى ئىبلىس و فرىشتەكانى پېشتر لەسەر زەۋى ھەبوو. بۆيە بەخۋاى گەۋرەيان وت: ئايا لە زەۋى ئەو كەسانە دادەننىت ۋەك پەرييەكان بن و خۇيىن برىژن و خرابە بىكەن و گوناحى تۆ ئەنجام بەدن، لەگەل ئەۋەى ئىمە ۋەسفى تۆدەكەين و تۆ دەپەرستىن.

خۋا پىئى فەرموون: ئەو شتانە دەزانم ئىۋە نايىزانن ((بقرە//۲۰)) مەبەستەكەى بەھىژبوونى لەخۇبايىبوونى ئىبلىس و ئافەرمانى ئەو و لەخۇرازيبوونى بوو كەئىستا دەۋىيىست بۆ فرىشتەكانى رۈن بىكاتەۋە تابەجۋانى بىبىنن و تىيىگەن.

كاتىك خۋا وىستى ئادەم بىئافرىنىت، فەرمانى بەجىرەئىل دا لەسەر زەۋى گلى بۆ بىنىت. زەۋى وتى: لەتۆ پەنا بۆخۋادەبەم ئەگەر لىم كەم كەيتەۋە و گلاۋم بىكەيت. جىرەئىل گەرايەۋە و ھىچى لەسەرزەۋى ھەئەگرت و بەخۋاى وت: زەۋى پەناى بۆتۆ ھىنا و منىش پەنامدا. خۋا مىكائىلى نارد و زەۋى لەو پەناى بۆ خۋا ھىنا و مىكائىل بەدەستى خالى گەرايەۋە و ھاۋشېۋەى قەسەى جىرەئىلى بەخۋا وت. لەۋكاتەدا خۋا فرىشتەى مەرگى نارد و زەۋى لەو پەناى بۆخۋا برد بەلام فرىشتەى مەرگ فەرموۋى: پەنا بۆخۋادەبەم بى ئەنجام نەدانى فەرمانى خۋا بۆ لاي خۋا بگەرئىمەۋە. لەسەر زەۋى گلى ھەلگرت و تىكەلى كرد. لەيەك شوپىن ھەلى نەگرت بەلكو گلى سوور و سې و رەش و زەردى ھەلگرت و گلىكى لىكئەنرى كۆكردەۋە و بۆيە دەبىنن مئالەكانى ئادەم جۇراۋچۆرن.

باۋكى موسى لەپىغەمبەر (د.خ) ھەدىسنىك دەھىئىتتەۋە كەدەفەرئىت: خۋا ئادەمى

لەمشتیک گۆن دروست کرد، گۆلی لەسەر زەوی ھەلگرت و لەبەر ئەمە مرۆڤەکان بەئەندازەى ئەو گۆلەى لەزەوی ھەلگیرا، سوور و سەبى و رەش و سەختگیر و ئاسانگیر و پاك و پەیسەن. ئەوسا گۆن لەگەڵ ناو تێکەن کرا تا بووبە قووڕێکی لکینەر و دواى ئەو ەوازی لێھێنرا تا بوو بەلیتاویکی گەنیو. دووبارە ەوازی لێھێنرا تا بووبەخشتی کال بەھەمان شێو ەخوای گەورە ەرموئەتی: ((خەلکم لەخشتی کال، لە تەلخەبى)رژاوە لەسەر زەوی نافراند.

بۆیە بەنادەم بانگیان کرد چونکە لە ((ئەدیەم))زەوی یانى لەسەر زەوی دروستکرا. ەبەدواللە کورێ ەباس دەئیت. خوا ەفرمانیدا گۆلی نادەم ەلئگیریت. نادەم لەگۆنێکی لکاو لە لیتاویکی گەنیو نافرێنرا. گۆلی ئەو دواى لکینەری بۆ جۆرێک گۆلی گەنیو گۆرا و ئەوسا خوا نادەمی بەدەستی خوێ دروست کرد تا ئیبلیس لەگۆرنوش بردن بۆ ئەو نافرمانی نەکات: نادەم چل شەو – یا چل ساڵ – وەك پەیکەرێکی کەوتوو لەسەر زەوی بەجێھێندرا و ئیبلیس دەھات و بەقاج لێیدەدا بەشێوئەویەك ناوازی دەدايەو ە ئەمە ەھەمان ەرموودەى خوای گەورەییە کەدەفرمیت: ((خەلکم لەخشتی کال وەك خشتی کى سوورەگراو نافراند)) (الرحمان/۱۴/۵۵)دەفرمیت: لەپەیکەرێکی دەچوو، ناوێرئەبوو یانى ناو خالی بوو.

ئەوسا ئیبلیس دەھات و لەدەمیو ەدرۆشتە ناو و لە قنێیو ەدەھاتەدەر و دووبارە لە قنێیو ەدەرۆشتە ناو و لەدەمیو ەدەھاتەدەر، وتی: شتیک نیت و بۆ خواستیک لەخواستەکان دروستکراویت ((یا بۆ خواستیکى گەورە نافرێنراویت)). ئەگەر بەسەرئۆدا زال بێم تۆ لەناو دەبەم و ئەگەر تۆ پێش من بخرن نافرمانی دەکەم. فریشتەکان لای نادەمەو ەتێدەپەڕین و لێی دەترسان و ئیبلیس زیاتر لەھەموویان دەترسا.

کاتیک کاتی ئەو ەھات خوا گیانی بکاتەبەر، بەفریشتەکانی ەرموو: ((کاتیک بەژن و بالای ئەو راست دەکەمەو ە و گیان دەکەمەبەری، چۆک دا بەدن و کورنوشی بۆ بێن)) (حجر/۲۹/۲۵: ص/۷۲/۲۸).

کاتیک گیانی کردەبەر، گیان لەلای سەریو ەگەشتە جەستەى – گیان بەھیج شوینیک لەجەستەى نەگەشت مەگەر ئەو ەبوو بەگۆشت. کاتیک گیان گەشتە

سەرى، بژمى و فرىشتەگان پېيان وت سپاس بۇخوا. دەلېن: خوا سپاس كردنى خستە دلى ئەو و ئەو وتى: سپاسى من بۇ خوايەك كە خامنى جىهانىانە.

كاتىك گيان گەشتە جاۋى، سەيرى ميوەگانى بەھەشتى كرد و كاتىك گەشتە ناويان نارەزوى خواردنى كرد و پېش ئەۋەى گيان بگاتە قاچەگانى، لەشۋىنەكەى ھەستا و بەرەو ميوەگان رايكرد و لەبەر ئەمدىە خۋاى گەورە فەرموئەتى: ((خەلك لەخىراييدا دروست كراۋە)) (انبيا/۲۱/۲۷). فرىشتەگان ھەموويان كورنوشيان بۇ برد جگە ئىبلىس كەنافەرمانى كرد و رۇشتە رىزى نافەرمانان و ناسپاسان.

خوا فەرموۋى: ئەى ئىبلىس، كاتىك فەرمانم پىكردى كورنوشى بۇ بەبەيت، چ شتىك بوۋە لەمبەر لەۋەى كورنوشى بۇ نەبەيت؟ وتى: لەو باشترم. لەوانە نەبم كورنوش بۇ كەسىك بەرم لە گن دروستت كروۋە. ئەو لەبەر لەخۇبايوون و ستەمكارى و رۇزى بردن كورنوشى نەبرد. خوا پېى فەرموۋ: ئەى ئىبلىس چ شتىك بوۋە لەمبەر لەسەر رىگەى كورنوش بردن بۇ كەسىك كە بەدودەستى خۇم دروستم كروۋە؟ نافەرمانىت كرد يا پېشكەوتىت و خۇت بەلەپېشتر لەھەمووان دەزانىت؟ وتى: لەو باشترم، منت لەناگر نافراند و ئەو لەگن. خوا فەرموۋى: لە ناسمان دووركەومرەۋە كەتۇ لە ناسمان دەرگراويت و نەحلەتى من لەتۇ بېت تا رۇزى كۇتايى. ئىبلىس وتى: خۋاى من، كەۋاتە دەرھەتم پېبە تا ئەورۇزەى ئەمانە ھەلدەستن. خوا فەرموۋى: تۇ لەمۇلەت پىدراۋانى تا ئەو رۇزەى كاتەكەى زانراۋە. ئىبلىس وتى: سوئند بەخۋاىى تۇ ئەمانە بى گومان گومرا و لەرىبەدەر دەكەم جگە لەو دەستە لەبەندەگانى تۇ كەتەنیا تۇ دەبەرستىن و تەنیا تۇ دەناسن و دلئىكى پاكىيان ھەبە. خوا فەرموۋى: راست دەلئىم و راست دەفەرموۋم كەبى گومان جەھەننەم لەتۇ و لەشۋىنكەوتوانى تۇ پىرەكەم(ص/۲۸/۷۵—۸۵)

كاتىك خوا لەكارى ئىبلىس وسەرگۇنە كردنى ئەو تەۋاۋ بوو و ئىبلىس جگە لەنافەرمانى رىگەيەكى دىكەى نەگرتەبەر، نەفرمتى لىكرد و ئەۋى لەخۇشەويستى خۇى بېبەش و بېھيوايى كرد و كردى بەدىۋىكى دوورخراۋە و لەبەھشتەكەى خۇى دوورى خستەۋە.

شەعبى دەلئىت: ئىبلىس دابەزى و لەم كاتەدا پۇشاكى خۇى لەلای راست لەسەر دەست

و شانى چەپى خستىبوو و لەسەر سەرى دەستارىڭ بوو، ئىبلىس يەكچاۋ تەنيا يەك قاچى پىلاۋى تىا بوو.

حەمىد كورى ھىلال دەئىت: ئىبلىس بارسوك لەناسمان ھاتەخوار و ھەربۇيە سوک كىردن و كورتكىردنەھى نوئىز ناپەسەندە.

كاتىڭ ئىبلىس دابەزى، وتى: خوايە، منت بۇ ئادەم لەبەھەشت دەرگىرد ومن بىچگە لەھاۋكارى تۇ ناتوانم بەسەرىدا زال بىم. خوا فەرموۋى: تۇ بەسەر ئەودا زالىت ((تۆم بەسەر ئەودا زال كىرد). ئىبلىس وتى: زۆرىكە. خوا وتى: ئەو ھىچ منائىكى نابىت مەگەر ئەھى بۇ تۆيش منائىكى بىت ۋەك ئەو. ئىبلىس وتى: زۆرىكە. خوا وتى: دلئ ئەوان شوئىنى تۇ دەبىت و تۇ ۋەك خوئىن لەناۋ رۇحى ئەوانداىت. ئىبلىس وتى: زۆرىكە. خوا وتى: سوار و پىادەى خۆت بەسەر ئەواندا غارده و لە دارايى و منالەكانيان ھاۋبەش بە و مژدەى درۆينەيان پىبىدە ((ناۋەرۆكەكەى لە سوورەى انبىا/۱۷/۶۴).

ئادەم وتى: خوايە، تۇ مۆلەتت بەدئودا و بەسەرمندا زالىت كىرد و من لەزىانى ئەو جگە لەتۇ ناتوانم پەنا بۇ كەس بىم. خوا فەرموۋى: ئىۋە ھىچ منائىكتان نابىت مەگەر ئەھى كەسىڭ دىارى بىكەم تا لەھاۋدەمى كەسانى خراب دوورىان بىخاتەۋە. ئادەم وتى: زۆرىكە. خوا فەرموۋى: كارى چاگەى ئىۋە دەبەرەبەر پاداشت دەدەم و زىادى دەكەم و كارى خرابە تەنيا سزايەكى تاقانەى بۇ دىارى دەكەم يا پاكى دەكەمەۋە و لىي خۆشەبىم. ئادەم وتى: خواۋەندا، زۆرىكە. فەرموۋى: ئەى بەندەكانى من كەستەمتان لەخۆتان كىرد، لەخۆشەۋىستى خوا بى ھىوا مەبن جۈۋنكە خوا لەھەموو مەرۆفەكان خۆش دەبىت (زمر/۲۹/۵۲). ئادەم وتى: خواۋەندا، زۆرىكە. فەرموۋى: گەرپانەۋە لەگوناحكاران، (تۆبە) لەمنالەكانى تۇ تا دوايىن ھەناسە ناگرمەۋە. ئادەم وتى: خواۋەندا زۆرىكە. فەرموۋى: بەردەۋام دەبەخشم و لەكەسىش ناتىرسەم. ئادەم وتى: بەسەمە.

ئەوسا خوا روىكردە ئادەم و فەرموۋى: برۇ لاي ئەو دەستە لەفرىشتەكان و بلئى سلاۋ لەئىۋە بىت. ئادەم رۆشتە لايان و سلاۋى لىكردن. ئەوانىش وتيان: بۇ تۆبىت سلاۋى خوا و خۆشەۋىستى خوا. دواتر ئادەم گەرپانەۋە بۇ لاي خوا. خوا فەرموۋى: ئەم

سلاوه بۆتۆیه و سلاوی مناله‌کانی تۆ له‌ناویدایه. کاتیك نیبلیس له‌کۆرنوش بردن خۆی به‌دووورگرت و نه‌وهی دایپۆشیبوو بۆ فریشته‌کان دمرکه‌وت. خوا هه‌موو ناوه‌کانی فیزی ئاده‌م کرد.

((نه‌و ناوانه‌ی خوا فیزی ئاده‌می کرد))

زاناکان له‌باره‌ی ناوه‌کان به‌جیاوازی قسه‌یان کردوه. زوحاک له‌عه‌بدوالله کۆری عه‌باس ده‌گێرته‌وه: نه‌و ناوانه‌ی فیزی کرد خه‌لگان له‌ناو خۆیاندا، یه‌کتر و شته‌کانی دهوروبه‌ری خۆیان بناسن و بیناسین. مرو‌ف، ئازهل، زه‌وی، ده‌شت، کێو، نه‌سپ، گهر و هاوشیوه‌ی نه‌وان و ته‌نانه‌ت تس و تر. مواهد و سه‌عید کۆری جوبه‌یر هاوشیوه‌ی نه‌مه‌یان باس کردوه. کۆری زه‌ید ده‌ئیت: خوا ناوی مناله‌کانی فیزی ئاده‌م کرد. رمبوع ده‌ئیت: خوا ناوی فریشته‌کانی فیزی ئاده‌م کرد.

کاتیك ئاده‌م ناوه‌کان فیزیبوو، خوا خاوه‌ن ناوه‌کانی برده‌ لای فریشته‌کان و فه‌رمووی: له‌ناوی نه‌مانه‌ ناگادارم بکه‌نه‌وه نه‌گهر راست ده‌که‌ن (بقره/ ٣١/٢). نه‌گهر جیگری خۆم له‌ناو ئیوه‌دا هه‌له‌ده‌بژارد، هه‌مووان فه‌رمانی منتان ده‌برد و به‌پاک و به‌ریزتان دادمانم و نافه‌رمانی منتان نه‌ده‌کرد. نه‌گهر جیگری خۆم له‌که‌سانی جیاواز له‌نیوه هه‌لبێزێرم، له‌زه‌وی خرابه‌ و خوی‌ن رشتن ده‌کاته‌ پیشه. نه‌گهر ئیوه - که نه‌مشتانه ده‌بینن و لێی ده‌روان- ناوی نه‌مانه‌ نه‌زانن، بۆ نه‌وه‌ی، نه‌وه‌ی له‌نیوه‌ بێت و له‌نیوه‌ بووه‌شیته‌وه و نه‌وه‌ی له‌که‌سانیه‌ر بێت و له‌وان بووه‌شیته‌وه ، نه‌زانن، سزاوارتر و شیاوترن. نه‌مه‌ وتاری عه‌بدوالله کۆری مه‌سعود و گێرانه‌وه‌ی باوکی سالح له عه‌بدوالله کۆری عه‌باسه.

له‌ حسن و هتاده ده‌گێرته‌وه: کاتیك خوا فریشته‌کانی له‌دروست کردنی ئاده‌م و جیگری نه‌و له‌ زه‌وی ناگادار کرده‌وه، وتیان: ئایا له‌ زه‌وی که‌سیک داده‌نییت خرابه‌کاری و خوی‌ن رشتنی تیا نه‌نجام بدات؟ فه‌رمووی: نه‌و شتانه ده‌زانم ئیوه نایزانن. فریشته‌کان به‌یه‌کیان وت: رینگه‌ بده‌ن خواومندی ئیعه نه‌وه‌ی ده‌یه‌وئیت دروستی بکات که هه‌رگیز ناه‌رینه‌راویک نانا‌فرینه‌ت مه‌گه‌رنه‌وه‌ی ئیعه لای خوا له‌و به‌ریزتر و خاوه‌ن پله‌تر بین. کاتیك خوا ئاده‌می بینی و فه‌رمانی به‌ فریشته‌کاندا

کورنوشی بۆ بیهن، زانیان ئادهم له‌وان باشتر ولای خوا به‌ریزتره. فریشته‌کان وتیان نه‌گهر له‌ئیمه‌ باشتر و لای خوا به‌ریزتر بی‌ت، ئیمه‌ له‌و زانترین. کاتیك فریشته‌کان شانازیان به‌ زانیی خۆیانوه‌ ده‌کرد، گه‌رۆده‌ی ئهم تاقی‌کردنه‌وه‌ خواییه‌ بوون که‌خوا ناوه‌کانی فیری ئادهم کرد و دواتر خاومن ناوه‌کانی برده‌ لای فریشته‌کان و وتی: نه‌گهر راست ده‌گهن، له‌ناوی ئه‌مانه‌ ئاگادارم بکه‌نوه‌. من که‌سیك زانتر و به‌ریزتر له‌ئیه‌وه‌ دروست ناکه‌م. نه‌وان تۆبه‌یان کرد و ههر باومرداریکیش به‌ره‌و تۆبه‌ و گه‌رانه‌وه‌ دمروات. فریشته‌کان وتیان: خوایه‌ پاک‌ی و به‌رستن شی‌اوی تۆبه‌. ئیمه‌ زانییمان نییه‌ مه‌گهر نه‌وه‌ی تۆ فیرت کردوین چونکه‌ تۆ زانی فرمزانیت(بقره/۲/۲۲). ئهم دووانه‌ ده‌لین: خوا ناوی هه‌موو شتیکی فیری ئادهم کرد له‌ئه‌سه‌وه‌ بگه‌ر تا ئیستر، وشتر، په‌رییه‌کان، نازه‌لانی کئی و ده‌سته‌کی.

بیرکردنه‌وه‌ی مانه‌وه‌ی ئادهم له‌ به‌هه‌شت و دهرکردنی له‌به‌هه‌شت

بۆ فریشته‌کان هه‌موو شتیکی ئیبلیس رونبوویه‌وه‌ که‌ نه‌باندزانی که‌هه‌مان گونا‌حکاری و ناهه‌مانی بوو. نه‌و له‌سه‌ر گونا‌ح پیداکری کرد و له‌سه‌ر گوهرایی خۆی مایه‌وه‌. نه‌فرمتی خوای لیبت. خوا نه‌وی له‌به‌هه‌شت دهرکرد و له‌خۆی دوور خسته‌وه‌ و نه‌وه‌ی پئی به‌خشیبوو— وه‌ک پاشایه‌تی ناسمان و زه‌وی و پاسه‌وانی به‌هه‌شت— لئی سه‌نده‌وه‌. خوا پئی فه‌رموو: ((به‌رۆرده‌ر)) یانی له‌به‌هه‌شت به‌رۆرده‌ر چونکه‌ تۆ دوورخاوه‌یت و نه‌فره‌تی من له‌تۆ بی‌ت تا رۆژی کۆتایی (ص/۲۸ / ۷۷—۷۸)

عه‌بدوالله کوری عه‌باس و عه‌بدوالله کوری مه‌سعود ده‌لین: کاتیك خوا ئاده‌می له‌به‌هه‌شت هه‌یگه‌ کرده‌وه‌، ئه‌و به‌ته‌نیا پیاسه‌ی تیا‌ده‌کرد و هاوسه‌ری نه‌بوو تا لئی نزیك بیته‌وه‌ و نارام بگریت. ماومیه‌ک خدوت و دواتر هه‌ستا و ئه‌مه‌جاره‌ بینی زنیك له‌سه‌ر سه‌ری دانیشتوه‌وه‌. خوا‌وه‌ند نه‌وی له‌په‌راسویه‌وه‌ ئافه‌راند. ئادهم لئی په‌رسی: تۆ گه‌یت؟ وتی: ئهم. ئادهم وتی: بۆ دروست کراویت؟ ژن وتی: بۆ نه‌وه‌ی له‌من نزیك بیته‌وه‌ و نارام بگریت. فریشته‌کان ده‌یانوست ئاستی زانستی ئادهم بزانی. له‌ئاده‌میان په‌رسی: ناوی جیهه‌؟ ئادهم وتی: حه‌وا ((ژنی زیندوو)). فریشته‌کان وتیان:

بۆ ناوی نراوه‌وه‌وا؟ ئادهم وتی: له‌بهر ئه‌وه‌ی له‌پیاویکی زیندوو (حی) ئاخرین‌پاوه. خوا به‌ ئادهمی فهرموو: ئه‌ی ئادهم تۆ له‌گه‌ڵ هاوسهرمکه‌ت له‌ به‌هه‌شتدا به‌مینه‌وه و له‌وی له‌ههر شوینیک ده‌تانه‌ویت به‌وپه‌ری شادی و خۆشی بخۆن و بجه‌وتنه‌وه به‌لام له‌و داوه‌ نزیك مه‌بنه‌وه چونکه‌ نه‌گه‌ر ئه‌و کاره‌ بکه‌ن له‌سته‌مکارانن. (بقره/٢/٢٥).

مواجهید و هتاده‌ هاوشیوه‌ی نه‌مه‌یان گێراوته‌وه: کاتیک خوا ئادهم و هاوسهرمکه‌ی له‌به‌هه‌شتدا جینگه‌ کرده‌وه، ئه‌و دووانه‌ی نازاد کرد ههرچه‌نده‌ ده‌خوازن له‌میوه‌کانی به‌هه‌شت بخۆن مه‌گه‌ر به‌ری یه‌ک دار که‌ ویستی ئه‌وان به‌مه‌ تاقی بکاته‌وه و فهرمانی خۆی له‌باره‌ی ئه‌وان و مناله‌کانیان دهریکات. له‌مکاته‌دا دیو مه‌به‌ستی هه‌لخه‌له‌تاندن و گوهر کردنی ئه‌وانی کرد. بزوینه‌ری هاتن و گه‌شتنی ئه‌و به‌و دووانه‌ به‌شیویه‌ک بوو ده‌یویست بیته‌ ناو به‌هه‌شت به‌لام پاسه‌وانه‌کان ریگه‌یان پینه‌دا. ئه‌و رۆشته‌ لای هه‌موو نازه‌له‌کان و خۆی پیناسانن تا له‌گه‌ڵ خۆیاندا بۆ به‌هه‌شتی بیه‌ن بۆ ئه‌وه‌ی له‌گه‌ڵ ئادهم و هاوسهرمکه‌ی قسه‌ بکات. به‌لام هه‌مووان خۆیان له‌م کاره‌ به‌دووور گرت. رۆشته‌ لای مار و وتی: تۆ له‌ مناله‌کانی ئادهم به‌ناده‌دم و تۆ له‌ ژیر چاودی‌ری مندا ده‌بیت نه‌گه‌ر به‌ره‌و لای به‌هه‌شت رینوینیم بکه‌یت. مار ئه‌وی له‌ناو دوو دیان له‌ دیانه‌کانی خۆی جینگه‌ کرده‌وه و هاته‌ ناو به‌هه‌شت. مار پێشتر له‌سهر چوارسه‌ت و پێ دهرۆشت و یه‌کێک له‌جوانترینی نازه‌له‌کان و له‌وشتری خوراسانی ده‌جوو. خوا ده‌ست و پیتی لێسه‌نده‌وه روخساری به‌شیویه‌ک گۆری له‌سهر سکی خۆی به‌ریگادا به‌روات.

عه‌بدالله کوری عه‌باس ده‌لێت: له‌ههر شوینیک ماریکتان بینی بیکوژن و چاودی‌ری دوژمنی خوا—ئیبلیس— له‌سهر ئه‌و بشکینن.

کاتیک ئیبلیس هاته‌ ناو به‌هه‌شت، له‌ده‌می مار هاته‌ دهر. به‌رادیه‌ک شین و گریانی ده‌سپیکرد که‌ ئادهم و حه‌وا بۆی ناراحه‌ت بوون. پێیان وت: بۆ ده‌گریت؟ وتی: بۆ ئیوه‌ ده‌گریم چونکه‌ ده‌مرن و له‌م هه‌موو ناز و نیعه‌ته‌ی پێتان به‌راوه‌ دوورده‌که‌ونه‌وه. ئه‌م قسه‌ کاریگه‌ری له‌سهر ئه‌و دوانه‌ به‌جیه‌شت. ئه‌وسا ئیبلیس هاته‌ پێش و ده‌ستی کرد به‌ هه‌لخه‌له‌تانندی ئه‌وان و وتی: ئه‌ی ئادهم، ئایا ده‌ته‌ویت تۆ بۆلای داری جاویدان مانه‌وه‌((مانه‌وه‌ی هه‌میشه‌یی)) رینوینی بکه‌م و پاشایه‌تیه‌کی

دریژ به‌روی تۆدا بکه‌مه‌وه که‌هیج کات کۆنی و کۆتایی روی تیئنه‌کات؟ (طه/٢٠/١٢٠).
 هه‌روه‌ها وتی: خوا ئیوه‌ی له‌م داره‌ دورنه‌کرده‌وه مه‌گه‌ر ته‌نیا بۆ ئه‌وه‌ی نه‌بته
 فریشته و بۆ هه‌میشه له‌به‌هه‌شتدا نه‌مینه‌وه‌د. سویندی خوارد که من له
 چاکه‌خوازان و چاک نه‌ندیشانی نیوهم (اعراف/٧/٢٠-٢١) یانی بۆ ئه‌وه‌ی ئیوه‌ دوو
 فریشته بن و نه‌گه‌ر دو فریشته نه‌بن، بۆه‌ه‌میشه له‌نیعمه‌ته‌کانی به‌هه‌شت که‌ئک
 وه‌ربگرن.

خوای گه‌وره ده‌فه‌رمیت: ئه‌وانی دابه‌زانده‌بهرزایی به‌هه‌شت بۆ زه‌وی به‌ فریو
 (اعراف/٧/٢٢). کاریگه‌ری وه‌رگرتنی هه‌وا له هه‌ئخه‌له‌تاندنه‌کانی ئیبلیس زیاتر بوو.
 جارێک ئاده‌م دا‌وا‌ی نزیک بو‌ونه‌وه‌ی لێ کرد، هه‌وا وتی: نا، مه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی بییته
 ئیره، که‌رو‌شته ئه‌وئ وتی: نا رازی نابم تا له‌م داره - چلی گه‌نم - نه‌خۆیت. ئه‌و
 دووانه له به‌ری ئه‌و داره‌یان خوارد و پاش و پێشی یه‌کیان بۆ ناشکر‌بوو. جل و
 به‌رگی ئه‌وان هه‌م‌وی نینۆک بوو، هه‌لۆم‌ری و ته‌نیا ئه‌وه‌ی لێ مایه‌وه که‌له‌سه‌ر
 په‌نجه‌کانی ده‌ست و پێ ماوته‌وه. ده‌ستیان به‌ دانانی گه‌لای داره‌کانی به‌هه‌شت
 له‌سه‌ر جه‌سته‌ی روتی خۆیان کرد (اعراف/٧/٢٢ طه/٢٠/١٢١). ده‌لێن نه‌و گه‌لایانه
 گه‌لای دار هه‌نجیر بوو. دارێک ئاده‌م و هه‌وا لێیان خوارد به‌شێوه‌یه‌ک بوو هه‌ر که‌س
 لێی ده‌خوارد، خۆی پیس ده‌کرد. ئاده‌م ده‌ستی به‌ را‌کردن کرد. خوا بانگی کرد: ئه‌ی
 ئاده‌م، ئایا له‌من راده‌که‌یت؟ وتی: نه‌ خوا‌وم‌ندا، به‌لام له‌سه‌رمی تۆ راده‌که‌م. خوا
 فه‌رم‌و‌وی: ئه‌ی ئاده‌م، له‌کۆیوه‌ زیانت به‌رکه‌وتووه. وتی: له‌هه‌وا. فه‌رم‌و‌وی: پێ‌ویسته
 له‌سه‌رمن هه‌ر مانگ توشی خۆینه‌به‌ربوونی بکه‌م و بێ ئا‌وزی بکه‌م هه‌رچه‌نده
 له‌سه‌رمتاوه به‌عاق‌ل نافراند‌م. وای لێ‌ده‌که‌م به‌د‌ژواری سکی پ‌ر‌ب‌ب‌یت و به‌ د‌ژواری
 بزیت و هه‌زاران جار بکه‌ویته‌ سه‌ر هه‌لدیری مه‌رگ. له‌سه‌رمتادا به‌شێوه‌یه‌ک
 نافراند‌م به‌ناسانی سکی پ‌ر‌ب‌ب‌یت و به‌ناسانی بزیت. نه‌گه‌ر تاقی کردنه‌وه‌ی نه‌و
 نه‌دم‌بوو، ژنان خۆین به‌ربوونی مانگانه‌یان نه‌دم‌بوو و به‌رده‌وام به‌ناسانی دووگیان
 دم‌بوون و به‌ناسانی منالێان ده‌هینایه‌ دنیا و بیرمه‌ند و فه‌رزان دم‌بوون. خوا‌ی گه‌وره
 فه‌رم‌و‌وی: بێ هیج گومانیک، زه‌وییه‌ک ژنی لێ دروست کراوه به‌ راده‌یه‌کی وا
 نه‌فرمتی لێ‌ده‌که‌م هه‌موو به‌ر و میوه‌کانی بینه‌ چ‌ق‌ل. له‌وکاته‌دا له‌به‌هه‌شت و

لەزمى لى دارى سەدر و دارى چىقلا باشتر و چاكتىر نەبوو. خوا بەمارى فەرموو: ئەو دېۋە سەركۈنەكرارە بەنەفرەت كراۋە ھاتە ناۋ دەمى تۇ و بەندەمگە مى ھەنخەلەتاند. تۇ نەفرەت لىكراۋى، نەفرەتلىك دەست و پىت بۇ سكت بگەرىننېتەۋە و جگە لە خۇل، خوارەنت نەبىت. تۇ دوزمى ئادەمىزادەمگەنى و ئەۋان دوزمى تۇن. ھەر كات يەككىك لەۋان بېينى پاژنەى دەگەزىت و ھەركام لەۋان تۇ بېينىت، سەرت پان دەكاتەۋە. دابەزەن گەدەستەيەك لەنئىۋە دوزمى ئەۋاننېترن ((ھەموۋتان دەينە دوزمى يەكتىر. بقرە/۲/۳۶، اعراف/۷/۲۴)). ئادەم، ئىبلىس و مار. خوا ئەۋانى بۇ زەمى دابەزاند و ھەموۋ ئەو رىز و حورمەتەى بە ئادەم و ھەۋاى بەخشىبوو، لى سەندەنەۋە.

مار لەھەموۋ ئازەلەمگەنى سارا گەخوا ئافراندىبوونى وشيارتربوو، بەژنى وت: ئايا خوا بەراستى فەرموۋىتەى لە بەرى ھەموۋ دارمگەنى باخ مەخۇن؟ ژن بەمارى وت: لەبەرى دارمگەنى باخ دەخۇم بەلام لەبەرى ئەو دارەى لەناۋەراستى باخدايە، خوا فەرموۋىتەى لەو دارە مەخۇن و دەستى لىمەدەن نەكا بمرن. مار بە ژنى وت: ھىچ كات نامرن. بەلكو خوا دەزاننېت رۇژىك كەلەبەرى ئەو دارە بخۇن چاۋتان دەكرىتەۋە و ھاۋتاي خوا زاناي چاك و خراب دەين. كاتىك ژن بېينى ئەو دارە بۇ خوارەن خۇشە و بەروالەت دارىكى جوان و دلگىر و زانستزايە، لەبەرمگەى گرت و خواردى و بە مېردەمگەيشى دا و ئەۋىش خواردى. ئەۋكات چاۋى ھەر دوگيان گرايەۋە و يەكتريان بەروۋتى بېينى. گەلەى دارى ئەنجىريان پىكەۋە بەست و شەرمى خۇيان پى داپۇشى و ئاۋازى خواۋەندى خۇيان بېست كە لەكاتى نەسىمى بەھار لەباخدا ھەلىكردبوو. ئادەم و ژنەكەى خۇيان لەترسى ئامادە بوون لەبەرامبەر خوا لەناۋ دارمگەنى باخدا داشارد و خوا بانگى ئادەمى كرد و فەرموۋى: لەكوپىت؟ وتى: كاتىك دەنگى تۇم لەناۋ باخدا بېست ترسام چوونكە روۋتەم و لەبەر ئەمە خۇم داشارد. فەرموۋى: كى تۇى لەروۋتى خۆت ئاگادار كەدەۋە؟ ئايا لەۋدارەى تۇم لى ياساغ كەردبوو لى نەخۇى، خوارەنت؟ ئادەم وتى: ئەم ژنەى بۇ مەنت دروست كرد، لەبەرى ئەو دارە پىنى دام و خواردم. خوا بە ژنى فەرموو: ئەمە چ كارىك بوو كەردت؟ ژن وتى: مار مى ھەنخەلەتاند. خوا بەمارى فەرموو: لەبەر ئەۋەى ئەمكارەت كرد لەكۇمەلى

جوارپیکان و لەهەموو نازەئەکانی سارا نەفرەت لیکراوتریت. لەسەر سکت بەرئێگادا دەرویت و هەموو تەمەنت خۆل دەخۆیت و دوژمناپەتی نیوان تۆ و ژن لەنیوان سرشتی تۆ و سرشتی ژندا دادەنێم. ئەو سەری تۆ پان دەگاتەوه و تۆ پازنەیی ئەو دەگەزیت. بە ژنی فەرموو: نازار و سکپری تۆ زیاد دەکەم. بە ژانەوه مائالت دەبیت و تامەزرۆیی تۆ بۆ مێردەگەت دەبیت و فەرمانبرداری ئەو دەکەیت. بەئادەمی فەرموو: لەبەر ئەوهی گویت لەقسەیی ژنەگەت گرت و لەو دارەت خوارد کە فەرمانم داوێو لێی نەخۆیت، لەبەر تۆ زەوی بەنەفرەت کرا و هەموو تەمەنت رەنجی لێدەبەیت. چقل و درکیش تۆ دەرویت و سەوزەلانی سارا دەخۆیت. بەئارەقی ناوچاوت نان دەخۆیت تا ئەو کاتەیی بۆ خاک دەگەزیتەوه کەلێی ئافڕینراوی چوونکە تۆ خاکیت و بۆ خاک دەگەزیتەوه. ئادەم ناوی ژنەگەیی خۆی نا حەوا چوونکە دایکی هەموو زیندووێکانە. خوا جل و بەرگی بۆ ئادەم و ژنەگەیی لە بیست دروست کرد و ئەوانی پێ داپۆشی. فەرموو: مەرۆف بۆتە هاوشیوهی نییمە و بۆتە زانای چاک و خراب. نیستا نەکا دەستی خۆی درێژیکات و لە داری ژبانیش بخوات و بۆ هەمیشە بەزیندویی بمینیتەوه. لەبەر ئەمە خواومند ئەوهی لە باخی عەدەن دەرکرد. ئادەمی دەرکرد و بەرهو لای رۆژەلەت رەوانەیی کرد و شمشیرێکی ئاگراوی بۆ هەر لایەک دەسوراند تا رێگەیی داری ژبان بپارێزێت. (عەهدی عەتیق، سەفەری دەرگەوتن، بەشی ٣، ئایەیی ١—٣٤))

دەلێن: سەعید کوری موسەیب بەردەوام سویندی دەخوارد کەئادەم لەکاتی وشیاریدا لەو دارەیی نەخواردوو بەلکو حەوا شەرابی دەرخوارددا و مەستی کرد، ژن ئادەمی بۆ لای دارەگەیی برد و ئادەم لەو دارەیی خوارد. دەلێم: سەرسورەینەرە لە سەعید کەنەم قەسەیی هیناوتە سەرزمان لەگەڵ ئەوهی خوا لەوسف کردنی شەرابە بەهەشتیەکان دەفەرمیت: ئەو شەرابانە نەژانە سەریان بەدوادا دیت و نە ئەو کەسانەیی لێی دەخۆنەوه، مەست دەبن. ((صافات/٣٧/٤٧))

بىر كىردىنەۋى رۇژىك ئادەم رىڭگەى مانەۋى ئە بەھەشت پىندرا و رۇژىك كە لىنى دەرگرا و رۇژىك كەتۈبەى كرد و بۇلاى خواۋەند گەپرايەۋە

باۋكى ھورەيرە لەپىغەمبەر (د.خ) دەگىرىتەۋە كەفەر مويەتى: باشتىن رۇژ كەھەتاۋ
تيايدا تىشك بلاۋىكەتەۋە رۇژى ھەينىيە. ئادەم لەم رۇژەدا لەبەھەشت مۇلەتى
مانەۋى پىندرا و لەم رۇژەدا لەبەھەشت دەرگرا و لەم رۇژەدا خوا لىنى خۇشبوو و لەم
رۇژەدا كۇتايى بەدنيا دىت. لەم رۇژەدا كاتزمىرىك ھەيە – كەكەمتر كەسنىك دەستى
پىنى دەمگات يا دەردمكەۋىت – چوونكە ھىچ بەندەيەكى موسولمان ھەستى پىناكات و
تيايدا لە خوا شتىكى نەۋىت، مەگەر ئەۋەى خوا خواستەكەى بۇ بىنىتەدى.
عەبدواللە كورى سەلام دەلىت: دەزانم ئەم كاتزمىرە كامەيە. دوايىن چرگەكان
لەرۇژى ھەينىيە.

((ئەندازەى مانەۋى ئادەم ئە بەھەشت))

باۋكى عاليە دەلىت: ئادەم لەكاتزمىرى نۇيەم يا دەيەم لەبەھەشت دەرگرا و نۇ
كاتزمىر تىپەرى و لەو رۇژە بۇ زەۋى دابەزى و مانەۋى لەبەھەشت پىنج
كاتزمىر بوو. دەستەيەك دەلى: سى كاتزمىر لەو رۇژە بوو.
ئەگەر بىزمىر ئەم وتارە ويستىتى بلىت ئادەم بۇ ئەو دوو كاتزمىرەى كە لەرۇژى
ھەينى تىپەرى، لەبەھەشتدا مايەۋە و ئەم دوو كاتزمىرە لەو كاتەدا بەم شىۋەى
ئەمىرۇ بوون، وتەكەى لە راستىيەۋە دوور نابىت چوونكە بەسەرھاتەكان
لەرابردوۋانى بىرمەند و وزانا بەم شىۋە نامازمىان پىدراۋە: ئادەم لەدوايىن
كاتزمىرەكان لەرۇژى شەشەم ئافرىنرا ((لەو رۇژانەى)) ئەندازەى ئەۋان ھەزار سال
لەسالەكانى ئىستاي ئىمە بوو. كەۋاتە زانىۋىەتى يەك كاتزمىر لەو رۇژە بەرابەر بە
۸۲ سال لەسالەكانى ئىستاي ئىمە بوو. ئىمە نامازمەن پىدا كەئادەم – دواى ئەۋەى

خو قورەكەي گرتەۋە و پېش نەۋەي گيان بىكاته بەرى— چل سال مايمەۋە. گومانى تيا نىيە بېژەرى نەم بەسەرھاتە، مەبەستى چل سال لەسالەكانى ئىمە بوۋە. نەۋسا دۋاي نەۋەي گيانيان كرده بەرى تا نەۋ كاتەي كارمكەي كۆتايى پېھات و لە بەھەشتدا مايمەۋە و بۆ زەۋى دابەزى ((سى و پېنج سال تېپەرى)) دوور نىيە نەندازەي نەۋ سى و پېنج سالە بە نەندازەي سالەكانى ئىستاي ئىمە بېت. نەگەر بېژەر ويستويەتى بلىت بۆ نەۋ دوو كاتزمىرەي لەرۆزى ھەينى تېپەرى((لەرۆزىك كەھەر كاميان بەرامبەر بەھەزار سال لەسالەكانى ئىمەن)) لەبەھەشتدا مايمەۋە، ھەلەي كىر دوو چوونكە ھەموو نەۋ كەسانەي لەمبارمەۋە خاۋەن را و زانستخاۋان، دەلئىن لەكۆتايى رۆزى ھەينى پېش ئاۋابوونى خۆر، گيان بەئادەم بەخىشار. باۋكى سالىح لەعەبدواللە كورپى عەباس دەگىرئىتەۋە كەئادەم نىۋە رۆزىك لەبەھەشتدا مايمەۋە و لەۋكاتەدا ھەر رۆز بەرامبەر بە پېنسىد سال بوو ((كەۋاتە نەۋ ۲۵۰ سال لەبەھەشتدا مايمەۋە. نەمەيش بەپېچەۋانەۋەي نەۋ گىرانانەۋمىيە كە پىغەمبەر(د.خ) و زاناكان نامازمىان پىداۋە.

نامازەدان بەۋ شۆينەي ئادەم و ھەۋا لىي دابەزىن

دەلئىن: خۋاي گەۋرە ئادەمى پېش ئاۋابوونى ھەتاۋ لە رۆزىك ك نەۋى تيا دروست كىرد ((ھەمان رۆزى ھەينىيە)) ھاورئ لەگەل ژنەكەي لە ناسمان دابەزاندا. على كورپى نەبى تالىب و عەبدواللە كورپى عەباس و قتادە و باۋكى عاليە دەلئىن: نەۋ لەھىند لەسەر كىۋەيەك بەناۋى ((نود)) دابەزىنرا. ھەۋا لەجەدە دابەزىنرا. عەبدواللە كورپى عەباس دەلئىت: ئادەم بە دۋاي ھەۋادا گەرا. ھەر شۆينىك ھەنگاۋى ھەلئەمگرت دەبوۋە دېھات و نىۋان دو ھەنگاۋمكەي دەبوۋە بىبابان. نەۋ رىگاي بېرى تاگەشتە ((جمە)) و لەم كاتەدا بوو ھەۋا لىي نىزىك بوۋىمەۋە و لەبەر نەمە نەۋى بە ((مۆزدەلىفە)) (شۆينى كۆبوۋنەۋە)) ئاۋبىرا. نەۋ دوۋانە لەعەرھفات يەكيان ناسى و بەعەرھفات (شۆينى يەك ناسىن)) ناۋى دەر كىرد و لە ((جمە)) پىكەۋە كۆبوۋنەۋە و لەبەر نەمە جمە بە شۆينى كۆبوۋنەۋە ئاۋدەمبېرىت.

مار لە ئىسفهان دابەزىنرا و ئىبلىس لەمىسان. دەوترىت ئىبلىس لە ((نۆبوولە)) و ئادەم لە بىبابان دابەزىنران.

ئەبوو جەفرى طبرى دەئىت: ئەمە شتىكە ناتوانىن بە تەۋاۋى لەراستىيەكەى دۇنيا بىن مەگەر بەحەدىس يا گىرانەومىكە كەپشت راست گرايىتەۋە و لەمبارەۋە هېچ زانىارىيەكمان لەبەردەستا نىيە جگە سەبارت بەدابەزىنى ئادەم لە هىند كەزانايانى ئىسلامى راستى نەم گىرانەۋە رەد ناكەنەۋە. عەبدواللە كورى عەباس دەئىت: كاتىك ئادەم لەكىۋى نود دابەزى، قاچەكانى لە سەر زەۋى بوو، سەرى لە ئاسمان دەسوو و پەرسىن و پارانەۋەى فرىشتەكانى دەبىست و فرىشتەكان ترسى ئەويان لە دلدا بوو. ئادەم داۋاى لەخوا كەرد درىزىيەكەى كورت بكاتەۋە. خوا درىزى ئەۋەى تا شەست گەز كەم كەردەۋە. ئادەم لەۋەى لەدەستى دابوو—بىستى دۇعا و پارانەۋەى فرىشتەكان—خەمبار بوو و وتى: خواۋەندا من، بەندەى تۆ لەمالەكەتدا بووم و خوايەكەم جگە لەتۆ نىيە. مەنت بىردە بەهەشتەكەى خۇت و ھەر شتىكەم بوويستايە لەۋى دەمخوارد. مەنت لەم كويستانە پىرۋزە دابەزاند و ناۋازى فرىشتەكان و بۆنى بەھەشتەم دەكرد. ئىستا تۆ درىزى بالامت تا شەست گەز كەم كەردەۋە و روانىن و بىستنت لەمن سەندەۋە و بۆنى بەھەشت كۆچى كەرد. خواى گەۋرە ۋەلامى دايەۋە. ئەى ئادەم ، لەبەر گوناحەكەت بوو، ئەم بەلايەت بەسەرداھات.

كاتىك خواۋەندى گەۋرە رووت و قوتى ئادەم و ھەۋاى بىنى: فەرموى مەپىك لەناۋ ھەشت جۋوت گامىش و مەپ كە خوا لەبەھەشتەۋە نارەبوۋى، سەر بىرپىت. ئادەم مەپەكەى گرت و سەپى بىرى و خورىيەكەى ھەلگرت. ھەۋا خورىيەكەى رەست و ئادەم لەخورىيە رەستراۋەكە بۆ خۇى بالاپۇشنىك و بۆ ھەۋا كراس و لەچكى لى دروست كەرد و خۇيان بى داپۇشى.

دەگىرنەۋە: خواۋەند فرىشتەيەكى بۇلايان نارد تا فىريان بكات بۆ خۇيان لە پىستى مەپ و چۋارىپىكان جەل ۋەبەرگ دروست بىكەن. ھەروھە دەئىن: ئەۋەى وتراۋە جەل و بەرگى مەنەلكانىيان بوو بەلام ئادەم و ھەۋا بەگەلەى دارەكانى بەھەشت خۇيان دادەپۇشى.

((نەۋەي گومان دەكەن ئادەم مائى خۋاي دروست كىردوۋە))

خۋا خىستىيە دئى ئادەمەۋە: بارەگايەكەم لەبەرەمبەر عەرشەكەمدا ھەيە. بېرۇ و لەۋى مائىك بۇ من دروست بىكە و بەدمورىدا بسورىرەۋە، بەھەمان شىۋە كەبىنىت فرىشتەگان بەدمورى عەرشەكەمدا دەسورېن. لەو كاتەدا ھەر كەس لەنئوان تۇ و منائەكانى تۇ كەفەرمانبىردارى من بن، دۇعاكانيان بەراۋەردە دەكەم. ئادەم وتى: خۋاۋەندا، چۇن دەتۋانم مائىك دروست بىكەم كەھىزەكەيم نىيە و رىگەي دروست كىردنى نازانم؟ خۋا فرىشتەيەكى نارد. ئادەمى ھەلگرت و بەرمو مەكە بەرىكەوت. لەرىگا ھەر شۋىنئىك ئادەم بىستانىكى دەبىنى بەفرىشتەي دەوت: نىمە لىرە دابەزىنە و فرىشتە دەبوت: خۇراگر بە. سەرئەنجام لەمەككە دابەزى. ھەر شۋىنئىك ئادەم دادەبەزى ئاۋەدان دەبۋويەۋە و جگە لەۋە دەبۋوۋە بىبان.؟ ئادەم كەعبەي لەپىنچ كىۋ دروست كىرد: طور سىنا، طور زىتا، لىبان، جودى و پاىەكانى لە ھەرا دروست كىرد. كاتىك لە دروست كىردنى مائەكە تەۋاۋ بوۋ، فرىشتە بەرمو عەرھەتاتى بىرد و ئەۋى فىرى رى و رەسمى ھەج كىردن كىرد بەۋ شىۋەي ئەمرۇ ئەنجامى دەمدن. دواتر ئەۋى بىردە مەككە و ئادەم بۇ ماۋەي يەك ھەفتە بە دەمورى كەعبەدا سوۋراپەۋە و دواتر بۇ ھىند گەراپەۋە و لەسەر كىۋى نود مرد.

بە پىي ئەم گىرپانەۋىيە، ئادەم و ھەۋا پىكەۋە دابەزىنران و ئادەم مائى خۋاي دروست كىرد و ئەمە بەپىچەۋانەي ئەۋ گىرپانەۋىيە كە بەخۋاستى خۋا ئامازەي پىدەدەين كەدەئىت: مائى خۋا لە ئاسمانەۋە دابەزىنرا. دەئىن: ئادەم چل جار بەپى لەھىندەۋە ھەجى كىردوۋە.

كاتىك لە ھىند دابەزى، لەسەر سەرى تاجىك لە دارەكانى بەھەشت بوۋ. كاتىك كەشتە زەۋى گەلاكانى وشك بوۋن و ھەلۋەرىن و بەم ھۋىەۋە ھەموو چۇرە گول و گىايەكى بۇنخۇش لەھىند رۋا و سەۋز بوۋ. دەئىن: گول و گىاي بۇنخۇش بەھۋى ئەۋ گەلايانەۋە بوۋ ئادەم و ھەۋا لەبەھەشت ھەلىان گرت و كىردىانە چل و بەرگ بۇخۇيان. دەئىن: كاتىك فەرمانى پىدرا لەبەھەشت بېرۋاتەدەر، لەھىچ دارىكى باخى بەھەشت تىبەر نەبوۋ مەگەر ئەۋى لىكى لىكردەۋە و لەگەل خۇيدا بۇ سەر زەۋى ھىنا. بەمشىۋەيە ھىند بوۋ بەسەرزەمىنى رۋانى گول و گىاي بۇنخۇش. خۋاۋەند

لەمىو بەھەشتىھەكان تويشۇى پىدا و مىوھكانى نىستاي نىمە لەمىو بەھەشتىھەكانن بەو جىاوازييەى مىوھكانى نەم دنيايە ئال و گۇريان بەسەردا دىت و مىوھكانى بەھەشت نا. خواۋەند دروست كردنى ھەموو شتىكى فىر كرد و ھەندى شتى بۇنخۇش و خۇش بۇنكەرى لەگەلدا نارد. ھەروھە بەردى رەش ((الحجر السود)) لەگەلدا نارد. نەم بەردە لەبەفر سېتەر بوو. لەگەل نەودا گۇچانەكەى موسى نارد كە لەكازى بەھەشت دروست كرابوو. دواى نەوھ سندان و چەكوش و پلايزى دابەزاندا.

ئادەم زۇر جوان بوو. لەناو مائالەكانى خۇى تەنيا يوسف لەو دەچوو.

جېرنىل ھاتەلەى و ھەنبانەيەك پېر لەگەنمى لەگەل خۇيدا ھىنا. ئادەم وتى: نەمە جىيە؟ جېرنىل وتى: نەو بەرھەممەيە بووھ ھۇكارى دەركدنى تۇ لەبەھەشت. ئادەم وتى: چى پىيەكەم؟ جېرنىل وتى: لە زەويدا بىچىنە. ئادەم نەو كارەى كرد ولەھەمان كات خوا رواندى. ئادەم درويئەى كرد و كۇى كەردوھ، خەرمانى كرد و كوتاي و بەبايدا و كەردى بەنارد و ھەويرى دروست كرد و كەردى بەنان. جېرنىل نەم كارانەى فىر دەكرد. جېرنىل بەرد و ناسنى بۇ ھىنا. بە بەرد و ناسن ئاگرى پىكرد. جېرنىل فىرى ناسنگەرى و جوتيارى كرد و مانگاىەكى لەناسمان بۇ ھىنايە خوار كە زەوى پىدەكىلا. دەلئىن: نەمە نەو بەدبەختيانەيە خواى گەورە لە قورئاندا نامازەى پىداون: نەكەن نىوھ دوانە دىو لەبەھەشت دەرتان بكات چوونكە بەدبەخت دەبن(طە ۱۱۴/۲۰). خواۋەند ئادەمى لەكىو ھىنايە خوار ونەوى كەردە سەرورەى ھەموو زەوى بەپەرى و بالئەدە و جوارپى و ھەموو شتەكانىتەر. ئادەم لەدەرگاي خواۋەند پارايەوھە و وتى: خواۋەندا نايا لەسەر زەوى جگە لەمن كەسك نىيە تۇ بپەرستىت و وەسفى تۇ بكات؟ خواى گەورە فەرموى: لەپشتى تۇ كەسانىك دروست دەكەم بپەرستەن و وەسفىم بەكن. لەسەر زەوى چەندىن مال دروست بەكەم تايبەت بە بىر كەندەوھى من و لە شويئىكى زەوى مائىكى تايبەت بەخۇم دروست دەكەم و دەيكەمە بارەگاىەكى ئارام و نەمن. ھەر كەس لەبەر من رىز لەومالە بگرىت، رىزى لىدەگرم و ھەر كەس خەلكانى ناوى بترسىنىت، بەلئىنى منى شكاندوھ و رىزى بارەگاىەمى پىشىل كەردوھ. نەمە يەكەم مائە بۇخەلك بناغەى دارىزراىبىت. ھەر كەس روى تىكات و مەبەستى شويئىكىتەر نەكات، ھاتۇتە لاي من وسەردانى منى كەردوھ و بۇ مىوانى من ھاتوھ.

له‌سه‌ر گهورمکان بیویسته ریژ له‌میوانان و سه‌ردانکه‌رانی خو‌یان بگرن و نیازمکانیان به‌راومرده بکه‌ن. تو‌ نه‌ی نادم، تا نه‌و کاته‌ی زیندوویت به‌ناومدانی رایده‌گریت. نه‌وکات خه‌لگان و ده‌سته‌کان و نه‌و پیغه‌مبه‌رانه‌ی له‌مناله‌کانی تو‌بن، یه‌ک له‌دوای یه‌ک ناومدان رایده‌گرن.

نه‌وسا فه‌رمانی به‌ناده‌مدا زیاره‌تی بیت الحرام بکات. نادم له‌به‌هه‌شت یاقوتیکی تاقانه‌ی له‌گه‌ل خو‌یدا هینابوو. بیت الحرام ناومدان بوو تا نه‌وساته‌ی خوا خه‌لگی نوحی له‌ناوبرد و نوقمی کردن به‌لام بناغه‌ی نه‌م ماله له شوینی خو‌یدا مایه‌وه تا نه‌وه‌ی خوا کردی به‌شوینی نیبراهیم و نیبراهیم دروستی کرده‌وه و سه‌رله‌نوئ ناومدانی کرده‌وه به‌هه‌مان شیوه که‌به‌خواستی خوا نامازه‌ی پیندمه‌ین.

نادم به‌مه‌به‌ستی حه‌ج و تو‌به‌کردن به‌ره‌و مالی خوا به‌ریکه‌هوت. خو‌ی و ژنه‌که‌ی حه‌وا بو‌گوناحه‌کانی خو‌یان و نه‌وه‌ی له‌به‌هه‌شت له‌ده‌ستیان دابوو، بو‌ماوه‌ی دوسه‌د سال گریان و چل روژ له‌خواردن و خواردنه‌وه خو‌یان به‌دوور گرت و دواترخواردیان و خواردیانه‌وه. نادم سه‌د سال له‌گه‌ل حه‌وا نزیکی نه‌کرد. حه‌جی کرد و له‌خوا جه‌ن‌دین قسه‌ فیربوو. خوا نه‌وی له‌گه‌ل نه‌واندا به‌خشی و نه‌مه نه‌و بابمه‌تیه‌ خوی گه‌وره فه‌رمویه‌تی: خواوه‌ندا، نیمه‌ سته‌ممان له‌خومان کرد و نه‌گه‌ر له‌نیمه‌ خو‌ش نه‌بیت و خو‌شه‌ویستی خو‌تمان پینه‌به‌خشیت، بی گومان له‌زیانکاران ده‌بین. (اعراف/۲۳/۷).

ده‌ره‌ینانی منالانی نادم له‌پشتی و مرگرتنی په‌یمان

سه‌عید کوری جوبه‌یر له‌عه‌بدوالله کوری عه‌باس ده‌گیریته‌وه: خواومند له‌هه‌موو منالانی نادم له‌جیگه‌ی ((نه‌عمان)) له‌عه‌رفه‌ په‌یمانی و مرگرت. که‌واته هه‌موو نه‌و که‌سانه‌ی تا روژی کو‌تایی چاو به‌دنیا هه‌ل‌دین، له‌به‌رامبه‌ر نادمدا کو‌کرده‌وه و به‌شیوه‌ی ته‌پۆلکه‌ی تو‌ز، روبه‌روی کرده‌وه و روبه‌وو قسه‌ی له‌گه‌ل نه‌واندا کرد و فه‌رمووی: نایا خواومندی ئیوه‌ نیم؟ وتیان، به‌لئ خواومندی ئیمه‌یت و شایه‌تی ده‌ده‌ین. خواومند نه‌م کاره‌ی کرد تا له‌روژی کو‌تایی نه‌لین: نیمه‌ بی ناگا بووین. تا

نەئىن: باۋكانى نىمە بىتپەرست بوون و نىمە زادى دوۋى نەۋانين. نايان نىمە بەگىردارى خراپەكارن سزا دەمىت؟ (اعراف/ ۷/ ۱۷۲—۱۷۳)
نەئىن: لەكۆرى عەباس دەگىرنەۋە: خاۋەند لەشۋىتتىك بەناۋى دەخنا پەيمانى لى ۋەرگرتن.

سەدى دەئىت: خاۋەند نادەمى لەبەھەشت دەركرد بەلام نەۋى لەناسمان بۇ زەۋى دانەبەزاند. ئەوسا دەستى بەسەر شانى راستى نەۋدا كىشا و منالەكانى بە شىۋە كۆپەلە گەۋھەرى سېى رىنگى خۆل ناسا هېنايە دەر و فەرموۋى: لەسەر بنەماى خۆشەۋىستى من ۋەرنە ناۋ بەھەشت. ئەوسا دەستى لەشانى چەپىدا و كۆپەلەيەكى رىش رىنگ هاتنە دەر و خوا پىي فەرموون: بىرۋنە ناۋ جەھەننەم و لەكەس ناترسم. نەمە ئەۋ بابەتەيە لەقورنان بەناۋى راست دەستەكان و چەپ دەستەكان يادى ددكرىتەۋە (واقعه / ۲۷/۵۶، ۲۸، ۴۱). خوا پەيمانى لى ۋەرگرتن و فەرموۋى: نايان خاۋى نىۋە نىم؟ وتيان: بەئى خاۋى نىمەيت. هەندى بەدل و خاۋىيارانە وتيان و هەندى لە ترسا.

روداۋەكانى رۆژگارى ئادەم لەم دىنبايە

((كوشتنى كورى ئادەم بە دەستى براكەى خۇى))

يەكەم روداۋ، كوشتنى ھابىل كورى ئادەم، بە دەست براكەى خۇى قابىل بوو. زاناكان لەبارەى ناۋى قابىل بىروراي جىاۋازيان ھەيە: دەستەيەك دەلئىن قىن و دەستەيەك دەلئىن قايىن و دەستەيەك دەلئىن قايىن و دەستەيەك دەلئىن ناۋى قابىل بوو.

لەبارەى ھۆكارى كوشتنەكەى بىروراكان جىاۋازان. دەلئىن: ھۆكارەكەى ئەۋە بوو ئادەم پىش دەست بردن بۇ گوناح، لەبەھەشت لەگەل ھەۋا نىزىكى دەمكرد. ھەۋا بە قابىل دووگيان و ھاۋتاكەى كچىكى جوان و ناسك بوو كە لەھەمان كات بەۋىش دووگيان بوو. ھەۋا لەم دووگيانىيە ھىچ نازار يا ماندوۋى و پىش نىشە و نازارى ژان گرتن و منال ھىنانە دىبايى پى نەبىرا. ھەرۋەھا خۇپنىشى نەبىنى چوونكە بەھەشت لەم شتانە پاكە. كاتىك ئەۋ دوۋانە لەدارەكەيان خوارد و بۇ زەۋى دابەزىن و ئاراميان گرت، ئادەم لەگەل ھەۋا نىزىكى كرد و ھەۋا بە ھابىل و كچىكىر دووگيان بوو. ھەۋا لەكاتى بەدىنا ھىنانى ئەۋان نازار و پىش نىشە و ژانى بەخۇۋە بىنى و توشى خۇپنەربوون بوو. لەسەر ئەم بىنەمايە دەلئىن: ھەۋا بەردەۋام سكى بە كور و كچىك پردەبوو. ئەۋ بۇ ئادەم لە نىر و مى چل منالى ھىنايە دىبا لەبىست سك. ھەر كام لە كورەكان لەگەل ھەر كچىكدا بىۋىستايە جگە لەھاۋتاكەى خۇى پەيۋەندى ژن و مېردايەتى دەبەست. كچىك كە بەسكىك لەگەل كورپىكدا چاۋى بەدىنا ھەلەدەھىنا بۇ ئەۋ ھەرام بوو. ئەمەيش لەبەر ئەۋە بوو لەۋ كاتەدا جگە لەدايك و خوشكەكان ھىچ زىتىكى دىكە بوۋنى نەبوو. ئادەم فەرمانى بە قابىلى كورى دا ھاۋتاكەى ھابىل بۇ زىنى ھەلپىزىت و بە ھابىل فەرمانىدا ھاۋتاكەى قابىل بىكاتە ھاۋسەرى خۇى.

دەلئىن: داستانەكە بەم شىۋە نەبوۋە بەلكو كاتىك ئادەم وىستى بۇ گەشت و گوزار بىروات، بەناسمانى وت: منالەكانى من ۋەك ئەمانەت لاي خۆت بىپارىزە. ناسمان خۇى لەم كارە بەدوور گرت. بە كىۋ و زەۋىشى وت و ئەۋانەيش خۇيان بەدوور گرت. ئەم پىشنىارەى خستە بەردەم قابىل، ۋەلامى دايەۋە: بەلئى ئەم كارە دەكەم و كاتىك

دەگەر ئیتەۋە شتېك دەبىنىت شادمانى تۆى بەدواۋە دېت. لەبارەى ئەم داستانەۋمىيە خۋاى گەۋرە فەرمۋىيەتى: ئىمە ئەمانەتەمان بە كىۋو و ئاسمانەگان سپارد بەلام ئەۋان لەھەلگرتنى خۆيان بە دوور گرت و ترسان. ئادەم ھەلگرت و ئەم ئادەمە ستەمكار و نەزانە. (احزاب/۲۲/۷۲)

كاتىك ئادەم لەبارەى ھاۋسەرگىرى لەگەل خوشكەگانى ئەم بېرىمىدا، ھابىل لەبەرەبەر ئەم بېرىارە سەرى دانەۋاند و پىي رازى بوو بەلام قابىل بەكارپىكى نارپەۋاى لەقەئەمدا و خوشكەگەى ھابىلى پەسەند نەكرد. ھەزى لەخوشكە ھاۋتاكەى خۆى بوو. وتى: من و خوشكەكەم لە بەھەشت لەدايك بوۋىن و ھابىل و خوشكەگەى لە زموى، لەبەر ئەمە من شىاوترم بۆ خوشكەكەم.

دەستەيەك لەزانگان دەئىن: خوشكى قابىل لەجۋانترىنى زان بوو و ئەو پەسەندى نەدەكرد خوشكەگەى بكتە ھاۋسەرى ھابىل، ئەۋى بۆخۆى دەۋىست چوونكە ھابىل و خوشكەگەى لەبەھشت لەدايك نەبىۋون بەلكو زادەى زموى بوون و خوا زانترە. ئادەم پىي وت: كورم ھاۋتاي خۆت بۆ تۆ ھەلال نىيە بەلام بەقسەى ئادەم رازى نەبوو. باۋكى پىي وت: كورم، تۆ قوربانىيەك بۆ بارەگاي خوا ھەلگىرە و براكەمىشت ھابىل قوربانىيەك بۆ بارەگاي خوا ھەلدەگىت. ھەر كام لەئىۋە خوا بەقوربانىيەكەى رازى بوو شىاوترە بۆ ھاۋسەرى ئەم كچە. قابىل لەسەر زموى كارى دەكرد و ھابىل ئازەلدارى. قابىل دەستەيەك گەنمى ۋەك قوربانى بەرز كردمۋە و ھابىل مەرىك لەناۋ رانە مەپەكەى خۆى ئامادە كرد. دەئىن: ئەۋ مانگايەكى پېشكەش كرد. خوا ئاگرىكى سېى نارد و قوربانىيەكەى ھابىلى قووتدا و قوربانىيەكەى قابىلى لە شوئىنى خۆيدا بەجىھىشت. لەۋكاتەدا ئابىنى خۋاى بەم شىۋەبوو و قوربانى بەم شىۋمىيە ۋەردەگىرا. كاتىك خوا بە قوربانىيەكەى ھابىل رازىبوو— ئەمەيش فەرمانىك بوو تا بىيئە ھاۋسەرى خوشكە جوانەكەى قابىل— قابىل توۋرە و زياتر لەخۆبايى بوو، شەيتان بەسەرىدا زال بوو، بەبراكەى خۆى وت: بى گومان دەتكۆزم تا نەبىئە ھاۋسەرى خوشكەكەم. ھابىل وتى: خوا قوربانى چاكەكاران ۋەردەگىت و بەس. قابىل شوئىن ھابىل كەوت و ئەۋى لەكاتى شۋانيدا

کوشت.

نهم داستانه خوا له‌قورناندا بهم شیوه باسی کردووه: بۆ نه‌وان به‌سه‌رهاتی دو مناله‌که‌ی نادم به‌راستی بخوینهره‌وه که ههردوو قوربانیان پیشکەش کرد و خوا به‌قوربانی یه‌کیکیان رازی بوو. نه‌ویتر وتی: به ناچار دمتکوژم. نه‌ویتر وه‌لامی دایه‌وه: خواوندن ته‌نیا به‌قوربانی چاکه‌کاران رازی دهبیت. نه‌گهر دمست بۆ کوشتنی من دریژ بکه‌یت، من دمسته‌کانم بۆ کوشتنی تۆ دریژ ناکهم. من له‌خوا دمت‌رسم که‌خواوندی جیهانیانه. ده‌خوایزم بگه‌ریته‌وه و گوناحی من و گوناحی خۆت به‌شان هه‌لبگریت تا له‌جه‌هه‌ننه‌میان بیت و پاداشتی سته‌مکارن نه‌مه‌یه. نازایه‌تی جه‌سته‌ی نه‌و، ریگه‌ی کوشتنی براکه‌ی بۆ ته‌خت کرد و براکه‌ی خۆی کوشت و که‌وته ریزی خرابه‌کاران. له‌م کاته‌دا خوا قه‌له‌ر شه‌یه‌کی نارد. قه‌له‌ر‌ش له‌سه‌ر زه‌وی خۆلی هه‌لده‌گرت تا نیشانی بدات چۆن جه‌سته‌ی براکه‌ی خۆ له‌ خاکدا به‌شاریته‌وه. وتی: هاوار له‌من، ئایا ناته‌وانم هاوشیوه‌ی نه‌و قه‌له‌ر شه‌ به‌م وجه‌سته‌ی براکه‌ی خۆم له‌خاکدا به‌شارمه‌وه؟ په‌شیمان بوویه‌وه ((مانده/۲۷/۵—۳۱)). خوا دوو‌واهاتی نه‌م براکوژی به‌م شیوه‌یه باس دمکات: له‌به‌ر نه‌مه بوو بۆ مناله‌کانی ئیسرائیلمان نوسی هه‌ر که‌س، که‌سێک بێ تاوان بکوژی‌ت یا بێ گوناح خوینی که‌سێک له‌سه‌ر زه‌وی بریژی‌ت، وه‌ک نه‌وه وایه هه‌موو خه‌لکی کوشتی‌ت و هه‌ر که‌س که‌سێک زیندوو بکاته‌وه وه‌ک نه‌وه وایه هه‌موو خه‌لکان زیندوو بکاته‌وه. نیردراوانی خوا به‌ نیشانه‌ی رون و ناشکرا هاتنه‌ لای نه‌مان و له‌گه‌ڵ نه‌مه‌یشدا، دوا‌ی نه‌وان بوون به‌ فشه‌که‌ران له‌سه‌ر زه‌وی ((مانده/۲۲/۵))

ده‌لین: نه‌مه یه‌که‌م کوژراو له‌مناله‌کانی نادم بوو. کاتی‌ک براکه‌ی کوشت، خوای گه‌وره‌ فه‌رمووی: نه‌ی قابیل، براکه‌ت هابیل له‌گوئییه؟ وتی: نازانم چوونکه پاسه‌وانی نه‌و نه‌بووم. خوای گه‌وره‌ فه‌رمووی: تۆ له‌ لایه‌ن زه‌وییه‌وه نه‌فرمتت لیکراوه که‌ده‌می کردموه و خوینی براکه‌تی خوارد. نه‌گهر شتی‌ک له‌زه‌مویدا به‌چینی‌ت زه‌وی هه‌یجت پینادات و له‌سه‌ر زه‌وی سه‌رگه‌ردان و ترساو دهبیت. قابیل وتی: نه‌گهر له‌ گوناحه‌که‌ی من خۆش نه‌بیت، گوناحیکی گه‌وره‌م دهبیت.

ده‌لئین: کوژرانی نه‌و له نزیك ((عمقه‌به‌ی حه‌را) بو‌و.

ده‌لئین: دواتر قابیل گه‌رایه‌وه و ده‌ستی خوشکه‌که‌ی خۆی گرت و بۆ سه‌رزه‌وینی عه‌ده‌ن له‌یه‌مه‌ن رایکرد.

عه‌بدوالله کورپی عه‌باس ده‌لئیت: کاتیک براکه‌ی گوشت، ده‌ستی خوشکه‌که‌ی گرت و له‌گه‌ل نه‌و بۆ کی‌وی نود رایکرد. نه‌وسا ئاده‌م پی‌ی وت: برۆ، به‌رده‌وام ترساو ده‌بیت و که‌س نابینیت لای نه‌و هه‌ست به‌ناسایش بکه‌یت. نه‌و لای هیج کام له‌ مناله‌کانی خۆی تیپه‌ر نه‌ده‌بوو مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی به‌ردیان هه‌لده‌گرت و تییان ده‌گرت. دواتر کورپکی کوپ‌ر له‌قابیل هاوری له‌گه‌ل کوره‌ کوپ‌ره‌که‌ی خۆی رویکرده‌ قابیل و نه‌میان به‌باوکی خۆی وت: نه‌مه‌ باوکی تۆ قابیله‌، شتیکی بۆ به‌او‌یزه‌. نه‌ویش نه‌م کاره‌ی کرد و باوکی خۆی قابیلی گوشت. نه‌وسا کوپ‌ردکه‌ ده‌ستی به‌رز کرده‌وه و له‌ کوره‌ کوپ‌ره‌که‌ی خۆیدا و نه‌ویشی گوشت. له‌م کاته‌دا هاته‌ خۆی و وتی: هاوار له‌من ، باوگم به‌ به‌رد گوشت و کوره‌که‌م به‌ مشت.

کاتیک هابیل کوژرا، ته‌مه‌نی ژیا‌نی بیست سال و قابیل بیست و پینج سالی بو‌و. حه‌سه‌ن ده‌لئیت: نه‌و دوو پیاوه‌ی خوا به‌سه‌ره‌اتی نه‌وانی له‌ سوره‌ی ((مانده‌/٥-٣٧— (٣١)) نامازه‌ پێداوه‌، له‌ئیسرائیلیه‌کان بوون و له‌پشتی ئاده‌م خۆی نه‌بوون و نه‌مه‌ یه‌که‌م مرۆف کوژی بو‌و. نه‌بوو جه‌عفهری ته‌به‌ری ده‌لئیت: گێرانه‌وه‌ی راست لای ئی‌مه‌ نه‌وه‌یه‌ که‌ نه‌و دووانه‌ له‌پشتی ئاده‌م خۆی بوون و نه‌مه‌ له‌سه‌ر بنه‌مای حه‌دیسکی راسته‌ له‌پینغه‌مبه‌ره‌(د.خ) که‌ فه‌رموویه‌تی: هیج که‌س سته‌م له‌که‌سیکیتر ناکات مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی به‌شیکی له‌ گوناحی یه‌که‌م کورپی ئاده‌م پێرا‌بیت چونکه‌ نه‌و یه‌که‌م که‌س بو‌و شیوه‌ی چه‌وتی خه‌لك گوشتنی هینایه‌ ئاراهه‌.

به‌لگه‌ی نه‌وه‌ی نه‌و له‌مناله‌کانی ئاده‌م بو‌و، نه‌و بابه‌ته‌یه‌ له‌شیکردنه‌وه‌ی نه‌م فه‌رمووده‌ی خوای گه‌وره‌ نامازه‌ی پێده‌مه‌ن که‌ده‌فه‌رمیت: نه‌و هه‌مان خوایه‌ ئیوه‌ی له‌یه‌ك جه‌سته‌ دروست کرد و هاوسه‌ره‌که‌ی له‌خۆی ئافرا‌ند تا لای نه‌و ئارام بگرت .

کاتیك ئادەم بەو ژنە گەشت و ئی نزیك بوویەوه، ژن باریکی سووکی هەنگرت و لەگەڵیدا رۆشت. کاتیك ژن باری قورس بوو، هەردووک بانگی خوایان کرد و وتیان، نەگەر منائیکمان پێبەدیت راستکردار و شیاو، بێ گومان بۆ هەمیشە سباست دەکەین. کاتیك خوا منائیکی راست و ئەندام ریکی پێ بەخشین، بۆ خوا لەوهی بەوانی بەخشیوو، شەریکیان دروست کرد. پاك و لەپێستەرە یەزدان لەو شەریکانە ی ئەوان بە تاوان و بووختان دروستی دەکەن ((اعراف/٧/١٨٩—١٩٠)).

دەئیم: هەمان خوای گەوره، منالەکان لەسەرمتاوه دەمرینت بەلام عەبدحارسی بۆتاقی کردن و روانین بەزیندوووی هیشتهوه هەرچەندە ئەو هەموو شتیك بێ تاقی کردنەوه دەزانیت و ئەمە، زانستیکە پاداشت و سزا نایگریتهوه. یەگەم ئەوهی کوژراو و بکوژ لڤشتی ئادەم خوێ بوون. ئەم حەدیسه زاناکان لەعەلی کوپری ئەبی تالبی دەگیرنەوه کەئادەم لە پرسە ی کەرەمکە ی ئەم دێرانە ی وتوو:

تغیرت البلاد و من علیها فوجۃ الارض مغیر قبیح

تغیر کل ذی لون و طعم و قل بشاشة الوجه الملیح

واتاکە ی: سەرزەوینەکان لەگەڵ ئەو کەسانە ی لەسەری دەژین، گۆراون. روخساری زەوی قێزەون و تۆزاویە. هەر خاوەن رەنگ و تامیک گۆران ی بەسەرداها و کراوویی روخساری جوان کەمبوویەوه.

هۆنراوی دیکەیش هەیه لەکیومەرسەوه نامژە ی پێدراوه یا کیومەرس گۆرانکاری بەسەردا هیناوه. زۆرینە ی زاناکای ئێران دەئین کیومەرس هەمان ئادەمە. ئەمانە لەمبارمەوه بەلگە ی زۆریان خستۆتە رو کەنامازددان پێی دەخایەنیت چوونکە خواستی ئیمە نامازەدان بە پاشاکان و رۆژگارمکانیان بوو نەجیاوازی لەبارە ی پێشینیان و پاشایەتی نەژادی، و ئەم کتیبەمان بۆ خواستەکە ی خۆمان نوسیوه.

زاناکانی ئێرانی لەوه ی دەئین لەگەڵ زاناکانیتر— جیاواز لەئێران—بەهەڵدا چوون

که گومان ده‌کهن کيومه‌رس هه‌مان نادمه نيهه. نه‌وان له‌گه‌ل زاناگانى ئيرانى له‌سهر ناوه‌که‌ى کوکڼ به‌لام له‌باره‌ى وه‌سف کردنى نه‌و ناسازگارن و ده‌ئین: کيومه‌رس که‌ئيرانييه‌کان گومان ده‌کهن هه‌مان نادمه، حسام کوپى يوسف کوپى نوحه. نه‌و ته‌مه‌ن دريژ و سه‌روه‌ريکى ريژدار بووه و له‌کيوه‌ى ((دؤنباوند) له‌سلسيله کيوه‌کانى ته‌به‌رستان دابه‌زيوه و له‌وئ باشايه‌تى کردووه. شانسى خو‌ى و مناله‌که‌ى به‌رز بوته‌وه به‌شيوه‌يه‌ک بو ماوه‌يه‌ک باشايه‌تى بابليان کردووه و بو ماوه‌يه‌کى که‌م فه‌رمان‌رواى هه‌موو سه‌ر زه‌وى بوون.

کيومه‌رس شارى زورى دروست کرد و چه‌ندين قه‌لاى بنيات نا و ساز و به‌رگى شه‌رى ته‌يار و نه‌سه‌پى زورى په‌روه‌رده کرد. ناوى خو‌ى نا نادمه و وتى: هه‌ر که‌س جياواز له‌م ناوه بانگم بکات دمیکوژم. نه‌و سى زنى وه‌ک هاوسه‌ر هه‌ئيزارد و منالى زورى بو هاته دنيا. ((مارى)) کوره‌که‌ى و ((ماریانه)) که‌چه‌که‌ى له‌کوئايى ژيانى له‌دايک بوون. نه‌وانى زور خو‌ش ده‌ويست و پيش هه‌موو مناله‌کانى ترى خستن و پاشاکان له‌ره‌چه‌له‌که‌ى نه‌م دووانه‌ن.

نه‌بو جه‌عفه‌رى ته‌به‌رى ده‌ئيت: بويه داستان‌ه‌کانى کيومه‌رسم ليرمه‌دا نامازه پيدا تا بزانيه‌ت نه‌و باوکى پارسيه‌کانه و له‌مباروه له‌نيوان زاناگان هيج دزايه‌تیه‌ک نيهه. دزايه‌تى ليرمه‌دايه: نایا نه‌و نادمه و باوکى هه‌موو مرؤفه‌کانه يانه؟ نه‌م بابمه‌ته به‌و شيوه‌يه نامازه‌مان پيدا. باشايه‌تى نه‌و و مناله‌کانى به‌رده‌وام پايه‌دار و له‌پانتاييه‌کى په‌يوه‌ست له‌روژه‌ه‌لات زه‌مين جيگير و سه‌قامگير، تا نه‌وه‌ى له‌روژگارى عوسمان کوپى عه‌فان، په‌زدگيرد کوپى شه‌هريار له‌مه‌رو کوژرا. مېژوو له‌سه‌ر بنه‌ماى ناوى پاشاکانى نه‌وان، له‌خوگري به‌سه‌ره‌اتيکى ناسانه‌ره بو ليکولينه‌وه به‌به‌راوهرد کردن له‌گه‌ل ساليانى ژيانى پاشاکانى تر له‌ولاتان و نه‌ته‌وه‌کانى تر له‌به‌ر نه‌وه‌ى نه‌زادبان بو نادمه ده‌گه‌ريته‌وه چوونکه نه‌وان باشايه‌تى به‌رده‌واميان بووه و فه‌رمان‌روايى بو مناله‌کانيان ماوه‌ته‌وه به‌شيوه‌يه‌ک يه‌که‌م پاشا به‌دوايین پاشا و زيندوويان به‌ مردوويان په‌يوه‌سته و بو که‌سانى تر نه‌م پايه‌داريه نه‌هاته ناراه.

نیستا ناماژه به‌دریژهی باسه‌که ددهم که‌تمه‌نی دریژی ناده‌مه و ساله‌کانی ژیانی نه‌و دسته له‌مناله‌کانی نه‌و که بوونه پاشا و پیغه‌مبهر. هرروها داستانی ژیانی کیومهرس باومگه‌ورپی نی‌رانیه‌کان دنوسمه‌وه و ناماژه به‌کارمکانیان ددهم. نه‌م گیرانه‌وه له‌و زهمه‌نه‌وه دست پنده‌کات که‌خوی پاشایه‌تی گرت‌ده‌ست.

نادهم به‌و پاشایه‌تیه‌ی خوی گه‌وره له‌سهرانسهری زه‌وی پی‌ی به‌خشیوو، پیغه‌مبهریک بوو له‌لایهن خوا بو‌لای مناله‌کانی. خوا بیست و یه‌ک سه‌حیفه‌ی بو‌ نارد. جبرئیل فی‌ری کرد و و هه‌مووی به‌ده‌ستی خوی نوی. نه‌بو‌زه‌ری غه‌فاری له‌پیغه‌مبهر(د.خ) ده‌گیریت‌ه‌وه که‌فه‌رموویه‌تی: پیغه‌مبهرمکان سه‌د و بیست و چوار هزار پیغه‌مبهر (د.خ) بوون. وتم: نه‌ی پیغه‌مبهری خوا، له‌م ناو‌ده‌دا چه‌ند که‌س نی‌ردراو (ره‌سو‌ن) بوون؟ فه‌رمووی: سی‌سه‌د و سی‌انزه که‌س، ده‌سته‌یه‌کیان گه‌وره بوون یانی زور پاک . وتم: یه‌که‌میان کی‌ بوو؟ فه‌رمووی: ناده‌م. وتم: نه‌ی پیغه‌مبهری خوا، نایا نه‌و پیغه‌مبهریکی نی‌ردراوه بوو؟ وتی: به‌ئی، خوا نه‌وی به‌ده‌ستی خوی نافراند و له‌گیانی خوی کرده به‌ری و دواتر نه‌وی کرده پیاویکی به‌هیز.

له‌و سه‌حیفانه‌ی بو‌ نه‌و هاته‌ خوار، حه‌رام بوونی مردار و خوین و گوشتی به‌راز بوو. پیته‌کانی نه‌لف بی‌ بو‌ نه‌و هاته‌ خوار و کتیبه‌که‌ی نه‌و بیست و یه‌ک به‌رگ بوو.

لەدايك بوونى شىيس

لە روداومكانى رۆزگارى ئادەم لەدايك بوونى شىيسە كە لەسەد و بىست سالى ئادەم و پىنج سال دواى كوژرانى ھابىل رويدا. دەئىن: شىيس بى ھاوتا و تەنيا لەدايك بوو. ماناى شىيس ((ھبە اللە)) بەخشىنى خوايە. ئەمە بەو مانايە ئەو جىگرموھى ھابىل و جىگرى ئادەم بوو. عەبدواللە كورى عەباس دەئىت: ئەو ھاوتايەكى بوو لەگەن ئەودا چاۋى بەدنيا ھەئەينا. كاتىك سەردەمى مەرگى ئادەم نزيك بوويەوھە كارمكاني خۆى بە شىيس سپارد و كاتزميرەكاني شەو و رۆزى فير كەرد. فيرى كەرد لەھەر كاتزميرىكىدا چۆن خوا بپەرەستىت. شىيسى لەرودانى تۆفان لەرۆزگارى نوحى داھاتوو ناگادار كەردەوھ. دواى ئادەم سەرورەرى بەشىسى گەشت. خوا پىنج سەھىقەى بۇ نارد. ھەموو مرقەھەكان تا ئىستا منالەكاني ئەون. ئىرانىيەكان دەئىن ئادەم ھەمان كىومەرسە. دەئىن: بۇ كىومەرس مىشانى خوشكى مىشى لەدايك بوو. مىشى لەگەن خوشكەكەى خۆى مىشان پەيوەندى ژن و مېردايەتى بەست و سىامەك و سىامى لەوان چاۋيان بەدنيا ھەئەينا. بۇ سىامەكى كورى مىشان كورى كىومەرس ئەمانە لەدايك بوون: ئەفروال، دەقس، بوورەسب، ئەجرەب و ئەوراش كەدايكى ھەموويان سىامى كچى مىشىيە. ئەو خوشكى باوكيانە. دەئىن سەرانسەرى زەوى حەوت ھەرىم بووھ. سەرزەوينى بابل و سەرزەمىنەكاني پەيوەست بەو سەرزەمىنە كەخەلك لەوشكى و دەرياۋە روى تىدەكەن، ھەرىمىكى تاقانەيە و پاشماومكانيان منالەكاني ئەفروال كورى سىامەك و زادەكاني ئەون.

بۇ ئەفروال كورى سىامەك لەنەفرى كچى سىامەك، ئەوشەنج (ھوشەنگ) پاشاى پىشداد لەدايك بوو. ئەو كەسەيە بووھ جىگرى باۋەگەورپى خۆى كىومەرس لەپاشايەتى. يەكەم كەس بوو پاشايەتى حەوت ھەرىمەكەى بەدەست ھىنا و ئىمە بەسەرھاتەكاني ژيانى ئەو دەگىرىنەوھ. دەستەيەك لەئىرانىيەكان گومان دەكەن ئەم ھوشەنگە كورى خودى ئادەم و ھەوا و لە پىشتى ئەوھ.

كورى كلبى گومانى بردوھ يەكەم كەس بەپاشايەتى سەر زەوى گەشتبىت، نوشەنق

کۆری عابیر کۆری شالڤ کۆری ئەزفەخشد کۆری سام کۆری نوحە. ئیڕانییەکان گومانیان دەکرد ئەو دوسەد ساڵ دواي ئادەم بوو لەکاتیکیدا ئەو دوسەد ساڵ دواي نوح زیاوە و ئیڕانییەکان روداوکانی پێش نوحیان ئەزانیو.

ئەوێ هوشام کۆری کەلبی نامازەي پێداوێ بنەمایەکی راستی نییە چونکە ئوشههنج لەناو ئیڕانییەکان ناودارە و هەر نەتەوویەکی زیاتر لەکەسانێتر لەرەچەلەک و میژووێ خۆی شارمزا و ناگادارە. هەندێ رەچەلەک ناسی ئیڕانی گومانیان کردووێ ئوشههنج ((هوشهنگ)) هەمان مەهلاییلە و باوکی ئەفراول هەمان قینانە و سیامەک هەمان ئەونوش باوکی قینانە و میشی هەمان شیس باوکی ئەنوش و کیومەرس هەمان ئادەمە. ئەگەر ئەوێ ئەمان دەمێنێ راست بێت گومانی تێدا نییە هوشهنگ لەسەر دەمی ئادەم پیاویک بوو. بەم بەلگەيە لەسەر بنەمای نوسینە کۆنەکانی کتێبەکانی رابردوو، لەدایک بوونی دایکی دینە کچی براکیل کۆری مەحویل کۆری خنوخ کۆری قین کۆری ئادەم لە کاتیکیدا بوو لەزێان ئادەم سێسەد و ئەوێ و پێنج ساڵ تێپەریوێ و ئەو لەکاتی مردن شەشەد و شەست و پێنج سالی تەمەن بوو. ئەمە لەسەر ئەو بنەمایە کەتەمەنی ئادەم هەزار ساڵ لەبەرچا و بگرن. ئیڕانییەکان گومانیان بردووێ پاشایەتی هوشهنگ چل ساڵ درێژەي کێشاوێ. ئەگەر لەسەر ئەو بنەمایە بێت کەرەچەلەک ناسانی رابردوو نامازەیان پێداوێ، پاشایەتی ئەو دوسەد ساڵ دواي مردنی ئادەم بوو.

مردنی ئادەم

دەلێن: ئادەم یانزە رۆژ نەخۆش بوو، و لەم کاتەدا شیس ی کردە جیگری خۆی و فەرمانی پێدا زانستی خۆی لەقابیل و منالەکانی بشاریتەوێ چونکە ئەو بوو لەبەر رۆدی بردن هابیلی کوشت لەبەر ئەوێ خوا زانستی بەهابیل بەخشیبوو. شیس و منالەکانی زانستی خۆیان شاردهوێ و قابیل و منالەکانی زانستان نەبوو تا کەلکی لێوهربگرن. باوکی هورەیرە لە پێغەمبەر (د.خ) حەدیسێک دەگێریتەوێ کە

فەرموویەتی: خوا بە ئادەمی فەرموو: برۆ لای ئەو فریشتانە و بلی ((سلاوی خواتان لیبیت)). ئادەم رۆشتە لایان و سلاوی نارد و فریشتەکان لەوەلامدا وتیان: ((سلاو و خۆشەویستی خوا لەتۆ بیت.))

ئەوسا ئادەم بۆلای خوا گەرایەووە و خوا پێی فەرموو: ئەم سلاووە بۆتۆیە و سلاوی منالەکانی تۆ لەناویدا. ئەوسا خوا دودەستی خۆی بەست و لێی نزیک کردووە و فەرمووی: هەلگرە و هەلبێزێرە. ئادەم وتی: دەستی راستی خۆی خۆم خۆش دەوێت و هەر دو دەستی راستە. خوا دەستی راستی خۆی بۆئادەم کردووە. لەناکاوە بینی وینەیی خۆی و هەموو منالەکانی تارۆزی کۆتایی تێدا. تەمەنی ژانی هەراکام نوسراوە و ئادەم خۆی هەزار سالی پێپراوە. هەروەها ئەو خەلکانەیی بینی روناکی لەروخساریان دەبارت.

ئادەم وتی: خۆیە ئەمانە کین روناکی لەروخساریان دەبارت. فەرمووی: پێغەمبەرەن و نێردراوانی من. ئەوان بۆ لای بەندەکانم دەنێرم. لەناوایندا پیاویک دەبینرا روخساری لەهەموویان روناکتر دەهاتە بەرچاو بەلام تەنیا چل سال ژانیان بۆ دیاریکردبوو. ئادەم — دوا ئەووی زانی داوودی پێغەمبەرە. وتی: خۆیە، ئەم پیاووە روناکترینی هەموویانە بەلام بۆ ئەو زیاتر لەچل سالیان نەنوسیوە. فەرمووی: ژانی هەر ئەوویە کە دیاریم کردووە. ئادەم وتی: خۆیە لەژانی من شەست سال کەمبکەرەووە و بیخە سەر ژانی داوود. پێغەمبەر(د.خ) فەرمووی: دوا ئەووی ئادەم بۆ زەوی دابەزینرا و کاتیکی فریشتەیی مەرگ بۆ سەندنی گیانی هات، ئادەم وتی: ئەو فریشتەیی مەرگ تۆ پەلەت کرد چونکە هیشتا شەست سال لەتەمەنی من ماوتەووە. فریشتەیی مەرگ پێی وت: هیچ نەماوتەووە چونکە تۆ داوات لەخوا کرد شەست سال لەتەمەنی تۆ بخاتە سەر تەمەنی داوود. ئادەم وتی: ئەم کارەم نەکردووە. پێغەمبەر(د.خ) فەرمووی: ئادەم بیری چوو و منالەکانی لەبیریان کرد، ئەو حاشای کرد و ئەمان حاشایان کرد. لەم کاتەدا بوو خوا بناغەیی نوسین و شایم گرتنی دانا.

لەعەبدوالله کوری عەباس دەگێرنەووە: کاتیکی نایەیی وام دابەزی (بقره/ ٢٨٢/٢—٢٨٣)

: لەکاتی ئاڤ و گۆر و دانى قەرز و وام، بنووسن و شایمەت و دەستەبەر و مەریگرن))، پێغەمبەر(د.خ) فەرمووی: یەكەم كەس حاشای كرد نادم بوو و ئەو سى جار ئەم كارەى كرد: كاتىك خوا ئەوەى نافراند، دەستی بەپشتیدا هینا و هەموو ئەوانەى لەو بوون تا رۆژى كۆتایی هینایە دەر و نیشانی دا. نادم لەناو ئەوان یەكێكى لەهەمووان بە نورانیتر بینی. وتی: خواوەندا ئەمە كێیە؟ فەرمووی: داوودی كورتە. وتی: تەمەنى چەندە بۆ نوسراوە. فەرمووی: چل سال. نادم وتی: تەمەنى بۆ زیاد بکە. خوا فەرمووی: ئەگەرى نییە جگە لەوەى تۆ خۆت زیادى بکەیت. تەمەنى نادم هەزار سال بوو. بەداوود شەست سالی بەخشى. خوا بۆ ئەم كارە نوسراویكى نامادە كرد و فریشتەکانى كرده شایمەت. كاتىك سەردەمى مەرگی نادم گەشت ، فریشتەكان هاتن تا گیانى بگرن. نادم وتی: لەژیانى من شەست سال ماوتەوه. فریشتەكان وتیان: ئەو شەست سالت بە كورەكەت داود بەخشى. نادم وتی: نەمبەخشیوه. لەم كاتەدا خوا نوسراومەكى خۆى بۆ لای نادم نارد و فریشتەكان هاتنە خوار و شایەتیان دا. بەلێ، خوا هەم هەزار سال ژيانى بە نادم بەخشى و هەم تەمەنى داوودی بۆ سەد سال درێژ كرد.

هاوشیوهى ئەم گیرانهوهیه كەسانىتریش نامازەیان پێداوه وەك سەعید كۆرى جوبەیر. عەبدوالله كۆرى عەباس دەلێت: تەمەنى نادم نۆسەد وسى و شەش سال بوو. ئەو حەدىسانەى لەپێغەمبەرى خوا و زاناكانىتر نامازەیان پێداوه ئەوانەن نامازەمان پێدا و پێغەمبەر(د.خ) زانائىترى كەسەكانە. بەپێى گیرانهوهى باوكى هەریه كەتیايدا نادم شەست سال ژيانى خۆى بەداوود بەخشىوو، جیاوازییەكى زۆر لەنێوان دوو حەدىسەكەدا نییە. ئەگەرى هەیه خوا لەتەوراتدا تەمەنى ئەوى جیاواز لەو چل سالتەى بە داوودی بەخشىوه، نوسیبێت. كۆرى نىسحاق لە یەحیا كۆرى عیباد لەباوكى دەگێریتەوه: كاتىك نادم مرد، خوا كفن و دفنى ئەوى لەبەهەشتەوه نارد و ئەوسا فریشتەكان نارامگای ئەویان دیارى كرد و ئەویان بە خاك سپارد و دایانشارد. لەئەبى كۆرى كەعب لەپێغەمبەر(د.خ) حەدىسێك هاتوو: كاتىك كاتى مردنى نادم هات، خوا كفن و دفنى ئەوى لەبەهەشتەوه نارد و كاتىك

حه‌وا فریشته‌کانی بی‌نی، هه‌نگاوی برده بی‌ش تا بی‌ش نه‌وان بر‌پ‌واته سمر جه‌سته‌ی ئادهم. ئادهم وتی: ئە‌ی ژن، من له‌گه‌ن نیر‌دراوانی خواوم‌ندم‌گه‌م به‌ته‌نیا جی‌بێ‌له‌ چونکه نه‌وه‌ی بی‌نی‌م ته‌نیا له‌تۆ نه‌م‌بینی و نه‌و به‌لایانه‌ی به‌سمر مندا هات ته‌نیا بۆ به‌دی‌هێ‌نانی خواسته‌کانی تۆ بوو. کاتیک مرد، فریشته‌کان نه‌ویان به‌ سه‌دم‌ر و ناو شو‌رد و له‌ناو پارچه‌یه‌که‌دا کف‌نیان کرد و دواتر گو‌وری نه‌ویان هه‌ل‌گه‌نی و نه‌ویان له‌ویدا به‌خاک سپارد و وتیان: سه‌رنه‌نجام و چۆ‌نی‌یه‌تی کاری ئادهم زاده‌مان له‌کاتی مردن به‌م شی‌وه‌ ده‌بی‌ت. عه‌بدوالله کو‌ری عه‌باس ده‌لی‌ت: کاتیک ئادهم مرد. شیس به‌جیرانیلی وت: نو‌یژی له‌سه‌ر بخو‌ینه. جیرم‌ئیل وتی: تۆ هه‌نگاو بنێ‌ره بی‌ش و له‌سه‌ر باوکت نو‌یژ بخو‌ینه. شیس سی جار ته‌گبیری وت. پێ‌نج جار بۆ نو‌یژ، بی‌ست و پێ‌نج جار بۆ له‌پیشی ئادهم. ده‌لێ‌ن: ئادهم له‌گی‌وی نه‌بو قبی‌س به‌خاک سپێ‌ردرا که‌پێ‌یان ده‌وت نه‌شکه‌وتی گه‌وره‌کان. عه‌بدوالله کو‌ری عه‌باس ده‌لی‌ت: کاتیک نوح له‌که‌شتی هاته‌ده‌ر، ئادهمی له‌بی‌ت المقدس به‌خاک سپارد. مه‌رگی نه‌و به‌و شی‌وه‌ی نامازه‌ی پێ‌درا، له‌روژی هه‌ینیدا روویدا. ده‌لێ‌ن: حه‌وا یه‌ک سا‌ن دوا‌ی ئادهم ژیا و دواتر مرد و نه‌ویان لای هاوسه‌رمه‌که‌ی له‌و نه‌شکه‌وته‌ی نامازه‌ی پێ‌درا، به‌خاک سپارد. له‌ویدا مانه‌وه تا کاتی تۆ‌فانی نوح. نوح، نه‌و دوانه‌ی هینایه‌ده‌ر و له‌ تابوتیکدا دایان و بۆ ناو که‌شتیه‌که‌ی بردن. کاتیک زه‌وی له‌ناو خالی بوو، نوح نه‌وانیی گه‌رانده‌وه بۆ شو‌ینی یه‌که‌م. ده‌لی‌ت. حه‌وا رستی، چنی، هه‌ویری دروست کرد، نانی کرد و هه‌موو نه‌وکارانه‌ی کرد که‌ژنان ده‌یکه‌ن.

ئێ‌ستا کو‌تایی به‌داستانی ئادهم و دو‌ژمه‌که‌ی نی‌بلی‌س و نامازده‌دان به‌ ژیا‌نی نه‌وان ده‌هینین. وت‌مان خوا ج به‌لایه‌کی به‌سه‌ر نی‌بلی‌سدا هینا چونکه له‌خو‌بایی بوون و ناهه‌رمانی کرده‌ پێ‌شه و خواوم‌ند سزایدا و دو‌ور یخسته‌وه و تا رو‌ژی کو‌تایی مۆ‌لته‌تی پێ‌دا. هه‌روه‌ها نامازه‌مان به‌داستانی ئادهم دا که‌سزا درا و دواتر خوا خو‌شه‌ویستی خو‌ی پێ‌به‌خشی‌وه چونکه له‌گوناچه‌که‌ی خو‌ی په‌شیمان بوویه‌وه و داوا‌ی لی‌خۆ‌شبوونی کرد. هه‌نوکه به‌خواستی خوا نامازه‌ به‌داستانی ژیا‌نی دوو مناله‌که‌ی ئادهم هابیل و قابیل و شیس و مناله‌کانی نه‌وان ده‌ده‌ین.

بەسەرھاتى شىبىس عليه السلام

ئىمە بەشېك لەبەسەرھاتى زىانى شىبىس مان باس كىر كەجىگىرى باوكى لەسەر پاشماۋەكانى دۋاى مەرگى ئادەم بوو و خوا چەندىن صەحىفەى بۆ ناردەخوار. دەلئىن: بەردەوام لەمەككە بوو، حەج و عەمرەى دەكرد تا مرد. ھەموو ئەو سەھىفانەى بۆ خۆى و باوكى ھاتبوۋە خوار، كۆكردەۋە و بەكارى بەست. ھەرۋەھا كەعبەى بە گل و بەرد دروست كىر.

زاناكانى رابردۋى ئىمە دەلئىن: گومەزىك خوا لەناۋ مائەكە بۆ ئادەم بەرزى كىردەۋە، تا كاتى تۇفانەكەى نوح لەسەر پى بوو و كاتىك خوا تۇفانى نارد، گومەزەكەى بۆ ئاسمان بەرز كىردەۋە. دەلئىن: كاتىك شىبىس نەخۇش كەوت، ۋەسىيەتى بۆ ئەنۋشى كورى كىر و كىردى بەجىگىرى خۆى و مرد و ئەۋيان لای باوكى لەئەشكەۋتى ئەبۇقەبىس بەخاك سپارد. رۆزى لەدايك بوونى ۲۲۵ سال دۋاى لەدايك بوونى ئادەم بوو. نامازەيان بەبابەتى دىكەيش داۋە. لەكاتى مردن ۹۱۲ سال تەمەنى بوو.

((مائەكانى شىبىس))

دۋاى شىبىس كورەكەى ئەنۋوش كورى شىبىس فەرمانرەۋابى گىرتە دەست و لەجىگەى باوكى دانىشت و گۆرانكارى لەكارەكانى ئەۋدا دروست نەكرد. تەمەنى سالەكانى زىانى ئەنۋوش ۷۰۵ سال بوو. ئەمە وتارى شوپىنكەۋتەكانى تەۋراتە.

عەبدۋاللە كورى عەباس دەلئىت: بۆ شىبىس، ئەنۋوش لەدايك بوو و ھاورى لەگەل ئەو چەندىن مائى دىكە چاۋيان بەدنيا ھەلئەنا. شىبىس ئەۋى كىردە جىگىرى خۆى. بۆ ئەنۋوش، قىنان لەخوشكەكەى نەمە كچى شىبىس لەنەۋەد سالى ئەنۋوش چاۋى بەدنيا ھەلئەنا. بۆ ئەنۋوش جىۋاۋز لەو چەندىن مائى دىكە ھاتنە دنيا و ئەۋى كىردە جىگىرى خۆى. بۆ قىنان، مەلایىلى لەدايك بوو و ھاورى لەگەل ئەو چەندىن مائى

دېكە ھاتنە دىنيا و ئەۋى كرده جىگىرى خۇى. مەلایىل، يەردى ھىنايە دىنيا كەھەمان يارده و چەندىن منالى دېكە جاویان بەدنىا پشكوت و ئەۋى كرده جىگىرى خۇى. يەرد خنوخى بوو كەھەمان نىدرىسى پېغەمبەرە. چەندىن منالى دېكە پش لەو جاویان بەدنىا ھەلھېنا و ئەۋى كرده جىگىرى خۇى. بۇ خنوخ، متوھسلخى ھاتە دىنيا لەگەل چەندىن منالى دېكە و ئەۋى كرده جىگىرى خۇى.

تەورات دەگىرىتەۋە كەمەلایىل كاتىك لەدايك بوو ئادەم ۳۹۵ سالە و قنىان ۷۰ سالە بوو. يەرد بۇ مەلایىل كاتىك ھاتە دىنيا لەتەمەنى ئادەم ۴۶۰ سال تىپەرىبوو. ئەو لەسەر شىۋەى باۋكى خۇى دەرۆشت جگە لەۋەى لەسەردەمى ئەو روداۋەكان دەستیان پىكرد.

رووداۋەكان ئەدەسپىكى پاشايەتى شىس تا پاشايەتى يەرد

دەئىن كاتىك قابىل ھابىل كۈشت و بۇ يەمەن رايكرد، ئىبلىس رۇشتە لاي و پىيى وت: لەبەر ئەۋە ناگر قوربانىيەكەى ھابىلى قووتدا چوونكە ناگرى دەپەرەستى. تۇيش ناگرىك بۇ خۇت و منالەكانى خۇت داگىرسىنە. قابىل ناتەشگايەكى دروست كرد. يەكەم كەس بوو ناگرى پىكرد و ناگرى پەرەست.

كۆرى ئىسحاق دەئىت: قىن كە ھەمان قابىلە، لەگەل خوشكەكەى خۇى ناشوت كچى ئادەم پەيۋەندى ژن و مىردايەتى بەست. ئەم ژنە كۆر و كچىكى بۇ ھىنايە دنيا: خنوخ كۆرى قىن و عەزەب كۆرى قىن. عەزەب شوى كرد بەبراكەى خۇى خنوخ و ئەم ژن و مىردە سى كۆر و كچىكىان بۇ ھاتە دنيا: غىرەد، مەحويل، نانوشىل و مولىس كچى خنوخ. نانوشىل كۆرى خنوخ خوشكەكەى خۇى مولىس كۆرى خنوخى ھىنا و لەم دوانە كۆرىك بەناۋى لامەك چاۋى بەدنيا ھەلەئىنا. لامەك دوو ژنى بەھاۋسەرى ھەئىژارد كەناۋى يەكيان عەدى و يەكيان صەلى بوو. عەدى سى كۆرى ھىنايە دنيا: بولس كۆرى لامەك، توبلىن و توبلقىن. تولىس كۆرى لامەك يەكەم كەس بوو خىۋەتى گەورەى ھەلدا و سامانى كۆگردەۋە. توبلىن يەكەم كەس بوو تار و چەنگى ژمنى. توبلقىن يەكەم كەس بوو مس و ناسنى بەكار برد و كەرەستەى لىدروست كرد. منالەكانى ئەۋان فەرمانرەۋا زالم و ستەمكارەگان بوون و روخسارىان جوان بوو. دەئىت: دۋاى ئەۋەى منالەكانى قىن رووخان وجگە لەكەمىكىان نەمايەۋە و منالەكانى ئادەم ھەموويان رەچەلەكى خۇيان لەبىرگرد و بنەمالەكەيان ھەلۋەشا جگە لەۋانەى لەپشتى شىس بوون. لەبەر ئەمە ھەموو منالەكانى ئادەم لەپشتى ئەۋن و رەچەلەكى ئەمرۆى خەلك بۇ ئەۋ دەگەرئىتەۋە نەمنالەكانىترى ئادەم. كۆرى ئىسحاق لەبەسەرھاتى قابىل و منالەكانى جگە لەۋەى ئامازەمان پىدا، ئامازەى بەھىچىتر نەداۋە.

شۈپنكەۋتوانىترى تەۋرات دەئىن: يەكەم كەسان گەمەكانىان دروست كرد منالەكانى

قابیل بوون. له‌ناو نه‌وان پیاویک دمبیرا که‌سۆبال کورپی قابیلیان پیدموت و له‌روژگاری مه‌لاییل کورپی قتیان که‌رسته‌کانی ناواز خویندنی دروست کرد: نه‌ی، ته‌مبوور، ده‌هۆل، عود و ساز. مناله‌کانی قابیل له‌ناو که‌مه‌کردن رۆچوون و به‌سهرهاتی ژیانی نه‌وان به‌کیونشینه‌کان له‌ره‌چه‌له‌کی شیس گه‌شت. سه‌د پیاو له‌ناو نه‌وان مه‌به‌ستی رۆشتنه ناو مناله‌کانی قابیلیان کرد و پێشنیاره‌کانی باوکی خۆیان خسته ژیری. نه‌م هه‌وا له‌ به‌گوپی یارد گه‌شت و نه‌و، نه‌وانی نامۆزگاری کرد و داوی لی‌کردن له‌رۆشتن په‌شیمان بینه‌وه به‌لام نه‌وان نامۆزگاریه‌کانیان له‌گوئی نه‌گرت. رۆشتنه لای مناله‌کانی قابیل و له‌وهی بینیان شادمان بوون. کاتی‌ک ویستیان بگه‌رینه‌وه، له‌م کاره په‌شیمان بوونه‌وه و نه‌مه دوا‌ی نه‌و داواکاریه بوو پێشتر باوکیان نه‌وانی لی‌ ناگادار کردبوویه‌وه. له‌بهر نه‌وه‌ی مانه‌وه‌ی نه‌وان زۆری خایاند، کیونشینه‌کان که‌دلیان لی‌وانلیو بوو له‌چه‌وتی و هه‌له، زانیان نه‌وان له‌بهر خۆشگوزمرا‌نی ماونه‌ته‌وه. نه‌وانیش یه‌ک یه‌ک له‌کیو هاتنه‌ خوار و که‌مه‌کانیان بینی و شادمانی خۆیانیان نیشاندا. نه‌وان روبه‌روی نه‌و ژنانه بوونه‌وه که‌باوشیان کردبوویه‌وه به‌رویاند. ژنه‌کان له‌ره‌چه‌له‌کی قابیل بوون. پیاوان له‌گه‌ل نه‌م ژنانه‌دا تیکه‌لاو و له‌نافه‌رمانی و گوناح کردن دا نوقم بوون و قه‌بیحی و مه‌یخواردنه‌وه له‌ناو نه‌واندا بلاو بوویه‌وه. نه‌مه گێرانه‌ومه‌که له‌راسته‌یه‌وه دوور نییه چونکه ده‌سته‌یه‌ک له‌زانا موسولمانه‌ کۆنه‌کان ناماژمیان به‌م گێرانه‌ومه‌یه داوه. هه‌رچه‌نده باسیان نه‌کردوو نه‌م کارانه له‌سه‌رده‌می پاشایه‌تی کام که‌سه‌دا نه‌نجامی گرتوو. ده‌لین: نه‌م کارانه له‌نیوان نادم و نوحدا رویانداه. له‌وانه عه‌بدوالله کورپی عه‌باس و هاوتاکانی. هاوشیوه‌ی نه‌م گێرانه‌ومه‌یه عۆته‌یه‌یه له‌باوکی ناماژه‌ی پیداهه جیاواز له‌وه‌ی له‌نیوان نه‌م دو گێرانه‌وه‌دا جیاوازی هه‌یه. و خوا زاناته‌ره.

ره‌چه‌له‌ک ناسانی ئیرانی له‌م بواردا ناماژمیان به‌و بابه‌ته‌داوه که‌له‌باره‌ی مه‌ه‌لاییل کورپی قتیان ده‌لین: نه‌و هوشه‌نگه که‌ فه‌رمان‌ر‌ه‌وایه‌تی جه‌وت هه‌ریمه‌که‌ی دم‌کرد.

هوشام کورپی کلبی ده‌لایت: نه‌و یه‌که‌م که‌س بوو بینای دروست کرد و فه‌رمانی به‌خه‌لکانی رۆژگاری خۆیدا نوێژگه دروست بکه‌ن. دو شاری دروست کرد و نه‌م

دوشاره يەكەم شارهكان بوون لەسەر زەوى دروست كران. بابل لەعيراق و شووش لەخوزستان. رۆژگارى پاشايەتى ئەو لەدواى چل سال كۆتايى پېهات. كەسانىتر دەئىن: يەكەم كەس بوو ناسنى لەزەوى دەرھىنا و كەرەستەكانى لى دروست كرد و ناوى بۆ شوينە بەسوودەكان برد و خەلكى بۆ جوتيارى و كرىكارى ناچار كرد و فەرمانيدا ناژەلە كىوى و دەشتيەكان بكوژن و لەگۆشتى ئەوان خواردن دروست بكەن. شارى رەى دروست كرد كەدەئىن دواى شارى كىومەرس لەدۆنباومند يەكەم شار بوو. دەئىن: يەكەم كەس بوو بناغەى نايىن و ئەندازەكانى دراشت و لەبەر ئەمە پىي دەئىن: پيش داد بەماناى يەكەم دادبەرور. يەكەم كەس بوو لەكارى كەنيزەكان كەلكى وەرگرت و دارەكانى بىرى و لەبىنا دروست كردن كەلكى لىوەرگرتن. دەئىن: بەدنيادا گەرا و لەھىند دابەزى و تاجى لەسەر سەردانا. دەئىن: ئىبلىس و سوپاكەى تىكشكاند و ئەوانى لەتیکەل بوون لەگەل خەلكان دوور كردهوه. دىوہ ياخيەكانى كوشت و لەبەر ئەمە دىوہكان لەترسى ئەو پەنایان بۆ كوستان و كىومەكان برد بەلام كاتىك مرد، گەرانەوه. دەئىن: ئەو بوو خراپەكارانى بە دىو ناودەبرد و ئەوانى ناچار بەكارکردن كرد و ھەموو ھەرىمەكانى خستە ژىر فەرمانى خۆى. لەئىوان لەدايك بوونى ھوشەنگ و مردنى كىومەرس (۲۲۳) سال بوو.

بىر كەردنەوى يارد ((يەرد))

بەم شىومىە نامازمىان بەناوى ئەو داوہ: يارد كورى مەھلايىل. داىكى پووورى كچى براگىل كورى مەحويل كورى خنوخ كورى قىن كورى ئادەم بوو. ۶۰ سال دواى لەدايك بوونى ئادەم چاوى بەدنيا ھەلھىنا.

لەسەردەمى ئەو بەتەگان دروست كران و زۆر كەس لەنايىنى ئىسلام ھەلگەرانەوه. بەوتەى كورى ئىسحاق، يارد لەسەد و بىست سالى لەگەل برەكتا، كچى درەمسىل كورى مەحويل كورى خنوخ كورى قىن كورى ئادەم، پەيوەندى ژن و مىردايەتى بەست.

بەرمكتا خنوخى بۆھىتايە دىنيا كەھەمان ئىدىرىسى پېغەمبەرە. ئەو يەكەم كەس بوو پىنگەي پېغەمبەرى پى بەخىشرا و يەكەم كەس بوو بەپېنوس خەتى نوسى. يەكەم كەس بوو زانستى ئەستېرناسى و ژماردن ھېربوو و ھەرزەنەكانى يۇنان ئەويان بە(ھەرمى فرەزان) ناو بردوو. پىنگەي لاي ئەوان زۆر گەورە بوو. يارد دواى لەدايك بوونى ئىدىرىس ۸۰۰ سال ژيا و چەندىن كچ و كورى ھىتايە دىنيا. سالەكانى ژيانى ئەو ۹۶۲ سال درېژەي كېشا. دەلئىن: سى صەحىفە بۇ ئىدىرىس ھاتە خوار. يەكەم كەس بوو لەرىنگەي خوادا شەرى دەگرد و قوماشى برى و جل و بەرگى دوورى. يەكەم كەس بوو دەستەيەكى لەمنالانى قابىلى بەدىلى گرت و ئەوانى كرده كۆيلە. جىگرى باوكى بوو و ئەو شتانەي لەباوكى بۇ مايمو ھەباومگەورىكانى ھەك وەسىمەت بۇ ئەوانيان بەجىھىشتىبوو. ئادەم كاتىك مرد كەلەژيانى ئىدىرىس ۲۰۸ سال تېدەپەرى. ئىدىرىس خەلكەكەي خۆي كۆردەو و نامۆزگارى كردن و بەفەرمانبردن لەخوای گەورە و خۇ دوور خستەنەو لە دىو و تىكەل نەبوون لەگەن منالەكانى قابىل ھانىدەدان بەلام ئەوان قسە و نامۆزگارىيەكانى ئەمیان نەبىست. دەلئىت: لەتەوراتدا ھاتوو خا ئىدىرىسى لە ۳۶۵ سالیدا بۇ ئاسمان بەرز كردهو و باوكى دواى ئەو ۴۲۵ سال ژيا كەھەموو سالەكانى تەمەنى لە ۹۶۲ كۆتايى پېھات. پېغەمبەر(د.خ) فەرموى: ئەي باوكى زەر، لەپېغەمبەران چواریان سریانى بوون: ئادەم ، شىس، نوح و خنوخ. يەكەم كەس بوو بەپېنوس شتى نوسى و خوا سى صەحىفەي بۇ ناردەخوار. دەلئىن: خوا ئەوى ھەك پېغەمبەرى ھەموو خەلكى سەرزەوى لەرۆزگارى خۇیدا رەوانە گرد و ھەموو زانستى رابردووانى ھېرکرد و سى صەحىفەي بۇ ناردەخوار. دەستەيەك دەلئىن: بىوراسب لەرۆزگارى ئىدىرىس بەپاشايەتى گەشت. بەشېك لەوتارەكانى ئادەم بەو گەشت كە كردى بەبنەماي جادوگەرى و كەلكى لىۋەرگرتن.

پاشایەتی تەهمورس

نیرانییەکان دەلێن: دوای مەرگی نوشهەنج (هوشەنگ) تەهمورس کۆری ویونجەهان (یانی باشترین خەلگی سەر زەوی) دەرکەوت و ئەو کۆری حۆبایداد کۆری هوشەنگە. لەبارەى رەجەلەکەى ئەو گێرانەو مێهە کێتیش هەیه. نیرانییەکان دەلێن: ئەو فەرمانرەوایەتی حەوت هەریمەکەى کرد و تاجی لەسەر سەرى خۆیدانا و لەفەرمانرەوایی بەسەر ژێردەستەکان دادپەرۆمەرى کردە پێشە و ئەوانى خۆش دەویست. بناغەى شارى شاپۆرى لەفارس دارپشت و بەشارمکاندا گەرا و لەفارسدا نیشتەجێ بوو. ئیبلیسى گرت و سواری بوو و بەهەمان شێوە بە سواری لەم سەر تا ئەو سەرى زەوى رۆشت. ئیبلیس و لەشکرەکەى ترساند بەشێوەیەك بلاویمان لێکرد. یەكەم كەس بوو موو و پەشمى بۆ دروست کردنى فەرش و جل و بەرگ بەگاربەرد. هەر وەها یەكەم كەس بوو رازاندنەوێ پاشاکانى هەلبێژارد و ئەسب و نیستر و كەرى لەگەڵ خۆیدا بۆناو لەشکر بەرد. فەرمانیدا بۆ پاسەوانى کردنى نازەل و مەر و مالات، سەگ بەكار ببەن و لەبالتەندە راوچییەکان بۆ راوکردن كەلك وەربگرن. ئەو بوو نوسینی بەزمانى پارسی دەسپێکرد.

بیوراسب لەیەكەم سالتەکانى پاشایەتی ئەو دەرکەوت و خەلگی بۆ نایینی (صانبان) بانگێشت کرد.

ئەبوجەغەفرى تەبەرەى و زاناکانىتر بەم شێوە ناماژەیان پێداوه كە ئەو سوار ئیبلیس بوو و سوار لەسەر ئەو بەجیهاندا گەرا. راستى و ناراستى ئەم قەسە لەملى ئەواندايە و نێمە تەنیا ئەو بابەتە دەگێرینەوه ئەوان باسیان کردوو. کۆرى كەلبى دەلێت: یەكەم پاشای سەر زەوى لەبابل دەرکەوت و ناوی تەهمورس بوو. فەرمانبەردارى خوا و جل سال فەرمانرەوایی کرد و یەكەم كەس بوو بە زمانى پارسی شتى نوسی. لەرۆژگارى ئەو بتپەرمستی دەستی پێکرد. لەرۆژگارى ئەودا بوو خەلك رۆژویان ناسى و بەرۆژو بوون. بزوينەر بۆ ئەم كارە ئەوه بوو كۆمەلێك خەلگی هەزار، لەبەر بێ خواردنى و لەروى ناچارى، رۆژمەكان دەستیان لەخواردن و خواردنەوه

ھەلگرت و شەۋانە خواردنىيان دەخوارد. ئەوسا ئەمەيان كرده باومېرى خۇيان و بەھۆكارى نىزىكى لەخوا ھەزماريان كرد. دواى ئەوۋە ئايىنەگان ئەم كارەميان كرده نەركىتىكى پېۋىست.

بىر كوردنەۋىي خىوخ كەھەمان ئىلدېرىسە

خوخ كورپى يەرد لەگەل ھۆدانە يا نۆزانە كچى باۋىل كورپى مەحويل كورپى خىوخ كورپى قىن كورپى ئادەم پەيوەندى ژن و مېردايەتى بەست. ھۆدانە بۇ ئەو متوشلەخ كورپى خىوخى ھىنايە دونيا و خىوخ دواى ئەو، سىسەد سال ژيا و دواتر بۇ ئاسمان بەرز كرايەۋە.

خىوخ ئەۋى بۇ راپەراندنى كارى منالەگانى خۇى و كارى خوا كرده جىگىرى خۇى و ۋسىيەتى بۇ ئەو و بنەمالەكەى كرد و ئەۋانى ناگادار كردهۋە كەخوا بەزوتىن كات منالەگانى قابىل وئەۋانەى تىكەئىيان دەبن، ئەشكەنجە دەدات و سزايان دەدات. ئەۋانى لە تىكەل بوون لەگەل قابىليەگان ناگادار كردهۋە و لەم بارەۋە رىنۋىنى كردن. يەكەم كەس بوو سوار ئەسب بوو چوونكە لەشەردا شىۋەى باۋكى خۇى بەكار دەبرد.

متوشلەخ لەگەل عۇربا كچى عەزازىل كورپى ئەنوشىل كورپى خىوخ كورپى قىن كورپى ئادەم پەيوەندى ژن و مېردايەتى بەست و لەم كاتەدا ۱۳۷ سال تەمەنى بوو. عۇربا بۇ ئەو لەك كورپى متوشلەخى ھىنايە دونيا و ئەو، دواى لەدايك بوونى لەك ۷۰۰ سال ژيا. ھەموو سالەگانى تەمەنى ئەو ۹۲۷ سال درىزەى كىشا. ئەو مرد و كورپەكەى كرده جىگىرى خۇى. نامۆژگارى خەلكەكەى خۇى دەكرد و ئەۋانى لەتىكەل بوون لەگەل قابىليەگان ناگادار دەكردەۋە بەلام ئەۋان گوئىيان لىنەگرت تا ئەۋەى ھەموۋىيان لەكىۋ ھاتنە خوار و رۇشتنە لای منالەگانى قابىل. متوشلەخ منائىكىترى بەناۋى صابى بوو و صائىبان لەو ناۋەكەيان ۋەرگرتۋە.

لەك كورپى متوشلەخ لەگەل قىنوش كچى براكىل كورپى مەحويل كورپى خىوخ كورپى

قېن پەيۋەندى ژن و مېردايەتى بەست و لەم كاتەدا ۱۸۷ سال تەمەنى بوو. ئەم ژنە بۇ ئەو نوحى پېغەمبەرى ھىنايە دونيا و ئەو، دواى لەدايك بوونى نوح ۵۹۵ سال ژيا و چەندىن كچ و كورى دىكەى بۇ ھاتە دنيا. ئەو مرد و نوح كورى لەك لەگەن عۆزرە كچى براگيل كورى مەحويل كورى خنوخ كورى قېن پەيۋەندى ژن و مېردايەتى بەست. عوزرە بۇ ئەو سام و حام و يافس، منالەكانى نوحى ھىنايە دونيا.

لەدايك بوونى نوح ۱۲۶ سال دواى مردنى نادەم بوو. كاتىك گەورە بوو و گەشەى كرد باوكى لەك پىي و ت: دەزانى لەم كوستانەدا جگە لەنېمە كەس نەماۋتەۋە. گەۋاتە مەترسە و شوپىكەوتەى نۆمەتى گوناكار مەبە. نوح خەلكەكەى خۆى بۇ خواپەرەستى ھان دەدا و نامۆژگارى دەگردن بەلام ئەويان سووك و ريسوا دەگرد. دەلېن: نوح لەرۆژگارى بيوراسب دەژيا. لەماۋەى ۹۵۰ سال بۇ خواپەرەستى ھانيدان. ھەرچار نەۋەيەك ژيانى بەسەردەچوو، نەۋەى دواتر لەسەر ھەمان نايىنى كوفر شوپىنى ئەۋانى دەگرتمەۋە تا نەۋەى خوا ئەشكەنجەى خۆى بەسەردا داباراندىن.

عەبدواللە كورى عەباس لەگىرانەۋەى كەلبى لەباوكى سالج دەلېت: لەك، نوحى ھىنايە دونيا و لەم كاتەدا ۸۲ سال تەمەنى بوو. لەو زەمانەدا كەس نەبوو خەلك لەكارى خراپە دووربخاتەۋە. خوا نوحى بۇئەۋان نارد و لەم كاتەدا ۴۰۸ سال تەمەنى بوو. بۇ ماۋەى ۱۲۰ سال خەلكى خواپەرەستى بانگىشت دەگرد و ئەوسا فەرمانى دروست كردنى كەشتى پىدرا. كەشتيەكەى دروست كرد و سەرگەوت و لەم كاتەدا ۶۰۰ سال تەمەنى بوو. ئەۋانەى دەبوۋا سزا بدرىن لەئاۋدا خنكان. نوح دواى دابەزىن لەكەشتى ۲۵۰ سالىتر ژيا.

دەستەيەك لەرابردۋان بەم شېۋە باسيان كردوۋە: لەنېۋان نوح و نادەم دە نەۋە دروست بوون كەھەموويان لەسەر نايىنى راستىنى خوايى بوون. كوفر و ناباۋەرى سەردەمىك دەركەوت كەخوا نوحى بۇلاى ئەۋان رەۋانە كرد. يەكەم پېغەمبەر(د.خ) بوو بۇ ئاگادار كردنەۋە و بانگ كردن بۇ تاقانە پەرەستى نىردرا. ئەم حەدىسيەيان لەعەبدواللە كورى عەباس و قتادە گىراۋتەۋە.

پاشايەتى جەمشىد

زاناكىنى ئىران دەلتىن: دواى تەھمورس، جەمشىد لەسەر تەختى پاشايەتى دانىشت. شىد لەزمانى ئەوان تىشك روناكىيە و جەم بەماناى مانگە ((كەۋاتە جەمشىد بە ماناى تىشكى مانگە)). بۇيە بەم ناۋە ناويان بردوۋە چوونكە زۆر جوان بوۋە. ئەو جەم كورى وينجەھان و براى تەھمورسە. دەلتىن: ئەو بەسەر جەوت ھەرىمەكەدا پاشايەتى كرد و ھەموو زىندەھورانى لەخەلگان و پەريەگان دەستەمۇ كرد و تاجى لەسەرنا. لەيەكەمىن تا پەنجاھەمىن سالى پاشايەتى خۇى خەلگى بەدروست كردنى شمشىر و زرى و ساز و بەرگ و كەرستەكانىتر لەناسن فەرماندا و لەپەنجاھەمىن تا سەدەمىن سالى پاشايەتى خۇى خەلگى فىر ھەورىشم دروست كردن كرد و بىرىسن و بىچىن و كەتان و پەمو دروست بكنەن و بە رەنگە جۇراوجۇرەمگان رەنگى بكنەن و بىپۇشن. لە سەدەمىن تا سەد و پەنجاھەمىن سالى پاشايەتى خۇى خەلگى بۇ چوار دەستە دابەش كرد: شەرگەرەن، دىن پىشەگان (موبىدەگان)، مامۇستاگان ، پىشەھورەن و جوتيارەن. ئەو لەناۋ ئەمانە نۆكەرى بۇ خۇى ھەلبۇزارد. بۇ ھەر كارىك مۇرى تاپىەتى دروست كرد و لىى نوسى: لەسەر مۇرى شەر (مىھەربانى و ھەلس و كەۋتى جوانى)) نوسى. لەسەر مۇرى مالىيات ((ئاۋمدانى و دادپەرۋەرى)) و لەسەر مۇرى پەيك و پەيام((راستى و پارىزگارى)) و لەسەر مۇرى دادپەرۋەرى((جىھاندارى و دادپەرۋەرى)) نوسى. مۇرەگان بەم شىۋە بوون تا ئىسلام ھات و ھەموويانى لەناۋ برد.

لە سەد و پەنجاھەمىن سال تا دووسەد سالەى پاشايەتى لەگەل دىۋمگان شەرى كرد و ئەۋانى لاواز و ناتەۋان كرد و دىۋمگانى دەستەمۇ كرد. لەدوسەد و پەنجا تا سىسەد و شانزە سالەى پاشايەتى دىۋمگانى ناچار بەبېرىنى دارمگان و داتاشىنى بەردەگان لەكوئىستان و دروست كردنى گەج و ناھەك و دروست كردنى بىنا بەو كەرەستانە و دورست كردنى ھەمام، ناچار كرد و فەرمانى پىندان دەرباپىۋى بكنەن پىشە و لەكوئىستان و كانەگان زىر و سىم و ئەۋانەى بۇ تۈۋەننەۋە شىاۋن، دەربىنن و گەۋھەر

و خىشلى لى دروست بىكەن. فەرمانىدا جۇرمكانى دەرمان و خوشبۇنكەرمكان ھەلبىگرن
و دروستيان بىكەن. خەلك فەرمانەكانى ئەويان بەكار بەست.

ئەو كات دەستورىدا گەردونەيەكى شووشەيى دروست بىكەن. دىۋمىكانى بە زنجىر
بەگەردوونەگەۋە بەست و سواری بوو. رۇشتە ناسمان و لەدۇنباۋمىد تا بابلى لەماۋەى
يەك رۇژدا بېرى و نەم رۇژە ھۆرمۇزد و ھەرۋەردىن مانگ بوو. خەلك لەم رۇژە تا
پېنج رۇژ دواتريان كرد بەجەژن.

لەرۇژى شەشەم خەلكانى ناگادار كىرمەۋە كە لەگەل ئەوان بە شىۋەيەك ھەلس و
كەۋتى كىردوۋە، خوا پەسەندى كىردوۋە و پاداشتى خۋايى ئەۋە بوۋە كەخوا خەلكى
ئەۋەى لەگەرمى و ساردى و نەخۇشى و پىرى و رۇژدى پاراستوۋە. خەلك سېسەد سان
دۋاى ئەۋ سېسەد و شانزە سالەى يەكەم زيان و لەدرىژى ئەم زەمانە ھىچ كام لەو
نازارانەى دىارى كىردبوو، پىي گىرفتار نەبوۋن. پردىكى لەسەر رووبارى دىچلە دروست
كرد و بۇ رۇژگارىكى دوور و درىژ پايەدار بوو تا ئەسكەندەر وپرانى كرد. دۋاى ئەۋ
پاشاكانىتر وىستيان پردىكى لەۋشىۋە دروست بىكەن بەلام نەيانتوانى و بەدروست
كىردنى پرد لەدار و تەختە بەسەندەميان كرد.

جەم لەروى نەزانى و ياخى بوون، بەخشىنەكانى خۋاى لەسەر خۋى خىستە ژىر پى و
ناسپاسى كرد و خەلكان و دىۋ و پەريەكانى كۆكردەۋە و ناگادارى كىردنەۋە سەرۋەر و
گەۋرەى ئەۋانە كە بەھىژى خۋى ئەۋانى لەنەخۇشى و پىرى و مردن پاراستوۋە. ئەۋ
لەقوۋلاى گومرايدا رۇچوو. كەس ۋەلامى نەدايەۋە. پىنگەى لەناۋ خەلك دابەزى و
رووخا. ئەۋ فرىشانەى خوا ئەۋانى بۇ ھاۋكارى كىردنى ئەۋ لە فەرمانپەرۋايى
پەۋانەى كىردبوون، لەدمورى بلاۋميان لىكرد. لەم كاتەدا بىيوراسب، زوحاك كە ((ناژى
دەاك)) ناۋدەبرا، لەم كارە ناگادار بوۋيە و روى كىردە جەم تا بەدىيان ھەلىبىدرىت.
جەم لەدەستى رايكرد بەلام دواتر بىيوراسب بەسەرىدا زال بوو و دل و رىخۇلەكانى
كىشايەدەر و بە مشار كىردى بوو دوۋكەرتەۋە. دەلئىن: ئەۋ خۋى بە خوا ناۋ برد و
براكەى بە ناۋى ((نەسفنور)) لىي ياخى بوو تا بىكوزىت. جەمشىد بۇ ماۋەى سەد

سال له‌براکه‌ی رایده‌کرد و ناواره بوو. له‌کاتی ناوارمی بیوراسب به‌سەر ولاته‌که‌یدا زال بوو. ده‌لێن: رۆژگاری پاشایه‌تی نه‌و ٧٦٦ سال و چوار مانگ درێژه‌ی کێشا.

ده‌لێم: نامازدم به‌م به‌شه له‌داستانه‌که‌ی جه‌م دا له‌کاتی‌دا بێشتر دهمویست پشت گوپی بخه‌م چونکه نامازه به‌بابه‌تی نه‌وتۆ دعات ده‌بێته هۆی نازاردانی گوێچه‌که‌کان و عه‌قل و سرشته‌کان پێی رازی نابن. نه‌مه گومانی پارسیه‌کانه . بۆیه نامازمان به‌مه‌دا تا نه‌زانی ئێرانیه‌کان نیشان بده‌ین چونکه نه‌مانه به‌رده‌وام نه‌زانی له‌سەر عه‌ره‌به‌کان ده‌که‌ن به‌ ئیراد له‌ گه‌ل نه‌وه‌ی نه‌گه‌شتونه‌ته نه‌و پله و پایه له‌نه‌زانی. نه‌گه‌ر هێنانی نه‌م به‌شه‌مان پشت گوئ دمه‌خت، کتێب له‌و شتانه‌ی له‌باره‌ی میژووێ نه‌وان نامازمان پێده‌دا، بێبه‌ش ده‌بوو.

رووداو‌ه‌کانی رۆژگاری نوح

زاناکان له‌باره‌ی نایینی خه‌لکێک نوحیان بۆ ره‌وانه‌ کرا به‌جیاوازی قسه‌یان کردوه. ده‌سته‌یه‌ک وتویانه: نه‌مانه بێکه‌وه هاوده‌ست بیوون تا کاره ناپه‌سه‌نده‌کانی خوای گه‌وره نه‌نجام بدن وه‌ک نه‌نجامدانی کاره قێزه‌ونه‌کان، کوفر، مه‌یخواردنه‌وه و سه‌رقال بوون به‌گه‌مه و بیهۆکاری و پشت کردنه فه‌رمانه‌کانی خوا. که‌سانێتر ده‌لێن: نه‌مانه فه‌رمانه‌ی خوای بوون به‌لام بیوراسب په‌که‌م که‌س بوو نایینی صانبیانی ناشکرا کرد و نه‌و که‌سانه‌ی نوحیان وه‌ک پیغه‌مبه‌ر(د.خ) بۆهات، شوینی که‌وتن. ئێمه نامازه به‌کاره‌کانی بیوراسب دهمین. به‌لام خوای گه‌وره له‌کتێبه‌که‌یدا وه‌ک بته‌هرسته‌کان نامازه‌یان پێده‌دا. ده‌فه‌رمیت: په‌ره‌ستینی خواکانی خۆتان پشت گوئ مه‌خه‌ن و له‌په‌ره‌ستینی ود، سوع، یه‌غوس و نه‌سر خۆبه‌دووور مه‌گرن. نه‌مانه ده‌سته‌یه‌کی زۆریان له‌ری به‌ده‌ر کرد(نوح/٧١-٢٢—٢٤).

ده‌لێم: جیاوازی له‌نیوان نه‌م سی و تاره‌دا نییه چونکه وتاریکی راست که‌گومانی تێدا نییه، نه‌وه‌یه نه‌وان بته‌هرست بوون و وه‌سفی بته‌گانیان ده‌کرد و ده‌یانپه‌ره‌ستی وه‌ک چۆن هورنان نامازه‌ی پێداوه و نه‌مه نایینی صانبیه‌کانه چونکه بناغه‌ی دینی

صانبیه‌کان په‌ره‌ستی نی نافرینه‌ره به‌ه‌شتیه‌کانه که‌ه‌مان فریشته‌کانن. فریشته‌کانیان ده‌په‌ره‌ستی تا هه‌رچی زیاتر له‌خوا نزیکیان بکه‌نه‌وه (زمر/ ۲۹ / ۳). خه‌لکی نوح ملکه‌چی فه‌رمانه‌کانی خواوند بوون چوونکه نه‌و فره‌زانی پی‌رۆزه به‌لام وتیان: نه‌وه‌ی له‌سه‌ر ئی‌مه پئویسته، ناسینی ناته‌وانی خۆمانه له‌گه‌شتن به‌مقوولایی گه‌ورمیی خواوند. ئی‌مه له‌ریگه‌ی نی‌ونجیگه‌رد نزیکه‌کان له‌باره‌گای نه‌و، له‌و نزیك ده‌بینه‌وه و نه‌م که‌س نزیکانه هه‌مان نافرینه‌ره به‌ه‌شتیه‌کانن. به‌لام چوونکه نافرینه‌ره به‌ه‌شتیه‌کانیان نه‌ده‌بینی و ده‌ستیان به‌وان نه‌ده‌گه‌شت، له‌ریگه‌ی په‌یکه‌رمکان که‌حه‌وت نه‌ستیره‌گه‌ی سوپینه‌ری جیهانن، له‌وان نزیك بوونه‌وه چوونکه به‌گومانی نه‌وان، نه‌وان سووپینه‌ری نه‌م دنیا‌یه‌ن. نه‌وکات ده‌ستمیه‌ک له‌په‌یکه‌ر په‌ره‌سته‌کان، بوونه بیژم‌ری نه‌م وتاره که‌په‌یکه‌رمکان ناشکرا ده‌مین و تیشکی خۆیان له دنیا‌دا بلا‌و ده‌که‌نه‌وه. شه‌وانه ده‌بینرین و به‌رۆژدا نابینرین. نه‌مانه به‌ته‌کانیان داتاشی و دایاننا تا له‌به‌رچاویاندا بن و له‌ریگه‌ی نه‌مانه‌وه به‌په‌یکه‌رمکان. و له‌ریگه‌ی په‌یکه‌رمکانه‌وه به‌نافرینه‌ره به‌ه‌شتیه‌کان و له‌ریگه‌ی نه‌وانه‌وه په‌یوه‌ستی خواومندی جیهان بن.

نه‌مه بوو ژیر بناغه و بونیادی پایه‌دانانی به‌ته‌کان له‌سه‌ره‌تاوه. نه‌وسا له‌م رۆژگارانه‌ی دوایی که‌سانیک له‌ناو عه‌رمبه‌کان ده‌رکه‌وتن که‌له‌سه‌ر نه‌م باومه‌ره بوون. خوای گه‌وره فه‌رموی: نه‌وان وتیان: نه‌م بتانه ناپه‌ره‌ستین جگه له‌وه‌ی ئی‌مه هه‌رچی زیاتر له‌خوا نزیك بکه‌نه‌وه (زمر/ ۲۹ / ۲). له‌سه‌ر نه‌م بنه‌مایه له‌بتپه‌ره‌ستی نایینی صانبیه‌کان ده‌رکه‌وت و کوفر و کاره قیزه‌ونه‌کان و گوناحه‌کانیتر بلا‌و بوویه‌وه. له‌به‌ر نه‌وه‌ی خه‌لکی نوح سوور بوون له‌سه‌ر گوناح و پێیان له‌سه‌ر داگرت، خوا نوحی بۆ ناردن تا نه‌وان له‌گه‌ورمیی و مه‌زنی خواومند جیهان و توانایی بی‌کۆتایی بۆ له‌ناو بردنی یاخی بووان بترسینیت و نه‌وان بۆ گه‌رانه‌وه و تۆبه رینوینی بکات. خوا نوحی له‌په‌نج سالی‌دا کرده نێردراوی خۆی (نه‌و له‌ناو نه‌وان دره‌نگی کرد بۆ ماوه‌ی هه‌زار سال جگه له په‌نج سال) (نۆسه‌د و په‌نج سال) (عه‌نکیبوت/ ۲۹ / ۱۴۵).

عه‌ون کوری ش‌داد ده‌لێت: خوای گه‌وره نوحی له‌ ۲۵۰ سالی‌دا کرده پێغه‌مبه‌ر(د.خ) و

نەو ۹۵۰ ساڵ لەناو خەلکەکە‌ی خۆیدا مایەو و دوا‌ی نەو ۲۵۰ سالیتر ژیا‌نی بەسەربرد. ناماژمیان بە‌گیرانه‌و‌ی جیاواز لە‌مه‌دا‌وه‌ کە‌پیشتر با‌سمان کرد.

کوری نیسحاق و کەسانیتەر دە‌ئین: خە‌لکی نوح زۆر خرابەیان لە‌گە‌لدا کرد و لێیان‌ده‌دا و بە‌مه‌به‌ستی خنکاندن قورگیان گۆشی تا لە‌هۆش چوو، دوا‌ی نەو‌ی هاته‌ خۆ، دە‌یوت: خوا‌یه، ها‌ورئ لە‌گە‌ل خە‌لکە‌کە‌م لێ‌مخۆشبه‌ کە‌ نە‌م کارانه‌ لە‌روی نە‌زانیه‌وه‌ دە‌کە‌ن. کارمە‌ی زۆری خایاند و خە‌لکی نوح لە‌قولا‌یی گوناح و خرابە‌کاری خۆیان رۆ‌چوو و کار لە‌سەر ئە‌وان و نە‌م د‌زوار و تاقیکردن‌ه‌وه‌ خوا‌یه‌کان لە‌سە‌ریان گران بوو. نە‌وه‌ لە‌دوا‌ی نە‌وه‌ چاو‌مروانی د‌م‌کرد بە‌لام هیچ نە‌ومیه‌ک نە‌ده‌هات مە‌گەر نە‌وه‌ی لە‌نە‌وه‌ی پیشتر گلا‌وتر و خراب‌تر بوو. کار گە‌شته‌ شوینیک خە‌لک دە‌یان‌وت: نە‌م پیا‌وه‌ لە‌گە‌ل با‌و و با‌پیرانی ئێ‌مه‌ بوو و پیا‌ویکی شیتە. خە‌لک گو‌ییان لە‌قسە‌کانی نە‌ده‌گرت و بە‌هیچ شتیکی نە‌و رازی نە‌دمی‌وون. لێ‌یان دە‌دا و لە‌پارچه‌یه‌کیانه‌وه‌ دە‌نالاند و بە‌ گومانی نە‌وه‌ی مرد‌وه‌ لە‌ ماله‌کە‌یدا فری‌یان دە‌دا. کاتی‌ک دە‌هاته‌ هۆش خۆ‌ی، سەر و رو‌خساری دە‌شۆرد و خۆ‌ی پاک د‌م‌کرد‌ه‌وه‌، دە‌هاته‌ د‌م‌روه‌ و دو‌وباره‌ بۆ گە‌رانه‌وه‌ بۆ لای خوا هانی دە‌دان. کاتی‌ک کارمە‌ی زۆری خایاند و کورمە‌کانی لە‌با‌وه‌گە‌کان بە‌خراپ‌تر بینی، وتی: خوا‌یه، تۆ‌دم‌بینی بە‌نده‌کان‌ت لە‌گە‌ل من چی دە‌کە‌ن، نە‌گەر پێ‌ویستت بە‌وانه‌ بۆ رێ‌گە‌ی راست رێ‌نو‌ییان بکە‌ و نە‌گەر وانیه‌، چاو‌مروانی و سە‌بر بە‌من ببە‌خشە‌ تا خۆ‌ت دا‌وم‌ری لە‌نی‌وانیاندا بکە‌یت. خوا پێ‌ی فە‌رموو: لە‌خە‌لکی تۆ کە‌س نای‌یتتە‌ سەر با‌وم‌رە‌کە‌ی تۆ مە‌گەر ئە‌وانه‌ی پیشتر هات‌وون (ه‌ود/۱۱/۳۶).

کاتی‌ک لە‌با‌وم‌ره‌ئینانی ئە‌وان هی‌واب‌را‌و بوو و گلە‌یی لە‌وان بردە‌ لای خوا و دا‌وی ها‌و‌کاری لێ‌کرد، خوا وە‌حی پێ‌کرد: کە‌شتی دروست بکە‌ و بۆ ستم‌کاران لە‌من دا‌وی لێ‌خۆش‌بوون مە‌کە‌ چوونکە‌ هە‌مو‌ویان لە‌ناو نا‌ودا دە‌خنکێ‌ن. (ه‌ود/۱۱/۳۷).

نوح دە‌ستی بە‌دروست کردنی کە‌شتی کرد و لە‌بانگێ‌شت کردنی خە‌لک بۆ خوا‌پەرستی چا‌وی پۆشی. دروست کردنی کە‌شتی لە‌ دار و ناسن و شتی تر

دەستپیکرد و خەلکەکەى لەکاتیکیدا ئەو سەرقالی کارکردن بوو، لای تێدەپەڕین و گائەتەیان پێدەکرد. نوح وتی: ئەگەر گائەتە بەنیمە بکەن نێمەیش گائەتە بەنێو دەکەین و ئەمە بەم زووانە دەبینن. ((هود/۱۱/۲۸)). دەلێن: خەلک پێان دەوت: یا نوح دوای پێغەمبەری بوویتە دارتاش.

خوا منالانی ژنانی نەزۆک کرد و لەبەر ئەم هیچ ژنیک منالی نەبوو. کەشتی لە داری ساج دروست کرد. خوا فەرمانی پێدا درێژییەکەى ۸۰ گەز بێت و پانییەکەى ۵۰ گەز و بەرزییەکەى ۲۰ گەز. فتادە دەلێت: درێژییەکەى ۲۰۰ گەز بوو، پانییەکەى ۵۰ گەز و بەرزییەکەى ۲۰ گەز. حەسەن دەلێت: درێژییەکەى ۱۲۰۰ گەز بوو و پانییەکەى ۶۰۰ گەز. و خوا زاناترە.

فەرمان بە نوح درا کەشتییەکی سێ قات دروست بکات: خوارووە و ناوڕاست و سەرۆه. نوح ئەو کارەى کرد کەخوا فەرمانی پێدا بوو، کەشتییەکەى دروست کرد. خوا پێشتر ئەم فەرمانەى لەگەڵدا باس کردبوو: کاتیک کاتی فەرمانەکەى نێمە بگات و لەتەنووری گەرم ناو هەلقولاً، لەهەر زیندەوهریک لەنێر و مینی، جوتیک هەلبگرە. کەسەکانی خۆیشت هەلبگرە مەگەر ئەوانەى پێشتر لەبارەیانەووە فەرمان دراووە. هەرۆهەا شۆینکەوتوانی خۆت لەگەڵ خۆتدا هەلبگرە، هەرچەندە کەم بوون ئەوانەى شۆین نوح کەوتیوون. ئەوسا لەتەنوری گەرم — کەدەلێن لەبەردیکی حەوا بوو— ناو هەلقولاً. عەبدوالله کورپی عەباس دەلێت: تەنورمکە لەهیند بوو. موحاهید و شەعبی دەلێن: تەنور لەسەرزمینی کوفە بوو. هاوسەرەکەى نوح ناگاداری کردووە لەتەنورەکە ناو هەلقولاً. خواوند بەجبرئیلی فەرموو کەعەبە هەلبگریت و تا ئاسمانی چوارەم بەرزى بکاتەووە. کەعەبە وەک ئامازەمان پێدا لەیاقوتی بەهەشتی بوو. هەرۆهەا بەردی رەش ((حجرهالسود))ی لەکیوی باوکی قەبیس داشارد و ئەم بەردە لەوئ بوو تا ئیبراهیم مالهەکەى سەرلەنوئ ئاوەدان کردووە و بەردەکەى هەلبگریت و لەشۆینەکەى خۆیدا داینا. کاتیک لەتەنوری گەرم ناو هەلقولاً، نوح بەفەرمانی خوا، ئەوانەى دەبووا لەگەڵ خۆی بیانبات، بردە ناو کەشتیەکە. سێ منالەکەى حام و سام و یافس لەگەڵ هاوسەرەکانیان و شەش کەس لەخەلکان کە بە نوحەووە دەبوونە

سيانزە كەس.

عەبدواللە كۆرى عەباس دەئىت: كەسانى ناۋ گەشتى ۸۰ كەس بوون كەيەككە لەوان ((جۆرھۆم)) بوو. ھەموويان لەمناڭەكانى شىس بوون. قتادە دەئىت: ھەشت كەس بوون: نوح و زەنكەي و سى كۆرەكەي و ھاوسەرمەكانيان. ئەعمەش دەئىت: ۷ كەس بوون. لەگىرانە ھەكەي ئەو ناۋىك لەھاوسەرمەكەي نوح نىيە. نوح پەيكەرى ئادەمى لەگەن خۇيدا بىردە ناۋ كەشتىيەكە و دواتر ئەو زىندەمورانى بىردە ناۋ كەشتىيەكە كەخوا فەرمانى پىدا بوو. كۆرەكەي يام كەپياۋىكى كافر بوو، نەرۇشتە ناۋ كەشتىيەكە. دووايىن كەر دووايىن ناھژن بوو سەرمەكەت. كاتىك سكى كەر رۇشتە ناۋ كەشتىيەكە، ئىبلىس خۇي بەككەيەۋە نوساند و لەبەر ئەمە قاچەكانى نەپانئوانى بىرۋاتە ناۋ كەشتىيەكە. لىرەدا نوح فەرمانى پىدەدا و مەرناۋ. بەلام كەر نەپدەتوانى كار گەشتە ئەو شوپنەي نوح ھاۋارى كرد: و مەرە ناۋ ھەرچەندە دىۋ لەگەن تۇدابىت! دىۋ وتى: وتەيەك بوو لەروى نەزانىيەۋە كەوتە سەرزمان. كاتىك نوح ئەو قەسەي كرد، كەر ھاتە ناۋ و دىۋىش لەگەن ھاتە ناۋ. نوح پرسى: ئەي دوژمنى خوا، كى تۇي ھىنايە ناۋ كەشتىيەكە؟ دىۋ وتى: مەگەر تۇ بەكەرت نەوت و مەرناۋ ئەگەر دىۋىش لەگەن بىت؟ نوح دىۋى لەحالى خۇيدا بەجىھىشت.

كاتىك بەنوح فەرماندرا ناژەئەكان بىاتە ناۋ كەشتىيەكە، وتى: خوايە، لەگەن شىر و مانگادا چى بىكەم؟ لەگەن گورگ و مەردا چىبىكەم؟ لەگەن بىشيلە و مرىشك؟ فەرموۋى: ئەۋەي دوژمنايەتى دەخاتە نىۋانىان، دەتوانىت ناشتىش لەناۋياندا سەقامگىر بىكات. خوا شىرى توۋشى تا كرد و بەۋ نەخۇشىيەۋە سەرقالى كرد. لەبەر ئەمەيە و تراۋە:

و ما الكلب محمودا و تن طال عمرة
الا انما الحمي علي الاسد الورد

واتاكەي: ھەرچەندە ژيانى سەگ بىخايەنىت، تاى توش نابىت. تەنيا شىرى ژيانە توشى تا دەبىت.

نوح باندەکانی له‌قاتی خواره‌وه جیگیر کرد و نازەله دەشتی و گیوی و دارستانییه‌کانی له‌قاتی ناوهراس. خوی و کەسه‌کانی هاوری له‌قاتی سه‌روه نیشته‌جی بوون. نوح له‌کەشتیدا نارام بوو و هه‌موو نه‌و کەسانه‌ی فه‌رمانی بردنیانی پیدرابوو له‌گه‌ڵ خۆیدا برده‌ ناو کەشتیه‌که و نه‌م رووداوه له ٦٠٠ سالی نه‌ودا روویدا. به‌ وتە‌ی هه‌ندی کەس، یا له‌سائیکتر له‌ژیانی نه‌ودا روویدا به‌هه‌مان شیوه‌ که‌نامازه‌مان پیدایه‌. نه‌و هاوری‌کانی خوی برده‌ ناو کەشتیه‌که و له‌م کاته‌دا ناو له‌ناسمان و زه‌وی دەستی به‌ بارین و هه‌لقولان کرد. خوی گه‌وره‌ فه‌رموویه‌تی: ده‌رگاکانی ناسمانمان به‌ناویک کرده‌وه که‌هه‌رسات زیاتر دهبوو، زه‌ویمان کرده‌ کانی و له‌م کاته‌دا ناوی ناسمان و زه‌وی به‌ یه‌ک ده‌گه‌شتن و به‌رز دهبوونه‌وه (قه‌مر/١١-١٢).

له‌نیوان بارینی باران و هه‌لقولینی ناو تا هاته‌نه‌ سه‌روه‌ی کەشتی له‌سه‌ر ناو، چل شه‌و و چل رۆزی خایاند و ناو هه‌رسات زیاتر و دژوارتر دهبوو. ناو هاته‌سه‌ر و هه‌موو شتیکی داپۆشی. نوح پۆشی کەشتی دابه‌سه‌ر خوی و هاوه‌لانی و کەشتی گرفتاری شه‌پۆله‌ گیو ناساکان، نه‌وانی ده‌سووراند. نوح بانگی مناله‌که‌ی کرد و وتی: (له‌م کاته‌دا سوچیکی گرتبوو) کورم له‌گه‌ڵ نيمه‌دا سوار به‌ و له‌کافره‌کان مهبه‌. وتی: په‌نا بۆ کینۆیک ده‌به‌م تا له‌ناو بمپاریزیت. به‌رده‌وام به‌کیودا هه‌لده‌گه‌را و په‌ناگای بۆخوی دروست ده‌کرد. نوح پنی وت: نه‌مرۆ له‌به‌راه‌به‌ر فه‌رمانی خوا هیچ پارێزه‌ریک نییه‌ مه‌گه‌ر نه‌و کەسه‌ی خۆشه‌ویستی خوا روی تیبکات. له‌م کاته‌دا شه‌پۆلی ناو جیایی خسته‌ نیوان نه‌و دووانه‌ و کوری نوح رۆشته‌ ناو ریزی خنکاوان به‌ده‌ست ناو. (هود/١١-٤٣—٤٣).

ناو تا سه‌ر لوتکه‌ی کویستانه‌کانی گرته‌وه و له‌به‌رزترین لوتکه‌ تا پانزه‌ گه‌ز به‌رز بوویه‌وه. هه‌مووی نه‌وانه‌ی له‌گیاندار و روه‌ک له‌سه‌ر زه‌وی بوون له‌ناو چوون و جگه‌ له‌نوح و هاوری‌کانی کەس نه‌مایه‌وه. به‌پنی وتە‌ی شوینکه‌وتوانی ته‌ورات، نه‌عوج کوری عتق له‌گه‌ڵ نوحدا بوو. بارین و هه‌لقولانی ناو له‌سه‌ر زه‌وی و رۆچوونی شه‌ش مانگ و ده‌ رۆزی خایاند. عبدالله کوری عه‌باس ده‌لیت: به‌فه‌رمانی خوا چل شه‌و و رۆزی به‌رده‌وام باران باری. له‌مکاته‌دا نازەله‌ دەشتی و کینوییه‌کان که‌گیرۆده‌ی باران و

قور بېوون، رويان كرده نوح و دەستەمۇ بېوون. نوح بەھەمان شېۋى خوا
 فەرموبېووى، ئەۋانى بىرە ناۋ كەشتى و ئەۋان لەشەۋى دوانزىمە لەمانگى رەجەب
 سوار كەشتى بېوون كەبەرەبەرە لەگەل سىانزەى مانگى (ئاب). لەرۇزى دەيەمى مەرەم
 (عاشورا) لەكەشتى ھاتنەدەر و لەبەر ئەمەبېوۋ ھەندى خەلك لەم رۇژدە ئايىنى رۇزۇ
 گرتىيان دامەزراند. ناۋ دويەش بوو: نېۋەى لەناسمان و نېۋەى تىرى لەزەۋى. كەشتى
 سەراسەرى زەۋى پېۋا و لەھىچ شۇنېك نارامى نەگرت تا ھاتە ھەرەم بەلام
 نەرۇشتە ناۋى بەلگو بۇماۋەى يەك ھەفتە بەدەمورىدا سوۋرا. ئەۋكات لەسەر زەۋىدا
 رۇشت و نەفەرەمگانى لەگەل خۇيدا بىرد. گەشتە جودى. كېۋىكە لە (قەدەى)
 لەسەرزەۋىنى مۇسلى. كەشتى لەجودى نېشتەۋە و لەمكاتەدا وترا: نەفرەت و دوورى
 لەۋ كەسانەى سەمىيان لەخۇيان كىرد ((ھود/۱۱/۴۲)). كاتىك كەشتى نارامى گىرت،
 فەرمان لەلەيەن خواۋە ھات: ئەى زەۋى ئەۋ ناۋەى خۆت ھەلمۇرەۋە و ئەى ناسمان
 تۇپىش ناۋەكەى خۆت بگىرئىنەۋە كە بارانۋوتە. ناۋ لەناۋ زەۋىدا نەماۋ و فەرمانى
 خوا جىبەجى كرا بەۋ شېۋەى خۇى دەيۋىست((ھود/۱۱/۴۲)). ناۋى سەر زەۋى، زەۋى
 قوتى داپەۋە. نوح لەناۋ كەشتىبەكەدا ماپەۋە تا ناۋ دامرگاپەۋە. كاتى ھاتەخوار بە
 قەراغىك لەناۋ بەرەۋ قەردى لەزەۋى دورگە رۇشت، شۇنېكى ھەلبۇزارد و دېھاتىكى
 بەناۋى ((ئەمىن)) بازارى ھەشتاد بىنات نا. بۇيە ئەم ناۋمىيان لەسەرنا چوونكە
 ھەرگام لەھەشتاد كەسى ناۋ كەشتى مائىكى بۇخۇى دروست كىرد. دەستەيەك
 لەشۇنېكەۋتەكەنى تەۋرات دەلئىن جگە لەدۋاى تۇفانى نوح ، نوح منالى نەبۋو. دەلئىن:
 سام ۹۸ سال پيش توفان لهدايك بوو. ھەرۋەھا وتراۋە: ناۋى ئەۋ كورەى لەناۋدا خنكا
 كەنەنە كەھەمان يامە.

ناگرپەرەستەكان (گىران) تۇفان نانسىن و دەلئىن: پاشايەتى لەرۇزگارى كىومەرس
 كەھەمان ئادەمە بەردەۋام لەناۋ ئىمەدا بوۋە. ئەگەر تۇفان لەناراد بوۋىب نەزادى
 ئىمە لىك دەبچرا و پاشايەتى ئىران لەناۋ دەچۋو. ھەندىكىشان بەتۇفان رازى دېوون
 و دەيانوت تۇفان لەھەرىمى بابل و دەۋرۋبەرى بوۋە بەلام شۇنې منالەكەنى
 كىومەرس لەرۇژھەلات زەمىن بوۋە و لەبەر ئەمە تۇفان بەۋان نەگەشتۋە.

وتهی خ‌وا‌ی گه‌وره له‌هه‌مو‌وان راستره که‌ده‌فه‌رمیت مناله‌کانی نوح ته‌نیا پاشما‌ومگان بوون و له‌ناو مناله‌کانی نه‌و جگه له‌وانه‌ی له‌ناو که‌ش‌تیبه‌که بوون، منالیکیان لیبه‌جی نه‌ما. نه‌وان سام و یاسف و حام بوون.

کاتیک سه‌رده‌می مردنی نوح نزیك بوویه‌وه پئیان وت: دنیا‌ت چۆن بینی؟ وتی: وک مالیکی دوو دهرگا له‌یه‌کیکی هاتمه ناو و له‌یه‌کیکی رۆش‌تمه دهر. نه‌و سامی (گه‌وره‌ترین کوری خۆی) وه‌ک جیگری هه‌لیژارد.

بیوراسب یا ناژی ده‌اکی تازی که‌ه‌ره‌به‌گان پینی ده‌لین زوحاک

خه‌لکی یه‌مه‌ن ده‌لین زوحاک له‌ناو نه‌واندا بوو و نه‌و به‌یه‌که‌م فه‌رعه‌ون هه‌ژمار ده‌کریت. ناژی ده‌اک له‌کاتی هاتنی ئی‌راهمی خه‌لیل بۆ میسر، پاشای نه‌م ولاته بوو. ئی‌رانییه‌گان ده‌لین ناژی ده‌اک له‌وان بوو. نه‌وان نه‌م به‌می خۆیان دهرانن. ده‌لین نه‌ژاد نامه‌ی نه‌و به‌م شیومیه: بیوراسب کوری نه‌روهند نه‌سب کوری رینکار کوری و‌ندریشته‌ک کوری یارین کوری فه‌روال کوری سیامه‌ک کوری میشی کوری کیومه‌رس. میژوونوسان ده‌لین: نه‌و پاشایه‌تی جه‌وت هه‌ریمه‌که‌ی ده‌کرد و پیاویکی جادو‌گه‌ر و خرابه‌کار بوو.

هوشام کوری کلبی ده‌لین: به‌گومانی نه‌وان ناژی ده‌اک د‌وا‌ی جه‌م هاته سه‌ر کار و هه‌زار سال فه‌رمان‌روایه‌تی کرد. خوا زاناره. نه‌و له‌سواد له‌دی‌هاتیک به‌ناوی (بۆرس) له‌سه‌ر زه‌وییه‌ک له‌سه‌ر ریگه‌ی کوفه‌ دابه‌زی و سه‌راسه‌ری زه‌وی گرت و به‌سته‌م و زولم پاشایه‌تی کرد و ده‌ستی به‌کوشتن و برینی خه‌لگان کرد. یه‌که‌م که‌س بوو نایینی شوومی ده‌ست و پی برین و له‌سیداره‌دانی هینایه‌ ناراه. یه‌که‌م که‌س بوو مالیاتی وهرگرت و سه‌کی به‌ناوی خۆیه‌وه لیدا. یه‌که‌م که‌س بوو گۆرانی خۆیند و که‌سانیتیش بۆیان خۆیند. ده‌لین: وه‌ک میژوو بۆمان ماومه‌وه ناژی ده‌اکی تازی هه‌مان نه‌روده و ئی‌راهم له‌سه‌رده‌می نه‌و له‌دایک بووه. نه‌و ئی‌راهمی خسته ناو ناگر و مه‌به‌ستی سووتاندنی نه‌وی کرد.

ئىرانىيەكان گومان دەكەن پاشايەتى تەنيا لەو پشته دروست بوو كەھوشەنگ و جەم و تەھمورىسى دروست كرد. ناژى دھاك پياۋىكى ستمكار بوو بەجادووگەرى و ھرىو بەسەر خەلكى ولاتدا زال و بەو دوو مارەى لەسەر دوو شانى روابوون، زىانى زۆرى لە خەلكدا.

زۆربەى خاۋەن كىتېبەكان دەلېن: ئەۋەى سەر شانى ناژى دھاك دوو لەت گۆشتى بەرزى ھاوشىۋەى سەرى مار بوو. ئەو دوو لەتە گۆشتەى بەجىل و بەرگ دادەمبۆشى و بۇ ترساندن دەمىوت دوو مارن و داۋاى خواردننى لىدەكەن. ئەو دوو لەتە گۆشتە لەكاتى برسېتېدا لەژىر جەلكانى دەجوولانەۋە. خەلك زىانى زۆريان لىبىنى. ئەو منالى زۆرى سەربېرى وبەم شىۋە بىيانوى ھىنايەۋە كەدوو تىكە گۆشتە ھەلۋاسراۋەگەى سەر شانى نازارى دەمدن و ھەر كات بەمىشكى دوو مرۇف تىريان بىكات نارام دەگرن. ئەو رۆژانە دوو پياۋى سەردەمبېرى. خەلك بەم شىۋە رازى بوون تا ئەۋەى خوا مەبەستى لەناو بردنى كرد. پياۋىك لەئىسففەھان بەناۋى (كابى)(كاۋە) شۆرشى ھەلەيساند. پالئەرى بۇ ئەم كارە دو كورمگەى بوون كەھاۋەلانى بىوراسب ئەۋانسان بۇ دوو تىكە گۆشتەگەى سەرشانى گرتىوو. ئەو داردەستەگەى دەستى بەرز كردهۋە و چەرمى پىۋە ھەلۋاسى و خەلكى بۇ شەپ لەگەل بىوراسب ھاندا. خەلكىكى زۆر بەدەم داۋاكارىيەگەى ئەۋەۋە ھاتن چوونكە لەناو ستمە و رەنجى زۇردا ژيانسان بەسەريان دەبەرد. كاتىك كاۋە سەركەۋتنى بەدەست ھىنا، خەلك لەو ئالايە رىزىانگرت و سوۋدى زۆريان لى بەدەست ھىنا تانەۋەى لاي پاشاكانى ئىران بوو بەگەمورمىن ئالا و بەناۋى (درفەشى كاۋيانى) ناۋيان دەبەرد و جگە لە كارمگەورمەكان ئالاگەيان بەرز نەدەكردەۋە و تەنيا سازادەكان لەكاتى ئەنجامدانى كارە گەورمەكان ئالاگەيان ھەلدەكرد.

بەسەرھاتى كاۋە: خەلكى ئىسففەھان بوو. جەماۋەرىكى زۆر خەلك لىنى كۆبۈۋنەۋە و كاتىك ھاتە سەر ناژى دھاك، ترسى ئەو كەۋتە دلى ناژى دھاك. ناژى دھاك لەمەلەگەى خۇى رايكرد و جىگەگەى بۇ شوين كەۋتۋوانى كاۋە بەجىيەشت. ئىرانىيەكان لەدەۋرى كاۋە كۆبۈۋنەۋە و ئەو ئەۋانى ئاگادار كردهۋە كەكارى

بەپاشايەتى و فەرمانرەۋايى نىيە چوونكە خۇى بۇ نەم كارە بە شىاۋ نازانىت. وتى دەخوازىت يەككە لەمناڭەكانى جەم پاشايەتى بگرىتەدەست چوونكە جەم منالى پاشا ھوشەنگى گەورە كورى فەرۋال بوو نايىنى پاشايەتى بوونىات نا و لەپىش كەسانىتەر بەم كارە ھەستا.

فەرەيدون كورى نەسفيان (ناتبىن) دوور لەچاۋى ئاۋى دھاك دەۋيا و لەم كاتەدا چاۋى بە كاۋە كەوت. نەو و ھاۋەلانى لەبىنىنى فەرەيدون شادمان بوون و بۇ پاشايەتى ھەئىانىژارد. كاۋە وگەورەكانى ئىران بوونە نزيكەكانى فەرەيدون لەكاروبارى پاشايەتى. كاتىك پاشايەتى گرتەدەست و كاروبارى پاشايەتى بەھىز و سەقامگىر كرد، دەستى بەسەر مائەكانى ئاۋى دھاكدا گرت و شوپىن پىيى ھەنگرت و گرفتار و لەكوپستانى دۇنباۋەند (دەماۋەند) زىندانى كرد.

دەستەيەك لەناگرپەرەستان گومان دەكەن فەرەيدون دەستەيەك لەپەرييەكانى بۇ زىندانىنى ئاۋى دھاك ديارى كردوۋە. دەستەيەك دەئىن نەو لەگەل سلیمان كورى داوود چاۋيان بە يەك كەوتوۋە و سلیمان كە لەو كاتەدا لەشام دەۋيا، ئاۋى دھاى لەزىندانى دۇنباۋەند زىندانى كرد. ئاۋى دھاك بەند ورنجىر لەدەست خۇى گەيانەدە خوراسان. كاتىك سلیمان نەمەى بىنى دەستورى بەپەرييەكاندا دا بىبەستەنەۋە تا نەتوانىت لەشۋىنەكەى خۇى بچوۋىت. نەمانە تەلىسمىكىان لەسەر دروست كرد و لەقىافەى دوو پىاۋ لەو زىندانەى بۇ ھەمىشەى تىايدا بوو، داياننا چوونكە گومانىان دەكرد ھىچ كات نامرىت.

نەمەيش لەدرۇ فىنكەكانى ئىرانىيەكانە. نەمان سەبارەت بەئاۋى دھاك درۇى گەورەترىان ھەيە كەنامازەيان پىنادەمىن.

دەستەيەك لەئىرانىيەكان گومان دەكەن فەرەيدون نەوى لەرۇۋى نەورۇز كوشت. لەبەر نەمە نەو رۇژمىان كرده جەژن و وتيان: (نەورۇز ھات) يانى نەۋەى رۇز و رۇژگارىكى تازە دەست پىدەكەين. گرفتار بوونى ئاۋى دھاك لەرۇۋى (مەرگان)بوو، ئىرانىيەكان وتيان: (مەرگان بۇ كوشتنى كەسىك ھات كە خەلگى سەردەمبىرى).

ئىرانىيەكان گومان دمكەن لەكارمکانى ناژى دھاك هيچ كات شتىكى باشيان نەبيستوه جگە لەيهك كار، ئەويش كاتىك ستمكارى ئەو لەسەر خەلكان فروان بوو، گەرەكانى ولات سەبارەت بەكرەدمەكانى ئەو نامەيان بۇ يەكتر نووسى و بەيك و پەياميان نارد. هەموويان بېريارىياندا برۆنە دەربارى ئاژىدھاك. كۆك بوون لەسەر ئەوهى كاوهى نيسفەهانيش بيبينيت. كاوه رۆشته بيبينى بەلام سلاوى لىنەكرد بەلكو لىي پىرسى: ئەى پاشا بە كام سلاو و دروود وەسفت بكەم؟ سلاوىك بۇ پاشايەك كەبەسەر هەموو هەرئەمەكان فەرمانروايى دەكات يا ئەو پاشاى تەنيا فەرمانروايى يەك هەرئەم دەكات؟ پاشا وتى: بەسلاوىك بۇ ئەو پاشاى فەرمانروايى هەموو هەرئەمەكان فەرمانروايى دەكات چوونكە پاشاى سەراسەرى زەمىنم. كاوه وتى: ئەگەر تۆ پاشاى هەموو هەرئەمەكانىت، بۇ لەناو هەمووياندا كارە گران و قورسەكانت خستۆتە سەر شانى ئىمە؟ بۇ كارەكانت لەنىوان ئەوان و ئىمەدا دابەش نەكردوه؟ كاوه گوناح و تاوانى جۆراوجۆرمەكانى ديارى كرد و ناژى دھاك هەموويانى بەراست زانى. قەسەكانى كارىگەرى لەسەر ناژى دھاك كرد و پاشا بەخرابەكارى خۆى رازىبوو و مژدەى دلخۆشكەرى بەخەلكدا و فەرمانىدا بگەرىنەوه تا نيازەكانيان بەراومردە بكات و خواستەكانيان بىنيتە دى. ئەوان بەرمو شارەكانى خۆيان بگەرىنەوه.

دايكى لەم كۆبوونەوهدا نامادە بوو و سەرگۆنەكانى ئەوانى دەبيست. ئەو لەناژى دھاك خراپتر بوو. كاتىك خەلك رۆشتنە دەر، بەتوورەيى ھاتە ناو و سەرگۆنە كرد، وتى: بۇ هەموويان ت لەناو نەبرد؟ بۇ دەستى ئەوان ت نەبىرپىيەوه؟ كاتىك ژن قەسەكانى خۆى درىزە پىدا، ناژى دھاك پىي وت: ئەى دايە، تۆ هيچ ئەندىشەيەكت لەسەردا نەبووه مەگەر ئەوهى پىشتر لەبىرىدا بوويىتم. بەلام ئەم خەلكە قەسى راست و ناشكرائى خۆيان لەگەل مندا باس كرد و منيان پى سەرگۆنە كرد. ھەر كات ويستم بەسەرياندا دابەزم و لەناويان بەرم، بىنيم راستى و دروستى وەك كىويك لەناو من و ئەواندا قوت بۆتەوه و نەمتوانى هيچ كارىكيان لەگەلدا بكەم. ئەو كات گوئى لەداواكارى و قەسى خەلكى بەشە جۆراوجۆرمەكانى ولات كرد و مژدەى دلخۆشكەرى پىدان و زۆرىيەى نيازەكانى ئەوانى ھىنايە دى.

دەستەبەك دەلێن: فەرمانرەوايي ئەو ٦٠٠ سالی خایاندوو و سائەکانی ژيانی تا هەزار دريژ بۆتەو. لەپاشماووی سائەکانی وەك پاشا بوو چونکە هيزی زۆر و فەرمانەکانی جيبەجی دەکران. هەر وەها دەلێن: پاشایەتی ئەو ١١٠٠ سالی خایاندوو.

بۆیە باسی بەسەرھاتی بیوراسبمان کرد چونکە دەستەبەك گومان دەگەن نوح لەسەردەمی ئەودا ژیاو. نوح بۆ ئەو و خەلکی ولاتەگەي نیردراو. دەلێن ئەو ئەم شارانەي دروست کرد: بابل، سور، دەمەشق.

داستانی بنه‌ماله‌ی نوح

پێغه‌مبەر(د.خ) له‌باره‌ی ئەم فەرمووده‌ی خۆی گه‌وره له‌قورئان که فەرموویه‌تی: پاشماوه‌کانی زه‌ویمان له‌بنه‌ماله‌ی نوح دانا (صافات/۲۷/۷۷). فەرمووی: نه‌وان سام و حام و یافس بوون. وه‌هب کورپی مونه‌به وتی: سام کورپی نوح باوکی عه‌ره‌به‌کان، ئی‌رانیه‌کان و رۆمه‌کانه. حام باوکی ره‌شه‌کانه و یافس باوکی تورک و یاجوج و ماجوج. ده‌ئین: قه‌تییه‌کان له‌مناله‌کانی قه‌تی کورپی نوحن. ره‌شی بۆیه رویکرده مناله‌کانی حام له‌به‌ر نه‌وه‌ی نوح خه‌وت و شه‌رمی ده‌رکه‌وت. حام بی‌نی و داینه‌پۆشی و سام و یافس بی‌نیان و به‌ په‌رۆیه‌ک دایانه‌پۆشی. کاتیک له‌خه‌و هه‌ستا زانی حام و براکانی جی‌یان کردووه.

((نوح سه‌رقالی جوتیاری له‌سه‌ر زه‌وی بوو، ره‌زیک‌ی بری و شه‌رابی خواردموه و مه‌ست بوو. له‌خه‌یومه‌که‌ی خۆی روت بوویه‌وه. حام باوکی گه‌نعان پروتی باوکی خۆی بی‌نی و دوو براکه‌ی خۆی لی‌ ناگادار کردموه. سام و یافس عابایه‌کیان هه‌لگرت و له‌سه‌ر شانی خۆیان دایاننا و بۆ دواوه رۆشته‌ن پێش و پروتی باوکی خۆیان داپۆشی له‌کاتیکدا پشتیان له‌باوکیان بوو و شه‌رمی باوکی خۆیان نه‌بی‌نی. نوح له‌مه‌ستی خۆی هاته‌ هۆش و زانی کوره‌ گه‌وره‌که‌ی چی له‌گه‌ندا کردووه. وتی: گه‌نعان مه‌لعون بی‌ت. بۆبراکانی خۆی به‌نده‌ی به‌نده‌کان بی‌ت. وتی: پیرۆز بی‌ت یه‌هوا خۆی سام و گه‌نعان به‌نده‌ی نه‌و بی‌ت. خوا په‌ره به‌یافس بدات و له‌خه‌یومه‌ته‌کانی سام نه‌شته‌جی بی‌ت و گه‌نعان به‌نده‌ی نه‌و بی‌ت ((عه‌د عتیق، سه‌فه‌ری ده‌رکه‌وتن، بابی نۆیه‌م، ئایه‌ی ۱۹-۲۹))

((مناله‌کانی سام))

کورپی نیسحاق ده‌ئیت: هاوسه‌ری سام کورپی نوح له‌پشتی ((سکی)) کچی ته‌باویل کورپی مه‌حویل کورپی حانوخ کورپی قین کورپی ناده‌م بوو. ئەم ژنه‌ جه‌ند منالیک‌ی بۆ سام هه‌ینایه‌ دونیا: نه‌ره‌فه‌خشه‌ز، نه‌سومد، لاود و نه‌رم. نازانم نه‌رم له‌دایکی نه‌ره‌فه‌خشه‌ز و براکانی بوو یانه. مناله‌کانی لاود کورپی سام نه‌مانه‌ بوون: زالمانی شام که‌پێیان

دەوتن كەنەناییەگان، فیرەوئەگانى میسرۆ خەلكى بەحرەین و عوممان كەپیان دەوترا جاشم. هەرۆهەا لەوان بوون: كۆرانی ئەمىم كۆرې لاود كەخەلكى (وئبار) لەسەرزەوى (رەمل) زىخەلان بوون و ئەم ناوچە سەرزەمینك لەنیوان شىجر و یەمامەیه. ژمارەیان روو لەزیاد بوون كرد و بەدواى ئەوه توورمىی خواى گەوره ئەوانى گرتەوه بەهۆى ئەو گوناخە پىی گرفتار بوون. خوا ئەوانى لەناوبرد و كەمىكیان لەسەر زەوى ماپەوه كەپیان دەوترا نەسناس. تسم لەپاشماوەگانى یەمامە تا بەحرەین بوون. تسم، عەملاقان، ئەمىم و جاشم هەموویان خەلكى عەرەب نەژاد و عەرەب زمان بوون. عەبیل لەسەرزەوىنى یەسەرب هات و ئەمە پىش ئەوه بوو شاریك بەم ناوه لەم سەرزەوىندا دروست بكرىت. عەملاقان پەيوەستى صەنعا بوو و ئەمە پىش ئەوه بوو بەصەنعا ناوى بېەن. دەستەپەكیان بۆ زمىنى یەسەرب كۆچیان كرد و عەبیلیان لێدەرگرد و لەشوینى جۆحفە مانەوه. لافاویكى مالویرانكەر هات و ئەوانى بۆ ((ئىجتحاف)) دوور خستەوه یانى لەناوى بردن و هەربۆیه ئەوهئى پىی دەوترىت جۆحفە.

دەلئیت: نەرم كۆرې سام، عەومز و غاسر و حەویلى هینایە دنیا. عەومز، غاسر و عاد و عەبیلی بوو. غاسر كۆرې نەرم و سەمود((ئمود)) و جەدىسى هینایە دونیا. ئەمانە عەرەب نەژاد بوون و بەزمانى میسرى (عەرەبى) قسەیان دەگرد. عەرەبەگان بە(جۆهۆم)) و بەم نەتەوانە (عەرەبى رەسنیان) دەوت چونكە ئەمانە بەزمانى ئەم نەتەوانە قسەیان دەگرد و ئەمە لەكاتىكدا بوو هاتنە ناویان ولای ئەوان نىشتەجى بوون. عادىبەگان لەم زىخەلانە تا (حضرمت) نىشتەجى بوون و سەمووبىبەگان لەحیجر لەنیوان حىجاز و شام تا وادى القرا. جەدىس پەيوەستى تسم بوو و لەگەل ئەوان لەیەمامە تا بەحرەین نىشتەجى بوون. لەوگاتەدا بەیەمامەیان دەوت((جوو)). جاشم لەعەمماندا ماپەوه. نبتیەگان لەمناڵەگان نبت كۆرې ماش كۆرې نەرم كۆرې سام بوون و ئیرانىبەگان لەمناڵەگانى فارس كۆرې تىرش كۆرې ماسو كۆرې سام.

دەلئیت: بۆ نەرفەخشەز كۆرې سام قنیاى كۆرې چاوى بەدنیا هەلپینا كە جادووگەر بوو. بۆ قنیاى، شالخ كۆرې نەرفەخشەز هاتە دنیا. لەگەل لەبیرکردنى بەسەرھاتى

قنىيان جۈۈنكە جادوۋگەر بوو. غابىر بۇ شالغ ھاتە دنيا و فالغ بۇ غابىر. فالغ بەماناى (قاسم) (بەخشەندە و بلاۋكەرھو) يە و ئەمە لەبەر ئەومىيە زمىن لەرۈزگارى ئەو لەنىۋان رەگەزە جۇراۋجۇرەگاندا دابەش گرا و كانەكان توشى پەرىشانى بوون. بۇ غابىر كورمگەى قەحتان لەدايك بوو. بۇ قەحتان دوو كور بەناۋى يەعرب و يەقزان لەدايك بوون و ئەم دووانە لەيەمەندا مانەوہ. يەعرب يەكەم كەس بوو لەيەمەندا مايەوہ و يەكەم كەس بوو لەگەل (البیت العن) دروديان بۇ نارد وت. بۇ فالغ كورى غابىر، نەرغو لەدايك بوو و بۇ نەرغو، ساروغ و بۇ ساروغ ناخور و بۇ ناخور تارخ لەدايك بوو كەناۋى بەعەربى نازمە و بۇ نازمە نىراھىم لەدايك بوو و بۇ نەرغەخشەز نەرود لەدايك بوو. نەرود كورى كوش كورى حام كورى نوحە.

ھوشام كەلبى دەلئيت: سند و ھند لەمنالەكانى توقىر كورى يەقتن كورى غابىر كورى شالغ كورى نەرغەخشەز كورى سام كورى نوحن. جورھەم لەمنالەكانى يەقتن كورى عابره و حضرموت كورى يەقتن. يەقتن ھەمان يەقتانە لەسەر بنەماى گىرپانەوى كەسىك كەرەچەلەكى ئەو بۇ نىسماعىل دەگەرئىنتەوہ. بەربەرەكان لەمنالەكانى سەمىلا كورى مارب كورى فاران كورى عەمرو كورى عمىلىق كورى لاود كورى سام كورى نوحن جگە لەدوو ھۆزى صەنھاجە و کوتامە. ئەم دووانە لەمنالەكانى فرىقتن كورى سەيفى كورى سەبان.

بەلام يافس، ئەمانە منالەكانى ئەون: جامر، موع، مورك، بووان، فوبا، ماشج و تىرش. بەوتەى دەستەيەك، پاشاكانى ئىران لەمنالەكانى جامرن. توركان و خەزەران لەمنالەكانى تىرش، سەقەلبىيان (ئوسلاۋمگان) و بوورجان لەمنالەكانى بووان، ئەشبان لەمنالەكانى ماشج و ياجوج و ماجوج لەمنالەكانى موع ن. ئەشبان لەرۈزگارى باستان لەسەرزەمىنى رۆم بوون و ئەمە بېش ئەوہ بوو دانىشتووانەكانى يانى منالەكانى عەيس كورى نىسحاق و كەسانىتر لەوئى نىشتەجى بىن. ھەرگام لەم سى دەستەيە سام و حام و يافس بەرەو سەرزەمىنىك رۇشتن و لەوئى نىشتەجى بوون و كەسانىترىان لەوئى دەركرد. رۇمىەكان لەمنالەكانى يافسن و ونەمانە منالى لفتى كورى يونان كورى يافس كورى نوحن.

بەلام ھام، ئەمانەى ھىنايە دونيا: كوش، مسرايەم، قوت و كەنعان. لەمناۋەكانى كوش، يەكك نمرود كورى كوشە كەدەستەيەك دەلئىن لەمناۋەكانى سامە. مناۋەكانىترى ھام رويان كرده قەراغەكانى نۆبە، زىنج و ھەبەشە. دەوترىت: مسرايەم لەمناۋەكانى قىت و بەرپەر بوو.

وتراوھ قوت بۇ ھند و سىند رۆشتووھ و لەوئ ماوتەوھ و خەلكى ئەوئ لەمناۋەكانى ئەون.

بەلام كەنعانىيەكان، دەستەيەكيان رويان كرده شام و دواتر مناۋەكانى نيسرائىل دەرگەوتن و ئەوانيان لەوئ كوشتار كرد و شام تايبەت بوو بەمناۋەكانى نيسرائىل. ئەوسا رۆمىيەكان ھىرشىيان كرده سەر مناۋەكانى نيسرائىل و ئەوانيان لەشامەوھ بۇ عىراق دەرگرد جگە ل كەمىكيان كەلەوئ مانەوھ. عەرەبەكان ھاتن و بەسەر شامدا زال بوون. بەعادىيەكان (عادى نەرم) دەوترا و ئەمان لەناوچوون و بە سەمودىيەكان (سەمودى نىرەم) دەوترا.

دەلئىت: شوپنكەوتەكانى تەورات دەلئىن ئەرفەخشەز بۇ سام لەدايك بوو لەكاتىكدا ۱۰۲ سال لەژيانى تىدەپەرى. تەمەنى سام ۶۰۰ سال بوو.

بۇ ئەرفەخشەز، قىنان لەدايك بوو لەكاتىكدا سى و پىنج سال لەژيانى تىدەپەرى. تەمەنى ۴۲۸ سال بوو. بۇ قىنان شالىخ لەدايك بوو لەكاتىكدا سى و نۆ سال لەژيانى تىدەپەرى. لەكتىبەگاندا نامازمىيان بەتەمەنى قىنان ئەدا لەبەر ئەوھى جادوگەر بوو. بۇ شالىخ، غابر و براكەى قەحتان لەدايك بوون و لەم كاتەدا تەمەنى سى سال بوو. ھەموو ژيانى ۴۳۳ سال درىژەى كىشا. لەسى سالى قالغ، نەرغوى ھىنايە دونيا. سالىكانى ژيانى ۲۲۹ سال درىژەى كىشا. لەسى و دوو سالى نەرغو، ساروغى ھاتە دنيا و ھەموو ژيانى ۲۲۹ سال درىژەى كىشا. بۇ ساروغ، ناخور چاوى بەدنيا ھەلھىنا دواى تىپەرىنى سى سال لەتەمەنى و ھەموو سالىكانى ۲۳۰ سال بوو. لە بىست و ھەوت سالى ناخور، تارىخ باوكى نىبراھىمى ھىنايە دونيا و ھەموو تەمەنى ۲۴۸ سالى خاياند. نىبراھىم بۇ تارىخ ھاتە دنيا كەھەمان نازمەرە. لەنىوان تۇفان و لەدايك بوونى

ئىبراھىم ۱۲۶۲ سان و ۳۳۲۷ سان دواى لەدايك بوونى ئادەم بوو. بۇ قەحتان كورى غابر، يەعرب و بۇ يەعرب يەشجب و بۇ يەشجب سەبا، بۇ سەبا جەمىر و كەھلان و جەمرۇ و نەشعەر و نەنمار و مەر، بۇ جەمرۇ كورى سەبا جودەى و بۇ جودەى لەخم و جوزام لەدايك بوون.

پاشایه‌تی فەرەیدون

فەرەیدون کۆری ئەسفیان (ئاتبەین) لەمنالەکانی جەمشید بوو. دەستەیک دەمگەزناسانی ئێران دەلێن: نوح هەمان فەرەیدونە کەنازی دەهاکی سەرکوت کرد و پاشایه‌تی لێسەندەوه. دەستەیکەتر گومانیان کردوو فەرەیدون هەمان (دوشاخ) (دوالقرن) هاوڕیی نیراھیمە کەخوا لەکتیبه پیرۆزەکیدە نامازە پێداوه. لێرەدا بۆیە نامازەم پێدا داستانەکە لەگەڵ سێ کۆرەکە هاشیووی داستانەکە نوحە. ئێستا نامازە بەداستانەکە نەو دەدەین و هەر وەها لەبەر کردموە چاکەکانی نەو و لەناو بردنی نازی دەهاک لەسەر دەستی نەو (بەهەمان شیو کە دەلێن لەناوچوونی نازی دەهاک لەسەر دەستی نوح بوو) نامازە پێدەدەین.

رەگەزناسە ئێرانییەکانیتر، پەچەلەکی فەرەیدون دەگەیتنەوه جەمشیدی پاشا. نیوان فەرەیدون تا جەمشید دە باوکە کە هەموویان لەترسی زیانی نازی دەهاک بە (ئەسفیان) (ئەسفیان) (ئاتبەین) ناو دەبێران. ئەمانە بەو نازناوانە لەخۆیان دەنا لەیەگەر دەناسرانەوه وەک (ئەسفیان خاومندی گا سوورەکان) یا (ئەسفیان خۆی و شترە سپیەکان و رەشەکان) و هاشیووی ئەمانە. فەرەیدون یەگەم کەس بوو فیلی دەستەمۆ کرد و سواری بوو، باز و کۆتری پەرورە کرد، تریاکی دروست کرد، سامانە دەست بەسەرداگیراوەکانی بۆ خاومەکانیان گەرانەوه و نەو زەویانە نازی دەهاک بەزۆر لەخەلگی داگیر کردبوو، گەرانەوه بۆ خاومەکانی و نەوهی خاومنی نەبوو، لەسەر هەژاراندا دابەشی کرد.

دەلێن: یەگەمە کەس بوو (پەشمینە بۆش) سۆق ناوێرا و یەگەم کەس بوو زانستی پزیشکی خۆیند. سێ کۆری هەبوو بەناوی: شەرم توج و نیرەج (لە گەورە بۆ بچوک) (سەلەم/ توور، نیرەج). و ترسا دواي خۆی کۆرەکانی بکەونە گیانی یەک و لەبەر ئەمە ولاتەکە بۆ سێ هەریم دابەش کرد و ناوی هەر هەریمیکی لەسەر تیریکی نوسی و خستیه ناو تیردان و فەرمانیدا هەرگام یەکیک لەتیرەکان هەلگرن.

بەم شیوهیان کرد و رۆم و عەرەبستان بە شەرم (سەلەم) بپرا، تورکستان و چین بۆ توج(توور) و عێراق و سند و هند و حیجاز... بۆ ئیڕەج کەوردترینیان بوو. فەرەمیدون مرد و دواى ئەو لەناو کورەکانی دوژمنایەتی رویدا و کورەزاگانیشی لەسەر دەسلەت کەوتنە گیانی یەک. رزدی و دوژمنی لەناو ئەواندا گەشەى دەکرد و گەورە دەبوو تا ئەوێ توج و شەرم(توور و سەلەم))هێرشیان کردە سەر برا بچوکه‌گیان ئیڕەج و ئەویان لەگەڵ دوو کورەکه‌یدا بەناشیرینترین شیوه کۆشت و بەشیوهی هاوبەش بۆ ۳۰۰ سال فەرمانرەه‌ویەتی جیهانیان کرد. فەرەمیدون بەردەوام بەدواى پاشماوه‌کانی بنەمائه‌ی نەروود و نەبت و کەسانێتر بوو تا هەموو گەورەکانی ئەوانی لەناو برد و ئالاکانیانی داگرت. رۆژگاری پاشایەتی ئەو ۵۰۰ سال درێژەى کێشا.

رووداوەکانی نیوان نوح و ئیبراهیم

ئیمە بەسەرھاتی نوح و منالەکانیمان نامازە پێدا و وتمان ئەوان دواى ئەو، زەمینیان لەنیوان خۆیاندا دا بەش کرد و هەرکام بەشیکیان هەنگرت. هەر وەها نامازەمان بەپاشماومەکانی هەرکامیاندا. لەنیوان ئەواندا کەسانیک بوون زوئەم و ستەمیان کردە پیشە و خوا پێغەمبەریکی بۆ ناردن کە بەدرۆزن بانگیان کرد و خوا ئەوانی بۆ ئەم کارەیان لەناو برد. ئەمانە دو دەستە لەمنالەکانی ئیڕەم کورپی سام کورپی نوح بوون. یەکیان عاد و ئەویتریان سەموود.

عاد، هەمان عاد کورپی عەووز کورپی ئیڕەم کورپی سام کورپی نوح بوو کە بەیەگەم عاد ناویان بردوو. شوینی مانەوێ ئەوان لەنیوان شێجر و عەممان و حەزرموت لە(ئیحقاف)(دریژ ریگاگانی زیخەلان)بوو. خەلکانیک بوون یاخی و ستەمکار و بەلابەرز کەھاوشیوێیان نەبێنراو. خواى گەورە دەفەر میت: بیریبننەووە کاتیک خوا ئیوێ دواى نوح کردە جێئشینانی زەوی و پەرەپێدانیک لە ئافرانندی - لە بالاً - بەئیوێ بەخشی (اعراف/۶۹/۷). خواومند هود کورپی عەبدوالله کورپی رەباح کورپی جلود کورپی عاد کورپی عەووزی وەک پێغەمبەر بۆ رەوانە کردن. دەستە یەک لەخەلک

گومان دەكەن ھود ھەمان غابىر كورپى شالىخ كورپى ئىرفەخشەز كورپى سام كورپى نوحە. ئەمانە سى بتهكەيان دەپەرستى: زەرا، زەموور، ھوبا. ئەم پىغەمبەرە ئەوانى بۇ خواپەرستى و وازھىتان لەخواگانىتر جگە لەخوای تاقانە بانگىشت و داواى لىكردن واز لەستەمكارى بىتن. ئەوان بەدرۆزن ناويان برد و وتیان: كى لەئىمە پرهىزتر دەبىتن؟ جگە لەدەستەيەكى كەمیان شوین ھود نەكەوتن. داستانەكەيان بەم شىوہ بوو كەكورپى نىسحاق دەيگىرتەوہ. دەئىت: خەلكى عاد توشى وشكەسالى بەردەوام بوون و ئەمە لەبەر ئەوہ بوو ھوديان بەدرۆزن ناوبرد. كاتىك كەمى و وشكەسالى ھىرشى كرده سەريان، وتیان: دەستەيەك بۇ مەككە بىنپىن تا داواى بارانتان بۇ بكەن. قەبىل كورپى عىر، لۆقەيم كورپى ھەزال، مەرسەد كورپى سەعد(كەخو پەرەست بوو و خواپەرستى خۆى دەشاردەوہ))، جۆلھومەت كورپى خەبىرى خالۆى معاويە كورپى بەكر و لوھمان كورپى عاد كورپى بەھمان كورپى عادى گەورەتریان ھاورى لەگەل حەفتا كەس بۇ مەككە نارد. كاتىك كەشتە مەككە، لەدمرەوى شار، دەرەوى حەرەم، لای معاويە كورپى بەكەر دابەزىن. ئەو رىزى زۆرى لىگرتن چوونكە زاوا و خالۆكانى ئەوان بوون. لەقىم كورپى ھەزال لەگەل ھەزىلە كچى بەكر، خوشكى معاويە، پەيوەندى ژن و مېردابەتى بەستبوو و ئەم ژنە چەندىن منالى بۇ ھىنلابوويە دنيا كە لەمەككە لای خالۆيان دەژيان. منالەكان ئەمانە بوون: عوبەيد، عەمرۆ، عامر، عەمىر و ھەموويان كورپى لەقىم بوون.

ئەمانە عادىيانى دووہم بوون كە لەدواى عادىيانى يەكەم مابوونەوہ. ئەو مېوانانە لای معاويە دابەزىن و يەك مانگ لای ئەو مانەوہ و خۆاردىانەوہ. دوو كەنيزى گۆرانىبىژ، گۆرانى بۇ دەخویندن. كەنيزمگان كەنيزى معاويە بوون. كاتىك معاويە بىنى مانەوھيان زۆرى خاياند و مەبەستەكەى خۆيان لەبىر كردووه، ھەئس و كەوتى ئەوانى بەناپەسەند زانى و وتى: خالۆكانى من لەناوچوون. شەرمى دەمكرد دەستەى نۆينەران بۇ كارىك بىنپىرتە دەرەوہ تا بېرۆن بە دواى مەبەستەكەيان. رازى دللى خۆى لەگەل دوو كەنيزەكەى باس كرد و وتیان: ھۆنراومپەك بەھۆنەرەوہ و شاعىرەكەى نەزانراو بىت و ئىمە بە گۆرانى بۆيان دەخوینىن رەنگە لەشۆينەكەى خۆيان

بجوولتین: معاویہ وتی:

لعل اللہ بصبحنا غماما

الا یا قیل و یحک قم فہینم

قد امسو لا یبینون الکلاما

فیسقی ارض عاد ان عادا

واتاکہی: نہی قیل، ھاوار لەتۆ، ھەستە و پارانەوہ دەست پێبکە نەگەری ھەمیە خوا ھەورێکی باران زا بۆ ئیئە بنیریت و سەرزەوی عاد تیرا و بکات چوونکە عادییەگان وایان لێھاتوہ زمان بۆ قسە کردن ناکەنەوہ (یا ناتوانن بیکەنەوہ).

لەم دو دیرەدا (ھینمە) بەمانای وتەى نارام (پارانەومیە). کاتیک دوو کەنیزمکە نەو گۆرانییەیان خویند و میوانەگان بیستیان، بە یەگرتیان وت: ئەى خەلکینە، کەس و کارتان ئیئومیان نارووہ لەبەرەبەر نەو زیانەى بۆیان دابەزیوہ، داواى ھاوکارییان بۆ بکەن بەلام ئیئوہ کاری ئەوانتان پشت گوئى خست و ئەنجامدانیتان بەدواداخست. ھەستن و روبکەنە بارمگای خوا و بۆ خەلکی خۆتان داواى باران بکەن. مۆرسەد گۆرى سەعد وتی: سویند بەخوا بەو پارانەومیە کەسانی وەک ئیئوہ باران نابینن. ئیئوہ دەمیت لایەنگیری لەپنغەمبەرکەتان بکەن تا باران بۆ ئیئوہ ببارینیت و بى گومان دەباریت. لەم کاتەدا خواپەرستی خۆى ناشکرا کرد. جۆلھەمە گۆرى خەیبەرى خالۆى معاویە گۆرى بەگر پئی وت: مۆرسەد گۆرى سەعد لە ئیئە دوور بخەرموہ و ببخەرە زیندان.

نەمان ھاتن بۆ مەککە تا لەوئى داواى باران بۆ عاد بکەن. خوايان بۆ لای خەلکەکەى خۆیان بانگیشت کرد و داواى بارانیان کرد. خوا سى دەستە ھەورى سپی و سوور و رەشى نارد و جارچىەك جاریدا: ئەى قیل، بۆ خۆت و بۆ خەلکەکەت ھەئبژیرە. وتی: ھەورى رەش ھەئدەبژیرم چوونکە بارانى زۆرتەرە. جارچى جاریکىتر بانگیداىەوہ: تۆ ھەئبژارد خۆلەمیشىكى ویرانکەر، کە لەعاد ھىچ کەس بەزیندووى ناھیلنیتەوہ بەلگو ھەموویان لەناو دەیات، نەگۆرێک دەھیلنیتەوہ نەباوکیک مەگەر نەوہى بەتەواوى ژیر و روویان بکات، جگە لەگۆرمکانى لوزیہ. منالەکانى لوزیہ ھەمان

منالەکانی لە قییم کۆری هەزال بوون که لە مەمکە لای خالۆیان معاویە کۆری بەکر دەژیان. خوا هەوری رهشی له گەڵ ئەو ئەشکەنجەیی لەناویدا بوو، بەسەر عاد دا دابەزاند. هەور لە دۆلێک (مەغیسی) ی (مەغیسی: شوینی بارین) پیدەوترا، سەری دەرھینا و عادیبەکان بەبیینی شادمان بوون و دلیان پێ خۆش کرد و وتیان: ئەمە ئەو هەورمییە باران دەبارینیت. خۆی گەورە دەفەرمیت: بەئکو ئەومییە بۆ هاتنی پەلەتان بوو - بایبیکە ئەشکەنجەییەکی بەنازاری لەگەڵدا و هەموو شتی بەفەرمانی خۆاکە لەناو دەبات (احقاف/٤٦/٢٤—٢٥). یانی هەر شتی فەرمانی پیدراپیت لەناو دەبات.

یەکمە کەس ئەو هەورە زیانەرەیی بینی و وێرانکەری ئەوی هەلسەنگاند ژنیکی لەعاد بەناوی (فەهدد) بوو. کاتیکی بارە قوورسەکی بینی، قیزاندی و لەهۆش چوو. کاتیکی هاتە هۆش، وتیان: چیت بینیوه؟ وتی: هەوریکم بینی تیایدا ئەستێرمان ناگراوی بوون و چەند بیاویک لەپێشەوه رایان دەکیشا. کاتیکی با لە دۆلەکی هاتەدەر، چەوت دەستە کە یەکیکیان بیاویک بەناوی (خەلەجان) بوو وتیان: با بڕۆینە لیواری دۆلەکی و بیگەرینینەوه. لەم کاتەدا با بەسەریاندا هەلی کرد بەو شیوهی ئە ژیر قاچەوه لیی دەدان و هەلیدمگرتن و دواتر فریدمانە خوار و ملیان دەشکا. خەلەجان بە تەنیا مایهوه و لەبەر ئەمە روی کردە کوێستان و وتی:

لم یبق الا الخلجان نفسة یا لک من یوم دھانی امسة

بثابت الوط شدید وطسة لو لم یجئنی جنتة اجسة

واتاکە: جگە لەخەلەجان کەس نەماوتەوه. هاوار لەم رۆژە - و چەندە زۆرن ئەم رۆژانە - کە دۆینیکە منی گرت و خستمی. بەهەنگاوه بەهیزمان کە خستنی دژوار بیت. ئەگەر خۆی نەپیتە لای من، دەرۆمە لای وگەر ان بۆ چەندایەتی و جۆنایەتیەکی دەکەم.

هود پئی وت: باوهر به تاقانه‌یی خوا بکه تا زیندو وراست بمینیته‌وه.

وتی: چ پاداشتیکم پیدمبرپیت؟ وتی: بهه‌ه‌شت. وتی: نه‌مانه که‌له‌ناو ههورمکه‌دان وهاوشیوهی وشرن کین؟ وتی: فریشته‌کانن. وتی: نه‌گهر باوهر به‌خواکمت بیتم په‌نام دهدات؟ وتی: نایا بینوته پاشایه‌ک که‌سیک له‌دمست سوپاگه‌ی رزگار بکات. وتی: نه‌گهر وایشی دمکرد رازی نه‌دمبووم.

ئه‌وسا با هه‌ئیکرد و نه‌وی گه‌یانده هاوه‌لانی. خوا له‌بارهی نه‌وان دمفهرمیت: به‌لام عادیه‌کان، به‌بایه‌کی سه‌رسه‌خت و شوخ و نافه‌رمان له‌ناوچوون که‌خوا بو ماوه‌ی چه‌وت شه‌و ورؤژ به‌سه‌ریاندا هه‌ئیکرد. به‌و رۆژه شومانه‌ی له‌خان و مانی نه‌وان هیچی نه‌هیشته‌وه. تو نه‌و خه‌لکه له‌و نه‌شکه‌نجه‌دا به‌و شیوه دمبینی که هه‌موویان که‌وتوو و روخاون. ده‌لیی داری خورمان که له‌ریشه‌وه دمه‌راتبیتن. (حاقه/۶/۶۹—
(۸).

وشه‌ی (حسوم) که له‌نایه‌ی چه‌وتی نهم سوورهدا هاتوه، به مانای پایه‌داره. یانی بایه‌کی پایه‌دارمان به‌سه‌ردا هه‌لگردن و نه‌وانمان له‌ناوبرد. نه‌و بایه هیچ که‌سیکی له‌عاد هه‌ئه‌گرت مه‌گهر نه‌وه‌ی فه‌رمانی له‌ناوچوونی پیدرابوو. هود و شوینکه‌وتوانی په‌نایان برده بیستانیک و له‌و بایه جگه له‌نهرم بوونه‌وه‌ی پیستان زیانیان پی نه‌گه‌شت. نه‌وبایه به‌هه‌مان شیوه له‌نیوان ناسمان و زه‌وی دمسوورا و به‌ردی به‌سه‌ردا ده‌باراندن و وردی دمکردن. ده‌سته‌ی نوینه‌رانی عاد بو لای معاویه کوری به‌که‌ر گه‌رانه‌وه و له‌ماله‌که‌ی نه‌ودا دابه‌زین. له‌م کاته‌دا پیاویکی وشر سوار به‌ره‌ولای نه‌وان غاریده‌دا و له له‌ناوچوونی عاد و ته‌ندروستی هود ناگاداری کردنه‌وه.

ده‌لین: به‌لوقمان کوری عاد و تراوه داوی شتیک بو خوت بکه و هه‌لبزیره به‌لام بزانه ریگه‌یه‌ک بو هه‌میشه‌یی نییه. وتی: خواجه ژیانیکی دریزم پیببه‌خسه. پئی و ترا: نه‌ندازه‌کیمان پی بلئی. وتی: به دریزایی ژیانی چه‌وت لاشخۆر. نه‌و جووگی لاشخۆری له‌کاتی دمه‌راتن له‌هیلکه هه‌ئده‌گرت و کاتیک دهمرد، دمه‌رشته سمر هیلکه‌ی لاشخۆریکیتر. هه‌ر لاشخۆر ۸۰ سال ده‌ژیا. کاتیک چه‌وته‌مین مرد لوقمان له‌گه‌لیدا

مرد (کهواته ژيانی ئەو ٥٦٠ ساڵ بوو). ھەوتەمین لاشخۆر بە (لۆبەد) ناو دەبرا و ژيانی ھود ١٥٠ ساڵ بوو. ئارامگاگەي لەھضرموت و بەپیتی وتەي دەستەيەك گەس لەمەگکەيە. کاتیک دانیشتووانی عاد ھەموویان مردن، خوا چەندین بالندەي نارد ھەموو جەنازەگانیان بۆ دەريا برد. لەبەر ئەمەيە خوای گەورە فەرمووی: بەشێوہەگیان لێھات جگە لە مانەومیان ھیچیان لێنەما (احقاف/٤٦/٢٥). پێشتر ھیچ بايەك ھەئینەدەکرد مەگەر ئەودى ئەندازەيەکی بوو جگە لەم بايە. لەبەر ئەمەيە خوا دەفەر مێت: عادییەگان بە بايەگی سەرکێش و یاخی لەناوچوون (حاقە/٦٩/٦).

بەلام سەموودیەگان، (ئەودا) ئەوان مائەگانی سەموود کورپی جاسر کورپی ئیرەم کورپی سام بوون و شوینی نیشتەجیبوونیان لەحیجر لەنیوان حیجاز و شام بوو. ئەوان دواي عاد زۆربوون. ناسپاسیان کردە پێشە و دەستیان بەنافەرمانی کرد. خوا بۆ ئەوان پێغەمبەرەگەي سالتی رەوانە کرد کەنەژادنامەگەي بەم شیوہە: سالت کورپی عوبەيد کورپی نەسف کورپی ماشج کورپی عوبەيد کورپی جادر کورپی سەمود. دەستەيەك دەئین: نەسف کورپی کەماشج کورپی ئەروم کورپی سەمود. سالت ئەوانی بۆ تاقانەيی خوا بانگێشت کرد و داوای لیکردن تەنیا ئەو بپەرستن و بەس. وتیان: ئەي سالت، تۆ پێشتر ھۆکاری ھيوا و ئومیدی ئیمە بوویت و ئیمە زیاتر لەمە لەتۆ چاوەرئ بووین. نایا ئیمە لەپەرەستینی ئەوہی باوگانمان پەرەستویانە، پاشگەز دەکەیتەوہ؟ سەبارەت بەوہ پیمان دەئیی، گومانمان ھەيە، گومانیک دل و عەقل پئی رازی نابن (ھود/١١/٦٢). خوا ژيانی ئەوانی درێژ کردبوو بەشێوہەيەك یەکیك لەوان مائیکی لەگن و خشت دروست دەکرد و مائەگە دەروخا بەلام خۆي ھیشتا زیندوو بوو. کاتیک بەم شیومیان بینی، لەکیو و بەردەگان خانوویان بۆخویان داتاشی. بۆ ئەم کارە کەسانیکی شارەزا و خاوەن نەزموون بوون ((شعرا/٢٦/١٤٩). ئەوان لەژياندا بەفراوانی ھەموو شتیکیان لەبەردەستدا بوو. سالت بەردەوام ئەوانی بۆ پەرەستنی خواوند ھاندەدا بەلام جگە لەژمارەيەکی کەم کەس باومری نەھینا. کاتیک لەپیشنیار کردن و ترساندن و ناگادار کردنەوہی پێداگری کرد، پێیان وت: ئەي سالت، لەگەن ئیمە وەرە بۆ شوینی جەژن گرتنمان (ئەوان روژیکی جەژنیان بوو لەگەن بتەگانی خویان

دەرۆشتە دەر)) و نیشانەيەك نیشانی ئىمە بدە و خواكەى خۆت بانگ بکە و ئىمەيش خواكانى خۆمان بانگ دمکەين. ئەگەر خواستەكانى تۆ ھاتنە دى، باومې بەخواكەى تۆ دىنن وئەگەر خواستەكانى ئىمە ھاتنەدى، دەبىت باومې بەخواكانى ئىمە بىنيت. سالىح وتى: رازىم. ئەوان لەگەل بتهكانى خۆيان رۆشتە دەر (سالىح لەگەل ئەوان بوو) داوايان لەخواكانى خۆيان کرد خواستەكەى سالىح بەراومردە نەبىت. گەورەى خەلگەكان تاشەبەردىكى نیشاندا وتى: ئەى سالىح، لەم تاشە بەردە مىچكە وشترىكى سىكېرى دە مانگەمان بۇ بىنە دەر. ئەگەر ئەم كارە بکەيت قسەكەى تۆ بەراست دادەنيتين.

سالىح لەوان بەئىنى بەھىزى بۇ ئەم كارە وەرگرت و ھاتە لای تاشەبەرد، نوپزى کرد و خوى گەورەى بانگ کرد کە لەناكاو تاشە بەرد نازار و ژانى سىكېرى گرت بەھەمان شيوە كەژنانى سىكېر ژان دەيانگريت. ئەوسا تاشە بەرد قەلشتى برد و لەناويهوۋە مىچكە وشترىك بەو تايبەتمەندىانەى ئەوان داوايان کردبوو ھاتەدەر. سەيريان دەکرد. ئەو مىچكە وشترە بىدەرنگ وشترىكى بەگەورى خۆى ھىنايە دنيا. گەورەى ئەو خەلگە باوهرى پىي کرد. ناوى جەندەع كورى عەمرۆ بوو. ھەندى لەخەلكىترىش باويريان ھىنا. كاتىك مىچكە وشتر لەبەردمگە ھاتەدەر سالىح پىي وتن: ئەمە ئەو وشترىمە داواتان دەکرد. ئەو يەك رۆز رۆزى ھەمە و ئيوميش رۆزى يەك رۆز گەنۆرەى ھەر گامتان زانراوہ. (شعرا/۲۶/۱۵۵). كاتىك رۆزى رۆزى ئەو گەشت ئەويان بەرەلا دەکرد، ناوى دەخواردەوۋە و دواتر دەياندوشى و ئەم شىرە ھەموو دەفرمكاني پېدەکرد. كاتىك نۆرەى ئەوان بوو، ئەويان لەناومكە دوور دەمكردەوۋە و ئەو ناوى نەدەخواردەوۋە و ئەوان ناويان بۇ بەياني پاشەكەوت دەکرد.

خوا خستىە دلى سالىحەوۋە و وەحى پى فەرموو: خەلگەكەى تۆ بەم زوانە مىچكە وشترمكە سەردەمبېرن و دەيكوژن. سالىح ئەم نەينىيەى لەگەل خەلگدا باس کرد و وتيان: ئەم كارە ناكەين. وتى: ئەگەر ئيوميش ئەم كارە نەكەن لەناو ئىوۋدا منالىك لەدايك دەبىت سەرى دەبېرېت. وتيان: نیشانەكەى چىيە؟ سوپند بەخوا نايدۆزىنەوۋە مەگەر ئەوۋى بىكوژين. سالىح وتى: ئەو منالىكى موو سورە، چاوشين، ئەسەمەر و

سور و سې. دەلت: لەو شاردەدا پېرە پياوڭ و پېرېژنىكى بەرئىز بوون كەيەكيان مەنلىكى بوو بەلام لەھاسەر گرتن بۇ كورمەكەى خۇى دوور دەخستەو و ئەوئېترىان كچىكى بوو كەھىچ ھاوسەرىكى بۇپەسەند نەدەگرد. ئەم كچ و كورە بوونە ژن و مېرد. كاتىك سالىج وتى: مەنلىك لەناو ئىو و شترەكە دەكوژىت ئەوان بەرستارىان ھەلئىزاد و چەندىن كەسشىيان كرده پاسەوانيان. بەرستارەكان لەدئىھاتەكاندا دەگەرەن و ھەر ژنىك مەنلى دەبوو لىيان دەروانى تا ناگادارى تايبەتمەندىيەكانى بن. كاتى ئەو مەنلەيان بىنىيەو، ژنەكان دەستيان كرده بەقاومقىز و وتيان: ئەمە ئەو مەنلەيە سالىج پىغەمبەر(د.خ) نىشانەكانى باس كرووو. پاسەوانەكان وىستيان بېگرن بەلام گەرەكانيان ئەوانيان لەم كارە بەدوور گرت و وتيان: ئەگەر سالىج بىھوت ئەم كارە بكات دەيكوژىن. ئەو خرابېترىن مەنل بوو. لەمەك رۇژ بەھەمان ئەندازە گەشەى دەگرد كە مەنلەكانىتر لەمەك حەفتەدا. لەو شاردەدا نۇ كەس بوون خرابەكارىان دەگرد و كارى چاكەيان نەدەگرد (نەل/۲۷/۴۸). ئەمانە مەنلەكانى خۇيان لەترسى ئەوئەى ئەو مەنلە بىت كوشتبوو تابكوژى و شترەكە نەبىت. ئىستا پەشىمان ببوونە و ھاوپەيمان و سوئندىيان خواردبوو سالىج و بنەمالەكەى دەكوژن. وتيان: لەشار دەروئىنە دەر تا خەلك بىين دەمانەوت سەفەر بكەين. دواتر دەروئىنە ئەو نەشكەوتەى لەسەر رىگەى سالىجە و تىايدا حەشار دەگرىن. كاتىك شەوداھات و سالىج بەرمو نوئىژگەى خۇى ھاتەدەر، دەيكوژىن و دەگەرئىنەو بۇ نەشكەوت و دواتر دەگەرئىنەو بۇ سەر مەل و ھالى خۇمان و دەلئىن: لە رۇژى كوژرانى ئەو لەشاردا نەبووین. خەلكەكەمان قسەكەمان بەراست دەزانن. سالىج شەو لەگەل ئەواندا بەسەر نابات. ئەو رۇشتە شوئىنى نوئىژ كورنەكەى خۇى كە بىنوئىژگەى سالىج ناودەمبىرا. كاتىك ئەو خەلكانە رۇشتە ناو نەشكەوتەكە، تاشە بەردىك بەسەرىاندا كەوتە خوار و ھەموويانى كوشت. خەلكانىك لەوان كە لەم نەئىنىيە ناگادار بوون رۇشتە ناو نەشكەوتەكە و ھاوئىكانى خۇيان بە مردوو بىنىيەو. وتيان: سالىج سەرمتا فەرمانىدا مەنلەكانىان بكوژن و دواتر خۇشىيانى كوشت.

دەلئىن: ئەم نۇ كەسە دواى سەرپىرىنى و شترەكە و ناگادار كورنەوئەى سالىج لەبارەى

گەشتى نەشكەنجەي خىۋايى، بۇ گۆشتى بېغەمبەر(د.خ) ھاۋدەست بوون. چۆنىيەتى ئەۋەي كە: ئەو نۆ گەسەي وشترەمكەيان سەرپىرى، لەنىۋان خۇياندا وتيان با سالىح بكوژىن. نەگەر راستگۇ بىت، كارمەكەي ئەۋمان خىراتر كردوۋە و زيانەكەي ئەۋمان پىشتر لەناۋ بردوۋە. نەگەر درۆزن بىت ئەۋمان بۆلای وشترەكەي ناردوۋە. شەۋانە ھەلىان كوتايە سەر سالىح و بئەمالەكەي. بەلام فرىشتەكان ئەۋمانيان بەرد باران كرد و لەناۋيان بردن. ھاۋرىكانيان ھاتن و ئەۋمانيان بەمردوۋى بىنىيەۋە و بەسالىحيان وت: تۇ ئەمانەت گۆشتوۋە. وىستيان بىكوژن بەلام كەس و كارى رىنگەي ئەم كارمەيان لىگرتن و وتيان: ئەو ئىۋەي لەنەشكەنجەي خىۋايى ناگادار كردبوۋىيەۋە. نەگەر راستگۇ بىت توورەيى خىۋاي خۇتان زياتر مەكەن و نەگەر درۆزن بىت دەمىسپىرىنە دەست ئىۋە. ئەۋمان گەرەنەۋە و لەگۆشتى ئەو خۇش بوون. بەپىنى وتارى يەكەم، ئەو نۆكەسەي سوپىنديان خوارد و ھاۋپەيمان بوون، ئەو كەسانە بوون وشترەمكەيان سەرپىرى بەلام وتارى دوۋەم راسترە. و خاۋ زانترە.

بزۋىنەرى گۆشتى مېچكە وشتر ئەمە بوو: قەدار كورپى سالف لەگەل چەند كەسىكىتر لەھاۋرىكانى خۇي بۇ مەيخواردنەۋە دادەنىشتن بەلام ناۋيان دەست نەكەوت تىكەلاۋ مەي بكەن چوونكە ئەو رۆژە رۆژى ناۋ خواردنەۋەي مېچكە وشتر بوو. لەبەر ئەمە يەكەيان بۇ گۆشتى ھاندا. ھەرۋەھا دەلىن: دوو ژنى جوان لەناۋ سەموودىيەكان دەزبان بەناۋەكانى قەتام وىترىان قەبال. قەدار عاشقى قەتام بوو و مەصدەع دلدادەي قەبال. ئەم دوۋانە دەرۆشتن و لەگەل ئەو دوۋانە تىكەل دەبوون. شەۋىك ئەو دوۋانە بەقەدار و مەصدەعيان وت: ئىۋە لەنامىزى ئىمە جىگەتان نايىتەۋە مەگەر ئەۋەي وشترەكە بكوژن. وتيان : ئەو كارە دەمكەين. لەگەل ھاۋرىكانيان ھاتنەدەر و كاتىك وشتر سەرقالى ناۋ خواردنەۋە بوو، مەبەستى گۆشتىيان كرد. يەكەك لەو خرابەكارانە بەۋەي دىكەي وت: ھەنگاۋ بەرە پىش و سەرپىرە. ھاتە نزيك وشترەكە بەلام كارمەكەي بەگران و دژوار بىنى و نەيكرد. يەكىترى نارد بەلام ئەۋىش نەيتۋانى ئەنجامى بدات. ھىچ كەسىكى نەدەنارد مەگەر ئەۋەي ئەنجامدانى ئەو كارەي بەلاۋە دژوار بوو. قەدار كورپى سالف خۇي رۆشتە پىش

ۋە ھېرشى كىردە سەر ۋىشەر ۋە قولايەي بېرىپتە. ۋىشەر كەۋتە سەر زەۋى ۋە دەستى بە ھەلبەز ۋە دابەز كىرد. كۈشتى لە رۇۋى چۈرەشەمە بوو. بەزىمانى ئەۋان (پىۋاي زۇر خىراپەكار) ناۋ دەبىرا. لەناۋچۈۋى سەمۋىدېيەكان لەرۇۋى يەكشەمە بوو كەپتەكەم رۇۋى ھەفتە لاي ئەۋان ھەژمار دەمكىت. كاتىك ۋىشەر كوزرا يەككىك لەۋان ھاتە لاي سالىح ۋە ۋى: فرىاي ۋىشەر كەمەت كەۋە چۈۋىنكە كۈشتىيان. سالىح رۇشت ۋە خەلك روىان تىكىرد ۋە داۋاي لىبۈوردىيان كىرد: ئەي پىغەمبەرى خوا، فلان كەس كۈشتى، نىيە تاۋانمان نىيە. ۋى: بىروان بىزانن دەتوانن منالى بەچكە ۋىشەر كە بىگرن، ئەگەرى ھەپتە خوا نىيە لەئەشكەنچە دوور بىخاتەۋە. دەستىيان بەگەران كىرد. كاتىك بەچكە ناھ ۋە نالەي دايكى خۇي بىنى بەرە كىۋىكى نىز رۇشت كەپىي دەموترا (قارە). رۇشتە سەر كىۋىكە ۋە خەلك بە داۋىدا. خوا بەكىۋى فەرموو بەرز بىپتەۋە ۋە كىۋ سەرى لەناسمان سوو بەشىۋەيەك بالئەدەكان نەياندەتۋانى پىي بگەن. سالىح ھاتە ناۋ دى ۋە كاتىك بەچكە كەي بىنى، دەستى بە گىران كىرد ۋە فرمىسكى باراند. ئەوسا روىكردە سالىح ۋە سى جار نالاندى بەشىۋەيەك كەف لەدەمى ھاتەدەر. سالىح ۋى: بۇ ھەر ھاۋارىك رۇۋىك مۇلەتتان پىدەدەرت. سى رۇۋ لەمالەكانتتان بىخۇن ۋە كەلگى لىۋەربىگرن ۋە نەمە ئاگادارىيەكە درۇي تيا نىيە (ھود/۱۱/۶۵). نىشانەي ئەشكەنچە ئەۋمىيە لەرۇۋى يەكەم رەنگتان زەرد دەبىت، لەرۇۋى دوۋەم سوور ۋە لەرۇۋى سىيەم رەش. كاتىك بەرەبەيانى رۇۋى يەكەم گەشت، روخسارى خۇيان دەبىنى دەتوت لەگەۋرە ۋە بچوك ۋە نىر ۋە مى روخسارى خۇيان لەزەغەران ھەلسوۋە. كاتىك رۇۋى دوۋەم ھات روخسارىيان سوور ۋە لەرۇۋى سىيەم بەشىۋەيەك رەش بوون دەتوت بەخەلۋز رەش كراون. ئەوسا كىفنىيان پۇشى ۋەدەرمانى بۇنخۇشيان لەسەر ۋە جەستەي خۇيان سوو. دەرمانەكەيان (سەبىر) ۋە (نەپ) بوو. كىفەكانىيان لەنەتە (پىستى چەرمىن). خۇيان خىستە سەر زەمىن ۋە چاۋيان بەھەموو سوچ ۋە قوزبىكى ناسمان ۋە زەۋىدا دەسوۋراند ۋە نەياندەزىنى ئەشكەنچە لەكام لاۋە بەسەرياندا دەبارىت. كاتىك رۇۋى چۈرەم ھات، ھاۋارىك ۋەك بروسكە لەناسمان بەسەرياندا دابەزى. لەترسا دلىان لەناۋ سىنەياندا شەقار شەقار بوو. (ستەمكاران بەھاۋارىكى ترسناك گىرەتار بوون. ئەۋان لەمالەكانىيان جىگىر بوون ۋە مردن)) (ھود/۱۱/۶۷). خوا ھەموو ئەۋە

کەسانەى لەنیوان رۆژ ھەلآت و رۆژناوا بوون، لەناو برد مەگەر بیاویک کە لەبارمگای خوایی بوو و پارێزگاری لێدەکرد. دەلێن: ئەو کى بوو؟ وتراوه: ئەو باوکی رمغال بوو کە بەوتەى دەستەپەك بەباوکی تیرەى سەقیف دەژمێردریت.

کاتیک پێغەمبەر(د.خ) بۆ شەرى (تەبووک) نێردرا، بەسەر دیھاتی سەموود تێپەرى و بەھاوھەلانی خۆى وت: ھىچ کەس لەئێوھ نەچیتە ناو دى کە و لە ناوی ئەوئ نەخواتەوھ. پێغەمبەر(د.خ) شوینی بەرزبوونەوھى بەچکە وشترى بەرمو کۆو و توولە رینگاپەك کەوشتر ناوی لێدەخواردەوھ، نیشانی ھاوریکانی خۆیدا.

سالمح دواى ئەم رووداوە بەرمو شام کەوتە رى و لەفەلەستین دابەزى و دواتر رۆشتە مەككە و لەویدا نیشتەجى بوو تا لە ٥٨ سالیدا كۆچى دواى کرد. ئەو بیست سال لەناو خەلكەكەى خۆیدا بوو و ئەوانى بۆ خواپەرەستى ھاندەدا.

شوینەكەوتوانى تەورات گومان دەكەن عاد و ھود و سالمح و سەموود لەتوراتدا ئاماژەیان پێنەدراوھ. دەلێن: بەسەرھاتی ئەوان لەناو عەرەبەكان لەزەمانى جاھلیەت و نىسلام ھاوشێوھى ناوبانگى نىبراھىمى خەلیلە.

دەلێم: ئەم حاشا كەردنەى تەوراتیەكان سەرسورھینەرتر لەوھ نىبە كەئەوان حاشایان لەپێغەمبەرى نىبراھىم و عىسى مەسىح كەرد.

نىبراھىم (ع) و پاشاكانى ھاوڕۆژگارى ئەو لەعەجەم

ئەو نىبراھىم كۆرى تارخ كۆرى ناخوور كۆرى ساروغ كۆرى نەرغو كۆرى ھالغ كۆرى غىر كۆرى سالمح كۆرى قىنان كۆرى نەرفەخشەز كۆرى سام كۆرى نوحە. لەبارەى ئەو شوینەى لى لەدايك بوو و ئەو شوینانەى لى ژیا، بىروپراكان جىاوازن. دەلێن لەسەرزەمىنى ئەھواز لەشارى شوش چاوى بەدنيا ھەلھینا و دەلێن: لەبابل لەدايك بوو. ھەروھەا دەلێن لە(كوسا) ھاتە دنيا. دەلێن: لەحەران چاوى بە دنيا ھەلھینا بەلام باوکی لەوئ بۆ شوینیكى دىكەى برد. زۆربەى زاناكان دەلێن: لەدايك بوونى

ئەۋايى لەرۋۇزگارى نەروود كورپى كوشە. زاناكانى ئەھلى ھەۋال دەلتىن: نەروود، فەرمانرەھىيەك لەلايەن نازى دەھاك بوو كەدەستەيەك گومان دەكەن نوح بۇ لاي ئەۋايى ۋەك پېغەمبەر نىردراۋە. زاناكانى رۇزگارى كۆن دەلتىن: ئەۋايى پاشايەك بوو فەرمانى بەخۇيشى دەدا و فەرمانىردارى كەس نەبوو.

كورپى ئىسحاق دەلتىت: پانتايى پاشايەتى ئەۋايى رۇزھەلات و رۇزئاۋايى گرتىۋويەۋە و لەبابل فەرمانرەھىيەك دەكرد. دەلتىت: پاشايەتى سەر زەمى بۇ زياتر لە سى كەس دەستەبەر نەكرا: نەروود، دو شاخ و سلىمان كورپى داوود. دەستەيەكيتىر - جگە لە كورپى ئىسحاق- يەكيتىيان بەم سى كەسە زىاد كىردوۋە كەھەمان بخت نەسرە. ئىمە نامازە بەناراستى ئەم قەسە دەدەين.

خوئا مەبەستى ئەۋەي كىرد ئىبراھىم ۋەك بەلگەيەك بۇ ئافرىناۋەكانى و ۋەك پېغەمبەر (د.خ) بۇ بەندەكانى بنىرت و لەنىۋان ئەۋايى و نوحى پېغەمبەر(د.خ) جگە لەسالخ و ھود ھىچ پېغەمبەرنىكى دىكە نەھاتوۋە. كاتىك رۇزگارى ئىبراھىم نىزىك كەۋتەۋە، نەستىرەناسان ھاتتە لاي نەمروود و پىيان وت: دەبىين لەم ولاتەى تۇدا كورپىك لەدايك دەبىت كەپتى دەلتىن ئىبراھىم . لەدىنى ئىۋە خۇى بەدوور دەگرىت و بتهكانتان دەشكىنىت. ئەم پىشھاتە لەفلان مانگ لەفلان سال دەبىت. كاتىك سالىك ئەستىرەناسەكان وتبوۋيان دەستى پىكرد، نەمروود ژنانى سىكپرى زىندانى كىرد جگە لەدايكى ئىبراھىم چوونكە لەسكىپرى ئەۋايى ئاگادار نەبوۋيەۋە لەبەر ئەۋەي نىشانەكانى لىدەرنەكەوت. نەمروود ھەموو مەنلەكانى ئەۋايى سالەى سەربىرى. كاتىك دايكى ئىبراھىم ژان گرتى شەۋانە پەناى بىردە ئەشكەوتىك و ئىبراھىمى ھىنايە دونيا و كاروبارمەكانى رىكخست و ئەۋەس دەركاى ئەشكەوتەكەى قايم كىرد و گەرايەۋە. دواتر ئەۋايى ھەرچەند سات سەرىدەدا تا بزىنىت چى بەسەردادىت. ئەۋايى لەيەك رۇزدا بەنەندازەى يەك مانگى مەنلانئىتر كەشەى دەكرد. دايك دەبىينى بەنچە گەۋرە خۇى دەمژى چوونكە خوئا لەۋىۋە رۇزى پىدەدا.

نازەر لەدايكى ئىبراھىم لەبارەى دوۋگىيانىيەكەى پىرسى و وتى: كورپىك بوو بەلام

مرد. بیاو قسه‌که‌ی نه‌وی به‌راست زانی. ده‌سته‌یه‌ک ده‌لئین: داستان به‌م شیوه‌ نه‌بوو به‌لکو نازهر له له‌دایک بوونی ئی‌براهیم ناگادار بوو به‌لام له‌پاشای داشارد تا نه‌مرود له‌بیری بکات. نه‌وسا وتی من کوریتکم هه‌یه و دامشاردوه، نایا نه‌گهر نیستا ناشکرای بکه‌م له‌لایهن پاشاوه مه‌ترسی له‌سه‌ره؟ وتی: نه. روشت ئی‌براهیمی هینایه‌ دهر. کاتیک ئی‌براهیم سه‌یری خه‌لک و ناژه‌ل‌ه‌کانی ده‌کرد - پیشتەر جگه‌ له‌ دایک و باوکی خۆی نه‌بینیوو. له‌باوک، سه‌بارت به‌وه‌ی ده‌یدی پرسیاری ده‌کرد. باوک ده‌یوت: نه‌مه‌ وشتره، نه‌مه‌ مانگایه، نه‌مه‌ نه‌وه‌یه و نه‌وه‌ نه‌مه. ئی‌براهیم به‌خۆی وت: بئ گومان نه‌م نا‌فرین‌پراوانه‌ نا‌فرین‌ه‌ریکیان هه‌یه. هاتنه‌ دهره‌وه‌ی نه‌و دوای ناوا بوونی خۆر بوو و له‌بهر نه‌مه‌ سه‌ری به‌رز کرده‌وه و نه‌ستیره‌ی (نه‌ورمه‌زد) مشتهری بینی و وتی: نه‌مه‌ خوای منه. نه‌ونده‌ی نه‌خایاند مشتهری له‌بهرچاو نه‌ما و ئی‌براهیم وتی: من خوایه‌ک له‌بهر چاو ون بییت، نامه‌ویت. هاتنه‌دهره‌وه‌ی له‌کو‌تایی مانگ بوو و له‌بهر نه‌مه‌ نه‌ستیره‌ی له‌پیش مانگه‌وه‌ بینی.

ده‌لئین: سه‌رقالی تی‌فکرین بوو و هیشتا پانزه‌ مانگ له‌ته‌مه‌نی تینه‌به‌ریبوو به‌دایکی وت: من ببه‌دهر تا له‌ده‌وره‌یه‌ری خۆم بپروانم. دایک له‌شه‌ودا نه‌وه‌ی برده‌ دهر و سه‌یری ناسمانی کرد و نه‌ستیره‌ی بینی و له‌باری نا‌فراندنی زه‌وی و ناسمان بی‌ری کرده‌وه و نه‌وه‌ی ئاماژه‌ی پیدرا، سه‌بارت به‌نه‌ستیره‌ هینایه‌ سه‌رزمان. (کاتیک مانگی دهره‌وشاوه‌ی بینی وتی: نه‌مه‌ خوای منه و کاتیک مانگ خۆی داشارد وتی: نه‌گهر خواکه‌م رینوینیم نه‌کات بئ گومان له‌گومراکان ده‌بم) (انعام/۶/۷۷).

کاتیک روژ هات و خۆر تیشکی خۆی بلاو کرده‌وه، روناکی گه‌ورمتری له‌وه‌ی پیشتەر بینی‌بووی، بینی و وتی: نه‌مه‌ خوای منه، نه‌مه‌ گه‌ورمتره. که‌خۆر ناوا بوو وتی: نه‌ی خه‌لکینه‌ له‌وه‌ی بۆ خوا شه‌ریک داده‌تاشن بیزارم (انعام/۶/۷۸). ئی‌براهیم گه‌رایه‌وه‌ بۆ لای باوکی و له‌م کاته‌دا خوای خۆی ناسی و له‌دینی خه‌لکه‌که‌ی بیزار بوو. به‌لام نه‌و له‌مباره‌وه‌ هه‌یچی به‌خه‌لکه‌که‌ی خۆی نه‌وت. دایکی داستانی له‌دایک بوونی ئی‌براهیم و شارده‌نه‌وه‌ی به‌باوکی وت و نه‌و، له‌مکاره‌ شادمان بوو.

نازر بته‌کانی بۆ په‌رستینی خه‌لك داده‌تاشی و بۆ فرۆشتن دمیدا به‌ئیراهیم. ئیراهیم هاواری ده‌کرد: کتیه‌ کپیری نه‌وه‌ی نه‌زیانی هه‌یه و نه‌ سوود؟ له‌بهر نه‌مه‌ کەس بێ لینه‌ده‌کپی. بته‌کانی ده‌برده‌ سه‌ر روبر و سه‌ری ده‌کردنه‌ ناو ناو و به‌گاته‌ ده‌بوت: بخۆنه‌وه! نه‌ومنده‌ی نه‌م کاره‌ دووباره‌ کرده‌وه نه‌م کاره‌ی له‌ناو خه‌لكدا بلاو بوویه‌وه و ناوی په‌یا کرد به‌لام نه‌م هه‌وا له‌ به‌نه‌مروود نه‌گه‌شت. کاتیک ئیراهیم مه‌به‌ستی نه‌وه‌ی کرد خه‌لك بۆ وازه‌ینان له‌بته‌په‌رستی و په‌رستنی خوای ته‌نیا بانگیشت بکات، باوکی بۆ خواپه‌رستی هاندا به‌لام باوکی رازی نه‌بوو. خه‌لگی بۆ خواپه‌رستی بانگیشت کرد به‌لام وتیان: تۆ خۆت کی ده‌په‌رستی؟ وتی: خوای هه‌موو دنیا. وتیان: نه‌مروود؟ وتی: نه‌به‌لگو ئافزێنه‌ری خۆم ده‌په‌رستم. مه‌به‌سته‌که‌ی ئاشکرا و نه‌مروود ناگادار بوویه‌وه که‌ئیراهیم ده‌یه‌وێت ناته‌وانی نه‌و بتانه‌ی خه‌لك ده‌په‌رستن ئاشکرا بکات تا به‌لگه‌ی خۆی به‌سه‌رنه‌واندا به‌هیز بکات. به‌رده‌وام بۆ ده‌رفه‌تیک ده‌گه‌را بته‌کان سووک و لاواز بکات. سه‌یرتیکی نه‌ستیره‌کانی کرد و وتی: من نه‌خۆشم، یانی زیانم پێگه‌شتوو. له‌م وته‌ی مه‌به‌ستیکی بوو یانی کاتیک خه‌لك قسه‌که‌ی ده‌بیستن لێی رابکه‌ن. له‌دله‌وه‌ ده‌یویست خه‌لك برۆنه‌ دهر و بته‌کان له‌ناو ببات. نه‌وان جه‌ژنیکیان هه‌بوو هه‌مووان بۆ به‌سه‌ر بردنی ده‌رۆشته‌ نه‌وه‌ی ده‌ر. کاتیک رۆشته‌ ده‌ر نه‌م قسه‌ی هه‌نایه‌ سه‌رزمان (بیانوی هه‌نایه‌وه‌ نه‌خۆشم و رینگا رۆشتن ناتوانم) وله‌بهر نه‌مه‌ له‌گه‌ڵ نه‌وان نه‌رۆشته‌ ده‌ر و رۆی بۆلای بته‌کان و وتی: سویند به‌خوا سیلاحیک دروست ده‌که‌م بۆ نه‌م بتانه‌ی ئیوه (انبیا/ ۲۱/ ۵۷). نه‌م قسه‌یه‌ زۆریه‌ی خه‌لك و نه‌وانه‌ی له‌دواوه‌ بوون بیستیان. رویکرده‌ بته‌کان. نه‌وان له‌تالاریکی گه‌وره‌ شان به‌شانی یه‌ک له‌گه‌وره‌ بۆ بچوک دانرابوون. بچوکترینیان ده‌گه‌شته‌ ده‌رگای تالاره‌که‌. بینی خه‌لك له‌به‌راره‌ر خواکانی خویان خواردنیان داناوه‌ و ده‌لێن: خواکان تا کاتی گه‌رانه‌وه‌ به‌تدنیا جێدیلین تا له‌م خواردنانه‌ که‌لك وهریگرن. کاتیک ئیراهیم خواردمه‌نیه‌کانی له‌به‌رده‌م نه‌وان بینی، هاواری کرد و وتی: بۆ هه‌یج ناخۆن؟ چوونکه‌ وه‌لامی نه‌بیست، جاریکه‌تر پرسییه‌وه‌: ئیوه‌ چیتان لێدیت وا هه‌یج ناڵین. به‌نه‌وینی روی کرده‌ خواکانی نه‌وان و زیانی لێدان و نه‌و سوینده‌ی خواردبووی، هه‌نایه‌ دی (صافات/ ۳۷/ ۹۲، ۹۳، ۹۱). به‌ته‌وریک نه‌وانی تیکشکاند

تا گەشتە گەۋرەتەرتىن بت و تەۋرەكەي بەملىيەۋە ھەلۋاسى و بەجىنى ھىشتن و لەبتخانە گەرايەۋە.

كاتىك خەلك گەرانەۋە و ئەۋى بەسەر بتهكان ھاتبوو بىنيان، ترسان و ئەم كارمىيان بەمەترسىدار بىنى و وتيان: كەسىك ئەم بەلآيەي بەسەر خواكانى ئىمەدا ھىناۋە بى گومان لەستەمكارانە. وتيان: لەلاۋىكمان دەبىست خرابەي ئەمانەي دەۋت و ناۋى ئىبراھىم بوو (انبىا/۲۱/۵۹—۶۰). ويستيان بلىن: ئەم بوو بەخرابە ناۋى دەبىرد و بەشتىكى قىزەۋنى ھەژمار دەكردن. ئەم قسانەمان تەنيا لەو بىستوۋە و گومامان ھەيە ئەم بەلآيەي بەسەر خواكانى ئىمە ھىنايىت. ئەم ھەۋالە بەنەمرود و سەرانى ھۆزەكەي گەشت و وتيان: ئەم لەبەرچاۋى خەلك بىنن تا شايمەت بن (انبىا/۲۱/۶۱). يانى شايمەتى ھەلس و كەۋتىك بن لەگەل ئەۋدا دەيكەين يا شايمەتى بۇ ئەم بەدن لەگەل خواكاندا چى كىردوۋە، چوونكە پەسەندىيان نەدەكرىد بى تاۋان سزاي كەسىك بەدن. كاتىك ئەۋيان ھىنا و لەلای پاشا نەمرود كۆبۈنەۋە، وتيان: ئەم ئىبراھىم ، نايى بەراستى تۇ بوۋىت ئەم كارمەت لەگەل خواكانى ئىمەدا كىرد؟ وتى: بەلكو ئەم كارە بته گەۋرەكەي نىۋە كىردى. نەگەر دەتۋانن قسە بكەن لىيان بېرسن (انبىا/۲۱/۶۲—۶۳). يانى ئەۋەي بى گەۋرە لەم كارە تۋورە بوو كە بەبوۋنى ئەم، ئەم بته بچوكانە دەپەرستەن. لەبەر ئەمە ئەم بوو بتهكانى تىكشكاند. پشتيان كىردە ئىبراھىم و لەو تۆمەتانەي خىستبوۋيانە پال ئىبراھىم بەشىمان بوۋنەۋە و دەستيان بەراۋىز كىردن كىرد، وتيان: ئىمە ستەممان لەم لاۋە كىرد. ئەم بەھەمان شىۋە دەناسىن كەخۇى وتى. تىگەشتن بتهكان سوود و زىانيان نىيە. لىرەدا وتيان تۇ بەباشى دەتزانى ئەمانە ناتۋانن زيان بەھىچ شتىك بگەيىنن و قسە ناكەن (انبىا/۲۱/۶۵). تۇ دەزانى ئەمانە ناتۋانن قسە بكەن و لەبەر ئەمە بەئىمە دەللى كى ۋاى لەبتەكان كىردوۋە — ئەۋان ناتۋانن زيان بەھىچ شتىك بگەيىنن - تا قسەكەي تۇ بەراست بزمىرىن. خۋاى گەۋرە دەفەرمىت: شەرمەزار بوون (انبىا/۲۱/۶۵) لەۋەي بەلگەيەكىان بەزىانى ئىبراھىم نەھىنايەۋە. كاتىك وتيان بتهكان ناتۋانن قسە بكەن، ئىبراھىم پى وتن: نايى جىاۋاز لەخۋا شتىك دەپەرستەن سوود و زىانى نىيە؟ ھاۋار لەئىۋە و ھاۋار لەۋەي جىاۋاز

لەخوا دەپپەرستىن. ئايا ئاۋز بەگەر نابەن. (انبيا/۲۱/۶۷).

نەمرود بەئىراھىمى وت: ئايا نەو خۋايەى دەپپەرستى و نېمە ھان دەمدىت بېپەرستىن، بېنىوتە؟ ئىبراھىم وتى: خۋاۋەندى من ئەومىيە زىندوو دەگاتەۋە و دەمرىئىت (بقرە/۲/۲۵۸). نەمرود وتى: مېنىش زىندوو دەمكەمەۋە و دەمرىئىم. ئىبراھىم وتى: چۈن؟ وتى: دوو پىاۋ دەگرم كەدەبىت بكوژرىن، يەكيان دەكوزم و بەم شېۋىيە دەمرىئىم و يەكيان نازاد دەكەم و بەم شېۋىيە زىندوو دەمكەمەۋە. ئىبراھىم وتى: خوا خۆر لەرۆژھەلاتەۋە دەردەخات. ئەگەر تۆ دەتۋانى لەرۆژناۋاۋە بېھىئە (بقرە/۲/۲۵۸). لەم كاتەدا نەمرود گىژ و نەيتۋانى ۋەلامى ئىبراھىم بداتەۋە. نەمرود و ھاۋرىكانى بۆ كۈشتى ئىبراھىم بېرىياندا و وتيان: بېسوتىنن و ھاۋكارى خۋاگانتان بەكن (انبيا/۲۱/۶۸).

عەبدواللە كورى عومەر دەئىت: پىاۋىك لەعەرەبەگانى ئىران رىگەى سوتاندنى ئەۋى خۆش كرد. پىى وترا: ئايا ئىرانىيەكانىش عەرەبىيان ھەيە؟ وتى: بەئى كوردەكان عەرەبى ئەۋانن. دەئىن ناۋى ئەۋ ھىزن بوو و ئەۋ بۆ لەزمۋى چەقى و تا رۆزى كۆتايى بەردەۋام دەچەقىت.

نەمرود فەرمانىدا لەھەر جۆرە دار و چىلكە، سوتەمەنى كۆبەنەۋە. كار گەشتە ئەۋەى ژنىك سۈيىندى خۋارد ئەگەر بەمەبەستەكەى بگات، بۆ سوتاندنى ئىبراھىم دار و چىلكە كۆدەكاتەۋە. كاتىك وىستىيان بېخەنە ناۋ ناگر، دار و چىلكەيان ھىنا و ناگرىيان تىبەردا. ناگرىكى ۋا دایسا ئەگەر مەل بەسەرىۋە ھەلدەفېرى، لەگەرمىيەكەى دەبرژا. كاتىك بېرىياندا بېخەنە ناۋ ناگر، ئاسمان و زمۋى و ھەموو ئافرىنراۋەكان - جگە لەخەلگان و پەرىيان - بەيەك ئاۋاز ھاۋارىيان بۆ دەرگای خۋاۋەند برد: خۋايە، لەزمۋى تۆ جگە لەئىبراھىم كەسىتر نىيە تا ۋەك تاقانە خوا بتناسىئىت. ئىستا بە ناگر دەسوتىئىت. فەرمانمان پىبىدە ھاۋكارى بىكەن. خۋاى گەۋرە فەرموۋى: ئەگەر پەناى بۆ يەكىك لەئىۋە ھىنا ھاۋكارى بىكەن و ئەگەر داۋاى لەمن كرد خۆم ھاۋكارى دەبىم. كاتىك ئەۋىيان برده سەر بىناكە، سەرى بۆ ئاسمان

بەرز كىردەۋە و وتى: خۇايە، تۇ لەزەۋى و ناسمان تاقانەيت. بۇ من خوا بەس و ئەۋ
 باشترین پىشتىۋانە. كاتىك ئەۋيان دەبەستەۋە، جىرەنىل ھاۋكارى خۇى پىشكەش كىرد
 و وتى: ئەى ئىبراھىم پىۋىستت بە ھاۋكارى ھەيە؟ ئىبراھىم وتى: پىۋىستت بە تۇ
 نىيە. ئەۋيان خىستە ناۋ ناگر و خوا بانگى فەرمانى بەناگردا: ئەى ناگر سارد بە بۇ
 ئىبراھىم (انبىيا/ ۲۱/ ۶۰). دەلتىن: ئەمە جىرەنىل بوۋ ھاۋارى كىرد و ئەگەر دەپوت
 ساردبە و بەدۋايدا نەيدەۋت ناگات لەئىبراھىم بىتت، ئىبراھىم لەسەختى سەرما
 دەمىرد. لەۋ رۇژەدا ھىچ ناگرىك لەجىھاندا نەمايەۋە مەگەر ئەۋەى كوزايەۋە چۈۋنكە
 گومانىان دەبىرد لەگەل ئەۋانىانە. لەم كاتەدا خوا فرىشتەى سىبەرى ناردە لاي
 ئىبراھىم تا بىتتە ھۇكارى ئاشنايەتى و نارامى ئەۋ.

نەمىرود ماۋمىيەك مايەۋە و دلتىيا بوۋ ناگر ئىبراھىمى سوتاندۋە. سەيرى ناگرەكەى
 كىرد بلىسەى دەسەند و بىنى ئىبراھىم ھاۋرى لەگەل پىۋىكى ۋەك خۇى لەناۋ
 ناگرەكەدا دانىشتۋە. بەخەلكەكەى وت: گومان دەكەم ئىبراھىم زىندۋە يا من
 پەرىشان بوۋم. كۆشكىكەم بۇ دوست بەكەن تا لەسەرەۋە لەناگرەكە بىرۋانم. لەسەرەۋە
 سەيرى ناگرى كىرد و ئىبراھىمى ۋەك خۇى بىنى.

بانگى ئىبراھىمى كىرد: ئەى ئىبراھىم، گەۋرەيە خۇاي تۇ كە لەنىۋان تۇ و ئەۋەى
 دەبىنىم جىايى دوست كىردۋە. ئايا دەتۋانى لىيى بىتتەدەر؟ وتى: بەلى. وتى: ئايا
 دەترسى ئەگەر تىايدا بىمىنىتەۋە زىان بەتۇ بگەيەنىت؟ وتى: نە. ئىبراھىم لەناگر
 ھاتەدەر و كاتىك ھاتە دەر، نەمىرود پىنى وت: ئەۋ پىۋەى لەگەل تۇ بىنىم و
 ھاۋشۋەى خۇت بوۋ، كى بوۋ؟ ئىبراھىم وتى: فرىشتەى سىبەر بوۋ كە خواۋەند
 ئەۋەى بۇ لاي من نارد تا نارام بەكاتەۋە و لەگەلىدا ئاشنا بىم. نەمىرود وتى: ئىستى
 قوربانىيەك پىشكەش بەخۇاي تۇ دەكەم چۈۋنكە كاتىك تۇ لەپەرسەتنى ھەر شتىك
 و ھەرگەسىك جگە لەۋ خۇت بەدۋور گرت، شتى زۇرم لەتۋانايى بى كۇتايى ئەۋ
 بىنى.

ئىبراھىم وتى: تا ئەۋ كاتەى كەمترىن گومانىت لەبارەى ئاپىنەكەى خۇتەۋە ھەبىت و

باوهرت پىيى بىتت نەو ھىچ قوربانىيەك لەتۆ وھرنانگىرت. نەمرود وتى: نەو نىبراھىم، ناتوانم پىنگەي پاشايەتى خۆم بەجىبىلّم. لەم كاتەدا نەمرود چوار ھەزار مانگاي كرده قوربانى و وازى لەنىبراھىم ھىنا و خوا نىبراھىمى لەزىانى نەو پاراست. دەستەيەك لەخەلكى نىبراھىم باوھريان ھىنا چوونكە بىنيان خوا چۆن نەوى لەو مەترسىيە رزگار كرد. باوھر ھىنانى نەوان لەسئەرى ترس لەنەمرود و گەورەكان و دەربارىان نەجامدرا. ھەرۇھە لوت كورى ھاران كەبرازاي نىبراھىم بوو باوھرى ھىنا. نەوان براھەكى سئەھىمان ھەبوو كەناخور كورى تارخىان پئەموت. نەو باوكى بەتويل بوو و بەتويل باوكى لابان (لاوان، لاوون) و باوكى رەبقا (رەبكا، رەبەكا) ھاوسەرى نىسحاق كورى نىبراھىم و داىكى يەعقوب. لاوان باوكى (ليا) و (راھىل) (دوھاوسەركەي يەعقوب) بوو. ھەرۇھە سارا باوھرى ھىنا. سارە كچى ھاراني گەورەي مامى نىبراھىم بوو. دەلئىن: سارا كچى پاشاي ھەران بوو كەھاورى لەگەن نىبراھىم باوھرى بەخوا ھىنا.

كۆچ كەردنى نىبراھىم و ھاورىگانى

نىبراھىم و نەو كەسانەي شوئىن بەرنامەكانى نىبراھىم كەوتن ، بىپارىاندا لەخەلكەكەي خۆيان جىبابىنەوھ. نىبراھىم لەمال ھاتەدەر. كۆچەر(لەرىنگەۆ خوا و ھاورىيى نەو بوو و باوكى نازەر لەسەر كوفەركەي خۆي لە ھەران مرد. ھەرۇھە نەم كەسانە ھاورىيەتيان دەمكرد: لوت و ھاوسەرمەكەي سارە كەبۆ پەرسەتنى خۆي گەورە ناسايشى دەويست. نىبراھىم لەھەران دابەزى و تا نەو كاتەي خوا ويستى لەوئىدا ماپەوھ. دواتر نەو ناوچەي بەجىھت و ھەنگاوي نايە وەلاتى ميسر. لەم كاتەدا فىرەونىك لەفىرەونەكان فەرمانرەوايەتى ميسرى دەمكرد كەناو رەچەلكى بەم شىوھ بوو: سەنان كورى عەلوان كورى عوبەيد كورى عولج كورى عەملاق كورى لاوز كورى كورى سام كورى نوح. دەلئىن: براكەي نازى ھاك نەوى كەردبووھ فەرمانرەواي ميسر. سارە لەجوانترين ژنانى جىھان بوو. ھىچ كات و بەھىچ جۆرىك نافرمانى نىبراھىمى نەدەكرد. كاتىك وەسفى نەم ژنەيان لاى فىرەون كرد، كەسى بۆ لاى

ئىبراھىم نارد و پىرسى نەم ژنە كىيە لەگەل تۆدايە؟ وتى: خوشكە (يانى خوشكى دىنيمە) چوونكە دمتىرسا ئەگەر بلنى ژنى منە، فىرعەون بىكوژىت. فىرعەون وتى: بېھىنە و بىنپىرە بۇ لاي من. ئىبراھىم نەم كارەى كرد. ژن خۆى رازاندەو و ئىبراھىم ئەوەى بۇ لاي فىرعەون نارد. كاتىك ژن رۆشە ژوور ، فىرعەون دەستى بۇ كىردەو. كاتىك ئىبراھىم ژنەكەى خۆى بۇ لاي فىرعەون نارد، ھەستا و دەستى بىنوئىز خويندىن كرد. كاتىك فىرعەون دەستى بۇ لاي ژنەكە درىژ كرد، دەستى وشك بوو. فىرعەون وتى: لەخوا بىپارىرەو تا زيان بەتۆ نەگەيمەن. سارە پارايەو و فىرعەون دەستى چاك بوويەو. دووبارە دەستى بۇ درىژ كرد بەلام دووبارە دەستى وشك بوويەو. فىرعەون وتى: لەخوا بىپارىرەو تا زيان بەتۆ نەگەيمەن. ژن بۇى پارايەو و دووبارە لەو گرفتارى رىزگارى بوو. بۇ سىئەم چار نەم كارەى دووبارە كىردەو و گىرۆدەى ھەمان چارەنوس بوو. فىرعەون نىزىكتىن دەرگاوانى خۆى بانگ كرد و پىنى وت: تۆ ژنت بۇ من نەھىناو بەلكو دىونىكە. پىنى بىەخشە ھاجەر. دىربان ئەو كارەى كرد و سارە ھاورى لەگەل ھاجەر بۇ لاي ئىبراھىم گەرايەو. كاتىك ئىبراھىم دەنگى ھەنگاومكانى ئەوەى بىست دەستى لەنوئىز خويندىن ھەلگرت و وتى: (چىت بەسەرت ھاتووە؟) سارە وتى: خوا خراپەكارى ناھەزانى بۇ خۇيان گەراندەو و كەنىزىكى بەناوى ھاجەر بەنىمە بەخشى.

باوكى ھورەيرە بەردەوام دەيوت: ئەو داىكى ئىوہ بوو ئەى كورانى ماء السماء. باوكى ھورەيرە لەپىغەمبەر(د.خ) دەگىرئەوہ كەفەرەمووى: ئىبراھىم تەنيا سى چار درۆى كرد. يەكك ئەوہى وتى: نەخۆشم (صافات/۲۷/۸۹) ئەويتر ئەوہى وتى: نەم بتانە بەدەستى بتە گەورەكە شكاون (انبيا/۲۱/۶۲) دوايىن ئەوہى وتى: سارە خوشكى منە.

له‌دایک بوونی نیسماعیل و بردنی بۆ مه‌ککه

ده‌لئین: هاجهر گهنیزیکی خوش نه‌ندام بوو که هاوسهری نیبراهیم ساره، نه‌وی به‌میرده‌که‌ی به‌خشی و وتی: بیکه به‌ژنی خۆت رهنکه خوا لهم زنه منالیکت پیبهبه‌خشییت. ساره خۆی منالی نه‌بوو تا گه‌شته ته‌مه‌نی پیری. له‌گه‌ل هاجهر جووت بوو و نیسماعیلی هینایه‌ دونیا. له‌بهر نه‌مه پیغه‌مبهر(د.خ) فه‌رموی: کاتیك ده‌ستان به‌سهر ولاتی میسردا گرت به‌باشی هه‌لس و کهوتیان له‌گه‌لدا بکه‌ن جوونکه نه‌وان په‌یوه‌ندی خزمایه‌تیان له‌گه‌ل نیمه‌دا هه‌یه. نه‌مه نیشاریه به له‌دایک بوونی نیسماعیل له‌هاجر.

نیبراهیم نه‌وی له‌ترسی فه‌رعه‌ون له‌میسر بدره‌و شام برد و له(سه‌بع) له‌سهرزمو‌ی فه‌له‌ستین مایه‌وه. نه‌و له(مۆته‌فیکه) دابه‌زی که‌تا سه‌بع شه‌و و روژیک ریگایه. خواوهند نه‌ودی بۆ پیغه‌مبهری هه‌لبێزارد. نیبراهیم له‌سه‌بع نوێژگه و چالوویکی بۆ خۆی دیاری کردبوو و ناوی چاله‌که پاک و باقر بوو. خه‌لکی سه‌بع نازاریان ده‌دا و نه‌و له‌وان خۆی دوور خسته‌وه و له‌وئ روشت. ناوی چاله‌که وشکی کرد و خه‌لکی سه‌بع شوینی که‌وتن و خوازیاری گه‌رانه‌وه‌ی نه‌و بوون به‌لام نه‌گه‌رایه‌وه و چه‌وت بزنی مئی پیبهبه‌خشین و وتی: کاتیك نه‌مانه به‌رنه سهر چالوومکه ناو هه‌له‌مقوئیت و پاک و فراوان ده‌بییت. لئی بخۆنه‌وه به‌لام هه‌ج ژنیك که له‌نه‌خۆشی مانگانهدا بییت لئی نه‌خواته‌وه. نه‌وان له‌گه‌ل بزنه‌کان روشتن و چوونه سهر چالوومکه، ناو هه‌لقولا. له‌ناوه‌که‌یان ده‌خواردوه تا نه‌وه‌ی ژنیك که له‌نه‌خۆشی مانگانهدا بوو له‌ناوه‌که‌ی خواردوه و ناو گه‌رایه‌وه بۆ شوینیك که‌نه‌مرۆکه له‌وییه. نیبراهیم له‌نیوان ره‌مله و نیلیا له‌شاریک که‌پیی ده‌وترا قه‌ت یا قیت، نیشه‌جی بوو.

ده‌لئیت: کاتیك هاجهر نیسماعیلی بوو، ساره به‌سه‌ختی خه‌مبار بوو. خوا نیسحاقی پیبهبه‌خشی و لهم کاته‌دا ته‌مه‌نی ساره ۷۰ سال و ته‌مه‌نی نیبراهیم ۱۲۰ سال بوو. کاتیك نیسحاق و نیسماعیل پیکه‌وه گه‌وره بوون ده‌ستیان به‌شه‌ر کرد و ساره

لەھاجەر توۋرە بوو و ئەۋەى دەرکرد و دواتر گەراندىيەۋە. دووبارە رۇدى پېردمەۋە و دەرېكرد و سوپىندى خوارد تىكەيەك گۆشت لەجەستەى دەبىت بەلام لووت و گونچەكەى لەسوپىندەكەى خۇى دەرکرد تا عمىبدار نەبىت. دواتر تىكەيەك گۆشتى لەشۋىنى شەرمى بېرى و لەو سەردەمەۋە بوو خەتېنە كردن لەناو ژنان دەستى پىكرد. دەلېن: نىسماعىل منال بوو و سارە لەبەر رۇدى، ھاجەرى دەرکرد و ئەمە راستە. سارە بە ھاجەرى وت: لەگەل مندا لەيەك شاردا مەمىنەرەۋە. خواۋىند ۋەھى بۇ نىراھىم نارد تا برواتە مەككە. لەو رۇژە لەۋپوۋە ھىچ روھك و گىايەك نەبوو. نىراھىم ھاجەر و نىسماعىلى بىردە مەككە و لەشۋىنىك كەزەمزمى پىدەموترا بەجىنى ھىشتن. كاتىك گەرايەۋە ھاجەر بانگى كرد و وتى: ئەى نىراھىم كى بەتۋى وت نىمە بىنېتە نىرە كەنەكشت و كالى لىيە و نەناۋەل و نەناو و نە تۋىشو و ھاۋدەم؟ نىراھىم وتى: خوا پىى فەرمووم. ھاجەر وتى: ئەو بەجىمان ناھىلېت و لەناومان نابات. كاتىك نىراھىم گەرايەۋە و بەجىھىشتن وتى: خواۋىندا، چەند كەسېك لە بنەمالەكەم لەسەرزەمىنىكى بى ناو و روھك لەپەناى پارمگاگەى تۇدا بەجىھىشت. خواۋىندا ئەم كارەم كرد تا ئەۋان نوپۇز بخۋىنن. لەتۆم دەۋىت دەستەيەك لەخەلگان ھان بەدەيت يارمەتى ئەۋان بەدن و ئەۋان لەمىومگان رۇژىيان دابىن بىكرىت تا سپاسى تۇ بىكەن (نىراھىم /۳۷/۱۴).

كاتىك نىسماعىل تىنو بوو، بەمقاجى خۇى دەستى بەھەلگەندىنى زموى كرد. لەم كاتەدا ھاجەر كەۋتەرى و رۇشتە كىۋى سەفا تا بروانىت تا ببىنېت شتىك دەبىنېت يا نە. ھىچى نەبىنى. دووبارە گەرايەۋە بۇ شوپنەكەى خۇى و رايكرد تا گەشتە مەرۋە و رۇشتە سەرى و سەرى بەرز كىردمەۋە. لەھەر چوار لای روانى تا بزانىت شتىك بەرچاۋى دەكەۋىت يا نە بەلام ھىچى نەبىنى. ئەم كارەى ھەوت چار دووبارە كىردمەۋە و لىرەۋە بوو راكردن لەنىۋان سەفا و مەرۋە لەناپىنى ھەج بناغەى بۇ دارىژرا. ئەوسا ھاتە لای نىسماعىل و ئەو بەردەۋام لەتىۋىمەتى و بى نارامى بەمقاجى زموى ھەلدەكەند و لەشۋىنى قاچەكانى كانىيەك ھەلقولاً بوو. ئەمە ھەمان زەمزمە. ھاجەر بەدەستى خۇى زموى بۇ ناو ھەلگەند و ھەرچەندە ناۋى دەست

دەگەوت لەناو مەشکی ناومکەى خۆى کۆى دەکردەوه. دەلیت: پیغەمبەر(د.خ) فرمووی: خوا لئی خوش بیت! ئەگەر کاری بەناومکە نەدمبوو ناومکە بۆخۆى دەهاتەدەر.

هۆزى جۆرهۆم لەنزیک مەککە دەزیان. لەم کاتەدا بەلندەمکان لەناسمانى ئەوى دەستیان بە فرین کرد و ناویان بینی. کاتیک دانیشتووانى جۆرهۆم بەلندەمکانیان بینی لەسەر ناسمانى ئەو شوینە هەلەمفرن، وتیان: بەلندەمکان بەردەوام لەشوینیک هەلەمفرن مەگەر ئەوهى ناوی لیبیت. هاتنە لای هاجەر و وتیان: ئەگەر دەتەویت دینە لای تۆ و دەبینە هاوئیشینی تۆ و ناومکە هی تۆبیت. هاجەر رازی بوو. ئەوان لەگەڵیاندا بوون تا نیسماعیل گەشەى کرد و گەوره بوو و هاجەر مرد. نیسماعیل لەگەڵ ژنیک لەجۆرهۆم پەيوەندى ژن و مێردایەتى بەست و لەو خەلگە فێرى زمانى عەرەبى بوو و منالەکانیشی فێرى عەرەبى بوون و ئەمانە عەرەبە عەرەبى فێربوو و مەکانن .

ئىبراهیم داواى لەسارە کرد تا بپرواى لای هاجەر. سارە رازی بوو بەلام پەيمانى لیبەند کاتیک دەرواى لای هاجەر لەئەسپەگەى دانەبەزیت. ئىبراهیم هات بەلام هاجەر مردبوو. رۆشتە مالى نیسماعیل و بەهاوسەرەگەى نیسماعیلی وت مێردەگەت لەکۆبیه. ژن وتی: لێرە نییه، رۆشتۆتە راو. نیسماعیل کاری ئەوه بوو لەحەرەمەوه بەداواى نیچەر دەرواى دەر و دەگەرایەوه. ئىبراهیم وتی: نایا تۆیشوتان هەیه میوانداری میوانەگەتى پێبکەیت؟ ژن وتی: هێچم نییه و کەسێشم لا نییه. ئىبراهیم وتی: کاتیک مێردەگەت گەرایەوه سلاوى لیبکە و پێى بلن بەردەم دەرگای مالهکەى بگۆریت. ئىبراهیم گەرایەوه و نیسماعیل بۆ ماڵ هاتەوه و بۆنى باوکی هەست پێکرد. بەهاوسەرەگەى وت: نایا کەسێک هاتۆتە لای تۆ؟ وتی: بێرە پیاویکی بەم شیوه هات و رۆشت (ژن ئەم قەسەى وەک سوگایەتى پێکردن بەئىبراهیم وت). نیسماعیل پرسى: چى بەتۆ وت؟ ژن وەلامى داىهوه: بێرە پیاو وتى سلاو لەمێردەگەت بکەو پێى بلن بەردەرگای مالهکەى بگۆریت. نیسماعیل ئەو ژنە تەلەفدا و ژنیکترى هەلەبارد.

ئىبراھىم تا ئەۋ كاتەي خاۋۋىد مەبەستى بوۋ چاۋەرۋانى كىرد. دوۋبارە داۋاى مۇلەتتى لەسارە كىرد تا بىرواتە بىننىنى ئىسماعىل. رازى بوۋ بەلام پەيمانى لىسەند كاتىك دەروات لاي ئىسماعىل لەنەسپ دانەبەزىت. ئىبراھىم ھات تاگەشتە بەردەم مالى ئىسماعىل و بەزىنەگەي وت: ھاۋسەرمەكت لەكوئىيە؟ ئن وتى: رۇشتۇتە راۋ بەلام ھەر ئىستاكە بەخواستى خوا دەگەرئىتەۋە. دابەزە، خوا لىت خۇش بىت. ئىبراھىم وتى: ئايا توئىشوت ھەيە مىۋاندارى مىۋانى پىيكەيت؟ وتى: ھەمە. ئىبراھىم وتى: لەمالەكت نان يا گەنم يا جۇ يا خورما ھەيە؟ دەئىت: ئەۋ ئنە شىر و گۇشتى ھىنا و ئىبراھىم بۇ ئەم دوۋانە دۇعاى بەخىرى خويىند. نەگەر نان يا گەنم يا جۇ يا خورماي دەھى، زۇرتىن بەشى زەۋى لەمانە پىر دەبوۋ. ئن وتى: دابەزە تا سەرت بۇ بشۇم. ئىبراھىم دانەبەزى. ئن بۇ ئىبراھىم بەرد يا ئاورئىزكى ھىنا (ئەمە ھەمان پىگەي ئىبراھىمە) لاي راستى ئىبراھىم داينا و قاچى لەسەر دانا و جىگە پىكەي لەسەرى ماىەۋە. ئن بەشى راستى سەرى ئەۋى شۇرد و ئەۋسا بەردەمگەي بىردە لاي چەپى جەستەي. ئىبراھىم وتى: كاتىك مىردەمەكت گەرايەۋە سلاۋى بەگىنە و پىنى بلى بەردەم مالىەكت بەھىز بوۋە.

كاتىك ئىسماعىل ھاتەۋە و بۇنى باۋكى ھەست پىكرد لەھاۋسەرمەگەي پىرسى: ئايا كەسىك ھاتۇتە لاي تۇ؟ ئن وتى: بەلى پىرەپياۋىك لەباشتىن و خۇشبۇنتىن خەلگەنى زەۋى كە ئەمە و ئەۋەي بەمن وت، ھات. سەرىم بۇ شۇرد و ئەمە جىگە پىنى ئەۋە. ئەۋ سلاۋى گەياندى و وتى: بەردەرگەي مالىەكت بەھىزبوۋە. ئىسماعىل وتى: ئەۋ باۋكەم ئىبراھىم بوۋ.

دەئىن: ئەۋەي ئاۋەگەي نارد، جىرەئىل بوۋ كەلەي ھاجەر ھاتە خوار و ھاجەر لەناۋ بىباباندا رايەمكىرد. ھاجەر دەنگى ئەۋەي بىست و وتى: دەنگى خۇتت بەمن گەياندا. ئىستا ھاۋكارىم بىكە كەمن و ھاۋرىكەنم بەرمە لەناۋچوۋن دەرۋىن. جىرەئىل ئەۋەي بىردە شويىنى زەزم و قاچى لەزەۋى دا و كانىيەك ھەلقولاً. ئن رايكرد و مەشكەكەي لى پىر كىرد. جىرەئىل وتى: چىتر لەتىنۋىيەتى مەترسە.

دروست كردنى باره گايى خوا لەمەككە

دەلئىن: دواتر خوا فەرمانى بەئىبراهيم دا باره گاي ئەمنى خوايى (البیت الحرام) دروست بکات. ئىبراهيم لەم کاره دلتەنگ بوو و خوا نارامى بۇنارد كەهه مان باى (خجوج)ه. بايهكە نەرم و نارام و خۆل هەلدمگريت. ئەم بايه دوسەرى هەيه. با لەگەل ئىبراهيم كەوتە رى تا گەشتە شوینی مالهكە و لىرمدا كۆبوويهوه و سوورا بەهه مان شيوه كەقەلغانى چەرمين بى دار دەسووريت. ئىبراهيم فەرمانيدا لەهه مان شوين كەبا نارام دەبیتەوه مالى خوا دروست بکريت.

دەستەيهك دەلئىن: بەم شيوه نەبووه، بەلكو خوا هەورىكى نارد كەسەرىكى هەبوو و ئەم هەوره كەوتە قسە كردن و لەگەل ئىبراهيم دا ناخاوت و وتى: ئىبراهيم لەسبەرهكەى من يا بەنەندازەى من مالتىك دروست كە و هيجى بى زياد مەكە و لىى كەم مەكەرەوه. ئىبراهيم مالهكەى دروست كرد. ئەم دوو وتارە على گىراويه تىيهوه. سۇدى دەلئىت: ئەوهى بۇ شوینی دروست كردنى مالهكە رىنووییى كرد، جىرنىل بوو.

ئىبراهيم بەرمو مەككە كەوتە رى و كاتىك گەشتە ئەوى، ئىسماعىلى بىنى تىرىك لەپشتى زمزم راست دەكاتهوه. ئىبراهيم بە كورمكەى خۆى فەرموو: ئەى ئىسماعىل خوا فەرمانى بەمنداوه مالتىكى بۇ دروست بکەم. ئىسماعىل وتى: فەرمانى خواوند بەجىبىنە. ئىبراهيم وتى: فەرمانىشى بە تۆداوه لەدروست كردنیا هاوكارى من بکەيت. ئىسماعىل وتى: ئەم کارە دەكەم. ئىبراهيم لەگەل ئەو دەست بەكار بوو. ئىبراهيم مالهكەى دروست دەکرد و ئىسماعىل بەردى دەدايه دەست. دواتر ئىبراهيم بەئىسماعىلى وت: بەردىكم بۇ بىنە تا لەناو ستوون (روكنەكەدا)جىگەى بکەمەوه بۇ ئەوهى نىشانەيهك بۇ خەلکان بىت. كىوى باوكى قىيس بانگى كرد و وتى: تۆ لای من نامانە تىكت هەيه . دەستەيهك دەلئىن: بەم شيوه نىيه، بەلكو جىرنىل لەو بەردە رمشە(حجره السود) ناگادارى كردهوه و ئىبراهيم هەلىگرت و لەشوینەكەى خۆى داينا. هەرجىيان دروست دەکرد دەیانوت: خواوندنا لىمان وەرگىرە، تۆ بىسەرىكى زانائىت (بقره/۲/۱۲۷).

كاتىك بىناكە بەرز بوويەۋە و بېرەپياۋ لەبەرز كىرەنەۋە بەرد ناتەۋان بوۋ، لەسەر بەردىك ۋەستا كەھەمان شوئىن يا جىڭگاي ئىبراھىمە. دووبارە كورمەكە بەردى دەداپە دەستى. كاتىك لەدروست كىردنى مائەكە تەۋاۋ بوۋ، خوا فەرمانى پىدا لەناۋ خەلك بۇ ھەج كىردن بانگەۋاز بىكات. ئىبراھىم ۋتى: خواپە، ناۋازى من بە كوئى دەگات؟ خوا فەرمانى: تۇ بانگەۋاز بىكە و گەياندەكە بەمن بىسپىرە: ئىبراھىم بانگى ھەلدا: ھاي خەلكىنە! خوا فەرمانى بەئىۋە داۋە سەردانى مالى كۆن (بىت العتوق) بىكەن. ھەموو ئەۋ كەسانە لە ئاسمان و زموى بوون و ھەموۋى ئەۋانە لەپشتى پىۋان و مائالانى ژاندا بوون، دەنگى ئەۋيان بىست. لەبەر ئەمە ھەموو ئەۋ كەسانە باۋەريان ھىتابوۋ و لەپىشەۋە بەزانستى خويان زانىبوۋ كەتا رۇزى كۆتايى فەرمان بەھەج كىردن دەدات، ۋەلامى بانگەۋازمەكە ئىبراھىمىان دايمە. لەمەر لايەكەۋە ۋەلامى بۇھاتەۋە: بىستمان، بىستمان. ئەۋسا ئىسماعىلى لەگەل خۆى بىرە شوئىنى تىراۋ كىردن (تروپە) و ئەۋى لەمنى دابەزاندى و كەسانىك، لەخاۋەرەستان كە لەگەلئاندا بوون لەۋى كۆۋونەۋە و لەگەل ئەۋان نوئىزى نىۋەرۇ و نوئىزى شەۋان و نوئىزى خەۋتەنانى خويىند و ئەۋسا شەۋ مانەۋە و نوئىزى بەيانىشيان خويىند. دواتر رۇشتە عەرەفە و لەۋى مایەۋە تا خۆر ھەلات و نوئىزى نىۋەرۇ و نوئىزەكەپىترى پىكەۋە خويىند. دواتر ئەۋى بىرە شوئىنى ۋەستانى عەرەفە كە پىشەنوئىزى لى دەۋەستىت. ئەۋەى بىرە سەر (اراك) و كاتىك خۆر ناۋا بوۋ، ئەۋ و ھاۋرىكەنى نارد تا گەشتە (مۆزدەلەفە) (شوئىنى نىك بوونەۋە لەدەرگاي خاۋەند) و نوئىزى شەۋان و خەۋتەنانى پىكەۋە خويىند و شەۋى لەۋى بەسەر بىرد، بەرەپەيان ھات، نوئىزى بەيانى خويىند. ئەۋسا لەسەر كىۋى (قزح) قوزەح ۋەستا و كاتىك روناك بوويەۋە، ئەۋ و ھاۋرىكەنى بىرە پىش و نىشانى دان و ھىرى كىردن چى بىكەن و نايىنى ھەج چۆن جىبەجى بىكەن. دواتر بەردە ۋەردەيان كىردە (جومرە) و ئەۋى بىرە شوئىنى سەرەپىنى مەر و نازەلەكانىتر (شوئىنى قوربانى كىردن) و قوربانى كىرد و سەرى شت و نىشانىدان چۆن بەدەۋرى مالى خاۋادا بسورىنەۋە (تەۋاف چۆن ئەنجام بەدات). دواتر ئەۋەى گەپاندەۋە بۇ مىنى تا نىشانى بەدات چۆن ۋەردە بەرد بەۋىزىت و لەم كاتەدا كۆتايى بە نايىنى ھەج بەئىنىت.

له‌پنځه‌مبهر (د.خ) ده‌گړنه‌وه: جبرئیل بوو نایینی چه‌ج کردنی فیری نیراهیم کرد. نه‌م وتاره عه‌بدوالله کوری عومهر له‌پنځه‌مبهری گړاومته‌وه. مالی که‌عبه به‌همان شیوه نیراهیم دروستی کردبوو، پایه‌دار بوو تا نه‌وهی قورمیشیه‌گان له‌سی و پینج سالی پنځه‌مبهر (د.خ) ویرانیان کرد و به‌خواستی خوا نامازه‌ی پښ دهمین.

داستانی سهربرینی مناله‌که‌ی خو‌ی له‌ریگای خوا

زاناگانی کونی موسولمان له‌باره‌ی (زهبیح) سهربراو له‌ریگه‌ی خوا بیروبو‌چوونه‌کانیان جیاوازه. ده‌سته‌یه‌ک دل‌تین: نه‌و نیسماعیله. ده‌سته‌یه‌کیر دل‌تین نیسحاقه. ههر دو ته‌که له‌پنځه‌مبهر (د.خ) گړدرارومته‌وه. نه‌گهر له‌مباروه گړانه‌وه‌یه‌کی راست و به‌هیز دهبوو پشت گویمان نه‌ده‌خست و باسی نه‌ویت‌مان نه‌ده‌کرد. به‌لام نه‌و چه‌دیه‌ی دل‌تیت زهبیح نیسحاقه، نه‌ومیه نه‌حنف له‌عباس کوری عه‌بدوالموت‌ه‌لیب له‌پنځه‌مبهر (د.خ) ده‌یگړته‌وه سهارمت به‌م نایه‌ی خو‌ای گه‌وره که‌ده‌مهرمیت: نیمه کوره‌که‌ی نیراهیمان پینرؤشت به‌شتیکی گه‌وره و ریزداری شیاوی سهربرین (صافات/٣٧/١٠٧). نه‌م چه‌دیه‌ له‌وتاری عه‌باس کوری عه‌بد و لموت‌ه‌لیب له‌وته‌ی خو‌یه‌وه هاتوه و تا پنځه‌مبهری نه‌گه‌یاندووه.

چه‌دیه‌سیکیر له‌باره‌ی نه‌وه‌ی نیسماعیل زهبیچه نه‌ومیه سه‌نابحی نامازه‌ی پنداوه. دل‌تیت: لای معاویه کوری نه‌بی سفیان بووم باسی زهبیح هاته پینش. وتی: له‌گه‌ن کارزانی نه‌م کاره روبه‌رو بوونه‌وه. نیمه لای پنځه‌مبهر (د.خ) بووین که‌ پیاوینک هات و وتی: نه‌ی کوری دو زهبیح، له‌وه‌ی خوا تایبه‌تی کردووه به‌تو، شتیک به‌من بیه‌خسه. پنځه‌مبهر (د.خ) پیکه‌نی. به‌معاویه وترا: داستانی دو زهبیح چییه؟ وتی: عه‌بدوالموت‌ه‌لیب نه‌زری کرد نه‌گهر خوا هه‌لکه‌ندنی چالی زمزم ناسان بکات، یه‌کیک له‌کوره‌گانی له‌ریگای خوا قوربانی دمکات. تیری تیروپشک به‌ناوی عه‌بدوالله باوکی پنځه‌مبهر (د.خ) دهرهات و عه‌بد و لموت‌ه‌لیب نه‌وه‌ی به‌ سهربرینی سه‌د و شتر کرپه‌وه. زهبیچه‌که‌یتر نیسماعیله.

ئەوانەى دەئین زەبیح ئیسحاقە

عومەر كۆرى خەتاب، علی، عباس كۆرى عەبدولموتەلیب و كورمەكەى عەبدوالله كۆرى عباس لەگێرانەوهیەك لەعێكرمه، عەبدوالله كۆرى مەسعود، كەعب، كۆرى سابەت، كۆرى ئەبى ھوزەیل و مەسروق لەویان گێراوتەوه كەزەبیح بى گومان ئیسحاق بووه.

دەگێرتەوه عەمرۆ كۆرى ئەبى سفیان كۆرى ئەبى ئەسید كۆرى ئەبى جاریە سەقەقى كەرۆژێك كەعب بەباوكى ھورمیرەى وت: دەتەوێت لەئیسحاق كۆرى ئیبراھیم داستانێك بۆ بگێرمەوه؟ وتی: دەمەوێت. كەعب وتی: كاتێك ئیبراھیم لەخەودا بینى ئیسحاق سەردەبیریت، دێو وتی: سوێند بەخوا ئەگەر لەم كارەدا بنەمالەى ئیبراھیم فریو نەدەم دواتر هیچ كام لەوان ناتوانم فریو بەدەم. دێو رۆشتە روخسارى پیاویك كەھەمووان دەیان ناسی. ئەو رۆشت تا ئەوكاتەى ئیبراھیم كورمەكەى ئیسحاقى بۆ سەربیرین دەبردە دەر، رۆشتە لای سارە و وتی: لەم بەرەبەیانە زوویدا، ئیبراھیم كورمەكەى ئیسحاق بۆ كوێ دەبات؟ ژن وتی: بە دواى كارێكى خۆیان. دێو وتی: نە، سوێند بەخوا ئەو دەبات تا سەرى بېریت. سارە وتی: ئەو كۆرى خۆى سەرنابیریت. دێو وتی: سوێند بەخوا سەرى دەبیریت چوونكە گومان دەكات خوا بۆ ئەم كارە فەرمانى پێداوه. سارە وتی: باشترین كار ئەومێهە فەرمانى خواكەى خۆى جیبەجى بكات. ئەوسا دێو ھاتەدەر و رۆشتە لای ئیسحاق و پێى وت: ئیبراھیم دەمەوێت سەرت بېریت. ئیسحاق وتی: ئەم كارە ناكات. دێو وتی: بەئى سوێند بەخوا ئەو گومان دەكات خوا بۆ ئەم كارە فەرمانى پێداوه. ئیسحاق وتی: سوێند بەخوا ئەگەر خوا فەرمانى پێداپێت، بى چەند و چوون فەرمانەكەى جیبەجى دەكات. دێو بەجێ ھێشت و رۆشتە لای ئیبراھیم و وتی: لەم بەیانییەدا لەگەڵ كورمەكەت بۆ كوێ دەرو؟ ئیبراھیم وتی: بەدواى كارێك. دێو وتی: نە، سوێند بەخوا دتەوێت كورمەكەت سەر بېریت. ئیبراھیم وتی: بۆ؟ دێو وتی: چوونكە گومان دەكەیت خوا بۆ

نەم کارە فەرمانی پێداوێت. ئیبراهیم وتی: نەگەر خوا فەرمانی پێداوێتەم بێ چەند و چوون جێبەجێ دەکەم.

کاتیکی ئیبراهیم نیسحاقی گرت تا سەری بپریت، خوا ئەوی لەم کارە بەخشی و ئەوی بەمقوربانییهکی گەورەتر کڕییهوه (وبەخۆی فرۆشتهوه کەهەمووان هی نەون). خوا خستییه دلی نیسحاقەوه: ئیستا دۆعاپهکت پێدەبەخشم کە هەرچیت بووێت پیتی دەبەخشم. نیسحاق وتی: خواپه، هەرکام لەبەندمکانت لەپیشیان و ئەوانه‌ی دواتر دین نەگەر شەریکیان بۆ تۆ دروست نەکرد بیانخه‌ره بهههشتهوه.

عوبه‌ید کوری عومەر ده‌لێت، موسا وتی: خواپه، خه‌لکان ده‌لێن (نهی خوی ئیبراهیم و نیسحاق و یه‌عقوب) ئەمانه‌ له‌کوێوه گه‌شتونه‌ته نەم پێگه‌یه؟ وتی: ئیبراهیم هیچ کات منی له‌گه‌ڵ شتیکیتردا به‌هاوسه‌نگ نه‌بینی مه‌گەر ئەوه‌ی منی هه‌لبێزارد. نیسحاق ناماده‌یی نیشاندا بۆ ره‌زامه‌ندی من سەری بپردریت و گیانی خۆی به‌من به‌خشیوه، دیاره‌ بۆ به‌خشینی شته‌کانیتریش ناماده‌ بوو. یه‌عقوبیش به‌شێومیه‌ک بوو هەرچه‌نده‌ گرفتارییه‌کانی ئەوم زیاد ده‌کرد گومانی چاکه‌ی له‌باره‌ی منه‌وه زیادی ده‌کرد.

ئهو که‌سانه‌ی ده‌لێن زه‌بیح ئیسماعیل بوو

ده‌گێرنه‌وه: سه‌عید کوری جوبه‌یر، یوسف کوری مه‌هران، شه‌عی، موجاهید و عه‌تا کوری نه‌بی ره‌باح له‌عه‌بدالله کوری عه‌باس که‌ده‌یوت: زه‌بیح بێ گومان ئیسماعیل بوو. جووله‌که‌کان گومان ده‌که‌ن زه‌بیح نیسحاقه‌. ئەوان درۆده‌که‌ن. باوکی تۆه‌میل و شه‌عی هه‌رکامیان ده‌لێن: دو شاخی ئەو مه‌رە‌ی بووه‌ فیدایی کورمه‌که‌ی ئیبراهیم له‌که‌عه‌دا بینیمان.

محمد کوری که‌عب ده‌لێت: ئەوه‌ی خوا له‌نیوان دوو کورمه‌که‌ی ئیبراهیم فەرمانی سه‌ربرپندا، نیسحاق بوو. ئیئه‌ ئەمه‌ له‌کتیبی خوا سه‌بارت به‌گێرانه‌وه‌ی داستانی

ئىبراهيم و فهريماندرانى به‌سه‌رپرېنى و كورمكه‌ى ده‌بينين كه‌نه‌و ئىسماعيل بوو. چو‌نیه‌تى نه‌وه‌ى خ‌واى گه‌وره‌ داستانى خه‌ومكه‌ى ئىبراهيم و فهريماندرانى به‌سه‌رپرېنى يه‌كېك له‌ دوو كورمكه‌ى به‌ كو‌تايى گه‌ياند و فهريمان: ئىبراهيم مان به‌ئىسحاق مژده‌ دا و دلخوشمان كرد كه‌يه‌كېك له‌پېنجه‌مبه‌ره‌ باشه‌كان بوو (صافات/۳۷/۱۱۲). ده‌لېت: نه‌ومان به‌پېنجه‌مبه‌رى ئىسحاق مژده‌ دا. دواى نه‌وه‌ له‌منداان و منالانى مناله‌كانى نه‌وان يه‌عقوب تا هارون و موسا باس ده‌كات (صافات/۳۷/۱۱۲—۱۱۵). نه‌و كه‌مژده‌ى بوون به‌پېنجه‌مبه‌رى ئىسحاقى به‌ئىبراهيم دابوو، هيچ كات فهريمانى سه‌رپرېنى نه‌ده‌دا. خ‌واوه‌ند ته‌نيا فهريمانى سه‌رپرېنى ئىسماعيلى پېدا. نه‌م به‌لگه‌يه‌ محمد كورى كه‌عب بو‌ عومهر كورى عه‌بالعزيرى گي‌رايه‌وه‌ (و نه‌و له‌م كاته‌دا خه‌ليفه‌ بوو). عومهر وتى: نه‌مه‌ نه‌و شتميه‌ منيش له‌بارميه‌وه‌ نه‌نديشهم ده‌كرد و داستانه‌كه‌ به‌و شي‌وه‌ ده‌بينم كه‌تو‌ ناماژمت پېدا.

هوكارېك كه‌ خوا فهريمانى سه‌رپرېنى دا و چو‌نیه‌تى سه‌رپرېن

ده‌لېن: خوا فهريمانى به‌ئىبراهيم دا كورمكه‌ى سه‌رپرېت. نه‌م وتاره‌ له‌ناو گي‌رانه‌وه‌يه‌كدايه‌ كه‌ده‌لېت ئىبراهيم داواى له‌خوا كرد كورېكى باش و شياوى پي‌ببه‌خشيت. وتى: خ‌وايه‌ كورېكى چاك له‌باشه‌كانم پي‌ بيه‌خشه‌(صافات/ ۳۷/۱۰۰). كاتېك فريشته‌كان مژده‌ى كورېكى فره‌زانيان پېدا وتى: ئىستا نه‌وه‌ سه‌رپرېاوى خ‌وايه‌. كاتېك كورمكه‌ له‌دايك بوو و گه‌شه‌ى كرد و گه‌شته‌ نه‌وه‌ى بتوانيت له‌گه‌ل باوكى خوى كارېكات، پي‌ى وترا: نه‌زرمكه‌ى خوت بيربېنه‌رموه‌. نه‌مه‌ وتارى كه‌سيكه‌ گومان ده‌كات زه‌بيح ئىسحاقه‌. بي‌ژه‌رى نه‌م وتاره‌ گومان ده‌كات نه‌م داستانه‌ له‌شام له‌دوو مىلى ئىليا رويداوه‌. نه‌و كه‌سه‌ى گومان ده‌كات زه‌بيح ئىسماعيل بوو ده‌لېت: نه‌م داستانه‌ له‌مه‌ككه‌ رويداوه‌.

محمد كورى ئىسحاق ده‌لېت: كاتېك ئىبراهيم فهريمانى پېندرا كورمكه‌ى سه‌ر پرېت، وتى: كورم، نه‌م گوريس و كي‌رده‌ بگه‌ره‌ و له‌گه‌ل من بو‌ دۆلى نيوان دو كيو وهره‌ تا بو

مالھومە جىلكە و جىل كۆيكەپنەۋە. كاتىك بەرىكەۋەتن، نىبلىس لەسەر رىڭگى دەرگەۋەت تا لەم كارە پەشىمانى بىكەتەۋە. وتى: ئەى دوزمىنى خوا، لەمن دوور كەۋەرەۋە. سۆيىند بەخۇا بى گومان بەدۋاى فەرمانى خۇادا دەرۇم. دووبارە نىبلىس سەرە رىڭگى لەنىسماعىل گرت و ناگادارى كردهۋە باۋكى دەپەۋىت جى لەگەل بىكەت. نىسماعىل وتى: فەرمانىردار و گوپرايەلى خۇاى خۇمۇم. نىبلىس رۇشتە لاي ھاجەر و ئەۋى ناگادار كردهۋە. ھاجەر وتى: ئەگەر خۇا فەرەمۋىتتى، سەرى پى دەسپىرىن. نىبلىس بەتوورەپىيەۋە گەرايەۋە چوونكە نەپتۋانى ھىچ كام لەۋان فرىو بدات.

كاتىك نىبراھىم لەگەل كورمكەى لەدۆلى (سەبىر) بەتەنيا مايەۋە، پىتى وت: كورم، لەخەۋدا بىنىم تۆ سەردەبىر، بروانە تا بزانىت لەم كارەدا جى دەبىنىت. كور وتى: باۋكە ئەۋەى بەتۆيان فەرمانداۋە، بەئەنجامى بگەينە و بەخۇاستى خۇا لەخۇراگران دەبىم. (صافات/۱۰۲/۳۷). ئەۋسا كور وتى: باۋكە، لەبەر ئەۋەى دەتەۋىت سەرم بىرىت دەست و پىم بە توندى بىستەرەۋە تا خۇيىن بەرتۆنەكەۋىت و بەھاي من كەم نەبىتەۋە چوونكە مەرگ دزۋارە. كىردەكەى خۇيشت تىز بىكە تا ناسوۋدەم بىكەيت. كاتىك منت خەۋاند، روخسارم با لەسەر خاك بىت چوونكە دەترسەم گەر سەپىرى روخسارم بىكەيت، خۇشەۋىستى باۋكانە داتبىگىرت و لەئەنجامدانى فەرمانەكەى خۇا پەشىمان بىبىتەۋە. ھەرۋەھا دەمەۋىت ئەگەر بەباشى دەزانىت كراسەكەم بۇ ھاجەرى دايك بىبەيت رەنگە بىتتە ھۇى دلدانەۋەى ئەۋ. نىبراھىم وتى: ج ھاورپىيەكى باشى لەجىبە جى كوردنى فەرمانى خوا، كورم!

نىبراھىم بەھەمان شىۋەى ئەۋ وتبۋوى، بەستىيەۋە وكىردەكەى خۇى تىزكرد وناۋچاۋى خستە سەرخاك (صافات/۱۰۲/۳۷). ئەۋسا كىردەكەى خستە سەر قورگى بەلام خۇا دەمى كىردەكەى ھەلگەراندەۋە و پىشتەكەى كەۋتە سەر قورگى. نىبراھىم ئەۋەى بۇ لاي خۇى راكىشا تا كارەكەى تەۋاۋ بىكەت. لەم كاتەدا بانگيان كرد: ئەى نىبراھىم ئەۋ خەۋى بىنىبۋوت ھىناتەدى. نىمە چاكەكاران بەم شىۋەپە پاداشت دەدەپنەۋە (صافات/۱۰۵/۳۷). ئەى نىبراھىم ئەمە قوربانى تۆ و ھىدايى كورمكەى تۆيە. ئەمە سەر بىرە.

دهلئین: خ‌واي گه‌وره وهره‌قه‌یه‌کی مسی خسته سهر قوورگی کورمه‌کی نی‌راهیم. عه‌بدوالله کورپی عه‌باس ده‌لئیت: بۆ ئه‌و مه‌رئیکیان له‌بمه‌شته‌وه هئینا که چل پاییز تیایدا له‌وه‌را بوو. ده‌سته‌یه‌کتر ده‌لئین: ئه‌مه ئه‌و مه‌ره‌بوو هابیل کردبوویه قوربانی. عه‌لی ده‌لئیت: مه‌رئیکی شاخدار بوو ، چ‌اوی گه‌وره و سپی ره‌نگ. حه‌سه‌ن ده‌لئیت: بی گومان ئه‌وه‌ی بووه فیدایی نی‌سماعیل، بزنه کئویه‌کی نیر بوو که له‌کوئستانی سه‌یر بۆ نی‌راهیم دابه‌زی و نی‌راهیم سه‌ری‌ری. ده‌سته‌یه‌ک ده‌لئین نه‌وی برده پئنگه‌ی نی‌راهیم و ده‌سته‌یه‌ک ده‌لئین بۆ شوئینی قوربانی کردن له‌مه‌نی.

نه‌وه‌ی خ‌وا نی‌راهیمی پی‌تافی کرده‌وه

د‌واي نه‌وه‌ی خ‌وا نی‌راهیمی به‌ناگری نه‌مرود و فه‌رمانی سه‌ره‌برینی کورمه‌کی تافی کرده‌وه، نه‌مه‌جاره خ‌وا به‌قسه نه‌وه‌ی خسته ناو داوی تافی کرده‌وه. خ‌وا به‌م شیوه ده‌فه‌رمیت: بیر بینه‌روه کاتئک خ‌وا نی‌راهیمی به‌چهند قسه و فه‌رمانئک تافی کرده‌وه و نی‌راهیم نه‌وانی ئه‌نجامدا و که‌م و کوری له‌خ‌وی نیشان نه‌دا (بقره/۲/۱۱۲۴). زاناکان و ربه‌رانی کۆن له‌باره‌ی ئه‌م قسه‌وه بی‌روبو‌چوونیان جیا‌وازه. عه‌بدوالله کورپی عه‌باس له‌گه‌رانه‌وه‌ی عه‌یکریمه له‌و له‌باره‌ی ئه‌م نایه ده‌لئیت: خ‌وا هیچ که‌سی به‌م شیوه تافی نه‌کرده‌وه که‌وه‌ک نی‌راهیم به‌جوانی ئه‌نجامی دا‌بیت. خ‌وا له‌باره‌ی ئه‌م تافی کرده‌وه ده‌فه‌رمیت: نی‌راهیم ئه‌و پئغه‌مه‌به‌رمیه نه‌وه‌ی فه‌رمانی پئدرا، سه‌ری پئسارد (نجم/۵۲/۳۷). ده‌لئیت: ئه‌مانه ده قسه‌ن که له‌سوره‌ی (برائمت) به‌م شیوه باسیان لئوه کراوه: (ئه‌وانه‌ی رزگاری گه‌ورمیان پئدمه‌رئیت ئه‌مانه‌ن): شوئینکه‌وتوانی خ‌وا، خ‌وابه‌ره‌سته‌کان، ئه‌وانه‌ی وه‌سفی خ‌وا ده‌که‌ن، به‌رؤ‌ژوان، نوئزکه‌ران، ئه‌وانه‌ی له‌به‌راهه‌ر خ‌وا سه‌ر له‌خ‌اک ده‌سون، رئینشانده‌رانی خه‌لک بۆ چاکه‌کاری، ئه‌وانه‌ی خه‌لک له‌هه‌له‌ و کاری خ‌راپه ده‌گه‌رنه‌وه، راگرانی ئه‌ندازه‌کانی خ‌وا، ئه‌وانه‌ی باوه‌ریان هه‌یه (نایه‌ی ۱۱۲ سوره‌ی نۆیه‌م). یا ده قسه‌ن که له‌سوری نه‌حزاب به‌م شیوه باسیان لئوه کراوه: ئه‌و ژن و پیاوانه‌ی مل ده‌دنه فه‌رمانه‌کانی خ‌وا، راست بیژان، له‌خ‌ۆ بووردوان، چاکه‌کاران و به‌خشه‌ران، به‌رؤ‌ژوان، ئه‌وانه‌ی شه‌رمی خ‌ویان به‌باشی

دەپارىژن، ئەوانەى زۇر بىرى خوا دەكەنەۋە و خوا بۇ ئەۋانى ئامادە كىردۈۋە بەخشىن و بەھای ھراۋان (ئايەى ۳۵، سۈرەى سى و يەك). يا دە قسەن كە لەسۈرەى مۇمن بەم شىۋە باسىان لىۋە كراۋە: رزگارن ئەۋانەى باۋمىريان ھەپە، ئەۋانەى لەنۋىژدا رۇچۈۋن و ئەۋانەى زەكات دەدەن و ئەۋانەى شەرمى خۇيان بەباشى دەپارىژن مەگەر لەبەرابەر ژن يا كەنەزەكانى خۇيان كە ئەۋانە ھەلألن بۇيان و ھەر كەس زىاتر لەمەى بوۋىت، ئەۋ لەئەندازە تىپەرەكانە و ئەۋانەى رىز لەئەمانەت و بەئىتى خۇيان دەگىرن و ئەۋانەى لەكاتى خۇيدا نۆىژ دەخۋىنن (ئايەى ۱—۹، سۈرى بىست و سىيەم). كەسانىتەر دەئىن ئەم دە قسە دە تاپبەتمەندىن.

عەبدواللە كۈرى عەباس لەبارەى گىرانەۋەى تاۋس و كەسانىتەر لەۋ دەئىت: دە قسەكە بەم شىۋەن كەپىنجىان لەسەردان بەم شىۋەپە: كورت كىردنەۋەى سەمىل، غەرغەرە كىردى ئاۋ لەدەم لەكاتى دەست شۆرىن، بۇنكىردى ئاۋ، سىۋاك كىشانى ددان، كىردنەۋەى قزە سەر، پىنجىان لەناۋ جەستەدان بەم شىۋەپە: نىنۋك كىردن، تاشىنى توكەبەر، خەتئىنە كىردن، تاشىنى موۋى بن بال و شۇردى پىسايى جەستە دۋاى چۈۋنە سەر ئاۋ. دەستەپەكىتەر دەئىن: ئاپىنەكانى ھەجە. يا ئەم وتارەى خۋاى گەۋرەپە كە فەرموۋى: ئەى ئىبراھىم مەن تۇ دەكەمە رىبەرى خەلك. وتى: كۈرەكانىشەم؟ وتى: بەئىتى مەن سەمكاران ناگىرئەۋە (بقرە/۲/۱۲۴). ئەمە وتارى باۋكى سالىح و موحابىدە. كەسانىتەر دەئىن: قسەكان شەش دانەن: ئەستىرەكان، مانگ، خۇر، ناگر، كۆچ كىردن لەزادگا و خەتئىنە كىردن.

ھەسەن دەئىت: تاقى كىردنەۋەى ئەۋ فەرماندىرانى بەسەربىرىنى كۈرەكەى بوۋ. دەئىت: خوا ئەۋى بەم كارە تاقى كىردەۋە و ئەۋ زانى خوا پاپەدارە و ھىچ و ھەرگىز نەبوۋن رىگەى بۇ لای ئەۋ نىيە. كەۋاتە روىكردە خوا كەزمىن و ئاسمانەكانى ئافراندى. ئەۋ لەزادگاگەى خۇى كۆچى كىرد و ھەۋلىدا كۈرەكەى خۇى سەربىرئىت و خۇى خەتئىنە كىرد. كەسانىتەر شىتىريان وتوۋە كە لەم مېژوۋە كۈرەتەدا ناگونجىت. ھەر ئەۋەندە ئامازەمان پىدا تا بەشەكانى ئەم كىتئە لەم باسە بىبەش نەبىت.

چارەنوسى دوژمنى خوا نەمروود و گياندانى ئەو

ئىستا نامازە بەداستانى دوژمنى خوا نەمروود دەمدىن. ئەۋەى كارمەكى لەم جىھاندا بەۋە كۆتايى ھات لەياخى بوون بەرامبەر خوا و درىژ كىرندەۋەى زەمان لەلايەن خواۋە بۇ ئەۋ. ئەۋ يەگەم ستمكار و ياخى جىھان بوۋ. داستانى سوتاندنى ئىبراھىم لە لاين ئەۋ، ئەۋە بوۋ پىشتر نامازەمان پىدا. ئەۋ ئىبراھىمى لەشارمەكى دەرگىرد و سۆندى خوارد خۋاى ئىبراھىم دەدۆزىتەۋە. چۋار جۋجەكە لاشخۆرى ھەلگىرت و ئەۋانى بەگۆشت و مەى پەرۋەردە كىرد تا گەۋرە و بەھىزبوون. دواتر لاشخۆرمەكانى بەتابووتىكەۋە بەست و تىايدا دانىشت و پىاۋىكى لای خۆى دانىشاندا تا گۆشتى بۇ لاشخۆرمەكان ھەبىت. لاشخۆرمەكان ھەلغىرەن و ئەۋان بىردە ناسمان تا ئەۋ جىگەى دەمىتۋانى لەسەرۋە زەۋى بىنىت. كىۋەمەكانى بىنى لەمىروولە دەچوون. گۆشتى بۇ ئەۋان بەرز كىردەۋە و ئەۋەندە بەرزبوونەۋە كاتىك لەزەۋى دەروانى، بەۋ شىۋەى بىنى كەدەرىيەك زەۋى لەخۆ گىرتوۋە ۋەك چۆن ئاۋ كەشتىك لەخۆى دەگىرت. زۆر بەرز بوۋىۋەۋە و لە تارىكىەكى قوۋل گىرفتار بوۋ كەژىر و سەرى خۆى نەدەزەنى. ترسا و گۆشتى فرىدا و لاشخۆرمەكان بە دۋاى گۆشت بەرەۋ خوار ھاتن. كاتىك كىۋەمەكان لەلاشخۆرمەكانىان رۋانى و ئەۋانىان دەبىنى بەرە زەۋى دەھاتن و دەنگى بالەكانى ئەۋانىان بىست، دەمىانۋىست لەشۋىنى خۆيان بچوۋئىن بەلام تەكانىان نەخوارد و ئەمە ھەمان وتارى خۋاى گەۋرەيە كە دەفەرمىت: فرىۋى گەۋرەى خۆيان بەرز كىردەۋەكە و ۋەلامەكەى لای خۋاىە ھەرچەندە فىلەكەى ئەۋان ئەۋە بىت كە لەزىانى ئەۋان كىۋەمەكان بىانەۋىت بچوۋئىن (ابراھىم/۱۴/۶۴). ھەلغىرەنى ئەۋان لەبىت المقدس و نىشتەۋەمىان لەكىۋى دىخان بوۋ.

كاتىك بىنى ناتۋانىت ھىچ كارىك بىكات، دەستى بەدروست كىردنى بىنايەك كىرد و درۋستى كىرد و بەرزى كىردەۋە و نەمروود رۆشتە سەرى و بەگومان خۆى لە خۋاى ئىبراھىم دەروانىت. خۆى پىس كىرد و پىش ئەۋە بى خۆ پىس كىردن زىانى بەسەر دەبىرد. خۋا پاىە لەبىناكەى ئەۋان سەندەۋە و ئەۋ بىنايەى رۋخاند و كۆشكەكە دارما و زەمانەكان لەۋ كاتەۋە لە ترسا جۆراۋچۆر و تىكەل بوون و خەلك بەحمفتا و سى زەمان ناخاوتن بەلام پىش ئەۋە زەمانى خەلك سىرەنى بوۋ.

بهم شیومیان گئیراوتنه‌وه که نه‌وه خۆی بیس نه‌دمکرد به‌لام نه‌م قسه‌یه به‌های نییه چوونکه سرشتی خه‌لک به شیومیه‌که هیچ کس تمنامت پیغه‌مبهران لئی بیبهش نین. پیغه‌مبهرمان په‌یومندییه‌کی به‌هیزترین له‌گه‌ل دنیا‌دا هه‌بوو و گه‌وه‌ریکی گران‌بایتر، له‌گه‌ل نه‌مه‌یشدا ده‌یان‌خوارد و ده‌یان‌خواردوه و ده‌یان‌کرد (مه‌بست پیساییه). نه‌گه‌ر که‌سێک ده‌یویست له‌م کاره بیبهش بیته، پیغه‌مبهرمان له‌وان شیوتر بوون چوونکه نه‌وان شه‌ریفت و له‌ خوای گه‌وره‌ نزیکتر بوون. نه‌گه‌ر له‌م ریگاوه نه‌وه پاشایه‌تییه‌که‌ی گه‌ورمتر و به‌ربلاوتری له‌ژیر دستا بوو، هاوشیوه‌ی نه‌ومیه‌ که به‌سه‌ربه‌خۆیی فه‌رمان‌روایی نه‌کرد، نه‌سه‌کندر له‌وه پاشایه‌تییه‌که‌ی گه‌ورمتر و به‌ربلاوتری بوو و له‌گه‌ل نه‌مه‌یشدا شتیکی هاوشیوه‌ی نه‌مه‌ له‌باری نه‌وه نه‌وتراوه.

زه‌ید کورپی نه‌سه‌لم ده‌لیت: خوای گه‌وره‌ دوا‌ی نیراهیم فریشته‌یه‌کی بۆ‌لای نه‌مرود نارد که‌چوار جار بۆ گه‌رانه‌وه بۆ لای خوا بانگیشتی کرد به‌لام نه‌مرود رازی نه‌بوو و وتی: نایا جگه‌ له‌من خوایه‌ک هه‌یه؟ فریشته‌ وتی: سوپاییه‌کانت تا سێ رۆژ کۆبکه‌رموه. نه‌وه سوپاکه‌ی خۆی کۆکردوه و له‌م کاته‌دا خوا ده‌رگایه‌ک له‌میسه‌کانی بۆ نه‌وان کرده‌وه و نه‌مانه‌ نه‌وه‌نده‌ چر و پر بوون، کاتی‌ک هه‌تا‌وه‌لات نه‌مرودییه‌کان له‌بینینیان ناته‌وان بوون. خوا فه‌رمانی به‌میسه‌گاندا هه‌موو نه‌مرودییه‌کان بخۆن و جگه‌ له‌نیس‌قانه‌کان هه‌یجان نه‌هیشته‌وه و پاشا ته‌ندروست مایه‌وه و زیانی پینه‌گه‌شت. خوا می‌شیکی بۆ نه‌وه دانا که رۆشته‌ قو‌لایی لوتیه‌وه و نازاری ده‌دا. نه‌مرود به‌ زیندویی مایه‌وه و کاری گه‌شته‌ شوینیک به‌ چه‌کوش کیشای به‌سه‌ری خۆیدا. خۆشه‌ویست‌ترین که‌س لای نه‌وه، که‌سێک بوو که‌دوو ده‌ستی خۆی ده‌کرد مشت و ده‌میکشا به‌سه‌ری نه‌ودا. رۆژگاری پاشایه‌تی نه‌وه چوارسه‌د سالی خایاند. خوا نه‌وی مراند. نه‌مرود نه‌وه که‌سه‌ بوو نه‌وه کۆشکه‌ی دروست کرد.

ده‌سته‌یه‌ک ده‌لین: نه‌مرود کورپی که‌نعان فه‌رمان‌روایی رۆژ نا‌وا و رۆژه‌لاتی ده‌کرد و نه‌مه‌ وتاریکه‌ زانیان و ناگاداران له‌به‌سه‌ره‌اته‌کانی جیهان و میژووی پاشاکان به‌راستی نازانن. نه‌مانه‌ بهم راستیه‌ رازین که‌نیراهیم له‌رۆژگاری نازی ده‌اک تازی له‌دایک بوو — پێشتر نامازه‌مان به‌ده‌سته‌یه‌ک له‌باسه‌کانی په‌یومندیار بهم بابه‌ته‌دا -

نهو بوو پاشایه‌تی رۆژه‌لآت و رۆژناوای پی‌یرا. نه‌وه‌ی ده‌لئیت ناژی ده‌اک - نه‌و که‌سه‌ی پاشایه‌تی جیهانی کرد- نه‌مروده، راستی نه‌وتووو چونکه زاناکانی کۆن ده‌لئین نه‌زادی نه‌مروود له‌نیوان نه‌بتیه‌گان ناسراو و ناوداره به‌مه‌مان شیوه که‌ناژی ده‌ه‌اک لای ئی‌رانییه‌گان ناوداره. ناژی ده‌اک بوو نه‌مروودی کرده فه‌رمان‌ره‌وایی (سواد) و سه‌رزه‌مینه‌کانی په‌یوه‌ست به‌سوادى له‌چمپ و راستی به‌و به‌خشی و ئه‌وی له‌گه‌ل کوره‌کانی کرده کارگوزارانی نه‌و سه‌رزه‌مینه. نه‌و له‌دنیا ده‌گه‌را و زادگای نه‌و و باوبای‌یرانی دۆنباومند له‌گیوه‌کانی ته‌به‌رستان بوو و له‌وی بوو فه‌ریدون دیل و زیندانی کرد.

به‌مشپوهیه به‌سه‌ره‌اتی بخت النصر که‌ده‌سته‌یه‌ک ده‌لئین نه‌و پاشایه‌تی سه‌راسه‌ری زه‌مینی ده‌کرد، به‌لام نه‌مه راست نییه. نه‌و سه‌پاسالاریک له‌نیوان نه‌هواز تا سه‌رزه‌مینی رۆم له‌رۆژناوایی دیجله له‌لایهن (لۆه‌راسب)بوو چونکه لۆه‌راسب سه‌ره‌قانی شهر لده‌گه‌ل تورکه‌کان بوو و له‌شاری به‌لخ ده‌ژیا. چونکه مانه‌وه‌ی له‌وی بۆ شهر له‌گه‌ل تورکه‌کان درێژه‌ی کیشا، شاری به‌لخی دروست کرد. پێش نه‌و هیج کام له‌نه‌بتیه‌گان یه‌ک بست له‌خاکه‌که‌یان به‌سه‌ربه‌خۆیی له‌ژیر فه‌رمانی خۆیاندا نه‌بوو، ئیستا چون ده‌توانن فه‌رمان‌ره‌وایی نه‌و پانتاییه به‌ره‌راوانه‌یان له‌ژیر ده‌ستا بیت؟ رۆژگاری فه‌رمان‌ره‌وایی نه‌مروود له‌سواد چوارسه‌د سالی خایاند. دواى له‌ناوچوونی نه‌و کورپیک، که‌پینی ده‌وترا نه‌بت کورپی قعه‌د بۆ ماوه‌ی سه‌د سال فه‌رمان‌ره‌وایه‌تی کرد. دواتر کداوس کورپی نه‌بت هه‌شتا سال، دواتر بالش کورپی کداوس سه‌د و بیست سال، دواتر نه‌مروود کورپی بالش یه‌ک سال و یه‌ک مانگ. هه‌مووی نه‌مانه ۷۰۱ سال پیکدی‌نینت. نه‌مروود له‌رۆژگاری ناژی ده‌اک ده‌ژیا و خه‌لک سه‌باره‌ت به‌نه‌مروود گومانی هه‌ندئ شتیان برده‌وه که‌ناماژه‌مان پێدا. کاتیک فه‌رمیدون به‌پاشایه‌تی گه‌شت و ناژی ده‌اک سهرکوت کرد، نه‌مروود کورپی بالشی گوشت و نه‌بتیه‌کانی ناواره کرد و کوشتریکی گه‌وره‌ی له‌ناو نه‌واندا به‌ریخست.

بەسەرھاتى لوت و خەلگەكەى

كۆچكردى لوت لەگەل ئىبراھىم بۇ مىسر و گەرپانەۋەى بۇ شام و نىشتەجى بونى لوت مان لە سەدوم نامازە پىدا. كاتىك لەۋى مايمو، خوا ئەۋەى ۋەك پىغەمبەر رەۋانە كرد. خەلگى ئەۋى بەخۋاى گەرە ناباۋەر بون و كارى قىزەونىان ئەنجام دەدا بەھەمان شىۋە كەفەر موۋىيەتى: بىر پىنەرەۋە لوت كاتىك بەخەلگەكەى خۇى وت: نىۋە ئەو كارە قىزەونە ئەنجام دەدەن كە پىش نىۋە كەس لەجىھانىان ئەپانكردوۋە. نىۋە لەگەل پىاۋان جووت دەبن و رىگەى (بەبەرەھەم بون و لەدايك بون) دەگرن و لەناو كۆزى خۇتانا كارى ناپەسەندى زۇر دەكەن (ەنكبوت/۲۹—۲۸—۲۹). رىگە گرتنىان بەشىۋەيەك بوو كاتىك رىبوارىك تىدەپەرى، دەپانگرت و كارى قىزەونىان لەگەل دەكرد كە جووت بون لەگەل پىاۋان بوو. كارى ناپەسەندى ئەۋان لەناو كۆردا ئەۋە بوو ھەر كەس تىپەرپايە دەپانگرت و دەپاندا بە زەۋىدا و گالتەپان پىدەكرد. ھەندى دەلئىن: لەناو كۆرەكان بە اشكرا لەبەر چاۋى يەكتر تىپان لىدەدا و دەستەيەك دەلئىن: بە ناشكرا لەناو كۆرەكان لەگەل يەك جووت دەبوون. لوت ئەۋانى بۇ پەرستنى خوا ھاندەدا و دەپوت دەزى مەكەن، تىكەلاۋى كارە قىزەونەكان نەبن و لەپىاۋان نىك مەبنەۋە. ئەۋانى لەنەشكەنچە مەترسىدارەكان ئاگادار دەكردەۋە بەلام سوور بون لەسەر گوناح و بۇلاى خوا نەدەگەرپانەۋە. لەم ئامۇزگارپانە ۋەئەپان ۋەرنەدەگرت و ئامۇزگارپەيكانى ئەۋ دەبوۋە ھۇى ئەۋەى زىاتر لەناو گوناحەكاندا رۇچن و گەشتنى سزاي خۋايى خىراتر بەكەن چوونكە ئاگادار كەردنەۋەى پىغەمبەرى خۋايان بە درۇ دەزانى و پىيان دەوت: ئەگەر راست دەكەيت سزاي خۋاى بەسەر نىمەدا بىبارىنە. كاتىك كارى ئەۋان زۇرى خايند و ئەۋان لەگومرايى خۇيان زىاتر رۇچون، لوت لەخۋا پاراپەۋە لەناۋيان بىبات.

كاتىك خوا ۋىستى ھاۋكارى پىغەمبەرەكەى خۇى بكات و ئەۋان لەناو بەرىت، جىرەئىلى لەگەل دۋەرىشتەى تر- يەكيان مىكايىل و ئەۋىترىان ئىسراھىل- نارد. ئەۋان لەرۋخسارى پىاۋان بەرىكەۋتن و بەپى رۇشتن. خوا پىيانى قەرموو سەرھتا برونە لاي ئىبراھىم و سارە و بە ئىسحاق و بەدۋاى ئەۋ يەعقوب دىخۇشيان بەكەن.

کاتیك رۆشته لای ئییراهیم، ئییراهیم له‌هاتنی ئەوان شادمان بوو. لەم کاتەدا پانزە رۆژ بوو میوانی بۆ ئەهاتبوو و لەم دلەنگ و بەهەر هاتووێک شادمانی خۆی نیشان دەدا. ئەو، ئەو میوانانەی بینی پێشتر کەسی جوان و ریزداری وەك ئەوانی نەبینیبوو. بەخۆی وت: جگە لەخۆم کەس میوانداری ئەوان ناکات. بەدەستی خۆم ریز لەوان دەگرم. رۆشته لای هاوسەرەکەمی خۆی و بۆ ئەوان بەرخێکی برژاوی هینا و بۆی دانان. ئەوان لەخواردن دەستیان هەلگرت. کاتیك بینی دەستی ئەوان بۆ خواردن درێژ نابێت، ئەوانی بەنانشنا بینی و ترسی ئەوانی کەوتە دلەوه. فریشتەکان پێیان وت: مەترسه، نێمه فریشتەین و بەرمو لای خەلکی لوت دەرۆین. ژنەکەمی ساره وەستا بوو. پێدەکەمی لەوهی سەبارت بەمەبەستی خوا دەیزانی و لەچارەنوسی خەلکی لوتی رادەما. نێمه ئەو ژنەمان بە ئیسحاق مژدەدا و بەدوای ئەو یەعقوب. ژن لەروخساری خۆیدا و وتی: هاوار، نایا لەم تەمەنەدا منالەم دەبیت؟ مێردەکەمی من کە لێرەدا یە پیرە! نەمه کارێکی سەرسورھینەرە. فریشتەکان وتیان: نایا لەکاری خوا سەرت سوردەمیت؟ بەخشینەکان و بەرکەتەکانی خوا بۆ ئیومیە ئەمی بنەمالە. ئەو خۆیەکی گەورە و شیاوی ریزە (هود/۱۱—۷۰—۷۳).

کاتیك ترس لەئییراهیم دوور کەوتەوه و مژدەمی پێگەشت، دەستی بەپرسیار کردن سەبارت بەنەتەوهی لوت لەجەرفیل کرد و وتی: چی دەبینی ئەگەر لەم شارەدا پەنجە کەس خۆپەرستی لیبی؟ فریشتەکان وتیان: ئەگەر لەنیوان ئەوان پەنجە کەس خۆپەرست هەبن ئەوان ئەشکەنجە ناکات. وتی: ئەگەر چل کەس بن؟ وتیان: نایکات. وتی: ئەگەر سی کەس بن؟ وتیان: نایکات. تا گەشتنە دە کەس. وتیان: ئەگەر دە کەس بن؟ وتی: چ سوود لەو خەلکەمی لەناویاندا دە کەس باشتر لەوان نەبیت؟ ئەوسا ئییراهیم وتی: لەم شارەدا لوت هەیه؟ فریشتەکان وتیان: نێمه زانترین لەوهی لەم شارەدا کئی هەیه. بئی گومان ئەو لەگەڵ بنەمالەکەمی رزگار دەکەین جگە لەهاوسەرەکەمی کە لەناو لەناوچوووەکاندا ماوتەوه (عئکبووت/۲۹/۲۲).

فریشتەکان بەرمو سەدووم دیهاتەکەمی لوت بەریکەوتن. کاتیك گەشتن بینیان لوت لە سەر زهوی کار دەکات. خۆی گەورە فەرموو بووی لەناویان نەبەن مەگەر ئەوهی لوت

چوار چار بەزىمان رەزىمەندى لەسەر لەناوېردىن دەرېپىت. رۇشتە لاي و وتيان: ئەمىشەو مېۋانى تۇپىن. ئەۋانى بىردە مالمۇه. دۋاي ماۋىيەك، روى تىكىردن و وتى: ئايا دەزان خەلگى ئەم دى يە چى دەكەن؟ بەخۇ لەسەر زەۋى لەمان ناپاكتەر ناناسم. ئەمەى چوار چار ھىنايە سەر زمان.

دەستەيەك دەلېن: بەم شۇە نەبوۋ، بەلكو فرىشتەكان چاۋيان بەكچەكەى كەوت و پىيان وت: كچەكە، ئايا لېردە مالىك ھەيە؟ وتى: ھەيە. لېردە بەمىننەۋە و مەپىنە ناو تا خۇم بگەرېمەۋە لاي ئىۋە. ئەو لەخەلگەكەى خۇيان دەترسا. ھاتە لاي باۋكى و وتى: ئەى باۋكە، چەند لاۋىكەم لەدەرۋازى شار بىنى كەلەۋان جۋانترەم ھەرگىز نەبىنىۋە. نەكا خەلگەكەى تۇ ئەۋان بگرن و رىسۋايان بەكەن. خەلگەكەى ناگادارىان كىرەبوۋىۋە مېۋان لەخۇ نەگىرېت. ئەۋانى ھىنايە مالمۇه و جگە لەنەندامانى خىزانەكەى كەس لەم كارە ناگادار نەبوۋىۋە. ژن رۇشتە دەر و چاۋى بەخەلگەكە كەوت و پىيانى وت: چەند كەسىك ھاتونەتە مېۋانى ئىمە جۋانتر و خۇشېۋىنترەم لەۋان تا ئىستا نەبىنىۋە. خەلگ بەپەلە بەرەۋە لاي ئەۋان رايانكرد. وتى: خەلگىنە لەخۇا بىرسن و بە توند وتىزى من و مېۋانەكانم سوك و رىسۋا مەكەن. ئايا لەناۋ ئىۋەدا پىۋاۋىكى بەھىز و خۇراگر نىيە؟ (ھود/۱۱/۷۸). ئەۋانى لەخراپە دۋور دەخستەۋە و بۇ چاكە بانگى دەكردن و وتى: ئەمە كچەكانى من، بۇ ئىۋە پاكترن لەۋەى دەتانەۋىت (ھود/۱۱/۷۸). وتيان: تۇ دەزانىت ئىمە ھەزىمان لەكچەكانى تۇ نىيە، بى گومان دەزانى چىمان دەۋىت (ھود/۱۱/۷۹). ئايا ب تۇمان نەۋتۋە ھىچ كەس ۋەك مېۋانى رانەگىرېت؟ (حجر/۱۵/۷۰). كاتىك بەقسەكانى رازى نەبوۋن، وتى: خۇزگە دەسلەلتى ئىۋەم دەبوۋ يا دەبوۋمە ستوۋنىكى بەھىز (ھود/۱۱/۸۰). پانى خۇزگە يار يا كەس و كارم دەبوۋ تا ھاۋكارىان دەكردم و منيان لەئىۋە پەنا دەدا. كاتىك ئەمەى وت نىردراۋان دىيان بۇى سوتا و ئەۋان وتيان: ستوۋنەكەى تۇ زۇر بەھىزە. خۇا ھىچ پىغەمبەرىكى نەنارد مەگەر ئەۋەى لەناۋ دارايىەكى فراۋان كە ئەۋەى لەخەلگانىتر بى نىياز دەكرد و دۇىكى بەھىز لەخزم و كەس و كار كەبوۋنە ھاۋرى و ھاۋەلانى. لوت دەرگاكەى بەست و ئەۋان دەستىان بەراۋىز كىردن و چارەسەر

كردن كورد و لوت دەرگاگەي كرده و ئەوان ھاتنە ناو. جېرئىل لەخوا فەرمانى بۇ سزادانىان ويست و خوا فەرمانىدا. بالەگانى خۇي كرده و ھەموويانى كوير كرد. ئەوان ھاتنە دەر و يەكتريان پېشىل كرد چوونكە كويربوون و دەيانوت: خيراگەن و خۇتان رزگار بگەن كە لەمالى لوت جادوگەترين گەسانى سەر زەمى دانىشتوون. فرىشتەگان بەلوتيان وت: ئىمە نېردراوانى خوى تۆين. دەستى ئەوان بەتۇ ناگات. ئەندامانى خىزانەگەت لەكاتزىمىركى شو بېرمەدەر و كەس لەئىوہ نامىنئىتەوہ مەگەر ژنەگەي تۇ كە ئەو سزايەي پېدەگات گەبەوانىتر دەگات. كاتى سزادانى ئەوان بەرمبەيانە، ناييا بەرمبەيان نزيك نىبە؟ (ھود/۸۱/۱۱). ئىوہ بۇ ئەو رىگە و ئەو شوئىنە بېرۇن كەفەرمانتاتان پى دەدەن (حجر/۶۵/۱۵).

خوا ئەوانى بېردە شام و لوت وتى: ھەرئىستاگە ئەوان لەناو بەرن. وتيان كاتى سزادان بەرمبەيانە، ناييا بەرمبەيان نزيك نىبە؟ (ھود/۸۱/۱۱). كاتىك بەرمبەيان گەشت جېرئىل يا مىكايىل بالەگانى خۇي كرده ژىر سەرزەمىنەگەي ئەوان و پىنج دىھاتەكەيان و ئەوانى بۇ ئاسمان بەرز كرده بەشئومبەك ئاسمانىيەگان ئاوازي كەلەشىر و زووژەي سەگەگانى ئەوانيان بېست. ئەوانيان سەر و ژىر و بەردبارانى ئەوان دەستى پى كرد (سجىل) و ئەو كەسانەي لەدەرەوہى دىھاتەگان بوون، لەناو بېرد. ژنى لوت ئەو دەنگەي بېست و وتى: ھاوار، خەلگەكەم! بەردىكىش بەو گەشت و ئەوى كوشت. خوا لوت و كەسەگانى رزگار كرد مەگەر ژنەگەي كەرۇشتە رىزى لەناوچووگان. دەئىن: لەوى چوارسەد ھەزار كەس دەزىان. ئىبراھىم لەوى تىدەپەرى و دەپوت: سەدوم رۇژىك لەناودەجىت. شارەگانى خەلگەكەي لوت پىنج دانە بوون: سەدوم، سەبەجە، عەمرە، دوما، سەعوہ. سەدوم گەورەترين دى بوو.

مردنى سارە ھاوسەرى ئىبراھىم و ژن و منالەگانى ئەو

كەس لەمەدا گومانى نىبە سارە لەشام مرد و لەم كاتەدا ۱۲۷ سال تەمەنى بوو. دەستەيەك دەئىن: ئەو لەدىھاتى ستەمكاران و ياخيان لەكەنعان مرد. دەستەيەك دەئىن: سارە دوى ھاجەر ماومبەك ژيا. گىرپانەوہى راست ئەومبە ھاجەر پىش سارە مرد ھەك لەوتوئىزى ئىبراھىم لەچوونى بۇ مەككە ئامازەمان پىدا و ئەمە راستە

بەخۋاستى خوا.

كاتىك سارە مرد، ئىبراھىم قتورا كچى يەقتن، ژنىك لەكەنغانىيەكانى بۇ ھاوسەرى ھەلبۇزارد و ئەو شەش كورى بۇ ئىبراھىم ھىنايە دونيا: نەفشان، موران، مەدەن، نەشەق، سەرەج، مەدىان. ھەموو منالەكانى ئىبراھىم بەنىسحاق و ئىسماعىلەو ھەشت كەس بوون. ئىسماعىل گەورەترىن كورى ئەو بوو. لەبارەى منالەكانى جگە لەمە داستانى ترىش ھەيە. بەرپەرىيەكان لەرەچەلەكى نەفشانن و خەلكانى مەدىن — بىنەمالەى شوغەيب لەمنالەكانى مەدىان.

دەلئىن دواى قەتورا ژنىكىترى بەناۋى جەجون كچى نەھىرى بەھاوسەرى ھەلبۇزارد.

مردنى ئىبراھىم و ئەو كىتابانەى بۇ ئەو دابەزىن

دەلئىن: كاتىك خوا وىستى گىانى ئىبراھىم بستىنئىت، فرىشتەى مەرگى لەروخسارى پىرەپىياۋىكى كۇنسال بۇ لای نارد. ئىبراھىم بىنى و ئەو لەگەرمادا خواردىنى بەخەلك دەدا و پىرەپىياۋىكى زۇر بەتەمەن بوو.

گوئىدزىژىكى بۇلای ئەو ناردە، سوارى بوو و ھاتە لای. پىرەپىياۋ تىكەى ھەلەمگرت تا بىبات بۇ دەمى بەلام پىشەكى دەمىكردە چاۋ و گوئچكەى خۇى و دواتر دەمىخستە ناۋ دەمىيەو. كاتىك بەسكى دەگەشت، لەخوارىيەو دەھاتە دەر. ئىبراھىم داۋاى لە خوا كرىبوو گىانى نەستىنئىت تا خۇى داۋاى دەمكات. ئىبراھىم وتى: ئەى پىرەپىياۋ بۇ وا دەمكەيت؟ وتى: دەردى پىرىيە. ئىبراھىم وتى: تەمەنت چەندە؟ پىرەپىياۋ دوسالى بەسەر تەمەنى ئىبراھىم زىاد كرىد و بەتەمەنى خۇى لەقەلەمدا. ئىبراھىم بەخۇى وت: دو سالىتر ماۋە گىرۇدەى چارنوسى ئەم پىياۋە بەم. خۋايە من بىبەرەوۋە بۇ لای خۇت. پىرەپىياۋ ھەستا و گىانى ئەوى گرت. لەم كاتەدا ۲۰۰ سالى تەمەن بوو.

دەستەيەك دەلئىن: ئەو ۱۷۵ سالى بوو. من لەم وتارمدا باۋمىرىكەم ھەيە، چۇن دەتۋانرىت ئىبراھىم كەسانىكى دو سال يا زىاتر لەوۋە بىنئىبىت كە لەو گەورەترىن چۈونكە كەسىك دوسەد سال ژيا بىت چۇن كەسىكى نەبىنىوۋە ئەم ئەندازە كەمە

لەتەمەنى ئەو گەورەتر بېت؟ بەلام وايان گىراۋمەتەۋە. لەگەل نەۋمېشدا، ئەو بەناچارى تەمەنى نوحى بېستوۋە و زانىۋىمەتى ئەو گرفتارى ئەم بەدبەختىيەنەبوۋە.

ئەبوزەرى غەفارى لەپىغەمبەر(د.خ) ھەدىسك دەگىرئەتەۋە كە فەرموۋى: خوا دە ھەحىفەى بۇ ئىبراھىم نارد. وتى: وتم: ئەى پىغەمبەر(د.خ) ، ھەحىفەكانى ئىبراھىم جى بوون؟ فەرموۋى: ھەموويان نامۆزگارى: ئەى پاشاى لەخۇرازى زالى تاقى كراۋە، تۆم نەنارد سامانەكانى ئەم ھىھانە كۆبكەيتەۋە تۆم بۇيە نارد تا داۋاكارتىكى ستم لىكراۋ لەمن بگەرنىتەۋە چوونكە من ئەم داۋاكارىيە بى ۋەلام نانيرمەۋە ئەگەر داۋاى كافرىتكىش بېت.

لەناويدا نامۆزگارى بوو لەم شىۋمىيە: عاقل شياۋە ئەگەر عمقلى خۇى نەدۇراندبېت، چەندىن كاتزمىرى تايبەتى ھەبىت، كاتزمىرىك تايادا لەگەل خۋاى خۇيدا راز و نياز بكات، كاتزمىرىك كەبىر لەنافراندنەكانى خوا بكاتەۋە، كاتزمىرىك لىكۆلئىنەۋە لەكارەكانى خۇى بكات و لەخۇى بېرسىتەۋە و كاتزمىرىك لە خۋاردن و خۋاردنەۋەى خۇى بروانىت تا بزانىت لەرىگەى ھەلالەۋە بەدەست ھاتوۋە يا نە. عاقل دەبىت رىبوار نەبىت مەگەر لە سى رىگا: تويشو گرتن بۇ ئەو دنيا، چاك كردنى بارى زيان و چىزۋەرگرتن نە لەرىگەى ھەرام. عاقل پىۋىستە بىنا بېت لەزەمانى خۇى، تىكۆشەر بېت لەكارى خۇى و بارىزەر بېت لەزەمانى خۇى. ھەر كەسىك وتارى خۇى لەگردارى خۇى بزمىرىت، قەسى كەمە مەگەر لەبارەى ئەۋەى بەكەلگى دىت.

ئەو يەكەم كەس بوو مالى دروست كرد، يەكەم كەس ميواندارى ميوانى كرد و يەكەم كەس بوو شەروالى لەپى كرد. جىاۋاز لەمانە شتى ترى زۇريان سەبارەت بەئىبراھىم باس كردوۋە.

چارەنوسی منالەکانی ئیسماعیل کوری ئیبراهیم

پیشتر نامازەمان پێدا بو ئیبراهیم کورەکە ی ئیسماعیلی لەبارەگای خوادا هێشتمووە. ئەو ژنیکی لەجۆرھۆم ھەلبژارد و بەفەرمانی ئیبراهیم دەستبەرداری بوو و ئەوسا ژنیکیتری ھەلبژارد کە خاتوونێک بوو کچی میفیزی جۆرھۆمی. ئەمە ئەو کەسە بوو ئیبراهیم پتیوت: بەھاسەرەکەت بلێ بەردەرگای مائەکە ی بەھیزبوو و من لەو رازیم. ئەو بو ئیسماعیل دوانزە کوری ھینایە دنیا: نابت، قەیدار، ئەزێل، میشا، موسەممەع، رەما، ماش، نازەر، قەتورا، قافس، تەمیا و قەدما. تەمەنی ئیسماعیل – بە پنی گومان- ۱۲۷ سال بوو. لەدوکوری ئیبراهیم نابت و قەیدار خوا عەرەبەکانی دروست کرد. خوا ئیسماعیلی وەک پیغەمبەری عەملاقان و ھۆزەکانی یەمەن ھەلبژارد. ناوی منالەکانی ئیسماعیل بەشیوەیتریش دەبەن. کاتیک زەمانی مەرگی ھات، براکە ی ئیسحاق کردە جینشین خۆی و کچەکە ی دا بە عەیس کوری ئیسحاق. ئەویان لای نارامگاگە ی دایکی ھاجەر لەحیجر بەخاک سپارد.

بیرکردنەوی ئیسحاق کوری ئیبراهیم و منالەکانی

دەلێن: ئیسحاق لەگەن رەفقا (رەفەق) کچی بەتویل پەیومندی ژن و میردایەتی بەست و بو ئەو عەیس و یەعقوبی بەیەک سە ھینایە دنیا. ئەم دووانە، دوانە بوون. عەیس گەورەتر و تەمەنی ئیسحاق لەم کاتەدا شەست سال بوو. عەیس کوری ئیسحاق، نەسمە کچی مامی (ئیسماعیل) ی بەژنی ھەلبژارد و بو ئەو روم کوری عەیس ھینایە دنیا. ھەموو منالەکانی ئەسفەر لەرەچەلەکی ئەون. دەستەپەک خەلک گومان دەکەن ئەشبان یش لەمنالەکان و رەچەلەکی ئەو.

یەعقوب کوری ئیسحاق کەھەمان ئیسرائیل بیت، کچە خالەکە ی لیا کچی لیان کوری بەتویلی کردە ھاسەری خۆی و روبیلی و (گەورەترین منالی بوو) شەمعون، لاوی، یەھودا، زبالون، لەشعر یا یەشعری جاویان بەدنیا ھەلێنا. لیا مرد و یەعقوب

خوشكەكەي ئەۋەي بەناۋى راھىيا كىردە ھاوسەر كە يوسف و بنىامىنى ھىناپە دونىا.
ناۋى ئەۋ بەزمانى عەرەبى شەدەدە. لەدوو كەنيز چوار منالى بوو: دان، نەفتالى، جاد
و ئەشر. يەعقوب دوانزە منالى بوو.

سەدى دەلتىت: ئىسحاق كەنيزىكى كىردە ژنى خۇي كە بەدوو كور دووگيان بوو.
لەكاتى لەدايك بوونى منالەكان، يەعقوب ھەولئىدا زووتر بىتەدەر بەلام عەيس وتى:
سويند بەخوا ئەگەر زوتر لەمن برؤيتە دەر، لەسكى داىكە ھەرا و نازاۋە دروست
دەكەم و دەمىكوزم. يەعقوب كشاىەۋە و عەيس ھاتە دەر و يەعقوب پاژنەي ئەۋەي
گرت و ھاتە دەر. لەبەر ئەمە ئەۋيان بە يەعقوب (شوينكەوتوو) ناۋبرد و براكەي
كە ياخى ونافەرمانى كىرد، ناۋياننا عەيس. عەيس باۋكى زياتر خۇشدەۋىست و
يەعقوب داىكى. عەيس راۋچى بوو، كاتىك ئىسحاق پىر و كوئىر بوو پىنى وت: كورم،
گۆشتى راۋم دەرخوارد بەدە و دواتر ۋەرە لاي من تا لەخوا بۇ ھاۋدەمى تۇ بپارىمەۋە
چوونكە باۋكەم ئەم كارەي بۇ من كىرد. عەيس پياۋىكى تووگن و يەعقوب بى موو
بوو. داىكيان ئەمەي بىست و بەيەعقوبى وت: كورم مەرىك سەر بىرە و بىرژىنە و
پىستەكەي لەبەر بىكە و برؤ لاي باۋكت و بلنى منم، كورمكەت عەيس. يەعقوب ئەم
كارەي كىرد و كاتىك ھات وتى: باۋكە بخۇ. ئىسحاق پىرسى : تۇ كىت؟ يەعقوب وتى:
عەيسم. ئىسحاق دەستى لەجەستەي عەيس دا و وتى: دەستم بەر جەستەي عەيس
دەكەۋىت و لووتم بۇنى يەعقوب دەكات. داىكى وتى: بىخۇ ئەۋە عەيسە. ئىسحاق
خواردى و داۋاي لەخوا كىرد تا پاشاكان و بنەمالەكان لە رەجەلەكى ئەم بن.

يەعقوب ھەستا و عەيس لەراۋ گەرايەۋە و بەباۋكى وت: ئەۋ نىچىرەي وىستبوت،
بۇم ھىناۋى. ئىسحاق وتى: كورم براكەت پىشت كەوت. عەيس سويندى خوارد بى
چەند و چوون يەعقوب دەكوزىت. ئىسحاق وتى: كورم دۇعايەكىش بۇتۇ ماۋتەۋە.
دواتر لەخوا پارايەۋە ژمارى منالەكانى ئەۋ بەنەندازە بەرد و خۇلى بىابان زىاد بىكات
و جگە لەخۇيان كەس فەرمانرەۋايەتبان نەكات.

يەعقوب لەترسى براكەي پەناي بىردە بەرخالى. شەۋ دەرۋىشت و رۇژ لەشۋىنىك خۇي

دەشاردەوه و دەخەوت. لەبەر ئەمە ئەویان ناو نا ئیسراییل (شەو رەو). یەعقوب
 هەردو کچی خالۆی خۆی کردە هاوسەری خۆی و لەبەر ئەمەبوو خۆی گەورە
 فەرمووی: حەرەمە دوو خوشک لەیهک کاتدا بکەنە هاوسەری خۆتان مەگەر ئەوهی
 ئەم کارەتان پێش دابەزینی ئەم نایە کردبێت (نسا/٤/٢٣). یەعقوب لەم دوو خوشکە
 منالی بوو. راحیل بەزانی لەدایک بوونی بنیامینەوه مرد و یەعقوب بریاریدا بۆ بیت
 المقدس بگەڕیتەوه. خالۆی رانە مەرێکی پێبەخشی. کاتێک بەرێکەوتن، تویشویان
 نەبوو و هاوسەری یەعقوب بەیوسفی وت: بتێک لەبتهکانی باوکم بدزە تا داوای
 تویشوی لێبکەین. یوسف یەکیک لەبتهکانی باوکی ئەوی دزی.

یەعقوب یوسف و براگەیی بنیامینی زۆر خۆش دەویست لەبەر ئەوهی ئەم دووانە
 دایکیان نەبوو. یەعقوب بەیەکیک لەشوانەکانی خۆی وت: ئەگەر کەسێک هات و لێی
 پرسین کێین، بڵێن: نۆکەرمانی یەعقوبین کەبەندەیی عەيسە. عەيس ئەوانی بینی و
 هەمان پرساری کرد و هەمان وەلامی بیستەوه و لەبەر ئەمە دەستی لەیەعقوب
 هەلگرت و یەعقوب لەشام دابەزی و لەوی نیشتەجێبوو.

ئیسحاق لە تەمەنی ١٦٠ سالییدا مرد و لەبال نارامگای باوکی بەخاک سپێردرا.

داستانی ئەیووب

ئەو پیاویکی رۆمی لەتەباری عەيس بوو. نەزادنامەیی ئەو بەم شیوەیه: ئەیووب
 کۆری موس کۆری روعیل کۆری عەيس. هاوسەرەکەیی گە لەلایەن خواوە فەرمانی
 پێدرا دەستە گسکێک هەلبگرێت و بەوه لێی بدات (ص/٣٨/٤٤). لیا کچی یەعقوب
 کۆری ئیسحاق بوو. دەستەیهک دەلێن: ئەو رحەمەت کچی ئیبراهیم کۆری یوسف و
 دایکی لەمنالەکانی لوت بوو. کاتێک شتیکی دەویست نوێزی دەخویند و دواتر داوای
 دەکرد.

داستانی ئەو و ھۆکاری گێژدە بوونی لەتافی کردنەوهدا بەم شیوە بوو: ئیبلیس

بيستى فرىشتهكان لەكاتى وتوويز لەگەل يەكتر، سلاو بۇ ئەيووب دەنيرن. لەبەر ئەمە رژدى پيبرد و داواى لەخوا کرد ئەو بەسەر ئەيووبدا زال بکات تا بەهيز بوونى ئەو لەدينەگەى هەلبەسەنگينيت (ئەگەر بتوانيت لەخواپەرەستى دوورى بکاتەوه). خوا ئەوهى تەنيا بەسەر سامانى ئەيووبدا زال کرد. نيبيلىس گەورەكانى سوپاى خۆى لەديوەکان کۆکردەوه. هەموو ملکەكانى بەسەنييه لە دەورووبەرى دەمەشق ملکی ئەيووب بوو. ئەوئ هەزار سەر مەرى بوو لەگەل شوانەکانيان، پينسەد جووت گای نير گە هەر جوتیک بەيوغیکەوه بەستربابوونەوه و هەرکام کۆيلەيەك لتي دەخوړى و هەر کۆيلەيەك ژن و منال و سامانى خۆى لەگەلئدابوو. ساز و بەرگی هەر جووت گايەكى نير، ماگەريک هەلیدمگرت لەگەل يەك ياچەندين بەچکە. کاتيک نيبيلىس ديۆەکانى خۆى کۆکردەوه، بەوانى وت: ئەوهى هيز و زۆرتان هەيه نيشانى بدن چوونکە منيان بەسەر سامانەگەى ئەيووبدا زال کرد. هەر کام لەوان قەسەيەكى کرد. هەموويانى نارد و هەموو سامانەکانى ئەويان لەناو برد بەلام لەگەل ئەمەيشدا ئەيووب وەسفى گەورمىي خواى دەکرد و لەهەولئدان بۇ سوپاس گردن و پەرەستى خوا لەجوولە نەدەگەوت. خواى سپاس دەکرد کەئەو هەموو سامانەى بەو داوه و داواى خۆراگى دەکرد تا لەبەرابەر کيشەکان بەرگە بگريت.

کاتيک نيبيلىس بەمشيۆهى بينى، داواى لەخوا کرد ئەو بەسەر منالەکانى ئەيووبدا زال بکات. خوا ئەوهى بەسەر منالەکانى ئەيووبدا زال کرد بەلام زال بوون بەسەر جەستە و دلئ ئەيووبى پينەبەخشى. هەموو منالەکانى ئەيووبى لەناو برد. ئەوسا لەروخسارى نامۆزگارى منالەکانى ئەيووب گە زانستى فير دەگردن، رۆشته لای ئەيووب و خۆى بە بريندار وداغدار نيشاندا و بەسەرھاتى مەرگی منالەکانى بۇ گيرايەوه تا دلئ ئەيووب نەرم بکات. ئەيووب دلئ نەرم بوو و دلئ سووتا. گريا و مشتئ خۆئى هەلگرت و کردى بەسەريا و نيبيلىس لەم کارە شادمان بوو.

ئەوسا ئەيووب لەکارەگەى پەشيمان بوويهوه و هەولئيدا و داواى ليبوردنئ کرد و فرىشتهكان پيش نيبيلىس گەرانەوهى ئەويان بۇ لای خوا بەرزکردەوه. لەبەر ئەوهى ئەيووب لەپەرەستى خوا و خۆراگى بۇ تاقى کردنەوهى خواى گەوره نەوستا،

نیبلیس داوای لهخوا کرد نهو بهسهر جهستهی نهیوویدا زال بکات. خوا نهوی بهسهر جهستهیدا زال کرد جگه لهدن و زمان و عمقلی که نیبلیس دهستی پنی رانهگهشت. نیبلیس رۆشته لای نهیووب. له نویژدا بوو و سمری لهسوجدهدا. هووی کرده لوتی بهشیوهیهک جهستهی سووتا و گوشتی جهستهی رزی و ههلوهری و پر لهگرم بوو. نهگهر کرمیک لهجهستهی بکهوتایهته خوارهوه نهیووب ههلیدمگرت و دهیخسته شوینهکهی خووی و دمبوت: له رۆزی خواومند بخۆ. توشی گوولی بوو. لهوه خرابتر نهوهی لهجهستهی دومهلهگان دههاتنه دهر بهگهورمیی مهمکی ژنان و دواتر دهتهقین. جهستهی نهو دارزا بهوشیوهی هیچ کهس توانای بهرگهگرتنی بۆگهگهکهی نهوهی نهدههینا و خهئک نهویان بۆ شوینی خوئل رشتنی دهرموهی گوندمکه دوور خستهوه و جگه لههاوسهرهکهی کهس لهو نزیك نهدهگهوتهوه. ژن دههاته لای و نیازهکانی بهراومرده دهکرد. جهوت سال لهو شوینهدا لهسهر زموی کهوت بهلام داوای لهخوا نهکرد بهلا و زیان لهو دوور بکاتهوه. لهسهراسهری زموی کهسێک لهسهر زموی لای نهو ریزدارتر لای خوا نهبوو.

دهستهیهک دهلین: هوکاری تاقی کردنهوی بهم شیوه بوو که سهرزموی شام وشکهسالی دایگرت و فیرعهون کهسێکی بۆ لای نهیووب نارد: وهره لای نیمه، رینگه چارعت ههیه. نهو لهگهال بنهماله و کهسان و خزمهکانی خووی ونهسب و نازهلهکانی بهرمو سهرزمینی فیرعهون بهریکهوت و فیرعهون زموی بهربلاوی بۆ جوتیاری و نازهلداری پی بهخشی. نهوسا شوعهیی پیغهمبهر د.خ) هاته لای فیرعهون و وتی: یا فیرعهن ئایا ناترسیت خوا توره بیت و له تورمیی نهو ناسمان و زموی و دهریا و کیومگان بیته خرۆش؟ نهیووب بیدهنگ بوو و هیچ قسهیهکی بۆ پشتیوانی شوعهیب نهکرد. کاتیک ههردووکیان رۆشتنه دهر خوا وهچی بۆ نهیووب نارد: نهی نهیووب، لهسهرکۆنه کردنی فیرعهون بیدهنگ بوویت چوونکه لهسهرزمینی نهودا بوویت. نامادهی تاقی کردنهوه به. نهیووب وتی: ئایا دلدانهوهی مناله بی باوکهگانم نهدهدایهوه، ئایا بی پهناکانم پهنا نهدهدا، برسیهکانم تیرنهدهکرد و ژنه بیمیردماکانم بی نیاز نهدهکرد؟ لهم کاتهدا ههوری لهویوه تپهیری که لیوهی ده ههزار ناوازی ههوره بروسکه

دەبىسترا و ھەمووان دەيانوت: يا ئەيىوب، كى ئەم كارانەي كرد؟ ئەيىوب مشتى خۆلى ھەنگرت و كردى بەسەريدا و وتى: ھەموو ئەو كارانەم بەھىزى تۆ كرد ئەي خوايە كەۋاتە تۆ كردت. خوا ۋەحى پى فەرموو: نامادەى تاقي كردنەۋە بە. ئەيىوب وتى: دىنەكەى من چى لىدەيت؟ خوا فەرموو: ئەو بۆ تۆ رادمگرم. ئەيىوب وتى: كەۋاتە ترسم نىيە.

دەستەيەك دەلەين: ھۆكارى گرفتار بوونى ئەو شتى تريبوو. وتارى ئەم كەسانە ھاۋشپوۋى باسەكەى نىمەيە.

كاتىك خوا ئەۋەى گرفتارى تاقي كردنەۋە كرد و بەلا بەسەر ئەۋدا بارى، ژنەكەى پى وت: تۆ پياۋيكتىت خوا دۇعاكەى تۆ ۋەلام دەداتەۋە، داۋا لەخوا بىكە چاكت بىكاتەۋە. ئەيىوب وتى: ھەفتا سال لەخۇشيدا بووين دەبىت ھەفتا سالىش لەناخۇشيدا بىين. سوئند بەخوا ئەگەر من چاك بىكاتەۋە سەد قامچى لەتۆ دەدەم. دەلەين: داستانى سوئند خواردنى ئەو بۆ لىدانى سەد قامچى بەمشپوۋىو كە ئىبلىس لەبەردەمى دەرکەوت و وتى: بۆ ئەم بەلایە بەسەر نىۋەدا ھات؟ ژن وتى: چارنوسى خوايى بوو. ئىبلىس وتى: ئەم روبەرۋوبوونەۋەى من لەگەل تۆ چارنوسى خوايى، بەدۋاى مندا بەرىكەۋە. ژن بەدۋايدا رۇشت و ئىبلىس ھەموو سامانەكانى ئەۋانى كەلە دۆلىكدا كۆكردبوۋىۋە، پى نىشاندا و وتى: نوئىز بۆ من بىكە تا ھەموويت بۆ بگەرىنمەۋە. ژن وتى: من ھاۋسەرىكم ھەيە دەبىت فەرمان لەو ۋەربگرم. ژن ھاتە لاي ئەيىوب و ئەۋەى لەۋەى رويداۋوو، ئاگادار كردهۋە. ئەيىوب وتى: نەترانى ئەۋە دىۋوو؟ ئەگەر باشب بەۋە سەد قامچى لىدەدەم. ئەۋسا ئەيىوب ژنەكەى لەخۆى دوور كردهۋە و وتى: خواردن و خواردنەۋەى تۆ لەمن ھەرام بىت و ھىچى لىناخۆم. لەمن دوورگەۋەرەۋە تا نەتبىنم. ژن رۇشت و كاتىك ئەيىوب بىنى ژنەكەى لەخۆى دوور كردهۋە و نىتر خواردن و خواردنەۋەى نىيە و ھاۋرىيەكى بۆ نەماۋمتەۋە، كەۋتە سەر زەۋى و نوئىزى خويند و وتى: خواۋمندا، بەلا و زيان داپگرتەم و تۆ باشتىنى باشەكانى (انبيا/۲۱/۸۲). پى وترا، سەر لەسەر زەۋى ھەنگرە چوونكە دۇعاكەت ۋەلام درايەۋە. قاچت لەزەۋى بدە كە ئەمە ئاۋى خۆ شۇردنى تۆيە و

ئەۋىتىران بۇ خورادئەۋەى تۆ (ص: ۴۲/۳۸). لەم كاتەدا خوا روخسار و قىياھى جارانى بۇ گەراندەۋە.

لەۋلاۋە ژنەكەى وتى: چۆن بەتەنيا بەجىيى بېلّم لەكاتىكدا كەسى لاي نىيە و لەبرسانا دەمرىت يا دېرندەكان دەيخۇن؟ بۇ لاي ئەيووب گەرايمەۋە و بىنى تەندروستە و باش بۆتەۋە بەلام ئەۋى نەناسىيەۋە و سەرىسورما لەۋەى ئەيووبى نەبىنى. لەبەر ئەمە وتى: ئەى بەندەى خوا، ئايا ئەۋ پياۋە نەخۆشەت نەبىنى لىردەدا بوۋ؟ ئەيووب وتى: ئەگەر ئەۋ بىبىنى دەيناسىيەۋە؟ وتى: دەيناسمەۋە. وتى: مەن ئەۋم و ژن ناسىيەۋە.

دەستەيەك دەلئىن: كاتىك وتى (بەلا و زيان مەنى داگرت) كە كرمەكان بە دل و زمانى گەشتن و ترسا لەئەندىشە و بىر كەردنەۋەى خوا دوور بەكەۋىتەۋە. خوا بىنەمالە و ھەموو ئەۋ شتانەى لەدەستىدا بوۋ، بۇى گەراندەۋە. دەستەيەك دەلئىن: خۇى ئەۋانى گەراندەۋە. دەستەيەك دەلئىن: خوا ژنەكەى بۇ گەراندەۋە و لاۋى و گەنجىيەكەى پىيەخسىيەۋە و ئەۋ بۇ ئەيووب بىست و شەش مئالى ھىنايە دونيا. لەم زەمانەدا خوا فرىشتەيەكى بۇ لاي ئەيووب نارد كەوتى: خوا بۇ ئەم خۇراگىرەت كەتۇى پى تاقى كەردەۋە، سلاۋت بۇ دەنيرىت. ھەستە و برۇ سەر خەرمانى خۆت. ئەيووب رۇشتە خەرمان و خوا ھەمورىكى نارد كە كۆلەى زىرىنى داباراندا. ھەندى كات دەبىنرا كۆلەيەك لەخەرمانەكە دەرۇشتە دەر و ئەيووب دواى دەكەوت تا بىگەرئىنئەۋە. فرىشتە وتى: ئايا لەۋەى لەناۋ ئەۋەدايە تىر نابت كە بەدواى ئەۋانى دەرمەۋە رادەكەيت؟ ئەيووب وتى: ئەم بەرمكەتەيش لەبەر كەتەكانى خواى مەنە و لىي تىرناپم.

كاتىك بەلا بەسەر ئەيووب تىپەرى، ھەفتا سالىتر زيا و كاتىك باش بوۋيەۋە خوا ھەرمانى پىدا چىك دارخورما كە سەد لقى بوۋ ھەلبىگىت و يەك جار لەژنەكەى خۇى بدات تا سۆيىندەكەى خۇى بەجىيەنابىت. ئەۋەى ئەيووب وتى: خوايە بەلا مەنى داگرت، دۇعا بوۋ نەگەى و گازندە و بەلگەى ئەمە ئەم ئايەى قورئانە كەدەفەرمىت:

نېمە دۇعاكەى نەومان ۋەلام دايموۋە (انبىيا/۳۱/۴۸).

لەدۇعاكانى ئەيووب: بەنا دەبەم بۇ خوا چاۋى لەسەر من بېت. ئەگەر چاگە بېيىت دايدەپۇشيت و ئەگەر خرابە بېيىت ناشكرائ دەكات. دەئيت: ھۆكارى ئەم دۇعايە ئەۋەبوو سيان لەھاۋدېنەكان و شوپنكەوتوانى ئەۋ بەناۋى يەلدەد و ئەلىفر و سافر بەدوايدا بەرىكەۋتن و كاتىك ئەۋ لەتاقى كىردنەۋەدا بوو، خۇيان لى نىزىك كىردمەۋە بەسەختى نازارىيان دا و سەركۆنەيان كىرد و وتيان: تۆ تاۋانىكت كىردوۋە كەس نەكىردوۋە و لەبەر ئەمەيە ئەشكەنچە لەتۆ ھەلناگىرئيت. وتووئىزى شەپنەنگىزانەى ئەۋان درىزەى كىشا و لەم كاتەدا لاۋىك كە لەگەل ئەۋاندا بوو، ھاۋارى كىرد و وتى: لەقسەكانتان باشتىن وتەتان لەبىركىرد، لەبەھىزتىن و چاگىرتىن كىرمەكانى. ئەيووب لەملى نىۋە ماف و رىزى ھەيە زىاتر لەۋەى نامازمەتان پېدا. ئايا دەزانن مافى كىتەن خواردوۋە و رىزى كىتەن شكاندوۋە و رەخنە لە چ كەسك دەگىرن؟ ئايا نازان ئەيووب ئەمىرۆ پىغەمبەرى خوايە و رىزدارتىن ئافرىنراۋەكان لاي ئەۋ؟ نەتانزانى و خوا نىۋەى ناگادار نەكىردمەۋە كە لەكارىك لەكارمەكانى ئەۋ تۈرمەيە و شتىك لەۋ رىزەى بەبەندەكانى خۇى دەبەخشىت لەۋى ۋەرنەگرتۆتەۋە. ھەرۋەھا ئەيووب بەدريزايى ئەۋ زەمانەى لەگەلئىدابوون جگە لەكارى راست و چاگە ھىچىترى نەكىردوۋە و جگە لەۋتەى راستى نەھىناۋەتە سەرزمان. ئەگەر بەلا بۇتە ھۆى ئەۋەى لەبەرچاۋى نىۋەدا سووك بېت و لەبەر چاۋ و دلتان كەوتوۋە، باش دەزانن خوا بەردەۋام پىغەمبەرمەكان و راستكاران و گىانبازانى و شىاۋمەكانى خۇى گىرفتارى تافى كىردنەۋە دەكات و تافى كىردنەۋەى ئەۋان نىشانەى تۈرمەيى يا سووك بوۋنى ئەۋان لاي خوا نىيە بەلگو ھۆكارىكە بۇ رىز گىرتن لەۋان.

لەم شىۋە قىسانەى زۆر كىرد.

دواتر زىادى كىرد ئەگەر دەكەۋتنە بىرى شكۆ و مەزنى خوا و بىرى مەرىگەن دەكىردمەۋە، زەمانەكانتان لال دەبوو و دلتان دەشكا و بەلگەكانتان لەمەك دەپچرا. ئايا نازانن خوا ئەۋ بەندەنەى ھەيە كەترس لەۋ، ئەۋانى لەناخاۋتن دوور خستۆتەۋە بى

ئەۋەى لەقسە كىردن سىست و يا لە گىفتوگۆ ناتەۋان بىن؟ ئەۋان فرەزانان و زاناكان و ناگاناكان لەخاۋەند و نىشانەكانى ئەۋان. بەلام چوونكە ئەۋان گەورمىي خوا بىر دېننەۋە، دلەكانىيان دەشكىت و زمانەكانىيان سىست دەبىت و عمقلىيان دەپەرىت و ئەندىشەكانىيان لەترسى خوا دەشەلژىت. كاتىك دېنە ھۆش، بەكارى چاكە بەرمو خوا دەروڭ، خۇيان لەستەمكاران دەژمىرن ھەرچەندە لەچاكەكانن، لەگەل گوناخكاران خۇيان بەھاوسەنگ دەزانن ھەرچەندە وشيارن و خۇبارىز بەلام ئەۋان ھەرچى زىاتر بۇ خۋاى گەورە ھەۋن بەدن بەگەمى دەزانن و گەم بۇ ئەۋ بەھىچ دەزانن. گارە چاكەكانى خۇيان لەبەرابەر خوا لەبەرچاۋ ناگرن بەلكو لەھەر شۋىتىك و لەھەر كاتىك ئەۋان بىننن ترساو سەرلېشىۋاون.

كاتىك ئەيۋوب قسەگەى ئەۋەى بىست وتى: خوا زانستى خۇى بەخۇشەۋىستى خۇى لە دللى ورد وگەورەدا دەچىنىت و ھەرچى لەدلدا بىت، دېتە سەرزمان. حىكمەت نە لەتەمەن و پىرى بەدەست دېت نەلەدرىزايى تاھى كىرنەۋە. كاتىك خوا بەندمىەك لەمنالىيەۋە فەرزان پەرۋەدە بكات، بىنگەى ئەۋ لای فەرمانرەۋاكان دەلەرزىنىت. ئەۋسا روى كىردە ئەۋ سىيانە وتى: ترسان پېش ئەۋەى ئىۋە بىرسىنن و گىران پېش ئەۋەى لىتان بەن. ئىۋە چىتان لىدىت ئەگەر پىتان بلېم سامانى خۇتان لەرىگى خوادا بىەخشن رەنگە خوا من لەم بەلایە رزگار بكات يا بلېم قوربانىيەك بىن رەنگە خوا لەمنى ۋەرىگىت و رازى بىت. ئىۋە ھەلخەلەتاۋن و گومان دەمكەن بەچاكەكارى خۇتان لەبەلا و زىان دووركەۋتۈنەتەۋە. ئىۋە سنورتان بەزانن و خۇتان بەرىزدار ھەژمار كىرد. ئەگەر قسەى راست ببىستن و بەباشى لەپەيۋەندىيەكانى خۇتان و خوا بىروانن، ئىرادى زۇر لەخۇتاننا دەبىنن كە خوا بەجل و بەرگى بەختەۋەرى داپېۋىشۋە. من لەرابردوۋا بەۋ شىۋە بووم خەلك رىزىان لىدەگىرتەم و باۋەرىيان بە قسەكانى من دەكىرد. مافى من ناسراۋ و دادى من لەدوژمن سەندراۋ. ئەمرۇ بەۋ شىۋەم نە دەنگەم ھەيە بۇ وتن و نەقسەيەك بۇ ببىستن و نەۋتارىك تا بەمەۋىت لەگەل ئىۋەدا باسى بكەم. ئىۋە لەۋ نازارەى خوا بۇى ناردوۋ بە نازارتەن.

پشتى تىكىردن و سەرى بۇ دەرگى خا بەرز كىردەۋە. داۋاى ھاۋكارى لىكىرد و

لەبارمگای ئەو دەستی بەگريان کرد. وتی: خوايە، بۇ منت نافراند؟ خۆزگە ئەگەر دوژمنم دەبوو، دروستت نەدەکردم. خۆزگە پەلەيەك خوين دەبووم و لەدايك دەرزام. خۆزگە گوناحەكەى خۆم دەزانى و ناگادار دەبووم لەوەى بۇ روى خۆشەويستىت لەمن دوور خستۆتەوه. نایا ئەگەر منت دەمراند بۆم باشتر نەبوو. نایا بۇ بى كەسان مال، بۇ ھەزاران حال، بۇ بى باوكان باوكيكي دادپەرورەر و بۇ بۆھەژنان سىبەرى سەر سەر نەبووم؟ خوايە بەندەيەكى سووك و لاوازم. ئەگەر باشە دەكەم بە ھیزی تۆ دەيكەم و ئەگەر خراپەدەكەم سزا لە تۆ وردەگرم. منت گيرۆدەى بەلا کرد و زيانت پى بەخشيەم كە ئەگەر بە سەر كىوا داددەبەزانە لەھەلگرتنى ناتەوان دەبوو. من بەم سستی و لاوازيە چۆن دەتوانم بەرگەى بگرم؟ سامانم رۆشت و دەستی نیازمەنديەم دريژ کرد. كەسانىك خواردينان بەمندا كەخواردنم بەوان دابوو. تىكەيەك بەمن دەدەن و منەتەم بەسەردادەكەن و سەرکۆنەم دەكەن. منالەكانم لەناوچوون و ئەگەر يەكك لەوان دەما ھاوکاری دەکردم. بنەمالەكەم لىم وەريز بوون، خزم و كەس و كار لەمن دابراون. ناشانكان خويان بەناشانا دەزانن، ھاوريكان پشتيان تىكردووم، مافەكانم پيشيل كراون و چاكەكانم لەبىرچوونەتەوه. ھاوار دەكەم و ەلام نادەنەوه و داواى لىبووردن دەكەم و لە من خۆش نابن. كۆيلەى خۆم بانگ کرد و ەلامى نەدامەوه و لاى دايكەم گريام بەلام گوڤى لىنەگرتەم. چارەنوسى تۆ بوو منى نازاردا و لاوازی کردم و فەرمانى تۆ بوو منى نەخۆش خست. ئەگەر خوا ترس لەدلم دوور بخاتەوه و زمانم بكاتەوه تا بە دەمى پر قسە بكەم - و ئەوسا لەسەر بەندەكان رەواى بكات لەگەل گەورەى خويان بەلگەيان ھەييت-ھىوادارم من لەم كارە ببەخشييت. بەلام ئەو منى دابەزانەد و خۆى بۇ شوڤنىك بەرز بوويەوه. من دەبينىت بەلام من ئەو نابىنم. قسەى من دەبيستيت بەلام من قسەى ئەو نابىستم. نە بەخۆشەويستىيەوه لىي روانىم و نە لام زيا تا وتەيەك لە بى گوناحى خۆم بىنمە سەرزمان و خۆم بە بەرگرينامەيەك بەھيز بكەم.

كاتىك ئەيووب قسەى گەياندە ئىرە، ھەورىك دەركەوت و سىبەرى خستە سەر و ناوازيكى لىبيست: خوا دەفەرمىت: يا ئەيووب، لەتۆ نزيك بوومە و بەردەوام لىت

نزيك بووم. ھەست و بەلگەى خۆت بىنەرھوھ و بى گوناحى خۆت بىسەلینە. لەپىگەى زۆردارىك بىستە چوونكە شياو نىيە جگە لەزۆردارىك لەگەن من بەبەلگەھوھ قسە بكات. دەمبىن لەدەمى شىر دەدمىت و ھەوسار لەدەمى ئەژدىھا. رووناكى بە شايمەن ھەلدەسەنگىنىت و با بەپىوانە دەپىوى. خۆر دەمكەيتە ناو ھەنبانەوھ و ھەنگاۋ لەرىگەى گەرانەوھ بۇ دوىن ھەلدەگرىت. گيانى تۇ بەلایەكى بەسەر تۇدا ھىناۋمكە بەو كەمە ھىزەى خۆت ناتوانى ھەلىبگرىت. وىستت بەلاۋازى خۆت روبەروى من بىيتەوھ يا بە مانى لائى خۆت من بىدەنگ بەكەيت يا بەھەلىت و پلىتەكانى خۆت زارى وتوويز بەمن بدۇرىنىت. ئەو رۇزەى زەویم ئافراندا لەبەرابەر مندا چى بوويت؟ نایا دەزانى بە چ ھىزىك ئافراندم و سەقامگىرم كىرد؟ تۇ لەكوى بوويت ئەوساتەى ئاسمانم ۋەك سەققىك بى كۆلەكە لەھەوادا راگرت؟ نەرشتەيەك ھەيە بەشوىنىكەوھ بىبەستىتەوھ و نەكۆلەكەيەك لەسەر بى رايىبگرىت. نایا عمقلى تۇ دەگاتە ئەو شوىنەى رووناكى تيا دروست بەكەيت يا ئەستىرەكان لەناۋىدا بسورىنىت و يا شەو و رۇزى تيا تىكەلاۋ بەكەيت؟

ئەو ھەورە لەھىز و ئافرىنراۋەكانى خوا قسەى زۇرى كىرد.

ئەيووب وتى: لەھەموۋى ئەمانە كەمتر و كورتترم. خۇزگە زەوى قەلشتى دەبىرد و منى تيا رۇدەچوم و وتەيەك كە تۇى تۇرە دەمكىد نەمدەھىنايە سەر زمان. خوايە، بەلا دەورى گىرم و دەزانم ھەموۋى ئەوھى ئامازت پىندا، دروست كراۋى دەست و پەرورەدەى ھىزى تۇ و چارنەندىشى فرەزانى تۇيە. تۇ ھىچ شتىك ناتەوانت ناكات و ھىچ شتىك لەتۇ داپۇشراۋ نابىت. تۇ ئەوھى لەناۋ دلەكاندايە، دەيزانىت و لەبەلاكەى من شتى زۇرت دەزانى كەخۇم نەمدەزانى. من لەھىزى لەپىشى تۇ ھەندى شتم لەرىگەى بىستەنەوھ دەزانى بەلام ئىستا بەچاۋىش دەبىبىنم. ئەوھى وتم بۇ ئەوھ بوو داۋاي لىخۇشبوۋىنى من ۋەربگرىت و تۇ بىدەنگ بوويت تا خۇشەويستى خۆت بۇ من بگەرىنىتەوھ. ئىستا دەست دەخەمە سەر دەمى خۇم و زمان بە دىان دەگەزم و روخسار دەخەمە سەر خاك و كۆلمى خۇمى تىدەسوم. ئىتركارىك ناكەم تۇ بەناپەسەندى بزانىت.

ئەيۋوب ئەمەي وت و لە خوا پارايەوہ.

خوا فەرموۋى: يا ئەيۋوب فەرمانەكەي من بەسەر تۆ سەپا و خۆشەۋىستىم پىش تورمىيم گەوتەرە. تۆم بەخشى و سامانەكەي تۆ وەك خۆي دەگەرئىنمەوہ تا بۆ داھاتوۋانى تۆ نىشانە بىت. بۆ ئەوانەي بەلايان بىنيوہ وانىەك و بۆ خۇراگران دلدانەومىەك. ئىستا قاچ لەزمۇي بدە كەئوۋىكى سارد و فىنك بۆ خۇشۇرىن و خواردنەومىە (ص/۴۲/۲۸). لەم ئاۋەدا ھۆكارمكانى باش بوونەومى تۆ ھمىە. بۆ ھاورىكانت قووربانى بكە و داۋاي لىبووردنجان بۆ بكە كە لەنازاردانى تۆ گوناحيان كرد و دەستيان بۆ ناھەرمانى كردنى من درىز كرد.

ئەيۋوب قاچى لەزەويدا و كانىيەكى لىھەئقولاً و خۆي تيا شۆرد و خوا بەلاي لەسەر ئەو ھەنگرت. ئەوسا ھاتەدەر و دانىشت. ژنەكەي ھات و پرسیارى ئەيۋوبى كرد. ئەيۋوب وتى: ئايا ئەو دەناسىت؟ ژن وتى: بەلى، بۆ نەيناسم؟ ئەيۋوب بزمىەك گەوتە سەر لىۋى و ژن بەھۇي پىكەننەوہ ناسىيەوہ. ئەوي گرتە نامىز و لەنامىزى خۇيدا رايگرت. ھەموو سامان و منالەكانى بۆ گەرايەوہ.

بۇيە لىرەدا نامازەم بە داستانەكەي ئەودا چوونكە دەستەيەك كەس دەلئىن ئەو لەرۇزگارى يەعقوبى پىغەمبەردا بووہ.

دەلئىن: تەمەنى ئەيۋوب ۹۲ سال بووہ و لەكاتى مردنى، كورمكەي، حوملى كردە جىگرى خۆي. خوا داۋاي ئەو، كورمكەي، بەشرىنى بۆ پىغەمبەرى ھەلبۇارد و ناۋى نا ذوالكفل بوو و لەشام مايەوہ تا كاتى مردن. تەمەنى ئەو ۷۵ سال داۋاي خۆي كورمكەي عەبدواللەي كردە جىگرى خۆي. خوا داۋاي ئەو پىغەمبەرىكى دىكەي رەۋانە كرد:

شوعەيب كورى زميعون كورى عەنقا كورى سابت كورى مودەيەن كورى ئىبراھىم .

داستانى يوسىف

دەلئىن ئىسحاق لە ۱۶۰ سالتىدا مرد. ئارامگاي ئەو لاي ئارامگاي باۋكى ئىبراھىمە و دو كورەكەي يەعقوب و عەيس ئەويان لەكىلگەي جىيروون بەخاك سپارد. تەمەنى يەعقوب ۱۴۷ سال بوو. كورەكەي يوسىف نىۋەي جوانىيەكەي لەباۋكى بۇ بەجىمبابوو و نىۋەكەيترى لەدايكي. يەعقوب ئەۋەي بەدەست خوشكەكەي خۇي ، كچەكەي ئىسحاق، سپاردبوو. پوور بەتەۋاۋى دلئىدا بە كورى براكەي خۇي و يوسىف بە تەۋاۋى پوورمەكەي خۇي خۇشدەۋىست. جارئك يەعقوب بەخوشكەكەي خۇي وت: خوشكەكەم يوسىف بەمن بسپىرە چوونكە سوپند بە خوا بى ئەو ناتوانم بزم. خوشك وتى: با ئەو چەند رۇژئك لاي من بىت رەنگە ئەمە ببىتە ھۇي ئارامى من. ئەوسا ئەو ژنە پىشتىنەكەي ئىسحاقى ھەلگرت و لە پىشتى يوسىفى بەست (كە لاي ئەو بوو، چوونكە ئەو گەورمترىن منالى ئىسحاق بوو) دواتر وتى: پىشتىنەكە ون بوو، بزىانن كى ھەلىگرتوو. چەند كەسك بەدۋاي پىشتىنەكەدا گەران و خوشكەكەي يەعقوب وتى: كەسانى ناو مال بگەرىن. ئەوان گەران و پىشتىنەكەيان لاي يوسىف دۇزىيەۋە. لەنايىنى ئەواندا بەم شىۋە بوو خاۋمن مال دزى دەگرت (لاي خۇي راي دەگرت و بەنەگەرى زۇر دەيكرە كۆيلەي خۇي) و ھىچ كەس لەم كارمدا دۇزىيەتى نەدەگرت. ئەو ژنە يوسىفى ھەلگرت و لاي خۇي رايگرت تا ئەۋساتەي مرد و دواتر يەعقوب ئەۋى گەراندەۋە بۇ مال. ئەمە ئەو شتە بوو دواتر براكانى يوسىف باسىان كرد و وتيان: ئەگەر بنىامىن دزى كردبىت براكەيشى يوسىف پىشتەر ئەم دزىيەي كردوو (يوسىف/۱۲/۷۷). لەبارەي دزىيەكەي ئەو نامازمىان بەبابەتى ترىش داۋە كەنامازمەدان بىيان پىشت گوى خراۋە.

كاتىك براكانى يوسىف خۇشەۋىستى و سەرنجى باۋكىيان بۇ يوسىف بىنى، رۇدىان پىرد و ئەم كارەيان لا گران بوو. يوسىف لەخەۋدا بىنى يانزە ئەستىرە بەخۇر و مانگەۋە نوپۇزى بۇ دەبەن. خەۋمەكەي خۇي بۇ باۋكى گىرايەۋە و تەمەنى لەم كاتەدا دوانزە سال بوو. باۋك پىيوت: كورم خەۋمەكەي خۇت بۇ براكانت مەگىرەرمۋە نەكا فرىوت بەدەن چوونكە دىۋ بۇ مرۇف دوزمىنكى ئاشكرايە (يوسىف/۱۲/۵). يەعقوب خەۋمەكەي

بۇ لىكدايەۋە و وتى: بەمشۆمىيە خۋاكت تۆ ھەلدەمبىزىرىت و جۆنىيەتى كىردنەۋەى نەئىنيەكانت فىردمكات (يوسف/۱۲/۶).

ھاوسەرەمكەى لەۋتەكانيان ناگادار بوۋىيەۋە. يەعقوب پىئى وت: ئەى ژن، ئەۋەى يوسف وتى، با نەئىنى بىت و بەمنالەكانى خۆت مەئى. وتى: نەئىنى دەبىت. بەلام كاتىك منالەكانى يەعقوب لەشۋانى گەرانەۋە بۆمان، خەۋمكەى يوسفى بۇ ئەۋان گىرايەۋە و لەبەر ئەمە رزدى بردنى ئەۋان بۇ يوسف زىادى كىرد. ئەۋان بەم ژنەيان وت: ئەۋ لەخۆر جگە لەباۋكمان و لە مانگ جگە لەتۆ و لە ئەستىرەكان جگە لەئىمەى نەبىستوۋە. كورى راحىل دەيەۋىت سەرۋەرى ئىمە بكات و بلىت سەرۋەرى ئىۋەم. لەئىۋان خۆياندا راۋىزىيان كىرد و بىرپارىياندا يوسف و يەعقوب لەيەك دوور بەكەنەۋە. بەيەكيان وت: يوسف و بنىامين لەئىمە لاي باۋكمان خۆشەۋىست تر و رىزدارترن و ئىمە دەستەيەكىن دەكەس. باۋكى ئىمە لەم خۆشەۋىستىدا لە گومرايىدايە و دەستى بۇ كارىكى ھەلە بردوۋە كە ئەۋ دوۋانەى پىش ئىمە خستوۋە. يوسف بىكوزن يا بۇ سەرزمەۋىنىكى دوور، دوورى بىخەنەۋە تا روى باۋك و خۆشەۋىستىيەكەى بۇ ئىۋە بگەرىتەۋە و ئىۋە دۋاى ئەمە چاكەكار بن (يوسف/۱۲/۸—۹). و بۇ لاي خوا بگەرىنەۋە.

بىزەرىك لەۋان كە يەھودا بوو و باشترىن و عاقلترىنيان بوو، وتى: يوسف مەكوزن جۋونكە كارىكى دژۋارە بەلكو بىخەنە ناو چائىك تا كارۋانىان ھەلبىگرنەۋە (يوسف/۱۲/۱۰). ئەۋ بەئىنى ئىۋەرگرتن كەيوسف نەكوزن. لەم كاتەدا ھاۋرا بوون برۆنە لاي يەعقوب و قەسى لەگەلدا بەكەن تا يوسف لەگەل ئەۋان بۇ دەشت و بىبابان بنىرىت. ئەۋان رۆشتنە لاي و لەبەرامبەرىدا ۋەستان - ئەمە كارىك بوو بەردەۋام لەكاتى پىشكەش كىردنى داۋاكارى دەيانكىرد. كاتىك يەعقوب ئەۋانى بىنى وتى: داۋاكارىتان جىيە؟ وتيان: ئەى باۋكە، تۆ چىت بەسەر دىت وا يوسف لەئىمە دوور دەخەيتەۋە ھەرچەندە ئىمە چاكەى ئەۋمان دەۋىت. ئەۋ دەپارىزىن تا بۇ مائەۋەى دەگەرىنەۋە. بەيانى لەگەلمان بىننرە بۇ دەشت، ئىمە مەرۋماتلە دەلەۋمىرىنن و ئەۋ بۇ خۆى گەمە بكات و ئىمە پاسەۋانىن بۆى (يوسف/۱۲/۱۱—۱۲). يەعقوب پىئى

وتن: خەم دامدەگرېت كاتېك ئەو لەگەل خۇتاندە دەبەن و دەترسەم گورگ بېخوات و لىي بى ناگا بن (يوسف/۱۲/۱۳). و نەزانن چى بەسەر ئەودا ھاتوۋە. بۇيە ئەۋەى وت چوونكە لەخەودا بېنيوبوۋى يوسف لەسەر كېۋىكە و دە گورگ ھېرشىان كردۋتە سەر تا لەت و پەتى بكەن. يەكېك لەگورگەگان پىشتىۋانى لىكرد و لەم كاتەدا زەۋى قەلەشتى برد و يوسف تايىدا رۇچو و نەھاتەدەر مەگەر دۋاى سى رۇژ. لەبەر ئەمە لەگورگ بۇ گيانى يوسف دەترسا.

كورەگان پىيان وت: نەگەر گورگ ئەو بىخوات (نېمە دەستەيەكى دە كەسىن) لەم كاتەدا ھەموومان لەتاۋانبارانين (يوسف/۱۲/۱۴). يەعقوب بەمە نارامى گرت و يوسف وتى: باۋكە من لەگەل ئەۋاندا بىنېرە، نايە بەمە رازى نىت؟ وتى رازىم؟ دەستورى بەودا و جل و بەرگى لەبەر كرد و لەگەل ئەۋان رۇشت و ئەۋان (تا ئەو كاتەى چاۋى يەعقوب دەيىبنى) رىزيان لىدەگرت. كاتېك گەشتە دەشت، دوزمنايەتيان لەگەل ئەو ئاشكرا كرد بەشېۋەيەك ھەركاميان لىي دەدا. يوسف پەناى دەبىردە ئەۋىتر و ئەۋىش لىي دەدا. چىتر لەناۋ ئەۋاندا برايەكى مېھرىمانى نەدۇزىيەۋە. ئەۋەندەيان لىيا نىك بوو لەناۋى بېن. يوسف دەيقىزانند: ئەى باۋكە گيان، بىروانە ئەم كەنىز زادانە لەگەل كورە خۇشەۋىستەكەى تۇ چى دەكەن.

كاتېك نىك بوو بىكوژن، يەھودا پىي وتن: نايە بەلېنتان بەمن ئەدا نەيكوژن؟ ئەۋان بىردىانە سەر چالى ئاۋەكە و شانەكانيان بەستەۋە و كراسەكەيان داگەند و ھىريان دايە ناۋ چالەكە. يوسف وتى: ئەى برا خۇشەۋىستەكانەم، كراسەكەم بەمن بىدەنەۋە تا لەناۋ چالەكە خۇمى پى داپۇشم. وتيان: خۇر و مانگ و يانزە ئەستىرەكە بانگ بكە تا بىنە ھاۋدەمى تۇ و لەتەنيايى رىزگارت بكەن. وتى: خەۋى لەو شىۋەم نەبىنيۋە. ئەۋيان بۇ ناۋ چالەكە شۇر كىردەۋە و كاتېك گەشتە نيۋە، بەرەلەيان كرد چوونكە دەميانويست بىرېت بەلام لەبەر ئەۋەى چالەكە پىرناۋ بوو، كەۋتە ناۋى و دواتر پەناى بىردە تاشە بەردىك و رۇشتە سەرى. بانگان كرد، گومانى كرد بەزەميان پىيادا ھاتۇتەۋە بەلام ئەۋان دەميانويست بەردى بۇ ھىرېبەنە خوار كەيەھودا رىگەى لەم كارە گرت.

خا وەحى بۇ يوسىف نارد: بى گومان رۇژىك لەرۇژەكان ئەوان لەكارمەكانيان ناگادار دەمكاتەۋە بەشىۋەيەك ئەوان ھەست بەنەئىنەيەكەى نەكەن (يوسىف/۱۲/۱۵). يانى ئەوان نەئىنى وەحى نازانن يا لەو رۇژەدا (لەداھاتوودا)يوسىف ناناسنەۋە.

شەو بە دەم گىرانەۋە گەرەنەۋە بۇ لاي باوكيان و وتيان: ئەى باوكە، نىمە رۇشتىن بۇ تىرھاۋىشتن و يوسىفمان لاي جل و بەرگەكانى خۇمان دانا و گورگ ئەۋى خوارد(يوسىف/۱۲/۱۷). باوك پىنى وتن: بەو شىۋە نىيە، بەلكو جەستەكانى نىۋە كارىكى بۇ دروست كرد. كراسەكەى نىشانى من بدمن. ئەوان كراسەكەيان نىشاندا. يەعقوب وتى: گورگىكى مېھربانتر لەمەم نەبىنىۋە، كورپەكەمى خواردوۋە بەلام كراسەكەى نەدراندوۋە. قىزاندى و كەۋتە سەر زەۋى و بى ھۇش بوو و بۇ ماۋىەك لەو حالەدا ماىەۋە. كاتىك ھاتە ھۇش، زۇر گىرا و كراسەكەى گرت و ماجى كرد و بۇنى كرد.

يوسىف سى رۇژ لەجالەكەدا ماىەۋە. خا فرىشتەيەكى نارد و دەستەكانى ئەۋى كىردەۋە. كاروانىك ھات و مەشكى خۇيان بۇ ئاۋ ناردە خوار، يوسىف خۇى پى ھەلۋاسى و ئەو پىاۋە بەرزى كىردەۋە و وتى: ئەى ھاۋار(لەخۇشيا) كورپىك لەجالەكە ھاتەدمر. ئەۋيان داشارد و ەك كالا لەقەلەمىاندا (يوسىف/۱۲/۱۹). ئەو كەسەى بەرزى كىردەۋە لەگەل ھاۋرىكانى ئەۋيان داشارد تا كەسانى دىكە نەئىن نىمە لەمەدا بىكەنە شەرىك. بەھاۋرىكانىان وت: خاۋەندەكانى ئاۋ ئەم كورمىان ەك كالاىەكى بازىرگانى بەئىمەدا.

يەھودا خورادنى بۇ يوسىف ھىنا بەلام ئەۋى لەناۋجالەكەدا نەبىنى و كاتىك رۋانى ئەۋى لاي كارۋانەكە بىنى و براكانى لەم كارە ناگادار كىردەۋە. براكان رۇشتە لاي ئەو پىاۋە و وتيان: ئەم بەندە ھەلاتوۋە ھى نىمەيە. يوسىف لەۋان ترسا وبەسەرھاتى خۇى باس نەكرد و كارۋانىان ئەۋيان بەبەھايەكى كەم لەبراكانى كرىبەۋە. دەستەيەك دەئىن بىست درەم و دەستەيەك دەئىن چل درەم. ئەۋان يوسىفان بىردە مىسر و خاۋەنەكەى جل وبەرگى لەبەر كرد و بەمەبەستى فرۇشتن نىشانى

خه‌لکانیدا. قۆتفیر یا نۆتفیر که به‌وتهی قورن‌ان هه‌مان عه‌زیزه، نه‌وی کرپیه‌وه.

عه‌زیز خه‌زینه‌داری میسر بوو. پاشای میسر له‌م سه‌رده‌مه‌دا ریان کوری وه‌لید پیاویک له‌ عه‌ملاقان بوو. ده‌لێن: ئەم پاشایه‌ نه‌مرد تا باومری به‌یوسف هینا. ئەو مرد و یوسف زیندوو بوو. دواي ئەو قابووس کوری مه‌سه‌هب پاشایه‌تی گرت‌ده‌ست. یوسف بۆ خواپه‌ره‌ستی هانیدا به‌لام باومری نه‌هینا.

کاتیك ئەو پیاوه یوسفی کرپیه‌وه و بردیبه‌وه مال، به‌ژنه‌که‌ی (راعین) وت: ریز له‌م لاوه بگره‌ ره‌نگه‌ سوودمان پێ ببه‌خشیت و کاتیك گه‌شه‌ بکات و گه‌وره‌ بیت و هه‌ست به‌کارمکانی ئێمه‌ بکات هاوکارمان بیت یا ئێمه‌ وه‌ک منالی خۆمان هه‌لیگرینه‌وه (یوسف/١٢/٢١). ئەو پیاوه له‌گه‌ل ژنان تیگه‌لاو نه‌ده‌بوو. راعین ژنیکی جوان و نه‌ندام رێک و سامانیکی زۆری له‌به‌رده‌ستا بوو.

کاتیك له‌ژیانی یوسف سی و سێ سال تیپه‌ری، خواوه‌ند زانست و حیکمه‌تی فی‌رکرد و ئەمه‌ پێش پێغه‌مبه‌ری ئەو بوو. ژنی عه‌زیز یانی راعیل ئەوه‌ی بۆ لای خۆی بانگ کرد و درگاگانی له‌سه‌ر ئەو و خۆی داخست و بانگی کرده‌ پێش. یوسف وتی: په‌نا به‌خوا، هاوسه‌ری تۆ گه‌وره‌ی منه‌ و ریزی له‌من گرتووه‌. سه‌مه‌کاران رزگاربان نابیت (یوسف/١٢/٢٢). مه‌به‌سته‌که‌ی ئەوه‌ بوو ده‌ست بردن بۆ ئەو ژنه‌ خیانه‌ته‌ و سه‌مه‌یکی گه‌وره‌یه‌. ژن جارێکیتر رویتیکردموه‌ و جوانیه‌کانی نیشان کرد تا هه‌ستی ببزوینیت. وتی: ج قژیکی جوانت هه‌یه‌! یوسف وتی: یه‌که‌م شته‌ له‌جه‌سته‌م هه‌لدموهریت. ژن وتی: چاوه‌مکانت زیاد له‌راده‌ جوانن. یوسف وتی: چاوه‌مکانم یه‌که‌م شته‌ ده‌که‌ونه‌ سه‌ر زه‌وی. ژن وتی: ج روخساریکی جوانت هه‌یه‌! یوسف وتی: کاتیك به‌رم ده‌یخه‌نه‌ سه‌ر خاکی. ژن به‌رده‌وام ده‌یویست هه‌ستی ببزوینیت و یوسفیش هه‌ستی بزوا و به‌ندی شه‌رواله‌که‌ی کردموه‌. له‌ناکاو روخساری یه‌عقوبی بینی که‌په‌نجه‌ی به‌دیان ده‌گه‌زیت و ده‌لێت: یا یوسف، هاوانامیزی مه‌به‌ چونکه‌ کاری تۆ تا کاتیك هاوانامیزی نه‌بوویت وه‌ک بالنده‌یه‌که‌ له‌ترۆپکی ناسمان به‌لام نه‌گه‌ر هاوانامیزی بیت کاری تۆ هاوشیوه‌ی بالنده‌یه‌که‌ له‌ناسمان بکه‌وێته‌‌خوار و به‌مریت.

دهستههك دهئین: یوسف لهنیوان دوو رانی ژنهكه دانیشته بهلام لهسمر دیوار نوسراویکی بینی بهم شیویه: لهزینا نزیك مهكهونهوه چوونكه بی گومان کاریکی قیزیهون و ریگهیهکی ههئیه (اسرا/۱۷/۳۲). کاتیک بورهانی خوی بینی، ههستا و رایکرد و رۆشت بهلام ژن پینش لهگهشتنی نهو بهدەرگا، گرتی و کراسهکهی لهپشتهوه راکیشا و دراندی. ههردووکیان هاوسهری نهو ژنهیان لهناو دهرگاگهدا بینی و کوره پورمهگهیشی لهگهئیدا بوو. ژن لیرهدا بابتهکهی ناوهژۆ کرد و بههاوسهرمهکی وت: سزای کهسیک نیهتی خرابی بهرابهر بهژنهکهی تۆ ههبیته جگه لهزیندان نییه (یوسف/۱۲/۲۵-۲۶). یوسف وتی: نهمه راست نییه. نهه ژنه بوو داوای لهمن دمکرد تیکهلاوی بم و من رامکرد ونهه کراسهکهمی گرت و دراندی. کوره پوری ژنهکه پینی وت: بهلگهی نهه کاره دهتوانین لهکراسهکه بپرسین. نهگهر کراسهکه لهپیشهوه درا بیته تۆ راست دهکهیت و نهگهر لهپشتهوه درا بیته تۆ درۆ دهکهیت. کراسهکهیان هینا و بینیان لهپشتهوه دراوه و نهه وتی: نهه کاره لهفیللی نیوه ژنانه و فیلکههتان زۆر گهورمیه (یوسف/۱۲/۲۸).

دهستههك دهئین: شایته، منائیکی ناو لانکه بوو. عهبدوالله کوری عهباس دهئیت: چوار کهس لهمندالان لهناو لانکهدا قسهیان کرد- کوری نارایشگهری ژنهکهی فیرعهون، شایتهکهی یوسف، یاری جورمیح و عیسا کوری مریم.

هاوسهری نهه ژنه بهیوسفی وت: لهه کاره خۆشبه (یوسف/۱۲/۲۹). یانی نهوهی نهه ژنه کردی لای کهس باسی مهکه. رویکرده ژنهکهی و وتی: تۆیش داوای لیبووردن لهگوناحهکهی خۆت بکه چوونکه لهخراپهکاران بوویت (یوسف/۱۲/۲۹).

ژنانی شار وتویژیان لهبارهی هاوسهرمهکی عهزیز و یوسف دمکرد. نهه بهسهرهاته به گوپی ژنهکه گهشتهوه. نهه بانگی کردن و بۆ همرگام فهرشیکی راخست و پستی دانا تا پالی پێوه بدن. نههوان ناماده بوون. نارنج و کیردی دایه دهستیان. یوسفی لهشوینیکیت جگه لهو شوینهی نههوان لیبی دانیشتبوون، دانیشان و پینی وت: وهره لای نههوان. نهه هات و کاتیک ژنان نههوان بینی(جوانتر بوو لهوهی بیستبوویان) دهستی

خۆیان به‌کێرده‌کان ب‌ری - و نه‌مکارمیان ناناگایانه کرد- وتیان: په‌نا به‌خوا، نه‌مه مروؤف نییه، نه‌مه فریشته‌یه‌کی گهورمیه (یوسف/١٢/٣١).

کاتی‌ک نه‌م روداوه به‌سه‌ر ژنان هات و له‌هۆش چوون و دهستی خۆیان ب‌ری و ههستیان به‌هه‌له‌ی خۆیان کرد که‌نابه‌جئ قسه‌یان کردبوو، ژنی عه‌زیز زمانی بۆ دانپیانان کرده‌وه وتی: نه‌مه نه‌و گورمیه منتان له‌به‌ر نه‌و سه‌رکۆنه ده‌کرد. ئیوه راستان ده‌کرد. من نه‌وم بۆ لای خۆم بانگ کرد و نه‌و خۆی پاراست. نه‌گه‌ر نه‌وه‌ی ده‌یلم نه‌یکات، ده‌که‌وێته زیندان و له‌ ریسواکان ده‌بیت (یوسف/١٢/٣٢). یوسف زیندانی هه‌ئێزارد و ناهه‌رمانی خوای به‌خرابتر له‌زیندان بینی. وتی: خواجه، زیندان له‌وه‌ی نه‌وان داوام لێده‌که‌ن، باشتره‌ و چه‌زم لێیه‌تی. نه‌گه‌ر فێلی نه‌مان له‌من دوور نه‌خه‌یه‌وه، لێان نزیک ده‌به‌وه و له‌نه‌زانه‌کان ده‌بم (یوسف/١٢/٣٣). خوا بانگێشته‌که‌ی نه‌وه‌ی وه‌لامدایه‌وه و فێلی نه‌و ژنانه‌ی له‌و دوورکرده‌وه، نه‌و بیسه‌ری زانابه (یوسف/١٢/٣٤). نه‌و نیشانه‌ی عه‌زیز بینی- وه‌ک درانی کراسه‌که‌ی له‌پشت و بریندار بوون و روشانی روخسار و ب‌پینی دهستی ژنان و شایه‌تی دانی مناله‌که‌ عه‌زیزی دلتیا کرد له‌وه‌ی یوسف ب‌ی گوناح و تاوانه‌.

ده‌لێن: ژن شکایه‌تی برده‌ لای هاوسه‌رمه‌که‌ی: نه‌م کۆیله‌یه‌ منی له‌ناو خه‌نگدا ریسوا کرد و بۆ نه‌وانی به‌م شیوه‌ گێراوته‌وه که‌نه‌وم بۆ لای خۆم بانگ کردووه. عه‌زیز نه‌وی خسته‌ زیندانه‌وه و یوسف چه‌وت سالی له‌ زیندانداندا به‌سه‌ر ب‌رد. کاتی‌ک یوسف که‌وته زیندان، هاوڕی له‌گه‌ل نه‌و، دوو لاوی دیکه‌ که‌وته‌ زیندان. له‌هاوه‌لانی فیره‌ونی میسر بوون. یه‌کیان سالاری خوارده‌مه‌نیه‌کانی فیره‌ون و نه‌ویتریان سالاری مه‌یخوارده‌نه‌وه بوو. له‌باره‌ی نه‌م دوو که‌سه ده‌لێن: مه‌به‌ستیان بوو پاشا ژمه‌ر خوارد ب‌که‌ن. کاتی‌ک یوسف که‌وته زیندان، وتی: من خه‌و لێکده‌ده‌مه‌وه. یه‌ک له‌و دوو لاره‌ به‌ویتریان وت: با تا‌قی ب‌که‌ینه‌وه. چێشت لێنه‌ر وتی: له‌خه‌ودا بینیم نان بۆسه‌ری خۆم ده‌بم و بانده‌مکان لێی ده‌خۆن. نه‌ویتریان وتی: له‌خه‌ودا بینیم گوشراوه‌ی تری ده‌گرم تا شه‌رابی لێ دروست ب‌که‌م. ئی‌مه له‌لێکدانه‌وه‌ی نه‌م خه‌وانه‌ ناگادار ب‌که‌روه‌ه چوونکه‌ تۆ له‌چا‌که‌کاران ده‌بینین (یوسف/١٢/٣٦). یوسف وتی: هیچ

خورادنىڭ بۇ ئىۋە نايەت، مەگەر ئەۋەى ئىۋە لەداستان و چارنوسەكەى - پىش
 ھاتنى بۇ ئىۋە ناگادار بەكەمەۋە. ئەمە ئەۋ زانستەىە خوا فىرى كرووم. من پىشتم
 كرده دىنى كەسانىڭ پىشتيان كرده دىنى خواۋىند و بەجىم ھىشتن. ھەرومەا لەدىنى
 ئەۋانەى باۋەرىان بەرۋزى دۋاىى نىيە (يوسف/۱۲/۳۷). يوسف پەسەندى ئەگرد
 لەسەرتادا چارەنوسى خەۋەكەى ئەۋان لىكبداتەۋە. باسى شتىكىترى دەگرد و وتى:
 ئەى دو ھاۋرىى زىندانى من، ئايا خوا فراوان و بەربلاۋەكان باشترن يا خواى تاق و
 تەنبا؟ (يوسف/۱۲/۳۹). ناۋى جىشتلىنەر (مخلت) و ئەۋىتران (نەبو). ئەم دوۋانە
 دەستيان لەيوسف ھەئەگرت تا لىكدانەۋەى خەۋەكەيان پىبلىت. يوسف وتى: يەككىڭ
 لەئىۋە دوۋانە، يانى ئەۋەى بىنىۋىەتى لەخەۋدا گوشراۋەى ترى دەگرىت، لەزىندان
 دەردەجىت و بادە بۇ خواۋىند دەگرىت. بەلام ئەۋىتران لەدار دەدرىت و بالندەكان
 سەرى دەخۇن (يوسف/۱۲/۴۱). كاتىڭ يوسف لىكدانەۋەى بۇ خەۋەكەى ئەۋان كرده،
 وتيان: ئىمە ھىچمان لەخەۋدا نەبىنى. يوسف وتى: فەرمانى خوا نىردرا سەبارەت
 بەۋەى ئىۋە دوكەس پرسىارتان لەبارەۋە كرده (يوسف/۱۲/۴۱). يوسف روىكرده نەبوو -
 نەبو ئەۋ كەسەبوو لەئىۋان ئەۋ دوۋانەدا گومانى نازادى و رزگار بوونى بۇ دەگرد-
 وتى: من لاي پاشاكەى خۇت بىرېنەرەۋە (يوسف/۱۲/۴۲). ئەم پاشايە، ھەمان پاشاى
 مىسربوو. يوسف داۋاى لەم زىندانىيە كرده لەكاتى نازادبوونى پىشنيارى نازادى ئەۋ
 بە پاشا بىكات بەلام دىۋ بىرھىنانەۋەى ناۋى ئەۋى لاي پاشا لەبىر بردەۋە و بەم
 شىۋەىە بۇ چەند سالىكى دىكە لەزىنداندا مایەۋە (يوسف/۱۲/۴۲).

وتنى ئەم رستەىە ناناگايەك بوو لە لايەن دىۋەۋە ھاتە سەر زمانى يوسف. خوا
 ۋەحى فەرەموو: ئەى يوسف، جىاواز لەمن كەسىكى دىكەت كرده پىشتىۋان، بى گومان
 سائەكانى زىندانى تۇ درىزەكەمەۋە. لەبەر ئەمە ئەۋ چەند سالىكىتر لە زىنداندا
 مایەۋە. پاشاى مىسر يانى ريان كورپى ۋەلىد كورپى ھاروون كورپى ئەراشە كورپى فاران
 كورپى لاۋز كورپى سام كورپى نوح، خەۋىكى مەترسىدارى بىنى. لەخەۋدا بىنى ھەۋت
 مانگاى قەئەۋ لەدارىكى خالى ھاتنە دەر و ھەۋت مانگا لاغەرەكەى ئەۋانيان خوارد
 كەھىچ زىادبوونىك لەخواردن لەۋان دەرئەكەۋت و ھەۋت لاسكى سەۋز كە ھەۋت

لاسكى وشكى لى بەرزبويىە. جادوگەرلەر ۋە كاهىنلەر ۋە پېشكۆكلەر ۋە فالگېرمانلارنى كۆزدە تۇتۇپ ۋە خەۋەكەنى خۇي بۇ باس كىردى. وتىلەر: ئەمانە خەۋى پىرىشان ۋە ئىمە لەلىكىدانەۋى خەۋى پىرىشان ناتەۋانىن. لەم ناۋمدا يەك كەس لەم دو زىندانىيە كەرزگارى بېۋو، دۋاى ماۋىيەك يوسىف بىرھىنايەۋە ۋە وتى: ئىۋە لەنھىنى ئەم خەۋە ناگادار دەكەمەۋە. من بىنېر (يوسىف/۱۲/۴۴). ئەۋىان بۇ لاي يوسىف نارد. خەۋەكەنى بۇ باس كىرد ۋە پىيەمى دانا. يوسىف وتى: خەۋەت سالى بەردەۋام جوتىلار دەكەن ۋە دەچىن. ھەرچى لى ھەلدەگىر تۆۋەكەنى بىكەنە ناۋ لاسكەكەنى بەۋ شىۋە بىمىنەتەۋە مەگەر كەمىكى كەبۇ خوراندنى خۇتان بەكارى دەبەن. دۋاتىر خەۋەت سالى وشك ۋە بى باران دېتە پىش كە لەماۋەنى ئەۋ خەۋەت سالدە ئەۋەى بۇ ئەۋان پاشەكەۋەتتەن كىردۋە لەھەمبار دەھىن ۋە دەمىخۇن مەگەر كەمىكى كەبۇ چاندن ھەلدەگىر. ئەۋسا سالىكى بەبەرھەم دېت، باران دەبارىت ۋە ئەۋان مېۋەكەن دەگۈش (يوسىف/۱۲/۴۷—۴۹). لەسەر ئەم بىنەمايە، مانگا ھەلەۋەكەن سالدەكەنى بەبەرھەم ۋە مانگا لاغىرەكەن سالدە وشكەكەن ۋە بى بارانەكەن ۋە لاسكە سەۋەكەن ۋە لاسكە وشكەكەن. نەبۋ گەرايەۋە بۇ لاي پاشا ۋە ئەۋەى ناگادار كىردەۋە. زانى كەلىكىدانەۋەكەنى يوسىف راستە. پاشا وتى: يوسىف بۇ لاي من بىن (يوسىف/۱۲/۵۰). كاتىك نىردراۋ ھات ۋە ئەۋى بۇ لاي شا بانگىشت كىرد، يوسىف لەگەلى نەھاتەدەر بەلكو وتى: بۇ لاي پاشا بگەرىزەۋە ۋە بېرسە: ئەۋ زىنەنە جىيان بەسەرھات كەدەستى خۇيان بىرى؟ (يوسىف/۱۲/۵۰). كاتىك نىردراۋ لاي يوسىف گەرايەۋە، پاشا ھەۋالى ئەۋ زىنەنى پىرسى: داستانى يوسىف لەگەل (زىنى عەزىزى مېس) چۆن بوۋ؟ زىنەنە وتىلەر: خاشا ۋە لىلا، ئىمە ھىچ خىراپەيەكەن لەيوسىف نەبىنى (يوسىف/۱۲/۵۱). ھاۋسەرى عەزىز وتى: ھەرىئەستا راستىيەكەن ناسكرا دەبىت. من بوۋم ئەۋم بۇ لاي خۇم بانگ دەكرد ۋە يوسىف لەراست بىزانە (يوسىف/۱۲/۵۱). يوسىف وتى: من نىردراۋم بۇيە ناردەۋە تا سەرۋەرم بىزانىت بەنھىنى خىانەتم لەنەكردۋە ۋە خاۋەند فىلى فىلبازان ناخاتە سەر رىگەنى راست (يوسىف/۱۲/۵۲). يانى بەنھىنى خىانەتم لەنەكەنى نەكرد. كاتىك ئەمەنى وت: جىرنىل لىنى پىرسى: تەنەنەت كاتىك مەبەستى ئەۋ زىنەت كىرد؟ يوسىف وتى: گىيانى خۇم بەپاك نازانەم چۈنكە جەستەنى خەلك فراۋان خىراپەخاۋ ۋە

بەخراپە فەرمان دەدات مەگەر ئەو كەسەى خۆشەويستى خوا بەسەرپەۋە بىتت و
 ھەمانا خوا بەخشنەدە و مېھرىبانە (يوسف/۱۲/۵۳).

كاتىك پاكى يوسف بۇ پاشا ئاشكرا بوو، وتى: يوسف بۇ لاي من بىنن چوونكە
 دەيكەمە تايبەتمەندىن كەسى خۆم (يوسف/۱۲/۵۴). كاتىك نىردراو گەشت، يوسف
 لەگەلى ھاتەدەر و لەخوا بۇ زىندانىان پاراپەۋە و لەسەر دەرگاي زىندان نوسى: نىرە
 گۆرستانى زىندوۋەگەنە و شوينى خەم وھۆكارى تاقى كردنەۋەى ھاورىكان و ھۆكارى
 سەرگۆنە كردنى دوژمنان. خۆى شۆرد و جل بەرگى لەبەر كرد و بەرەو لاي پاشا
 بەرىكەوت. كاتىك گەيشتە لاي پاشا و لەگەل ئەودا قەسەى كرد، پاشا وتى: نەمرۆكە
 تۆ لاي نىمە بىنگەيەكى بەھىز و جىگىر و پەسەندت ھەيە (يوسف/۱۲/۵۴). يوسف
 وتى: ۋەك سەرپەرەستى گەنجەنەكان دەستنىشانم بكە، بپاۋىكى دەست پاك و
 پارىزەرەيكى زانام (يوسف/۱۲/۵۵). پاشا دواى يەك سال ئەۋەى لەسەر ئەو كارە دانا و
 نەگەر خۆى پىشنىيارى ئەو كارەى نەدەمكرد ھەمان سات ئەۋەى بۇ ئەو كارە
 دەستنىشان دەمكرد. ئەو خەزىنەكانى خۆى دواى يەك سال بەو سپارد و كاروبارى
 تايبەت ھەلسەنگاندنى خستە ئەستۆى ئەو و فەرمانەكانى بە رەۋا دەزانى. دواى
 ئەۋەى قەتقىر مرد، پاشا بىنگە و كارى قەتقىرى بەيوسف سپارد. مەرگى ئەو لەو
 شەۋانەدا بوو. دەستەيەك دەلئىن: بەو شىۋە نىيە بەلكو پاشا ئەۋى لاپرد و كارەكەى
 بەيوسف سپارد. وتارى يەكەم راسترە چوونكە ۋەك ناماژەى پىدەدەمىن، يوسف
 ژنەكەى ئەۋى (كە دلدادەى بوو) بۇ ھاوسەرى ھەلئىزارد.

كاتىك يوسف كارى مىسرى گرتە دەست، پىشنىيارى خواپەرەستى بەپاشا ريان كرد.
 پاشا باۋەرى بەخوا ھىنا و دواتر مرد. دواى ئەو قابووس كورپى مەسەب كورپى
 معاۋىە كورپى نەمەر كورپى سلواس كورپى فاران كورپى عەمرۆ كورپى عملاق بوو
 بەپاشاى مىسر و يوسف پىشنىيارى خواپەرەستى بەۋىش كرد بەلام باۋەرى نەھىنا و
 يوسف لەسەردەمى ئەو مرد.

پاشاى مىسر ريان، راعىل ھاوسەرى سەرۋەرى يوسفى كرده ھاوسەرى يوسف. كاتىك

يوسف لىي نزيك بوويهوه، پىي وت: نهى ژن نايانەمە باشتر نيبه لهوهى تۆ داوات دهكرد؟ ژن وتى: نهى پياوى راست بيژ، سهركونم مەكه، ژنيكى جوان و دهولەمەند بووم بەلام مېردەكەم تىكەلاو بەژنان نەدەبوو و تۆ جوانيبهكى بىي وينتە لهخواوندەموه پيپرابوو. داواكارى جەستەم بەسەرمدان زال بوو. يوسف لىي نزيك كەوتەوه و بيىي هيشتا كچه. نهو ژنه دوو منالى به ناومكانى ئىفراييم و مەنشا بۆ يوسف هينايە دنيا.

كاتيك يوسف خەزىنەكانى نهو ولانەى گرتە دەست و جەوت سالى بەبەرهم هات، يوسف نهو سالانەدا گەنمى بەلاسهكانىبەوه كۆدەكردهوه و هەلئيدەگرت. سالە وشكهكان دەستى پيكرەد و خەلك گرفتارى كەمى و قات وقپى بوون و سەرزەمىنى يەعقوببىش زيانى بەركەوت. يەعقوب كورمىكانى نارد بۆ ميسر و بنيامين لاي خۆى هيشتەوه. كاتيك هاتنە لاي يوسف، يوسف ئەوانى ناسىبەوه بەلام ئەوان ئەمیان نەناسىبەوه (يوسف/۱۲/۵۸). براگان بۆيه يوسفیان نەناسىبەوه چوونكه ماوهيهكى زۆر نهو دوور بوون و ئەويش جەل و بەرگەكانى گۆرابوو لەبەر ئەوهى جەل و بەرگى شايانەى لەبەردابوو. كاتيك يوسف لىيانى روانى، وتى: ئيوه به ج مەبەستىك هاتوون؟ وتيان: لەشامەوه هاتووين تا بۆ بنەمالەكهى خۇمان خواردن (گەنم) ببەين. يوسف وتى: درۆ دەكەن. ئيوه سيخوړن. چۆنبيەتى كارى خۇتان بەراستى بەمن بلىن. وتيان: ئيمە دەبرين و منالى پياويكى راست كردارين. دوانزە برا بووين و برايهكمان لەگەل مان هات بۆ دەشت و لەناوچوو. باوكمان نهوى زياتر لەهەمووان خۇشدهويست. يوسف وتى: دواى نهو باوكتان زياتر رويكرده كى و نارام بوويهوه؟ وتيان: بەبرايەك بچوكتەر لهو. يوسف وتى: نهو بينن بۆ لاي من تا ببينم. ئەگەر نهو نەهينن لاي من هيچ بارىكتان بۆ بردن پينادريت و نزيك مەكهونەوه. وتيان: داواى نهو لەباوكتان دەكەين و ئەم كارە دەكەين (يوسف/۱۲/۶۰—۶۱). يوسف وتى: يەككەل لەخۇتان وەك بارمته لئره بەجيبلىن. شەمەونيان دانا چوونكه تروپشك بەناوى نهو دەرھات. يوسف ساز و بەرگى ئەوانى نامادە كرد و بەنۆكەرەكانى خۆى وت: كالاي ئەوان يانى (بەهاى گەنمەكه) لەناو گەنمەكهدا دابشارن رەنگە ئەوان

بەگەرئىنەۋە. يوسىف دىندارى و ئەمانەتى ئەۋانى دەزانى و ئاگادار بوو ئەم كارە ئەۋان ناچار بەگەرئىنەۋە دەمكات و بۇ ئەم مەبەستە دەگەرئىنەۋە لاي ئەۋ.

دەستەيەك دەئىن: دارايى ئەۋانى بۇيە گەرئىنەۋە چۈنكە دەترسا سامانىان نەبىت و نەتوانن بۇ مىسر بەگەرئىنەۋە. بەلام كاتىك كالاكەي خۇيان بىيىنن بى گومان دەگەرئىنەۋە. يوسىف كە رۇزگارى تالى خەلكى بىيىن، بەھاۋكارى كىردىن ان ھەستا و لە خۇبوردويى نىشاندا و ئايىنى بەرابەرى بەكاربىرد. بەھەر پىاۋىك بارى و شىرتىكى دەدا.

كاتىك براكان لەگەل بارەكانى خۇيان گەرئىنەۋە بۇ لاي باۋكىان، وتيان: ئەي باۋكە، عەزىزى مىسر رىز لىگرتىن كە ئەگەر خۇي يەككىك لەمانالەكانى يەعقوب بوۋايە، شىتىكى زىاتر لەمەي نەدەكرد. عەزىزى مىسر شەمعونى ۋەك بارمە لاي خۇي راگرت و بەئىمەي وت: برايكە كەدۋاي ئەۋ برا ونبوۋەتان باۋكتان پىي نارام بۇتەۋە، بىننە لاي من، ئەگەر نەيەئىن لاي من ھىچتان بەرناكەۋىت و بۇ لاي من مەگەرئىنەۋە (يوسف/۱۲/۶۰). يەعقوب وتى: ئايا دەتوانم ئىۋە لەسەر ئەۋ بەنەمىن بزائم لەكاتىكدا ئىۋەم بۇ براكەتان يوسف بەنەمىن زانى؟ خوا خۇي باشتىن پاسەۋانە و مېھرەبانترىنى مېھرەبانەكانە. كاتىك بارەكەي خۇيان كىردەۋە ئەۋەي ۋەك بەھاي گەنمەكە دابوۋيان لەناۋ بارەكەي خۇياندا بىنيان كە بۇ ئەۋان گەرئىنەۋە. وتيان: باۋكە، ئىمە درۇناكەين. ئەمە دارايى ئىمەيە بۇ ئىمە گەرئىنەۋە. ئىمە جارىكىت لەگەل براكەمان (بنيامىن) دەروئىنە مىسر و بۇ كەس و كارى خۇمان گەنم دەھىئىن و بەباشى براكەمان دەپارىزىن و بارە و شىرتىك زىاتر دەھىئىن (يوسف/۱۲/۶۴—۶۵). يەعقوب وتى: يەك بار و شىرت كالايەكى كەمە (يوسف/۱۲/۶۵). دواتر يەعقوب وتى: ھەرگىز ئەۋ لەگەل ئىۋەمدا ناننىرم مەگەر ئەۋەي بەئىنىكى خۋايى بەمن بەن كەدەيگەرئىنەۋە مەگەر ئەۋەي ھەموۋتان لەناۋچن و ناتەۋان بن. كاتىك پەيمانىان لەگەلدا بەست، وتيان خۇا بۇ ئەم پەيمانەي بەستمان شايەت بىت (يوسف/۱۲/۶۶). دۋاي ئەۋە فەرمانى بەبراكەيان بنيامىندا لەگەل براكانىدا بىروات. پىشنىارى پىكردن و وتى: كورەكانم، لەيەك دەروازمە مەرۋنە

ناوشار بەلگە لەدەرۈزە جۇراۋجۇرەكانەۋە بىرۈنە ناوشار و بزىانن ئەگەر خوا شتىكى بوۋىت، من هېچ كارەم. فەرمانى خوا راستە. كارى خۆم بەو سپارد و دەبىت بەو بسپىرن كارى خۇيان سپىردەران(يوسف/۱۲/۶۷). يەعقوب لەچاۋى پېس بۇ ژيانى ئەۋان دەترسا چوونكە روخسارىان جوان بوو. بەو شۇمىيان كرد كەباۋگيان فەرمانى پېدا بوون. كاتىك براكان هاتنە لای يوسف، براگەى خۇى بنيامىنى لای خۇى پەنا دا وتى: من براگەى تۆم يوسف. تا نەترسىت لەۋەى ئەۋان دەمكەن و دەيانكرد(يوسف/۱۲/۶۹). بنيامىن يوسفى ناسىيەۋە. ئەۋانى لەماتىكدا نىشتەجى كرد و چەندىن كەسى بۇ خزمەت كردنى ئەۋان دانا و بۇ ئەۋان خواردىنى نارد و ھەر دەكەسىانى لەسەرىك سفرە دانىشاندا. بنيامىن بەتەنيا ماىەۋە، گرىا و وتى: ئەگەر براگەم يوسف زىندو دەبوو لەگەل مندا دادەنىشت. يوسف وتى: ئەم براىەى ئىۋە بە تەنيا ماۋتەۋە. لەبەر ئەمە يوسف خۇى لەگەل ئەو دادانىشت و لەگەل ئەۋدا خواردىنى خوارد. كاتىك شەو ھات، جىگەى ھىنا و رايخست و وتى: ھەر دوبرا لەسەر يەك جىگە بخەون. بنيامىن تەنيا ماىەۋە و يوسف وتى: ئەمە لەگەل من دەخەۋىت. شەۋى لەگەل ئەو بەسەر برد. يوسف بۇنى دەكرد و خۇى لى نزيك دەكردەۋە تا بەيانى ھات. بنيامىن باسى خەمى دوورى يوسفى بۇ دەكرد. يوسف وتى: نايادەتەۋىت لەجياتى برا ونبوۋەكەت براى تۆبم؟ بنيامىن وتى: كى براى ۋەك تۇى دەست دەكەۋىت؟ بەلام تۆ لەيەعقوب و راحيل نەبوۋىت. يوسف گرىا و ھەستا و بەرەۋ لای رۇشت. ئەۋى لەنامىز گرت و وتى: من براگەى تۆ يوسفم، كەۋاتە لەۋەى لەرابردوۋ كىردوۋىانە، خەمبار مەبە. خوا چاكەى لەگەل ئىمەدا كىردوۋە. ئەم نەئىنيە لای براكان باس مەكە.

دەستەيەك دەئىن: كاتىك براكان هاتنە لای يوسف، يوسف بەپەنجە لەئاۋەخۇرىيەكەى پاشاى دەدا، وتى: ئەم ئاۋەخۇرىيە بەمن دەئىت ئىۋە دوانزە كەس بوون و براگەى خۇتان فرۇشتوۋە. كاتىك بنيامىن ئەمەى بېست وتى: لە ئاۋەخۇرىيەكەت بېرسە ناياد براگەم يوسف ھىشتا زىندوۋە يانە. ئەو بەپەنجە لە ئاۋەخۇرىيەكەى دا و وتى: براگەت ھىشتا زىندوۋە و بەم زووانە چاۋى بەتۆ دەكەۋىت. بنيامىن وتى: ھەر

كارىكت دەۋىت لەگەل مندا بىكە بۇ ئەۋەى ئەگەر براكەم لەبوونى من ناگادار بىت، بەدوامدا بگەرېت و بىمۆزىتەۋە يا رزگارم بكات. دەلېت: يوسىف رۇشتە ژوور، دەستى كرد بەگرىان و دواتر گەراپەۋە بۇ لای براگان. دەلېت: كاتىك يوسىف وشتى براگانى بار كرد، ئەۋ دەفەرەى گەنمىيان پى پىۋانە دەگرد و بە عەرەبى (صواع)ى پىدەلېن لەناۋ بارى براكەى خۇى بنىامىن داشارد. ئەم دەفەرە سىمىن بوو. دەستەبەك دەلېن: دەفرىك كەناۋىيان تىادەخواردەۋە (بە فارسى ناۋەخۇرى پىدەلېن). بنىامىن لەم كارەى براكەى ناگادار نەبوو.

دەستەبەك دەلېن: كاتىك بنىامىن زانى ئەم پىاۋە براكەى يوسىفە، وتى: لەتۇ جىيانابمەۋە. يوسىف وتى: من لەخەم خواردنى باوك و دايكمان دەترسم و لەلايەگىتر ناتوانم تۇ رابگرم و بتەلئەۋە مەگەر ئەۋەى تۇ بەكارىكى خراب تاونبار بگەم. بنىامىن وتى: ئەم كارە بگە. يوسىف وتى: ناۋەخۇرى دەخەمە ناۋ بارەكەى تۇ و ئەۋسا بەدى تاونبارت دەكەم تا تۇ لەۋان بىستىنم. بنىامىن وتى: ئەم كارە بگە. كاتىك ئەم كارەى كرد (و كارۋان بەرىكەوت) جارچىبەك لەبەر دەرگای شار جارپىدا: ئەى كارۋانىان، راۋەستن كە لەناۋ ئىۋەدا دز ھەبە. وتىيان و لەم كاتەدا بە جارچىبىان وت چىتان ون كىردوۋە؟ وتىيان : ناۋەخۇرى پاشامان ون كىردوۋە و ھەر كەس بىگەرېنئەۋە وشتىك بارى پىدەدرېت و من خۇم بەلېنى ئەم كارە دەدەم. براگان وتىيان: سوپىند بەخۋا ئىۋە دەزانن ئىمە بۇ دزى نەھاتوین(يوسىف/۱۲/۷۰-۷۳). چوونكە ئىمە بەھای گەنمەكەمان لای يوسىف ھىناۋمەتەۋە. كاتىك ئەمەيان وت، وتىيان: ئەگەر درۆزن بن سزای ئەم كارە چى بىت؟ براگان وتىيان: ناۋەخۇرى لەبارى ھەر كەسنىكدا دۆزراپەۋە خۇى بەرگەى سزاكەى بگرىت چوونكە ئىمە ستەمكاران بەم شىۋەبە سزا دەدەين (يوسىف/۱۲/۷۴-۷۵). ئەگەر دزەكەتان دۆزىبەۋە لای خۇتان بېھىلئەۋە. يوسىف دەستى بەگەرپانى بارى براگان پىش لەبارى بنىامىن كرد و ئەۋسا ناۋخۇرىبەكەى لەناۋ بارى براكەى خۇى ھىناپە دەر و وتى: ئىستا دەلېن چى. براگان وتىيان: ئەگەر ئەۋ (بنىامىن) دزى كىردىت پىشترىش براكەى يوسىف دزى كىردوۋە. يوسىف بەخۇى وت: ئىۋە خرابېر لەدزن و خۋای گەۋرە دەزانىت ئەۋە چىبە ئىۋە

باسى دەكەن (يوسف/۱۲/۷۶—۷۷). مەبەستى ئەوان لەدزى پېشۋوى يوسف بوو. ئەم دزىيە بەمشىۋىيە: يوسف بىتېكى لەدایەگەورنى خۆى دزى و شكاندى. ئىستا ئەوان يوسفیان بۇ ئەو كارەى رابردوو سەرگۈنە دەکرد. دەستەيەگىتر نامازە بەداستانى پىشتېنەكە دەمدن كەپىشتەر نامازەمان پېدا.

كاتىك كاللى دزى لەبارى ئەو كورە ھاتەدەر، براكانى وتیان: ئەى كورى راحیل ئىمە بەردەوام بەھۋى ئىۋەۋە نازار دەبىنن. بنىامىن وتى: بەلكو كورەكانى راحیل بەردەوام بەدەست ئىۋە لەنازاردان. ئەم ئاۋەخۇرىيە كەسىك خستىە ناوبارمكەى من كە بەھای گەنمەكەى خستە ناو بارمكەى ئىۋە.

يوسف براكەى بنىامىنى بە فەرمانى براكانى گرت و كاتىك ئەوان بىنپان لەبەررەبەر ئەو چارەيان نىيە، داۋايان لىكرد بنىامىنپان بۇ بگەرىننېتەۋە. لەبەر ئەمە وتیان: ئەى پىۋى بەرىز، ئەو باۋكىكى پىر و پەككەۋتەى ھەمە، يەككە لەئىمە لەجىباتى ئەو بگرە چوونكە كەسىكى چاكەكارىت. يوسف وتى: پەنا بەخۋا ئەگەر كەسىك جگە لەو كەسە بگرم كە كالاكەى خۆم لەناو بارمكەنىدا دۇزىۋەتەۋە، ئەگەر ئەم كارە بگم لەستەمكارنەم(يوسف/۱۲/۷۸—۷۹). كاتىك لەو بى ھىۋا بوون، بېرىياندا و راۋىزىيان كرد. گەۋرەى ئەوان، شەمعون، وتى: مەگەر نازانن باۋكتان پەمىمانى خۋابى ئىۋەرگرتن تا براكەتان بنىامىن بگەرىننەۋە مەگەر ئەۋەى ھەمووتان لەناو بچن. پىش ئەمەيش بۇ يوسف كەمتەرخەمىتان كرد. من لىرە نارۆم تا باۋكم فەرمانىك بىدات برۆمە دەر يا شەر دەست بىبگەم يا خۋا فەرمانى خۆى بىنېرىت كە ئەو باشتىنى فەرماندەررەنە(يوسف/۱۲/۸۰).

كاتىك گەرەنەۋە بۇ لای باۋكىان و داستانەكەى بنىامىن يان گىرايەۋە و وتیان شەمعون لەمىسر ماۋەتەۋە، يەعقوب وتى: بەم شىۋە نىيە بەلكو جەستەى ئىۋە كارىكى دايە دەست ئىۋە. ھەنوۋگە تەنپا دەبىت خۇراگر بىم. بەلكو خۋا ھەموۋىيان بۇ لای من بگەرىننېتەۋە چوونكە ئەو زانای فرزانە (يوسف/۱۲/۸۲). بەلكو يوسف و بنىامىن و شەمعون، ھەموۋىيان بگەرىننەۋە. بىشى تىكردن و وتى: بەداخەۋە، بۇ

دوورى كورمەكم يوسفا! و چاومكانى ئەو لەگريان و خەم ، سېى بوو، بەو خەم خواردنه ئۆقرەى لېبراوو (يوسف/۱۲/۸۴). كورمكاني پېيان وت: سوئند بەخوا هيچت دەست ناكهويٓت لەياد كردنى يوسف. بەردەوام باسى ئەو دەكەيت تا خۆت لەناوبەريت و لەخەمى ئەو بسوتتيت يا لەناوبچيت لەگەل لەناوچوووان. يەعقوب وەلامى ئەوانى دايمو و وتى: تەنيا دەردى دلى خۆم لەگەل خوادا باس دەكمە و خەمى خۆم تەنيا بەو دەلئيم و لەخوا ئەو دەزانم ئيوە نايزانن (يوسف/۱۲/۸۵—۸۶). دەزانم خەموكەى يوسف ديتەدى.

دەلئين: يەعقوب هاوشيوەى حەفتا خەمبار نازارى دەكيشا و پاداشتى سەد گيانبازى وەرگرت.

دەلئين: دراوسپيەكى يەعقوب هاتە لاي و وتى: ئەى يەعقوب، تىكشكاويت و لەناوچويت و هيشتا بە سالانى باوكايەتت نەگەشتويت. يەعقوب وتى: ئەوەى منى تىكشكاند و لەناوبرد، تاقي كردنەومپەك بوو لەلايەن خواوہ كەگرفتارى خەمى دوورى يوسفى كردم. خوا وەحى بۆ يەعقوب نارد: ناي لەمن بۆ ئافزىنراومكان پەنا دەبەيت؟ يەعقوب وتى: خوايە، هەلەيەك بوو، ليمخۆشە. وتى: لىتخۆشبووم. لەبەر ئەمە هەركاتىك شتىكيان ليدەپەرسى، دەيوت: رەنج خەمى خۆم تەنيا لەگەل خوادا باس دەكمە. خوا وەحى بۆنارد: ئەگەر يوسف و بنيامين مردبوون ئەوانم بۆتۆ زىندوو دەكردەوہ. لەبەر ئەمە تۆم گرفتارى ئەو تاقي كردنەوہ كرد چوونكە بۆنى كەبابى مالمەكت دەرخوارد دراوسى برسپەكەت دا بى ئەوەى بەشى بەدى.

دەستەيەك دەلئين: ھۆكارى گرفتار بوونى ئەو لەتاقى كردنەوہ ئەمە بوو: يەعقوب مانگايەكى بوو و مانگاگە گوپرەكەيەك. يەعقوب ئەو گوپرەكەى لەبەر چاوى دايكيدا سەرپرې، مانگا دەينالاند. يەعقوب دەستى هەلنەگرت و بەزمى پيايدا نەهاتەوہ. لەبەر ئەمە گرفتارى ونبوونى خۆشەويستين مالمەكاني بوو. دەستەيەك دەلئين: مەپرىكى سەرپرې و لەم كاتەدا سوالكەرىك لەدەرگاي مالمەكى دا بەلام بەشى سوالكەرەكەى نەدا. خوا لەمباروہ وەحى بۆنارد و ئاگادارى كردەوہ ئەم كارە بۆتە

هۆی گرفتار بوونی له‌تافی کردنه‌وه‌یه‌ك. دواتر به‌عقوب خواردنیکی دروست کرد جاریدا: هەر كەس به‌رۆژوو، رۆژوی خۆی لای به‌عقوب بشكینیت.

فهرمانی به‌مناله‌كانیدا بۆمیسر بگه‌ڕێنه‌وه و له‌باره‌ی یوسف و براكه‌ی بنیامین لیکۆلینه‌وه بکه‌ن. نه‌وان بۆ میسر گه‌ڕانه‌وه و هاتنه‌ لای یوسف و وتیان: نه‌ی پیاوی ریزدار، ئیمه و كەس و كارمان هه‌زاری و نه‌داری بوو به‌به‌شمان و هه‌نووكه سامانیکی كه‌مان هه‌ناوه. فهرمان بده پیاونه له‌سه‌رنیمه بپێون و چاكه له‌گه‌ڵ ئیمه‌دا بکه چونكه خوا چاكه‌كاران پاداشت ده‌كات (یوسف/۱۲/۸۸). ده‌لێن: سامانه‌كه‌یان دره‌می ناراست بوو و ده‌سته‌یه‌ك ده‌لێن: رۆن و به‌شم بوو. كه‌سانه‌تر شتی تریان وتوو. به‌یوسفیان وت: چاكه و خه‌یر له‌گه‌ڵ ئیمه‌دا بکه یانی له‌جیاوازی نیوان سامانی كه‌می ئیمه و كالاكه‌ی خۆت خۆشبه و به‌ئیمه‌ی به‌خشه. ده‌لێن: چاكه له‌گه‌ڵ ئیمه‌دا بکه له‌ریگه‌ی گه‌ڕانه‌وه‌ی براكه‌مان. كاتێك یوسف قسه‌ی نه‌وانی بیست، نه‌یتوانی بگریت و له‌هۆش خۆی چوو. ده‌ستی به‌گریان كرد، وه‌ك لافاو فرمێسکی باراند و نه‌وه‌ی له‌دایدا بوو، هه‌نایه سه‌رزمان. ده‌سته‌یه‌ك ده‌لێن: له‌به‌ر نه‌وه‌ نه‌م نه‌یتیه‌ی ناشكرا كرد چونكه كاتێك به‌یه‌عقوب وترا كورمه‌كه‌یان به‌تاوانی دزی گرتوو، وه‌رقه‌یه‌کی هه‌لگرت و نامه‌یه‌کی نووسی. ئه‌مه ناوه‌رۆکی نامه‌گه‌یه:

((له‌یه‌عقوب، نيسرائیلی خوا كوری نيسحاق، سه‌رپراوی خوا كوری ئیبراهیم، خۆشه‌ویستی خوا بۆ عه‌زیزی میسر كه دادپه‌روه‌ی ناشكرا ده‌كات.

به‌لام دواتر ئیمه بنه‌ماله‌یه‌كین تافی کردنه‌وه‌یان له‌سه‌ر ئیمه‌ داناوه و ئیمه‌یان پێ گرفتار کردوو. باوه‌گه‌وریم ئیبراهیمیان به‌ده‌ست و پێ به‌ستراو خرایه ناو ناگه‌روه به‌لام خوا بۆی كرده گولستان. ده‌ست و پێی باوكه‌یان به‌ست و ویستیان له‌ریگه‌ی خوا قورگی به‌كێرد بېرن به‌لام خوا به‌رخێکی له‌جباتی نه‌و نارد. منیش كورێكم بوو كه له‌هه‌موو مناله‌كانم زیاترم خۆشه‌ویست و براكانی نه‌ویان له‌گه‌ڵ خۆیدا برده بیابان و كراسه خویناویه‌كه‌یان گه‌ڕاندوه و وتیان گورگ خواردوووه‌تی. كورێكیترم بوو له‌گه‌ڵ نه‌و كوره له‌یه‌ك دایك بوو، دلم به‌و خۆش بوو، نه‌ویش براكانی بردیان و

گەرپانەۋە و وتیان: دزى کردوۋە و تۆ ئەوت خستۆتە زىندان. ئىمە بنەمالەمىگىن دزى ناکەين و دز پەرۋەردە ناکەين. ئەگەر ئەو بۇ من بگەرىنیتەۋە چ باشتى و گەرئە لای خوا دۇعايەكى وات لىدەمگەم داۋىنگىرى حەۋتەمىن پىشت لەگورمەكانت بىت).

كاتىك يوسف نامەكەى خويندەۋە، نارامى لىبرا و دەستى بەگىران کرد و ناسنامەى خۆى بۇ ئەۋان ئاشكرا کرد، وتى: ئايا دەزانن لەو كاتەى نەزان بوون لەگەل يوسف و براكەى جىتانكرد؟ وتیان: ھای! بەراستى تۆ يوسفى؟ وتى: من يوسفم و ئەمەيش براى منە. خوا منەتى كرده سەرمان كەنىمەى لەگەل يەكدا كۆكردەۋە. ھەر كەس خۆى بپارىزىت و خۇراگى بكات، خواچاكەى چاكەكاران بى وەلام ناھىلىتەۋە (يوسف/۱۲/۸۹—۹۰). براگانى داۋاى لىبووردنىان کرد و وتیان: سوئند بەخوا، خوا لەپىشى بەتۆ بەخشیۋە و ئىمە گوناھكاران بووين. يوسف وتى: ئەمرۆ سەر كۆنەكردن لەسەر ئىۋە نىيە. يانى: باسى ھىچ ناكەم و گوناھكەتان بىرناھىنمەۋە. خوا لىتان خۇش بىت چوونكە باشتىنى باشەكانە (يوسف/۱۲/۸۹—۹۲). ئەوسا يوسف سەبارەت بەباۋكى پىرسىارى کرد. وتیان: كاتىك بنىامىنى لەدەست رۇشت، ئەۋەندە گىريا تا كۆپىر بوو. يوسف وتى: ئەم كراسەى من ببەن و بىخەنە سەر روخسارى تا بىنايى بۇ بگەرىتەۋە و ئەوسا ھەموو كەس و كارى خۇتان بىنن بۇلاى من (يوسف/۱۲/۹۲). يەھودا وتى: من كراسەكە دەبەم چوونكە من بووم كراسە خۇنئاۋىيەكەى يوسفم بۇ باۋكەم برد و وتم يوسف گورگ خواردوۋىيەتى. ئىستا منم پىي دەلىم ئەو زىندوۋە، شادمانى دەمگەم بەو شىۋەى ناراحەتم کرد. ئەو بوو بە مژدەدەر.

كاتىك كاروان بەرىكەۋەت و لەمىسر ھاتەدەر، با بۇنى يوسفى بەيەعقوب گەياند. دوورى ئەۋان ھەشتا فەرسەنگ بوو. يوسف لەمىسر و يەعقوب لەسەرزەمىنى كەنعان بوو. يەعقوب وتى: ئەگەر بەنەزان و خەلماۋم نەزانن، بۇنى يوسف كەم. كەسانىك لەمنالەكانى كەلەۋى نامادە بوون وتیان: سوئند بەخوا تۆ لەبىرھىنانەۋەى يوسف لەسەر ھەمان گومرايى خۇتا ماۋىتەۋە. كاتىك موزدەدەر كراسەكەى ھىنا و خستىە سەر روخسارى يەعقوب، ئەو بىنايى چاۋەكانى بەدەست ھىنايەۋە. وتى: مەگەر

بەئییۆم نەوت لەخوئا ئەو شتانه دەزانم کەئییۆه نایزانن؟ یانی دەزانم خوا یوسف بۆمن دەئیریئەوه (یوسف/۱۲/۹۵—۹۶). کاتیک مۆژدەمەر گەیشت، یەعقوب وتی: یوسف چۆن بەجیئەیشت؟ وتی: ئەو پاشای میسرە. یەعقوب وتی: لەگەڵ پاشایەتیدا چی بکەم؟ ئەو لەسەر چ دینیک بوو کاتیک بەجیئەیشت؟ وتی: خواپەرەستی. یەعقوب وتی: ئیستا نەعمەت تەواو و گشتگیر بوو. کاتیک ئەو منالانەمی نامادە بوون کراسەگەیی یوسفیان بینی و هەوایی ئەویان بیست وتیان: باوکە، بۆ گوناحەکانی ئیمە لای خوا داوای لیبووردن بکە. وتی: بە زوویی لەخواوەند داوای لیخۆشبوون دەکەم کە ئەو بەخشەرئیکی میهرەبانە (یوسف/۱۲/۹۸). دۆعای خۆی بۆ بەرمەبیانی روژی هەینی داواخست.

یەعقوب و منالەکانی بەرمو میسر کەوتنە رێ. کاتیک گەشتنە نزیک میسر، یوسف و هاوێلانێی لەخەلگی ئەو ولاتە، پێشوازیان لیکرد چوونکە زۆر بەریزدار و گەورەیان دەزانی. یەعقوب سەیری قەرەباغی خەلک و سوار و نەسبەکانی کرد - و ئەو بە پشت بەستن بەیەهودا بەریگادادەرۆشت (بە یەهودای وت: کورم ئەوه فیرعەونی میسرە. یەهودا وتی: نە، ئەمە کورمکەت یوسفە. کاتیک پێی گەشت یوسف ویستی سلاو و دروودی بۆ بنیریئەت بەلام رینگەیی ئەم کارەیان لیکرت. یەعقوب وتی: سلاو لەتۆ ئەیی رهۆینەومەری خەم - ئەمەیی لەبەر ئەوه وت کە لەکاتی ئەمانی یوسف بۆ ساتیکیش لە گریان و خەمی خۆی دور نەکەوتبوویەوه.

کاتیک هاتنە میسر، یوسف دایک و باوکی خۆی خستە سەر تەختی پاشایەتی. دەستەبەک دەئین: ئەم دووانە دایک و باوکی یوسف نەبوون بەلکو باوک و پووری بوون چوونکە دایکی یوسف مردبوو. یەعقوب و دایکی یوسف و براکانی کەوتنە سەر زەوی و نوێزیان بۆ یوسف برد و ئەمە شیۆهیی ریز گرتن لەپاشاکان بوو. مانای نوێژ بردن لێرەدا دانانی ناوچاوە لەسەر خاک نییە چوونکە ئەم کارە جگە بۆخوا شیاو نییە بەلکو ماناکەیی کورنوش بردن و چەمانەوه لەکاتی هاتنە ژوورمومیە بەهەمان شیۆه کەئیستا بۆ پاشاکان و قەرمانەرەواکان کورنوش دەبن. یوسف وتی: باوکە ئەمە سەرئەنجامی خەوهکەیی منە کە خوا هێنایە دی (یوسف/۱۲/۱۰۰).

نىۋان خەۋى بىننىنى يوسىف ۋە ھاتنى يەعقوب چىل سال ۋ بە ۋتەى دەستەيەك كەسى ھەشتا سال درىزەى كىشا چوونكە يوسىفىان لەتەمەنى ۱۷ سالىدا خستە ناۋ چال ۋ كاتىك باۋكى بىننىيەۋە، تەمەنى ھەشتا سال بوو. دۋاى كۆبۈنەۋەى بىنەمالە يوسىف بىست ۋ سى سال زىا. يەھوداى برى خۆى كرده جىگر. دەستەيەك دەلئىن: دوورى يوسىف لەيەعقوب ۱۸ سالى خاياند. ھەرومھا دەلئىن: كاتىك يوسىف ھاتە مىسر ۱۷ سالى بوو ۋ فىرەون ۱۲ سال دۋاى ھاتنى بۆ مىسر نەۋەى كرده ۋەزىرى خۆى ۋ ماۋەى دووركەۋتەۋەى لەيەعقوب ۲۲ سالى خاياند. مانەۋەى يەعقوب ۋ بىنەمالەكەى لەمىسر ۱۷ سالى خاياند. نامازمىان بەگىرپانەۋەى دىكە داۋە ۋ خوا زاناترە.

كاتىك مەرگى يەعقوب نىك كەۋتەۋە، لى يوسىف ۋەسىەتى كىرد لى باۋكى، نىسحاق بەخاكى بسپىرئىت. يوسىف نەم كارەى كىرد ۋ جەنازەى نەۋى برده شام ۋ لى باۋكى بەخاكى سپارد. دواتر گەرايەۋە بۆ مىسر. يوسىفىش ۋەسىەتى كىرد جەنازەكى لەمىسر بىن ۋ لى باۋك ۋ باۋمگەۋرىكانى بىنئىزن. كاتىك موسى لەگەل منالەكانى نىسرائىل لەمىسر ھاتەدەر، پەيكەرى يوسىفىش لەگەل خۆى ھىنا.

يوسىف نەفرايىم ۋ مۈنشى ھىنايە دنيا. بۆ نەفرايىم نون لەدايك بوو ۋ بۆ نون، يوشە قوتابى موسى ھاتە دنيا كە دەلئىن ھەمان موسى كورى عىمران بوو. شوپىنكەۋتۈۋانى تەۋرات گومان دەكەن نەۋ موسى خضر بوو. بە ۋتەى ھەندى كەس بۆ نەۋ رەھىمەت — زنى نەبۈب- لەدايك بوو.

داستانى شوعەيب

دەلئىن: ناوى شوعەيب يەسرون كورپى زھىعون كورپى عەناق كورپى سابت كورپى مودىەن كورپى ئىبراھىم بوو يا شوعەيب كورپى مىكىل لەبنەمالەى ھەندى لەم كەسانەى باوھريان بەئىبراھىم ھىنابوو ولەگەل ئەودا بۆ شام كۆچيان كرد. بەلام ئەم كورپى كچى لوت بوو. بەم پىيە، داىەگەورنى شوعەيب كچى لوتە. شوعەيب كوتىربوو. ئەم ئەم بابەتەيە لەم ئايەدا باسى كراوھ كەفەر موويەتى: خەلك پىيان وت: ئەى شوعەيب، نىمە تۆ لەناو خۆمان بەداماو دەزانين (ھەد/٩١/١١). يانى تۆ كوتىريت و ناتوانيت كاروبارى پىغەمبەرى بەرئوھ بەبەيت.

پىغەمبەرى ئىسلام ھەرچار كەبىرى ئەوھى دەكردەموھ دەيفەرموو: ئەم پياوھ، زمان پاراوى پىغەمبەرهكان بوو چوونكە لەگەل خەلكەكەى خۆى بەباشى ھەئس وكەوتى دەكرد وبە نەرمى لەگەلئان دەناخاوت. خوا ئەوھى بۆ لای خەلكى مەدىەن نارد و ئەوانە خواوھندەكانى (ئەيكە) بوون و ئەيكە دارى چر و پرە. ئەوان باوھريان بەخوا نەبوو و پىوانە و شاينەكانيان كەم دەكردەوھ و سامانى خۆيان لەرنگەى چەوتەوھ بەدەست دەھىئا و لەناويان دەبەرد. خواوھند رۆزى بۆ ئەوان فراوان و زىانى بۆ بەربلاو كوردبوون لەبەر ئەوھى دەرفەت بەناسپاسى كردنى ئەوان بەدات و لەگەل ھەمووى ئەمانە، رۆزگارى بۆ ئەوان درىز كەردەوھ. شوعەيب پىي و تن: ئەى خەلكانى من، خوا بپەرەستن چوونكە ئىوھ جگە لەو خوايەكتان نىيە و پىوانە و شاينەكانتان كەم مەكەنەوھ. بەباشى لەئىوھ دەروانم و بەباشى لەئىوھ نەندىشە دەكەم و لەگەل ئەوھشدا لەو ئەشكەنجەى لەھەر لايەكەوھ بەسەر ئىوھدا دەبارىت، دەترسم (ھود/٤٨/١١).

كاتىك پىداگرى ئەوان لەسەر ھەلە و ناراستى درىزەى كىشا و بىرھىنانەوھمەكانى شوعەيب و ناگادارىيەكانى ئەو لەبارەى ئەشكەنجەى خوايى جگە لەپىداگرتن دواھاتىكى نەبوو، خوا ئەشكەنجەى رۆزى (باى گرەى) بۆناردن و ئەمە ئەوھىە عەبدواللە كورپى عەباس لەلىكدانەوھى ئەم ئايە باسى دەكات: ئەوان بەئەشكەنجەى

بای گرّه (رۆژی سیبهری ناگرین، رۆژی هه‌وری ناگرین) گرفتار بوون
 که‌نەشکه‌نجه‌یه‌ک مه‌ترسیداره (شعر/۲۶/۱۸۹). کورپی عه‌باسیش وتوویمتی: خوا ئاگر
 و گه‌رمایه‌کی سه‌ختی بۆ ناردن که‌ریگه‌ی هه‌ناسه‌دانی نه‌وانی گرت و له‌بهر نه‌مه
 له‌ماله‌کانی خۆیان هاتنه‌ده‌ر و به‌هه‌لاتن روویان له‌بیابان کرد. خوا هه‌ورێکی نارد که
 له‌به‌رابه‌ر هه‌تاو سیبهری دروست کرد. له‌ناو هه‌وره‌که‌دا هه‌ستیان به‌ساردی و فینکی
 کرد و هه‌موویان له‌ژیریدا کۆبوونه‌وه. له‌م کاته‌دا خوا ناگری به‌سه‌ردا داباراندن.
 عه‌بدوالله کورپی عه‌باس ده‌لیت: نه‌میه‌ نه‌شکه‌نجه‌ی رۆژی سایه‌وان.

قتاده ده‌لیت: خوا شوعه‌یبی وه‌ک پیغه‌مبه‌ر بۆ لای دوو نه‌ته‌وه نارد. بۆ خه‌لکه‌که‌ی
 خۆی و بۆ خاومنه‌کانی نه‌یکه. نه‌یکه دارێستانێکی چ‌ر و پ‌ر بوو. کاتێک خوا
 مه‌به‌ستی نه‌وه‌ی کرد نه‌شه‌که‌نجه‌یان بدات، گه‌رمایه‌کی د‌زواری ره‌وانه کرد
 به‌شپۆمیک گومانیان کرد هه‌وره. کاتێک لێیان نزیک بوویه‌وه به‌هیوایی ساردی
 هه‌وره‌که‌، به‌ره‌و لای رۆشتن و له‌ژیریدا کۆبوونه‌وه. نه‌و هه‌وره، بارانی به‌سه‌ردا
 داباراندن و نه‌مه نه‌وه‌یه خوا له‌باریه‌وه ده‌فه‌رمیت: نه‌وان نه‌شکه‌نجه‌ی رۆژی
 سایه‌وان له‌ناوی بردن.

به‌لام خه‌لکانی مه‌دیهن، ده‌سته‌یه‌ک له‌وان مناله‌کانی مه‌دیهن کورپی ئیبراهیمی
 خه‌لیل بوون و خوا نه‌وانی به‌بوومه‌له‌رزه له‌ناو برد.

ده‌سته‌یه‌ک له‌زاناکان ده‌لێن: خه‌لکی شوعه‌یب یه‌کێک له‌(سنوورمه‌کانی) خوایان
 داخست و به‌جێیان هێشت و له‌به‌رابه‌ر نه‌وه، خوا رۆژی نه‌وانی فراوان کرد، دووباره
 یه‌کێک له‌سنووره خوایه‌کانیان پشت گوێ خست و خوا رۆژی نه‌وانی زیاد ده‌کرد.
 نه‌وسا کاتێک خوا مه‌به‌ستی له‌ناو بردنی نه‌وانی کرد، گه‌رمایه‌کی بۆناردن
 که‌نه‌یانته‌وانی خۆیان سارد بکه‌نه‌وه یا له‌ ئاو و سیبهر سوود به‌هن. وای لێهات یه‌کێک
 له‌وان سیبهرێکی ده‌بیینی و په‌نای بۆ ده‌برد و له‌ ژیریدا ده‌حه‌ویه‌وه و بانگی
 هاوڕیکانی خۆی ده‌کرد: وه‌رمه‌ن به‌ره‌و ئاسایش. نه‌وان به‌ره‌و لای رایان کرد و کاتێک
 هه‌مووی له‌ژیریدا کۆده‌بوونه‌وه، خوا بارانی ناگرینی بۆ ده‌ناردن. نه‌مه هه‌مان

ئەشكەنجهى رۆزى سايەوانە.

عامر لەعەبدوالله كورې عباس دەگىرئىتەۋە: ئەگەر كەسئىك لەچەند و چوونى ئەشكەنجهى رۆزى سايەوان قىسەى لەگەئداكردى، بە درۆزنى دابئى.

مجاھىد دەئىت: ئەشكەنجهى رۆزى سايەوان، ھەمان سىبەرە و بلاۋكردنى ئەشكەنجه لەسەر خەئكى شوعەيبە. زەيد كورې ئەسلەم لەبارەى ئەم ئايە وتارىكى ھەيە: ئەوان وتيان: ئەى شوعەيب ئايا نويژە فراوانەكانت فەرمانت پىدەمدەن تا داوا لەئىمە بكەيت لەۋەى باۋكانمان دەيانبەرەستى، نەيپەرەستىن يا لەگەل سامانى خۇمان ئەو كارە بكەين كە تۆ دەئىت؟ ھەمانا تۆيت زىرەكى راست مەبەست (ھود/۱۱/۷۸). زەيد كورې ئەسلەم دەئىت: ئەوان درەمەكانيان دەبىرى و ئەندازەكەيان كەم دەمكردەۋە.

داستانی خزر و به‌سرهاتی نه‌و له‌گه‌ل موسا

خاوهر کتیبه‌گان ده‌لین: نه‌و موسایه‌ی بووه یار و هاوړی خزر، هه‌مان موسا کوړی مونشی کوړی یوسف کوړی په‌عقوبه. هه‌دیسې راست له‌پنځه‌مبه‌ر (د.خ) گڼر دراوخته‌وه که‌موسای یار و هاوړی خزر هه‌مان موسای کوړی عیمرانه و ناماژه پڼ دمه‌ین. خزر له‌و که‌سانه‌یه له‌سهرده‌می پاشایه‌تی فه‌رمیدون کوړی نه‌سفیان (ناتبین) ده‌ژیا و نه‌مه به‌وته‌ی زاناکانی کۆن له‌خاوهر کتیبه‌گان پښ موسا کوړی عیمرانه. ده‌لین: نه‌و فه‌رمانده‌ی پښه‌روه‌گانی سوپای دوشاخ‌داری گه‌وره (ذوالقرنین کبیرا بوو که له‌روژگاری ئی‌براهیم داده‌ژیا. نه‌و له‌گه‌ل ذوالقرنین به‌ گانی ژیان گه‌شت و له‌و ناوه‌ی خوارده‌وه به‌لام ذوالقرنین که له‌گه‌ل‌ئیدابوو، نه‌یدمه‌زانی نه‌مه گانی ژیا‌نه. خزر جاویدان و به‌ گومانی نه‌وان تا ئیستا زیندوووه. ده‌سته‌یه‌ک له‌وان گومانیان برده‌وه: خزر له‌منالی نه‌و که‌سانه بوو له‌گه‌ل ئی‌براهیم باومریان به‌خوا هینا و له‌گه‌ل نه‌ودا کوچیان کرد و ناوی نه‌و یه‌لیا کوړی مه‌له‌گان کوړی فالغ کوړی غابر کوړی شالغ کوړی نه‌رفه‌خشه‌ز کوړی سام کوړی نوحه. باوکی پاشایه‌کی گه‌وره بوو. که‌سانتر ده‌لین: نه‌و دوشاخ‌داری له‌زه‌مانی ئی‌براهیم دابوو، هه‌مان فه‌رمیدون کوړی ناسفیانه و خزر فه‌رمانده‌ی پښه‌روه‌گانی سوپای نه‌وه بووه.

عه‌بداله کوړی شوزهب ده‌لین: خزر له‌ئیرانییه‌گانه، له‌گه‌ل ئه‌لیاس که له‌مناله‌گانی ئیسرائیله، هه‌ر سال له‌گاتی هه‌ج کردن، له‌مه‌که‌که جاویان به‌یه‌ک ده‌که‌وینت. کوړی ئیسحاق ده‌لین: خوا بو مناله‌گانی ئیسرائیل پیاوینکی له‌خویان دیاری کرد که ناوی ناشیه کوړی نه‌موص بوو. خوا خزری له‌گه‌ل نه‌ودا بو پښه‌مبه‌ری هه‌ل‌ئیراد. ده‌لین: ناوی خزر به‌پتی نه‌وه‌ی نه‌وان (مناله‌گانی ئیسرائیل) ده‌یلین، نه‌رمیا کوړی هه‌لقیایه و نه‌و له‌گوره‌زاکانی هاوړن کوړی عیمرانه و له‌نیوان نه‌م و پاشایه‌تی فه‌رمیدون هه‌زار ساله.

وتاری نه‌و که‌سه‌ی ده‌لینت خزر له‌سهرده‌می فه‌رمیدون و ذوالقرنین گه‌وره پښ له‌موسا کوړی عیمران بوو، نزیک‌تره له‌و هه‌دیسه راسته‌ی ده‌لینت خوا موسای بو

دۆزىنەۋەى خىزىر فەرماندا چوونىكە پېغەمبەر(د.خ) زانائىرىنى جىھانىيان بەروداۋەكانى رابردوۋە. ئەگەرى ھەيە خىزرىك گەفەرماندەى پېشرومانى سوپاى دوشاخدار بوۋە، پېش موسى ژياۋە و ئەو گەسەيە ئاۋى ژيانى نۇش كىرد و ژيانى درىژەى كېشا. ئەو لەرۇژگارى ئىبراھىم بۇ پېغەمبەرى نەنېردا بەلكو لەرۇژگارى ناشىە كورې ئەموس ئەو كارەى پى سېئىردا. ناشىە لەرۇژگارى بشتاسب (گشتاسب) كورې لەراسب بوۋە. ھەدىسك كە لەبارەى ئەو باسى كراۋە ئەۋەيە ئەبى كورې كەعب لەپېغەمبەرى گىراۋەتەۋە.

سەئىد كورې جوبەير دەئىت: بەعەبىدواللە كورې عەباسم وت: نۇفا (لۇقا) گومانى دەكرد خىزىر يار و ھاۋرىى موسى كورې عىمران نەبوۋە. كورې عەباس وتى: ئەم دوژمنى خۋايە درۋى كىردوۋە. ئەم ھەدىسەى بۇ گىرامەۋە لەئەبى كورې كەعب لەپېغەمبەرى خوا كەدەفەرمىت: موسى كورې عىمران لەناۋ منالەكانى ئىسرائىل وتارىكى خۋىندەۋە. كەسك لەۋى پرسى: زانائىرىنى خەلك كىيە؟ موسى وتى: منم. خوا سەركۈنەى كىرد كە بۇ زانايى تايبەت بەخۋا نازانىت. دوبارە موسى لەخۋاى پرسى: خۋايە نايە لەمن زانائىر كەسك ھەيە؟ فەرموۋى: بەلى ھەيە و ئەو لە(دەيدارگەى دو زەريايە). موسى وتى: خۋايە، چۈن دەتۋانم ببىنىم؟ فەرموۋى: ماسىك ھەلگىرە و بىخەرە ناۋە سەبەتېكەۋە. لەھەر شوپىنك ماسى ون بوۋ، بزائە ئەو پياۋە لەۋىيە. ئەو ماسىكى ھەلگىرە و خستىە ناۋ سەبەتېكەۋە. بەقوتابىەكەى وت: لەھەر شوپىنك ماسىكەت ون كىرد، ئاگادارم بىكەرەۋە. بەرىكەۋتن و لە فەراغ دەريا مى رىگەيان گىرتەبەر تا گەشتنە ئەو تاشەبەردە و ئەو ناۋە. ئەمە ھەمان ناۋى ژيان بوۋ. ھەر كەس لەم ناۋە بخۋاتەۋە جاۋىدان دەبىت و ھىچ مردوۋىك پىنى ناگات مەگەر ئەۋەى ژيان بەدەست بېنىتەۋە. لىردا كەمىك لەو ناۋە كرا بەماسىكەدا، دوبارە ژيانى بەدەست ھىنايەۋە. موسى خەۋتېۋە. ماسى لەناۋ سەبەتەكە جۋولاً و رۇشتە ناۋ زەريا. خوا جۋولەى ناۋى دامركاند و ناۋ بوۋ بەھاۋشىۋەى كەۋانەيەكى سەرداپۇشراۋ. ناۋ بۇ ئەو ماسىە بوۋ بەدالانىك و بۇ ئەو دوۋانە داستانىكى سەرسورھىنەر. بەرىكەۋتن و كاتىك كاتى نىۋەرۇ ھات، موسى بەقوتابىەكەى وت: نانى

نیومرۆ بیینه، له‌زۆری رۆشتن هیلاک بووین و ناته‌وان (کهف/۱۸/۶۲). موسا هیلاک نه‌بوو مه‌گهر دواى تپه‌هرين له‌و شوینهى خوا فه‌رمانى پندا‌بوو. قوتابى موسا وتى: هيجتان بينى نه‌وکاتهى له‌سه‌ر تاشه‌به‌رده‌که بووین. له‌وئ ماسیه‌که‌م له‌بیرکرد و ديو گرفتارى فه‌رامۆشى کردم. ماسى به‌ شيوه‌یه‌کى سه‌یر رۆشته ناو ناوکه‌ و رینگه‌ی زه‌ریایى گرته‌به‌ر. موسا وتى: نه‌مه‌ نه‌و شته‌یه‌ به‌دوايدا دمگه‌راين. له‌به‌ر نه‌مه‌ گه‌رانه‌وه‌ و به‌دوايدا گه‌ران (کهف/۱۸/۶۳—۶۴). نه‌و دووانه‌ شوین شوینپیکانى خۆيان که‌وتن تا گه‌شته‌نه‌ تاشه‌به‌رده‌که. پیاویکیان بينى راکشاوه‌ و پارچه‌یه‌کى کيشاوه‌ به‌سه‌ر خۆيدا. موسا سلاوى لیکرد. پیاو وتى: سلاو له‌کوئى ده‌توانیت بگاته‌ سه‌رزه‌مینی ئیمه‌؟ وتى: موسام. وتى: موسا کورې ئیسرائیل؟ وتى: به‌ئى. وتى: ئه‌ی موسا من له‌خوا زانستیکم هه‌یه‌ تۆ نيته‌ و تۆ له‌ خوا زانستیکت هه‌یه‌، من نيمه‌. موسا وتى: من هاوړیته‌ی تۆ دمکه‌م تا له‌وه‌ی فیری بوويت - و هۆگاری به‌ده‌ست هه‌يانه‌ - منیش فیرکه‌یت. پیاوی زانا وتى: نه‌گه‌ر به‌دواى مندا ده‌گه‌ریت ئاگادار به‌ له‌هیچ شتیک نه‌به‌رسیت تا خۆم نه‌هینیه‌که‌یت بۆ باس بکه‌م (کهف/۱۸/۷۰). نه‌و دووانه‌ له‌سه‌ر لیواری ده‌ریا به‌ریکه‌وتن و دواتر سوار که‌شتی بوون. له‌م کاته‌دا چۆله‌که‌یه‌ک هات و له‌سه‌ر لیواری که‌شتی دانیش‌ت و ده‌نوکی له‌ ناو دهدا و که‌میکی لیخوارده‌وه‌. خزر به‌ موسای وت: زانستی من و تۆ له‌ زانستی خوا که‌م ناکاته‌وه‌ مه‌گه‌ر نه‌و نه‌ندازه‌یه‌ که‌ نه‌م چۆله‌که‌ له‌ناوی ده‌ریایى که‌م کرده‌وه‌.

ده‌ئیت: نه‌و کاته‌ی له‌ناو که‌شتیدا بوون له‌ناکاو موسا بينى پیاوی زانا بزمارێک به‌که‌شتیه‌که‌دا دادمکوئیت یا ته‌خته‌یه‌کى لێدمکاته‌وه‌. موسا پێی وت: من و تۆيان بئى وه‌رگرتنى کرئ سوار کرد و ئیستا تۆ که‌شتیه‌که‌ی نه‌وان کون ده‌که‌یت تا نه‌وانه‌ی له‌ناو که‌شتیه‌که‌دا سوار بوون له‌ناو به‌ریت. کارێکت کرد سه‌رسوره‌هینهر و گران له‌سه‌ر دلئى هه‌ر که‌سێک که‌ده‌بیینیت ده‌بیستیت. پیاوی زانا وتى: نه‌موت ناتوانیت خۆراگر بیت؟ موسا وتى: بۆ نه‌م فه‌رامۆشیه‌م لیم خوشبه‌ و لیم مه‌گه‌ره‌ (کهف/۱۸/۷۱—۷۲). ده‌ئیت: به‌که‌م کار بوو موسا له‌ فه‌رامۆشیه‌وه‌ کردى. ده‌ئین: نه‌و دووانه‌ به‌ریکه‌وتن و رۆشتن. کوریکیان بينى له‌گه‌ل چهند منائیکى دیکه‌ گه‌مه‌ی

دەکرد. پیاوی زانا سەری گرت و لەجەستە حیای کردەوه. موسا پینی وت: نایا گیانی پاکیکت کۆشت بێ ئەوهی گەسیکی کۆشتبیت؟ کاریکت کرد ناپەسەند. وتی: نایا پێم ئەوتی لەگەڵ من خۆراگری ناتوانیت؟ موسا وتی: ئەگەر دواى ئەمە شتیکم لەتۆ پرسی هاوڕێتیم مەگە. تۆ بۆ دوور خستەوهی من لەخۆت بۆ بیانوو دەگەریت. بەرێکەوتن تا گەشتنە خەلکی دێهاتیک و داواى خواردنیان لیکردن بەلام دێهاتیهکان لەمیوانداری ئەوان خۆیان بەدوور گرت. ئەو دووانە کەسیان دەست نەکەوت خواردن و خواردنەوهیان پێدات. دیواریکیان بینی ئەومەندەى نەمابوو دارمیت. پیاوی زانا دووبارە دیوارمەکی دروست کردەوه و قایمی کرد. موسا وتی: ئەمیوانداری نێمیان کرد نە لەمالەکانی خۆیان جیگەیان کردینەوه. ئەگەر دەتویست دەتوانی بۆ ئەم کارەت کرێ وەرگیریت. پیاوی زانا وتی: کاتی جیابوونەوهی من و تۆ هاتوو. ئیستا نەینى ئەوهی نەتەتوانی خۆراگریان بۆ بکەیت بەتۆ دەلێم. کەشتیهکە، هی دەستیهکی رهنجیەر و هەزار بوو کە لەدەریادا کاریان دەکرد و لەداهاتی ئەوه، رۆژگاریان بەسەر دەبرد. دەمویست تێکی بدەم چونکە لەپشت سەری ئەوان پاشایەک بوو هەر کەشتیهکی پتەو و قایمی داگیر دەکرد. بەلام ئەو کۆرە منالە، دایک و باوکی لەباوەرداران بوون، ترساین ئەگەر بمینیتەوه، ناپاکی و ناباوەری ئەو بێتە هۆکاری گرفتار بوونی ئەوان. ویستمان خواوند منائیکی دیکەیان پێ ببەخشیت باشتر لەو منالە. بەلام دیوار، هی ئەو دوو منالە پێتەگەشتوو باوک مردوو بوو لەو شارەدا، لەژێر ئەو دیوارەدا گەنجیک بۆ ئەو دوو کۆرە باوک مردوو داشاردابوو. باوکی ئەوان پیاویکی راست کردار بوو. خوا ویستی ئەم دووانە گەشە بکەن و گەورە بن و گەنجەگەى خۆیان دەربینن. ئەم بەخشینیک لەلایەن خووندی تۆوه بوو. ئەم کارانەم بەفەرمانی خۆم نەکرد (بەلکو بەفەرمانی خوا) ئەمەیه کردنەوهی گرێبی ئەو نەینیهی نەتوانی خۆراگری بۆ بکەیت (کەف/١٨/٧٤—٨٢).

عەبدوالله کۆری عەباس بەردەوام دەیوت: ئەو گەنجە، جگە لەزانست هیچتر نەبوو. لەکۆری عەباسیان پرسی: باسی قوتابیهکەى موسامان نەببست، ئەو چی بەسەرھات؟ وتی: لەئاوی ژیاى خواردەوه و جاویدان بوو. پیاوی زانا هەلیگرت و خستیه سەر

کەشتیەکە‌ی خۆ‌ی و روشتنه‌ دهریا و کەشتی تا روژی کو‌تایی له‌سه‌ر شه‌پوله‌کانی دهریا ده‌گهریت و نالاکه‌ی هه‌لده‌مکات.

ئه‌م هه‌دیه‌سه‌ ناشکرای ده‌کات خزر پێش موسا - و له‌ روژگاری ئه‌ویشدا بووه‌. هه‌روه‌ها نیشان ده‌دات ئه‌وانه‌ی ده‌لێن ئه‌و ئه‌رمیا‌یه‌، ناراستیان کردوو‌ه چوونکه‌ ئه‌رمیا له‌روژگاری بخت النصردا بووه‌. له‌نیوان روژگاری بخت النصر له‌گه‌ل موسا دووریه‌کی زۆره‌ که‌لای که‌سانی شاره‌زای میژووی جیهان و خه‌لکی دنیا دا‌پۆشراو نییه‌. موسا له‌زه‌مانی مه‌نوحیهر پاشایه‌تی گرت‌ه‌ده‌ست. پاشایه‌تی مه‌نوحیهر دوا‌ی باوکی فه‌ره‌یدون ده‌ستی پێ‌کرد.

بەسەرھاتى كارى مەنۇچېھر و روداۋەكانى رۇزگارى ئەۋ

دەۋاي فەرەمىدون كۆرى ناسفىان (ئاتىبىن) كۆرى كاۋە، مەنۇچېھر ھاتە سەر تەختى شاھەنشاهى. ئەۋ لەمناۋەكانى ئىرەج كۆرى فەرەمىدون و لەدۇنباۋەند يا (رەى) چاۋى بەدنىا ھەلھېنا. كاتىك مەنۇچېھر چاۋى بەدنىا ھەلھېنا، ئەۋيان لە تور و سەلەم شاردەۋە چوونكە لىي دەترسان. كاتىك گەۋرە بوۋ، ناردىان بوۋ لاي باۋوباپىرانى فەرەمىدون. ئەۋ لەمەنۇچېھردا نىشانەكانى سەرۋەرى و سالارى بىنى. تاجەكەى خۇى لەسەر سەرى ئەۋدانا.

دەستەيەك گومانىان بردوۋە نەژادنامەى مەنۇچېھر بەم شىۋمىيە: مەنۇچېھر كۆرى شەجر كۆرى ئەفرىقىش كۆرى ئىسحاق كۆرى ئىبراھىم. دەلئىن: پاشايەتى بەم پياۋە گەشت. ئەمان لەۋتارى جەرر كۆرى عەتىيە بەلگەيان ھىناۋەتەۋە كەدەلئىت:

و بنا اسحق الليوث اذا ارتدوا حمائل موت لا بسينة السنورا

اذا انتسبوا عدوا الصبهد منهم و كسري و عدوا الهرمان و قيصر

وكان كتاب فيهم ونبوءة وکانوا باصطخر الملوك وتسترا

فيجمعنا و الغر كورباء فارس اب لانباي بعدة من تاخرا

ابو خليل اللة و اللة ركوريا رضينا بما اعطي اللة و قدرا

ۋاتاگەى: كورانى ئىسحاق، كاتىك بەندى شمشىريان لەگەمەر بەست و زىيان پۇشى، شىرە پياۋ بوون. كاتىك باسى نەژادى خۇيان دەكەن، سوپاسالار و خوسرەو و ھورمزان و سزار لەخۇيان دەزانن. پىغەمبەرى و نوسراۋ لەناۋ ئەۋاندايە و ئەۋان لەئىستەخر و شوش پاشا بوون. نىمە لەگەل گەۋرە پياۋانى ئىران، باۋكىك، پىكەۋە دەمانبەستىتەۋە كەدۋاي ئەۋ لەداھاتوۋان ترسمان نىيە و پىشىنيانىش بەھىج نازمىرىن. باۋكى نىمە ھاورىي خۋايە و خوا ئاقرىنەرى نىمەيە. رەزامەندىن بەۋەى

خوای بۇ ئىمەى نوسى و کردى بەچارنوسى ئىمە.

بەلام ئىرانىيەگان نەم نەزادنامەيە بەهەلە دەرمان و پاشاگانى خویمان تەنیا لەمنالەگانى فەرەمیدون دەرمان و بۇ کەسانىتر پاشایەتى لەبەرچاۋ ناگرن.

دەئىم: گوومانى ئىرانىيەگان راستە چوونکە ناۋى پاشاگانى ئەۋان دۋای ئەسکەندەر ناسراۋە و دۋای نەۋ رۆزگارى (پاشای تىرەگان) (شای عەشیرەگان) دەست بېندەگات. ئەگەر مەنۇچېھىر لەسەردەمى موسا بېت – و ھەموو رۆزگارى نىۋان نىسحاق تا موسا پىنج پىشتى ناۋدارن کە بەردەموۋ لەمیسەر دەژيان – ئەمان لەگام زەماندا زۆر بوون و لەھەموو شوینىکدا بلاۋبوونەۋە و پاشایەتى ئىرانىان بەدەست ھىناۋە؟ لەگوپۋە جەریر کورپى عەتییە ئەۋمىندە زانا و زانستى ھەبىت کەقسەگەى ۋەك بەلگە بەکار بېرىت؟ بەتایبەت ئەۋەى ھەموویان بەمنالەگانى نىسحاق لەقەلەم دەدات!

ھشام کورپى کەلبى دەئىت: تور و سەلەم دۋای براگەیان ئىرەج ۲۰۰ سال پاشایەتیان کرد، ئەۋسا مەنۇچېھىر ۱۲۰ سال فەرمانرەۋایى کرد و لەم کاتە لەھەشتاھەمىن سالى فەرمانرەۋایەتى ئەۋ، کورپى تور کەتورک بوو و لەتوران دەژیا، لەمەنۇچېھىر یاخى بوو و ئەۋەى بۇ ماۋەى ۱۲ سال لەعیراق دەرکرد. دواتر مەنۇچېھىر بەسەریا سەرکەۋت ۋەئەۋەى لەۋلاتەگەى خۆى دەرکرد و گەرایەۋە بۇ سەر پاشایەتى و دۋای ئەۋە بیست و ھەشت سال فەرمانرەۋایەتى کرد.

مەنۇچېھىریان بە دادپەرۋەرى و چاکەگارى ۋەسەف کردوۋە. یەكەم کەس بوو سەنگەر(خەندەق)ی ھەلگەند و ساز و بەرگى رەزمى کۆکردەۋە. یەكەم کەس بوو نایىنى دىدارى(جوتیارى) دانا و بۇ ھەر دىھاتىك دىدارىكى دانا و خەلگى بۇ فەرمانبەردن لەۋ ھاندا. دەئىن موسا لەشەستەمىن سالى فەرمانرەۋایەتى ئەۋ دەرگەۋت.

کەسانىتر جگە لەھوشام کورپى کەلبى دەئىن: کاتىك پاشایەتى گرتەدەست، لەشكرى بۇ توران زەۋى گىشا و داۋای خوینى باۋەگەۋرىنى خۆى ئىرەج کورپى فەرەمیدونى کرد.

تور كۆرى فەرەيەدون و براكەى سەلەمى كوشت. دواتر ئەفراسياب كۆرى فەشەنج (بوشەنگ) كۆرى رۇستەمى تورك - يانى ئەۋەى توركەكان لەنەژادى ئەو و لەمناڵەكانى تور كۆرى فەرەيدون لەدايك بوون. دواى كۆزرائى تور بەدەست مەنوجيەر، شەرى لەگەل كرد و لەتەبەرستان گەمارۇيدا و لەهەموو لايەگەۋە رىگاكانى لى گرت. نەۋكات ئەم دوۋانە لە سەر ئەۋە رىكەوتن سنورى نىۋان دوو ولاتەكەى خۇيان بەتيرى يەگىك لەپياۋەكانى مەنوجيەر ديارى بكات گەناۋى نىرەشى (نارەش)بوو. تيرى ئەو رىگەيەكى دوور و درىژى دەپرى. ئەو تيرىكى لەتەبەرستانەۋە ھاويشت كە لەبەلخ ھاتەخوار و روبارى ئەۋى سنورى نىۋان ولاتى توركان لەمناڵەكانى تور لەگەل مەنوجيەر ديارى كرا.

دەئىم: ئەمە سەرسورھىنەرتىن درۋيە نىرانىيەكان لەناو خۇياندا باسى دەكەن كەتيرىك بتوانىت ئەم رىگا دوور بېرىت.

دەئىن: مەنوجيەر لەروبارەكانى دىجلە و فورات و روبارى بەلخ، روبارى گەومرى جياكردەۋە و فەرمانى ناۋەدانى زەۋى دەركرد. دەئىن: توركەكان لەسى و پىنج سالى پاشايەتى ئەو ھىرشىيان كرده سەر ولاتەكەى و خەلگان و زەۋىيەكانىيان زەۋىت گرت. ئەو خەلگى خۇى سەرگۇنە كرد و وتى: ئەى خەلگىنە، ھەموو خەلگان لەنەژادى نىۋە نىن. مرۇفۇ تا كاتىك شياۋى ناو و نىشانى مرۇفايەتتەيە كەخۇيان بناسن و دوژمنەكانى خۇيان دوور بگەنەۋە. توركەكان بەشىك لەولاتى نىۋىيان داگر كردوۋە و ئەم كارە تەنيا لەۋەۋە سەرچاۋە دەگرىت كەنىۋە شەرپ كردن لەگەل دوژمنتان پشت گوى خستوۋە. خوا ئەم سەرزەۋىيە بەربلاۋەى بەننىمە بەخشيۋە تا تاقىمان بكاتەۋە بۇ ئەۋەى بزانىت سېاسى دەكەين يا ناسپاسى، تا لەسەر ئەم بنەمايە سزا يا پاداشتمان بدات. كاتىك ھەتاۋ ھەلھات، ھەمووتان كۆبىنەۋە.

خەلگان و گەورەكان كۆبوونەۋە و مەنوجيەر لەسەر ھەردو پى و ستا و خەلك - بۇ رىزى ئەو - ھەستانە سەرىپى. مەنوجيەر وتى: دانىشن، بۇيە ھەستام تا دىنگى خۇم بەگوى ھەمووتان بگەيەنم. خەلگان دانىشتن. مەنوجيەر وتى: ئەى خەلگىنە،

نافرپنراومگان به‌نده‌مکانی نافرپنهرن، سوپاس کردن و ملکه‌ج بوونی شیاوه. نه‌وهی ده‌بیت رووبدات به‌ناچار دیت. گه‌س نات‌هوانتر له‌نافرپنراو نییه ج خوازیا‌ر بیت ج بانگ کراو. که‌سپیش به‌تواناتر له‌نافرپنهر نییه و به‌تواناتر له‌که‌سینک نییه داواکه‌ی له‌دهست نه‌ودا‌بیت. هه‌روه‌ها که‌س نات‌هوانتر له‌و که‌سه نییه له‌دهستی داواکاری خوی گرفتار بیت. زانستخواری، رووناکییه و ناناگایی تاریکی و گومراییی و نه‌زانی. پئیشینیان روشتوون و داهاتووان به‌ناچاری ده‌بیت په‌یوستی نه‌وان بن. خوا نه‌م پاشایه‌تییه‌ی به‌نیمه به‌خشیوه و له‌بهر نه‌مه ته‌نیا سپاسی نه‌و ده‌که‌مین و داوای لئیده‌که‌مین رزگاری و راست کرداری و به‌هیزی له‌نه‌ندیشه و بیر‌کردنه‌وه‌مان پی به‌خشییت. به‌ناچار پاشا مافی له‌ملی دانیش‌تووانی ولاته‌که‌ی هه‌یه و هاوولاتیانیش مافیان له‌ملی نه‌ودا هه‌یه.

مافی پاشا له‌سه‌ر نه‌وان نه‌مه‌یه هه‌رمانه‌کانی جیبه‌جی بکه‌ن و خوازیا‌ری باشه بن بو پاشا و له‌گه‌ل دوژمانی نه‌و شه‌ر بکه‌ن. مافی نه‌وان له‌سه‌ر پاشا نه‌وه‌یه روژییه‌کانی نه‌وان له‌کاتی خویدا به‌وان بدات چوونکه نه‌وان ته‌نیا له‌م ریگاوه روژگار به‌سه‌ر ده‌به‌ن و پاشا خه‌زینه‌داری نه‌وانه. مافی هاوولاتیان له‌سه‌ر پاشا نه‌وه‌یه به‌تیروانینه‌وه له‌کاروباری نه‌وان بروانیت و به‌نرمی هه‌لس و که‌وتیان له‌گه‌لدا بکات و ناچاریان نه‌کات به‌کاریک که له‌توانایاندا نییه. نه‌گه‌ر گرفتاری په‌خه‌یان بگریت که‌زبان له‌میوه‌کانیان بدات ده‌بیت قه‌رمیوویان بو بکاته‌وه تا بتوانن نه‌وه‌ی له‌دهستیان داوه ناوهدانی بکه‌نه‌وه. نه‌وسا نه‌و نه‌ندازه که‌بو نه‌وان گران نه‌بیت له‌ماوه‌ی یه‌ک دوو سالدا له‌وان وهر‌بگریت. ناگادار بوونی پاشا له‌سی عاهدت ناچارییه: ده‌بیت راستگو بیت و هه‌چ کات درو نه‌کات. به‌خشه‌ر بیت و سه‌ختگر نه‌بیت و له‌کاتی توره بوون، خو‌پاریز بیت چوونکه نه‌و زاله و ده‌سته‌کانی ناوه‌لا. باج به‌رده‌وام به‌و ده‌گات و له‌بهر نه‌مه ده‌بیت نه‌و نه‌ندازه‌ی سه‌ربازان و هاوولاتیان شیاون بو‌ی، لئیان دریغ نه‌کات. ده‌بیت به‌خشین و چاوپوشی له‌تاوان زیاد بکات چوونکه پاشا یا سه‌رزه‌مینیک به‌تواناتر له‌و که‌سه و له‌و شوینه نییه که‌به‌خشین و چاوپوشین له‌تاوان تیایدا زیاد و فراوان بیت. نه‌گه‌ر پاشا له‌به‌خشین به‌رزیت باش‌تره له‌وه‌ی

لەسزادا بلەر زېت.

تور كەكان چاۋى تەماحيان بىر يۈتە ولتە كەمان. ھاۋكارىمان بىكەن كەھاۋكارى خۇتان دەكەن. فەرمانەم داۋە كەرەستە و ساز و بەرگى شەر بىخەنە بەردەست نىۋە و من لەراۋىز كەردن لەگەل نىۋە بەشدارىم. من لەپاشايەتى ئەم ناۋەم ھەمىە ھاۋرى لەگەل فەرمانەردنى نىۋە. پاشا كاتىك پاشايە فەرمانى لى بىبەن و ئەگەر لەفەرمانى ئەو نافەرمانى بىكەن، كۆپلەپە و پاشا نىبە. پىشكە و توتوتىرەن كەرەستە لەكاتى گرفتارى، خۇراگرى و بەھىزى لەزانستخۋازىيە. كەسىك لەشەر لەگەل دوژمندا بىكوزرەت، ھىۋايى بەخشىنى خۋايى بۇ دەخۋازم. ئەم دىنبايە شوپىنى تىپەرىنە كەزىندىۋوان تىپايدا بەند و بارى خۇيان دەكەنەۋە.

ئەمە، وتارىكى دوور و درىزە. دۋاى ئەۋەى مەنۋچىپەر كۇتايى بەقسەكەى ھىنا، خەلكى بۇ سەر سفرە بانگ كەرد. خۋاردىيان و خۋاردىانەۋە و سىپاسگوزار و فەرمانەردارى ئەو بوون. پاشايەتى ئەو ۱۲۰ سال درىزەى كىشا.

كۈرى كەلىپى گومانى كەردوۋە رايىش كەناۋى ئەو حەرس كۈرى قەيس كۈرى سەپى كۈرى سەبا كۈرى يەعەرب كۈرى قەحتان بوو و دۋاى يەعەرب كۈرى قەحتان پاشايەتى يەمەنى كەرتەدەست، لەرۇژگارى مەنۋچىپەردابوو. بۇيە پى دەئىن (رايش) (نىۋەنجىگەر) لەبەر ئەۋەى تالانى بەدەست ھىنا و بەردى بۇ يەمەن و لەۋكاتەۋە پى و ترا رايىش. دۋاتر رۇشتە شەرى ھىندىبەكان و لەۋى كۈشتارى كەرد و گرفتارى كەرد و تالانى زۇرى دەست كەوت و گەرايەۋە بۇ يەمەن. دۋاتر ھىرشى كەردە سەر دو كىۋى تەى ، ئەنبارى موسل و لەۋپوۋە سۋارمەكانى خۇى (كە فەرماندەى ئەۋان پىۋىك بەناۋى شەر كۈرى عەتاف بوو) بۇ سەر زەمىنى نازمەربايجان پەۋانە كەرد، كۈشتارى كەرد و دىلى كەرت. ھەموو كار و كەردەۋەمەكانى خۇى لەسەر دو بەرد نوسى. ئەو بەردەمىيان لەنازەربايەجان دۇزىيەۋە.

دۋاى ئەو ئەبەرھەى كۈرى ھاتە سەر تەختى پاشايەتى و نازناۋى ئەو (دۋالمنار))

گۈلدەستەدار) بوو. بۇيە بەم نازناۋە بانگيان كىرۋە چۈنكە ھېرشى كىرە سەر سەرزىمىنە رۇژناۋايىھەكان و لەقۇلاى ئەو سەرزەمىنانەدا پېشپەمى كىرە. وشكايى و دەريايى خستە زىر پى و لەونبۈونى سوپايىھەكانى خۇى لەكاتى گەرانەۋە ترسا و لەبەر نەمە گۈلدەستەى دروست كىرە تا رىنگاى پى بدۇزنىۋە. خەلگى يەمەن گومان دەكەن ئەو كۆرەكەى، عەبىد كۆرپى نەبىرھەى لەشەپەمەكانىدا بۇ قولايى رۇژناۋا نارد كە تالانى زۇرى بەدەست ھىنا و لەگەل نەسرى زۇر، گەرايەۋە. ئەو مەترسىيەكى سەرسورھىنەرى بوو، خەلگان لىى دەترسان و ئەويان ناۋناۋە (ذوالذعار). نەبىرھە يەككىك لەپاشاكانى ئەۋانە كە لە قولايى ولتەكاندا پېشپەمى كىرە.

بۇيە نامازەم بەپاشاكانى يەمەندا چۈنكە دەستەيەك گومان دەكەن رايىش لەسەردەمى مەنۇچپەردا بوۋە و پاشاكانى يەمەن كاربەدەستانى شاي شاكانى ئىران بوون.

داستانى موسا و نەژدای ئەو و روداۋەكانى رۇژگارى ئەو

دەلئىن : نەژادى ئەو بەم شىۋەيە: موسا كۆرپى عىمران كۆرپى يەسەھەر كۆرپى قاھىس كۆرپى لاۋى كۆرپى يەعقوب كۆرپى نىسحاق كۆرپى ئىبراھىم . لاۋى بۇ يەعقوب لەدايك بوو و لەكاتىكدا ھەشتا و نۆ سال لەتەمەنى تىدەپەرى و قاھىس بۇ لاۋى لەتەمەنى چل و شەش سالىدا و يەسەھەر بۇ قاھىس ھاتە دنيا و ئەو شەست سال بوو. عىمران بۇ يەسەھەر لەدايك بوو و سالەكانى تەمەنى سەد و سى سال درىژەى كىشا. دايكى موسا يوخابە بوو. ھاۋسەرەكەى سەفورا كچى شوعەبىي پىغەمبەر(د.خ) بوو.

فیرعەونى مىسر لەسەردەمى ئەو قابووس كۆرپى مەسەب كۆرپى معاۋىە يار و ھاورۇژگارى يوسفى دوھم بوو. ژنى ئەم فیرعەونە، ناسە كچى موزاحىم كۆرپى عوبەيد كۆرپى ريان كۆرپى ۋەلید بوو. ۋەلید فیرعەونى يوسفى يەكەم بوو. كاتىك موسايان لای (دار) بۇ پىغەمبەرى و رىبەرى ھەلئىزارد، ناگادارىان كىرەۋە قابووس، فیرعەونى مىسر، مردوۋە و براكەى ۋەلید كۆرپى مەسەب لەجىگەى ئەو دانىشتوۋە. تەمەنى ئەو درىژ بوۋىھەۋە. ئەو لەقابووس خرابتر و ستەمكارتر بوو. فەرمان بەموسا

درا له‌گه‌ل براكه‌ی هارون وهك پێغه‌مبهر(د.خ) برواته لای فرعه‌ون. كاتی له‌دايك بوونی موسا تا هاتنه‌ده‌روه‌ی منالكانی ئیسرائیل له‌میسر هه‌شتا ساڵ بوو. دوا‌ی ئه‌وه‌ی له‌میسر هاته‌ده‌ر و له‌روباری نیل تیپه‌ری، به‌ره‌و بیابان به‌ریگه‌وت. كاتی مانه‌وه‌ی ئیسرائیلیه‌كان له‌بیابان تا رۆش‌تانه‌ ده‌روه‌میان له‌گه‌ل یوشع كوری نون چل سالی‌ی خایاند. به‌م پێیه‌، له‌كاتی له‌دايك بوونی تا كاتی مردن ته‌مه‌نی موسا سه‌د و بیست ساڵ درێژه‌ی كێشا.

عه‌بدوالله كوری عه‌باس و كه‌سانیه‌ر- كه‌ گێرانه‌وه‌م‌كانیان هاوشیوه‌ی یه‌ك‌تره‌- ده‌لێن: خوا‌ی گه‌وره‌ گیانی یوسفی گرت و پاشاكه‌ی هاو‌رۆژگاری ئه‌وی، له‌ناو‌ی برد. فرعه‌ونه‌كان پاشایه‌تی میسرین پش‌تاو‌پشت بۆ ده‌مایه‌وه‌. خاوه‌ند ژماره‌ی مناله‌كانی ئیسرائیلی زیاتر كرد و به‌دریژی ئه‌م زه‌مانه‌ به‌رده‌وام مناله‌كانی ئیسرائیل له‌ژێر سته‌می فرعه‌ونه‌كان ده‌چه‌وسانه‌وه‌ و پاشماوه‌ی دینه‌كه‌ی خۆیان ده‌پاراست. ئه‌م پاشماوه‌، ئه‌و به‌شانه‌ بوون له‌وه‌ی یوسف و یه‌عقوب و ئیسحاق و ئیبراهیم بۆ ئه‌وان وهك ئایینیکی خوا‌یی بناغه‌میان بۆ دارش‌تبوو. ئه‌م پاشایه‌تییه‌ درێژه‌ی كێشا تا فرعه‌ونی موسا هاته‌ سه‌ركار. ئه‌و یاخه‌رتینی ئه‌وان له‌به‌رامبهر خوا و به‌خته‌وه‌رتینی ئه‌وان و ته‌مه‌نیکی درێژی پێ‌رابوو. ناوی، به‌ پێی ئه‌وه‌ی ئاماژه‌ی پێ‌درا، وه‌لید كوری مه‌سه‌به‌ه. ئه‌و به‌سته‌م و سه‌خته‌گرتن له‌سه‌ر مناله‌كانی ئیسرائیل فه‌رمانه‌روایه‌تی ده‌كرد و ئه‌وانی ده‌كرده‌ كۆیله‌ و ئه‌شكه‌نجه‌ی سه‌ختی پێ‌ده‌دان.

خوا مه‌به‌ستی رزگار كردنی ئه‌وانی كرد. موسا گه‌شه‌ی كرد و گه‌وره‌ و وهك پێغه‌مبهر هه‌لبژێردرا. داستانی فرعه‌ون پێش له‌دايك بوونی موسا به‌م شیوه‌یه‌: له‌خه‌ودا بی‌نی ناگريك له‌بیت المقدسه‌وه‌ هات و هه‌موو خانومه‌كانی میسری گرت‌ه‌وه‌ و قه‌تیبه‌كانی سوتاند و زیانی له‌مناله‌كانی ئیسرائیل نه‌دا. ئه‌و جادوگه‌ران و فالگیران و كاهینه‌كانی كۆكرد‌ه‌وه‌ و خه‌وه‌كه‌ی خۆی بۆ گێرانه‌وه‌. وتیان: له‌م شاره‌ كه‌بیت المقدس بی‌ت و مناله‌كانی ئیسرائیل له‌ویوه‌ هاتوون، پیاویك دهرده‌كه‌ویت و له‌ناو‌چوونی میسر له‌سه‌ر ده‌ستی ئه‌و ئه‌نجام ده‌دریت. ئه‌و فه‌رمانیدا هه‌ر منالێك بۆ مناله‌كانی ئیسرائیل هاته‌ دنیا، ده‌ست به‌جی بیکۆزن و كچه‌كان به‌زیندوو‌یی

بەيئەنەۋە.

دەلئىن: كاتىك زەمانى موسا نىزىك بوۋىيەۋە، ئەستىرھاسەكانى فىرەئون ھاتنە لاي و پىيان وت: ئىمە لەزانستەكەى خۆمان بەم شىۋە دەبىننن مئائىك لەناو مئالەكانى ئىسرائىل لەدايك دەبىت كەھاورۇزگارى پاشايەتى تۆيە و ئەو پاشايەتى لەدەست تۆدمردىنئىت و بەسەر ولاتەكەى تۆ زال دەبىت و ئايىنەكەى تۆ دەگۇرئىت. ئەو فەرمانىدا ھەموو كورەكانى مئالەكانى ئىسرائىل بكوژن.

دەستەيەك دەلئىن: بەم شىۋە نەبوو بەلكو فىرەئون و ھاۋنشىنەكانى لەبارەى موزدەى خۋاي گەورە بەئىراھىم (كە پاشاكان و پىغەمبەرەكان لەبەنەمالەى ئەو دەبن) گەفتوگۇيان كرد. يەكك لەناو ئەوان وتى: مئالەكانى ئىسرائىل چاۋەروانى ئەم رۇژە دەكەن. ئەوان پاشا و پىغەمبەريان بەيوسف كورپ يەعقوب دەزانى بەلام كاتىك ئەو مرد، وتيان: موزدەى خوا بۇ ئىراھىم بەم شىۋە نەبوو (ئەمە ئەو كەسە نىيە خوا موزدەى ھاتنى بەئىراھىم داۋە). فىرەئون وتى: لەم كارمدا چى دەبىنن؟ ھەموويان باۋەريان وابوو ھەموو لەدايك بوۋانى كورپ مئالەكانى ئىسرائىل بكوژن. بەقىبتيەكانى وت: ئەو كۇيلانەى لەدەرەۋە ھەتانە ، بەيئە ناو و كارى ئەوان بەمئالەكانى ئىسرائىل بىسپىرن. مئالەكانى ئىسرائىلى بۇ كارى كۇيلەكانى ناچار كرد. خۋاي گەورە دەفەرمىت: فىرەئون لەسەر زەۋى نالاي گەردنكىشى و ياخى بوۋنى بەرز كردەۋە و خەلگانى مىسرى كرده دەستە دەستە و دەستەيەك لەۋانى رىسوا كرد بەوشىۋەيەك كەكورەكانى ئەۋانى سەردەبىرى و كچەكانى بەزىندويى دەھىشتەۋە. ئەو لەخراپەكاران بوو(قەسص/۲۸/۴). فەرمانىدا ھىچ مئائىكى نىرىنە لەمئالەكانى ئىسرائىل لەدايك نەبىت مەگەر ئەۋەى سەرى بىرن. فەرمانىدا زنانى دووگيان ئەشكەنجە بكەن بۇ ئەۋەى مئالان بىت يا مئالەكانىا لەبار بەن. قامىشى دەقەلىشانند و زنانى لەسەر دادەنىشانند. قاچى ئەۋانى دەبىرى. ئىك كەمئالى دەھىتايە دنيا لەتاۋ نازار، مئالەكەى دەكرده قەلغانى خۇى. لەۋاۋە خواۋمەند مەرگى لەناو پىرەكانى مئالەكانى ئىسرائىل بلاۋ كردەۋە. دواتر گەورەكانى قىب تەتەنە لاي فىرەئون و گەفتوگۇيان لەگەلدا كرد و وتيان: مەرگ لەناو ئەم خەلگەدا بلاۋ بۇتەۋە و

بەم نىزىكانە قورسايى كاروبارەكان دەكەۋىتە سەرشانى كۆپلەكانى نىمە. تۇ منالەكان دەكۆزى و مەرگ گەۋرەكان دەباتەۋە. تىكا دەكەين ھەندئى لەمنالەكانى ئەۋان بەزىندويى بەئىلتەۋە. فىرەمون ھەرمانىدا يەك سال منالى كور بكوژن و يەك سال نەيانكوژن. كاتىك سالى سەرئەبران ھات، ھارون لەدايك بوو و كاتىك سالى سەربران گەشت، موسا چاۋى بەدنيا ھەلھىنا. كاتىك داىكى ويستى موسا بىئىتە دنيا، خەمبار بوو بەلام خوا خستبوويە دلىيەۋە: شىرى بىبىدە و نەگەر لە دەترسىت بىخەرە دەريا — يانى نىل = خەمبار مەبە، نىمە بۇ تۇى دەگەرئىننەۋە و دەيكەينە بىغەمبەر(د.خ) (قىصص/۲۸/۷).

كاتىك داىكى ئەۋى ھىنايە دنيا، شىرى بىبدا و ئەۋسا دارتاشىكى بانگ كرد تا سنوقىكى بۇ دروست بىكات و كلىلەكەى خستە ناو سنوقكەكە. داىك، موساى كرده ناۋى و خستىە ناو زەريا. كاتىك منال لەبەرچاۋى داىك ديار نەما، ئىبلىس ھاتە لاي و ترسى لاي داىكى موسا دروست كرد. داىك بەخۇى وت: ج كارىك بوو لەگەل خۇمدا كردم. نەگەر لەبەر چاۋى خۇم سەريان دەبىرى وخۇم كفن و دقنم دەكرد باشتر لەۋە بوو بىخەمە ناو قورگى خزۇك و ماسىيەكانى دەريا. كاتىك خستىە ناو دەريا بەكچەكەى مرىمەمى وت بەدوايدا بروات.خوشكەكەى موسا لەدوورەۋە بىنى و فىرەۋونىيەكان نەياندەزانى ئەۋ خوشكى موسايە ((قىصص/۲۸/۱۱). شەپۇل سنوقكەكى لەخۇيدا دەبرد، بەرز و نزمى دەكردەۋە تا بردىيە لاي نەمامستانىك نىزىك بارەگاي فىرەۋون. كەنىزەكانى ناسىيە زنى فىرەۋون بۇ مەلە كردن رۇشتنە دەر و سنوقكەكەيان دۇزىيەۋە و ھىنايان بۇ لاي ناسىيە. گومانىان كرد شتىكى گرانبايى تىدايە. كاتىك سنوقكەكەيان كردهۋە و ناسىيە لەمنالەكەى روانى، خۇشەۋىستى كەۋتە دلىيەۋە. بەفىرەۋونى وت: مەيكوژن نەگەرى ھەيە سوود بەئىمە بىخستىت يا ۋەك منالى خۇمان ھەلىبگىرنەۋە. نەياندەزانى نەمە موسايە كەلئى دەترسن (قىصص/۲۸/۹).

فىرەۋون وتى: كورى تۇ بىت، من بىۋىستم بىنى نىيە.

پېغەمبەر(د.خ) فەرموۋى: سۆيىند بەۋ كەسەى سۆيىندىيان پى خواردوۋە نەگەر
 فېرعەون رازى بوۋايە بەۋەى موسا روناكى چاۋى بېت، خوا ئەۋەى بۇ رېگەى راست
 رېنوۋى دەگرد بە ھەمان شېۋە كە ئەۋ ژنەى رېنوۋىنى كىرد.

فېرعەون وىستى سەرى بېرېت بەلام ئاسىيە بەردەۋام قسەى بۇ دەگرد تا ئەۋەى
 كورپەكەى تەسلىم كىرد. فېرعەون وتى: دەترسم لەمناۋەكەنى ئىسرائىل بېت و
 ئەۋكەس بېت كە لەناۋچوۋنى ئېمە لەسەر دەستى ئەۋە. ئەمە ھەمان وتەى خواى
 گەۋرەيە كە فەرموۋىيەتى: كەسانى فېرعەون ئەۋيان لەناۋ ھېنايەدەر تا دوزمن و
 ھۆكەرى خەمى ئەۋان بېت. بەلام فېرعەون و سوپايەكەنى لە لارىكان بوون
 (قىصص:۸/۲۸). ژنانى شىردەريان ھېنا بەلام مەمكى ھىچ كامىيانى نەگرت. خواۋەند
 دەفەرەمېت: پېش ئەۋ مەمكى چەندىن دايكىترگان خستەبەردەم و ئەۋمان لەۋان
 دوور خستەۋە. خوشكەكەى موسى - مېرەم - وتى: ئايا ناۋنېشان بىنەمالەيەك
 بەئىۋە بەدەم كەبېگرنە خۇ و ئەۋان خوازىارى بەختەۋەرى بن؟
 (قىصص:۱۲/۲۸). فېرعەونىيەكان گرتيان و پىرسىان: لەكۆۋە دەزانىت ئەۋان چاكەى
 ئەمىيان دەۋىت؟ ئايا دەيناسن؟ گومانىيان لەموسا كىرد. مېرەم وتى: چاكەخوازى وچاك
 بوون لەگەل ئەم كورە ھەزى ئەۋان بۇ ئەنجامدانى خواستى پاشا و ھىۋاى
 دەسكەۋتى داھاتە. مېرەم رۇشتە لاي دايكى موسا ونەۋى ئاگادار كىردەۋە. دايكى ھات
 و مەمكى خستە دەمىيەۋە. موس بەخىرايى لەشېرى دايكى خوارد و نىزىك بوو دايك
 بىقىزىنېت: كورەكەم! بەلام خوا رېگەى ئەم كارەى لىگرت.

بۇيە ناۋيان ناۋە موسا لەبەر ئەۋەى لەنېۋان ئاۋ و دار دۆزرايەۋە چوونكە (مو)
 لەزمانى قىبىتى بە ماناى ئاۋ و (سا) بە ماناى دارە. ئەمە ھەمان وتەى خواى گەۋرەيە
 كەدەفەرەمېت: ئېمە ئەۋمان بۇ دايكى گەراندمەۋە تا چاۋى روناك بېت و
 خەمبارنەبېت و بزانىت موزدەى خوا راستە و زۆرەيى خەلك ئەم راستىيە
 نازانن(قىصص:۱۲/۲۸).

ۋىنوۋنى ئەۋ لەداۋىنى دايكى بۇ ماۋەى سى رۇژ بوو. دايك ئەۋەى لەگەل خۇيدا بۇ

مان بردەوه و فیرعهون وهك كوری خۆی هه‌لیگرته‌وه و خه‌لك به‌موسا كوری فیرعهونیان دهناسی. كاتیك منال توانی به‌ریگادا بروات، دایکی هینایه‌وه بۆ لای ناسیه. ناسیه گرتی و هه‌لیده‌په‌راند و گه‌مه‌ی له‌گه‌ن ده‌كرد. ژن دایه‌ ده‌ستی فیرعهون و كاتیك فیرعهون له‌نامیزی گرت موسا ده‌ستی بۆ ریشی برد و هه‌لیكه‌ند. فیرعهون فه‌رمووی: جه‌لاده‌كان بینن تا سه‌ری به‌ریت. نه‌مه‌ نه‌وه كه‌سه‌یه‌ لینی ده‌ترسام. ناسیه‌ وتی: مه‌یكوژن، وهك منالی خۆمان هه‌لیده‌گرینه‌وه به‌لكو سوودمان بێ بگه‌یه‌نیت (ق‌ص‌ص/٢٨/٩). نه‌وه مناله و چاكه له‌خراپه‌ جیاناكاته‌وه وه‌مه‌ كارهی له‌روی نه‌زانیه‌وه كرد. تۆ ده‌زانی له‌سه‌راسه‌ری میسر ژنیك پ‌ر‌ز‌ی‌ر و زیوتر له‌من نییه. من یاقوت و ناگری بۆ ده‌خه‌مه‌ پال یه‌ك و لینی نزیك ده‌كه‌مه‌وه. نه‌گه‌ر یاقوته‌كه‌ی هه‌لگرت بزانه‌ زانایه‌ و وشیار و تۆ ده‌توانیت سه‌ری به‌ریت و نه‌گه‌ر ناگری هه‌لگرت بزانه‌ منالێکی نه‌زانه‌. ژن یاقوتی بۆ هینا و ناگری له‌ناو ته‌شتیكدا له‌روبه‌روی دانا. له‌م كاته‌دا جه‌رمیل هاته‌ خوار و ده‌ستی خسته‌ سه‌ر ناگره‌كه‌. موسا كه‌میك له‌ناگره‌كه‌ی هه‌لگرت و له‌ده‌می نزیك كرده‌وه. ده‌می سوتا (و له‌وه به‌دوا زمانی گیرا). نه‌مه‌ نه‌وه بابه‌ته‌یه‌ خوای گه‌وره‌ له‌زمانی موسا باسی ده‌كات كه‌ به‌خوای وت: چاره‌سه‌ری زمان گیرانی من بكه‌ تا خه‌لك له‌قه‌سه‌كانم تێبگه‌ن (طه‌ /٢٠/٢٧). ژن به‌م كارهی كوژرانی له‌موسا دوور خسته‌وه.

موسا گه‌وره‌ بوو. نه‌وه سوار نه‌سه‌په‌كه‌ی فیرعهون ده‌بوو و جل و به‌رگی نه‌وی له‌به‌ر ده‌كرد. به‌موسا كوری فیرعهون بانگیان ده‌كرد. مناله‌كانی ئیسرائیل له‌په‌نا‌ی نه‌ودا له‌زیان دوور كه‌وته‌نه‌وه. ئیتر قیبتیه‌ك نه‌به‌ینرا سته‌م له‌ مناله‌كانی ئیسرائیل بكات. قیبتیه‌كان له‌موسا ده‌ترسان.

به‌ریكه‌وت فیرعهون سوار نه‌سه‌ب بوو بۆ نه‌وه‌ی موسای له‌گه‌لدا بێت. كاتیك موسا هات، پێیان وت: فیرعهون رۆشتووه. موسا سوار بوو و به‌دوایدا رۆشت. له‌سه‌رزه‌مینێك كه‌پێیان ده‌وت مه‌نف – كه‌ میسری باستان و شوینی یوسفی راستگۆ و ئیستاكه‌ دیهاتێکی گه‌ورمیه‌ – دابه‌زی و كه‌میك چه‌وايه‌وه. نیوه‌رۆ هات و بازاره‌كانیان داخست. موسا له‌بێ ناگایی خه‌لكی نه‌وه‌ شارهدا رۆشته‌ ناویان و له‌وی

دوپیواوی بینی شهریان دمکرد. یه‌کیان له‌شوین که‌وتوانی موسا (نیسرائیلی) و یه‌کیتریان له‌دوژمنه‌گانی (قیبتی)‌بوو. نه‌وهی شوینکه‌وتوی موسابوو، داوای هاوکاری له‌موسا بۆ سه‌رکه‌وتن به‌سه‌ر دوژمنه‌که‌یدا کرد(قصص/۲۸/۱۵). ده‌ئین: ئەم که‌سه نیسرائیلی و ده‌ئین سامه‌ری بووه و نه‌ویتریان له‌قیبتیه‌کان. موسا له‌مکاره‌ تووره‌ بوو چونکه قیبتیه‌که به‌لاماری نیسرائیلیه‌که‌ی دا و ده‌یزانی نیسرائیلیه‌کان چ پینگه‌یه‌کیان لای موسا هه‌یه و موسا چۆن پاریزگاربان لیده‌کات. نه‌و به‌رده‌موام نه‌وانی له‌به‌راه‌ه‌ر قیبتیه‌کان پاراستوو. خه‌لک خۆیان نه‌یانده‌زانی نه‌و له‌نیسرائیلیه‌گانه به‌لکو گومانیان دمکرد ئەم لایه‌نگیره له‌به‌ر نه‌وه‌یه له‌شیری نه‌وانی خواردوووه. کاتی‌ک زیاد له‌راده‌ تووره‌ بوو، مشتی له‌قیبتیه‌که‌دا و ده‌سه‌به‌جی گوشتی. دواتر به‌خۆی وت: ئەمه له‌کرداری دی‌وو بوو و دی‌وو بۆ مرۆف دوژمنی‌کی ناشکرایه. موسا وتی: خوايه سته‌مم له‌خۆم کرد، له‌من خۆشبه، خوا نه‌وه‌ی به‌خشی چونکه گه‌وره‌ترین به‌خشه‌نده‌یه(قصص/۲۸/۱۷/۱۵). خوا خسته‌یه دئی موساوه: سویند به‌گه‌وره‌یی خۆم، نه‌گه‌ر نه‌و پیاوه‌ی گوشتت یه‌ک سات پشتی به‌خوايه‌تی من به‌سته‌تایه که‌ روژیده‌ر و نافری‌نه‌رم به‌نه‌شکه‌نجه‌یه‌کی سه‌خت گرفتارم دمکردی. موسا وتی: خوايه به‌و به‌خشینه‌ت، نیتر هه‌یج کات پشتیوانی خراپه‌کاران نابم. موسا شه‌وی کرده‌ روژ و ترساو له‌ناو شاردا ده‌گه‌را. ده‌ترسا بیگرن. بینی نه‌و پیاوه‌ی دوینێ داوای هاوکاری لیده‌کرد نیستا به‌ناو بانگی ده‌کات. موسا وتی: تۆ پیاوینکیت به‌ناشکرا گومرا. موسا روی تیکرد تا هاوکاری بکات. کاتی‌ک نه‌و پیاوه‌ موسای بینی به‌رمو لای ده‌روات و مه‌به‌ستی نه‌و پیاوه‌ی کردوووه که‌ شه‌ری له‌گه‌ن نیسرائیلیه‌که‌دا کردوووه ، ترسا بیکوژیت چونکه موسا به‌دنگی به‌رز و تووره‌یی قسه‌ی له‌گه‌لدا کردبوو.

له‌به‌ر ئەمه نه‌و (یا قیبتیه‌که‌) وتی: ئایا ده‌ته‌وینت پیاوینک بکوژیت به‌هه‌مان شیوه که‌دوینێ پیاوینک گوشت؟ ناته‌وینت مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی سته‌مکار و یاخی له‌سه‌ر زه‌وی بیت و هه‌رگیز نه‌ته‌وینت بجیته‌ ریزی چاکه‌کاران. موسا قیبتیه‌که‌ی به‌ره‌لا کرد و روشت و بلا‌وووبه‌وه که‌موسا نه‌و پیاوه‌ی گوشتوووه. فیرعه‌ون به‌دوایدا گه‌را و وتی: بیگرن چونکه نه‌و که‌سه‌یه به‌دوایدا ده‌گه‌رین. پیاوینک هاته‌ لای موسا له‌دوورترین

شوینی شارمهکه. وتی: نهی موسا، گه‌وره‌گانی شار راویژ ده‌گن تا بتکوژن. له‌شار برۆرمدر، من چاکه‌خوازی تۆم (قصص/۲۸/۸—۲۰).

ده‌لین: ئەم پیاوه خه‌ربیل (حه‌زقیل) باوه‌ره‌ینه‌ری بنه‌ماله‌ی فیره‌هون بوو (باوه‌رداری بنه‌ماله‌ی فیره‌هون) که له‌سه‌ر پاشماوه‌گانی نایینی نی‌براهیم ده‌ژیا. ئەو یه‌که‌م که‌س بوو باوه‌ری به‌موسا هینا. کاتی‌ک موسای له‌و کاره‌ ناگادار کرده‌وه، موسا ملی ریگه‌ی گرت‌ه‌به‌ر. ترساو بوو و چاوه‌روانی به‌لا و گرتنی ده‌کرد. وتی: خوایه له‌ده‌ستی سته‌مکاران رزگارم بکه‌ و جیابکه‌روهه (قصص/۲۸/۲۱). موسا له‌کویره‌ ری‌کانه‌وه به‌ری‌که‌وت تا که‌س نه‌یبینیت. له‌م کاته‌دا فریشته‌یه‌ک هاته‌خوار که له‌ده‌ستیا (عه‌نزه) که‌ره‌سته‌یه‌کی شه‌ری بچوک بوو. موسا له‌ترسا له‌به‌ران‌به‌ریدا سه‌ری دانه‌واند و گورنوشی برد. فریشته‌ وتی: گورنوش بۆ من مه‌به‌ به‌تکو به‌دوای مندا وه‌ره. فریشته‌ به‌ره‌و شاری مه‌دیهن رینویی کرد، کاتی‌ک روی کرده‌ مه‌دیهن، وتی: خوا ریگه‌ی راست به‌من نیشان ده‌دات (قصص/۲۸/۲۲). فریشته‌ نه‌وی برد و گیان‌دییه‌ مه‌دیهن. ئەو به‌ری‌که‌وت‌بوو بی‌ نه‌وه‌ی تویشو و خواردنی هه‌لگرتیت. له‌به‌ر ئەمه‌ گه‌لای داری ده‌خوارد و توانای ریگه‌ روشتنی لی‌ر‌ابوو. هه‌رنه‌وه‌منده‌ی گه‌شته‌ مه‌دیهن، له‌بی‌ که‌وت، کاتی‌ک گه‌شته‌ سه‌ر ناوی مه‌دیهن، کۆمه‌لێک خه‌لگی بی‌نی که‌مه‌ر‌م‌گانی خو‌یان ناو ده‌دا. له‌خوار پیاوه‌گان دو ژنی بی‌نی مه‌ره‌گانی خو‌یان له‌ناوه‌که‌ دوور ده‌کرده‌وه. ئەم دوو ژنه‌ گچانی شو‌عه‌یی پی‌غه‌مه‌به‌ر(د.خ) بوون. ده‌سته‌یه‌ک ده‌لین گچانی یه‌سورن بوون و ئەو برای شو‌عه‌یب بوو. کاتی‌ک موسا نه‌وانی بی‌نی: وتی ئەم ج کاریکه‌ نی‌وه‌ ده‌یکه‌ن؟ وتیان: مه‌ره‌گانی خو‌مان ناو ناده‌ین تا ئەو کاته‌ی شو‌انه‌گان ده‌گه‌رینه‌وه و مه‌ر و مالاتی خو‌یان ناو دهم‌ن. باوکی نی‌مه‌ پیره‌پیاویتی به‌ته‌مه‌نه (قصص/۲۸/۲۲—۲۳). موسا دل‌ی بۆیان سوتا. هاته‌سه‌ر چالی ناوه‌که‌ و تاشه‌به‌ردیکی لی‌ هه‌لگرت که‌کۆمه‌لێک له‌خه‌لگی شار له‌سه‌ری کۆده‌بوونه‌وه تا له‌شوینه‌گه‌ی هه‌ل‌ب‌گرن. موسا مه‌ره‌گانی نه‌وانی ناودا. ئەو دووانه‌ به‌خیرایی گه‌رانه‌وه و به‌رده‌وام له‌ناوی پاشماوه‌ی ناوگه‌ره‌گان مه‌ره‌گانی خو‌یان ناودهدا. موسا رویکرده‌ دارێک تا له‌سی‌به‌رمه‌که‌یدا بجه‌سیت‌ه‌وه. دواتر وتی: خوایه، به‌هه‌ر باشه‌یه‌ک

بۇ مىنى دەنىرئىت، نىزامەندىم (قىسسى/۲۸/۲۴). عەبىدواللە كورپى عەباس دەئىت: موسا ئەم قىسەي لەكاتىكدا كرد كەنەگەر كەسىك دەيوست سەوزە گيا—لەتاۋ برسىيەتى—لەسكى ببىنىت، دەيدى. موسا داۋاي يەك تىكە نانى لەخوا كرد و بەس.

كاتىك دوو كچەكە بەخىرايى بۇ لاي باوكيان گەرآنەۋە، لەھۆكارمگەي پىرسى و ئەۋان بەسەرھاتەكەيان بۇ گىرايەۋە. باوك يەككىك لەۋ دوو كچەي گەرآنەۋە و موساى بۇ مائەكەي خۇي بانگىشت كرد. لەم كاتەدا يەككىك لەۋ دوو كچە گەرآيەۋە لاي موسا و بەرىدا دەرۋىشت بەشەرمەۋە. بەموساى وت: باوكم داۋاي تۇ دەكات تا كرىي ئەۋ ناۋدانى مەرھەكەنى ئىمەت پىيدات (قىسسى/۲۸/۲۵). موسا ھەستا و لەگەئيا بەرىكەوت. ئەۋ لەپىش موسا دەرۋىشت، باھەلىكرد و جەكەنى ئەۋى بەرز كىردەۋە و سەمتى دەرخست. موسا وتى: لەپىشت سەرى من ۋەرە و رىگەم نىشان بەدە چوونكە ئىمە لەبنەمائەيەكىن سەيرى داۋاۋى ژنان ناكەين.

كاتىك موسا ھات و داستانى خۇي بۇ باوكى كچەكان گىرايەۋە، باوك فەرموۋى: مەترسە لەۋ دەستە ستەمكارە رزگارەت بوۋە. يەككىك لەۋ دوو كچە — ئەۋەي ببوۋ بەرىنىشانەرى موسا. وتى: ئەي باوكە، كارى پىيدە چوونكە باشترىن كەسىك كارى پىيدەي ئەمەيە، پىاۋىكى بەھىز و راست كىردارە (قىسسى/۲۸/۲۵—۲۶). باوك وتى: بەھىزىت ببىنى، چاكەكارى ئەۋت لەكوئ ببىنى؟ كچ داستانى گەرآنەۋەي بۇ مال باس كرد كەموسا لەداۋاي ئەۋەۋە بەرىكەدا دەرۋىشت. باوك وتى: دەمەۋىت يەككىك لەم دوو كچەم بىكەمە ھاۋسەرى تۇ بەۋ مەرچەي ھەشت سال كرىي كرىكارى خۇت، ۋەك مەرمىي خۇت بەمن بەمىت — ھەشت سال بۇ من كار بىكەيت — ئەگەر بىكەي بە دەسال، ئەۋە ھى تۇ دەبىت. نامەۋىت رەنجى زۇر بەخەمە سەرشانى تۇ و يا بارودۇخ لەسەر تۇ دژۋار بىكەم. بەخۋاستى خوا من لەچاكەكاران دەبىنى. موسا پىي وت: ئەمە لەنئوان من و تۇ بىت كە ھەرىك لەرۋژەكانم لىرە بەسەر ببەم، زىادە وىستن لەمن نەبىت و خوا بەۋەي دەيلىم كارسازە (قىسسى/۲۸/۲۷—۲۸). موسا ئەۋ رۇژە لاي ئەۋ مایەۋە. كاتىك شەۋ داھات، شوعەيب شىۋى ھىنا بەلام موسا لەخواردن خۇي دوور خستەۋە. شوعەيب وتى: بۇنەتخوارد؟ موسا وتى: لەبنەمائەيەكەم كەمىك لەكارى ئەۋ

دنيا بەھەممۇ كارى ئەم دنيا ناگۆرۈمەۋە. شوعەيب وتى: بۇ پاداشتى ئاۋدانەكەى تۇ نىيە خواردن بەتۆدەدم. ئەمە خوى من و باۋكانى منە. موسا خواردى و دلدانى شوعەيب بۇ موسا زىادى كرد. لەبەر ئەمە ئەو كچەى كرده ھاوسەرى موسا كەرىگەى مالەۋەى نىشاندا. ناۋى سەفورا بوو. شوعەيب پىي فەرموو، داردەستى بۇ بىنىت و دايە دەست موسا. ئەم داردەستە فرىشتەيەك لەروخسارى پياۋىك بەۋى سەپاردبوو. سەفورا دايە دەست ھاوسەرمەكەى خۇى. كاتىك باۋك نەۋەى بىنى، پىي وت نەۋە بەگەرنىتەۋە و يەكيت بىنىت. كچ بردى و دايانا و ويستى يەكيت بىنىت بەلام جگە نەۋە دەستى بەرھىچىر نەدەمگەوت. شوعەيب چەندىن جار نەۋى گەراندمەۋە بەلام دووبارە ئەو داردەستە بەردەستى دەمگەوت. موسا ۋەرىگرت تا كارى شۋانى پىبكات و شوعەيب لەبردىنى ئەو داخى خوارد و رۇشتە دەر تا لىي ۋەرىگرتەۋە چۈۈنكە ئەو داردەستە سەپىردراۋى خۋايى بوو. كاتىك موسا بىنى دەيەۋىت داردەستەكەى لىۋەرىگرتەۋە، تەسلىمى نەكردەۋە. ئەو دوۋانە لەسەر ئەمە رىكەوتن يەكەم پياۋ كەمبىنىان بەكەنە داۋەر لەنىۋان خۇيان. لەمكاتەدا فرىشتەيەك لەروخسارى پياۋىك ھاتەخوار و بەم شىۋەيە داۋەرى كرد كەموسا داردەستەكە دابنىت و ھەركەس تۋانى ھەلىبگرت، ھى ئەو بىت. موسا دايانا و جگە لەموسا كەس نەيتۋانى ھەلىبگرت. شوعەيب داردەستەكەى بەۋ سەپارد. ئەۋدەدەستە لەدارى (عەۋسەج)ە (دارىكى دىرگاۋى ھاۋشىۋە ھەنار) دوو لق و سەرمەكەى چەماۋە بوو. دەلئىن: ئەو داردەستە لەئاس يا مەۋرىدى بەھەشتى بوو كەنادەم لەگەن خۇيدا ھىناى. لەبارەى ئەو داردەستەگىرانەۋەى تىريان ئامازە پىداۋە.

موسا بۇ ماۋەى دەسال لاي شوعەيب مايمەۋە و شۋانى بۇ دەمكرد. ئەۋسا ژنەكەى خۇى لەكاتى زستان و سەرمەى سوتىنەر ھەلگرت و بەرىكەوت. كاتىك ئەو شەۋە ھاى كەخۋاى گەۋرە دەيۋىست بەخشىنە تايبەتەكانى خۇى بەموسا بىەخشىت و بۇ پىنغەمبەرى ھەلىبىزىرئىت و قسەى لەگەلدا بكات، موسا رىگەى ون كرد بەشىۋمىەك نەيدەزانى بۇ كۆى دەروات.

ژنەكەى دوۋگىيان بوو، ژانى منالىۋون نەۋى گرتەۋە، شەۋىكى بارانى و ئاسمان ھەۋرە

بروسكەى دەباراند. موسا سوتەمەنى دەرھىتا تا بۇ كەسانى خۇى ئاگرىك دروست بىكات بۇ ئەۋەى گەرم بىنەۋە و شەۋ بىكەنە رۇژ و رىگا بدۇزىتەۋە. سوتەمەنى ئەۋ دانەدگىرسا. ئەۋمىندى بەرد و ئاسن لەيەك سوو كەۋزەى لىپرا. لەم كاتەدا نورىكى بىنى و بەناگرى زانى. ئەۋ روناكىيە، دەلاھەيك لە نوورى خوا بوو.

موسا بەخىزانەكەى خۇى وت: كەمىك چاۋەرئى بن، ئاگرىم بىنى. ئەگەرى ھەمە بەشتىكەۋە بۇ لاي نىۋە بگەرئەۋە يا كەمىك ئاگر لەگەن خۇمدا بىنم تاخۇتانى پىگەرم بىكەنەۋە (قىصص/۲۸/۲۹). كاتىك نىك ئەۋ ئاگرە بوۋىەۋە، بەنورىكى گەۋرەى بىنى كە لەناسمان تا لەقەكانى دارىكى ئەستور لەعەۋسەج درىژ ببوۋىەۋە. دەستەيەكىتر دەلئىن: ئەۋدارە دارى عەناب بوو. موسا پەرىشان و ترسا چوونكە ئاگرىكى بىنى بى دوگەن دەسوتا و لەسەر دارىكى سەۋز بلئىسە دەسەند. ئاگر سات بەسات گەۋرەتر دەبوو و دارمكە سات بەسات سەۋزتر. كاتىك لىي نىك بوۋىەۋە، ئاگرەكە خۇى دەكشانەدەۋە. موسا ترسا و گەرايەۋە. ئەۋسا لەۋدارەۋە بەناۋ بانگىان كرد و كاتىك ناۋى خۇى بىست، ئارام بوۋىەۋە و گەرايەۋە. كاتىك موسا گەرايەۋە بۇ لاي ئاگرەكە، بانگىان كرد. ئەۋيان لەبىكۇتايى روبر لەلای راست لەۋ شوپنەى دەسخۇشى كردوۋە لەۋ دارە كە: پىرۇزە ئەۋ كەسەى لەناۋ ئاگرادىە و ئەۋ كەسانەى لەدەۋرۋەرىدان، يا موسا من اللەم ئافرىنەرى جىھانىان (قىصص/۲۸/۳۰، نمل/۲۷/۷). كاتىك ئەۋ دەنگەى بىست و ئەۋ مەزنىيەى بىنى، دلى كەۋتە لەرزىن، زمانى گىرا، ھىزى سست بوو ھاۋشىۋەى زىندوۋىەكى مردوو. خوا فرىشتەيەكى بۇنارد تا دلى بەھىز بىكاتەۋە. كاتىك ئاۋزى بەدەست ھىنايەۋە، بانگىانكرد يا موسا: من خواى تۇم. پىلاۋەكانت لەپىداكەنە چوونكە تۇ لەسەرزەمىنىكى پىرۇزدايت كەبەرەكەتىان لەنىۋانىدا بلاۋكردۇتەۋە و لەھەرلايەكەۋە بلاۋيان كردۇتەۋە(طە /۲۰/۱۲). بۇيە فىرمانى داكەندنى پىلاۋەكانىان پىدا چوونكە پىلاۋەكانى لەپىستى كەرىكى تۇپىو بوو. دەستەيەك دەلئىن: لەبەر ئەۋەى قاچى دەمخاتە سەر ئەۋ زەۋىە پىرۇزە. ئەۋكات خوا بۇ ئارام كردنەۋەى وتى: ئەۋ چىيە لەدەستى راستى خۇتا ئەى موسا؟ وتى: داردەستەكەى منە كە وىستاۋ لەسەرى دەخەۋم و بەمە گەلای دار بۇ مەۋرۋ

مالاتەكەى خۆم دادەتەكېنم — لە دارمگان دەدەم تا گەلاگانی بوومرین — پېویستی ترم پېیەتی، تویشو وئاودانی پېتھەلدەگرم (طە / ۱۷/۲۰ — ۱۸).

ئەو داردەستە لەشەودا دەدرەوشایەوہ و دەوروبەرى خۆى روناك دەگردەوہ. كاتېك پېویستی بەناو بووايە، دەمىكرده ناوچالى ئاو و كاتېك بەناو دەگەشت لەسەرەگەى دەفرېك ھاوشیوہى سەتل دروست دەبوو و كاتېك نارمژوى میوہى دەگرد، لەزمەودا دەمىچەقاند، لق و گەلاى دەردەگرد و میوہىەكى ئەو وەرزەى بەرھەم دەھینا.

خوا فەرمووی: فەرىدە ئەى موسا. موسا فەرىدا و لەناكاو داردەستەكە بوو بەمارىكى گەورە كەھاوشیوہى پەرىيەگان رایدەگرد و دەجوولاً. كاتېك موسا ئەمەى بینى، بۆ دواوہ گەرایەوہ و رايگرد و ناوړى نەدایەوہ. بانگیان گرد: ئەى موسا مەترسە چوونكە پېغەمبەران لای ئیمە لەھیچ شتېك ناترسن (نمل/۱۰/۲۷). بگەرپرموہ و مەترسە كەدوو بارە دەمىكەینەوہ بەشیوہى یەكەمى خۆى و دەمىكەین بەداردەست. خوا بۆیە فەرمانى فەرىدانى داردەستەكەى پېدا تا ئەوكاتەى لای فەرعەون فەرىدەدات نەترسیت. كاتېك موسا گەرایەوہ، خوا فەرمووی: ئەو مارە بگەرە و دەستی خۆت بگەرە ناو دەمیوہ. موسا بالاپۆشېكى پەشمىی لەبەردابوو. دەستی خۆى گردە ناو قۆلەكەى بەلام بەوشیوہیش لئی دەترسا. بانگیان گرد: دەستت لەو قۆلە بېنەدەر. دەستی لەقۆلەكە دەرهینا و خستیه ناودەمى مارەكە. كاتېك دەستی خۆى بەردناو، ئەو مارە بوو بەداردەستەكەى جاران و موسا هیچ گۆرانكارى و ناسازگارییەكى نەبینى.

خوا فەرموو: دەست بگەرە ناو گىرفانى خۆت تا سېى، درەوشاوہ و بى پېسى بېتەدەر (نمل/۱۲/۲۷). دەستی گردە گىرفانى و دەرهینا و لەم كاتەدا دەستی وەك بەفر سېى بوو و نیشانېك لە پېسى لېنەدەبىنرا و نوورى لیدەدرەوشایەوہ. دوو بارە دەستی گردە گىرفانى و دەرهینایەوہ و دەستی بۆ ھەمان شیوہى یەكەم خۆى گەرایەوہ. پى و ترا: ئەم دووانە (دەست و داردەستەكە) دو نیشانەى درەوشاوہ لەخواكەى تۆن كە بەو دووانە دەرویتە لای فەرعەون و گەورە پیاوانى ولات. ئەوان خەلكىكى خرابەكار

بوون. موسا وتی: خواجه، که‌سیکم له‌وان کوشتوو ده‌ترسم نه‌وانیش بمکوژن. براکه‌م هارون له‌من باشتر دمتوانی‌ت قسه‌ بکات نه‌و له‌گه‌ل مندا بنیره‌ تا یار و هاورتی من بی‌ت و شایه‌تی بۆ راستی قسه‌گانم بدات — یانی براکه‌م قسه‌که‌ی من بۆ نه‌وان رون بکاته‌وه و تیان گه‌یه‌نی‌ت چوونکه‌ نه‌و تی‌دمگات چی ده‌ئیم و نه‌وه‌ی نه‌وان لئی تی‌ناگه‌ن بۆیان رون ده‌کاته‌وه. خوا فه‌رمووی: بازووی تۆ به‌براکه‌ت به‌هیزدمکه‌ین و نیشانه‌یه‌کی روون له‌راستی‌تان پی‌دبه‌خشین و زال بوونتان بۆ فه‌راهه‌م ده‌که‌ین و له‌مه‌ به‌دوا له‌به‌رامبه‌ر نیشانه‌گانی ئیمه‌ به‌سه‌ر نی‌وه‌دا زال نابن. ئیوه‌ دووانه‌ و شوین که‌وتوانتان سه‌رکه‌وتوو‌ه‌گانن (قصص/۲۸/۲۲—۳۵).

موسا بۆ لای خیزانه‌که‌ی خۆی گه‌رایه‌وه‌ و نه‌وانی به‌ره‌و میسر برد و شه‌وانه‌ رو‌شته‌ ناو نه‌و سه‌رزهمینه‌. بوو به‌میوانی دایکی خۆی. بنه‌ماله‌که‌ی خۆی ناسیه‌وه‌ به‌لام نه‌وان نه‌میان نه‌ناسیه‌وه‌. هارون هات و له‌دایکی پرسی نه‌مه‌ کئییه‌؟ دایکی ناگاداری کرده‌وه‌ که‌میوانه‌. هارون بانگی کرد و خواردنی له‌گه‌ل خوارد. هارون لئی پرسی: کئییت؟ وتی: موسا. نه‌و دووانه‌ یه‌کیان له‌نامیز گرت. ده‌سته‌یه‌ک ده‌ئین: خوا موسای بۆ ماوه‌ی چه‌وت روژ له‌حالی خۆیدا به‌جیه‌ئیش و دواتر فه‌رمووی: ولامی خوا له‌باره‌ی نه‌وه‌ی قسه‌ی له‌گه‌ل تۆدا کرده‌وه‌، به‌درووه‌، موسا وتی: خواجه، دل‌ی من فراوان بکه‌ و کاری من ناسان بکه‌ و گری له‌زمانی من وه‌که‌ تا له‌قسه‌گانی من بگه‌ن و له‌که‌سانی خۆم وه‌زیریکم پی‌ببه‌خشه‌، بشتی من به‌هارونی برام به‌هیز بکه‌ و له‌کاره‌گانی مندا بیکه‌ره‌ شه‌ریک، تا ئیمه‌ به‌ پاکی وه‌سفی تۆ بکه‌ین و به‌ فراوانی بیرت بکه‌ینه‌وه‌. تۆ به‌کار و چاره‌نوس ئیمه‌ ناگایت. خوا فه‌رمووی: خواسته‌گان‌ت به‌تۆ به‌خشا (طه‌/۲۰/۲۵—۳۱). خوا فه‌رمانی پیدا برواته‌ لای فه‌رعه‌ون. که‌سان و بنه‌ماله‌که‌ی نه‌و له‌شوینی خۆیاندا بوون و نه‌یانده‌زانی چی بکه‌ن تا نه‌وه‌ی شوانی‌ک له‌خه‌لکی مه‌دیه‌ن لایانه‌وه‌ تی‌په‌ری و نه‌وانی له‌گه‌ل خۆیدا برده‌ نه‌و شاره‌ و بردنی بۆ مالی شوعه‌یب. نه‌وان له‌و شاره‌دا لای شوعه‌یب بوون تا نه‌وه‌ی به‌سه‌ره‌اتی موسا و قه‌لشانی ده‌ریایان بیست و دواتر په‌یوه‌ستی بوون.

به‌لام موسا، به‌رهو میسر رۆشت. خوا وه‌حی به‌ هاروون کرد ونه‌وی ناگادار کردموه که‌موسا گه‌راوته‌وه. خوا فه‌رمانی پێدا میوانداری موسا بکات. هارون له‌میسر هاته دهر و چاوی به‌موسا که‌وت. موسا وتی: نه‌ی هاروون، خوا‌ی گه‌وره من و تۆ‌ی وه‌ک پیغه‌مبه‌ر(د.خ) هه‌لبژاردوو. له‌گه‌ل مندا و‌مرد. هارون وتی: بیستم و فه‌رمان‌بدرام. کاتیک هاته مالی هارون و وتیان دهرۆنه مالی فه‌رعون، که‌چکی هارون بیستی و دایکی نه‌و دووانه‌ی به‌ هاوار بانگ کرد. دایک وتی: سویندتان دهدم به‌خوا مه‌رۆنه لای فه‌رعون چوونکه هه‌مووان ده‌کوژیت. گوپیان له‌قه‌سی نه‌و نه‌گرت و شه‌وانه که‌وته ری و له‌درگای مالی فه‌رعونیان دا. فه‌رعون به‌درگاوانه‌که‌ی خۆ‌ی وت: نه‌مه کێبه له‌م کاته‌دا له‌درگای مالی من دمه‌دات؟ دهرگاوان هات و له‌سه‌رموه سه‌پیری نه‌وانی کرد و قسه‌ی له‌گه‌ل‌دا کردن. موسا پێ‌ی وت: ئێمه نێردراوی خوا‌وه‌ندی جیهانیانین. دهرگاوان فه‌رعونه‌ی ناگادار کردموه و به‌ دوا‌ی نه‌و هارون و موسا رۆشته لای فه‌رعون.

ده‌سته‌یه‌ک ده‌ئین: موسا و هارون دو سال مانه‌وه و ههر رۆژ له‌به‌ره‌به‌یانه‌وه تا شه‌و دهرۆشته دهرباری فه‌رعون و داوایان ده‌کرد مۆله‌تیا‌ن بۆ و‌مربگرن تا برۆنه لای به‌لام که‌س نه‌یده‌وێ‌را فه‌رعون له‌کاری نه‌وان ناگادار بکاته‌وه. فه‌رعون قه‌شمه‌ریکی بوو که‌ کاری نه‌وه بوو فه‌رعون بینیته‌ بیکه‌نین. نه‌و فه‌رعونه‌ی ناگادار کردموه و فه‌رعون فه‌رمانیدا و مۆله‌تیا‌ن به‌و دووانه‌دا. کاتیک هاتن ، موسا پێ‌ی وت: من نێردراوی خوا‌وه‌ندی جیهانیانم. فه‌رعون نه‌وی ناسیموه و وتی: ئایا تۆ‌مان وه‌ک منالی خۆ‌مان په‌روه‌رده نه‌کرد؟ تۆ چه‌ندین سالی درێژی ته‌مه‌نت له‌نێوان ئێمه‌دا به‌سه‌ربرد. و تۆ نه‌و کاره‌ی له‌گه‌ل ئێمه‌دا کرد (پیاویکت له‌نێمه گوشت) و له‌ناسپاسانی. موسا وتی: نه‌و کاره‌م کرد و نه‌وسا له‌گوم‌راکان بووم و چوونکه له‌نێوه ده‌ترسام رامکرد و خوا زانستی فێرکردم و منی وه‌ک پیغه‌مبه‌ر(د.خ) هه‌لبژارد (شعرا/۲۱/۸/۳۶). فه‌رعون وتی: نه‌گه‌ر نیشانه‌ت هه‌تاوه نیشانی بده نه‌گه‌ر له‌راست وتارانیت. موسا دارده‌سته‌مه‌که‌ی خۆ‌ی فرێدا که‌ له‌ناکاو به‌شێ‌وه‌یه‌کی ناشکرا بوو به‌نه‌ژدیه‌ها (اعراف/۱۰۶/۷-۱۰۷). نه‌ژدیه‌ها ده‌می کردموه و دیانه‌کانی خوا‌رموه‌ی له‌سه‌ر

زىمى دانا و دىيانەكانى سەرۋەى تا بەرزايى كۆشكەكە بىردە سەر و ويستى فىرعمون بخوات. فىرعمون ترسا و لەشۋىنەكەى ھەستا و خۇى پىس كرد. ئەوسا بىست و چەند رۆژ لەو ھالەدا مايەۋە. گىرتارى نازارى سىك بوو. ئەومندى ئەمايوو لەناو بچىت. فىرعمون موساى بەخاۋومندەكەى سۆيىندا ئەزىدىھاكە ھەلبىگىرتەۋە. موسا ھەلبىگىرت و بوو بەداردەست. ئەوسا دەستى بىردە گىرفانى و دەرىھىنا كەھاۋشپوۋى بەفر سىى بوو و روناكى لىۋە دەردەوشاپەۋە. دواتر خىستىۋە گىرفان و دەرىھىناپەۋە. دووبارە دەست بەرەنگى يەكەمى خۇى دەرهاتەۋە. دووبارە دەستى كىردە گىرفان و دەرىھىنا و روناكىيەكەى تا ناسمان دەردەوشاپەۋە و چاۋمىكانى زىق دەكرد و روناكى بەدەوروبەرى خۇى دەبەخشى و دەگەشت مالىكان و لەدەلاقە و كەلئىنەكان و پشت پەردەمگان دەبىنرا. فىرعمون ئەيتوانى لىى بىروانىت. دواتر موسا دەستى بىردە گىرفانى و دەرىھىناپەۋە كە ھاۋشپوۋى رەنگى يەكەمى بوو.

خاۋا ۋەھى بۇ موسا و ھارون ناردەخوار: بە نەرمى قىسە لەگەل فىرعمون بىكەن ئەگەرى ھەيە خاۋا بىرىكەۋىتەۋە يا لىى بىرسىت (طة ۴۴/۲۰). موسا وتى: ناپا دەتەۋىت لاۋىتەت بۇ بگەرىنمەۋە كە ھىچ كات پىرنەبىت؟ و پاشاپەتت بەھىز بىكەم كەلەتۇ ئەسەندىرتەۋە و بۇ تۇ خۇشى خەۋتن لەگەل ژنان و خواردەنەۋە و سواربوون بگەرىنمەۋە و كاتىك بىرىت بىرۋىتە بەھەشت بەۋ مەرجەى باۋەر بەمن بىنىت؟ فىرعمون وتى: ئەم كارە ناكەم تا ۋەزىرەكەم ھامان بىت. كاتىك ھامان نامادە بوو فىرعمون وتەكانى موساى بۇ گىراپەۋە. ھامان بەسىت و ناتەۋانى ناۋبىرد و وتى: ناپا دۋاى ئەۋەى دەتەپەرەستىن دەتەۋىت كەسىكىتر بىپەرەستىت؟ مەن لاۋىم بۇ تۇ گەپاندەۋە. ئەوسا ۋەسەى بۇ دروست كىرد و قىزى ئەۋى پى بۇياخ كىرد و ئەۋ يەكەم كەس بوو قىزى خۇى بەرەنگى رەش رەنگ كىرد. كاتىك موسا ئەۋى بىنى، ترسا. خاۋا ۋەھى پىكرد: ئەكا ئەۋەى دەبىبىنى بىتسىنىت چۈنكە ماۋمىكە زىاتر نامىنمەۋە. كاتىك فىرعمون بىستى، رۇشتە لاى خەلكەكەى و وتى: ئەم پىاۋە موسا جادۋەگىرتكى گەۋرەپە. فىرعمون ويستى بىكوۋىت بەلام باۋەرەنەرى بىنەمالەى فىرعمون كەناۋى خەربىل (خەزقىل)بوو وتى: ناپا پىاۋىك لەسزاي ئەۋەدا دەكوۋن كەۋتۋىتەتى خاۋا

ئافرىقەنى مەنە؟ ئەو نىشانەنى راستى بۇ پېغەمبەرايەتى خۇى نىشانى ئىۋەدا (غافر/۲۸/۴۰). گەۋرەمگانى ۋلاتى فىرەمەن پىيان ۋت: ئەۋ ۋ براگەى رابگرە ۋ نىردراۋانى خۇت بىئىرە تا ھەموۋ جادوگرە زاناگان بۇ تۇ كۆبگەنەۋە (شعرا/۳۶/۲۶-۳۷). فەرمانىدا ۋ جادوگرەپرانى كۆكردەۋە كەدەئىن ھەفتا كەس بوون. دەستەيەك دەئىن ھەفتا ۋ دو كس ۋ دەستەيەك دەئىن سى ھەزار ۋ دەستەيەك پانزە ھەزار. ئەۋان يەككە لەرۋۇمگانى جەزنى فىرەۋنىان بۇ كۆبوۋنەۋە دىارى كرد. فىرەمەن ئەۋانى رىز كرد ۋ خەلكى كۆكردەۋە. موسا لەگەل براگەى ھارون ھات ۋ لەدەستى موسا داردەستەكەى بوو. روى كرده ئەۋ تاقمە ۋ فىرەمەن لەگەل سەرانى دەربرار لەشۋىنى تايبەت دانىشتبوون. كاتىك موسا نىك جادوگرەمگان بوۋىۋە ۋتى: ھاۋار لەئىۋە! درۇ بۇ خوا ھەلمەبەستەن كەئىۋە بەئەشكەنچە مالمۇرئانكەر دەكات ۋ ھەر كەس درۇ ھەلبەستەت، بى ھىۋا دەبىت (طە/۶۱/۲۰). جادوگرەپران بەبەكىان ۋت: ئەمە قەسەى جادوگرەك نىيە. دواتر ۋتىان: لەبەربرەر تۇ جادوۋىك ھاۋشۋىۋەى جادوۋەكەى خۇت دەھىنىيەۋە كەھەرگىز ھاۋتای ئەۋەت نەبىنىيەت. جادوۋوگرەپران ۋتىان: سوئند بەپىرۋزى فىرەمەن بى گومان سەرگەۋەتن بەدەست دىئىن (شعرا/۴۴/۲۶). ئەۋسا جادوگرەپران بەموسايان ۋت: يا موسا تۇ سەرەتا فرى دەدەمىت يا نىمە (اعراف/۱۱۵/۷). موسا ۋتى: ئىۋە. ئەۋان پەت ۋ داردەستەكەنى خۇيان فرىدا كە لەناكاۋ لەبەرچاۋى بىنەرەن ۋەك مار كىۋپەيكەرەمگان دەرگەۋەتن ۋ ئەۋ دەشتەمیان پىركرد ۋلەسەر پىشتى يەك سۋار بوون. موسا ترسى كەۋتە دل، خوا ۋەحى پىكرد: ئەۋەى لەدەستدایە فرىبەدە تا مارەمگانى ئەۋان بخوات، ئەۋان فىلئىكى جادوۋوگرەپرانەمیان دورست كردوۋە ۋ جادوگرە ھەرچى بكات ۋ روو لەمەر شوئىنك بكات رزگارى ناپىت (طە/۶۹/۲۰). موسا داردەستەكەى فرىدا، بوو بەئەزىيەك ۋ روى كرده پەت ۋ دارەمگانى ئەۋان كە لەبەرچاۋى خەلك ھاۋشۋىۋەى ماربوون. داردەستى ئەزىيەكەى موسا دەستى بەقوت دان ۋلەناۋبەردنى ئەۋان كرد بەشۋىۋەكەى ھىچى لەسەر زەۋى نەھىشتەۋە. ئەۋسا موسا دەستى برد ۋ ئەۋ ئەزىيەكەى بوو بەداردەست. گەۋرەى جادوگرەمگان كۆپىر بوو. پىيان ۋت: داردەستەكەى موسا بۇتە ئەزىيەك ۋ پەت ۋ دارەمگانى نىمە سات بەسات دەخوات. ۋتى: ھىچ نىشانىك لەۋ دەرئەكەۋت؟

نه‌گه‌رایه‌وه بو شئومه یه‌که‌می خوئی؟ وتیان: نه. وتی: نه‌مه جادوو نییه. که‌وته سهر زه‌وی و نوپزی بو خوای موسا برد و هه‌موو جادوگه‌رمگان نه‌وکارمیان کرد. وتیان: ئیمه باوهرمان هینا به‌خو‌او‌وندی جیهانیان، خوای موسا و هارون (شعرا/۲۶/۴۷-۴۸). فیرعه‌ون وتی: باوهرتان هینا به‌و پیش نه‌وهی هیچ دمستوریکتان پبیدم. نه‌و گه‌وره و ماموستای ئیومه که‌نئوهی فی‌ری جادووگه‌ری کردوو. بی هیچ گومانیک ده‌ست و بیی ئیوه له‌راست و چه‌پ و له‌چه‌پ و راست ده‌پریم و له‌سهر لقی دارخورما هه‌لتانده‌واسم و بی گومان به‌باشی ده‌زانن نه‌وه کام کس له‌نئیمیه نه‌شکه‌نجه‌یکی به‌نازاتر و هه‌میشه‌یتری هه‌یه (طه/۲۰/۷۱). فیرعه‌ون نه‌وانی کوشتار و له‌ت له‌ت کرد و نه‌وان وتیان: خوایه، خوراگریمان پیبهبه‌خشه و ئیمه وه‌ک خوایه‌رسته‌گان به‌رینه (اعراف/۱۲۶/۷). نه‌وان له‌سه‌رمتای نه‌و روزه له‌ناسپاسه‌گان بوون و له‌کو‌تاییه‌دا گیان‌بازمگان.

خه‌ربیل باوهرداری به‌مه‌اله‌ی فیرعه‌ون، باوهری خوئی ده‌شاردموه. ده‌ئین: نه‌و یه‌کیک له‌مه‌اله‌کانی ئیسرائیل بوو. ده‌سته‌یه‌ک ده‌ئین: له‌قیبته‌یه‌گان بوو. ده‌سته‌یه‌کیتر ده‌ئین: نه‌و دارتاشه بوو سنوقه‌که‌ی دروست کرد و دایکی موسا، موسای کرده‌ ناوی و خسته‌یه ناو نیل. کاتیک سه‌رکه‌وتنی موسای به‌سهر جادوگه‌رمگاندا بیینی، باوهری خوئی ناشکرا کرد. ده‌سته‌یه‌ک ده‌ئین: نه‌و پیستر باوهری خوئی ناشکرا کرد وله‌گه‌ل جادوگه‌رمگان له‌دار درا. نه‌و ژنیکی باوهرداری بوو که‌نه‌ویش باوهری خوئی ده‌شارده‌وه. نه‌و نارایشگه‌ری کچی فیرعه‌ون بوو. روژیک قزی کچی فیرعه‌ونی داده‌هینا و شانه له‌ده‌ستی که‌وت و وتی: به‌ناوی خوا هه‌لیدمگرمه‌وه. کچی فیرعه‌ون وتی: به‌ ناوی باوکی من؟ ژنی نارایشگه‌ر وتی: نا به‌ناوی خوی من و تو و باوکت. کچی فیرعه‌ون باوکی له‌و گفتوگۆیه‌ ناگادار کرده‌وه. فیرعه‌ون نه‌م ژنه‌ی له‌گه‌ل مه‌اله‌کانی بانگ کرد و وتی: خوای تو کییه؟ ژنی نارایشگه‌ر وتی: خوای من و تو خو‌او‌ونده. فیرعه‌ون فه‌رمانیدا و ته‌نوریک مسینیان هینا، فه‌رمانیدا گه‌رمی بکه‌ن و نه‌و ژنه‌و و مه‌اله‌کانی نه‌شکه‌نجه بکه‌ن. ژن وتی: داوایه‌کم له‌تو هه‌یه. فیرعه‌ون وتی: چییه. ئیسقانه‌کانی من و مه‌اله‌کانم کو‌بکه‌یته‌وه و به‌خاکمان بسپیریت. فیرعه‌ون

وتى: ئەو كارە دەكەم. فىرەمون فەرمانىدا يەك يەك مائالەكانيان خستە ناو ناگرەو. دوابىنى ئەوان مائىكى كەم تەمەن بوو كە بەدايىكى وت: خۇپراگرەبە دايكە چوونە راستى لەگەل تۇدایە. ئەو ژن و مائالەكانيان پىكەو خستە ناو تەنوورى ناگرىن.

ئاسىيە ژنى فىرەمون لەمئالەكانى نىسرائىل بوو و دەستەيەك دەلئىن: لەخەلكانىتر بوو. ژنىكى باومەرداربوو و باومېرى خۇى دەشاردەو. كاتىك ژنى نارايىشگەر كوژرا، ئاسىيە فرىشتەكانى بىنى گيانى بۇ ئاسمان دەبەن. خوا زانايى پىبەخشى. ئەو لەو ژنە نارايىشگەرەى دەروانى كە دوژمنان وەحشىانە ئەشكەنجەيان دەدا. كاتىك فرىشتەكانى بىنى بەهيز بوو و دئىيىي زىادى كرد و زياتر لەجاران موساى بەراستگۇ دانا. بەم شىۋە بوو لەناكاو فىرەمون هات و بەسەرھاتى ژنى نارايىشگەرى پىندا. ئاسىيە پىنى وت: هاوار لەتۇ! چەندە هەلەشەيت لەبەرەبەر خوا! فىرەمون وتى: ئەگەرى هەيە گىرۇدەى هەمان شىتى بووبىتت كەژنى نارايىشگەر گىرۇدەى بوو. ئاسىيە وتى: شىت نەبووم بەلكو باومېرم بەخوای گەورە هىناوہ كەخووامندى جىهانىانە.

فىرەمون دايكى ژنەكەى بانگ كرد وپىنى وت: كچەكەت گىرۇدەى ئەو شتە بووہ كەژنى نارايىشگەر توشى ببوو. سوئىند دەخۇم يا ئەشكەنجەى مەرگ دەچىزىت يا بەخوای موسا كافر دەبىت. دايك لەگەل كچەكەى بەتەنىي دانىشت و داواى لىكرد ببىتە هاودەمى فىرەمون. ئاسىيە حاشاى كرد و وتى: ئەوہى كە بەخو كافر ببم، سوئىند بەخو ئەو كارە ناكەم. فىرەمون فەرمانىدا لەبەرەبەر ئەو چوار بزمار داكوتن. ژنەكەى چوارمىخە كىشا و ئەشكەنجەى كرد تا گيانىدا. كاتىك ئاسىيە نىشانەكانى مەرگى بىنى، وتى: خوايە، بۇ من لاي خۇت خانويك دروست بكە و لەفىرەمون و هەئس و كەوتەكانى رزگار بكە و لەدەستەى ستەمكاران جىامكەرەوہ (تحریم/۱۱/۶۶). خوا زانايى ئەوى زىاد كرد و ئەو فرىشتەكان و بەخشىنە فراوانەكان كە بۇى ئامادە كرابوون بەچا و بىنى و پىكەنى. فىرەمون وتى: بىروان چۇن شىت بووہ! لەژىر ئەشكەنجە پىدەكەنىت. ژنەكە مرد.

كاتىك فىرەئون بىنى خەلگەكەى ترسى موسايان كەوتۈتە دلەۋە، ترسا باۋەرى پى بىنن و پەرەستى ئەو پشت گوى بخەن. فىئىكى بۆخوى دروست كرد و بەۋمىزىرەكەى وت: ئەى هامان، كۆشكىك بۇ من دروست بكة ئەگەرى ھەيە بەدەرگاكان بگەم. دەرگاكانى ناسمان تا ئەۋەى چاوم بەخۋاى موسا دىمكەۋىت ھەرچەندە بەدروژنى دەزانم. بەم شىۋەيە كارى قىزمونى فىرەئون بۆئەو نىردرا و لەرىگەى راست ھەلگەرايەۋە و فىئەكەى فىرەئون جگە لەگومرايى نىيە (غافر/۴۰/۲۷). فەرمانى دروست كردنى خشتى بە هاماندا و يەكەم كەس بوو دروستى كرد. دروستكەرانى كۆگرددەۋە و كۆشكەكەى لەماۋەى ھەوت سالدا دروست كرد و بىناكەى بەرادىيەك بەرز كرددەۋە كە تا ئەو سات ھىچ بىنايەك بەو بەرزىيە دروست نەكرابوو. موسا ئەم كارەى بەگەۋرە و دژوار بىنى. خوا ۋەحى پىكرد: ئەو لەكارەكەى خۇى بەجىبىئەلە من بەداۋەكەى خۇى دىمكىۋم و ئەۋەى دورستى كردوۋە لە يەك ساتدا وىرانى دىمكەم. كاتىك كارى دروست كردن كۆتايى ھات، خوا فەرمانى بەجىرمىلىدا و وىرانى كرد و ھەموو دروست كەرانى لەۋمستا و كرىكارەۋە لەناو برد. كاتىك فىرەئون ئەم كارەى لەكارەكانى خوا بىنى، فەرمانى بەھاۋرىيەنى خۇيدا بارودۇخ لەسەر موسا و منالەكانى ئىسرائىل دژوار بكەن. ئەم كارەيان كرد. منالەكانى ئىسرائىليان بۇ ئەو كارانە ناچار دەكرد كەتواناى نەنجامدانىان نەبوو. ژنان و پىاۋان لە دژۋاريدا بوون. پىش لەۋە، كاتىك كارىان بەمنالەكانى ئىسرائىل دىمكرد خۋاردنىان پىدەدان بەلام ئىستا بەبىرسىيەتى دىمانھىشتنەۋە. ئەۋان رۆژگارى خۇيان بەدژۋارى تىبەر دەكرد و دىمانۋىست كارىك بكەن نانى لىبخۇن. شكايەتيان برده لای موسا و موسا وتى: داۋاى ھاۋكارى لەخوا بكەن و بەخۇراگرى ژيان بەسەر بىبەن كەسەرەكەۋتن بۇ خۇپارىژانە. ھىوادارم خوا دوژمنەكانى ئىۋە لەناو بىيات و ئىۋە لەسەر زموى بكاتە فەرمانرەۋا تا بىبىئىت چۆن ھەئس و كەۋت دىمكەن (اعراف/۷/۱۲۹).

لەبەر ئەۋەى فىرەئون و ھاۋەلانى جگە لەپىداگرتن لەسەر ناسپاسى كارىكىتريان نەكرد، خوا نىشانەكانى خۇى يەك لەدۋاى يەك بۇ دەناردن. سەرھتا تۇفانى بۇ ناردن كەھەمان بارانى بەردەۋامە. ناۋ ھەموو شتىكى لەخۇيدا نوقم كرد. فىرەۋنىيەكان

به‌موسایان وت: به‌خواکه‌ی خۆت بلی نهم زیانه له‌نیمه دوور بخاته‌وه تا باوه‌رت بی بینین و منانه‌کانی ئیسرائیل له‌گه‌ل تۆدا دهنیرین. خوا نه‌و زیانه‌ی له‌سه‌ر هه‌لگرتن و کشتوکالیان روی له‌گه‌شه‌ گردن بوو. نه‌وان وتیان: شادمانین له‌وه‌ی بارانمان نییه. له‌م کاته‌دا خوا کوله‌ی بۆ ناردن که‌هه‌موو به‌ره‌مه‌کانی نه‌وانی خوارد. داوایان له‌موسا کرد نه‌و زیانه‌یان له‌سه‌ر هه‌لگرت و نه‌مانیش باوه‌ری پیدینن. موسا داوای له‌خوا کرد و خوا نه‌و زیانه‌شی هه‌لگرت. باوه‌ریان نه‌هینا و وتیان: که‌می‌ک له‌به‌ره‌می کشتوکالی ماوته‌وه (و نه‌مه بۆ نیمه به‌سه). خوا ئه‌سپیتی بۆ ناردن که هه‌موو به‌ره‌م و ڕووه‌که‌کانی نه‌وانی له‌ناو برد و خواردمه‌نییه‌کانی ڕزاند و نه‌یان‌توانی خۆیان له‌و زیانه به‌ دوور بگرن. دوباره داوایان له‌موسا کرد خوا نه‌و زیانه‌یان له‌سه‌ر هه‌لگرت تا باوه‌ر بینن و نه‌ویش نهم کاره‌ی کرد به‌لام نه‌وان وته‌کانی خۆیان نه‌برده‌سه‌ر. له‌مکاته‌دا خوا قریوکی بۆ ناردن. قریوکه‌کان ده‌که‌وته‌نه ناو قازانه‌کانیان و ده‌روشته ناو خواردنه‌کانیان. هه‌موو شوینیکیان پڕ کردبوو. داوایان له‌موسا کرد نه‌و زیانه‌شی هه‌لگرت تا باوه‌ر بینن. نهم کاره‌ی کرد به‌لام نه‌وان باوه‌ریان نه‌هینا. دواتر خوا خۆینی بۆ ناردن و هه‌موو ئاوی فیرعه‌ونییه‌کان بوو به‌خۆین. فیرعه‌ون و نیسرائیلیه‌کان له‌یه‌ک کانی ئاویان هه‌لده‌گرت. ئیسرائیلی به‌ ده‌می خۆی ئاوی هه‌لده‌کرد و ده‌یژانده ده‌می فیرعه‌ون به‌لام ئاوه‌که ده‌بوو به‌خۆین. نهم کاره‌ حه‌وت رۆژ درێژه‌ی کیشا. داوایان له‌موسا کرد نه‌و زیانه‌شیان له‌سه‌ر هه‌لگرت تا باوه‌ر بینن. نهم کاره‌ی کرد به‌لام باوه‌ریان نه‌هینا.

کاتیک له‌باوه‌ره‌ینانی نه‌وان و فیرعه‌ون بی هیوا بوو، موسا پارایه‌وه و هارون نامینی وت. موسا وتی: خواوندان، تۆ له‌ژیانی نهم دنیا به‌فیرعه‌ون و خه‌لکه‌کانی سامان و زبیرت به‌خشیه‌وه. خواوندان بۆ نه‌وه‌ی خه‌لک له‌تۆ دوور بکه‌نه‌وه. خواوندان سامانی نه‌وان له‌ناوبه‌ره و دلنه‌کانیان ره‌ق و کوپر بکه تا باوه‌ر نه‌هینن مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی نه‌شکه‌نجه‌یه‌کی دژوار به‌رونی ببینن (یونس/۸۸/۱۰). خوا داواکارییه‌که‌ی نه‌وانی وه‌لام دایه‌وه و سامانی فیرعه‌ونییه‌کانی له‌ناو برد جگه له‌نه‌سه‌په‌کان و زبیر و زیوه‌کانی نه‌وان. خوا سامانی نه‌وانی کرده به‌رد و هه‌روه‌ها خورما و خواردن و ئارد و

شەككىنى ھاۋىيە. نەمە يەككە لەو نىشانانەبوو كە موسا لەلەين خاۋە ھىناى.

كاتىك كار لەسەر موسا درىزەى كىشا، خوا ۋەحى بەموسا كرد منالەكانى نىسرائىل لەمىسر بباتە دەر و تابوتى يوسف كورپى يەعقوب لەگەل خۇيدا ببات و لەسەر زەھىنى پىرۇز بەخاكى بسپىرئىت. موسا بەدوۋى تابووتدا گەرا بەلام كەس نەيناسىيەۋە جگە لەپىرئىنكى بەتەمەن كەشۋىنەكەى لەنل نىشاندا. موسا دەرپهنا و پەيكەرەكە لەناۋ سنوقىكى مەرپەيدا بوو. ئەۋەى لەگەل خۇيدا ھەنگرت و بەرىكەوت. فەرمانى بەنئىسرائىلىيەكاندا ھەرچەندە دەتوان، ئەندازمىيەكى زياتر لەزىر و زىۋى قىبىتەكان بەنئەمانەت ۋەربىگرن. ئەۋان ئەم كارمىان كرد. شتى فراۋانى زۆريان لەگەل خۇياندا برد. موسا منالەكانى نىسرائىلى شەۋانە لەمىسر برده دەر و قىبىتەكان ئاگادار نەبوون. موسا لەكۇتايى سوپاكەى منالەكانى نىسرائىلدا بوو و ھارون فەرماندەھى پىشەرۋەكانى گرتەدەست. كاتىك لەمىسر ھاتنە دەر ژمارمىان بەشەشەد و بىست ھەزار كەس دەگەشت. فىرەھون شوين نىسرائىلىيەكان كەوت و فەرماندەھى پىشەرۋەى سوپاكەى لەدەست ھاماندا بوو. كاتىك ئەم دوو دەستە جاۋيان بەيەك كەوت، ھاۋەلانى موسا وتيان: ئىستا دووبارە دەبىنەۋە بە دىل (شعرا/۲۶/۶۱).

ئەى موسا پىش ھاتنى تۆ ئىمەيان نازار دەدا و دۋاى ھاتنى تۆپش (اعراف/۷/۱۲۹). پىش ھاتنى تۆ پىۋانىيان دەكۈشت و ژنانىيان بەزىندۋى دەھىشتەۋە. ئىستا دۋاى ھاتنى تۆ ۋاى فىرەھون ۋەسۋاكەى دىن ۋە دەمانگرن ۋە دەمانكوزن. موسا وتى: ھەرگىز بەم شۆۋە نىيە. خوا لەگەل مندایە ۋە بەم زوۋانە رىئوئىم دەمكات (اعراف/۷/۶۲).

نىسرائىلىيەكان دەريايان لەبەرەبەر خۇياندا بىنى و فىرەھون بەدۋايانەۋە بوو. ئەۋان لە لەناۋچوۋنى خۇيان دلتيا بوون. موسا ھەنگاۋى برده پىش و بەداردەستەكەى لەدەريايى دا، قەلشتى برد و ھەر بەشىكى بوو بەھاۋىشۋەى كىۋىكى گەۋرە (شعرا/۲۶/۶۳). تىايدا دۋانزە رىگا بۇ تىپەرىنى دۋانزە تىرەى منالەكانى نىسرائىل دروست بوو. ھەرگام لەھۆزەكان دەمىانوت ھاۋرىكانى ئىمە لەناۋچوۋن. خوا فەرمانىدا دىۋارە ئاۋىيەكان (لەناۋ دەريا) بوۋنە پەنجىرە يا تۆر بەشىۋەيەك ھەر تىرەك

ھاۋرىكانى خۆى لەجەپ و راست دەبىنى. فىرعهون و ھاۋرىكانى لەدمىريا نىزىك بۈۋنەۋە و دەمىريا و رىگە ناۋىيەكانىيان بىنى. ئەۋ بەھاۋەلانى خۆى وت: ناىبىن دەمىريا بۇ من قەلئىتى بردۋەۋە و بلاۋ بۆتەۋە تا دۈزمنەكانى خۇم بدۈزىمەۋە؟ كاتىك فىرعهون گەشتە دەروازەكانى ناۋ، ئەسپەكان لەرۇشتن ۋەستان. جىرەنىل سۋار لەسەر ماىنىنىك كە بەدۋاۋى جوتەكەيدا دەگەرا، دابەزى و ئەسپەكان بۇنىان كىردو بەدۋايدا بۇناۋ دەمىريا غارىاندا. تا دۋاىبىن كەس لەلەشكرى فىرعهون گەشتە ناۋ دەمىريا و كاتىك يەكەم كەس ۋىستى لەۋبەر بىتتەدەر، لەناكاۋ دىۋارە ناۋىيەكان دارمان و دەمىريا سۋاپاىيەكانى فىرعهونى قوتۇدا. شەپۇلەكان ھاتنە يەك و فىرعهون و سۋاپاىيەكان لەناۋ ناۋدا خىنكاند. منالەكانى ئىسرائىل ئەۋانىان دەبىنى. جىرەنىل بەتەنىيى سەرقالى فىرعهون بوۋ و مشتىك لەقورۋاۋى دەمىريا ھەلگىرت و خىستىە ناۋدەمىيەۋە. كاتىك دەمىۋىست لەناۋ ناۋدا بىخىكىت، وتى: باۋمىرم ھەيە خۋاىيەك جگە لەۋ خۋاىيە منالەكانى ئىسرائىل شۋىنى كەۋتون، نىيە. خۋا مىكانىلى نارد تا سەرگۈنەى بىكات و بىلىت: ئىستاكە؟ تۇ پىش ئەمە گۈناخت دەكرد و لەخرابەكاران بوۋىت (يۈنس/۹۱/۱۰).

جىرائىل – دەرنگىر – بەپىغەمبەرى ئىسلامى وت: خۇزگە دەتبىنى چۇن مشتىك قورۋاۋى دەمىريا كىردە دەمى فىرعهون لەبەر ئەۋەى ئەكا قسەيەكى نەرم بىكات و خۋا بىبەخىتىت.

كاتىك منالەكانى ئىسرائىل رىزگاربان بوۋ، وتىان: فىرعهون لەناۋ ناۋدا نەخىنكاۋە. موسا لەخۋا پاراپەۋە و خۋا لاشەى فىرعهونى لە ژىر ناۋ ھىنايە سەرنائو و منالەكانى ئىسرائىل گىرتىان و تىكە تىكەيان كىرد. ئەۋسا ئىسرائىلىيەكان بەرىكەۋتن. لاي خەلگانىكەۋە تىپەرىن بىتبان دروست دەكرد و دەمىانپەرەست. منالەكانى ئىسرائىل بەموساىان وت: ئەى موسا بۇ ئىمەيش خۋاىيەك دروست بىكە ۋەك چۇن ئەمانە خۋاىان ھەيە. موسا وتى: ئىۋە خەلگانىكى بەراستى نەزانن (اعراف/۱۲۸/۷). منالەكانى ئىسرائىل جاۋىان لەۋ كارە بۇشى. ئەۋسا موسا دۋ لەشكرى بۇ شارەكانى فىرعهون نارد كە ھەركام لەدۋانزە ھەزار پىاۋى شەرگەر بىكەتابوۋ، شارەكان گەۋرە

و سەرۆکیان لە دەستدا بوو. جگە لەژن و منال و بیر و پەك كەوتە كەسیان لێنەماوویەوه. سوپاكەى موسا رۆشتە ناوشارمگان و سامانى فیرعەونییەکانیان تالان کرد. ئەوێ دەیانتوانی هەلیانگرت و پاشماومەکیان فرۆشت و گەرانەوه و پەییوستی موسا بوون. فەرماندەکانی ئەم دوسوپیە یوشەع کورێ نون و کالب کورێ یوفەننا بوون.

خوا ئەو کاتەى موسا لەمیسریوو، مژدەى پێدا بوو کاتیک منالەکانی نیسرائیل لەمیسر هاتنە دەر و ئەو دوژمنەکانی ئەوانی لەناوبرد، بۆ منالەکانی نیسرائیل کتیبیک دەنیریت کەتیایدا کارە شیاو و نەشیاومەکان نیشان دراوه. کاتیک خوا فیرعەونی لەناوبرد و منالەکانی نیسرائیلی رزگار کرد، بەموسایان وت: ئەى موسا، ئەو کتیبەى مژدەیت بەنیمەدا بوو بیهینە. موسا دواى لەخوا کرد و خوا فەرمانی پێدا سی رۆژ بەرۆژو بیت و جلی پاك و خاوین لەبەر بکات و بیتە کتیی توری سینا تا قسەى لەگەڵ بکات و کتیبەکەى پێدات. موسا سی رۆژ بەرۆژو بوو. رۆژی یەكەمى زیقەعدە دەستپێکرد. کاتیک ویستی بەرەو کتومکە بروات، بۆنى دەمى خۆى بەناخۆش زانی و بەداری خەرنوب شۆردى. دەستەپەك دەلێن بەپێستی دارێك ددانەکانی شۆرد. لەم کاتەدا خوا وەحی پێکرد: ئایا نازانیت من بۆگەنى دەمى بەرۆژوان لە بۆنى عەتر پێخۆشترە؟ خوا فەرمانی پێدا دە رۆژیت بەرۆژو بیت. ئەو دە رۆژ تا دەى زیقەجە بەرۆژو بوو و کاتی دیاری کراوى خواى تا چل رۆژ بەسەرچوو(اعراف/٧/١٤٢).

لەم دە شەوێ کۆتایی، منالەکانی نیسرائیل فریویان خوارد چوونکە سی رۆژ کۆتایی هات و موسا نەگەرایەوه. پیاویك بوو بەناوى سامرى کەخەلکی باجەرمى لەمنالەکانی نیسرائیل بوو. هارون بەنیسرائیلیەکانی وت: ئەى منالەکانی نیسرائیل، ئەو زێر و زیوێ لەقیتبەکانتان وەرگرتوو و ئەو تالانییەى لەمیسریەکان دەستانکەوتوو، بۆ ئێوه حەلال نییە. چائیک هەلکەنن و بیکەنە ناوی تا موسا دەگەریتەوه و باومرێ خۆى لەمبارمۆه بلێت. ئەم کارمیان کرد. سامرى هات و مشتێ خۆلی کە لەزێر سمى ئەسپەکەى جیرمئیل هەلیگرتبوو، پڕزانده سەر ئەو چالە و ئەو زێر و زیوێ بوو بەگۆتەرکەپەك بەجەستە و دەنگى گۆتەرکە (اعراف/٧/١٤٨ ، طه

۸۸/۲۰/ دەستەيەك دەلئىن: زىر و زىو خرايە ناگرموه و دواتر سامرى ئەو خۆلەي پىرژاند و زىر و زىو بو بەگوپىرمكەيەك بەجەستە و دەنگى گوپىرمكە. دەستەيەكيت دەلئىن: تەنيا يەك جار بانگى بەرز كىرموه و ئىتر ئەو كارەى دووبارە نەكردموه. دەستەيەكيت دەلئىن: سامرى لەماوەى سى رۇژدا لەو زىر و زىو بەگوپىرمكەيەكى دروست كرد و دواتر ئەو خۆلەي پىياھە لپىرژاند و ھەستا و بانگى بەرز بوويەوھ.

كاتىك بەم شىۋەيان بىنى، سامرى بەوانى وت: ئەمە خۇاى ئىۋەيە و خۇاى موسايە. ئەو لەبىرى كرد (طە/ ۹۰/۲۰). موسا خۇاكەى خۇى لىرەدا لەبىركرد و بۇ شوپىنىكىت رۇشت و بۇى گەرا. ئەوان رويان تىكرد و لەدەورى كۆبوونەوھ و ئەويان پەرمستى. ھارون وتى: خەلگىنە ئىۋەيان بەم گوپىرمكە ھەلخەلەتاندوھ. خۇاى ئىۋە خۇاۋەندى مېھربانە. شوپىنكەوتەى من بن و گوپىرايەلى فەرمانەگانى من بن (طە/ ۹۰/۲۰). دەستەيەك فەرمانىيان لىبرد و دەستەيەك نافەرمانىيان كرد. ھارون لەناو ئەو كەسانەى فەرمانىيان لىبرد مايەوھ و شەرى لەگەل ئەو دەستەيتىدا نەكرد. كاتىك خۇاى گەورە لەگەل موسادا قسەى كرد، فەرموۋى: چ شتىك واى لىكردى بەپەلە بىت بۇئىرە و خەلگەكەى خۆت بەجىبىلى؟ موسا وتى: خۇاى من، ئىستا ئەوان بەدواى مندا دەگەرىن و من بۇ لاي تۇ ھاتم تا پەسەندم بەكەيت و لىم رازى بىت. فەرموۋى: ئەى موسا كەواتە بزانه دواى تۇ خەلگەكەمتان خستە ناو تاقى كىرەنەوھ و سامرى ئەوانى گومرا كرد (طە/ ۸۲-۸۵). دوسا وتى: خۇايە سامرى وتى گوپىرمكە بېھرەستن بەلام كى رۇحى كرد بە بەريا؟ فەرموۋى: من. موسا وتى: كەواتە تۇ ئەوانت گومرا كرد.

كاتىك خۇا لەگەل موسادا قسەى كرد، موسا وىستى بىبىنىت. لەبەر ئەمە وتى ، خۇايە خۆت نىشان من بدە تا بتىنم. فەرموۋى: ھىچكات من نابىنىت بەلام لەو كىۋە بىرۋانە، ئەگەر لەشۋىنەكەى خۇى نارام مايەوھ من دەبىنىت. كاتىك خۇا نورى رۇژاندە سەر كىۋەكە، ورد و تىكە تىكەى كرد و موسا كەوت و بىھۇش بوو. كاتىك ھاتە ھۇش، وتى: خۇايە، پاكى و راستىت، بۇ لاي تۇ گەرامەوھ و لەمەكەم شوپىنكەوتووانم (اعراف/ ۱۴۲/۷). خۇا چەندىن تەختەدارى بەموسا دا كە تىايدا كارە شىاو و ناشىاۋەكان و نامۇژگارىيەكان نوسرا بوو. موسا گەرايەوھ و بەرادەيەك

روخساری گه‌شاهه و نورانی بوو هیچ کەس نەیدەمتوانی لێی برونایت. ئەو بۆ ماوهی چل رۆژ پارچەپه‌گی هه‌وریشمی له‌روخساری خۆی دهبەست. ئەمه‌ روناکیه‌گی فراوانی خوایی بوو روخساری ئەوی گرتبوویه‌وه. کاتی‌ک گه‌رایه‌وه بۆ لای خه‌لکه‌که‌ی خۆی و ئەوانی به‌گوێهره‌که‌ په‌رست بینی، ته‌خته‌ داره‌کانی له‌ده‌ست که‌وته‌ خوار و سه‌ر و ریشی براه‌ی گرت و به‌ره‌ولای خۆی رایک‌یشا. هاررون وتی: ئەی کوری دایکی من، ریش من و سه‌ری من مه‌گره‌. ترسام بلیتت جیابوونه‌وه و دوو به‌ره‌کیت خسته‌ ناو مناله‌کانی مناله‌کانی نیسرائیل و ریزت له‌قه‌سه‌که‌ی من نه‌گرت (طه‌/۲۰/۹۴). ئەو هارونی به‌ره‌لا کرد و روی کرده‌ سامه‌ری و وتی: ئەمه‌ چ کاریکه‌ تۆ کردت ئەی سامه‌ری؟ وتی: ئەوه‌م بینی و وامزانی ئیوه‌ نه‌تانبینوه و نه‌تانزانیه‌وه. مشتیک خۆلم ل شوین پێی نێردرای خوایی(جبرئیل) هه‌لگرت و پرژاندم به‌سه‌ر زێر و زیوه‌کان و ئەمه‌ ئەو شته‌ بوو جه‌سته‌ی من بۆ منی دروست کرد. موسا وتی: له‌به‌ر چاوم ونبه‌. سزای تۆ له‌ ژیا‌نی ئەم دنیا نه‌وه‌یه‌ هه‌ر کەس له‌تۆ نزیک بکه‌وێته‌وه پێی بلیتی (دوور که‌وه‌روه‌ه). له‌م خواییه‌ی خۆت بروانه‌ که‌ به‌رده‌وام به‌ده‌وریدا ده‌سوړیته‌وه. بێ هیچ گومانیک ده‌سوړتینین و دیخه‌ینه‌ ده‌ریا و پرژوبلاوی ده‌که‌ینه‌وه (طه‌ /۲۰/۹۷/۹۵).

ئەوسا موسا گوێهره‌که‌که‌ی هه‌لگرت و به‌ سماته‌ سووی، کردی به‌نارد و سوتان‌دی و فه‌رمانی به‌سامه‌ری دا میزی پیا‌کرد دواتر فری‌داپه‌ی ناو ده‌ریا.

کاتی‌ک موسا ته‌خته‌ داره‌کانی نیشان‌دا، شەش له‌سه‌ر جه‌وتی رۆشت و یه‌ک له‌سه‌ر جه‌وتی مایه‌وه. مناله‌کانی نیسرائیل خوا‌زیاری گه‌رانه‌وه بۆ لای خوا بوون به‌لام خوا به‌تۆبه‌که‌یان رازی نه‌بوو. موسا پێی وتن: خه‌لکینه‌ ئیوه‌ به‌په‌رسته‌نی گوێهره‌که‌ سته‌متان له‌خۆتان کرد. بۆ رینگای خوا بگه‌رینه‌وه و یه‌کتر بکوژن (بقره‌/۲/۵۴).

نیسرائیلیه‌گان فه‌رمانه‌که‌یان جیبه‌جی کرد و ئەوانه‌ی گوێهره‌که‌یان په‌رسته‌یبوو له‌گه‌ل ئەوانه‌ی نه‌یانپه‌رسته‌یبوو، ده‌ستیان به‌کوشتنی یه‌کتر کرد. هه‌ر کام له‌هه‌ر دوده‌سته‌ که‌خوینی رزا و که‌وته‌ سه‌ر زه‌وی (گیان‌بازی رینگه‌ی خوا) هه‌ژمار کرا. له‌م ناوه‌دا جه‌فتا هه‌زار کەس کوژران. موسا و هارون هه‌ستان و داوایان له‌خوا کرد. خوا ئەوانی به‌خشی و فه‌رمانیدا ده‌ست له‌کوشتنی یه‌کتر هه‌لبگرن. دواتر ئەوانی به‌خشی. موسا ویستی سامه‌ری بکوژیت به‌لام خوا فه‌رمانی پێدا له‌حالی خۆیدا به‌جی‌بلیت

چوونکه (خوا وتی) نهو پیاویکی بهخسهندهیه. موسا وازی لیتهینا و نفرینی کرد. دواتر موسا همفتا پیاوی چاکهکاری لهناو خهلهکهکی خوئی ههلبژارد و پئی وتن: لهگه‌ل مندا بۆ لای خوا بگهرینهوه و لهوهی کردووتانه داوای لیخوشبوون بکهن، رۆزو بگرن و خۆتان پاک بکهنهوه. نهوانی بۆ توری سینا برد یانی نهو شوینهی خواووند قسهی لهگه‌ل کرد. وتیان: داوا لهخوا بکه نیمه قسهکانی بیستین. وتی: نهو کاره دمکه. کاتیك موسا لهکیومکه نزیك كهوتهوه ههوپتیکی چر بهسهریدا دابهزی و سهراونسهری کیومهکی گرتهوه. موسا رۆشته ناو ههورمه و بهوانی وت: وهرنه پئیش. نهوان رۆشته پئیش تا گهشتنه ناو ههوره چرمکه. كهوته سهر زهوی و نوژیان بۆ خوا برد. نهوان قسهی خویان بیست كه لهگه‌ل موسادا گفتوگۆی دهکرد و پئی دهفهرموو نهم کاره بکه و نهو کاره مهکه. کاتیك کۆتایی پنهات، ههورمه لهدموروبه‌ری موسا دوور كهوتهوه و موسا روی کرده نهوان. وتیان: ههرگیز باومر بهتۆ ناگهین مهگهر نهوهی خوا بهناشکرا ببینین (بقره/۲/۵۵). لهناکاو ههوره بروسکه لییدان و ههموویان مردن. موسا ههستا و بهگفتوگۆ و پارانهوه لهخواووند سهرقال بوو، وتی: خویاه تۆ چاکهکانی منالهکانی نیسرائیل ههلبژارد. نیستا نهگهر بگهریمهوه و نهوان لهگه‌لمدا نهبن، قسهکی من بهراست نازانن. بهردموام لهخوا پاراپهوه تا گیانی بۆ نهوان گهراندوه و نهوان یهك یهك زیندو بوونهوه و سهیری یهکرتیان دهکرد كهچۆن زیندوو دهبوونهوه. وتیان: تۆ داوا لهخوا دهکهیت و ههرچی داوای لیده‌کهیت بهتۆی دهبه‌خشیت، داوای لیبکه نیمه‌پیش بخاته ریزی پیغه‌مبه‌رمان. موسا داوای لهخوا کرد و خوا نهوانی کرده پیغه‌مبه‌ر.

دهلین بهسه‌رهاتی نهم همفتا پیاوه پئیش نهوه بووه خوا له‌مناله‌کانی نیسرائیل خۆش بییت. کاتیك گهشتنه شوینی دیاریکراو و داوای لیخوشبوونیان کرد، خوا لییان خۆش بوو و فه‌رمانیدا یه‌کتر بکوژن. و خوا زاناره.

کاتیك موسا بهته‌وراته‌وه گه‌رایه‌وه بۆ لای مناله‌کانی نیسرائیل، له‌رازی بوون و نه‌نجامدانی فه‌رمانه‌کانی خۆیان دوور خسته‌وه چوونکه به‌سه‌خت و دژواریان ده‌زانی. خوا فه‌رمانی به‌جیره‌ئیلدا. جیره‌ئیل کیویکی له‌قه‌له‌ستین به‌نه‌ندازه‌ی سوپاکه‌ی نهوان، یه‌ك فه‌رسه‌نگ له‌یه‌ك فه‌رسه‌نگ هه‌لگرت و به‌نه‌ندازه‌ی به‌رزایی

پیاویک، وهك سیبهر، بردیه سهر سهری نه‌وان و ناگریکی له‌بهرامبهرهوه بو ناردن و ده‌ریاهك له‌پشته‌وه. موسا وتی: نه‌وهی بو ئی‌وهی ده‌هینین ببپاریژن و ببیستن. نه‌گهر پی‌ی رازی بوون و فه‌رمانه‌کانیتان نه‌نجامدا چ باشت و گهرنه بهم کی‌وه ده‌کو‌ترین و بهم نا‌گره ده‌سو‌تین‌رین و له‌م نا‌وه‌دا ده‌خنکین. له‌بهر نه‌وهی بینیان شوینی ده‌رباز بوونیان نییه پی‌ی رازی بوون و له‌سهر یهك لای رو‌خساری خو‌یان سو‌جده‌یان برد و له‌کاتی سو‌جده‌م‌بردن له‌کی‌وه‌که‌یان ده‌روانی. نه‌م کاره له‌ناو جو‌له‌که‌کان بوو به سو‌نمه‌ت که له‌سهر نی‌وهی رو‌خساری خو‌یان سو‌جده‌ به‌من. نه‌وان وتیان: بی‌ستمان و فه‌رمان‌بردارین.

کاتیك موسا له‌شوینی گه‌فتوگو کردن له‌گه‌ل خوا گه‌رایه‌وه، چل روژی ته‌واو، ههر که‌س نه‌وهی ده‌بینی ده‌مرد و ده‌لین کو‌یر ده‌بوو. له‌بهر نه‌مه سهر و رو‌خساری خو‌ی به‌کلاو دا‌پۆشی.

نه‌وسا پیاویک له‌مناله‌کانی ئی‌سرائیل کوره مامه‌که‌ی خو‌ی کوشت و جگه له‌و میرات هه‌لگری نه‌بوو. نه‌م کاره‌ی کرد تا سامانه‌که‌ی به‌میرات بیات. هه‌لگری و له‌شوینی‌ن‌کدا دا‌یشارد. نه‌وسا هاته لای موسا و دا‌وای خو‌ینی نه‌وهی له‌ده‌سته‌یه‌ک له‌مناله‌کانی ئی‌سرائیلیه‌کان ده‌کرد. نه‌وان حاشایان لی‌کرد. موسا دا‌وای له‌خوا کرد و خوا فه‌رمووی مان‌گایه‌ک بکو‌ژن. نه‌وان وتیان: ئایا گالته‌مان پی‌ده‌که‌یت؟ موسا وتی: په‌نا ده‌به‌مه به‌ر خوا نه‌گهر له‌نه‌زانه‌کان به‌م (بقره/۲/۶۷). یانی نه‌وانه‌ی گالته به‌خه‌لک ده‌که‌ن نه‌زانن. مناله‌کانی ئی‌سرائیل وتیان: نه‌مه چ جو‌ر مان‌گایه‌ک بی‌ت؟ نه‌گهر ههر مان‌گایه‌کی سادهمیان ده‌کوشت بو نه‌وان به‌س بوو به‌لام نه‌وان بابته‌که‌یان گه‌وره کرده‌وه و خوا‌وه‌ندیش بارو‌دۆخی لی د‌زو‌ار کردن. سه‌ختگری نه‌وان له‌بهر نه‌و هۆکاره بوو پیاویک له‌وان له‌گه‌ل دا‌یکی خو‌یدا زۆر به‌باشی هه‌لس و که‌وتی ده‌کرد. نه‌و، مان‌گایه‌کی بوو، له‌گه‌ل نه‌و وه‌سفانه‌ی بو مان‌گا دا‌وا کرا‌وه‌که کرابوو، یه‌کی ده‌گرت‌وه. چا‌که‌کاری نه‌و له‌گه‌ل دا‌یکی سوودی پی‌به‌خشی جوونکه جگه له‌مان‌گا‌که‌ی نه‌و هیچ مان‌گایه‌کیتر نه‌و وه‌سفانه‌ی نه‌بوو. مان‌گا‌که‌ی پی‌فرۆشتن به‌و مه‌رحه‌ی پی‌سته‌که‌ی لی‌وانلی‌و بکه‌ن له‌ زیر و پی‌ی بدنن. کاتیك مناله‌کانی ئی‌سرائیل له‌به‌ره‌ی مان‌گا‌که‌ پر‌سیاریان کرد، وتی: نه‌ورد و نه‌بی هی‌ز (بقره/۲/۶۸). ده‌لێت نه‌ورده و

نەتمەنى زۆر بەلكو نېۋىنجىيە. وتيان: داۋا لەخوۋا بىكە رەنگەكەيمان پېتېلى. موسا وتى: خۇا دەفەرمىت رەنگى زەرد و رۇشەنە و بېنەران شادمان دەمكەت. وتيان: داۋا لەخوۋا بىكە بزانە چۆن مانگايەكە چوونكە لاي نېمە تېكەلە و بەخوۋاستى خۇا دەيدۇزىنەۋە. موسا وتى: خۇا دەفەرمىت نەكارى زۆرى كىردوۋە و نە رەم ۋەك نەۋەى زەۋى بىكىلت و نەئاۋ بۆسەر كىلگە دەمبات. لەھەر خرابەيەك پاك و خاۋىنە – يانى نىراد يا بەلەى نىيە لەھەموو پېستەكەيدا جگە لەو رەنگە زەردە رەنگىتر نىيە. وتيان: ھەر نېستاكە قەسەيەكى شىاوت ھىنايە سەرزمان. سەريان بېرى و نىزىك بوو نەيكەن يا نەيدۇزىنەۋە، نەۋەندە پەرسىاريان كىرد و لىيان كۆلىيەۋە و بەلگەيان بەدەست ھىنا (بقرە/۲/۷۱). نەۋ مانگايان دۆزىيەۋە بەلام جگە لەمانگاي نەۋ پىاۋە چاكەى لەگەل داىكى دەمكىرد، نەبوو. خۇازىارى كېرىنى بوون. نەۋ بەردەۋام بەھاكەى زىاد دەمكىرد تا پەيمانىيان دا پېستەكەى پېرېكەن لەزىر و پىتى بەدن. مانگايان سەربېرى و زەمانىيان لەكوژراۋەكە دا. دەلتىن: نەندامىكىتريان لەكوژراۋەكەدا و ھەستا وتى: فلان كەس مەنى كوشتوۋە، نەۋسا مەرد.

چارەنوسى منالەكانى ئىسرائىل لەبىبابان و مەردنى ھاروون

خۇا فەرمانى بەموسادا منالەكانى ئىسرائىل بەرەۋ شارى نەرىخا شارى ياخىيان و ستەمكاران بىبات كەسەرزەۋىنى بىت المقدەسە. رۇشتەن و نىزىكى بوونەۋە. لەم كاتەدا موسا دوانزە سەرىپەرەستى دەستەى (نەقىب) لەكوژەزاكانى منالەكانى ئىسرائىل نارد تا بىرۇن و لەچۆنىيەتى بارودۇخى ستەمكاران و ياخىيان ناگادار بېنەۋە. لەرىنگادا پىاۋىك لەو دەستە رۋبەرويان بوۋىەۋە كەپىيان دەۋت عەۋجى كورى عىناق. نەۋ ھەر دوانزە كەسەكەى گىرت و بىردىيە لاي زىنەكەى خۇى و پىتى ۋت: سەيرى نەم خەلكانە بىكە بەگومانى خۇيان دەيانەۋىت لەگەل نېمەدا شەپ بىكەن. ۋىستى لەزىر قاچدا بىانشىلتىت بەلام زىنەكەى رىگەى نەم كارە لىگىرت و وتى: بەرەلەيان بىكە تا بگەرىنەۋە و نەۋەى بىنىۋىيانە بۇ خەلگەكەى خۇيانى باس بىكەن. نەم كارەى كىرد. كەھاتنە دەم بەخۇيان ۋت: نەگەر منالەكانى ئىسرائىل لەۋەى بىنىۋىتانە ناگادار بىكەنەۋە شەپ لەگەل نەم خەلگە ناكەن، كەۋاتە با بەنھىتى بىمىنىتەۋە. نەۋان لەسەر نەم بىريارە ھاورا بوون و گەرانەۋە بەلام دە كەس لەۋان پەيمانەكەى خۇيان شكاند و

ئەۋى بىنىيەۋىيان گىرايەنەۋە و دوۋان لەۋان ئەۋەى بىنىيەۋىيان داينشارد. ئەم دوۋانە يوشە كۆرى نون و كالب كۆرى يوفەننا زاۋاكانى موسا بوون. ئەۋان جگە لەموسا و ھارون كەسيان ناگادار نەكردەۋە. كاتىك منالەكانى ئىسرائىل بەسەرھاتى ياخيان و ستەماكارانىان بىست، لەرۇشتن بۇ شەر خۇيان دەدزىيەۋە. موسا پىنى وتن: ئەى خەلگانى من، برۇنە ناو سەرزەمىنىكى پىرۇز كەخوا بۇ ئىۋەى دىارىكردوۋە و مەگەرتنەۋە جوونكە دەچنە رىزى زىانكاران. وتيان: ئەى موسا، لەو سەرزەمىنە خەلگانىكى درندە و ستەمكار و كىو پەيكەر ژيان بەسەر دەبەن. ئىمە تا كاتىك ئەۋان لەۋىن، نارۇينە ناو ئەو شاره. بەلام ئەگەر ئەۋان برۇن ئىمە دەچىن. دوۋانەكە (يوشە و كالب) لەخوا دەترسان و خوا ئەۋانى بەخشيۋو، وتيان: لەدمروازەكانەۋە ھىرشىيان بەكەنە سەر جوونكە ئەگەر ئەم كارە بەكەن سەر كەوتوو دەبىن. كارى خۇتان بەخوا بىسپىرېن ئەگەر لەباۋەردارانن. ئىسرائىلىيەكان وتيان: ئەى موسا، تا ئەو كاتەى ئەۋان لەۋىن، ئىمە نارۇين. تۇ برۇ لەگەل خواكەى خۇت (يا ھارونى برات) شەرىيان لەگەلدا بەكەن و ئىمە لىرە چاۋەروانىن (مائىدە/۲۱-۲۴).

موسا لىيان توۋرە بوو، لەخوا پاراپەۋە و وتى: خواۋەندا، جگە لەخۇم و براكەم كەسەم نىيە، كەۋاتە جىبابكەرەۋە ئىمە لەگەل ئەم خراپەكارانە (مائىدە/۲۵/۵). ئەم قەسەپە موسا لەھەلەشەبىيدا ھىنايە سەرزەمان. خوا فەرموى: ئەو سەرزەمىنە بۇ ماۋەى چل سال لەۋان ھەرام بىت بەھەمان شىۋە سامانىان ون كىرەبىت و رىگەى ھاتنە دەرمەۋە نەزانن. تۇ لەم دەستە خراپەكار خەم مەخۇ و نازار بەخۇت مەگەپەنە (مائىدە/۲۶/۵). لەم كاتەدا موسا لەۋەى وتبوۋى پەشىمان بوۋيەۋە. وتيان: لەم ماۋە درىژمەدا خواردن لەكۆيۋە بەدەست بىننن؟ خواۋەند بۇ ئەۋان تورەنگەبىن و مرىشكى برژاۋى كەرجقو (سلوا، بلدرچىن) (من و سلوا)ى نارد. لەبارەى (من) دەلئىن شتىك ھاۋشىۋەى شىلەپە و تامەكەى شىرىنە و لەسەردارەكان دەردەكەۋىت. دەستەپەك دەلئىن تورەنگەبىنە و دەستەپەك دەلئىن نانى ناسكە. ئەۋانىتر دەلئىن: ئەنگەبىن ھەنگۈينە كە بۇ ھەركام لەۋان رۇزانە پىيالەپەك دەنىردرا. سلوا بالندەپەكە ھاۋشىۋەى سەمانى (بلدرچىن). وتيان: خواردەۋە لەكۆيۋە؟ لىرەدا خوا فەرمانى بەموسادا و داردەستەكەى لەتاشە بەردەپەكدا كەدوانزە كانى لىئەلھولاً (بقرە/۲/۶۰).

بۆ هەر تیرمیک کانییهک. وتیان: بەنا بۆ کام سێبەر ببهین؟ خوا ههوری بۆ ناردن و سێبەری بۆ دروست کردن. وتیان: جل و بەرگ لەکوێوه دروست بکهین؟ جلەکانی ئەوان درێژ دەبوو و نەدەدرا. وتیان: ئەی موسا ئیمە ناتوانین بەردەوام یەک خواردن بخۆین. داوا لەخوا بکه بۆ ئیمە لەوهی لەزهویدا دیرۆئینت بئینتەدەر و ئیمە لەخەیار و گەنم و دانەوێڵە و پیاز رۆژی بدات. موسا وتی: ئایا بەدوای ئەوهدا دەگهڕین کە خراپترە لەباشتر؟ لەم بیابانە برۆنە ناوشار تا ئەوهی داواتان کردوو بەئێوهی ببەخشن(بقره/٦١/٢).

موسا چاوی بەعوجی کۆری عیناق کەوت. موسا دەگەز لەسەر زەوی پەری و داردەستەکە ی ئەو دەگەز بوو و درێژی خۆی دەگەز و (بەم سی گەزه) داردەستەکە ی گەشتە قولاپە ی پێی عوجی کۆری عیناق و کۆشتی. دەلێن عوجی کۆری عیناق سی هەزار سال ژیا.

خواوەند وەحی بۆ موسا نارد: من گیانی هارون دەگرم. بەرمو فلان کێو برۆن. موسا و هارون بەرمو کێوکه رۆشتن و بینیان دارێکی لێیه هاوشێوهی ئەو دارهیان نەبینیو. مائیکیان بینی، تەختیکی تیاوو، لەسەر ئەو تەختە جیگایەک راخراووو کەمبۆنیکێ خۆشی لێ دەهات. کاتیک هارون بینی حەزی لێکرد و وتی: ئەی موسا دەمەوێت لەسەر ئەم تەختە بخهوم. موسا پێی وت: بخهوه. هارون وتی: لەخاوەنی ئەم ماله دەترسم ئەگەر بگهڕێتهوه و لێم تووره بێت. موسا وتی: مەترسه. پشتیوانی تۆم. هارون وتی: کەواتە لەگەڵ مندا بخهوه. کاتیک خەوتن، کاتی مەرگی هارون هات. کاتیک مەرگ ویستی گیانی بگرت، وتی: ئەی موسا منت فریودا. ئەو مرد و تەختەکە بۆ ناسمان بەرز کرایهوه. موسا بۆلای ئیسرائیلیهکان گهرايهوه. ئەوان پێیان وت: تۆ هارونت کۆشت چوونکە ئیمە خۆشمان دەویست. موسا وتی: هاوار لەئێوه! درۆ بۆ من هەندەبەستن کەبراکەم کۆشتوو؟ کاتیک گەفتوگۆیان درێزه ی گێشا، نوێژی خوێند و لەخوا پارایهوه. خوا تەختەکە ی ناردە خوار و لەنیوان ناسمان و زەوی رایگرت. هارون بەخەلگی وت خۆم مردوووم و موسا منی نەکوشتوو. و لێرهدا بوو قسەکە ی موسایان بەراست زانی. مەرگی هارون لەبیاباندا بوو.

مردنى موسا

دەلئىن: بەمشىۋە بوو: رۇژنىك موسا بەرىنگادا دەرۋىشت و يوشەع كورى نون ھاۋرىيەتى دەكرد. ئەو لەبىباباندا ونبوو. لەم كاتەدا با ھەلىكرد. كاتىك يوشەع لىي رۋانى، گومانى كرد رۇژى كۇتايى ھاتوۋە. ئەو موساى بەبەھىزى گرت و وتى: تا من نرىك پىغەمبەرى خوا بىم رۇژى كۇتايى بەرپا نايىت. موسا لەژىر كراسەكەمبەۋە دەرگىشرا و كراسەكە لەدەستى يوشەع دا ماىەۋە. كاتىك بەكراسەكە گەراپەۋە لاي منالەكانى ئىسرائىل، ئەۋيان گرت و وتيان: پىغەمبەرى خوات كوشتوۋە! وتى: من ئەۋم نەكوشتوۋە بەلكو لەدەستى من كىشايانەدەر. قسەكەمىان بەراست نەزانى. يوشەع وتى: نەگەر باۋەر بە قسەكەم ناكەن سى رۇژ مۇلەتم پى بدن. ئەۋان چەندىن كەسىان ۋەك پاسەۋان بۇ دانا. يوشەع لەخوا پاراپەۋە و بەدۋاى ئەۋە بۇ لاي ھەركام لەپاسەۋانەكان پەيامبەرىك لەلايەن خواۋە ھات و ناگادارى كردنەۋە كەپوشەع، موساى نەكوشتوۋە و نىمە برىدوۋمانەتەۋە بۇ لاي خۇمان. ئىسرائىلىيەكان ئازادىان كرد.

دەستەپەك دەلئىن: موسا مەرگى پى ناخۇش بوو. خوا مەبەستى ئەۋەى كرد موسا مەرگى خۇش بوۋىت و لەبەر ئەمە، ۋەحى بۇ يوشەع كورى نون دەنارد. ئەو ھەموو بەيانى و شەۋىك سەردانى موساى دەكرد و موسا لەۋى دەپرسى: ئەى پىغەمبەرى خوا، ئەمجارە خواۋەند چ شتىكى تازەى بە تۇ بەخشيۋە؟ كاتىك موسا ئەم پرسىارەى كرد، يوشەع كورى نون پىي وت: ئەى پىغەمبەرى خوا، ئايا من چەندىن سان ھاۋرىيەتى تۆم نەكرىدوۋە؟ ئايا لەتۆم پرسى خوا چى لەگەلدا باس كردى؟ يوشەع كورى نون لەمەدۋا ھىچى لەبارەى گىفتوگۇى خۇى و خۋاى بۇ باس نەدەكرد. كاتىك موسا ئەمەى بىنى، رىنجا و دلى لەزىان ھەلگەند و دلدادەى مەرگ بوو. دەستەپەك دەلئىن: ئەو بەتەنبايى لاي چەند فرىشتەيكەۋە تىدەپەرى كەگۇرىكىان ھەلدەكەند. ئەۋانى ناسىەۋە و لاىان راۋەستا و شتىكى جوانر لەو گۇرە و سەرسەۋىيەكەى نەبىنى. بەۋانى وت: ئەى فرىشتەكانى خوا، ئەم گۇرە بۇ كى ھەلدەكەن؟ فرىشتەكان وتيان: بۇ بەندەپەك كەلەى خوا رىزدارە. موسا وتى: بى گومان ئەم بەندە لاي

خاۋامندەكەى رىزدارە چوونكە نارامگايەكى بەم خۇشيم نەبىنيۈە. فرىشتەكان وتيان: ئايا دەتەۋىت ئەم نارامگايە ھى تۆ بىت؟ موسا وتى: ئارەزوومە. فرىشتەكان وتيان: ئىستا برۆ ناۋ نارامگاكە و روو لەخوا بگە و بەنارامترىن و ئاسانترىن شىۋە ھەناسە بگىشە. موسا رۇشتە ناۋ نارامگاكە و روۋ لەخوا كرد و ھەناسەى ھەلگىشا. خوا گىانى ئەۋى گرت و دواتر فرىشتەكان خۇلىان كرد بەسەر نارامگاكەدا و تەختيان كرد. موسا - سلاۋى خۋاى لىبىت- پىاۋىك بوو خۇپارىز، كەسىك پىشتى لەجىهان كرد و روىكردە نەۋەى لای خۋايە. ئەۋ لەژىر كەپرىكى داردا دەحەۋايەۋە و سىبەرى ھەلەبىژارد و لەدەفرىكى قورس ناۋى دەخۋاردەۋە و ئەۋمىندە لەبەرامبەر خوا لەخۇبۋوردو بوو، ئەم ھەلس و كەۋتەى لەخۋى نىشان دەدا.

پىغەمبەر(د.خ) فەرەموۋىتەتى: خاۋامند فرىشتەى مەرگى نارد تا گىانى بىستىنىت بەلام موسا لىندا و چاۋى كۆپر كرد. فرىشتە گەرايەۋە بۆ لای خوا و وتى: خۋايە من بۆ لای بەندەيك دەنېرىت ئارەزوومەندى مەرگ نىيە. خوا فەرەموۋى: بگەرېرەۋە و پىنى بلى دەستى بختە سەر پىشتى گايەكى نىر و بزانىت بەنمىندازەى ھەر تالېكى مو كە لەژىر دەستىدا بىت، يەك سال ژيانى زىاد دەكەين. ئەۋسا ئازادى بگە تا ئەۋ ژيانە درېژە ھەلېبىژىرت يا بمرىت. فرىشتەى مەرگ ھات و پەيامەكەى خۋاى گەياند و ئەۋى سەرپىشك كرد. موسا وتى: دۋاى ئەۋە چى دەبىت؟ فرىشتە وتى: مەرگ. موسا وتى: ھەرئىستاكە گىانم بگرە. گىانى گرت. ئەم وتە راستەۋ بەگىرانەۋمىيەكى راست لەپىغەمبەر(د.خ) نامازەى پىدراۋە. مەرگى ئەۋىش لەبىباباندا بوو.

دەستەيك دەلئىن: بەم شىۋە نىيە بەلكو ئەۋ بوو كەشارى ياخىيەكانى- نامازەى پىدەدەين- داگىر كرد. ھەموو سالەكانەى تەمەنى موسا سەد و بىست سال درېژەى كىشا. لەم ناۋەدا بىست سال لەسەردەمى پاشايەتى فەرەمىدون و سەد سال لەسەردەمى پاشايەتى مەنۇچىھەردا بوو. سەرەتەى كارى ئەۋ لەۋكاتەى خوا ھەلېبىژارد تا ئەۋ كاتەى گىانى گرت لەرۇژگارى پاشايەتى مەنۇچىھەر بوو. دواتر يوشەع كۆرې نون بۆ كاتەى گىانى ھەلېبىژدرا و ئەۋ بىست سال لەپاشايەتى مەنۇچىھەر ژيا و ھەموت سال لەپاشايەتى نەفراسىياب.

یوشه‌ع کورپی نون و داگیرکردنی شاری سته‌مکاران

کاتیڤک موسا مرد، خوا یوشه‌ع کورپی نون کورپی نه‌فراییم کورپی یوسف کورپی په‌عقوب کورپی نیسحاق کورپی نیبراهیمی وه‌ک پیغه‌مبهر نارده لای منال‌مکانی نیسرائیل و فه‌رمانی پیندا به‌رهو شاری نه‌ریحا، شاری سته‌مکاران به‌ریکه‌وویت. زاناگان له‌بهری نه‌وهی نهم شاره به‌دهست ج که‌سیکه‌وه دهستی به‌سهردا گیرا، بۆ‌چوونه‌مکانیان جیاوازه. عه‌بدوالله کورپی عه‌باس ده‌ئیت: موسا و هارون له‌بیاباندا مردن و هر که‌سیک هاتبووه نه‌و بیابانه، له‌وی مرد. سال له‌بیست تیپه‌ری یوشه‌ع کورپی نون و کالب کورپی یوفه‌ننا زیندوو بوون. کاتیڤک چل سال تیپه‌ری، خوا فه‌رمانی به‌یوشه‌ع کورپی نون دا به‌رهو شاری یاخیان به‌ریکه‌وویت و دهستی به‌سهردا بگریت. نه‌و دهستی به‌سهردا گرت. هتاده و سه‌دی و عیگره‌میش به‌م شیوه‌یان وتوو.

که‌سانیت ده‌ئین: موسا نه‌وه‌نده مایه‌وه تا له‌بیابان رۆشته‌دەر و گه‌شته شاری یاخیان و فه‌رمانده‌ی پیشره‌وه‌ی سوپاکه‌ی یوشه‌ع کورپی نون بوو. موسا دهستی به‌سهر نهم شاره‌دا گرت. کورپی نسحاق ده‌ئیت: موسا کورپی عیمران بۆ شه‌ر له‌گه‌ل یاخیان، به‌رهو سه‌رزه‌مینى که‌نعان به‌ریکه‌هوت. له‌مکاته‌دا یوشه‌ع کورپی نون و کالب کورپی یوفه‌ننا (میردی خوشکی موسا گچی عیمران) رۆشته‌ن پیس و کاتیڤک گه‌شتن، یاخیان له‌ده‌وری به‌له‌م باعوور- له‌گوره‌زاگانی لووت- کۆبوونه‌وه و وتیان: موسا بۆ شه‌ر له‌گه‌ل نيمه و ده‌ربه‌راندنی نيمه له‌شارمه‌که‌مان هاتۆته ئیره. له‌خوا بپاریره‌وه. به‌له‌م گه‌وره‌ترین ناوی خوای ده‌زانی. به‌له‌م به‌وانی وت: چۆن له‌خوا بپاریمه‌وه پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی و شوینکه‌وتوانی له‌ناو بیات له‌کاتیڤکدا فره‌شته‌گان هاوریه‌تیان ده‌که‌ن؟ نه‌وان چه‌ندین جار هاتنه لای. نه‌و هر جار له‌رازی بوون به‌داواکه‌یان خۆی دوور ده‌خسته‌وه. نه‌وان هاتنه لای ژنه‌که‌ی و دیاریان بۆ هینا و ژنه‌که‌ رازی بوو نهم داوایه له‌هاوسه‌ره‌که‌ی بکات. داوایان لی‌کرد نهم کاره له به‌رجاوی هاوسه‌ره‌که‌ی به‌باش له‌قه‌له‌م بدات و داوای لی‌بکات له‌خوا بۆ له‌ناوبردنی منال‌مکانی نیسرائیل بپاریته‌وه. ژن نهم باسه‌ی له‌گه‌ل هاوسه‌ره‌که‌ی کرد به‌لام رازی نه‌بوو. ژن به‌رده‌وام

پېداگىرى كىرد تا ئەۋەدى بەلەمە وتى: لەخوا بۇ ئەم كارە دەبىت فەرمان ومېرگرم. داۋاى فەرمانى لەخوا كىرد و خوا لەخەودا ئەۋى لەم كارە دوور خستەۋە. ئەم بەسەرھاتەى بۇ ژنەگەى باس كىرد. ژن وتى: جارىكىتر داۋا لەخوا بگە. ئەو جارىكىتر داۋاى فەرمانى كىرد بەلام ولامى دەست نەكەوت. ژن وتى: ئەگەر خوا دەبىست تۆى دوور دەخستەۋە. ئەو ژنە بەردەوام بەلەمەى فرىو دەدا و بۇ ئەم كارە ھانى دەدا تا بەلەمە باعوور ولامى ياخيپەكانى داپەۋە بەئىنى پېدان ئەم كارمىان بۇ دەمكات. سوار كەرىك بوو، روى كىردە كېۋىك كەدەمىروانىپە سەر منالەكانى ئىسرائىل تا لەسەرى بېستىت و لەخوا بۇ لەناو بىردنى منالەكانى ئىسرائىل بپارىتەۋە و نىزىنن لىبكات. ھىشتا ماۋىپەك لەسەر كەرەكە نەرۋشتىبوو كە كەر خەوت. ئەو داپەزى و لەگەرەگەى دا تا ھەستاپە سەر پى و سۋارى بوو. كەمىك رۋشت و دوپارە كەر كەۋتە سەر ئەژنۇ. سىچار ئەم كارەى دووپارە كىردەۋە. كاتىك بۇ سىپەم جار بەتۈندى لەگەرەگەى دا، كەر بەفەرمانى خوا ھاتە قسە و وتى: ھاۋار لەتۆ بەلەمە، بۇ كۆى دەرۋىت؟ ناپا فرىشتەكان نابىنىت بەردەوام دەمگىرنەۋە؟ بەلەمە نەگەراپەۋە. لەم كاتەدا خوا كەرەگەى بەرەلا كىرد و بەلەمە سوار لەسەر كەر ھات تا ئەو شوپنەى دەمىروانىپە سەر منالەكانى ئىسرائىل. ھەر جارىك دەبىست نىزىنن بكات زمانى لەبەرژەۋەندى ئەۋان دەسۋرا و دەھاتە گۆ. ئەۋان ھۆكارى ئەم كارمىان لىپرسى و بەلەمە باعوور وتى: ئەمە، كارىكە خوا لەسەرى بەسەر ئىمەدا زال بوۋە. ئەۋسا زمانى دەرگىشرا و كەۋتە سەر سىنەى. بەلەمە وتى: ئىستا باشى ئەم دىنپاپە و ئەو دىنپاپە لەدەستم رۋشت و جگە لەفرىو و فىل ھىچ نەماۋمتەۋە. فەرمانى بەياخىان دا ژنەكانى خۇيان برازىنەۋە و كالانى فرۋشتىنن پېدەن تا برۋنە لای منالەكانى ئىسرائىل و فەرمانىان پېدەن ھەر كەس دەستى بۇ درىژ كىردن لەخۇيانى دوور نەكەنەۋە. بەلەمە بەياخىانى وت: ئەگەر پىاۋىك لەگەل يەكىك لەم ژنانە زىنا بكات كارمەگەى ئىۋە بەھىز دەكەم. ئەم كارمىان كىرد و ژنان ھاتنە ناۋ لەشكرى منالەكانى ئىسرائىل. پىاۋىك بە ناۋى زمرى كورى شلوم – سەرۋكى تىرەى شەمعون كورى يەعقوب. ژنىكى گرت و ھىنپاپە لای موسا و پىى وت: گومانم واپە دەئىى ئەمە كارىكى نارمۋاپە. سوپند بەخوا فەرمانىردارى تۆناكەم. ئەۋسا ئەو ژنەى بىردە خىۋمتەكەى خۇى و لەگەلپا

جووت بوو. له‌مکاته‌دا خوا نه‌خۆشی تاعوونی به‌سه‌ر مناله‌کانی ئیسرائیل دابارند. فنخاس کوپی ئەل عزار کوپی هارون سه‌ر به‌ره‌ستی کاروباری مامه‌ی موسا ناماده نه‌بوو. کاتیک بینی تاعون بلاو بوته‌وه و له‌ناو مناله‌کانی ئیسرائیل جینگه‌ی خۆش کردووه، له‌و کاره‌ ناگادار بوویه‌وه — نه‌و پیاویکی به‌هیز و سه‌ختگیر بوو. ویستی برپاته‌ی لای زمری. نه‌وی له‌باوه‌شی نه‌و ژنه‌دا بینی. نه‌و رهمی ل ده‌ستیدا بوو کردی به‌سکی هه‌ردوکیانه‌وه و پیکه‌وه دوورینی و تاعون نه‌ما. له‌وکاته‌دا بیست هه‌زار و به‌وته‌ی ده‌سته‌یه‌ک حه‌فتا هه‌زار له‌مناله‌کانی ئیسرائیل له‌ناوچوون. خوا نه‌م ئایه‌ی قورنانی له‌باره‌ی به‌لعم باعووره‌وه ناردووه: بۆ نه‌وان به‌سه‌ره‌اتی نه‌و پیاوه بخوینه‌روه که‌نیشانه‌کانی خۆمانمان پێبه‌خشی و نه‌و لێی هاته‌ده‌ر به‌و شیوه‌ی مار له‌کراژمه‌کی دیته‌ده‌ر. شه‌یتان نه‌وی کرده‌ لایه‌نگیری خۆی و نه‌و گومر‌ابوو(اعراف/٧/١٥٧).

دواتر موسا، یوشه‌ع کوپی نونی له‌گه‌ڵ مناله‌کانی ئیسرائیل به‌رمو شاری نه‌ریحا نارد که‌رۆشته‌ ناو شاره‌که‌ و یاخیانی گوشت. که‌مه‌یک له‌وان مانه‌وه. ئاوابوونی خۆر نزیك بوو. یوشه‌ع ترسا شه‌و دابیت و یاخیان شکه‌ستی پێبینن یا ناته‌وانی بکه‌ن. داوی له‌خوا کرد خۆریان بۆ رابگریت. خوا نه‌م کاره‌ی کرد و خۆری راگرت تا یوشه‌ع هه‌موویانی له‌ناو برد و موسا هاته‌ ناو نه‌و شاره‌ به‌وشیوه‌ی خوا ده‌یویست. له‌ویدا مایه‌وه و دواتر خوا نه‌وه‌ی بۆ لای خۆی به‌رز کردموه و ئیستا هیج که‌س نارامگاکه‌ی نه‌و نازانیت.

به‌لام نه‌وه‌ی گومان ده‌کات موسا پێش نه‌وه‌ مرد، ده‌لیت: خوا فه‌رمانی به‌یوشه‌ع دا به‌ره‌و شاری یاخیان به‌ریکه‌وینت به‌لام پیاویک که‌پێیان ده‌وت به‌لعم باعوور، لێی جیابووویه‌وه. نه‌و گه‌ورمه‌ترین ناوی خوایی ده‌زانی(دریژه‌ی داستان باس کرا). کاتیک یوشه‌ع به‌سه‌ر یاخیاندا زال بوو، شه‌و داها‌ت و نه‌و شه‌وه‌ شه‌وی شه‌مه‌ بوو. یوشه‌ع کوپی نون داوی له‌خوا کرد و خوا خۆری گه‌راندموه و کاترمیریک روژی زیاتر کرد. یوشه‌ع شکه‌ستی به‌یاخیان هینا و هاته‌ ناو شاره‌که‌ی نه‌وان و تالانییه‌کانی کوکرده‌وه تا ناگری قوربانی بیانگریته‌وه به‌لام ناگر نه‌هات و یوشه‌ع وتی: له‌ناو ئیوه‌دا خیانته‌کاریک هه‌یه، له‌گه‌ڵ مندا به‌یعت بکه‌ن. نه‌وان به‌یعتیان له‌گه‌ڵدا کرد و

دەستی ئەو بەدەستی ئەو کەسەى خیانەتی کردبوو، لکا. ئەو پیاوھ سەری مانگیهکی زۆرین و رازاوھ بەیاقوتی هینا. یوشەع ئەوھى لەگەل سەری مانگاھە کردە ناو قوربانی و ناگرهات و هەمووی خوارد.

دەستەیهک دەئین: بەم شیونییە، بەلکو یوشەع کورپی نون شەش مانگ، ئەوشارەى گەمارۆدا و کاتیک مانگی حەوتەم هات، هەموویان رویانکرده شار و پیکهوه بانگیکی یەک دەستیان بەرز کردەوه و قەلای شارمکه روخا. نیسرائیلیهگان روشتنە ناو شارمکه و یاخیانیان گوشت و لەناو ئەواندا گوشتاریکی فراوانیان کرد. ئەوسا دەستەیهک لەپاشاکانی شام کۆبوونەوه و ویستیان لەگەل یوشەع کورپی نون شەرپ بکەن. یوشەع بۆ شەرپ لەگەل ئەوان خۆی نامادە کرد و ئەوانی تیکشکاند و پاشاکان رایانکرده ئەشکەوتیک. یوشەع فەرمانیدا ئەوانیان گوشت و لەداریان دان. ئەوسا یوشەع سەراسەری شامی گرت و هەمووی بوو بەملکی منالەکانی نیسرائیل و ئەو فەرماندارەکانی خۆی بۆ شارمگان نارد. دواتر خوا ئەوی مراند و کالب کورپی یوفەننای کردە جینگری. دەست بەکار بوونی ئەو بیست و حەوت سال دواى موسا بوو.

بەلام ئەو کەسانەى لەیاخییهگان مانەوه، ئەفریقش کورپی قەیس کورپی سەیفی کورپی سەبا کورپی کەعب کورپی زەمید کورپی حەمیر کورپی سەبا کورپی یەشجیب کورپی یەعەرەب کورپی قەحتان کەبەرەو ئەفریقا دەرۆشت، لایانەوه تیبەری و ئەوانی لەقەرەغەکانی شام کۆکردمەوه و لەگەل خۆیدا بۆ ئەفریقای بردن و دەستی بەسەر سەرزەمینەدا گرت و پاشاکەى جرجیر (کورپی حەمیر) ی گوشت و ئەوانی لەوئ نیشتەجی کرد. ئەوانە ئەو کەسانەن ئەمرۆکە پێیان دەوتریت بەرپەر. لە حەمیر سەنهاجە و کەتامە لەناو بەرپەرەمگان مانەوه کە تا ئەمرۆ لەوین.

داستانى قارون

ئەو قارون كۆپ يەسەر كۆپ قاس كۆرە مامى موسا كۆپ عىمران كۆپ قاس بوو. دەلئىن: مامى موسا بوو بەلام وتەي يەكەم راسترە. ئەو سامانى زۆر و گەنجى بى كۆتايى كۆگردبوويهوه. دەلئىن: كلىلى گەنجخانەكانى ئەو لەسەر پىشتى چل ئىستەر دەبرا. ئەو لەرىگە سامانى زۆر ستەمى لەخەلك دەگرد. نامۆزگارپيان كرد و لەكارى نارەوا دوورىان دەخستەوه و پىيان وت خواى گەوره داستانەكەي لەكتىبەگەيدا باس كردووه: بەوهي لەم دنيا هەتە شادمان مەبە چوونكە خوا شادمانان بەم جىهانەي خۆش ناويت. و بەوهي خوا بە تۆي داوه، بەدواي جىهانىكتىردا بگەرى و بەو شىوهي خوا چاكەي لەگەل تۆدا كردووه، لەگەل خەلكدا چاكە بكە و لەسەر زەوى بەدواي خرابەكاريدا مەگەرى كە خوا خرابەكارانى خۆش ناويت (قىصص/۲۸/۷۷). ھاوشىوھي لەخۆرازيان وەلامى دەدايهوه چوونكە خوا لەسەر بنەماي خۆراگرى خۆي ھەلس و كەوتى لەگەل كرد. وتى: ئەم ھەموو سامانەم لەزانست و زانىارى خۆمەوه بە دەست ھىناوه يانى سامان و گەنجەكانم لەئىھاتويى و ناشايى خۆم بەدەست ھىناوه. دەستەيەك دەلئىن دەيويست بلئيت: ئەگەر خوا لەمن رازى نەدەبوو و لەپىشى منى نەدەيوست، ئەمانەي بەمن نەدەدا. ئەو لەگومرايى خۆي نەگەرايهوه و پىيداگرت تا نەوي بە ھەموو زىر وزيوھەكەي خۆي ھاتە لاي خەلكەكەي (قىصص/۲۸/۷۹).

بەسەرھاتەكە بەمشىوھ بوو: سوار ئەسپىكى سېي بەساز وبەرگى نەرخەوانى رەنگ و زىرنىگار بوو، جلىكى زەردى رۆشنى لەبەر كرد و سىسەد كەنيزى لەگەل خۆي برد كە لەسەر ئەسپى ھاوشىوھى ئەسپەكەي خۆي سواربوون و چوار ھەزار لەھاورىكانى ھاورىيەتيان دەگرد. بۆ خۆي مالىكى دروست كرد وخشتى زىرىنى تيا بەكاربرد و درگايەكى زىرىنى بۆ دروست كرد. لەوكاتەدا نەزانەكان و ناناگاكان نارەزويان كرد سامانىكى ھاوشىوھيان ھەبىت بەلام ئەوانەي لەنھىنىيەكان ناگاداربوون و زانستى خواپيان پىراپوو، ئەوانيان لەم كارە دوور دەخستەوه.

خواي گەوره فەرمانى دانى زەكاتى پىدا. ئەو لەھەر ھەزار دىنار يەك دىنار و لەھەر ھەزار شتىكىكت يەكىكى ھىنا بۆ لاي موسا بەلام كاتىك گەرايهوه بۆمال بەزيادى زانى و لەبەر ئەمە دەستەيەك لەمانالەكانى ئىسرائىلى لاي خۆي كۆگردەوه و پىيانى

وت: موسا ھەر فەرمانىكى بەنيۋەدا، فەرمانىردارىتان كرد و ئىستا دىمەۋىت دەست بەسەر سامانى ئىۋەدا بگرىت. وتيان: تۆ گەۋرە و سەرۋمى ئىمەيت. فەرمان بدە. وتى: فەرمانتان پىدەدەم فلان ژنى داۋىنپىس بىنن و زىرى پىدەن تا بلىت موسا نىزىكى لەگەل كىردووم. ئەم كارمىان كرد و ئەو ژنە ۋامى رازى بوو ئەو كارمىان بۆ بىكات.

قارون ھاتە لاي موسا و وتى: خەلكى تۆ كۆبۈۋنەۋە تا نامۇژگارىان بىكەيت. موسا ھاتەدەر و لەناۋ ئەۋاندا بۆ وتار خۈيىندىنەۋە ۋەستا، وتى: ھەرگەس دىزى بىكات دەستى دەمپىن و ھەرگەس بوۋختان بۆ يەكىر ھەلبەستىت، قامچى لىدەدەين و ھەر گەس زىنا بىكات ئەگەر ژنى نەبىت سەد قامچى لىدەدەين و ئەگەر ژنى ھەبىت، بەردبارانى دەكەين. قارون ھەستا و وتى: تەنەت ئەگەر خۈيىت بىت؟ موسا وتى: بەلى. قارون وتى: منالەكانى نىسرائىل گومان دەكەن تۆ لەگەل فلان ژنى داۋىنپىس تىكەن بوۋىت. موسا وتى: بانگى بىكەن ئەگەر شايەتى بەم كارەدا ، پىي رازى دەمب.

كاتىك ژنەكەھات موسا پىي وت: تۆ بەۋ كەسەى تەۋراتى نارد سوپىد دەدەم راستى بلىت. ئايا من ئەو كارەم لەگەل كىردوۋىت كە نەمانە دىملىن؟ ژن وتى: نە، درۋيان كرد و زىريان بەمندا تا ئەو بوختانە بۆتۆ ھەلبەستەم. موسا سەرى خستە سەرزەۋى و لەخوابۇ لەناۋچوۋنى ئەۋان پارايەۋە.

خۋا ۋەحى پىكرد: ھەرچىت دەۋىت فەرمانەكەى بەزەۋى بدە. موسا وتى: ئەى زەۋى، قوتيان بدە.

دەستەيەك دەلىن: ئەم باسە بەموسا گەشت و ئەو داۋاي لەناۋچوۋنى قارونى لەخۋا كرد و خۋا ۋەحى پىكرد: فەرمان بە زەۋى بدە تا خواستەكەى تۆ بىننپتەدى. موسا ھاتە لاي قارون و كاتىك گەشت، قارون تۈرەيى لەچاۋى ئەۋدا بىنى و بەموساى وت: ئەى موسا لەمن خۈشبە. موسا وتى: ئەى زەۋى قوتيان بدە. مالىكە لەرزى و زەۋى قولايى پىي قارون و ھاۋەلانى گرت. قارون بەردەۋام دىموت: ئەى موسا، لىم خۈشبە و موسا دىموت: ئەى زەۋى قوتيان بدە. بەمشىۋە بوو تا زەۋى قوتى دان. خۋا ۋەحى بەموسا كرد: چەندە دلرەق و بى بەزەبىت! سوپىد بەگەۋرەمىم ئەگەر داۋاي لىخۈشبوۋنى لەمن دەكرد، دەمبەخشى. چىر زەۋى ناكەمە فەرمانىردارى ھىچ

كەسىك. زەمى تا ئىستا بەردەوام بۇناوخۇيان دەبات. كاتىك خوا سزاكەى خۇى نارد،
باومېرداران سېاسى خوايان كرد و ئەوانەى دوينى نارهزووى پىگەى قارونيان
لەسەردابوو، ھەستيان بەھەلەى خۇيان كرد.

پاشاکانی ئیران دواي مه‌نوجیهر

کاتیك مه‌نوجیهر مرد، نه‌فراسیاب کورپی فشه‌نج (چشه‌نگ) کورپی روسته‌م پاشای تورکان (توران زهمین) هی‌رشى کرده سهر ئیران زهمین و به‌سه‌ریدا زال بوو و تا سه‌رزهمینی بابلی گرت و روژگاریکی دریژ لهو شاره له (میهرجانقه‌زه‌ق) مایه‌وه و له‌ئیران خرابه‌کاری و سته‌مکاری کرده پیشه. نه‌وهی ناوه‌دان بوو کردیه ویرانه و روبار و کاریزه‌کانی به‌خاک و خوژ پر کرده‌وه. خه‌لك له‌پینجه‌مین سالی پاشایه‌تی نه‌و تانه‌و کاته‌ی له‌ئیران روشت، گیرۆده‌ی وشکه‌سالی و قات و قری بوون. خه‌لك به‌ردموام له‌دهست نه‌و له‌رهنجیکی گراندای بوون تا (زوو) کورپی ته‌ماسب پاشایه‌تی گرت‌ده‌ست. پيش نه‌مه مه‌نوجیهر، له‌کوره‌که‌ی ته‌ماسب تووره و نه‌وی له‌ولاته‌که‌ی دوور خستبوویه‌وه. ته‌ماسب له‌سه‌رزهمینی تورکان لای پاشایه‌ک که‌پنیان ده‌وت (وامن) مایه‌وه و که‌که‌ی نه‌وی به‌زنی هه‌لبژارد که‌زووی بو هینایه‌ دنیا. نه‌ستیره‌ناسه‌کان به‌باوکی که‌که‌یان وتبوو: که‌که‌ت کورنکی ده‌بیت که‌تۆ ده‌کوژیت. نه‌و که‌که‌ی خو‌ی خسته‌ زیندانه‌وه. کاتیك ته‌ماسب نه‌وی به‌زنی هه‌لبژارد کورنکی بو هینایه‌ دنیا، کار و به‌سه‌ره‌ات و چاره‌نوسی مناله‌که‌ی خو‌یان داشارد. دواتر مه‌نوجیهر له‌ته‌ماسب خو‌ش بوو و نه‌وی بو لای خو‌ی بانگ کرده‌وه. ته‌ماسب ریگه‌ چاره‌ی دۆزییه‌وه و زن و مناله‌که‌ی له‌زیندان رزگار کرد. ژنه‌که‌ی په‌یوه‌ستی بوو. به‌وشیوه‌ی ده‌لین زوو باومگه‌ورپی خو‌ی گوشت و له‌یه‌کین له‌شه‌په‌کان نه‌مانی به‌تورکان به‌خشی و نه‌فراسیابی تورک نه‌زادی له‌ئیران دهرپه‌راند تا نه‌وه‌ی دواي چه‌ندین شهر ناچاری کرد بگه‌ریته‌وه بو سه‌رزهمینی تورکه‌کان (توران). زالبوونی نه‌فراسیاب له‌سه‌ر پانتاییه‌کانی بابل و ولاتی ئیران دوانزه‌ سال له‌مردنی مه‌نوجیهر تا دهرگرانی نه‌و له‌سه‌ر ده‌ستی زوو دریزه‌ی کیشا دهرپه‌راندنی نه‌و له‌روژی نابان له‌مانگی نابان بوو. نه‌و نه‌م روژه‌ی بو‌ئیرانییه‌کان کرده‌ جه‌ژن و دواي نه‌ورۆز و میهره‌گان، کردیه‌ سیه‌م جه‌ژنی ئیران و به‌ (نابانگانی) ناوبرد. زوو پیاویکی چاک و له‌گه‌ن خه‌لگ به‌باشی هه‌لسوکه‌وتی ده‌کرد. فه‌رمانیدا نه‌وه‌ی نه‌فراسیاب له‌ولاته‌که‌ی ویرانی کردبوو، ناوه‌دان بکه‌نه‌وه و قه‌لاکان سه‌ره‌له‌نوئ

دروست بىكەنمەۋە ۋ ئەۋ ناۋانەى پىرگىراۋونمەۋە، دووبارە ھەئىانبىكەنمەۋە. ۋلات بۇ شىۋەى جۋانتر لەپىشۋى خۇى گەرايمەۋە ۋ بۇ ماۋەى ھەۋت سالن باجى لەسەر خەلك ھەلگىرت. نىران زەمىن لەرۇزگارى ئەۋ ناۋەدان بوۋيمەۋە ۋ رۇزىيەگان فرۋان بوۋن. ئەۋ لەسۋادى عىراق رۋبارىكى ھەلگەند ۋ ناۋى نا زاب ۋ لەقەراغ ئەۋدا شارىكى دروست كىرد كەپىى دەئىن عەتىقە. يەكەم كەس بوۋ خۋاردن ۋ خۇرشتە(شلە) جۇراۋجۇرەگانى ھىنايە ناراۋە ۋ ئەۋەى لەتورگان ۋ كەسانىتر ۋەك تالانى دەستى كەۋتېۋ، لەناۋ سۋپاكەيدا دابەشى كىرد.

ھەمۋو پاشايەتى ئەۋ سى سالن درىزەى كىشا. گىرشاسب كورى ئەنوت ۋەزىر ۋ يارى ئەۋ لەجىھاندارى بوۋ. دەستەيەك دەئىن: شەرىكى ئەۋ لەپاشايەتىدا بوۋ، بەلام ۋتارى يەكەم راسترە. ئەۋ لەناۋ نىرانىيەگان پىگەيەكى بەرزى ھەبوۋ بەلام لەسەر تەختى پاشايەتى دانەنىشت.

پاشايەتى كەيغوباد

دوای زوو كەيغوباد كورپى راع كورپى مىسرە كورپى نەوزەر كورپى مەنوجېھىر پاشايەتى گرتەدەست و ناۋى روبار و كانى و كاريزمگانى ئەندازە بەخشى و سەروسامانى پيدا. شارمگانى ناونا و سنورەى شارمگانى ديارى كرد. لەدانەويئە بۆ خورادنى سوپاييەگان دە يەكى وەرگرت و بەوشيوەى دەئىن، خوازيارى ناومدان كردنەوہى ولأت بوو. پاريزگارى ئىران زەمىنى لەبەرامبەر دوژمنانى كرد و گەنجى فراوانى بۆ خۆى كۆكردەوہ. دەئىن: پاشاكانى كيانى لەنەژادى ئەو بوون. لەنىوان ئەو و توركەگان چەندىن شەر روويدا. لەنزيكى روبارى بەلخ - كە ھەمان جەيخونە - مايەوہ تا ريگەى دەستدرىزى كردنى توركەگان بۆ سەر ولأتەكەى بگريت. روژگارى پاشايەتى ئەو سەد سالى خاياند.

چارەنوسى نىسرائىلىيەكان لەرۇزگارى پاشايەتى كەيفوباد و زوو و
پېقەمبەرى حەزقىل

كاتىك يوشەع كورى نون مرد، دواى ئەو كالب كورى يوفەننا بۇ سەرپەرەستى كاروبارى منالەكانى منالەكانى نىسرائىل راسپېردرا. دواتر حەزقىل كورى نون ئەم كارەى گرتەدەست. ئەو، ئەو كەسەيە پىي دەلتىن ((كورى العجوز)) منالى پىرىزن. لەبەر ئەمە بەم ناوہ بانگيان دەگرد چوونكە داىكى لەسەردەمى پىرى داواى منالى لەخوا كرد و خوا حەزقىلى پېبەخشى. ئەو كەسە بوو بانگى كۆمەئىك لەمردووەكانى كرد و خوا ئەوانى زىندوو كردهوہ.

ھۆكارى ئەم كارە ئەوہ بوو: لەدېھاتىك كەپىيان دەوت راوروارە (راوودان، واوودان، راوودان)تاعون بلاو بوويەوہ و زۆربەى خەلك شاركەيان بەجېھىشت و لەپانتايەكى دىكە نىشتەجى بوون. خەلكانى دېھات زۆربەيان لەناوچوون و ئەوانىتر رزگاربان بوو. كاتىك تاعون نەما، گەرانەوہ. ئەوانەى لەدى دا مابوونەوہ وتيان: ھاورىكانى ئىمە دوورنەندىشتر لەئىمە بوون و ئەگەر ئىمەيش ھاوشىوہى ئەوانمان دەگرد، گرفتارى ئەم مەرگ و مېرە نەدەبووين. دواى ئەوہ تاعون كەوتە قابل (بابل) و زۆرىنە يا ھەمووى خەلكى سى و چەند ھەزار يا سى ھەزار كەس بوون (وتراوہ چوار ھەزار كەس بوون و شتى تر و نامارى ترىش نامازەى پىدراوہ)- لەوى رايان كرد و لەھەمان پانتايى نىشتەجى بوون. لەم كاتەدا فرىشتەى مەرگ بانگى كردن. ھەموويان مردن و ئىسقانەكانيان رزا و بلاو بوونەوہ. حەزقىل لايان تىپەرى و كاتىك ئەوانى بىنى، بەبىرگەردنەوہ لەبارەى چۆنىيەتى ھەستانەوہيان سەرقال بوو. خوا وەحى پىكرد: نايا دەخوازىت نىشانى بدم چۆن زىندووويان دەكەمەوہ؟ وتى: بەئى. پىي وترا: بانگيان بكە. حەزقىل بانگى كردن: ئەى ئىسقانە رزىو و بلاوہكان، خوا فەرمانتان پىدەدات كۆبىنەوہ. ئىسقانەكان رۆشتنە لاي يەك تا بوونەوہ بەئىسكە پەيكەر. دواتر بانگى كرد: ئەى ئىسقانەكان خوا فەرمانتان پىدەدات داپۆشرىن و ئىسقانەكان بەگۆشت و خوین داپۆشران و ئەو جلانەى تىايدا مردبوون، لەبەريان كرايەوہ. ئەوكات بانگى كرد: ئەى گيانەكان خوا فەرمانى گەرانەوہتان

پێدهدات. گیانهکان هاتنهوه و بهیکهرهکان زیندوو بوونهوه و لهشوینهکهیان ههستان. کاتیك زیندو بوونهوه وتیان: تۆ پاکی خواوهندا و ئیمه تۆ دهپهرهستین و جگه لهتۆ کەس بهخوا نازانین. ئەوان زیندوو گهراوهوه لای خهڵکهکهی خۆیان. خهڵکهکهیان دهیانزانی ئەوان پێشتر مردبوون. سێبهری مهرگ لهسهر روخساریان بوو و جلیان لهبهر نهدهکرد مهگهر ئەوهی دهبوووه کفنیکێ رزاو و کۆن و چلکن و دواتر ههموویان مردن و ئەوسا پێغهمبهری خوا، چهزقیل مرد. رۆژگاری مانهوهی ئەویان لهناو منالهکانی ئیسرائیل نهنوسیوه. دهستهیهک دهئین: ئەوان خهڵکهکهی چهزقیل بوون و کاتیك مردن چهزقیل گریا و وتی: خوايه من لهناو خهڵکانیک بووم بیری تۆیان دهکردموه و تۆیان دهپهرهستی و ئیستا بهتهنیا ماومهتهوه. خوا فهرمووی: ئایا دهتهویت زیندووویان بکهمهوه؟ چهزقیل وتی: بهئێ. خوا فهرمووی: ژيانى ئەوانم بهتۆ سپارد. چهزقیل وتی: زیندوو ببهوه بهفهرمانی خۆی گهوره و زیندوو بوونهوه.

بهسهرهاتی ئەلیاس

کاتیك چهزقیل مرد، ئالۆزی و بهریشانی لهنیوان منالهکانی منالهکانی ئیسرائیل زیادى کرد و پهیمانی خویان شکاند و رویان کرده بتهپهرهستین. خواوهند ئەلیاس کوپى یاسین کوپى فنخاس کوپى ئەل عزار کوپى هارون کوپى عیمرانى وهک پێغهمبهر رهوانه کرد. پێغهمبهرهکانی منالهکانی ئیسرائیل دواى موسا کوپى عیمران بۆ تازه کردنهوهی ئەوهی لهتهورات لهبیرکراوو، هاندران. ئەلیاس هاورۆژگاری پاشایهک لهوان بوو کهپێیان دهوت ئەخاب (ئهجاب). ئەم پاشایه گوێی لهقسەى ئەو دهگرت و وتهکانی بهراست دهژمارد. ئەلیاس کاروبارهکانی بۆ رادهپهراوند. منالهکانی، منالهکانی ئیسرائیل بتيکی بهناوی بهعلیان دهپهرهستی و ئەلیاس ئەوانی بۆ خواپهرهستی بانگێشت دهکرد بهلام ئەوان جگه لهو پاشایه قسهی کهسیان نهدهبیست. پاشاکانی منالهکانی ئیسرائیل بهربلاو بوون: ههر پاشایهک بهسهر پانتاییهک زال ببوو، تالانى دهکرد و دمیخوارد. جارێك ئەو پاشایهی لهگهڵ ئەلیاس

بوو، پىي وت: بەخو ئەۋەى باسى دىمكەيت جگە لەھەئەيت وپلەيت نىيە چوونكە فلان كەس و بەھمانە كەس (بەناوبردىنى چەند كەس لەپاشاكانى منالەكانى ئىسرائىل) دەناسم كەبتەكانىان دەپەرەستى و ئەم كارە هېچ زىاننىكى پېنەگەياندىن و ئىستا دەخۇن و دەخۇنەۋە و خۇش رادەبوۋىرن و بت پەرەستى و خۇشگوزمەرانى، زىان لەژيانى ئەم دىنبايان نادات و ئىمە بەھىچ شىۋىيەك باشتەر لەۋان نىن.

ئەلىاس بەدەم وتنى (انا لله و انا اليه راجعون) بەجىيەشت. پاشا روۋى لەبتپەرەستى كرد. پاشا دراۋسىيەكى خاۋپەرەستى بوو كەباۋەرى خۇى دەشاردەۋە. ئەو لەپال دەربارى پاشا بىستانىكى بوو و پاشايش رىزى دراۋسىيەتى ئەۋى دەگرت. پاشا ئىنكى نىھاد پىس و بەد سرشتى بوو كەباۋەرى بەخو نەبوو. ئن بەمىردەمگى خۇى وت: بىستانى ئەۋ پىاۋە داگر بكة. پاشا ئەم كارەى نەكرد. ئەۋ ئنە لەكاتى دوور كەوتنەۋى ھاۋسەرەمگى دەبوۋە جىگرى و لەبەر چاۋى خەلك دەردەمكەوت. جارىك پاشا رۇشتە دەر و ئنەكەى بوو بەجىگرى و كەسىكى لاي خاۋەنى بىستان دانا تا شايتەى بدات كەجنىۋ بەپاشا دەدات. ئن ئەۋى كوشت و بىستانەكەى زەۋت كرد. كاتىك پاشا گەرايەۋە، لەكارى ئنەكەى توورە و بەنارەۋى زانى. ئن وتى: كار لە كار تراز. خاۋەحى بەنەلىاس كرد بە پاشا و ئنەكەى بلىت بىستانەكە بگەرئىننەۋە بۇ مىرات ھەلگرانى ئەۋ پىاۋە و ئەگەر ئەم كارە نەكەن خاۋ لىيان تورە دەبىت و ھەردووكيان لەناۋ بىستانەكە لەناۋ دەبات و تەنبا كەمىك لەبەرەھەمى ئەۋ بىستانە دەخۇن.

ئەلىاس پەيامەكەى خاۋى گەياند بەلام ئەۋ دوۋانە بۇ لاي راستى نەگەرپانەۋە. كاتىك ئەلىاس بىنى منالەكانى ئىسرائىل لەسەر ستم و لەبەرچاۋ نەگرتنى خاۋ پىدادەگرن، لە ۋا بۇ لەناۋچوونى ئەۋان پارايەۋە و خاۋ سى سال بارانى لەۋان گرتەۋە. ئازەلەكان، بالندەكان و چوارپىكان و خزۇكە بى زىانەكانى ئەۋان زۇربەيان مردن و پومكەكانىان سىس بوون و ژاكان. ئەلىاس لەترسى منالەكانى ئىسرائىل خۇى داشارد بەلام رۇزى ئەۋ لەلايەن خاۋە دەگەشت. شەۋىك رۇشتە مالى ئىنكى لەئىسرائىلىيەكان، ئنەكە كورىكى بەناۋى ئەيسەعى بوو، نەخۇشىيەكى كوشندە بەرۇكى گرتىۋو. ئەلىاس لەم زەمانەدا پىر بىۋو. خاۋ ۋەحى پىكرد: تۇ زۇربەى خەلكان و خۇك و خزۇكەكان و

جوارپى ۋە بالندەمكىنى ئەۋانت لەناۋ بىرد لەكاتىكدا تەنيا منالەككىنى نىسرائىل گوناحيان كىردىۋو. ئەلىياس وتى: خاۋىيە، رىگە بدە ئەۋە من بىم ئەۋان بۇ پەرسەستىنى تۆ ھان بدەم ۋە تۆۋى شادمانى لەدلىاندا بىچىنم بەلكو بۇ رىگەى راست بىگەرئەۋە. (خاۋ دەستۋورىدا) ئەلىياس ھاتە لاي ئەۋان ۋە وتى: ئىۋە لەناۋچوون ۋە گىيانلەبەرەمگان بەتاۋانى ئىۋە لەناۋچوون. ئەگەر دەخۋازن بىزانن ۋە ناگادار بىن كەخا لەئىۋە تورپەيە ۋە لەكارى ئىۋە نارازى ۋە ئەۋەى من بەئىۋەى دەئىم راستە. بەتەككىنى خۇتان بىنەدەر ۋە بانگىان بىكەن ئەگەر ۋە لىمىان دانەۋە ئەۋە شىۋى پەرسەستىن بەلام ئەگەر بەتەككىن ۋە لىمىان نەدايەۋە، بىزانن لەسەر رىگەى چەۋتى ۋە گومرايىن. لەبتەپەرەستى دەست ھەلگىرن ۋە داۋا لەخاۋدەكەم فراۋانى بۇ ئىۋە بىخولقەنىت ۋە بەلا لەئىۋە دوور بىكاتەۋە. وتىيان: ۋىژدانىيە ئەم كارەى تۆ. بەتەككىنى خۇيان ھىنايەدەر ۋە بانگىان كىردن بەلام ۋە لىمىان نەبىست ۋە كرانەۋەمىيەك لەكارەكەيان دورست نەبوو. بەئەلىياسىان وت: ئىمە لەناۋچوون. لەخاۋا بۇ ئىمە بىبارىرەۋە. ئەلىياس لەخاۋا پارايەۋە تا فراۋانى رۇژىيان پىببەخشىت ۋە بارانىان بۇ بىبارىنەت. لەم كاتەدا ھەۋرىك ھاۋشىۋەى قەلغانىك لەئاسمان دەركەۋت ۋە ئەۋان سەيرىان دەكرد. خاۋا لەۋ ھەۋرە بارانى دابارند ۋە شارەگانىان ئاۋەدان بوۋىيەۋە. خاۋەند ئەۋ بەلەيەى بەسەرىدا سەپاندبوون، لەسەرى ھەلگىرن. دەستىان لەبتەپەرەستى ھەلنەگرت ۋە بۇلاى راستى ۋە پاكى نەگەرئەۋە. كاتىك ئەلىياس ئەمەى بىنى، داۋاى لەخاۋا كىرد گىيانى بىستىنەت ۋە لەزىيانى ئەۋان دوورى بىخاتەۋە. خاۋەند ئەۋى بەپەر داپۇشى ۋە لەروناكىيەۋە پىچا ۋە خۇشى خواردن ۋە خواردنەۋەى لىسەندەۋە. ئەۋ بوو بەفرىشتەيەكى خەلكى ۋە پىۋىكى ئاسمانى زەمىنى. خاۋا دوژمىكى بەسەر ئەۋ پاشا ۋە خەلكەدا زال كىرد كەبەسەرىاندا زال ۋە پاشا ۋە ژنەكەى كۈشت ۋە لەھەمان بىستان فرىدان تا گۆشتەكەيان بىرزىت ۋە بۇگەن بىكات.

يېغەمبەر (د.خ)ى ئەلپەسە و وەرگىرانەۋەى تابووت لەمناھەگانى

ئىسرائىل

كاتىك ئەلپاس لەناو منالەگانى ئىسرائىل نەما، خواۋەند ئەلپەسەى بۇ يېغەمبەرى ديارى كىرد ۋەئەو، رۇزگارىكى درىژ لەناۋياندا ماپەۋە. دواتر خوا گىيانى ئەۋى گىرت و ئالۋى و پەرىشانى لەناو منالەگانى، منالەگانى ئىسرائىل زىادى كىرد. تابووت لەناو ئەۋاندا بوو، لەپەكتەر بەمىرات بۇيان دەماپەۋە و تىايدا ئارامشىك بوو و پاشماۋىپەك بوو لەۋەى بنەمالەى موسا و بنەمالەى ھارون بەجىيان ھىشتىبوو. فرىشتەگان بۇ ئەم لاو لايان دەبىرد. رۇزگارى ئەۋان بەمشىۋەبوو: لەگەل ھەر دوژمنىك شەپيان دەمكىد. ئەگەر تابووت لەناو ئەۋاندا بوۋاپە بەسەر دوژمندا زال دەبوون و خوا ئەو دوژمنەى تىكىدەشكاند. (ئارامش)ۋەك سەرى پشپەلەپەك بوو، كاتىك لەناو تابووتەكەۋە ۋەك پشپەلە دەمىياۋاند، لەسەرگەۋەتن دۇنيا دەبوون و سەرگەۋەتنيان بەدەست دەھىنا. دواتر لەناو ئەۋان پىۋاۋىك پاشاپەتى گىرتەدەست كەپىيان دەۋت ئىلاف. خوا ئەۋان دەپاراست و پارىزگارى لىدەكردن. كاتىك ئالۋىپەگان لەناو ئەۋاندا زىادى كىرد، دوژمنىك ھىرشى كىردە سەريان. بەمەبەستى رووبەروو بوونەۋەى دوژمن بەرىكەۋەتن و تابووتەكەيان لەگەل خۇيان بىرد. شەر دەستى پىكىرد و دوژمن بەسەرياندا زال بوو و تابووتەكەى لىسەندن و منالەگانى ئىسرائىل شىكستيان خۋارد. كاتىك پاشا زانى تابووتەكەيان پىغاندوۋە، لەئازار و خەمدا مىرد. دوژمن ھاتە ناو سەرزەمىنەكەى، تالانى كىرد و كەسانى زۆرى بەدىلى گىرت و گەراپەۋە. ئەۋان بەو پەرىشانى و ئالۋىپە رۇزگارىان بەسەردەبىرد و لەسەر گومپراپى خۇيان سوور بوون. خوا كەسىكى بۇ دەناردن تا رۇزگارىان رەش بىكات. كاتىك بۇ لاي خوا دەگەپانەۋە، خوا زىانى دوژمنى لەسەر ھەلدەگىرتن. لەرۇزگارى مىردنى يوشەع كورى نون ژيانيان بەم شىۋە بوو تا ئەۋەى خواۋەند ئەشمۋىلى ۋەك يېغەمبەر ھەئىزارد و تالوتى كىردە پاشاى ئەۋان و ئەو تابوتى بۇ گەپاندەۋە.

ئەم رۇزگارە ۶۰ سالى خىياند و ئەمە لەمىردنى يوشەع كورى نون دەستى پىكىرد. لەو كاتەۋە ھەندى كات داۋەران فەرمانرەۋاپى منالەگانى ئىسرائىلىيان لەدەستدا بوو و ھەندى كات پاشاگان فەرمانرەۋاپەتيا دەمكىد و ھەندى كات دوژمنان تا ئەۋەى

پاشایه‌تی له‌ناو نه‌واندا به‌هیز و پیغه‌مبه‌رایه‌تی نه‌شمویل دهستی بیکرد.

یه‌گه‌م که‌س به‌سه‌ر نه‌واندا زال بوو، پیاویک له‌ره‌گه‌زی لوت بوو که‌پییان دهوت، کوشان. کوشان نه‌وانی سه‌رکوت کرد و بو ماوه‌ی هه‌شت ساڵ ریسوایی کردن. برای کالبی گه‌وره که‌پییان دهوت عه‌تنیل، نه‌وانی رزگار کرد و بو ماوه‌ی چل ساڵ فه‌رمانه‌روایه‌تی کردن.

دواتر پیاویک به‌ ناوی عه‌جلون به‌سه‌ر نه‌واندا زال بوو و هه‌ژده ساڵ فه‌رمانه‌روایه‌تی کرد. نه‌وسا پیاویک له‌تیره‌ی بنیامین نه‌وانی رزگار کرد که‌پییان دهوت نه‌هوز و بو ماوه‌ی هه‌شتا ساڵ پاشایه‌تی له‌ده‌ستا بوو.

دوای نه‌وه پیاویک له‌که‌نه‌عانییه‌کان که‌پییان دهوت یابین، به‌سه‌ریاندا زال بوو و بیست ساڵ فه‌رمانه‌روایه‌تی کرد به‌لام ژنیک له‌پیغه‌مبه‌ر زاده‌کان به‌ناوی ده‌بورا نه‌وانی رزگار کرد و پیاویک به‌ناوی بارق بو چوار ساڵ له‌لایه‌ن نه‌و ژنه‌وه فه‌رمانه‌روایه‌تی کرد.

نه‌وسا خه‌لکانیک له‌به‌نه‌ماله‌ی لوت به‌سه‌ریاندا زال بوون و ده‌وت ساڵ فه‌رمانه‌روایه‌تیان کرد. له‌کوژتاییدا پیاویک به‌ناوی جه‌دعون کوری یواش له‌مه‌نال‌ه‌کانی نفتالی کوری یه‌عقوب نه‌وانی رزگار کرد و بو ماوه‌ی چل ساڵ فه‌رمانه‌روایه‌تی کرد. دوای نه‌و کوره‌که‌ی به‌ناوی سه‌دمالڅ سێ ساڵ سه‌ره‌قالی ریک‌خستنی کاروباری نه‌وان بوو. دوای نه‌و فوله‌ع کوری فوا کوره‌ خالی سه‌دمالڅ (یا کوره‌ مامی) بیست و سێ ساڵ و نه‌وسا پیاویک به‌ناوی یانیر بو بیست و دوو ساڵ فه‌رمانه‌روایه‌تی نه‌وانی کرد.

نه‌وسا خه‌لکانیک له‌کوری عمون له‌فه‌لستینییه‌کان بو هه‌ژده ساڵ به‌سه‌ریاندا زال بوون و دواتر پیاویک به‌ناوی یفته‌ح بو شه‌ش ساڵ، دوای نه‌و یه‌بحسون ده‌وت ساڵ، ئالون ده‌ ساڵ و دواتر ل‌تون (و به‌ وته‌ی هه‌ندی که‌س ع‌کرون) هه‌شت ساڵ به‌هه‌ل‌سوراندنی کاروباری نه‌وان سه‌ره‌قال بوو. دواتر فه‌له‌ستینییه‌کان به‌سه‌ریاندا زال

بوون و چل سال فەرمانرەۋايەت يان كىرد. دواى نەۋە شەمسون بۇ ماۋەى بىست سال
هاتە سەر تەخت و دواى نەمانە بۇ ماۋەى دە سال يا بىست سال بى سەرپەرەست
مانەۋە و دواتر كاهىنىك بەناۋى عالى گەشتە فەرمانرەۋايەتى. لەرۋۇزگارى نەۋدا
بەۋتەى ھەندى كەس، خەلكى فەلەستىن دەستىان بەسەر تابووتەكەدا گرت. كاتىك
لەرۋۇزگارى پاشايەتى نەۋ چل سال گوزەرا، نەشموىل بۇ پېغەمبەرايەتى ھەئبۇزدررا و
بۇ ماۋەى بىست سال كاروبارى نەۋانى رىكخست و نەۋسا مائەكانى، مائەكانى
ئىسرائىل داۋايان لىكرد بۇ نەۋان پاشايەك دىارى بكات تا بەرىبەرايەتى نەۋ لەگەن
دوژمنەكاندا بچەنگن.

داستانى ئەشمۈيل و تالوت

بەسەرھاتى ئەشمۈيل كۆرى بالى بەمشۈەيە: كاتىك گىرەتارى منالەكانى، منالەكانى ئىسرائىل دىژەي كىشا و دوژمان چاۋى تەماحيان لەولاتەكەيان بىرېوۋ و كارىان گەشتە ئەۋەي جالوت پاشاى كەنعانىيەكان مەبەستى داگىر كوردنى ولەكەيانى كرد (ئەو لەمىسر تا فەلەستىنى لەژىردەستدا بوو). بەسەر ئەۋاندا زال بوو و باجى لەسەردانان و تەۋراتى لەچىنگ دەرھىنان، داۋيان لەخوا كرد پاشايەكەيان بۇ ھەلبىزىرەت تا بەھاۋكارى ئەو لەگەل دوژماندا شەرې بىكەن. منال زادەكانى پىغەمبەرەكان لەناو چىۋون و كەس جگە لەژىتىكى دووگىيان لەناۋياندا نەمابوو. ئەۋيان لەمالىكدا زىندانى كرد نەكا كچى بىبىت و لەگەل كورىكدا ئالوگۆزى بىكات چۈنكە ژنەكە دەيزانى منالەكانى ئىسرائىل خوازىارى منالەكەي ئەۋون. ئەو كورىكى ھىنايە دىنيا و ناۋيان نا ئەشمۈيل. ماناكەي بەعبىرى ئەمەيە (خوا دۇعاكەي منى بىست).

ھۆكارى ئەم ناولىنانە ئەمە بوو: ئەو ژىتىكى نەزۇك بوو و مىردەكەي ژىتىكىرى كىردە ھاۋسەر كە دە منالى ھىنايە دىنيا. ئەو ژنە شانازى بەمنالە زۆرەكانى خۇى دەكرد و ئەۋى نازاردەدا. بىرژن دلىشكا و لەخواپارايەۋە كورىكى بىبىەخشىت. خوا بەزەبى پىيادا ھاتەۋە. ئەو لەھەمان كات گىرەتارى خوينبەربوۋنى مانگانەبوو (كاتىك پاك بوۋيەۋە) مىردەكەي لەگەلى خەۋت و دووگىيانى كرد. كاتىك رۇژگارى دووگىيانى ئەو كۆتايى پىدەھات، كۆرەكە چاۋى بەدىنيا ھەلھىناۋ ناۋيان نا ئەشمۈيل. كاتىك گەۋرە بوو رەۋانەي بىت المقدسى كرد. تەۋرات فىرېوۋ و بىرەپىاۋىك لەزاناكانى ئەۋان، بەكورى خۇى بانگى دەكرد و سەرپەرەستى گرتە نەستۇ.

كاتىك رۇژگارى ئەۋە ھات خوا بۇ پىغەمبەرى ھەلبىزىرەت، جىرەئىل ھاتە لاي (ئەو لەنۆزىدابوو). ئەۋى بەدەنگىك ھاۋشۈۋە دەنگى بىرەپىاۋى زانا بانگ كرد. ئەشمۈيل رۇشتە لاي بىرەپىاۋ و وتى: چىت دەۋىت؟ بىرەپىاۋ نەبۈيىست بلىت بانگى تۆم نەكردوۋە چۈنكە دەترسا ئەو لەو دەنگە بىرسىت. لەبەر ئەمە وتى: بگەرېرەۋە و بىخەۋە. گەرايەۋە و جىرەئىل جارىكىتر ھات و بانگى كرد. ھاتە لاي بىرەپىاۋى زانا و

بیره‌پیاو وتی: کورم بگه‌ریوه و نه‌گه‌ر بانگی تۆم کرد وه‌لام مه‌دمه‌روه. جاری سییه‌م، جبرئیل خۆی ناشکرا کرد و فه‌رمانی پیندا موژدمدر و ناگادار که‌روهی نه‌ته‌وه‌مگه‌ی خۆی بی‌ت. جبرئیل پیی وت خوا بو پیغه‌مبه‌رایه‌تی هه‌لیب‌ژاردوو. نه‌و خه‌لگی بو خواپه‌ره‌ستی هانده‌دا به‌لام به‌دروژن له‌قه‌له‌میاندا و دواتر فه‌رمان‌برداری بوون و بو ماوه‌ی بیست ساڵ (و به‌وه‌ته‌ی هه‌ندی کس جل ساڵ) سه‌رقالی ری‌کخستنی کاروباری نه‌وان بوو.

عیمله‌قان به‌سه‌رگرده‌یه‌تی پاشاکه‌یان جالوت، به‌ته‌واوی مناله‌کانی نیسرائیلیان سه‌رکوت کرد و نازاریاندان به‌شیومه‌یه‌ک مه‌به‌ستی نه‌وه‌یان کرد به‌ته‌واوی له‌ناویان بیه‌ن. کاتی‌ک مناله‌کانی نیسرائیل نه‌مه‌یان بین، به‌پیغه‌مبه‌ری‌ک له‌پیغه‌مبه‌ره‌مکانی خۆیان وت: بو ئی‌مه پاشایه‌ک دیاری بکه تا به‌هاوکاری نه‌و له‌ریگای خوادا شه‌ر بکه‌ین. پیغه‌مبه‌ر وتی: نایا ده‌توانریت نه‌گه‌ر شه‌رتان له‌سه‌ر بنووسن و فه‌رمانی شه‌ر به‌نیوه‌ بده‌م، خۆی لی دوور بخه‌نه‌وه و شه‌ر نه‌که‌ن؟ وتیان: بو شه‌ر نه‌که‌ین له‌کاتی‌کدا ئی‌مه‌یان له‌ماله‌کانمان دهرپه‌ران‌دوووه و له‌کوره‌کانمان حیایان کردووینه‌ته‌وه. به‌لام کاتی‌ک شه‌ر ده‌ستی پیکرد جگه له‌ژماریه‌کی که‌میان زۆرینه‌یان له‌شه‌ر کردن خۆیان به‌دوور گرت و خوا له‌کاری سته‌مکاران ناگاداره (بقره/۲/۲۴۶).

نه‌و له‌خوا پارایه‌وه و خوا دارده‌ست و شاخیکی نارد که‌رونی تیا بوو. به‌پیغه‌مبه‌ر وترا: پاشایه‌ک که‌خوا دیاری ده‌کات ده‌بیت که‌سێ‌ک بی‌ت به‌رزی بالای به‌قه‌دمه‌ر نه‌م دارده‌سته‌ بی‌ت. وه‌گه‌ر که‌سێ‌ک هاته‌ لای تو و رو‌نی‌ک که‌له‌م شاخه‌دایه‌ بکو‌نیت یا بی‌ته‌دمه‌ر، نه‌و که‌سه‌ پاشای مناله‌کانی نیسرائیله. سه‌ری به‌م رو‌نه‌ چه‌ور بکه و وه‌ک پاشا دیاری بکه. مناله‌کانی، مناله‌کانی نیسرائیل خۆیان به‌دارده‌سته‌که‌ پیاو به‌لام نه‌ندازه‌ی هیچ کامیان نه‌بوو. تالوت پیاو‌یکی پی‌سته‌چی بوو. ده‌سته‌یه‌ک ده‌لێن سه‌قاو بوو، ناوی دهرده‌هینا و ده‌میرۆشت. له‌وکاته‌دا که‌رمکه‌ی تالوت ون بوو، نه‌و به‌دوایدا ده‌گه‌را. کاتی‌ک له‌و شو‌ینه‌ی تیپه‌ری نه‌شمویلی لی‌وو، هاته‌ لای تا داوی لی‌بکات له‌خوا بباری‌ته‌وه‌ بو‌ نه‌وه‌ی که‌رمکه‌ی بدو‌زیته‌وه. که‌ هاته‌ لای رو‌نه‌که‌ کولای یا هاته‌دمه‌ر و کاتی‌ک نه‌ویان به‌دارده‌سته‌که‌ پیاوه‌ کرد، نه‌ندازه‌ی خۆی بوو. پیغه‌مبه‌ر وتی: خوا تالوتی بو‌ پاشایه‌تی هه‌لیب‌ژاردوووه (بقره/۲/۲۴۷). ناوی نه‌و به‌سه‌ریانی شاول

كوپى قهيس كوپى نهمار كوپى زمرار كوپى يه‌حرف كوپى يه‌فته‌ح كوپى نه‌ميش كوپى بنيامين كوپى يه‌عقوب كوپى نيسحاق كوپى ئىبراهيم بوو. مناله‌كانى ئيسرائيل به‌پيغه‌مبه‌ره‌كه‌ى خوځيان وت: هيچكات بهم نه‌ندازميه دروژن نه‌بوويت. ئيمه له‌بنه‌ماله‌ى پاشاگانين و تالوت سامان و هيزى نيهه تا شوينكه‌وته و ملكه‌جى فه‌رمانه‌كانى بين.

نه‌شمويل وتى: خوا نه‌وى بو ئيوه ديارى كردوو و زانستى پى به‌خشيوه (و هم زانايه و هم به‌هيز) خوا پاشايه‌تى خوځى به‌و كه‌سه دمدا ت خوځى بخوزايت و خوا دهست كراوه و زانايه (بقره/٢/٢٤٧). مناله‌كانى ئيسرائيل وتيان: نه‌گه‌ر راست دمكه‌يت، نيشانه‌يه‌ك له‌خواوه به‌ينه. پيغه‌مبه‌ر وتى: نيشانه‌ى پاشايه‌تى نه‌و نه‌مه‌يه: تابوتيك به‌سه‌رتانا دادمباريت كه‌تيايدا نارامشيك له‌خواكه‌تانه و پاشاوميه‌ك له‌وه‌ى بنه‌ماله‌ى موسا و بنه‌ماله‌ى هارون به‌جيان هيشت و فريشته‌گان هه‌لئيدمگرن و دميه‌نين و نه‌مه خوځى نيشانه‌يه‌كى روونه نه‌گه‌ر له‌باومردارانن (بقره/٢/٢٤٨). نارامى سه‌رى پشيله‌يه‌ك بوو و هه‌ندى ده‌لئىن ته‌شتيكى زيرين كه‌دلئى پيغه‌مبه‌رانيان تيا ده‌شورد. شتى حياواز له‌مه‌يش وتراوه. له‌تابوته‌كه‌ ته‌خته‌ى تيا بوو له‌ياقوت و گه‌وه‌ر و زير.

پاشاودكه‌، دارده‌سته‌كه‌ى موسا و ده‌سته‌يه‌ك له‌ته‌خته‌كه‌كانى (له‌وحه‌كانى) نه‌و بوو. فريشته‌گان تابووته‌كه‌يان هينا و له‌روژى روناك له‌نيوان زه‌مين و ناسمان داين به‌تالوت و خه‌لك سه‌ريان ده‌كرد. تالوت تابووته‌كه‌ى بو هينان. نه‌وان به‌تورپه‌يه‌وه به‌پاشايه‌تبه‌كه‌ى رازى بوون و نه‌خوازواو له‌گه‌ل نه‌ودا بو شهر روشتن. ئيسرائيليه‌گان هه‌شتا هه‌زار كه‌س بوون. كاتيك تالوت له‌گه‌ل سوپاكه‌ى به‌رئكه‌وت و گه‌شته‌ن هه‌مون، تالوت پيى وتن: خوا ئيوه به‌جوگه‌له‌يه‌ك تاقى دمكاتوه. هه‌ر كه‌س لئى بخوات له‌من نيهه و هه‌ر كه‌س لئى نه‌خوات له‌منه‌ مه‌گه‌ر نه‌وه‌ى به‌ده‌ستى خوځى يه‌ك مشت ناو هه‌لبگرئيت (بقره/٢/٢٤٩). نه‌مه هه‌مان روبرارى فه‌له‌ستين يا روبرارى نه‌ردمه‌ن كه‌هه‌موويان لئيان خواردموه مه‌گه‌ر كه‌ميك له‌وان كه‌زمارميان چوار هه‌زار كه‌س بوو. هه‌ر كه‌س خواردى تينويه‌تى يه‌خه‌ى گرت و هه‌ر كه‌س يه‌ك مشت زياترى نه‌خوارد تيراو بوو. كاتيك تالوت و شوين كه‌وتوانى له‌و روبراره تپه‌رين،

چاویان به‌جالوت كهوت. نهو زۆر بههیز بوو. كاتیک مناله‌كانی نیسرائیل بینیان زۆر بهیان گه‌پانه‌وه و وتیان: نیمه نه‌مرۆ توانای شه‌ر كرن له‌گه‌ل جالوت و سوپاكه‌ی نه‌ومان نییه. نهو له‌گه‌ل ۲۱۲ كه‌س مانه‌وه و نه‌وان به‌ژماره‌ی هاومریانی پیغه‌مبه‌ری نیسلام له‌شه‌ری به‌در بوون. كاتیک سست باومرآن گه‌پانه‌وه، نه‌وانه‌ی بی گومان ده‌یانزانی چاویان به‌خوا ده‌كه‌ویت، وتیان: چه‌ندد زۆریوون سوپای كه‌م كه‌توانیویانه به‌سه‌ر سوپای زۆردا سه‌ر كه‌ون و خوا له‌گه‌ل خۆراگرانه (بقره/۲۴۱/۲).

له‌ناو نه‌واندا نه‌یشی باوكی داوود و سیانزه كورمه‌كه‌ی بوون. داوود كوره بچوكی بوو. نهو به‌دوای باوكیدا ده‌رۆشت و مه‌ری بۆ ده‌له‌ومراند و خواردنی ده‌هینا. رۆژیک به‌باوكی وتبوو: نه‌ی باوكه، به‌م قۆچه‌قانییه‌ی خۆم هیچ نیشانه نه‌گرتوه مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی له‌پیی به‌خه‌م. دواتر وتبوو: رۆژیک له‌كوێستان بووم و شیرێکی خه‌وتووم بین، سواری بووم و دو گوێچكه‌یم گرت و لئی نه‌ترسام. رۆژیکتر هاته لای و وتی: له‌كوێستاندا ده‌رۆم و سپاسی خوا ده‌كه‌م و هیچ كیویك نامینیته‌وه مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی له‌گه‌ل من سپاسی خوا بكات. باوك وتی: پیرۆزت بیته‌ نه‌مه‌ موزمه‌یه‌كه‌ خوا به‌تۆی به‌خشیوه.

خوا بۆ نهو پیغه‌مبه‌ره‌ی له‌گه‌ل تالوت بوو، شاخیک كه‌رۆنی تیا بوو، هاوری له‌گه‌ل نه‌نورێکی ناسینی نارد و پیغه‌مبه‌ر بۆ تالوتی نارد و وتی: شه‌ر كه‌ریك له‌نیوه كه‌جالوت ده‌كوژیته، نه‌م رۆنه‌ ده‌خاته سه‌ر و رۆنه‌كه‌ ده‌كوژیته تا له‌شاخه‌كه‌وه دیته‌ده‌ر به‌لام له‌سه‌ری به‌رمو روخساری نایه‌ت و نه‌م شاخه‌ وه‌ك تاجیک له‌سه‌ریدا ده‌مینیته‌وه. نه‌م شه‌ر كه‌ره‌ ده‌رپاته‌ ناو نه‌م ته‌نوره‌ و پرپی ده‌كات. تالوت نیسرائیلیه‌كانی یه‌ك یه‌ك بانگ كرد به‌لام نه‌م نیشانه‌ له‌گه‌ل هیچ كامدا یه‌كی نه‌ده‌گرتوه. نه‌وسا داوودی له‌شوانییه‌وه بانگ كرد. داوود له‌سه‌ر رینگای خۆی سی به‌ردی هه‌لگرت، قسه‌یان له‌گه‌لدا كرد و وتیان: نه‌ی داوود نیمه هه‌لگه‌ره‌ چوونكه‌ جالوت به‌نیمه‌ ده‌كوژیته. داوود نه‌وانی هه‌لگرت و خستییه‌ ناو توومه‌كه‌ی. تالوت وتبوو: هه‌ر كه‌س جالوت بكوژیته كچه‌كه‌م ده‌كه‌مه‌ هاوسه‌ری و مۆر و فه‌رمانی نه‌و له‌ولاتدا بلاو ده‌كه‌مه‌وه.

كاتیک داوود گه‌شت، شاخه‌كه‌یان خسته سه‌رسه‌ری و رۆن كولا و سه‌ری چه‌ور بوو.

رۇشتە ناۋ تەنورەكە و پېرى كرد. داوود لاۋىكى لاغر، چاوسەوز و زەرد رەنگ بوو. كاتىك رۇشتە ناۋ تەنورەكە تىپىدا گىرى كرد، ئەندازەى بوو. ئەشمویل و تالوت و منالەكانى نىسرائىل پىتى شادمان بوون و روويان كرده جالوت و بو شەر رىزبان بەست.

داوود بو شەر لەگەن جالوت لەناۋ سوپا ھاتەدەر. بەردەكانى ھەلگرت و يەك يەك دەمىخستە ناۋ قۇچەقانىيەكەى. يەككەك لەوانى بو جالوت ھاويشت، سەرى شكا و كوژرا. ئەو بەردانە بەرھەر كەس دەكەوت دەمىكوشت و لەو تىپەر دەبوو و دەگەشتە كەسانىتەر و ئەوانىشى لەپى دەخست. دواتر جالوت بەپارمەتى خوا تىكشكا و تالوت گەراپەوہ و كچەكەى كرده ھاوسەرى و مۇر و فەرمانەكانى لەولاتدا بلاۋ كردموہ. خەلك دلىان پىيەست و شوپىنى كەوتن.

لەم كاتەدا ناگرى رۇدى تالوت بو سەر داوود كۆلھات و ويستى بەشپوھىەكى لەناكاۋ بىكوژىت. داوود بەمەى زانى و لىيى جىبابوويەوہ. مەشكەيەكى پېر مەى لەجىگاگەى خۇيدا دانا و داىپۇشى. تالوت ھاتە شوپن خەوگەى (داوود رايكردبوو) بەشمشېر لەمەشكەكەيدا، دراندنى و چەند دلوپىك مەى كەوتە ناودەمى. تالوت وتى: خوا لەداوود خۇش بىت ج مەيخۇرىكى زۇرخۇر بوو! كاتىك بەيانى ھات، تالوت زانى ھىچى نەكردموہ و ترسا داوود بكوژىت و لەبەر ئەمە پاسەوان و دەرگاوانەكانى خۇى زياد كرد.

داوود ھاتە مالى تالوت و بىنى خەوتوۋە. دو تىرى لاي سەر و قاچەكانى دانا و رۇشت. كاتىك تالوت بەناگا ھاتەوہ و تىرەكانى بىنى، وتى: خوا لەداوود خۇشبىت! ئەو لەمن باشترە، من رۇشتە سەر سەرى ويستم بىكوژم بەلام ئەو ھاتە سەر سەرى من و ھىچى نەكرد. ئەو كەس و سىخورى بو دۇزىنەوہى داوود دانا بەلام نەياندۇزىيەوہ. رۇژىك تالوت سوار بوو، داوودى بىنى و شوپنى كەوت بەلام داوود رايكرد و لەنەشكەوتىك لەكوپستان خۇى داشارد و خوا شوپنپىكانى لەبەرچاۋى تالوت پاك كردهوہ. تالوت ھەموو زانكانى كوشت بەشپوھىەك جگە لەژنىك كەس نەمايەوہ. ئەم ژنە گەورمترىن ناۋى خۇاى دەزانى. تالوت فەرمانى بەپياۋىك كرد بىكوژىت بەلام ئەو پياۋە بەزەيى پىايدا ھاتەوہ و بەرەلای كرد و بە نەپنى روداۋەكەى ھىشتەوہ.

تالوت لەۋەى كىردىۋى بەشىمان بوۋىھە و بىرپارى دا بۇ لاي خوا بگەرىتەۋە. دەستى بەگىرىان كىرد بەرادىمىك دلى خەلك بۇى سوتا. شەۋانە لەمال دەھاتە دەر و دەروشتە گۇرستان و دەگىرا و دەمىوت: ھەر بەندىمىك رىگى گەرانەۋەى من بۇ لاي خوا بزانىت، سوپىند دەدەم مى لى ناگادار بكات. كاتىك ئەم كارەى زۇر دۇبارە كىردەۋە، ناۋازدەرىك لەگۇرستان بانگى كىرد و وتى: ئەى تالوت بەۋە شادمان نەبوۋىت نىمەت كوشت و نىستا لەگۇرى مىردندا نازارمان دەدەمىت! لەبەر نەمە خەم و گىرمانى نەۋە زىادى كىرد. ئەۋ بىاۋە فەرمانى كوشتنى ژنەكەى پى سىپىردا بوۋ، دلى بۇى سوتا و وتى: ئەگەر تۇ بۇ لاي زانايەك رىنوۋىنى بگەم، دەمىكوۋىت؟ وتى: نە. بىاۋەكە لەتالوت سوپىند و پەمىمانى ۋەرگىرت و دواتر ئەۋى لەروداۋى ژنەكە ناگادار كىردەۋە. تالوت وتى: لەۋ ژنە بىرسە ناي رىگايەك بۇ گەرانەۋەى من بۇ لاي خوا ھەمىە. بىاۋەكە ھاتەلای ژنەكە وتى: ناي تالوت رىگى گەرانەۋەى بۇ لاي خوا ھەمىە يانە؟ ژن وتى: بۇ ئەۋ رىگايەك نابىنم. بەلام ناي نارامگى پىغەمبەرىك دەناسن؟ وتيان: بەلى، نارامگى كورپى يوشەع. ژن بەرىكەۋت و خەلك لەگەلى بەرىكەۋتن. ژن بانگى كىرد و يوشەع كورپى نون ھاتەدەر و كاتىك ئەۋانى بىنى، پىرسى: چىتان دەۋىت؟ وتيان: ھاتوۋىن بىرسىن ناي رىگايەك بۇ گەرانەۋەى تالوت بۇ لاي خوا ھەمىە. وتى: رىگايەك نابىنم مەگەر ئەۋەى لەتەختى پاشايەتى بىتە خوار و خۇى و كورەكانى بۇ شەر لەرىگى خوا بىرۆنەدەر و سەرمتا منالەكانى شەر بگەن تا بكوۋرىن و دواتر خۇى شەر بكات تا لەناۋ خۇىن و خۇلدا بىتلىت. ئەگەرى ھەمىە لىرمەۋە رىگى گەرانەۋەى ئەۋ بۇ لاي خوا بگىرىتەۋە. يوشەع ئەم قسانەى كىرد و كەۋتە سەر زەۋى و مىرد. تالوت خەمبارتر لەۋەى بوۋ گەراپەۋە چوۋنكە دەترسا منالەكانى فەرمانى جىبەجى نەكەن. ئەۋەندە گىراپوۋ پىلوۋەكانى پزان و جەستەى لاۋاز و بىھىز بوۋ. كورەكانى لەھالىان پىرسى و ئەۋ بەسەرھاتەكەى گىراپەۋە. ئەۋان نامادەى شەر كىردن لەرىگى خوادا بوۋن و لەبەرچاۋى ئەۋ شەرىان كىرد تا كوۋران. دواتر خۇى شەرى كىرد تا كوۋرا. دەستەمىك دەلئىن ئەۋ پىغەمبەرى بۇ تالوت نىردرا و رىگەى گەرانەۋەى بۇ لاي خواى نىشاندا، ئەلەسەع بوۋ. دەستەمىك دەلئىن: ئەشمۇىل بوۋ. و خوا زانترە. رۇژگارى پاشايەتى تالوت تا ئەۋ كاتەى لەرىگى خوادا كوۋرا، چىل سال درىزمى كىتسا.

داستانى پاشايەتى داوود

نەژادنامەى نەو بەم شىۋمىيە: داوود كۆپى نەيش كۆپى عومىد كۆپى باعز كۆپى سەلون كۆپى نەحشون كۆپى عەمى كۆپى نوزەى كۆپى رام كۆپى حەسرون كۆپى فارز كۆپى يەخوزا كۆپى يەعقوب كۆپى نىسحاق كۆپى نىبراھىم. پىاۋىكى كورتەبالا و چاۋ سەۋز و كەم مو بوو. كاتىك تالوت كوژرا، منالەكانى نىسرائىل ھاتنە لاي داوود و ھەموو گەنجىنەكانى تالوتيان پىدا و نەويان كرده پاشاي خۇيان. دەستەيەك دەلئىن: داوود پىش كوژرانى جالوت گەشتە پاشايەتى و ھۆكارى پاشايەتتەيەكەى لەم كاتەدا نەۋە بوو خوا فەرمانى بەنەشمويلا فەرمانى ھىرش كىرنە سەرشارى مەدىيەن و كوشتنى خەلكەكەى بدات. نەو رۇشت و ھەموو خەلكى نەۋشارەى جگە لەپاشاكەيان كوشت و نەۋى بەدىلى گرت. خوا ۋەحى بۇ نەشمويلا نارد: بەتالوت بلىن: تۆم بەكارىك فەرماندا بەكوئايىت نەگەياندا (بۇ تەنيا نەم يەك كەسەت نەكوشت؟). بىن گومان پاشايەتى لەتۆ و منالەكانت دەستىنەۋە و تا رۇژى كوئايى دەستان ناكەۋىتەۋە. خوا فەرمانى بەنەشمويلا دا داوود بىكاتە پاشا. نەو داوودى كرده پاشا و داوود بۇ شەر لەگەل جالوت بەرىكەۋت و نەۋى كوشت. و خوا زانائەرە.

كاتىك پاشايەتى گرتەدەست، خوا ھەم كىردىيە پاشا و ھەم پىغەمبەر. زەبوورى بۇ نارد و دروست كىردنى زىيى فىر كىرد. يەكەم كەس بوو زىيى دروست كىرد. خوا بالندە وكىۋەكانى فەرموو كاتىك سېاسى خوادىكەن لەگەل نەۋدا نەم كارە بىكەن. خوا بەكەسىك ناۋاۋىكى خۇشتر و دلگىتر لەداوودى نەبەخشىۋە. كاتىك زەبوورى دەخۇيىند، نازەلە كىۋى و دەشتىيەكان لىي نىزىك دەبوونەۋە و كوئيان لىندەگرت بەشىۋمىيەك مىلى نەۋانى دەگرت.

پىاۋىكى تىكۆشەر بوو و زۇر بەرەستشى خۋاي دەگرت و زۇر دەگىريا. شەۋ بۇ نوئىز كىردن دەۋەستا و نىۋەى سالن بەرۇژو بوو. چوار ھەزار كەس بەشىۋەى شەۋانە رۇژى پاسەۋانىيان دەگرت. لەدەستەرنەجى خۇى دەخوارد (و مانگانەى نەۋ چوار ھەزار كەسەيش لەخواردن و جل و بەرگ و كەرەستەى نىزامى و كرى خانۋى نەۋ سوپا گەۋرەيە لەكار و رەنجى خۇى دەدا).

لەرۋۇڭگارى ئەودا دانىشتوانى شارى ئەيلە لەروخسارى مرۇڭ دەرچوون و بوونە ھاوشىۋەى مەيمون. ھۆكارى ئەم كارە ئەومبوو: رۇۋانى شەممە ماسى زۇريان بەدەست دەگەشت و كاتىك رۇۋەكنايتەر دەبوو ھىچيان دەست ئەدەگەوت. ئەوان لەنزىك دەريا ناوگىرى گەورەيان دروست كرد و ئاويان تىكرد. كاتىك كۇتايى رۇۋى ھەينى دەگەشت، ئاويان بۇ ناو ئاوغىرەكان دەكرەمە و ماسىيەكان دەرۇشتە ناوى. ئەوان رۇۋانى يەكشەممە ماسيان دەگرت. دەستەيەك لەدانىشتوانى شار رىگەى ئەم كارەيان لىگرتن بەلام دەستيان لەم كارە ھەئەدەگرت و لەبەر ئەمە خوا ئەوانى كرده مەيمون. ئەوان سى رۇۋ مانەۋە و دواتر مردن.

داستانى دلدانى داوود بۇژنەگەى ئەوريا

خاۋەند داوودى گرفتارى ژنەگەى ئەوريا كرد.

ھۆكارى ئەم كارە ئەمە بوو: داوود زەمانى خۇى بۇ سى بەش دابەش كرد: رۇۋىك بۇ داۋەرى لەنئوان خەلك دادەنىشت، رۇۋىك كارى پەرەستى خۋاى ئەنجام دەدا و رۇۋىكى لەگەل ژنەگانى بەخۇشى دەبردە سەر. نەۋەد و نۇ ژنى بوو. رۇۋىك رويكرده خوا و وتى: خاۋەندا دەبنىم ھەموو باشىيەكان باۋگەكانم لەگەل خۇياندا برەوويانە. بەمنىش چاكە و باشەى ھاوشىۋەى ئەوان بەخشە. خوا ۋەحى پىكرد: باو و باپىرانى تۇ گۇفتارى تاقى كرىنەۋە بوون و خۇراگريان كرد. نىراھىم فەرمانى سەپىرىنى كورمەكى پىدرا، نىسحاق كوئىرېوو و يەعقوب بەتاقى كرىنەۋەى دوورى و جىبايى لەكورمەكى گرفتار بوو. داوود وتى: خاۋايە منىش ۋەك ئەوان تاقى بەكەرەۋە و لەۋەى بەۋانت بەخشى بەمنىشى بەخشە. خوا ۋەحى پىكرد: تاقىت دەگەينەۋە، ناگادار بە.

دەستەيەك دەلئىن: ھۆكارى تاقى كرىنەۋەى ئەومبوو لەگەل خۇيدا پەيمانى بەست رۇۋىك بى ئەنجامدانى كارى خراپە بەسەربىيات. كاتىك ئەو رۇۋمھات كەتەنيا كارى پەرەستى ئەنجام دەدا، وىستى پەيمانەكەيشى جىبەجى بكات. لەبەر ئەمە دەركاى داخست و دەستى بەپەرەستى خوا كرد. لەناكاو كۇترىكى زىرىن لاي نىشتەۋە

كەھەموو رەنگە جوانەكانى لەگەندا بوو. مەبەستى گرتنى كۆترەكەى كرد. كۆترەكە كەمىك دوور كەوتەووە بى ئەوۋى ئەو لەگرتنى خۆى بى ھىوا بكات. ئەو دەرۋىشت و ئەمىش شۆينى دەكەوت. لەم كاتەدا داوود چاۋى بەزنىك كەوت. جەستەى سېى و پەيكەرى سېمىنى خۆى دەشۆرد. كاتىك ئەو ۋنە سېبەرى داوودى بېنى، قۋە درىژەكانى بلاۋ كەردەووە و خۆى بى داپۆشى. ئەم كارە زياتر بوو ھۆى عاشق بوونى داوود. وىستى ئەو ۋنە بىناسىت. ناگادارىان كەردەووە كەھاسەرەكەى لەفلان سنور پاسەوانى ولتەكەى تۆ دەكات. داوود بۆ فەرماندەى پاسەوانانى سنور پەيامى نارد: ئەوريا - ھاسەرى ئەو ۋنە - بۆ شەر لەبەرەمبەر تابووت بىئىرىت. ئايىن بەمشۆو بوو ھەر كەس لەبەرەمبەر تابووت شەرى دەكرد، شكەستى نەدەخوارد، يا سەردەكەوت، يا دەكوژرا. فەرماندە ئەم كارەى كرد و ئەو كوژرا.

دەستەيەك دەلەين: كاتىك داوود لەو ۋنەى رۋانى و شەيداي بوو، لەھاسەرەكەى پەرسى كەوتيان: لەفلان سوپادايە. داوود بۆ فەرماندەى ئەو سوپايە پەيامى نارد: ھاسەرى ئەو ۋنە رەوانەى فلان شەر بكات. ھاسەر رۆشت و تەندروست گەرايەووە و خوا سەرکەوتنى بەو بەخشى. دووبارە داوود فەرمانىدا بۆ شەرى فلان دوژمنىتر كەبەھىزتر بوو، بىئىردىت. ئەو رۆشت و سەرکەوتو گەرايەووە. داوود فەرمانىدا و ئەويان رۋبەروى سېبەم دوژمن كەردەووە. ئەوريا رۆشت و كوژرا و داوود ۋنەكەى كەردە ھاسەرى خۆى و ئەم ۋنە بەوتەى قتادە ۋنى سلىمان بوو.

دەستەيەكىتر دەلەين: گوناحەكەى داوود بەم شۆمبوو: كاتىك ناوبانگى جوانى ۋنى ئەورياى بىست، نارەزوى كرد رۆژنىك ئەو رۆژيە بېتە حەلالى. واى لىھات ئەوريا رۆشتە شەر لەپىناۋ خوا كوژرا و داوود ئەومندەى بۆ بەداخ بوو كەبۆ ھىچ كەسىتر نەبوو. رۆژنىك كەداوود لەمىجرابى نوژدا بوو (ئەمە رۆژى پەرسەتى ئەو بوو و دەرگای دادەخست)، دوو فرىشتە ھاتن. خوا ئەوانى ناردبوو. ئەوان لەدەرگای داخراۋ ھاتنەناۋ و داوود ترسا.

خوا ئەم داستانەى بەمشۆو لە قورناندا باس كەردووە: ئەى پىغەمبەر(د.خ) ئايا داستانى دوو دوژمنت بىستووە؟ ئەوسا كە لەدىۋارى كۆشك ھاتنەسەر و رۆشتە ئوور. ھاتنە لاي داوود و داوود لەوان ترسا. وتيان: مەترسە، دوو دوژمنىن، يەكمان

ستەمى لەۋىتىرمان كىردوۋە. لەنىۋان ئىمە بەراستى داۋمىرى بىكە و لەرادە تىمەپەرە و ئىمە بۇ رىگى راس تىنۋىتى بىكە. ئىمە بەراستى، نەۋد و نۇ گامىشى ھىيە بەلام من تەنيا يەك گامىش ھىيە. دەلىت: نەۋ يەك دانەش بە بەمن. نەۋ منى لەگفتوگۇدا بەزمان چەۋرى ھەئخەلەتاند. داۋود وتى: ستەمى لە تۇكرد كەئەۋ يەك گامىشى داۋا كىرد و زۆرىيە شەرىكەكان و ھاۋكاران لەيەكتر زىاتر دەخۋازن مەگەر نەۋانەى باۋەرپان ھىنا و چاكەيان كىرد و نەمانە زۆر كەمن. داۋود بەراستى زانى تاقىمان كىردەۋە. كەۋتە سەر زەۋى و نۆيۋى خۋىند و داۋى لىۋوردنى كىرد و بە دن گىان بۇ لاي ئىمە گەرايمەۋە.

نەۋەى وتى: منى بەزمان چەۋرى ھەئخەلەتاند يانى سەر كەۋتى كىردم و گامىشەكەى لى سەندم. داۋود لەۋەى تىرى پىرسى: چى دەلىت؟ وتى: براكەم راست دەكات، وىستەم ژمارەى گامىشەكانم بگەينمە سەد و تەۋاۋ بن ولەبەر ئىمە گامىشەكەىم لىسەند. داۋود وتى: رىگە نادەين ئىم كارە بىكەيت. فرىشتە وتى: تۇ ھىزى نەۋەت نىيە. داۋود وتى: نەگەر گامىشەكەى بۇ نەگەر ئىنتەۋە ئىمە و نەمە لەتۇ دەقرتىننن (و لوت و ناۋچاۋانى خۇى نىشاندا). فرىشتە وتى: نەى داۋود ، تۇ شىۋاترى لوت و ناۋچاۋانت لەزەۋى بەمن چۈۋنكە تۇ نەۋد و نۇ ژنت ھىيە و نەۋرىا تەنيا يەك ژنى بوۋ. تۇ بەردەۋام بە فىل و فرىۋ ھەئخەلەتاند وئەۋت بەكۋشتدا و ژنەكەى نەۋت كىردە ھاۋسەرى خۇت. فرىشتە ئىمەى وت و لەبەرچاۋ ونبوو.

داۋود زانى چۈن گىرفتارى تاقى كىردنەۋە بوۋە. كەۋتە سەر زەۋى و سەرى خستە سەر خاك و ناۋچاۋى لەزەۋىدا و جگە بۇ كارىكى بىۋىست ھەئىنەگىرت. بەردەۋام دەگىريا تا لەفرمىسكى نەۋ گىايەك رۋا و سەرى داپۇشى. دواتر ھاۋارى كىرد: خاۋەندا، ناۋچاۋم بىرىندار بوۋ، چاۋ وشكى كىرد بەلام داۋود بۇ گوناخەكەى خۇى ۋلامى نەبىست. بىيان وت: ئايا برسىتە تا تىر بىكىت يا نەخۇشى تاجاك بىكىتەۋە يا ستەمت لىكراۋە كە خۋازىارى ماف سەندنەۋە و دادپەرۋەرىت؟ دەلىت: داۋود بەشىۋەمەكى نەۋتۇ گىريا نەۋەى رۋا بوۋ، ئاگرى گىرت. لەمكاتەدا خوا گەپرانەۋەى نەۋەى لەگوناخ و مەرگىرت و ۋەحى پىكىرد: سەرت بەرز بىكەرۋە لەتۇ خۇش بوۋىن. داۋود وتى: خاۋەندا، چۈن بزىنم لەمن خۇش بوۋىت؟ تۇ داۋمىرىكى دادپەرۋەرىت كە

لەفەرماندان و داۋەرى كىردن سىتەم ناكەمىت. ئەگەرى ھەيە رۆژى كۆتايى ئەۋرىا بىت و سەرى بگىرتە دەستى راست ولەدەمارەكانى مىلى خويىن ببارىت و ئەۋسا لەبەردەم ەرشى تۇدا بىستىت و بلىت: خۋايە لەم پياۋە بېرسە مىنى بەتاۋانى كام گوناخە كۈشت. خۋا ۋەحى پىكرىد: ئەگەر ئەۋرىا ئەم كارە بكات، بانگى دەكەم و داۋى لىخۆشبوۋنى تۆى لىدەكەم ۋەن بەھەشت بەۋ دەبەخشم. داۋود وتى: خۋاۋندا ئىستا زانىم مىنت بەخشىۋە.

دەلىت: دۋى ئەۋە داۋود ئەيتۋانى چاۋ لەناسمان تىر بكات (ماۋەيەكى درىز لەناسمان بىروانىت) ئەمە بۆ شەرم كىردن لەخۋا بوۋ. بەم شىۋە بوۋ تا مىرد. ئەۋ گوناخە لەسەر دەستى ئەۋ نەخشى بەستبوۋ، كاتىك داۋود دەيىبىنى، دەستى دەلەرزى. بۆ ئەۋ ئاۋىيان لەدەفرىك ھىنا تا بىخۋاتەۋە. ئەۋ نىۋە يا دوۋ لەسەر سىنى دەخۋاردەۋە و ئەۋسا دەكەۋتە بىرى گوناخەكەى خۆى و لەم كاتەدا بەشىۋەيەكى ۋا دەگىرا ۋەك بلىنى جومگەكانى يەك لەدۋى يەك لەيەك دەپچىرەن. دەفرەكەى پىردەكرد لەفرمىسك. لەۋ زەمانەدا دەۋترا فرمىسكەكانى داۋود لەگەل فرمىسكى ھەموۋ خەلك بەرابەرى دەكات. ئەۋ لەرۆژى كۆتايى دىت و گوناخەكەى لەدەستىدا نوسراۋە. دەلىت: خۋايە، گوناخكارم، گوناخكارم، لەپىش كەسانىر لەكارەكانى مىن بكوۋلەرۋە. ئەۋ دەھىننە پىش بەلام ئارام ناپىت و دەلىت: خۋايە مىن بخەرە دۋاۋە بەلام بەۋ شىۋەمىش ئارام ناگرىت.

گوناخكارى داۋود، فەرمانىردنى مىنالەكانى ئىسرائىلى لىسەندەۋە و ئەۋان بەجاۋى سوك سەىرىان كىرد و يەكىك لەكۈرەكانى بەناۋى ئەيشى كەدايىكى كچى تالوت بوۋ، لىتى راپەرى و خەلكى بۆ فەرمانىردن لەخۆى ھاندا و شوپىنكەۋتۋانى ئەۋ لەگومراكانى مىنالەكانى ئىسرائىل زىادىيان كىرد. كاتىك خۋا لەداۋود خۆشبوۋ، دەستەيەك لەخەلك لەدەۋرى كۆبۋونەۋە و ئەۋ لەگەل كۈرەكەى شەرى كىرد و شتسىدا. يەكىك لەفەرماندەكانى خۆى بۆ شەپ كىردن لەگەل كۈرەكەى نارد و فەرمانى پىدا لەگەل كۈرەكەى بەنەرمى و لەسەر خۆ ھەلس و كەۋت بكات، ئەگەرى ھەيە گىرفتارى بكات و نەيكۆزىت. فەرماندە، شوپىن كۈرەكەى كەۋت. بەرەۋ دارىك پاشەكشەى پىكرىد و كۈشتى. داۋود لەم كارە خەمبار بوۋ و لەۋ فەرماندەيە رەنجا و كىنەى ئەۋى لەدل

داستانی دروست کردنی بیت المقدس و مردنی داوود

دهلین: له‌سهردهمی داوود تاعونیکى سهخت له‌ناو خه‌لکدا بلاو بوویه‌وه و داوود نه‌وانی بۆ شوینی بیت المقدس برد چوونکه له‌وئ فریشته‌کانی ده‌بینی که‌بۆ ئاسمان ده‌رۆن. له‌به‌ر نه‌مه نیازی رۆشتن بۆ نه‌و سه‌رزهمینه‌ی کرد تا له‌وئ له‌خوا به‌پاریته‌وه. کاتیك له‌شوینی تاشه‌به‌رد و‌مستا، له‌خوا به‌پاریه‌وه رهنجی تاعون له‌سهر خه‌لک هه‌لبگریت. خوا وه‌لامی دایه‌وه و تاعونی له‌سهر خه‌لک هه‌لگرت. نه‌وان نه‌ویان کرده نوێژگه‌ی خۆیان و مزگه‌وتیکیان تیا دروست کرد. ده‌سپیکردنی کاری دروست کردنی له‌پانزهمه‌مین سالی پاشایه‌تی نه‌ودا بوو. نه‌و پێش کۆتایی هاتنی کارکه‌ مرد و فه‌رمانی به‌سلیماندا نه‌و بینا ته‌واو بکات و نه‌و فه‌رمانده‌ی براهه‌ی نه‌یشی گوری داوودی کوشتبوو، بکوژیته‌.

کاتیك داوود مرد و سلیمان نه‌وی به‌خاک سپارد، روی کرده نه‌نجامدانی پێش‌نیار و داواکارییه‌کانی باوکی. نه‌و فه‌رمانده‌ی گوشت، بینای مزگه‌وته‌که‌ی ته‌واو کرد. به‌زیر رازاندییه‌وه و گه‌هه‌ری فراوانی تیا‌به‌کار برد. هه‌موو نه‌م کارانه‌ی به‌هیزی په‌ری و دیوه‌کان کرد. کاتیك له‌و کاره‌ ته‌واو بوو، نه‌و رۆژه‌ی کرده جه‌زنیکی گه‌وره و چه‌ندین قوربانی کرد و خوا لیتی و‌مرگرت. ده‌سپیکردنی کاری نه‌و به‌دروست کردنی شار‌بوو، کاتیك کارکه‌ی به‌نه‌نجام گه‌یاند، به‌دروست کردنی مزگه‌وته‌که‌ سه‌رقال بوو. خه‌لک بۆ وه‌سف کردنی بیناکه‌ی شتی زۆریان وتوووه که له‌راستییه‌وه دووره و‌پێویست به‌باس کردنیان ناکات.

ده‌سته‌یه‌ک ده‌لین: نه‌مه سلیمان بوو ده‌ستی به‌دروست کردنی مزگه‌وته‌که‌ کرد. داوود ویستی دروست کردنی ده‌سپیکات به‌لام خوا وه‌حی پیکرد و فه‌رمووی: نه‌م ماله‌ پیرۆزه و تۆ ده‌ستی خۆت به‌خوینی خه‌لک پێس کردوووه و شیاونیت بۆ دروست کردنی نه‌م بینایه‌. کوره‌که‌ی تۆ سلیمان دروستی ده‌کات چوونکه ده‌ستی به‌خوینی که‌س پێس نه‌بووه. کاتیك سلیمان پاشایه‌تی گرت‌ده‌ست، دروستی کرد.

داۋود مرد. كەنىزىكى بوو شەۋانە دەرگاكانى دادەخست و كلىلەكانى دەھىنايە لای و داۋود دەستى بە پەرەستنى خوا دەگرد. شەۋىك دەرگاكانى داخست و پىاۋىكى لەناو مالەكەدا بىنى و لىي پىرسى: كى تۆى هىناۋمە ناو مالەكە؟ پىاۋەكە وتى: ئەو كەسەم بى فەرمان دەرۇمە لای پاشاكان. داۋود قسەكەى بىست و وتى: نايا تۆ فرىشتەى مەرگىت؟ وتى: بەلى. داۋود وتى: بۆ كەست بۆ لای من نەنارد تا خۆم نامادەى مردن بكم؟ فرىشتە وتى: كەسانى زۆرم بۆ لای تۆ نارد. داۋود وتى: نىردراۋانى تۆ كى بوون؟ فرىشتە وتى: باوك و برا و ھاۋسىكەت و ھاۋرىكانت بۆ كوى رۆشتن؟ داۋود وتى: ھەموۋيان مردن. فرىشتە وتى: ئەۋان نىردراۋانى من بۆ لای تۆ بوون چوونكە تۆ دەمرىت بەو شىۋەى ئەۋان مردن. فرىشتە گىانى گرت. ئەو مرد، سلىمان پاشايەتى و پىغەمبەرى و زانستى لەو بەمىرات بۆ ماىەۋە.

نۆزدە منالى بوو. لەناو ئەۋان تەنبا سلىمان جىگەى گرتەۋە. تەمەنى داۋود لەكاتى مردنى سەد سال بوو. ئەمە بە گىرانەۋمىيەكى راست لە پىغەمبەر(د.خ) پشت راست كراۋمەۋە. سەردەمى پاشايەتى ئەو چل سال درىژەى كىشا.

پاشایه‌تی سلیمان کوری داوود

کاتیك داوود مرد، دواى ئهو سلیمان بۆ پاشایه‌تی مناله‌کانی ئیسرائیل دیاری کرا. له‌م کاته‌دا سیانزه‌سالی بوو. خوا پاشایه‌تی و پیغه‌مبه‌ری پیبه‌خشی. داواى له‌خوا کرد پاشایه‌تییه‌کی وا مه‌زنی پیبه‌خشی دواى ئهو هیچ که‌س نه‌گاته ئهو پیگه‌یه. خوا وه‌لامی دایه‌وه و خه‌لکان و په‌رییه‌کان، و دیوه‌کان و بالنده‌کان و باى کرده‌ فه‌رمانبرداری ئهو. کاتیك له‌مال ده‌هاته‌ده‌ر و ده‌رۆشته شوینی دانیشتی خۆی، بالنده‌کان له‌سه‌ر سه‌ری سیبه‌ریان ده‌کرد و خه‌لکان و په‌رییان له‌به‌ری هه‌لده‌ستان و تا ئهو دانه‌ده‌نیشت، هه‌مووان به‌پێوه ده‌هه‌ستان.

ده‌سته‌یه‌ك ده‌لێن: دواى ئه‌وه‌ی پاشایه‌تی له‌ده‌ستی رۆشته‌ده‌ر و خوا دووباره بۆی گه‌رانده‌وه - به‌ هه‌مان شیوه‌ که‌ ناماژه‌ی پێده‌ده‌مین - با و په‌رییه‌کان و دیو و بالنده‌کانی کرده‌ فه‌رمانبرداری ئهو.

پیاویکی ئه‌ندام سه‌بی و قه‌له‌و و توکن بوو، جل و به‌رگی سه‌بی ده‌پۆشی. باوکی له‌سه‌رده‌می ژیانی راویژی له‌گه‌ل ده‌کرد و ده‌گه‌رایه‌وه بۆ لای خه‌لکه‌که‌ی. یه‌گه‌ك له‌وان نه‌وه‌یه که‌خوا داستانه‌که‌ی له‌کتیبه‌که‌یدا باس کردوه و فه‌رموویه‌تی: بیربینه‌روه داستانی سلیمان کوری داوود له‌وکاته‌ی له‌باری ئهو مه‌زرایه‌ داوه‌ریان ده‌کرد که‌مه‌ری خه‌لک تیایدا ده‌له‌وه‌ران و ئیمه‌ شایه‌تی داوه‌ری ئه‌وان بووین (انبیا/۲۱/۷۸). داستانه‌که‌ به‌م شیوه‌ بوو: مه‌ری خه‌لکانیتر رۆشته‌ ناو ره‌زێك و بۆله‌ تریکانیان خوارد و شیلایان و له‌ناویان برد. سلیمان یا ئه‌ویتر وتی: ره‌زمکه‌ بسپێرن به‌خاوه‌نی مه‌ره‌کان تا به‌چاک کردنه‌وه‌ی هه‌ستیت و بۆ شیوه‌ی یه‌که‌می بگه‌رینیته‌وه و مه‌ره‌کان بده‌نه‌ به‌خاوه‌نی ره‌زمکه‌ تا که‌لکیان لیوهریگریت تا نه‌وساته‌ی ره‌زمکه‌ی چاک ده‌بیته‌وه و نه‌وسا ره‌زمکه‌ی وه‌رگریته‌وه و مه‌ره‌کان بۆ خاوه‌نه‌که‌ی بگه‌رینیته‌وه. داوود داوه‌ریسه‌که‌ی ئه‌وی به‌هێز کرد. خواى گه‌وره‌ فه‌رموویه‌تی: تیگه‌شت داوه‌ریمان به‌سلیمان دا و به‌هه‌ردووکیان زانایی و فه‌رمانیمان به‌خشی و کێموکه‌مان بۆ داوود نه‌رم کرد به‌وشیوه‌ی بالنده‌ و کێموکه‌مان له‌گه‌ل ئه‌ودا وه‌سفی

خوایان ده‌کرد و نیمه نه‌و کاره ده‌که‌ین خویمان ده‌مانه‌ویت (انبیا/۲۱/۷۹).

ده‌سته‌یه‌ک له‌زاناکان ده‌ئین: نه‌م نایه نیشانه‌ی نه‌وه‌یه هه‌ر(موجته‌ید)یک که له‌حوکه‌مه لاوه‌کیه‌کاندا حوکم دهدات، راست کردار بی‌ت چوونکه داوود به‌حوکه‌می راست(که له‌زانستی خوا راست بی‌ت) نه‌گه‌شت به‌لام سلیمان به‌ده‌ستی هینا و له‌گه‌ل نه‌مه‌یشدا خوا فه‌رمووی: به هه‌ردووکیان زانست و فره‌زانیمان به‌خشی.

سلیمان له‌ده‌سترمنجی خو‌ی روژی ده‌خوارد و شه‌ری زوری ده‌کرد. کاتیک ده‌یویست برواته شهر، ده‌یفه‌رموو ته‌ختیکی دارین به‌ئه‌ندازه‌ی هه‌موو سوپا‌که‌ی دورست بکه‌ن تا نه‌وان له‌گه‌ل چوارپیکانی خو‌یان سواری بن و نه‌وه‌ی پیوستیانه، له‌گه‌ل خو‌یاندای هه‌لیبگرن. نه‌وسا فه‌رمانی به‌با دهدا هه‌لیانگرت و له‌گه‌ل خو‌یاندای بیات. به‌ره‌به‌یمان روشتنی نه‌و بایه، یه‌ک مانگ ریگه بوو و شه‌وانه روشتنی یه‌ک مانگ ریگا (سبا/۳۴/۱۲). نه‌و سیسه‌د ژن و هه‌وتسه‌د که‌نیزی بوو (نه‌و خواردن و جل و به‌رگی و زیر و زیو و نارایشتی نه‌وانی له‌ده‌سترمنجی خو‌ی دهدا). خوا نه‌م پادا‌شته‌ی پیدای هه‌ر که‌س باسی نه‌وی ده‌کرد، با به‌گو‌ینی ده‌گه‌یاند و لئی ناگادار ده‌بوو‌یه‌وه.

داستانی سلیمان و بلقیس

سه‌ره‌تا نه‌وه‌ی له‌باره‌ی پاشایه‌تی و نه‌ژادی نه‌و ژنه‌ هاتوو، باس دمکەین. زاناکان له‌باره‌ی ناوی باوکی نه‌و به‌جیاوازی قسه‌یان کردوو: نه‌و به‌لقمه‌ کچی لیشره‌ج (یا نه‌نیشره‌ج) کورپی حارس کورپی سه‌یفی کورپی سه‌با کورپی یه‌شجب کورپی یه‌عرب کورپی قه‌حتان بوو. ده‌سته‌یه‌ک ده‌لێن: به‌لقمه‌ کچی هادد (یا هوه‌هاد) بوو و ناوی نه‌مه‌ لیشره‌ج کورپی ته‌بع زی‌ الازعار کورپی ته‌بع زی‌ المنار کورپی ته‌بع رایش بوو. له‌باره‌ی نه‌ژادی نه‌و شتی تریشیان وتوو که‌پتویست به‌نام‌ژمدان ناکات.

خه‌لک له‌باره‌ی توبعان (ته‌به‌نبه‌عه، کۆی توبه‌ع) و له‌پێش بوونی ده‌سته‌یه‌ک له‌وان له‌سه‌ر نه‌وانیتر و زیاد بوون یا که‌م بوونی ژماریان به‌جیاوازی قسه‌یان کردوو که‌بیسهر سوودیکی لێ به‌ده‌ست ناهێنیت. هه‌روه‌ها له‌باره‌ی نه‌ژادیشیان جیاوازی زۆریان له‌باره‌وه‌ دروست بووه‌. زۆریه‌ی نه‌وانه‌ی گێراویانه‌ته‌وه‌ ده‌لێن: دایکی نه‌و په‌ریزادی کچی پاشای په‌رییه‌گان و ناوی رواجه‌ کچی سکر بوو. ده‌سته‌یه‌ک ده‌لێن: ناوی دایکی به‌لقمه‌ کچی عه‌مرۆ کورپی عه‌میری په‌ریزاد بوو. له‌به‌ر نه‌مه‌ باوکی له‌گه‌ل په‌رییه‌گان په‌یومندی ژن و می‌ردایه‌تی به‌ست چونکه‌ به‌رده‌وام ده‌یوت: له‌ناو خه‌لکدا هاوسه‌ریکم بۆ من بوونی نییه‌. نه‌و خوازبێتی له‌په‌رییه‌گان کرد و نه‌وان کچی‌کیان پێدا.

له‌باره‌ی هۆکاری گه‌شتنی به‌په‌رییه‌گان و خوازبێتی نه‌و له‌وان به‌جیاوازی قسه‌یان کردوو. ده‌سته‌یه‌ک ده‌لێن: نه‌و شی‌تی راو بوو. له‌به‌ر نه‌مه‌ هه‌ندی‌کات په‌رییه‌گانی له‌روخساری ناسکدا ده‌بینی و راوی ده‌کردن و دواتر (کاتی‌ک ده‌یبینین په‌رین)، نازادی ده‌کردن. پاشای په‌رییه‌گان هاته‌ لای و سپاسی کرد و نه‌وی به‌هاورییه‌تی هه‌لی‌ژارد. نه‌و خوازبێتی کچی پاشای په‌رییه‌گانی کرد و نه‌و کچه‌که‌ی خۆی به‌و پیاومدا له‌سه‌ر نه‌وه‌ی نه‌م فه‌رمانه‌وا عه‌ربه‌، پاشایه‌تی فه‌راغ ده‌ریا نزی‌ک نی‌وان به‌حرمین یا (شحر) تا عه‌دمن به‌و به‌خشیت. ده‌سته‌یه‌کیتر ده‌لێن: روژیک بۆ راو رو‌شته‌ده‌ر و دوو ماری ره‌ش و سپی بی‌نی که‌لێک ئال‌اون و هه‌ر کام هه‌ولێ دمه‌دا نه‌ویتر بکوژیت. ره‌شه‌که‌ به‌سه‌ر سپیه‌که‌دا زال بوو. فه‌رمانیدا ره‌ش مارمه‌کیان گوشت و سپی

مارەكەى لەگەل خۆى ھىنايەۋە بۇ ماڭ و ناويان پىپاڭراند. كاتىك مار ھاتە ھۆش و نازادى كرد و گەرايەۋە بۇ ماڭ و تەنيا دانىشت، لەناكاو بىنى لاۋىكى جوان لەبەرامبەرىدا دانىشتوۋە. لىى ترسا بەلام لاۋەكە پىى وت: مەترسە، من ئەو ماردم رزگار ت كردم و رەش مارەكەت كوشت، كۆيلەيك لەنىمە بوو كە ياخى بوو و ژمارەيك لەئەندامانى بىنەمالەكەمانى كوشت. بەرى جوامىر زانستى پزىشكى و سامانى خستە بەردەمى و وتى: سامانم پىويست نىيە و بەلام پزىشكى بۇ پاشاكان ناشىرىنە بەلام ئەگەر كچىكت ھەيە بىكەرە ھاوسەرى من. ئەو كچىكى پىدا بەو مەرجەى كچەكەى ھەر كارىك بكات لىى بەئىراد نەگرىت و ھەركاتىك ئىراد بگرىت ژن لىى جىادەبىتەۋە و لەبەرچاۋ ون دەبىت. پاشا بەو مەرجە رازى بوو. ژن دوۋگىان و كورپىكى ھىنايە دنيا. دايك خستىە ناو ئاگرەۋە. ئەو ئارامى لىرا بەلام لەسەر مەرجەكەى خۆى مايەۋە. دواتر دوۋگىان و كچىكى ھىنايە دنيا، دايك خستىە بەردەم سەگىكى مى كەھەلىگرت و رايكرد. ئەم كارمىشى لا گران بوو بەلام لەسەر مەرجەكەى خۆى مايەۋە. دواى ئەۋە يەكك لەھاۋرىكانى ياخى بوو. ئەو لەگەل سوپاكەى خۆى بۇ جەنگى ئەو بەرىكەوت و ھاوسەرد پەرىزادەكەى لەگەل خۆى برد. لەرىگادا لەبىبابانىكەۋە تىپەرى و كاتىك گەشتە ناۋمراستى بىابان، بىنى ھەموو توپشوى خۆى و سوپاكەى پرىۋە لەخاك و خۆل و ناو لەناۋدان و مەشكەكان دەرژىتە خوار. ھەموويان خۋازىارى مەرگى بوون و زانىان ئەمە كارى پەرىزادەى ھاوسەرىەتى. تواناى خۋراگرى لەبەردەم ئەم كارەى نەبوو، ھاتە لاي ژنەكە و دانىشت، نىشارەى بۇ زەمىن كرد و وتى: ئەى زەمى، كورەكەمت سوتاند و كچەكەمت دا بەدەلەسەگىك و خۋراگرىم كرد بەلام نىستا ئەم بەلايەت بەسەرداھىتاۋىن و ناو. و توپشوى نىمەت لەناو برد و بەرەو لەناۋچوون ددرۋىن.

ژن وتى: ئەگەر خۋراگرىت دەكرد، بۇ تۇ باشتر بوو بەلام نىستا تۇ لەنھىنىيەكانى كارمەكانى خۆم ئاگادار دەكەمەۋە: دوژمنەكەى تۇ ۋەزىرەكەتى فرىودا و ئەم ناو و خۋاردنى تۆى ژمھراۋى كرد تا تۇ و ھاۋەلانت بكوژىت. فەرمان بەۋەزىرەكەت بەدە لەناو و توپشۋەى ماۋمەتەۋە بخوات. پاشا ئەم كارەى كرد بەلام ۋەزىر نەيخوارد. پاشا ئەۋى كوشت. ژنى پەرىزاد شوپىنىكى نرىكى نىشاندا كە ناو و توپشوى لىبوو. ژن

وتى: گورەكەتم بەدايە سپارد تا بەخىۋى بىكات بەلام مرد. ئىستا تەنيا كچەكەت زىندوو. لەمكاتەدا كچىك لەزەۋى ھاتە دەر. بلىقىس بوو. زن لىنى جىبابووېھو و پاشا رۇشتە شەرى دوژمن و بەسەرىدا سەرگەوت.

لەبارەى ھاوسەر گرتنى ئەو لەپەرىيەكان ئەفسانەپىرەشيان باس كىرورد كەھەموويان گومانى بى بىنەمايە و لەراستىيەھو دوورد.

داستانى پاشايەتى ئەويان بەسەر يەمەن بەم شىۋە باسيان كىرودھ: باۋكى ئەۋى كىرە جىگىرى خۇى و دۋاى ئەو بوو بەفەرمانرەۋا. دەستەيەك دەلئىن: باۋكى بى پىشنىيار(ۋەسىيەت)مرد و كەسى بۇ جىگىرى خۇى ھەلئەبۇراد. خەلك برازاكەى ئەويان بۇ پاشايەتى ھەلبۇراد و ئەو پىاۋىكى قىزەۋن و خىراپەكاربوو كە لەبارەى ھەر كچىك لەگەورەكان يا ھەر شاكچىك، قەسيان بۇدەكرىد، بانگى دەكرىد و رىسۋاى دەكرىد. نۇرەى ئەم كارە بەبلىقىس گەشت كەكچە مامى بوو. داۋاى پىكەھو خەۋتى لەبلىقىس كىرە و بلىقىس موزدەى پىدا لەكۇشكەكەى ئەچىتە لاي. بلىقىس بۇ ئەو دوو پىاۋى لەنزىكەكانى خۇى نامادە كىرە و فەرمانى پىدان: كاتىك پاشا ھاتە لاي مەن و لەگەل مەن بە تەنيا مايەھو بىكوژن. كاتىك پاشا ھاتە لاي ئەو كچە، ئەو دوو پىاۋە ھىرشىيان كىرە سەرى و خۋىنيان رۇاند. كاتىك پاشا كوژرا، ئەو ۋەزىرەكانى پاشاى بانگ كىرە و سەرگۇنەى كىرە و وتى: نايە لەناۋ نىۋەدا پىاۋىك نەبوو غىرەتى بۇ كچەكانى خۇى و كچەكانى خەلك بىجوۋىت؟ لاشەى پاشاى نىشاندان و وتى: پىاۋىك ھەلبۇزىرن و بىكەنە پاشاى خۇتان. وتيان: جگە لەتۇمان ناۋىت. ئەويان كىرە پاشاى خۇيان.

دەستەيەك دەلئىن: باۋكى پاشا نەبوو بەلكو ۋەزىرى پاشا بوو. پاشا پىاۋىكى خىراپەكار بوو كەكچى گەورەكان و راۋىژكاران و ۋەزىرەكانى دىگرت و رىسۋاى دىكردن. ئەو ژنە پاشاى كۈشت و خەلك ئەويان بەپاشايەتى ھەلبۇراد.

بەمشىۋە، پاشايەتى و فراۋانى سوپاكەى ئەويان گەورە كىرەتەھو. دەلئىن: چۋارسەد پاشا لەزىر فەرمانى ئەۋدا بوو. ھەركام فەرمانرەۋايمەتى شارىكى دەكرىد و ھەركام چۋار ھەزار پىاۋى شەرگەرى بوو. ئەو سىسەد ۋەزىرى بوو كەسەرقالى رىكخستنى كاروبارى ۋلاتەكەى بوون. دوانزە فەرماندەى بوو كەھەركام فەرماندەى دوانزە

ھەزار پىياۋى شەپكەرى لەنەستۇدا بوو.

كەسانىتەر بابەتەكەيان گەياندۇتە شوپىنك گەباس لەنەزىنى و گىزى ئەوان دەمكات. دەلئىن: دوانزە ھەزار لەگەورەگان (يا فەرماندەگان) لەزىر فەرمانى ئەودا بوون كەھەر كام لەوان سەد ھەزار پىياۋى شەپكەرى بوو و ھەر پىياۋىكى شەپكەر حەفتا ھەزار لەشكرى بوو كە لەھەر لەشكركە حەفتا ھەزار كەس بوون و ئەمانە ھەموۋى لەلاۋى بىست و پىنج سائە پىكدەھاتن. تا ئىستا باومرەم نەكردوۋە باسكەرى ئەم درۇ گەورەيە ژمىرىارى زانپىبىت تا ئەندازەى نەزانى خۇى ھەئسەنگىننىت. ئەگەر ژماردىنى دەزانى لەوتنى ئەم درۋىە خۇى بەدوور دەگرت چوونكە ھەموو خەلگانى سەر زەۋى بە پىر و لاو و ژن و پىاۋە ناگەنە ئەم ژمارەيە. ئىستا چۇن لاۋانى تەمەن بىست و پىنج سال دەتوانن ئەم ژمارە (ئاسمانىيە) پىكپەينن؟ خۇزگە دەمزانى خەلگانى زىاتر يا كەمتر لەبىست وپىنج سال چەندە بوون و مسكىنەگانى ناۋا ولاتىك لەگەل پىشەۋەران و جوتياران و كەسانىتەر دەگەشتنە چ ژمارەيەك؟ چوونكە سوپايەگان كەمىكى كەم لەولاتن. ئەگەر بەرھەمەگانى ولاتى يەمەن لەسەردەمى ئىمەدا كەمى كەردوۋە، پانتايى زەۋىيەكەى كەمى نەكردوۋە و لەبەر ئەمە پانتايى ئەم ولاتە تواناى ئەۋەى نىيە ئەم ھەموو كەس بەۋەستان لاى يەكتر تىايدا بچولئىنەۋە.

دواتر دەلئىن: ئەو بۇ دەلاقەى مائەكەى كەتىشكى ھەتاۋ لىي دەھاتە ناۋ و ئەو پەرەستى دەكرد، ھەزار ۋەقىيە (ھەر ۋەقىيەك ۷ مسقال و نىۋ) زىرى خەرچ كەرد. جىاۋاز لەمانە شتيريشيان وتوۋە. لەبارەى تەختەكەيشى دەلئىن كەشياۋە بۇ سوپاكەى ئەو و ئىمە بەنماژەدان پىي درىژدادرى ناگەين. ئەوان لەسەر درۇكردن و گەمە كەردن بەئەندىشەى نەزانەگان ھاۋدەست بوون و نەيانزانى چ بەدبەختىيەگان لەمىژوۋدا بەسەردىت كەزانانگان ئەوان سوک و رىسۋا دەمكەن. ئىمە ناماژەمان بەم قسانەدا تا ھەندى لەۋانەى باومرەم بەم قسانە دەمكەن لەچەندايەتى و چۇنايەتتىيەكەى ناگادار بېنەۋە و بەراستى و دروستى ھەئىسەنگىنن.

ھۆكارى ھاتنى بۇ لاى سلىمان و خواپەرەست بوونى ئەۋە بوو سلىمان لەنىۋان

بالىئىدەكان بەدۋاى شانەبەسەردا گەرا بەلام نەيدۆزىيەۋە. بۆيە بەدۋايدا گەرا چوونكە شانەبەرسەر ئاۋ لەژىر زەويدا دەبىنئىت و دەزانئىت لەو زەۋىيە ئاۋ ھەمىيە يانە، نەزىكە يا دوور. سەلىمان لەيەكەككە لەشەردگانى پىۋىستى بەئاۋ بوو بەلام ھىچ كام لەو كەسانەى لەگەنئىدا بوون، ئەندازەى دوورى ئاۋيان نەدەمزانى. بەدۋاى شانەبەرسەردا گەرا تا چۆنىيەتەكەى لىبىرسىت، بەلام نەيدۆزىيەۋە.

دەستەيەك دەئىن: بەمشىۋە نەبوو، بەلكو خۆر ھاتە سەر سەلىمان و سەيرى كرد تا بزائىت لە كوئىدا دابەزىۋە چوونكە بالىئىدەكان سىبەريان بۇ دروست كەردبوو. سەيرى كرد و شوئىنى شانەبەسەرى بەچۆل بىنى. وتى: بى گومان سەرى دەبىرم يا بەسەختى ئەشكەنجەى دەكەم يا بىئانۋىكى رون و ئاشكرام بۇ دەھىنئىتەۋە (نەل/۲۷/۲۱).

شانەبەسەر لەم كاتەدا لەسەركۆشكەى بلىقىس تىبەرىبوو، لەپشتىۋە بىستانئىكى بىنىبوو. روى كەردە سەوزەلانى و لەۋى شانەبەسەرىكى بىنى وپئى وت: تۇ لەكوئىت و سەلىمان لەكوئى؟ لىرەدا چى دەكەيت؟ شانەبەسەرى بلىقىس وتى: سەلىمان كى بىت؟ ئەمەيرىان داستانى سەلىمان و دەستەمۆبوونى بالىئىدەكان و شتەكانىترى بۇ باس كەرد و شانەبەسەرى بلىقىس سەرىسورما. شانەبەسەرى سەلىمان پىي وت: سەرسورھىنەرتەر لەۋە، ئەو خەلكەن كەژنىك فەرمانرەۋايەتەيان دەكات. ئەم ژنە ھەموو شتىكىان پىبەخشىۋە و ئەو تەختىكى زۇر گەورەى ھەيە (نەل/۲۷/۲۲). ئەۋان بەمشىۋە سىپاسگوزارى خوا دەكەن كەچىۋاز لەخوا نوئىز بۇ خۆر دەبەن. تەختەكەى ئەو زىرىن و رازاۋە بەگەۋەەرە گرانبايەكان و ياقوت و مرواريد بوو.

دواتر شانەبەسەر گەرايەۋە بۇ لاي سەلىمان و داۋاى لىبووردنى كەرد بۇ ديار نەمانى. سەلىمان پىي وت: ئەم نامەى من بۇ ئەو ژنە ببە و بۆى بەاۋىژە. شانەبەسەر كاتىك ژنەكە لەئاۋ كۆشكەيدا بوو پىي گەشت و نامەكەى خستە داۋىنىيەۋە. ژن نامەكەى سەلىمانى ھەلگرتەۋە و خوئىندى و خەلكەكەى خۆى كۆدكردەۋە، وتى: ئەى خەلكىنە نامەيەكىان بۇ منيان ھىئاۋە. نامەكە لەسەلىمانە و تىايدا نوسىۋىتەتى: بەناۋى خوا بەخشەندە و مېھەربان. ئاگادار بن لەبەراپەر من ياخىگەرى مەكەن، ۋەرن بۇ لاي من ھاوشىۋەى ملكەچان. دوبارە وتى: ئەى خەلكىنە، لەم كاردە ھارىكارم بن چوونكە ھىچ كارىم ئەنجام نادەم مەگەر ئەۋەى ئىۋە ئاگادار بن و شاپەتى بدەن. خەلكەكەى

وتيان: ئىمە ھىزىكى زۆرىن و ساز و بەرگى شەرى فراوانمان ھىمە و كار لەدەست تۆدایە، ھەرموو تا بزانی چى دەفەر موووت. ژن وتى: كاتىك پاشاكان و ھەرمانەر مواگان دەرۋنە ناو شار و ولاتىك، لەناوى دەبەن و خەلكە بەرىزەكەى سوک و رىسوا دەكەن. ديارىبەگيان بۇ دەنئىرم تا بزاتم نئىردراوان چ ولأمىك دەھىننەوہ (نمل/۲۷-۲۹-۳۵). نەگەر ديارىبەكە وەرېگرىت لەپاشاكانى ئەم دنيايە و ئىمە لەو بەھىزتر و لەپىشترىن، نەگەر رازى نەبىت ئەو يەكىك لەپىغەمبەرانى خودايە.

كاتىك ديارىبەكە ھاتە لای سلىمان ، سلىمان بەنئىردراوانى وت: ئايا بەسامانى ئەم دنيايە يارمەتى من دەدەن؟ ئەوہى خوا بەمنى بەخشىبوہ باشترە لەوہى ئىۋە ھەتائە بەلام ئىۋە لەديارىبەكەى خۆتان شادمانن. بۇ لای ئەوان (خەلكى ولأتى بلقىس) بگەرىنەوہ و بزائە بى گومان بەسوپايەك ھىرشيان دەكەينە سەر نەتوانن خۆپراگرى بگەن و بى گومان ئەوان لەمالەكانيان دەردەپەرىنن ھاوشىۋەى رىسوا و سەرشۆرمگان (نمل/۲۷-۳۶-۳۷). كاتىك نئىردراوان بۇ لای ئەو: ژنە گەرانەوہ، بۇ لای سلىمان بەرىكەوت و گەورەپياۋانى ولاتەكەى لەگەل خۆيدا برد و ئەمانە ھەرماندەى سوپاكەى بوون. ھاتە لای سلىمان، نرىكەى ھەرسەنگىك لىى دووربوو. سلىمان بەھاوہلانى خۆى وت: كام يەك لەئىۋە تەختى ئەو ژنە دىنئىتە لای من پىش ئەوہى خەلكەكەى بىنە لای من ئەى باومرداران؟ گالتجارىك وتى: من ئەو تەختە پىش ئەوہى لەشۋىنەكەى خۆت ھەستى دىنمە لای تۆ، من بەتوانا و پارىزەرىكى بەھىزىم (نمل/۲۷-۲۹). يانى پىش ئەوہى لەشۋىنەكەى خۆت ھەستىت بەمەبەستى رۆشتن بۇ مال بۇ خواردنى ناننى نىۋەرۆ، دەپھىنمە لای تۆ. سلىمان وتى: لەمە زووتر. لەم كاتەدا، پياۋىك گەزانستىكى خوايى پىپرا بوو وتى: ئەو تەختە پىش ئەوہى بىنىنى چاوت بۇ تۆ بگەرىتەوہ دەپھىنمە لای تۆ. ئەم پياۋە ناسف كورى بەرخيا بوو و گەورەترىن ناوى خواى دەزانى- (نمل/۲۷-۴۰). زانا پىى وت: سەيرى ئاسمان بگە و بە دواى روانىنەكەت برۆ و روانىنى چاوت بۇ تۆ ناگەرىتەوہ مەگەر ئەوہى ئەو تەختە بىنمە بەردەم تۆ) لەچاۋ تروكانىكدا دەپھىنمە لای تۆ). زانا سەرى خستە سەر زەوى و لەخوا پارايەوہ. سلىمان بىنى تەختى ئەو ژنە لەزىر تەختەكەى ھاتە دەر. دواتر وتى: ئەمە لەبەخشىنەكانى خوايە تا تاقىم بكا تەوہ كە ئايا - سىپاسگوزار بىم يا

ناسپاس دەكەم (نمل/۲۷/۴۰) چوونكە كەسكى كرده زيردهستەى من كە بەتوانانتر لەمن بۇ ھىنانى ئەم تەختەيە.

كاتىك ۋەكە ھات بېيان وت: ناي تەختەكەى تۇ بەم شۆەيە؟ ۋن وتى: دەئى ئەۋەيە (نمل/۲۷/۴۲). لەناو قەلاكان دامناۋە و چەندىن پاسەۋانم بۇ ديارىكردوۋە. بەلام تەختەكە چۇن گەشتۆتە ئىرە؟

سلىمان بەدئوھكانى وت: بۇم كۆشكىك دروست بكن تا بلقىس لەۋى دابەزىت و لەۋى چاۋى بەمن بكەۋىت. دەستەيەك لەدئوھكان وتيان: ئەم ھەموۋە لەكەسەكان و شتەكان گىرھتار و بەندى سلىمان و ئىستا ۋنىك بەناۋى بلقىس، پاشاى سەرمەمىنى سەبا ھاتۆتە لاي. سلىمان ۋەك ھاوسەر ھەئىدەبىزىرئىت و ئەو كورنىكى بۇ دېئىتە دنيا و ئىمە ھەمىشە لەكۆيلايەتيدا ۋيان بەسەر دەبەين. بلقىس قاچەكانى توكن بوو. ئەو دئوھى ئەمەى وت زىادى كرد: بۇ سلىمان كۆشكىك دروست بكن تا قاچە تووكنەكانى بلقىس بېبىئىت و ئەو ۋەك ھاوسەرى خۆى ھەئىدەبىزىت. دئوھكان بۇ سلىمان كۆشكىكانى لەشۋوشەى سەوز دروست كرد و خشتى شوشەبىيان تيا بەكار برد. ئەو كۆشكە ھاوشىۋەى ناۋ دەھاتە بەرچاۋ. لەزىر ئەو شوشانە روخسارى ناۋزىيەكان و ماسىەكانىان و شتىرئان كىشا (ياماسى و گىانەۋەرە ناۋزىيەكانى تريان لەناۋ ئەو ناۋگىرەدا بەرەلا كرد چوونكە پريان كىرەبو لەناۋ). سلىمان لەسەر تەخت دانىشت و فەرموۋى بلقىسىيان ھىنايە لاي. كاتىك بلقىس وئىستى برواتە ناۋ كۆشكەكە، گومانى كرد ناۋمكە قوۋلە، دەيزانى ناۋ لەزىر بىناگەدايە. داۋىنى لەپىي خۆى بەرز كىردەۋە تا برواتەناۋ. كاتىك سلىمان ئەمەى بىنى، پىشى تىكرىد (تا چاۋى بەنارەۋايى بەۋنىك نەكەۋىت). سلىمان وتى: ئەم كۆشكە لە ۋوشەى بلوور دروست كراۋە. بلقىس وتى: خوايە ستەم لەخۆم كرد بەھەتاۋ پەرەستى و ئىستا لەگەل سلىمان رودەكەمە خوا پەرەستى كەخوۋاندى جىھانىانە(نمل/۲۷/۴۴-۴۵).

سلىمان لەگەل كەسەكانى خۆى راۋىزى كرد تا شتىك بدۆزىتەۋە موۋ ھەلبىگرىت و ۋيان بەپىستى جوانى ۋن نەگەيەنىت. دئوھكان نوردىان بۇ دروست كرد و بلقىس يەكەم كەس بوو بەكارىيەئىنا. سلىمان ئەۋى كىردە ھاوسەرى خۆى و عاشقى بوو. ئەۋى بۇ پاشايەتى لەيەمن گەراندەۋە. سلىمان مانگى سى رۇز دەرۋىشتە سەردانى و بۇ

ماوهی سی رۆژ لای ده‌مایه‌وه.

دهسته‌یهك ده‌لین: سلیمان پینی وتپیاوینك له‌خه‌لكه‌كه‌ی خۆی وهك هاوسه‌ری دیاری بكات به‌لام بَلقیس نهم کاره‌ی په‌سه‌ند نه‌کرد و رازی نه‌بوو. سلیمان وتی: له‌نایینی نیسلام جگه له‌مه ره‌وا نییه. بَلقیس وتی: نه‌گهر به‌ناچار ده‌بیت نهم کارد بکریت، من بده به زوته‌بع پاشای هه‌مه‌دان. سلیمان کردییه هاوسه‌ری نه‌و پاشایه و بو یه‌مه‌نی نارد و زوته‌بعی هاوسه‌ری نه‌وی کرده پاشا و فه‌رمانی به‌په‌رییه‌کانی یه‌مه‌ندا گوێرایه‌لی فه‌رمانه‌کانی بن. زوته‌بع په‌رییه‌کانی به‌کار برد و نه‌وان چه‌ندین فه‌لایان بو دروست کرد که له‌ناویاندا: سلجین (سلخین)، مراوح، فلیوون، هینه و ... کاتیک مرد، په‌رییه‌کان فه‌رمانیان له‌زوته‌بع نه‌برد و پاشایه‌تی نه‌و له‌ناوچوو و بَلقیس هاوری له‌گه‌ل سلیمان به‌پاشایه‌تی دانیش.

دهسته‌یهك ده‌لین: بَلقیس پیتش سلیمان له‌شام مرد و سلیمان نه‌وی له‌ته‌دمور به‌خاک سپارد و نارامگاکه‌ی شارده‌وه.

**داستانی شهرگردنی سلیمان له‌گه‌ل باوکی ژنه‌که‌ی خوی جه‌راده و
په‌یوه‌ندی ژن و میردایه‌تی نه‌و له‌گه‌ل نه‌و کچه له‌ماله‌که‌ی و
لیسه‌ندنی نه‌نگوستیله‌که‌ی و گه‌راندندنه‌وه بو‌ی**

ده‌لین: سلیمان ناوبانگی پاشایه‌کی بیست که له‌یه‌کێک له‌دووورگه‌کانی زه‌ریا پاشایه‌تی ده‌کات و کاریکی مه‌زن و فه‌رمانیکی به‌هیزی هه‌یه و خه‌لک ناتوانن برۆنه‌ لای. سلیمان به‌ره‌و نه‌و دوورگه‌ روشت و با نه‌وی له‌گه‌ل سوپاکه‌ی برده نه‌وی. له‌گه‌ل له‌شکره‌که‌ی له‌وی دابه‌زی و پاشاکه‌ی گوشت و سامانه‌کانی تالان کرد ویه‌کێک له‌کچه‌کانی نه‌و پاشایه‌ی ده‌ست که‌وت که‌سه‌س کچی به‌و جوانییه‌ی نه‌بینیوو. سلیمان وه‌ک هاوسه‌ری خوی هه‌لیبژارد و پېشنیاری خواپه‌ره‌ستی پیکرد و نه‌وینداری بوو. به‌لام کچه‌که به‌رده‌وام خه‌مبار و هه‌میشه به‌ نازارموه ده‌گه‌ریا. سلیمان پنی وت: هاوار له‌تو! نه‌مه چ خه‌میکه و کام کانی فره‌میسه‌ک وشک نابیت؟ کچ وتی: باوکم و پاشایه‌تیه‌که‌ی بیردینه‌وه‌د و ده‌بینم چی به‌سه‌ردا هاتوو و نه‌مه خه‌مبارم ده‌کات. سلیمان وتی: خوا پاشایه‌تی به‌شکو‌تری به‌تو به‌خشیوه و تۆی بو‌ ریگه‌ی راست و گه‌رانه‌وه بو‌ لای خوا رینو‌یی کردوو. کچ وتی: وایه به‌لام کاتیک بیری باوکم ده‌که‌مه‌وه، هه‌ر نه‌وه‌نده‌ی ده‌بینی خه‌م دامه‌گه‌رت. نه‌گه‌ر ده‌ته‌وینت فه‌رمان به‌دیوه‌کان بده په‌یکه‌ره‌که‌ی له‌ماله‌که‌مدا دروست بکه‌ن بو‌ نه‌وه‌ی به‌یانیان و شه‌وان به‌بینم و خه‌مه‌کانم که‌م به‌یته‌وه.

سلیمان فه‌رمانی به‌دیوه‌کان دا په‌یکه‌ریکی هاوشیوه‌ی باوکی نه‌ویان دروست کرد بی هیچ که‌م وکوره‌یه‌ک. جلیکی هاوشیوه‌ی جلی باوکی کچه‌که‌یان کرده به‌ر په‌یکه‌ره‌که. کاتیک سلیمان ده‌روشته ده‌ر نه‌و کچه له‌گه‌ل که‌نیزمکانی خوی ده‌روشته لای نه‌و په‌یکه‌ره و نو‌یژی بو‌ ده‌برد و ده‌په‌ره‌ستی. نه‌م کاره چل روژی خایاند و سلیمان ناگادار نه‌بوو.

نه‌مه گه‌شته گو‌یی ناسف کوری به‌رخیا. پیاویکی راستبێژ و راست کردار بوو. هه‌ر کات ده‌یویست ده‌روشته ناو ماله‌کانی سلیمان جا چ سلیمان له‌مال بو‌وایه چ له‌مال

نه‌بووايه. جارنيك هاته لای سلیمان وتی: نهی پیغه‌مبه‌ری خوا، رۆژگاری من درنیز بۆته‌وه و ئیسقانه‌کانم سووک و سست بوون و کاتی مه‌رگم هاتوووه. ده‌مه‌ویت برۆمه شوینیک و پیغه‌مبه‌ره‌کانی خوا ببینم و ریزیان لیبگرم و بۆ زانستی خۆم سپاسی نه‌وان بکه‌م و به‌شیک له‌و زانیارییه‌نه‌ فیری خه‌نگان بکه‌م که‌نايزانن. سلیمان وتی: نه‌م کاره بکه. رازی بوو و سلیمان خه‌لکی بۆ کۆکرده‌وه و ناسف ده‌ستی به‌وتار خویندنه‌وه کرد و بیری پیغه‌مبه‌ره‌کانی کرده‌وه و وه‌سفی کردن تا گه‌شته سلیمان و له‌باره‌ی نه‌و وتی: چ گه‌وره‌مپیاونیک و فرمزانیک بوویت له‌منائیدا! چۆن بوو له‌مه‌ر خه‌راپه‌یه‌ک دووریت ده‌کرد. له‌منائیدا؟ نه‌مه‌ی وت و به‌ریگای خۆیدا رۆشت.

سلیمان تووره‌ بوو، بانگی کرد و وتی: نهی ناسف، کاتیک باسی منت کرد ریزت له‌بچوکی و که‌م ته‌مه‌نی من گرت و بۆ زیاتر له‌وه بیدمگ بوویت. مه‌گه‌ر له‌کۆتاییدا چیم کرده‌وه؟ ناسف وتی: چل رۆژه له‌ماله‌که‌ی تۆدا جگه له‌خوا ده‌مه‌رستن و نه‌مه دوواهاتی دۆرانی تۆ له‌به‌راه‌به‌ر ژنیکی جوانه. سلیمان وتی: نیمه له‌خواین و شه‌موومان بۆ نه‌و ده‌گه‌رینه‌وه (انا لله و انا اليه راجعون) (بقره/۲/۱۵۶). ده‌مزانی له‌خۆوه قسه ناکه‌یت. سلیمان هاته ماله‌که‌ی خۆی و به‌ته‌که‌ی شکاند و ژن و که‌نیزه‌کانی سه‌رکۆنه کرد. نه‌وسا فه‌رمانیدا جلی (پاکیزه‌یی) بینن. جلیک بوو نه‌و که‌چانه‌ی خوینی مانگانه‌یان نه‌ببینوه ده‌میرێسن و ده‌یچن و ژنیک که‌خویتی بینیبیت ده‌ستی لێنادات. سلیمان نه‌م جله‌ی له‌به‌ر کرد و روی کرده بیابان و خۆله‌میشی بلاو کرده‌وه و دواتر گه‌رایه‌وه بۆ لای خوا و به‌و جله‌ پاکه له‌سه‌رخۆله‌میش تلی خوارد تا له‌خوبووردویی خۆی له‌به‌راه‌به‌ر خوا نیشان بدات. چل رۆژ گریا و داوی لێخۆشبوونی کرد و دواتر گه‌رایه‌وه بۆ مالی خۆی.

سلیمان که‌نیزیکی هه‌بوو که‌ منائیکی له‌و که‌نیزه بۆ هاتبووه دنیا جگه له‌و باومری به‌که‌س نه‌ده‌کرد و به‌رده‌وام نه‌نگوستیله‌که‌ی خۆی به‌و ده‌سپارد. ته‌نیا کاتیک ده‌رۆشته ناوده‌ست یا ده‌یویست له‌گه‌ل ژنیکدا بخه‌ویت، نه‌نگوستیله‌که‌ی ده‌رده‌هینا و ده‌میدا به‌و ژنه و کاتیک خۆی له‌ناودا ده‌شۆرد و خۆی پاک ده‌کرده‌وه، نه‌نگوستیله‌که‌ی ده‌کرده‌وه په‌نجه. نه‌ینی پاشایه‌تی و به‌هیزی له‌و نه‌نگوستیله‌دا شاره‌وه بوو. له‌یه‌کێک له‌و رۆژانه (دوا‌ی داستانی بت په‌ره‌ستینی نه‌و ژنه جوانه له‌ماله‌که‌یدا) رۆشته

ئاودهست و ئەنگوستیلەکه‌ی خۆی بەو ژنە سپارد. لەم کاتەدا دیویک بەناوی (صخر) لەروخساری سلیمان دەرگەوت و ئەنگوستیلەکه‌ی لەو ژنە وەرگرت و روشت لەسەر تەختی پاشایەتی سلیمان دانیشت. روخساری هاوشێوەی سلیمان بوو. ئەو لەسەر تەخت دانیشت و هەموو خەلکان و بەرێبەکان و دیوگان فەرمانبرداری بوون. سلیمان لەئاودهست هاتەدەر و داوای ئەنگوستیلەکه‌ی لەژن کرد. وتی: ئەنگوستیلەکه‌م! ژن وتی: تۆ گێ بیت؟ وتی: سلیمانم. ژن وتی: درۆ دەکەیت. سلیمان هات و ئەنگوستیلەکه‌ی لەمن وەرگرت و نیستا لەسەر تەختەکه‌ی خۆی دانیشتوو. سلیمان گوناج و تاوانەکه‌ی خۆی زانی. هاتە دەر و بەمنالەکانی منالەکانی ئیسرائیل دەوت: من سلیمانم. ئەوان خۆلیان دەکرد بەسەر و جاویدا. کاتیک بەم شیوەی بینی رویکردە دەریا و لەوێ دەستی بەکار کردن کرد. کۆلکێشی دەکرد و ماسی ماسیگرمەکانی دەبردەوه و ئەوان یەک دوو ماسیان پێدەدا، بەکیانی دەفرۆشت و نانی دەگری و ئەویتریانی دەخوارد. چل روژی بەم شیوەیە زیانی بەسەر برد.

دواتر ناسف کۆری بەرخیا و دەستەبەک لەگەورەکانی منالەکانی ئیسرائیل، هەنس و کەوتی ئەو دیوێ سلیمان ناسایەیان بەقێزەون و ناشیرین بینی. ناسف وتی: ئەو منالەکانی ئیسرائیل، نایا دوو لایەنی هەنس و کەوتی سلیمان و نەگونجای کارمەکانی ئەو دەبینن؟ وتیان: بەلێ؛ وتی: مۆلەتم بەدەن، دەرۆمە لای ژنەکانی سلیمان و لەوان دەپرسم نایا وەک ئێمە هەنس و کەوتی سلیمان سەرسورماوی کردوون یا نە. هاتە لای ژنەکان و پرسى و ژنان شتی خراپتر لەویان دەزانی، و گێرایانەوه. ناسف کۆری بەرخیا وتی: ئێمە لای خواوە هاتوین و بۆ لای ئەو دەگەرینەوه. ئەمە گەورەترین تاقی کردنەوه‌ی خواپێه (بقره/۲/۱۵۶، صافات/۳۷/۱۰۶).

ناسف هات و بەسەر هاتەکه‌ی بۆ منالەکانی ئیسرائیل گێرایەوه. کاتیک دیو زانی ئەوان لەنەینی کارەکه‌ی ناگادار بوون، لەوێ هەتفیری و بەسەردەریادا تێپەری کرد و ئەنگوستیلەکه‌ی خستە ناو زەریا. یەکیک لەماسیەکان ئەنگوستیلەکه‌ی قووتدا و ماسیگریک راوی کرد و سلیمان لەو روژەدا بۆ ئەم ماسیگرە کاری دەکرد. ئەو دوو ماسی پێدا کەبەکیان ئەو ماسییه بوو ئەنگوستیلەکه‌ی قوتدابوو. سلیمان ئەو ماسییه‌ی گرت و لەتی کرد تاپاکی کات و بیخوات. ئەو ئەنگوستیلەکه‌ی خۆی لەناو

سکیدا بینی و هه‌ئیکرته‌وه و کردییه پهنجعی. که‌وته سهر زه‌وی و نو‌یژی بۆ خ‌وابرد و خه‌لکان و په‌رییه‌کان و دی‌ومکان له‌ده‌وری گۆ‌بو‌ونه‌وه. گه‌رایه‌وه سهر ته‌ختی پاشایه‌تی و خه‌لکان فه‌رمان‌برداری بو‌ونه‌وه. گه‌رایه‌وه بۆ فه‌رمان‌ه‌وایی و په‌شیمانی له‌گون‌احه‌که‌ی خۆی ناشکرا کرد و دی‌وه‌کانی بۆ دۆ‌زینه‌وه‌ی سخر نارد که‌نده‌نگوستیله‌که‌ی دزیبوو. نه‌وه‌یان هینا و سلیمان تاشه‌به‌ردی‌کی هینا و کونی کرد. دی‌وه‌که‌ی کرده‌ ناوی و به‌ناسن و مسی کول‌او دای‌پۆشی و خسته‌یه ناو ده‌ریا.

مانه‌وه‌ی نه‌و دی‌وه له‌سهر ته‌ختی پاشایه‌تی چل رۆژ به‌مه‌ندازه‌ی په‌رسته‌ینی بت له‌ماله‌که‌ی سلیمان در‌یژه‌ی کیشا.

ده‌سته‌یه‌ک ده‌لێن: هۆ‌کاری له‌ده‌ست چوونی پاشایه‌تی‌ه‌که‌ی نه‌مه‌یه: هاوسه‌رێکی بوو بوو به‌ناوی جه‌را‌ده که له‌باش‌ترین و کردار شیرینه‌ترین ژنه‌کانی بوو. سلیمان لێی رازی بوو، جگه له‌و با‌وه‌ری به‌که‌س نه‌ده‌کرد و نه‌نگوستیله‌کی جگه له‌و به‌که‌سێ‌تر نه‌ده‌دا. ژن پێی وت: برا‌که‌م له‌گه‌ن فلان که‌س کیشه‌ی هه‌یه و نارم‌زومه له‌به‌رژمه‌ندی نه‌ودا دا‌وه‌ری بکه‌یت. سلیمان وتی: نه‌م کاره‌ ده‌که‌م. به‌لام نه‌یکرد و گه‌ه‌تاری تا‌قی کردنه‌وه بوو. نه‌و نه‌نگوستیله‌یکه‌ی دا به‌و ژنه و رۆشته نا‌وده‌ست. دی‌و له‌روخساری نه‌و ده‌رکه‌وت و نه‌نگوستیله‌که‌ی گرت. سلیمان هاته‌ده‌ر و دا‌وای نه‌نگوستیله‌که‌ی کرد. ژن وتی: نایا وهرت نه‌گرت؟ سلیمان وتی: نه. نه‌وکات سه‌رگه‌ردان له‌شوینه‌که‌ی هاته‌ده‌ر و دی‌و چل رۆژ مایه‌وه و فه‌رمان‌ه‌وایی به‌سهر خه‌لکدا ده‌کرد. خه‌لک له‌نه‌ینی کاره‌که‌ی تی‌گه‌شتن و ده‌وریان گرت و ته‌وراتیان هینا و خویندیان و دی‌و له‌نا‌وایاندا رایکرد و نه‌نگوستیله‌که‌ی فری‌دایه‌ ناو ده‌ریا. ماسیه‌ک گرتی و ه‌وتیدا. له‌م کاته‌دا سلیمان رو‌یکرده ماسی‌گرێک (نه‌و برسی بوو) و دا‌وای خ‌واردنی لێ‌کرد و وتی: من سلیمانم. نه‌و ماسی‌گره‌ به‌درۆ‌زنی زانی و لێیدا و سه‌ری شکاند. سلیمان خویننه‌که‌ی پاک کرده‌وه و ماسی‌گره‌کان ها‌وکاره‌که‌ی خۆیان سه‌رکۆنه‌ کرد و دوو ماسیان به‌سلیمان دا که یه‌کیان نه‌و ماسییه‌ یانی هه‌لگری نه‌نگوستیله‌که‌ بوو. سلیمان ورگی هه‌لگری و نه‌نگوستیله‌که‌ی هه‌لگرته‌وه و خوا پاشایه‌تی بۆ گه‌راندموه و خه‌لک دا‌وای لێ‌بووردنیان لێ‌کرد. سلیمان وتی: نه له‌دا‌وای لێ‌بووردنتان سه‌پاس‌گوزارم و نه‌له‌وه‌ی کردتان گله‌ییم هه‌یه.

خو دىۋو ۋ بەرى ۋ خەلك ۋ باى دەستەمۇ ۋ كرده فەمانىردارى سلىمان ۋ ئەم كارەى
بۇ كەسىك پىش ئەو نەكردبوو. ئەم گىرانەومىيە لەنايەى قورئانى نرىكتەرە ۋ نەوىش
ئەومىيە كەخوای گەورە دەفەرمىت: سلىمان وتى: خواۋەندا، لەمن خۇشبه ۋ
پاشايەتییەكى شكۆمەندم پى بېخشە كەدوای من شىاو نەبىت بۇ كەس كەبى گومان
تۆ خواۋەندىكى بەخشىنەكانت فراوان. ئىمە با مان بۇ ئەو رام ۋ دەستەمۇ كرىد.
مەبەستى ھەر شوینیكى دەكرد، نەرم ۋ ئارام ۋ بە ئەندازە دەروشته ئەوئ.
لەدیۋەكان ھەموو داۋەران ۋ گەۋھەرخوازمكانمان كرده فەمانىردارى ئەو.
دەستەيەكیان بەھىز لە ناو بەندەكاندا بەستراپوونەۋە(ص/۲۸—۲۵).
كەسانىتر نامازمیان بەھۆكارىتر بۇ لەناو چوونى پاشايەتییەكەى داۋە.

مردنی سلیمان

کاتیک خوا پاشایهتی بۆ سلیمان گهراندوده، کامهران و فهراهرانوا مایهوه و په‌ریه‌کان کاریان بۆ ده‌کرد و هه‌رجی ده‌ویست له‌نوێژگه و به‌یکه‌ر بۆیان دروست ده‌کرد و کاسه‌کان به‌ئه‌ندازه‌ی ئاوگره‌کان و دیگه به‌هه‌یزمه‌کان له‌سه‌ر جێ (سه‌با/٢٤/١٣). جگه له‌مه‌یش دروستیان ده‌کرد و نه‌و هه‌ر کام له‌دیوکه‌کانی بوویسته‌یه ئه‌شکه‌نجه‌ی ده‌کرد و پێویستی به‌هه‌رکامیان بووایه بانگی ده‌کرد. به‌م شیوه‌بوو تا رۆژگاری نه‌و کۆتایی پێهات. عاده‌تی به‌مه‌ گرتبوو که‌هه‌ر رۆژیک نوێژی ده‌خویند، داریکی ر‌واوی له‌به‌ر ده‌م خۆیدا ده‌بینی. ده‌یوت: ناوت چییه؟ ده‌یوت: نه‌مه و نه‌وه. سلیمان ده‌یوت: بۆج کاریک ده‌بیت؟ نه‌گه‌ر بۆ چاندن بوو، ده‌چیندرا و نه‌گه‌ر بۆ ده‌رمان، نوسراو ده‌هات. رۆژیک که‌نوێژی ده‌خویند، داریکی ر‌واوی له‌به‌رده‌م خۆیدا بینی. لێی پرسى: ناوی تۆ چییه؟ وتی: خه‌رنوب. سلیمان پرسى: بۆ جی ر‌واویت؟ دار وتی: بۆ وێرانی ئه‌م ما‌له‌ یانی بیت المقدس. سلیمان وتی: تا من زیندوو به‌م، خوا وێرانی ناکات. تۆ نه‌وه‌یت له‌روخساری تۆ له‌ناوچوونی من و وێرانی ئه‌م ما‌له‌ی نوسراوه! سلیمان نه‌و داره‌ی له‌شوینه‌که‌ی هه‌لکه‌ند و وتی: خوايه: خوايه نه‌ینی من له‌په‌ریه‌کان دابشاره تا خه‌لکان بزانی په‌ریه‌کان نه‌ینییه کۆتاییه‌کان نازانی.

سلیمان هه‌ندێ کات یه‌ک سا‌ن یا دو سا‌ن یا یه‌ک مانگ یا دو مانگ یا زیاتر یا که‌مه‌تر له‌وه له‌بیت المقدس به‌ته‌نیا دادنه‌یشت و خواردن و جل و به‌رگی له‌گه‌ل خۆی ده‌برد و خ‌واى ده‌په‌ره‌ستی. کاتیک واده‌ی مه‌رگی هاته‌ پێش، نه‌وانی له‌گه‌ل خۆیدا برده‌ نه‌وئ و رۆژیک که‌پا‌لی به‌دارده‌سته‌که‌ی خۆی دابوو و نوێژی ده‌خویند، کاتی کۆتایی هات و مرد. دیو و په‌ریه‌کان نه‌یانزانی. نه‌وان له‌به‌ندی فه‌رمانی نه‌ودا گرفتار بوون و له‌ترسی نه‌و ده‌ستیان له‌کار نه‌ده‌کشایه‌وه. د‌واى ماوه‌یه‌ک مۆریانه‌کان دارده‌سته‌که‌ی نه‌ویان خوارد، دارده‌سته‌که‌ شکا و سلیمان که‌وت. خه‌لک زانیان په‌ریه‌کان نه‌ینییه کۆتاییه‌کان نازانی و نه‌گه‌ر ده‌یانزانی، له‌و رهنجه‌ ریسواکه‌ر و نه‌نجامی نه‌و کاره‌ د‌زارانه‌ گرفتار نه‌ده‌مانه‌وه (سه‌با/٢٤/١٤).

کاتیک سلیمان که‌وت، مناله‌کانی ئیسرائیل ویستیان بزانی چ کاتیک مردوه‌وه. له‌به‌ر نه‌مه‌ مۆریانه‌یان له‌سه‌ر دارده‌سته‌که‌ دانا تا شه‌وه و رۆژیک لێی بخوات و به‌ه‌ویییه،

ئەو ئەندازەى لەسالىدا خواردېۋى، ژماردىان و ھەئىانسەنگاند. دېۋەكان بەمۇرىانەيان
 وت: ئەگەر خواردنت بوۋىت، باشتىنەكەيت بۇ دەھىتىن و ئەگەر پۇشاكت ويست
 خاۋىنترىنيان. بەلام نىمە بۇ تۆ ناو و گول دىمىرىن. دېۋەكانن بۇ مۇرىانەكان -
 لەھەر كۆيدا بن) شتىان بۇ دەھىن. نابىنى گول لەناو داردايىت؟ ئەمە ئەۋمىيە
 دېۋەكان بۇ مۇرىانەى دەھىتىن.

دەستەيەك دەئىن: پەرىيەكان و دېۋەكان لەدژۋارى ئەو رىنجەى دەيانىرد، گازندەيان
 لاي لىھاتو و شارمزاكانى خۇيان كرد. دەستەيەك دەئىن: ئىبلىس بەۋانى وت: مەگەر
 نەنەۋمىيە بارقورس دەرۋن و سوگە بار دەگەرئىنەۋە؟ وتىان: بەلى. ئىبلىس وتى:
 ئەمە بۇ ئىۋە نارامشىك بىت. با ئەم گىفتوگۆيەى ھەلگرت و بەگۆنى سلىمانى گەياند.
 سلىمان ھەرمانىدا كاتىك بارى قورس و كەرەستەى بىناسازى بۇ شوئىنى دوست كردن
 و ناۋەدان كرىنەۋە دەھىتىن، ئەو كەسانەى لەۋىن، لەكاتى گەپانەۋە، لەپىرژ و
 بلاۋەكانى شوئىنى دوست كردن و ناۋەدان كرىنەۋە، بارىان قورس بەكەن تا كارىان
 دژۋاتر بىت و خىراتر برۆنە پىش. ئەۋان بەو بارە قورسانە لاي ئەو كەس
 تىپەرىن كەگازندەيان لاي كرىدېۋ. ئەۋيان لەرۇژگارى رەشى خۇيان ناگادار كرىدەۋە.
 وتى: چاۋەروانى فراۋانى بەكەن كاتىك كارمەكان كۆتايى پىبىت ئالو گۆر دەبىت و ئەم
 رىنجە زۆر ناخايەنىت. رۇژگارى سلىمان دۋاى ئەۋە درىژەى نەكىشا و بەزۋوى مرد.
 ماۋەى تەمەنى ئەو پەنجا و سى سال و دەۋرانى پاشايەتتەيەكەى چل سال درىژەى
 كىشا.

پاشاکانی ئیران دوای که یغوباد

کاتیك که یغوباد مرد، کورەکهی که یکاوس کوری کینییه کوری که یغوباد گهشته پاشاهەتی گرتە دەست. دوای ئەوێ لەسەر تەختی پاشایەتی دانیشت، ولاتەکهی خۆی بههیزکرد و دەستەیهک لهگه‌وره‌کانی ولاتی درووسی خۆی گوشت. ئەو له‌بەلخ و دەورووبەری دەژیا و له‌وێ کورێکی بۆ هاته دنیا و ناوی نا سیاوه‌خشی و ئەوی نارده لای پالەوانی گه‌وره رۆسته‌م کورێ داستان کورێ نهریمان کورێ جوزه‌نەك کورێ گرشاسپ. رۆسته‌م سپاسلاری سیستان و دەورووبەری بوو. پاشا کورمکی خۆی به‌رۆسته‌م سپارد تا په‌رومرده‌ی بکات. رۆسته‌م زۆر باش په‌رومرده‌ی کرد و زانستی جۆراوجۆر و سوارکاری و هونه‌ری شه‌رکردن و زۆرانبازی و تیرهاویشتن و پیاوشتی و جوامی‌ری هێرکرد و فه‌ره‌نگ و هه‌ر شتیك پاشاکان پیاوستان پنی بیت. کاتیك گه‌وره بوو و گه‌شە‌ی کرد، برده‌ی لای باوکی که له‌بینینی روخساری ناوکی و ده‌رمکی په‌یکه‌ر و فه‌ره‌نگی ئەو شادمان بوو.

باوکی که یکاووس، کچی ئەفراسیاب شای تورکانی (توران) وه‌ک هاوسه‌ر بۆ هه‌لبێزاردبوو. دەستەیه‌ک ده‌لێن: ئەم ژنه کچی پاشای یه‌مه‌ن بوو. ژنی که یکاووس شه‌یدای سیاوه‌خشی بوو و ئەوی بۆ نزیک بوونه‌وه له‌خۆی بانگیشت کرد به‌لام سیاوه‌خشی رازی نه‌بوو. ئەو ژنه خرابه‌ی کورەکه‌ی لای باوکی هینایه‌ سه‌ر زمان تا دلی باوکی لێ پیس بکات. سیاوه‌خشی داوای له‌رۆسته‌می داستان کرد نیوه‌نجیگه‌ری بکات بۆ ئەوێ بینیریته شه‌ری ئەفراسیاب، و به‌مشێمه‌یه خۆی له‌م گێزاهه دوور بخاته‌وه.

سیاوه‌خشی ده‌یویست به‌م گاره له‌باوکی دوور بکه‌ویته‌وه تا له‌فیلی ژنی باوک به‌دوور بیت. رۆسته‌م نیوه‌نجیگه‌ری کرد و باوکی ئەوی ره‌وانه‌ کرد و له‌شکرێکی گه‌وره‌ی کرده‌ هاوری. سیاوه‌خشی به‌ره‌و سه‌رزه‌مینی تورکه‌کان به‌ریکه‌وت تا له‌گه‌ن ئەفراسیابدا شه‌ر بکات. کاتیك گه‌شته نه‌وی، ناشتی له‌نیوانیان سه‌قامگیر بوو. سیاوه‌خشی بۆ باوکی نامه‌ی نوسی و ناگاداری کرده‌وه که ئەفراسیاب خوازیاری ناشتییه. باوکی سیاوه‌خشی نامه‌ی بۆ نارد توندی به‌رامبه‌ر بنوینیت و هێرش بکاته

سەر گرنگى بەپەيمان نامەى ناشتى نەدات. سیاوخش پەيمان شکانىنى پەسەند نەکرد و خۆى لى دوور خستەوہ. فەرمانى باوکی جىبەجى نەکرد و زانى ئەمە ھەموو فیتنەى زنى باوکیەتى کەدمیەوئیت کردەوہى ئەو لای باوکی قىزەون بکات. لەبەر ئەمە نامەى بۆ ئەفراسیاب نوسی و داواى ئەمانى لى کرد تا بروتە لای. ئەفراسیاب وەلامى داہوہ. نىردراوئیک کە لەنێوان ئەم دووانەدا ھاتوچۆى دەکرد قىران و یسەان(پىرانى وەیسە) بوو. سیاوخش روشتە سەرزەمىنى تورکان و ئەفراسیاب رىزى لىگرت و مائىتى پىبەخشی و مانگانەى بۆ دیارى کرد و کچەکەى خۆى وەسفاھەرىد (فەرەنگىس) داىکی کەپخوسەرەوى کردە ھاسەرى. ئەفراسیاب لەفەرەنگ و نازابەتى و جوامىرى سیاوخش شتى زۆرى بىنى کەلەو بۆ پاشابەتى خۆى ترسا. دوژمنى نىوان ئەفراسیاب و سیاوخش بەبووختان و قسە پشت سەر کردنى دو کورەکەى ئەفراسیاب و براکەى کىدەر(کە رۇدىان بە سیاوخش دەبرد) زیادى کرد. ئەفراسیاب فەرمانى پىدان سیاوخش بکوژن و خوئىنى برىژن و لەت لەتى بکەن. ژنەکەى، کچى ئەفراسیاب، بەکەپخوسەرەو دووگىان بوو. تورکان کەوتنە رىگا چارە تا منالەکەى لەناو ببات بەلام لەناو نەچوو. قىران (پىران) کەئەمانى سیاوخش لەدەستى ئەودا بوو، کوژرانى بەکارىکی قىزەون لەقەلەمدا و لەبارەى ئەنجامى ئەم کارە و تۆلە سەندنەوہى نىرانىبەکان ناگادارى کردنەوہ کەرۆستەم (گەرەوى پالەوانەکانى نىران) و کەپکاووسى باوکی لەمە بىدەنگ نابن و نارام ناگرن. ئەو ھاسەرەکەى سیاوخشى بردە لای خۆى تا منالەکەى ببىت و منالەکە بکوژىت. کاتىک کورەکە لەداىک بوو پىرانى خوئىوئىست و لەکوشتنى چاوپۆشى کرد. ئەم بابەتەى بەنھىنى ھىشتەوہ تا کورەکە گەرە و گەشەى کرد. کەپکاووس کەسانى بۆ سەرزەمىنى تورکان نارد تا لەکارى کەپخوسەرەو ناگادار ببنەوہ و ئەویان بەنھىنى بۆ نىران برد.

کاتىک داستانى کوژرانى سیاوخش بەنىران گەشت، شادوس کورى جودەرز(گودەرز) لەخەمدا جلى رەشى پۆشى و یەکەم کەس بوو رەشى پۆشى. ھاتە لای کەپکاوس و پاشا لى پەرسى: ئەم جەلە رەشە چىبە لەبەرت کردوہ؟ شادوس وتى: ئەمرۆ رۆزى تارىکی و رەشاپیە.

نه‌وسا کاتیک کهیکاووس له‌کوژرانی کورمکه‌ی ناگادار بویه‌وه، پانه‌وان رۆسته‌م و توس سپاسلاری ئیسفه‌هانی به‌سوپایه‌گی گه‌وره ره‌وانه‌ی شهر ی نه‌فراسیاب کرد. نه‌و دووانه رۆشته‌ن سه‌رزهمینه‌ی تورگان و گوشتاری زۆریان کرد و زۆریان به‌دیلی گرت. له‌نیوان نه‌وان و نه‌فراسیاب شهر ی زۆر رویدا که دو کورمکه‌ی و براهه‌ی که‌بۆ گوشتی سیاوه‌خش هانیاندا‌بوو، له‌و شهرانه‌دا کوژران.

نی‌رانییه‌کان گومان ده‌کهن دیوه‌کان دسته‌مۆی کهیکاوس بوون و نه‌وان شاریکیان بۆ دروست کرد که‌دریژییه‌که‌ی - به‌گومانی نه‌وان- سیسه‌د فه‌رسه‌نگ بوو. نه‌وان به‌ده‌زوی نه‌و شارهدا دیوارتکیان له‌مس و دیوارتکیان له‌مسی زه‌رد و دیوارتکیان له‌سیم دروست کرد. دیوه‌کان له‌نیوان ناسمان و زه‌مین به‌ریگیان ده‌برد. کهیکاوس نه‌ده‌یخوارد، نه‌ده‌یخواردمه‌وه و نه‌میزی ده‌کرد و نه‌پیسایی. دواتر خواومند فه‌رمانی به‌که‌سانیکدا نه‌و شاره‌ ویران بکه‌ن و دیوه‌کان نه‌یان‌توانی بیپاریزن. کهیکاوس ده‌سته‌یه‌ک له‌گه‌وره‌دکانی نه‌وانی گوشت.

ده‌سته‌یه‌ک له‌زاناکانی ناگادار له‌میژووی پێشینه‌ن ده‌ئین: به‌فه‌رمانی سلیمان کوری داوود بوو دیوه‌کان دسته‌مۆی کهیکاوس بوون و نه‌و پاشایه‌کی به‌خته‌وه‌ر بوو که له‌گه‌ل هیچ پاشایه‌ک نه‌ده‌جه‌نگا مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی سه‌رکه‌وتنی به‌ده‌ست ده‌هیتا. به‌رده‌وام به‌م شێوه‌ بوو تا بیری له‌وه‌ کردمه‌وه بۆ ناسمان به‌ریت. له‌سه‌ر نه‌م به‌نه‌مایه‌ له‌خوراسان تا بابل رۆشت. خوا هیزی پێبه‌خشی. خۆی و هاوه‌له‌گانی به‌یارمه‌تی زۆر به‌رز بوونه‌وه و گه‌شته‌ن هه‌وره‌کان. دواتر خوا هیزه‌ی لێسه‌ندنه‌وه و هه‌موویان که‌وتن و مردن و کهیکاوس گیانی به‌ده‌ر برد. له‌م رۆژهدا نه‌و بۆ یه‌که‌مجار خۆی پیس کرد.

هه‌مووی نه‌مانه‌ له‌درۆکانی نی‌رانییه‌کانه‌.

دوا‌ی نه‌م روداوانه‌ پاشایه‌تی کهیکاوس روی له‌ناوچوون کرد و شو‌رشیه‌کان فراوان و له‌ هه‌رلاوه‌ شهریان له‌گه‌لدا ده‌کرد. هه‌ندی‌کات نه‌و سه‌رده‌مکه‌وت و هه‌ندی‌کات دوزمه‌نگانی. دواتر رۆشته‌ شهر ی سه‌رزهمینه‌گانی یه‌مه‌ن و پاشاکه‌ی له‌و سه‌رده‌مه‌دا زوال‌زعار کوری نه‌بره‌هه‌ زوالنار کوری رایش بوو. کاتیک که‌یکاوس گه‌شته‌ یه‌مه‌ن،

زوالازعار گیرۆده‌ی نیفلیجی بیوو، به‌رهو لای هات. نهو بۆ شهر نهدمرۆشت به‌لام چوونکه کهیکاوس هاتبوو ناو خاکه‌که‌ی، خۆی له‌گه‌ن سوپاکه‌ی هاته‌دمر و شهری کرد و به‌سر کهیکاوسدا زال بوو و نه‌وی دیل کرد و شمشی‌ری خسته ناو سوپاکه‌ی و خوینی زۆری رشت. کهیکاوسی له‌چالیکدا زیندانی کرد و سه‌ره‌که‌ی به‌مقامی به‌ست. رۆسته‌م له‌سیستانه‌وه به‌رهو به‌مه‌ن ب‌د‌ر‌ز‌که‌رت و کهیکاوسی رزگار کرد و له‌گه‌ن خۆیدا هه‌لیگرت.

زوالازعار ویستی رینگه‌ی لیگرت. له‌به‌ر نه‌مه سوپای به‌مه‌به‌ستی شهر کۆگرده‌وه و دواتر له‌شکه‌ست ترسا و هه‌ر دولا له‌سه‌ر نه‌مه ریکه‌وتن رۆسته‌م کهیکاوس له‌گه‌ن خۆی ببات و بگه‌ریته‌وه بۆ ئێران. نهو کهیکاوسی هه‌لگرت و گه‌رایه‌وه بۆ ئێران. کهیکاوس له‌پاداشتییدا سیستان و زابولستان له‌پاریزگا‌کانی فارسی، به‌و به‌خشی و ناوی کۆیلایه‌تی له‌سه‌ر هه‌لگرت. دواتر کهیکاوس مرد. ماوه‌ی پاشایه‌تی نهو سه‌د و په‌نجا سال درێژه‌ی کیشا.

پاشایه‌تی که‌یخوسه‌رو کوری سیاوه‌خش کوری که‌یکاوس

کاتی‌ک که‌یکاوس مرد، کورپه‌که‌ی که‌یخوسه‌رو کوری سیاوه‌خش کوری که‌یکاووس که‌دایکی وه‌سفا‌ه‌رید (فه‌رمنگیس) کچی نه‌فرسیاب پاشای تورکان بوو، هاته‌ سه‌ر ته‌ختی پاشایه‌تی ئێران زه‌مین. کاتی‌ک فه‌رمانه‌وایی گرت‌ه‌ ده‌ست، نامه‌ی بۆ هه‌موو سوپاسالاران نوسی سوپاکه‌ی خۆیان بینه‌ دهرگای بارگای نه‌و. کاتی‌ک کۆبوونه‌وه، که‌ره‌سته و ساز و به‌رگی به‌سه‌ر سی هه‌زار که‌سدا به‌خشی و به‌که‌ره‌سته‌کانی شهر ته‌یاری کردن و بۆ ولاتی تورکانی ناردن و فه‌رمانده‌یی نه‌وانی به‌توس سپارد. فه‌رمانی پێدا له‌سه‌ر زه‌مینی تورکان له‌هیچ دئ و شاری‌ک تیپه‌ر نه‌بی‌ت مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی هه‌موویان له‌تیغی شمشی‌ر بو‌گ‌زه‌ری‌نی‌ت جگه‌ له‌یه‌ک‌یک له‌شارمکانی که‌یه‌ک‌یک له‌براکانی به‌ناوی فیروزد (فه‌رورد) کوری سیاوه‌خش تیایدا نیشه‌تی جی بوو و باوکی له‌یه‌ک‌یک له‌شارمکانی تورکان دایکی به‌هاوسه‌ری هه‌لب‌زاردبوو. توس به‌و سوپایه له‌سنوری توران تیپه‌ری کرد و له‌نیوان نه‌و و فه‌رزد شه‌ریکی قورس رویدا و فه‌رزد

لەو شەرھدا كوژرا. كاتىك كەيخوسرەو لەنەنجامى ئەم جەنگە ناگادار بوويەو نامەى بۇ مامى خۇى نوسى و فەرمانى پىدا توس بگرىت و بەندى بكات و بەهەمان شىوہ بۇ دەربارى بنىرىت و فەرماندەمىى سوپا بگرىتە دەست. ئەو ئەم كارەى كرد و لەگەن سوپاكەى بۇ شەرى ئەفراسياب بەرىكەوت. ئەفراسيابىش لەشكرىكى زۆرى كۆكردەوہ و بەرەو گۆرەپانى شەر پەوانەى كرد. شەرىكى قورس رويدا و كەسانىكى زۆر كوژران و ئىرانىيەكان رويان كرده بەرزايىيەكانى كوستان و بۇ لای كەيخوسرەو گەپانەوہ. ئەو مامى خۇى سەرگۆنە و لۆمە كرد و بۇ شەرى توركان قولى ھەلگەرد. فەرمانىدا ھەموو سوپايىيەكان كۆبكەنەوہ و كەس دانەنىشىت. كاتىك ھەموويان كۆبوونەوہ، ئەوانى ناگادار كردهوہ دەمىەوئىت لەچوار لاوہ ھىرش بكاتە سەرزەمىنى توركان. گودمرزى لەگەن گەورەترىن سوپا نارد و فەرمانى پىدا لەسنوورى بەلخەوہ ھىرش بكاتە سەر توران زەمىن. ئالای كاويانى بەكەيخوسرەو دا كەرىزدارترىن ئالای ئىرانە. ئىرانىيەكان ئەم ئالايەيان جگە بەدەستى دەستەبەك لەشازادەكان- ئەويش بۇ كارى زۆر گەورە- نەدەدا. سوپايەكىترى لەپانتايىيەكانى چىنەوہ نارد و سوپايەكىترى لەسنوورى خەزدر و جوارەم سوپاى لەنىوان سنوورى ئەم دووانەوہ پەوانە كرد. سوپايەكان لەھەر لايكەوہ ھىرشىان كرده سەر توران زەمىن و وئىرانىان كرد. بەتايبەت گودمرز كەزۆرى كوشت و زۆرى بەدىل گرت. كەيخوسرەو خۇى بەدواى گودەرزدا بەرىكەوت و پىى گەشت و بىنى ژمارىيەكى زۆرى لەپاوەكانى ئەفراسياب كوشتووە و لەكوشتنى ئەوان لەنەندازە تىپەرى كردووە. بىنى پىنەسەد وشەست و چەند ھەزار كەسى كوشتووە، سى ھەزارى بەدىلى گرتووە ودارايى و زىر و گەوھەر و ھەموو جۆرە ساز و بەرگىكى ژيان، زياد لەرادە و ژمارە تالانى كردووە. گودمرز كوژراوہكانى سوپاى ئەفراسياب و تەرخانانى نىشانى كەيخوسرەو دا و بەمەيش لەبەر چاوى پاشا زۆر گەورەبوو. پاشا سپاسى كرد و ئىسففەھان و جرجانى پىبەخشى. نامەكان لەلەشكرەكەيەوہ لەھەموو شوئىنەكان دەگەشت و ناگادارىان دەكردهوہ تا قولايى ولاتى توركەكان رۆشتوونە پىش، و لەكوشتار و وئىرانى و تالانىيەكان ناگادارىان كردهوہ. نووسىبوويان: لەشكرەكانى ئەفراسيابيان يەك لەدواى يەك تىكشكاندووە. وەلامى دانەوہ: لەسەر شەر بەردەام بن و دواتر لەشويتىك كەنامازەى

پيدا، په‌يوه‌ستى بن.

كاتيك نه‌فراسياب ناگادار بوويه‌وه زور له‌كسان و تهرخانان و سوپاگه‌ى كوزاروه، نه‌م كاره‌ى زور لا گران و په‌ريشان بوو. له‌كورمكاني جگه له‌شیده كس نه‌مابوويه‌وه. نه‌وى به‌سوپايه‌كه‌وه ردوانه‌ى شه‌رى كه‌يخوسره‌و كرد. شیده بؤ شه‌ر به‌ريكه‌وت و له‌نيوان دوو سوپاكه‌ شه‌ريكى قورس رويدا و جوار روژى خاياند. توركه‌كان شكستيان خوارد و نيترانيه‌كان دويان كه‌وتن و زوريان گوشت و زوريان به‌ديلى گرت. نه‌فراسياب له‌م كاره ناگادار بوويه‌وه و هم‌والى كوزراني كورمه‌كى بيست. به‌و سوپايه‌ى له‌گه‌لیدا بوو، به‌ريكه‌وت و له‌گه‌ل كه‌يخوسره‌و به‌ميه‌ك گه‌شتن و شه‌ريكى قورس رويدا كه‌ هاوشيوه‌ى نه‌بيستراوه و نه‌بينراوه. شه‌ر دژوار و نه‌فراسياب شكستى خوارد. كوژراوى توركه‌كان زيادى كرد به‌شيوه‌يه‌ك سده‌هزار كس له‌وان له‌خوينى خويان دعتلان. كه‌يخوسره‌و بؤ گرتنى نه‌فراسياب هم‌ولى دهدا و نه‌و شار به‌شار رايده‌كرد تا گه‌شته نازمربايجان و له‌وى خوئى شاردوه. دؤزيانه‌وه و هي‌نايانه لاي كه‌يخوسره‌و. كاتيك گه‌شته لاي كه‌يخوسره‌و، له‌بيانونى كوشتنى ناجواميرانه‌ى باوكى پرسى، به‌لام نه‌فراسياب باساوى نه‌هي‌نايه‌وه و داواى لي‌بووردنى نه‌كرد. كه‌يخوسره‌و فرمانى كوشتنى دهر‌كرد. به‌وشيوه‌ى سياه‌وخش سه‌رى برابوو، سه‌ريانچرى. كه‌يخوسره‌و سه‌ر‌كه‌وتوو و شادمان له‌نازمربايجان گه‌رايه‌وه.

كاتيك نه‌فراسياب كوزرد توركه‌كان دواى نه‌و براكه‌ى كى سواسفيان به‌پاشايه‌تى هه‌لبژارد و كاتيك نه‌و مرد كوره‌كه‌ى گرزاسف هاته سه‌رته‌خت. پياويكى سه‌مه‌كار و گه‌ردنكيش بوو.

كاتيك كه‌يخوسره‌و توله‌ى باوكى سه‌نده‌وه و له‌سه‌ر ته‌ختى پاشايه‌تى دانيشت، دلى له‌دنيا هه‌ل‌كەند و پاشايه‌تى به‌جيه‌يشت و روپ‌كرده خو‌پاري‌زى. كه‌سان و هاوري‌كاني زور هه‌ولي‌اندا، جاري‌كيتر بي‌گه‌ريننه‌وه بؤ سه‌ر ته‌ختى پاشايه‌تى به‌لام رازى نه‌بوو. پي‌يان وت: كه‌سيك دواى خو‌ت ب‌كه‌ره پاشا. نه‌و له‌راسي كرده جينگري خوئى. دواى نه‌وه كه‌يخوسره‌و لي‌يان جيا‌بوويه‌وه و خوئى داشارد و كه‌س نه‌يزانى چى به‌سه‌ره‌ات و كه‌ى مرد، به‌سته‌يه‌ك نه‌م داستانه‌يان به‌شيوه‌يه‌كيتر گي‌راوه‌ته‌وه.

روژگارى پاشايه‌تى نه‌و شه‌ست سال بوو و دواى نه‌و له‌راسب پاشايه‌تى گرت‌ده‌ست.

چاره‌نوسی مناله‌کانی ئیسرائیل دوای سلیمان

ده‌ئین: دوای سلیمان کورمه‌گی ره‌جبعه‌م (ره‌جبعام) کوری سلیمان بوو به‌پاشای مناله‌کانی ئیسرائیل. ماوه‌ی پاشایه‌تی نه‌و حه‌مفه‌ه سال بوو. دوای نه‌و پاشایه‌تی و فه‌رمانه‌واویی له‌ناو مناله‌کانی ئیسرائیل بلا‌و‌بو‌ویه‌وه‌ه چوونکه له‌م کاته‌دا سه‌دا کوری ره‌جبعه‌م له‌تیره‌ی بنیامین و یه‌هودا بوو به‌پاشا و هۆزه‌کانیتر یور به‌عم کوری بایعا کۆیله‌ی سلیمانیا‌ن کرده‌ پاشای خۆیا‌ن. نه‌م گاره به‌هۆی نه‌و قوربا‌نییه‌وه‌ه بوو جه‌را‌ده‌ هاوسه‌ری سلیمان – به‌گومانی نه‌وان – له‌ماله‌که‌یدا پێشکه‌شی بتی کردبوو. له‌به‌ر نه‌مه، خوا ناگاداری کرده‌وه که‌پاشایه‌تی له‌ده‌سته‌یه‌ک له‌مناله‌کانی ده‌مگرتیه‌وه‌ه. سه‌دا کوری ره‌جبعه‌م سی سال فه‌رمانه‌واویه‌تی کرد. دواتر نه‌سا کوری سه‌دا فه‌رمانی به‌سه‌ر نه‌و دوو هۆزه‌دا کرد که‌باوکی فه‌رمانه‌واویی به‌سه‌ردا ده‌کردن. نه‌و چل و یه‌ک سال پاشایه‌تی کرد. بیاوێکی چاکه‌کار و شهل بوو.

شەرى ئەسا كۆرى سەدا لەگەل رزح فەرمانرەواى هیند

دەلئین: ئەسا كۆرى سەدا پیاویكى چاكەكاربوو. باوكى بتى دەپەرەسى و خەلكى بۆ بت پەرەستى ھان دەدا. كاتىك كورەكەى ئەسا بوو بەپاشا، فەرمانى بەجارچىبەك جار بەدات: كوفەر و لایەنگرانى لەناوچوون و ئیمان و باوودداران زیندوو مانەوہ. ھىچ كافرىك لەنئوان مەنألەكانى ئیسرائیل سەر ھەئناگرئیت مەگەر ئەوہى بىكوژین. ئەگەر توفان سەراسەرى دنیایى گرتەوہ و خەلكەكەى بەناو خنكان، ئەگەر زەموى دىھاتەكانى ھوتتدا و ئەگەر بەرد و ناگر لەناسمانەوہ بارین، ھەموویان تەنیا نیشانەى پشت گوئى خستنى فەرمانى خواوند و رووكردە نافرمانى بوو. ئەو لەم كارمدا سەختگىرى دەكرد.

لەم كاتەدا دەستەبەك لەبەپەرەستەكان و گوناھكاران ھاتنە لای دایكى پاشا. ئەم ژنە بتى دەپەرەستى. ئەوان شكایەتیان بردە لای ئەو و گازندەیان كرد. دایك ھاتە لای كورەكەى خۆى و سەرکۆنە كرد و داواى لىكرد دەست لەو كارانە ھەلگرئیت. ئەو گووى لەقسەى دایكى نەگرت، بەلكو لەبەپەرەستى ناگادارى كردەوہ و بىزارى خۆى لىدەبرى. لەمكاتەدا خەلكان لىئى بىھىوایوون و كەسانىك كە لەو دەترسان، لىئى جىابوونەوہ و رووان كرده ھىندستان.

لەھىند پاشایەك پاشایەتى دەكرد رزح (روح) یان پىدەوت. پیاویكى ستمكار و زالم و فەرمانرەوا و زۆرىنەى ئەو پانتایبە فەرمانیان لەو دەبرد. خەلكى بۆ پەرەستى خۆى ھان دەدا. ئەو دەستە لەمەنألەكانى ئیسرائیل كە رۆشتنە لای ئەو، لەپاشاكەى خۆیان سكالاً و وەسفى سەرزەمىنەكەى خۆیان بۆ كرد كەزۆر فراوانە و خەلكى زۆر و لەشكرى كەمى ھەبە و فەرمانرەواكەى سست و ناتەوانە، بۆ گرتنى شام تەماحیان خستە بەردەم.

ئەو سىخوورەكانى رەوانە كرد تا رابۆرتەكانى ئەو سەرزەمىنەى بۆ بىنن. كاتىك لەھەوالەكان دنىابوو، سوپای كۆكردەوہ و لەرىگای دەریاوە بەرىكەوت. مەنألەكانى ئیسرائیل بىیان وت: ئەسا ھاورىيەكى ھەبە ھاوكارى دەكات. رزح وتى: ئەسا و ھاورىكەى لەكوئى توانای بەرگە گرتنى سوپا و لەشكرەكەى ئىمەیان ھەبە!.

نەم ھەۋالە بەنەسا گەشت. ئەۋ رويكرده دەرگای خۋای گەورە و پاراپهۋە و سستی و لاۋازی خۆی لەبەراییەر ھیندیەکان ناشکرا کرد و داۋای ھاوکاری کرد. خوا ۋەلامی داۋاکارییەگەى دایهۋە و لەخەودا بەم شیۋدی پېفەرموو: ھیز و تواناییەکی ئەتۆ لەھیزی خۆم لەبەراییەر سوپاکەى زرح لەخۆم نیشان دەدەم گەزانی ئەۋان لەتۆ دوور بکەمەۋە و سامانەکانی ئەۋان ۋەك تالانی بە تۆ دەبەخشم تا دوژمنەکانیشت بزائن ھاوریکیە تۆ سەرکوت ناکریت و سوپاکدی ھیچ کات گیرۆدەى شکەست نابن.

زرح بەریکەوت و لەددریا لەنگەری گرت ۋەبەردو بیت المقدس رۆشت. کاتیک گەشت، سوپاکەى لەھەر لایکەۋەنارد. ئەۋ سەرزمینە بەتەۋاۋى کەوتە ژێر قاچی سوپاکەى و دلی منالەکانی ئیسرائیلیەکان لیوانلیو بوو لەترس. ئەسا سیخورمەکانی نارد. گەرپانەۋە و ھەۋالیان بۆ ھینا کەلەشکرییەکانی زمرح ئەۋەندە فراوانن تا ئیستا کەس ھاوشیۋەى نەبىستوو. منالەکانی ئیسرائیل ئەم ھەۋالانەیان بیست و دەستیان بە شین و رۆرۆ کرد و گریان و مائاۋاییان لەیەك کرد. ویستیان برونە لای زمرح و خۆیان تەسلیم بکەن و گویریاییەلى فەرمانەکانی بن. پاشا بەۋانى وت: خوا موزدەى سەرکەوتنى بەمن داۋە و موزدەى ئەۋ ھیچ کات ناراست نییە. بگەرنەۋە و لەدرگای خوا بیارینەۋە. ھەموویان گەرپانەۋە ۋەخوا پارانەۋە. گومانیان برد خوا بەمشیۋە ۋحى بەۋ پاشایە کردوو: ئەى ئەسا ھاوری ھیچ کات ھاوریکیە خۆى بە تەنیا جیناھیلیت و من زىانی دوژمنەکانت لەتۆ دوور دەکەمەۋە چوونکە ھەر کەس کارەکانی خۆى بەمن بسپیریت سوک و ریسوا نابیت و کەسێك ھیز لەمن ۋەریگریت، سست نابیت. تۆ لەکاتی فراوانیدا لەبیری مندا بوویت و ئیستا لەتەنگانەدا جیت ناهیلیم. ھەنووکە فریشتە ئەشکەنجەگەرەکانی خۆم دەنیرم تا دوژمنەکانم لەناو ببەن. پاشا لەم ۋەحییە شادمان و منالەکانی ئیسرائیلی ناگادار کردەۋە. باۋەرداران شادمان بوون و دوو روودەکان بەدرۆزنیان زانی.

خوا فەرمووی بەسوپاکەى خۆى برواتە شەرى زمرح و سوپاکەى. ئەۋ بەژمارەییەکی کەمەۋە رۆشتەدەر و ئەۋان رۆشتنە سەر بەرزاییەکان و لەشکرە فراوانەکەى زمرح یان بینى. کاتیک زمرح ئەۋانى بینى، بەھیچ و گەمى زانین و وتی: ئەم ۋلاتەکەم ھاتمەددر و سوپاکەم کۆکردەۋە و داراییەکانم ھەزینە کرد تا چاۋم بەژمارە کەمە

بىكەۋىت! ئەۋ، ئەۋ دەستە لەمناھەكانى ئىسرائىل كە رۇشتىبونە لاي، لەگەل ئەۋ سىخۇرپانەى نارىدبوۋنى تا ئاگادارى بارودۇخى بىكەنەۋە، بانگ كىرد و وتى: درۇتان كىرد و بەمىنتان وت ژمارەى منالەكانى ئىسرائىل زۆرە. دواتر فەرمانىدا ئەۋان بىكۆزىن. بۇ ئەسا پەيامى نارد: ھاۋرىكەى تۆ لەكۆيىدە تا ھاۋكارىت بىكات ولەزىانى من دوورت بىكاتەۋە؟ ئەسا ۋەلامى دايەۋە: ئەى بەدبەخت، تۆ نازانىت جى دەئىت. ئايا دەتەۋىت بەھىزى خۆت بەسەر خوادا سەرگەۋىت يا بەژمارەى كەمى سوپاكەت لەبەرەبەر سوپاى بى ئەژمارى فرىشتەكان سەرگەۋىتن بەدەست بىئىت؟ ئەۋ لىرە لەگەل مەنە. كەسك خۋاى لەگەلدا بىت شىكەست ناخوات و تۆ بەزوۋى دەبىنى چىت بەسەر دىت.

زەرح لەۋتەكەى توۋرە بوۋ، سوپاكەى خۆى نامادە كىرد و روىكرە شەرى ئەسا. فەرمانى بەتەرھاۋىژمەكاندا لەشكرەكەى ئەسا تىرپاران بىكەن. خۋا فرىشتەكانى بۇ ھاۋكارى منالەكانى ئىسرائىل نارد كەمەك يەك تىرەكانىان ھەلگرت و بۇ ھىندىەكانىان ھاۋىشت. ھەر تىرىك بىاۋىكى كۈشت و تىرھاۋىژمەكان ھەموۋىان كەۋىتنە سەر خاك. منالەكانى ئىسرائىل ھاۋارى شادىيان بەرز كىردەۋە و سىپاسى خۋاىان كىرد. دواتر فرىشتەكان لەبەرەبەر ھىندىەكان دەرگەۋىتن و كاتىك زەرح ئەۋانى بىنى، خۋا ترسى خىستە دلەۋە. ئەۋ سەرلىشىۋاۋ فەرمانى ھىرش كىردى بەسوپاكەيدا. ئەۋان ھىرشىان بىرد بەلام فرىشتەكان يەك يەك ئەۋانىان گرت و كۈشتىانن و جگە لەزەرح و ژنەكان و كەنىزمەكانى كەس نەمايەۋە. كاتىك ئەمەى بىنى مەبەستى ھەلاتنى كىرد و وتى: ھاۋرىكەى ئەسا نىمەى لەناۋ بىرد.

كاتىك ئەسا بىنى پادەكات، وتى: خۋايە، ئەگەر تۆ لەناۋى نەبەت، جىگرەكەى بۇ شەرى نىمە دەنىرىت. زەرح و ھاۋرىكانى گەشتە دەريا و سۋار كەشتى بوۋن. كاتىك كەشتى بەرىكەۋىت، خۋا بايەكى ھەلگىرد و ھەموۋىانى لەناۋ بىرد.

دۋاى ئەسا كۆرەكەى سافات بۇ بىست و پىنج سال پاشايەتى كىرد و دواتر لەناۋچۈۋ. دۋاى ئەۋ ەزلىيا كچى ەمەردەم بىراى ئەخزىيا بەپاشايى گەشت. ئەۋ ھەموۋ شازادەكانى منالەكانى ئىسرائىلى كۈشت جگە يۋاش كۆرى ئەخزىيا كۆرى كۆرەكەى

خۆی چوونکه نه‌مه‌یان لى شاردموه. دواتر یوشا و هاوریکانی نه‌ویان گوشت. نه‌و
حه‌وت سالن پاشایه‌تی کرد. دواى نه‌و یوشا بو ماوه‌ی چل سالن له‌سه‌ر ته‌ختی
پاشایه‌تی دانیشته و له‌کۆتاییدا به‌ده‌سته هاوریکانی کوژرا. نه‌و بوو دایه‌گه‌ورنی خۆی
کوشته‌بوو. دواى نه‌و عوزیا کوپى نه‌مسیا کوپى یوشا بوو به‌پاشا و نه‌مه نه‌و که‌سه‌یه
غوزیای پیددەلین. نه‌و تا کاتی مردنی پاشایه‌تی کرد و روژگاری پاشایه‌تی نه‌و په‌نجاو
و دوو سالی خایاند. دواى نه‌و یوسام کوپى عوزیا تاسه‌رده‌می مه‌رگ بو ماوه‌ی شانزه
سالن فه‌رمانه‌روایه‌تی کرد. نه‌وسا حزه‌یا کوپى نه‌حاز تا مردن پاشایه‌تی کرد. ده‌لین:
نه‌و هاو روژگاری شوعیا بوو که له‌کۆتایی ژیاى خۆی ناگاداریان کردموه و له‌خوا
پاراپه‌وه و خوا ته‌مه‌نی درێژ کرد و شوعیا فه‌رمانی پیدرا ناگاداری بکاته‌وه.
ده‌سته‌یه‌کیتر ده‌لین: هاو روژگاری شوعیا له‌م داستانه‌دا، به‌سه‌هیا ناو‌ده‌یرا. دواتر
نامازه‌ی پیددەدین.

داستانى شوعىيائى پىنغەمبەر (د.خ) و پاشاكانى رۇزگارى نەو لەمنالەكانى ئيسرائىل و رەۋانە كىردنى سەنحارىب بۇ لاي ئيسرائىليەكان

دەلئىن: خۋاي گەورە، بابەتتىكى بۇ موسا رەۋانە كىرد و لەقورئاندا نامازەى پىدراۋە. خوا فەرمۇۋى: لەنامەكەى خۇم پەيامەكەم بەمنالەكانى ئيسرائىل دا كە بى گومان دووجار لەسەر زەۋى خراپەكارى دەكەن و دواتر رزگارگان دەبىت، رزگاربوونىكى تايبەت. كاتىك كاتى يەكەم ھات لەو دوۋانە، بۇ ئىۋە بەندەكان لەخۇمان دەنئىرىن بەھىز كە لەناۋ مالەكاندا دەگەرئىن و بەدواتانا دىن و نەمە خۇى موزدەبەكە. ئەۋسا شوپن بەزىلنى ئىۋە دەسپىرىن و ئىۋە منال و سامانى فراۋانتان پىدەبەخشىن و سوپاكەيتان لەۋەى زىاتر بوو زىاتر دەكەين. نەگەر چاكە بىكەن، لەسۇدى خۇتان دىكەن و نەگەر خراپە بىكەن لەزىانى خۇتان. كاتىك كاتى سزادانى خراپەكارى يەكەم ھات، لەروخسارى ئىۋە خەم دروست دەكەن و دەروئە مزگەوت تا ئەۋ شوپنەى دەتۋانن وئىرانى دەكەن. خوا ددەۋىت بەئىۋەى بىخىشەت و نەگەر بگەرئىنەۋە، دەگەرئىنەۋە. و دۆزەخمان بۇ ناسپاسان كىردە زىندانىكى جاۋىدان (منالەكانى ئيسرائىل ۷/۴-۷).

دەلئىن: گوناح و روداۋە ناخۇشەكان لەمنالەكانى ئيسرائىل روى لەزىاد بوون كىرد و خوا لەۋ خۇشەۋىستەبى بەرابەر بەۋانى بوو. خۇش دەبوو، يەكەم سزا خوا بەسەرياندا داىباراند، لەرۇزگارى پاشايەك لەۋان بە ناۋى سلقىە بوو. كاتىك يەكەك لەۋان بەپاشايەتى دەگەشت، خوا پىنغەمبەرىكى بۇ دەنارد كەرئىۋى دەكرد و ئەۋەى دەمىۋەست ۋەحى پىدەكرد. ئەۋان ئايىنئىكىان جگە لەتەمورات نەبوو. كاتىك سلقىە بوو بەپاشا، خۋاي گەورە شوعىيائى بۇ نارد. ئەۋ كەسە بوو مژدەى ھاتنى عىسى و محمدى ھىنا. كاتىك ۋىستى پاشايەتتەبەكەى كۇتايى بىت، روداۋە ناخۇشەكان لەناۋ منالەكانى ئيسرائىل زىادى كىرد و خوا سەنحارىب پاشاى بابلى بەسوپايەكى زۇر ناردە

سەر منالەکانی ئیسرائیل کە زەوی و ناسمانیان پرده‌کرد. ئەهوات و لەبیت المقدس خێوتی هەلدا و گەمارۆی خستە سەر. پاشای منالەکانی ئیسرائیل نەخۆش و برینیک له قاجیدا دروست ببوو. شوعیای پێغمەبەر(د.خ) هات و پێی وت: وهسیهتی خۆت بکه چونکه به‌زوویی دهمریت. پاشا ددستی به‌پارانه‌وه و په‌رستین کرد. خوا داواکارییه‌که‌ی و دلام دایه‌وه و وه‌حی به‌شوعیا کرد که‌ته‌مه‌نی پاشمان پانزه‌ سال درێژ کرده‌وه و نه‌ومان له‌ددستی دوژمنه‌که‌ی سه‌نحاریب رزگار کرد. کاتیک شوعیا په‌یامی دانا، نازاری پاشا کوتایی پنهات و باش بوویه‌وه.

خوا فریشته‌یه‌کی ناردە سەر سوپاکه‌ی سه‌نحاریب. به‌سەر نه‌واندا قیزاندی و له‌زیانه‌که‌ی هه‌موویان مردن جگه‌ له‌شه‌ش که‌س که‌یه‌کیان سه‌نحاریب خۆی بوو و نه‌وانیتر له‌راویژکارمکانی بوون. ده‌سته‌یه‌ک ده‌لێن: یه‌کیک له‌وان بخت النسر بوو. سدقیه‌ له‌گه‌ل منالەکانی ئیسرائیل رۆشتنه‌ ئوردوگاکه‌ی نه‌وان و هه‌موو سامان و داراییه‌که‌ی نه‌وانیان تالان کرد و بۆ دوژینه‌وه‌ی سه‌نحاریب به‌ریکه‌وتن و نه‌و و هاوریکیان دوژییه‌وه. نه‌ویان گرت و به‌ندیان کرد و هینایانه‌ لای پاشا. نه‌و به‌سه‌نحاریبی وت: هه‌لس وکه‌وتی خوات له‌گه‌ل نيمه‌دا چۆن بیینی؟ وتی: هه‌والی کاری خواوه‌نده‌که‌تانیا بۆ من هینا و هاوکاری نه‌ویان به‌من وت به‌لام گویم لینه‌گرت. نه‌وانی له‌ بیت المقدس دا سووراندوه‌وه و دواتر زیندانی کردن.

خوا وه‌حی بۆ شوعیا ره‌وانه‌ کرد تا پاشا فه‌رمانی نازاد کردنی سه‌نحاریب و هاوریکیانی بدات. نه‌و نه‌وانی نازاد کرد و بۆ بابل گه‌رانه‌وه و بۆ خه‌لکه‌که‌ی خۆیان گیرایه‌وه که‌ خوا چ به‌لایه‌کی به‌سەر خۆیان و سوپاکه‌یاندا هیناوه. سه‌نحاریب هه‌وت سال دوا‌ی نه‌و رووداوه‌ مایه‌وه و دواتر مرد.

ده‌سته‌یه‌ک له‌زاناکانی نه‌هلی کتیب گومان ده‌مکن پێش سه‌نحاریب، یه‌کیک له‌پاشاکانی بابل هیرشی کرده‌ سەر منالەکانی ئیسرائیل که‌پێیان ده‌وت کفرۆ(کیفۆ). بخت النسر کوره‌ مام و راویژکاری نه‌و بوو. خوا بایه‌کی بۆ ناردن و هه‌موویانی له‌ناو برد و نه‌و و راویژکاره‌که‌ی رزگاریان بوو. نه‌م بابلیه‌ به‌ده‌ستی یه‌کیک له‌کوره‌مکانی کوژرا. بخت النصر له‌م کوشتنی پاشا توره‌ و بکوژمه‌که‌ی گوشت. سه‌نحاریب دوا‌ی نه‌و

به‌ریکه‌وت و پایته‌خته‌که‌ی نه‌ینه‌وا بوو. نه‌و رۆشت و هاوری له‌گه‌ل پاشا‌که‌ی نه‌و رۆژه‌ی نازدربایجان هی‌رشی کرده‌ سه‌ر مناله‌کانی ئیسرائیل و ژماره‌یه‌کی زۆری له‌وان گوشت. دواتر له‌نیوانی سه‌نحاریب و پاشای نازدربایجان شه‌ر و شوپ‌ که‌وته‌وه به‌شپۆده‌یه‌ک له‌شکره‌مگانیان له‌ناو‌چوون. مناله‌کانی ئیسرائیل رۆشته‌نه‌ دهر و سامانی هه‌ردوو سوپا‌که‌یان تالان کرد.

ده‌سته‌یه‌ک ده‌لێن: رۆژگاری پاشایه‌تی تا مردنی سه‌نحاریب بیست و نۆ سال بوو. نه‌و پاشایه‌ی سه‌نحاریب گه‌مارۆی دا به‌حه‌زه‌قی ناو ده‌برا. کاتێک چه‌زه‌قی مرد کورده‌کی بۆ ماودی په‌نجا و پینج سال پاشایه‌تی کرد. دوا‌ی نه‌و نامون هاته‌سه‌ر کار تا هاوری‌کانی گوشتیان و دوانزه‌ سال فه‌رمان‌روایه‌تی کرد. به‌ دوا‌ی نه‌ودا کورمه‌کی یوشا بوو به‌پاشا که‌فه‌یره‌ونی اجدعه‌(لوت بر‌او)،خوینی رشت و سی و یه‌ک سال پاشایه‌تی کرد. دواتر کوره‌که‌ی یا‌هوا‌حاز کورپی یوشا هاته‌ سه‌ر ته‌خت که‌ فه‌یره‌ونی لوت بر‌او له‌سه‌ر کار لایه‌رد و یویاقیم کورپی یا‌هوا‌حازی له‌جی‌گه‌ی دانیشان و با‌جیکی له‌سه‌ر دانا تا به‌رده‌ام بۆی بنی‌ریت. ماوه‌ی پاشایه‌تی نه‌و دوانزه‌ سال بوو. دوا‌ی نه‌و کوره‌که‌ی یویا‌حین بوو به‌پاشا که‌ بخت النسر شه‌ری له‌گه‌لدا کرد و سی مانگ دوا‌ی بوون به‌پاشا نه‌وی بۆ بابل نارد. له‌دوا‌ی نه‌و کوره‌ مامه‌که‌ی یقونیای به‌پاشایه‌تی هه‌ل‌بژارد و ناوی نا سدیقه. سدیقه له‌گه‌لدا ناسازگار بوو. بخت النسر شه‌ری له‌گه‌لدا کرد و به‌سه‌ره‌یدا سه‌رکه‌وت و بریدییه‌ بابل و دو کورمه‌کی له‌به‌ر چاویا سه‌ره‌بری و شیشی له‌جاودکانی کرد و بیت المقدس و په‌یکه‌ره‌که‌ی له‌ناو برد. نه‌و مناله‌کانی ئیسرائیلی به‌دیلی برده‌ بابل. نه‌وان مانه‌وه تا کاتی گه‌رانه‌وه‌یان بۆ نه‌و سه‌رزه‌مینه و به‌خواستی خوا نامازه‌ی پێده‌مه‌ین. هه‌موورۆژگاری پاشایه‌تی سدیقه یانزه‌ سال بوو.

ده‌سته‌یه‌ک ده‌لێن: خوا وه‌حی به‌شوعیا کرد برواته‌ ناو مناله‌کانی ئیسرائیل و بۆ خواپه‌رده‌ستی هانیا‌ن بدات(یا خویان بیر بخته‌وه) و نه‌وی ده‌یخاته‌ سه‌ر زمانی نه‌و، نه‌وانی لێ ناگادار بکاته‌وه‌ چوونکه‌ گوناح و کاره‌ناشیرین و قیزه‌ونه‌کان له‌ناو مناله‌کانی ئیسرائیل زیاد‌ی کردبوو. نه‌و نه‌م کاره‌ی کرد به‌لام مه‌به‌ستی گوشتیان کرد. رایکرد و په‌نای برده‌ به‌ردارێک. داره‌که‌ کرایه‌وه‌ و رۆشته‌ ناو داره‌که‌ به‌لام دیو

داوینی کراسه‌که‌ی گرت و نیشانی ئسرائیلیه‌گانی دا. ئەوان مشاریان خسته سه‌ر دارمکه و به‌پێغه‌مبه‌روه له سه‌رده‌وه بو‌ خواره‌وه کردییانه دوولەت. له‌باره‌ی پاشاکانی ئەوان شتیتیشیان ناماژه پێداوه که‌نیمه پشت گویمان خست تادریژداری نه‌که‌ین و له لایه‌کیتز له‌گیرانه‌ومکان دُنیا نه‌بووین.

پاشايەتى لەراسب و كورەكەي بشتاسب و دەرگەوتنى زەردەشت

پېشتەر وتمان كاتېك سەردەمى مردنى كەيخوسرەمو ھات، دواى خۇى كورە مامەكەي لەراسب كورپى كيوخى كورپى كىكاوسى بۇ پاشايەتى ھەئىزارد. لەراسب كورپى كورپى كەيكاووسە. كاتېك پاشايەتى گرتەدەست تەختىكى زىرىنى دروست كرد و بەجۇرەھا گەوھەرى گرانبايى رازاندىيەو. لەسەرزەمىنى خوراسان شارى بەلخيان بۇ دروست كرد و ناوى نا (زىبا شار). ئەو دەمبىرخانەى جياوازى دروست كرد و بۇ سەرىپەرستى كردنى ھەركام دەمبىرىكى دانا. پاشايەتى ئەو بەھەئىزاردنى سەربازەكان بەھىزىبوو. زەمى ناومدان كەردەمو و بۇ رۇزى سوپاكەي باجى خستەسەر خەلك.

شكۆمەندى توركەكان لەرۇزگارى ئەودابوو. ئەو لەگەل سوپاكەي خۇى ھاتە شارى بەلخ تاشەريان لەگەلدا بكات و زارى شەر بدۇرىنىت.

ئەو لەناو ھاۋلاتيانى خۇى پياۋىكى چاكەكار و دلپەسەند بوو. دراوسى دوژمنەكانى خۇى بەسەختى سەركوتى دەكرد و ھاۋرىكانى خۇى باش ھەلدەسەنگاند، ورمبەكى بەرز و پەيكەرىكى ئەستورى بوو. چەندىن روبارى دروست كرد و چەندىن شارى ناوۋدان كرد و پاشاكانى ھىند و رۇم رۇژناۋا باجيان بۇ دەربارى ئەو دەنارد و لە ترسى ئەو نامەيان بۇ نوسى و بەشاي شاكان ناويان برد.

دواتر پاشايەتى بەجىھىشت و بوو بە خۇپارىزىكى لەخواترس و كورمەكەي بشتاسبى بۇ پاشايەتى كەردە جىگرى خۇى. رۇزگارى پاشايەتى ئەو سەد و بىست سال درىزەى كىشا.

دواى ئەو كورمەكەي بشتاسب ھاتەسەر كار و لەرۇزگارى ئەو زەردەشتى كورپى سەقىمان (زەردەشت كورپى سىپىتمان) دەركەوت و بانگەشەى پىغەمبەرى كرد و ناگرپەرستەكان شوپنى كەوتن. بەگومانى خاۋمن كىتېبەكان زەردەشت خەلكى فەلەستىن و خزمەتى يەككە لەقوتابىەكانى ئەرمىاي پىغەمبەرى دەكرد و ھاۋرى تايبەتى ئەو بوو. دواتر خيانەتى لىكرد و درۇى بۇ ھەئەست. ئەو شاگردە گلەيى

برده لای خوا و ئەو گرفتاری پىسى بوو و رويکرده سەرزەمىنى نازەربايجان و لەوى بناغەى نايىنى زەردەشتى دانا.

دەستەبەك دەلەين: ئەو نىرانی بوو و كتیبىكى نوسی و لەگەل ئەو كتیبە سەراسەرى زەوى گەرا و كەس لەماناكەى نەگەشت. گومانى دەبرد نوسراوەكەى بەزمانى ناسمانییه كەخوای باك قەسەى لەگەلدا كەردوو. ئەو كتیبەكەى خۆى ناونا نەشتا (نافیستا) و لەنازەربايجانەو بەرەو نىران بەرىكەوت بەلام نىرانىيەكان لەماناكەى نەگەشتن و پىی رازى نەبوون. ئەو رۆشت بۆ هیندستان و كتیبەكەى برده لای پاشاكانيان و دواتر رۆشته چين و توركستان بەلام كەس پىی رازى نەبوو و هەمووان ئەويان لەولاتەكەيان دەركرد. ئەوكات وىستى بروتە لای فیرعەونەكان و پاشاكەيان وىستى بىكوژیت و زەردەشت رويکرده بشتاسب كورپ لەراسب كە ئەو خستیه زیندانەو و ماودیهك لەزینداندا بوو. زەردەشت كورپ سبیتمان شىكردنەو و هیهكى لەسەر كتیبەكەى خۆى بە ناوى زەند نوسی و ئەوسا بەكتیبىكىتر شى كەردەو و ناوى نا پاشكۆى زەند كە بەمانای شىكردنەو شىكردنەو هیه چوونكە زەند بەمانای شىكردنەو دەیت. لەم كتیبەدا زانستە جوړاوجۆرهكان وەك رىزى، ئەستیرناسى، پزىشكى و زانستىر هیه. بەشيك لەنوسراوەكانى بەمشىويه: بەوى نىوه پى فەرمان دەدم تىكەل بن تا پیاویك لەسەر وشترى سوور لەسەر هەزار و شەشەد سالى بىتە لای نىوه. مەبەستەكەى لەم پیاوه پىغەمبەرى نىمه محمەد. لىزەوه لەنىوان نىرانی و نائىرانىيەكان دوزمنى دروست بوو. دواتر لەگىرانهوى بەسەرھاتى شاپورى شان قەلشاو نامازەى پىدەدرىت كەيەكك لەھۆكارەكانى شەر كردن لەگەل نائىرانىيەكان ئەم قەسە بوو. و خوا زانترە.

دواتر بشتاسب فەرماندىا و زەردەشتیان هینا و ئەو لەبەلخ بوو. كاتىك ھاتە لای پاشا نايىنەكەى خۆى بۆ باس كرد و پاشا زۆر بە پىرۆزى زانى و شوپىنى كەوت و خەلكى بەزۆر ناچار كرد باوەرى پىبىنن و ژمارەيكى زۆرى لەوان كوشت تاپىی رازى بوون و لەئەنجامدا سەرى كورنوشیان دانەواند.

ناگریهرستهگان گومان دمهکن نهژادی نهو لهنازمربایجانه. نهو لهبانی همیوان هاته لای پاشا و لهدهستیدا مشتیک ناگربوو. گهمهی پیدهگرد بئ نهوهی دهستی بسووتیت. ههرکس لهدهستی وهردهگرت ههستی به سوتان نهدهکرد. پاشا شوینی کهوت و بووه فرمانبرداری نایینهکهی و ناتهشکهدهگانی لهسهراسهری ولآتدا دروست کرد و لهو ناگرد لهناو ناتهشکهدهگان ناگری دایساند. نهوان گومان دهکن، نهو ناگرانهی تا نیستا له ناو ناگردانهکانیانه، لهو ناگرهیه.

نهمانه درۆ دهکن چوونکه پیغهمبه(د.خ) لهلایهن خواوه بۆ پیغهمبهری ههلبژێردرا، ههموو ناگرهگان - لهناو نهوانیش ناگری ناگریهرستهکانیش - کوزایهوه و نهمه لهشوینی خۆیدا نامازه پیدهدهمین بهخواستی خوای گهوره.^١

دهرکهوتنی زهردهشت کوری سهپتمان سی سال دواي دهسپیکردنی پاشایهتی بشتاسب بوو. نهو بۆ پاشا کتیبیکی هینا که گومانی دهکرد وهچی خوای گهورهیه. نه کتیبهیان لهپستی دوانزه ههزار مانگادا نویسیهوه یا بهناوی زیر نویسان. بشتاسب لهشوینیکی شاری نیستهخر شاردیهوه و فهرموی ریگه نهدهن لهبهردهستی خهڵکاندا بیئت.

بشتاسب و باوگانی شوینکهوتهی نایینی سانییی بوون. بهسهراهاتهکانیتری لهشوینی خۆیدا نامازه پیدهدهمین.

((گێڕانهوی کوری اشیر لهم رووداوانه بره لهدهسارگیری و بهڕێشانی. شیوا نییه بۆ کهستیکی وک نوسهر لهبارهی نهیارانی خۆی بهم شیوه هسه بکات. زیان و نامۆزگارییمکانی زهردهشت رونتر لهوهیه تهب و تۆزی نهه هسانهی لهسهر بنیشیت. قورنایش بهنیشارهیمکی ناسک، تارادههک نابینی زهردهشتی بهیمکیک لهناپینه ناسمانی و راستمکان دناوه و لایمگرانی بهمهرحی پیویست لهرزگاربووان ههزمار کردووه (هج/٢٢/١٧). وهرگیز))

داستانی رۆشتنی بخت النصر بۆ سه‌رزهمینی مناله‌گانی ئیسرائیل

زاناکان له‌باردی کاتیک بخت النصریان بۆ سه‌ر ئیسرائیلیه‌گان نارد، به‌حیاوازی قسه‌یان کردوو. ده‌سته‌یه‌ک ده‌لێن: ئەم روداو له‌سه‌رده‌می ئه‌رمیای پێغه‌مبه‌ر و دانیال و حه‌نانیا و عه‌زاریا و میشاییل (میلساییل) بووه. ده‌سته‌یه‌کیش ده‌لێن: خوا له‌به‌ر ئەوه‌ ئه‌وی بۆ سه‌ر مناله‌گانی ئیسرائیل نارد چونکه‌ یه‌حیا کۆری زمکه‌ریاییان کوشتوو. بیژهرانی وتاری یه‌که‌م زیاترن.

ده‌سپێکی کاری به‌مشویه‌یه‌ که‌سه‌عید کۆری جوبه‌یر ناماژه‌ی پێداوه‌ و ده‌لێت: پیاویک له‌مناله‌گانی ئیسرائیل کتییی ده‌خوینده‌وه‌ و کاتیک گه‌شته‌ ئەم وته‌ی خوی گه‌وره‌ که‌ده‌فه‌رمی: به‌نده‌گانی سه‌ختگیر و ده‌مارگیری خۆم بۆ سه‌ر نیوه‌ ئیسرائیلیه‌گان ده‌نێرم (مناله‌گانی ئیسرائیل ٤/١٧). وتی: خواوه‌ندا، ئەم پیاوه‌ نیشانی من بده‌ که‌ له‌ناویردنی ئیسرائیل به‌ ده‌ستی ئەو ئەنجام ده‌دمیت. له‌خه‌ودا، پیاویکی هه‌زاریان نیشاندا که‌ له‌بابل ده‌ژیا و پێیان ده‌وت بخت النصر. ئەو له‌رێنگای بازرگانییه‌وه‌ به‌ره‌و بابل که‌وته‌ رێ و هه‌زارانی گۆدمکرده‌وه‌ و له‌ بخت النسرێ ده‌پرسی. سه‌رئه‌نجام ئەویان برده‌ لای بخت النسر. ئەو به‌دوا‌ی بخت النسرێ نارد. هینایان و بینی سواکه‌ریکی نه‌خۆشه‌. ئەو لای بخت النسر مایه‌وه‌ و ده‌رمانی کرد تا جاک بوویه‌وه‌. کاتیک له‌نه‌خۆشی هه‌ستایه‌وه‌ و ویستی سه‌فه‌ر بکات، بخت النسر به‌گریانه‌وه‌ پێی وت: تۆ باشه‌ی زۆرت له‌گه‌ل مندا کرد و من توانای پاداشت دانه‌وه‌ی تۆم نییه‌! ئەو پیاوه‌ ئیسرائیلیه‌ وتی: ده‌توانیت پاداشت به‌دمیته‌وه‌. نامه‌یه‌ک بنووسه‌ ئەگه‌ر به‌پاشایه‌تی گه‌شتیت، نازادم که‌یت و زیانم پێنه‌گه‌یه‌نیت. بخت النسر وتی: نایا گائهم پێده‌که‌یت؟ ئیسرائیلی وتی: ئەو رۆژه‌ به‌ناجاری دیت.

پاشای نیران ویستی له‌بارودۆخی شام ناگادر ببیته‌وه‌. پیاویک بره‌وایه‌کراوی خۆی نارد تا هه‌واله‌گانی ئەو سه‌رزهمینه‌ی بۆ به‌ینیت و ناگادر بیت له‌وه‌ی خه‌لکی ئەوی چون رۆژگار به‌سه‌ر ده‌به‌ن. پیاو رۆشت و بخت النیر که‌سواکه‌ریکی هه‌زار بوو ته‌نیا بۆ خزمه‌ت کردن دوا‌ی که‌وت. کاتیک هاته‌ شام، سه‌رزهمینیکی بینی که‌زیاتر له‌هه‌موو شوپنه‌گان ئەسب و پیاوی شه‌رکه‌ر و که‌رسته‌ی نیزامی جو‌راوجۆری هه‌یه‌. ئەم

دیمه‌نه‌گیژ و پهریشانی کرد و نه‌و له‌هیچی نه‌پرسی. بخت‌النسر دهرۆشته‌ناو کۆری شامیه‌کان و داده‌نیش‌ت و به‌وانی دمو‌ت: ئیوه‌چی ریگریتان لیدمکات هیرش بکه‌نه‌سەر بابل؟ نه‌گهر هیرشی بکه‌نه‌سەر، مائیک نابیت شتیکی لی به‌دهست نه‌هینن. هه‌موویان وتبان: ئیمه‌شهرکردن به‌باشی نازانین و به‌دوای شهره‌وه‌نین. کاتیک گه‌رانه‌وه، پیشره‌وانیان له‌پیاوانی شهرکه‌ر و نه‌سب و که‌رسته‌نیزامیه‌کان ئاگادار کرده‌وه. بخت‌النسر که‌سی بو‌لای پاشا نارد و خوازیری بینینی بو‌و تا بارودۆخه‌که‌ی بو‌رون بکاته‌وه. پاشا بانگی کرد و بخت‌النسر هه‌موو هه‌واله‌کانی بو‌باس کرد. دو‌اتر پاشا بریاریدا له‌شکرک کۆبکاته‌وه له‌چوار هه‌زار پیاوی شهرکه‌ری سوارکار و ره‌وانه‌ی شامی بکات. نه‌و له‌گه‌ل که‌سه‌کانی خۆی گه‌توگۆی کرد تا یه‌کک بکاته‌وه فرمانده‌ی نه‌وان. یه‌کک له‌هاوریکانی نه‌ویان دیاری کرد. پاشا وتی: نه‌و په‌سه‌ند ناکه‌م. نه‌م کاره‌ته‌نیا بمبخت‌النسر دمه‌ریت. نه‌وی کرده‌ پاشای نه‌وان و به‌ریکه‌وتن. تالانی زۆریان کۆکرده‌وه و هه‌ندئ له‌شارمکانیان ویران کرد و ته‌ندروست گه‌رانه‌وه.

دو‌اتر له‌راسب نه‌وی وه‌ک سوپاسالاری ناوچه‌کانی نیوان نه‌هواز تا سه‌رزه‌وینی رۆم له‌رۆژئاوای دیجله‌ ده‌ست‌نیشان کرد. هۆکاری رۆشتن و هیرش کردنه‌سەر مناله‌کانی ئیسرائیل بو‌نه‌و نه‌مه‌بوو: کاتیک له‌راسب نه‌وی هه‌ل‌ب‌زارد (نامازمه‌مان پێدا) و رۆشته‌شام، خه‌لکی دیمه‌شق و بیت‌المقدس په‌یمانی ناشتیان له‌گه‌ل‌دا به‌ست. نه‌و بارمه‌ی زۆری لیگرتن و گه‌رایه‌وه. کاتیک له‌قودس موه‌ رۆشته‌ناو ته‌به‌ریه‌ مناله‌کانی ئیسرائیل شۆرشیان کرد و یاخی بوون و ده‌ستیان به‌شهر له‌گه‌ل نه‌و پاشایه‌کرد که‌په‌یمانی ناشتی له‌گه‌ل بخت‌النسر مۆر کردبوو. ویستیان بیکوژن و وتیان: له‌گه‌ل خه‌لکی بابل به‌نه‌رمی هه‌لس و که‌وتت کرد و ئیمه‌ت سوک و ریسوا کرد. کاتیک بخت‌النسر نه‌مه‌ی بیست، نه‌و بارمه‌تانه‌ی لای بوون کوشتی و بو‌قودس گه‌رایه‌وه و ویرانی کرد.

ده‌سته‌یه‌ک ده‌لین: نه‌وه‌ی بخت‌النسری خسته‌سەر کار، به‌همه‌ن کورپی بشتاسب کورپی له‌راسب بوو. بخت‌النسر خزمه‌تی باوک و باوه‌گه‌ورئ و خودی نه‌وی کردبوو و ته‌مه‌نی دریزی پێچرا‌بوو. به‌همه‌ن که‌سانیک بۆ بیت‌المقدس بو‌لای پاشای مناله‌کانی

ئىسرائىل نارد و ئەو پياۋە ئىسرائىلىيە ئەۋانى كۈشت. بەھەمەن لەم كارە توورە و بەخت النسر فەرمانروايى ھەرىمەكانى بابلى بەخشى و ئەۋى بەسوپايەكى زۆرۈۋە نارد و ئەو كارەى كرد كەنامازەى پېدەدەين.

ئەمانە ھۆكارى دەرەكەكان بوون بەلام ھۆكارى سەرەكى و بنچىنەبى كەئەم بزۈننەرانەى دروست كرد و بوۋە ھۆى رىق لەمانالەكانى ئىسرائىل ، نافرەبانى و گوناح لەبەرەبەر خۋاى گەۋرە و خۆ دوور خستىنەۋە لەفەرمانەكانى ئەو بوو. چۆننەبەتەى ھەئس و كەۋتى خوا لەگەل منالەكانى ئىسرائىل بەم شېۋە بوو كاتىك يەككى دەكرە پاشاى ئەۋان، پېغەمبەرىكىشى بۆ دەنارد تا رېنۋىنى بكات و فەرمانەكانى تەۋراتى فېرىكات. پېش ھېرش كەردنى بخت النسر بۆ سەر ئەۋان، روداۋە ناخۆش و گوناحەكان لەناۋ منالەكانى ئىسرائىل روو لەزىاد بوون بوو. پاشاكەيان يقونيا كۆرى يوياقىم بوو. خوا ئەرمىيائى ۋەك پېغەمبەربۆ نارد كەدەستەيەك دەلېن ھەمان خزرە. ئەو لەناۋ ئەۋاندا مايەۋە و بۆ كارى چاكە ھانى ددان و لەكارە قېزەۋون و ناشرىنەكان دوورى دەخستىنەۋە و سەنخارىبى بىر دەھىنانەۋە. ئەۋان نەگەپانەۋە بۆ سەر رىگائى راست. خوا فەرمانى پېدا ئەۋان لەھەرپەشە و سزائى خۋاىيى ناگاداربكاتەۋە و بلىت نەگەر بۆ فەرمانى خوا نەگەرىنەۋە، كەسكىيان دەنېرىتە سەر كەكۈشتارىيان دەكات، دەيانكاتە كۆپلە ۋەسوپايەكى ھېرشىيان دەكاتەسەرگەنرمى و خۆشەۋىستى لەدلى پاك دەكاتەۋە. ئەۋان بۆ رىگائى خوا نەگەپانەۋە و خوا پەيامى پېدا: بى گومان ناژاۋمىيەكىيان بۆ دەنېمەۋە كە زانا و فەرمان سەرگەردان بكات و باۋەرى باۋەرداران و فەرمانى زاناكان بىسپىتەۋە. بى گومان دلرەمقېك و ستەمكارىكىيان بەسەرياندا زال دەكەم و جلى ترساندى لەبەر دەكەم و خۆشەۋىستى لەدل دەسپمەۋە. لەگەل ئەۋدا سۈپايەك ھاۋشېۋەى شەۋ تارىك بن و لەشكرىك ۋەك ھەۋرى چىر، ھاۋرىيەتى بىكەن. ئەو منالەكانى ئىسرائىل لەناۋ بەرىت و رىقيان لەدلدا پەرومردە بكات و بيت المقدس وېران بكات.

كاتىك ئەرمىيا ئەمدى بىست قىزاندى، گرىا و جلى دپاند و خۆلەمىشى كرد بەسەردا و لەخۋا پارايەۋە تا ئەم رەھى خۋايبە لەرۈۋزگارى ئەو دوور بختەۋە.

خۋا ۋەحى پېكرد: سۈيند بەگەۋرىيى خۇم بيت المقدس وېران ناكەم و منالەكانى

منالەکانی ئیسرائیل لەناو نابەم تا لەتۆوه بۆ ئەم کارە فەرمانیک بیت. نەرمیا شادمان بوو و وتی: سویند بەو کەسە ی موسا و پێغمبەرمکانیتری بەراستی هەلبژارد. هەرگیز فەرمانی لەناوچوونی منالەکانی ئیسرائیل نادەم.

نەرمیا هاتە لای پاشای منالەکانی ئیسرائیل و لەوهی وەحی پیکرا بوو، ناگاداری کردەوه. پاشا شادمان بوو. ئەوان دواي ئەمە سێ ساڵ مانەوه و جگە لەتاوان و خرابەکاری هیجیتریان نەکرد لەکاتی کدا سەر دەمی مەرگ و لەناوچوونیان نزیک ببووێوه. چیتەر وەحی نەدەهاتە خوار چوونکە وانیمان وەرنەدەگرت. پاشاکەیان پێیانی وت: ئەی منالەکانی ئیسرائیل دواي ئەوهی ئەشکەنجەمی خواییتان بەسەرداباری، لەوهی هەن و دەیکەن، دەگەرن ئەوه و خۆپاریزی دەکەن. ئەوان وانەیان وەرنەگرت. خوا خستیە دلی بخت النسر تا بەرهو منالەکانی ئیسرائیل لەبیت المقدس بروت و ئەو بە سوپایەکی زۆر کە هەوایان پر دەکرد، بەریکەوت.

پاشای منالەکانی ئیسرائیل ئەمە هەوالەیی بیست و نەرمیای پێغمبەری بانگ کرد، وتی: کوا ئەو مۆز دەی خواکەت کە گومانەت دەبرد تا تۆ فەرمان نەدەیت، بیت المقدس وێران نابیت؟ نەرمیا وتی: خواکە ی من بەئینی خۆی دەباتە سەر، من پێی باوەردارم. کاتی کۆتایی نزیک بووێوه و کاتی نەمانی سیلسیلهی پاشایەتی ئەوان گەشت، خوا فریشتەیهکی لەروخساری مەرۆف بۆ لای نەرمیا نارد و قەرمووی: داوا ی دادپەرۆری لێبکە. فریشتە هاتە لای نەرمیا و وتی: ئەی نەرمیا، من پیاویک لەمنالەکانی ئیسرائیل، لەتۆ لەبارە ی کەس و کارم داوەریم دەوێت. من بەفەرمانی خوا نەری خزمایەتی و کەس و کاری خۆم لەگەڵ ئەواندا بەهێز دەکەم و دەپاریزم بەلام هەرچەندە چاکە و گەورەییان لەگەڵدا دەنوینم، لەگەڵ من دوژمنتر و خرابکارتر دەبن. نەرمیا وتی: پەيوەندی خۆت لەگەڵ خوادا بەباشی رابگرە، ئەوهی خوا فەرموویەتی بەر دەوام بیت، بەر دەوام بیپاریزە. فریشتە روشت و دواي چەند روژ بەهەمان روخسار گەرایەوه. نەرمیا لێی پرسی: نایا هەئس و کەوتیان روی لەپاکی و چاکی نەکرد؟ نایا ئەوهی دەتویست لەوانت نەبینی؟ فریشتە وتی: سویند بەوهی تۆ ی بەراستی و پاکی هەلبژارد، هیج چاکەیهک کەهەرکەس لەگەڵ خزمان کەس و کاری خۆی دەیکات نەبووه مەگەر ئەنجامم دا بیت و باشتر لەوهم کردیبت بەلام ئەوان

بەردەۋام لەسەر خرابەكارى خۇيان پىدادەگىرن. نەرميا وتى: بگەريرەۋە لايان و زياتر چاگەيان لەگەلدا بگە. فرىشتە ھەستا و چەند رۇژىك مايەۋە و لەم كاتەدا بخت النسر بەسوپايەك ھاۋشيوەى گولە و مىرو لەبىت المقدس دابەزى. منالەكانى ئىسرائىل لىيان ترسان. پاشەگەيان بەنەرميايى وت: كوا ئەۋەى خواۋمىد مۇدەمكى پىداى؟ نەرميا وتى: باۋەرم بەخۋاى خۇم ھەيە.

دواتر فرىشتەيەك كەخۋا ئەۋەى بۇ داۋەرى كىردن بۇ لاي نەرميا دەنارد، گەرايەۋە (و ئەۋ لەسەر دىۋارى بىت المقدس دانىشتىۋو). ۋەك جارى يەكەم قەسى خۇى كىرد و لەكەس و كارەكەى و خرابەكارى ئەۋان شكاىەتى كىرد و وتى: ئەى پىغەمبەرى خۋا تا ئەمىرۇ لەسەر ھەموو شتىك خۇراگىم كىردوۋە چۈۋنكە ھۇكارى تورىۋوۋنى خۇم بووم بەلام كىردەۋەيەكى زۇر ناشىرىنم لى بىننن كەبوۋە ھۇى تورپەيى خۋاى گەۋرە. ئەگەر ئەمىرۇ ھەئس و كەۋتى جارانيان بوۋايە، تورپەيى من زىادى نەدەكرد بەلام ئەمىرۇ بۇ خۋا تورپەم و ھاتووم لەكارەكانى ئەۋان ناگادارت بگەمەۋە. سوئىنت دەدەم بەۋ خۋايەى بەراستى و پاكى تۇى نارد داۋاى لەناۋچوۋنيان لەخۋا بگەيت و نىزىنيان بگەيت. نەرميا وتى: ئەى خۋاى ئاسمان و زەمىنەكان ئەگەر ئەۋان لەسەر راستى و پاكىن بىانپاريزە ۋنەگەر ھۇكارى تورپەيى تۇن و كارىك دەكەن لاي تۇ جىگى رازى بوون نىيە، لەناۋيان بەرە. كاتىك ئەم قەسە لەدەمى نەرميا ھاتەدەر، خۋا ھەۋەرتىشقەيەكى لەئاسمانى بىت المقدسەۋە نارد، شوئىنى قوربانى كىردن ئاگرى گرت و ھەۋت درگا لەدرگاكانى كەۋت.

كاتىك نەرميا ئەمەى بىنى، قىزاندى و جلى دراند و خۇلەمىشى بەسەردا كىرد و وتى: ئەى پاشاى ئاسمان و زەمىنەكان، ئەى باشىرىنى باشەكان، كوا ئەۋ مۇدەى بەمىنت دابوۋ؟ خۋا ۋەجى پىكىرد: ئەۋەى ئەۋان بىنيان جگە لەفەرمانى تۇ نەبوۋ چۈۋنكە تۇ خۇت بەنىردراۋەكەى ئىمە وت. نەرميا دىنيا بوو ئەم ئەشكەنچەيە لەسەر داۋاى خۇى بەسەر منالەكانى ئىسرائىلدا بارىۋە و پىرسىاركەر لاي خۋاۋە ھاتىۋو. نەرميا لەشار رۇشتەدەر و رۇشت و تىكەل بەنازەلە كىۋى و دەشتىەكان بوو. بخت النسر و سوپاكەى ھاتنە بىت المقدس. سەراسەرى شامى بىرى و ئەۋمىندەى لەمنالەكانى ئىسرائىل كۈشت كەنەۋانى لەسەر زەۋى پاك كىردەۋە و بىت المقدسى

ویران کرد و فرمانی به‌سوپاکه‌ی خویدا خوڤیان هیئا و پریان کردموه. نه‌وسا به‌رمو بابل که‌وته ری و دیله‌کانی مناله‌کانی ئیسرائیلی له‌گه‌ن خو‌ی برد. فه‌رمانیدا هم‌وو پاشماوه‌کانی بیت المقدس کۆبکه‌نه‌وه. هم‌موویان کۆبوونه‌وه و بخت النسر له‌نیوان نه‌وان سه‌د هه‌زار منالی هه‌لبزارد و نه‌وانی به‌سهر شا و فه‌رمانده‌کان دابه‌ش کرد. له‌ناو نه‌و کورانه، دانیالی پیغه‌مبه‌ر و حه‌نانيا و عه‌زاریا و میشاییل ده‌بیران. نه‌و مناله‌کانی ئیسرائیل بو سئ ده‌سته دابه‌ش کرد. یه‌ک له‌سهر سئی کوشت و یه‌ک له‌سهر سئی له‌شام هیشته‌وه و یه‌ک له‌سهر سئی به‌دیلی گرت. خوا ژیا‌نی درژی‌ی به‌نه‌رمیا به‌خشی. نه‌رمیا نه‌و که‌سه‌یه له‌بیابانه‌کانی سه‌ر زموی و شاره‌کان به‌رده‌موام ده‌بیرا.

بخت النسر بو بابل گه‌رایه‌وه. تا نه‌و کاته‌ی خوا ده‌یویست له‌سهر ته‌ختی پاشایه‌تی دانیش. نه‌و پاشا بوو تا خه‌ویکی بینی و له‌ناکاو شتیکی دی، هم‌وو شتیکی له‌بیر برده‌وه. دانیال و حه‌نانيا و عه‌زاریا و میشاییلی بانگ کرد و وتی: له‌و خه‌وی بی‌نیومه ناگادارم چوونکه نه‌گه‌ر نه‌و کاره نه‌که‌ن شانه‌کانتان هه‌لده‌که‌نم. نه‌وان هاتنه‌دمر و له‌ده‌رگای خوا پارانه‌وه و داوایان لی‌کرد له‌خه‌وه‌که ناگاداریان بکاته‌وه. خوا نه‌وی ده‌یانویست به‌وانی دا و نه‌وانی له‌خه‌وه‌که ناگادار کرده‌وه. نه‌وکات گه‌رانه‌وه لای بخت النصر و وتیان: له‌خه‌ودا به‌یکریکت بینی. وتی: راسته. وتیان: قاج و قولابه‌کانی له‌گن بوو، نه‌ژنۆ و رانه‌کانی له‌مس، سکی له‌سیم، سینه‌ی له‌زیر و ملی له‌ناسن. له‌م کاته که‌تۆ لی‌ت ده‌روانی و خوشت ده‌ویست خوا تاشه به‌ردیکی پیا کیشا و ورد هاری کرد و نه‌مه نه‌وه بوو تۆ له‌بیرت کردبوو. وتی: راست ده‌که‌ن به‌لام لی‌کا-انه‌وه‌که‌ی ده‌بیته چی؟ وتیان: نه‌وه‌ی به‌تۆیان نیشاندا پاشایه‌تی پاشاکان بوو که‌ده‌سته‌یه‌کیان له‌وانیتر نه‌رمتر و له‌پاشایه‌تی چاکه‌کارترن. یه‌که‌م گلیک بوو له‌هه‌موویان نه‌رمتر و سستتر. له‌سهر نه‌و مس بوو که له‌و باشتر و له‌پیشتره. له‌سهر مس، سیم بوو که له‌پیشتر و باشتره و دواتر له‌سهر نه‌و زیربوو که‌باشتر و چاکتر له‌سیمه. له‌سهر نه‌وان ناسنه که‌پاشایه‌تی تۆیه. پاشایه‌تی تۆ سه‌خت‌ترین و ری‌زدارترین شیوه‌کانی پاشایه‌تییه. به‌لام نه‌و تاشه به‌رده‌ی بینیت پیغه‌مبه‌ریکه خوا ده‌بیری‌ت و کاره‌کان ده‌که‌ویته ده‌ست نه‌و.

كاتىك دانيال و ھاۋرىكانى لىكدانەھوميان بۇ خەۋەكەى بخت النسر كرد، ئەۋانى نرىك كرموھ و لەكارمگاندا راۋىژى پىدەمكردن. لەم كاتەدا ھاۋرىكانى بخت النس (لەگەن ھاۋرىكانى ئەمان لەمناڵەگانى ئىسرائىل) رۇدىان پىدەمىردن و دەستىان بەدوزمانى كرد و ھەندى بابەتەيان ھىنايە سەرزمان كەبووھ ھۇى ترسى ئەو. ئەو فەرمانىدا چالىك ھەلىكەنن و بىناخەنە ناو چالەكە. لەگەن ئەۋاندا نازەلى درمەندەى كرده خوار تا بىناخوات. دواتر ھاۋرىكانى بخت النسر وتیان: برۆين بچۆين و بچۆينەوھ. ئەوان رۆشتن و سەرقالى خواردن و خواردەنەوھ بوون. دواتر گەرپانەوھ و ئەۋانىان بىنى دانىشتوون و نازەلە درندەمگانىان بىنى دوو دەستى خۇى لەناو ئەۋاندا بلاۋ كردۆتەوھ و پەلامارى ھىچ كامىانى نەداوھ. لەگەن ئەۋاندا پىاۋى ھەوتەمىان بىنى. ئەو يەككىك لەفرىشتەگان بوو كەھاتەدەر و كۆلەمستىكى لەبخت النسر دا و ئەۋى سىرپىەوھ و لەناو نازەلە وەحشىيەگان كرى بەشیر، بەلام لەگەن ئەوھىشدا ھەستى مرۆفانەى مابوو. دواتر خوا روخسارى بۇ روخسارى مرۆف و پاشايەتییەكەى بۇ گەرپاندەوھ. كاتىك پاشايەتى بۇ گەرپانەوھ، دانيال و ھاۋرىكانى بوونە بەرئىزترین كەسەكەگان لای ئەو. پارسیيەگان گەرپانەوھ و لە دانيال و ھاۋرىكانى لای بخت النسر دووزمانى و نازاۋەگىريان كرد و وتیان: كاتىك دانيال شەراب دەخوات لەتاۋ مىز كردن ناتوانىت خۇى رابگىرىت و ئەمە كارە لای ئەوان شەرم بوو. بخت النسر خواردنى بۇ دروست كردن و دانيالى بۇ لای خۇى بانگ كرد و بەدەرگاۋانى وت: يەكەم كەس بۇ مىز كردن دىتەدەر بىكوژە و ئەگەر وتى من بخت النسر، بلى درۆ دەكەيت چوونكە بخت النسر منى بەكوشتنى تۆ فەرمانداوھ.

لەم كاتەدا خوا مىز كردنى لەسەر دانيال ھەلگرت و يەكەم كەس لەناو ئەم تاقمە ھاتەدەر، بخت النسر بوو كە نىشانى دەدا من پاشام و ئەمە لەكاتى شەۋدا بوو. كاتىك دەرگاۋان ئەۋى بىنى، ھىرشى كرده سەر تا بىكوژىت. پىى وت: من بخت النسر، دەرگاۋان وتى: درۆ دەكەيت چوونكە بخت النسر فەرمانى پىدام تۆ بكوژم. دەرگاۋان كوشتى.

لەبارەى ھۆكارى كوزرانى داستانى تىرىش وتراوھ بەمشپوھ: خواۋمەند مىشكىكى بۇ نارد

ورۆشته ناو لوتی. ئەوەندە روۆشته سەر تا گەشته سەری. ناسودھیی و نارامی نەبوو مەگەر ئەوی لەسەریان بەدایە (یا خۆی سەری بە دار و دیواری دەمکیشا) کاتێک سەردەمی مەرگی هات، بەکەسەکانی وت: سەرم بقلشن و ببین چیبە منی بیزار کردوو. کاتێک مرد و سەریان قلشت، میشەگەیان لەناو میشکیدا بینی، تا خوا بەھیزی خۆی بەبەندەکانی نیشان بەدات و سستی و ناتەوانی بخت النسر ناشکرا بکات لەبەر ئەوەی کاتێک یاخیگەری کردە پیشە، خوا بەناتەوانترین نافڕینراوەکانی خۆی ئەوی لەناو برد، لەپیش و بەرزتر و پاگە خواپەک فەرمانی ھەموو شتێک بەدەست ئەو، ھەرچی بێھوێت دەیکات و ھەرچی بێھوێت دەیدات.

دانیال لەسەرزەمینی بابلدا مایەو و دواتر روۆشته شووش کەمەکیکە لەشارەکانی خوزستان. لەوی مرد و بەخاک سپێردرا.

کاتێک خوای گەورە ویستی منالەکانی ئیسرائیل بۆ بیت المقدس بگەڕێنیتەو، بخت النسر مردبوو چوونکە ئەو دواي وێران کردنی بیت المقدس بەوتەئێ ھەندێ لەزاناکان چل سال مایەو و دواي ئەو یەکیک لەگورەکانی بەناوی ئومردج یا (والمرج) پاشایەتی گرتەدەست و بیست و سێ سال لەو سەرزەمینە پاشایەتی کرد و مرد و دواي خۆی کورەکی بەناوی بلتاسر یەک سال پاشایەتی کرد. کاتێک ئەو لەسەر تەخت دانیش، بارودۆخ ناوۆز و پاشای ئێران ئەوی لا برد. لەبارەئێ ئەو وەک ئامازەمان پێدا بۆچوونەکان جیاوازە. دواي ئەو داریوشی بەسەر بابل و شام کردە فەرمانرەوا کە سێ سال مایەو. دواتر ئەوی لا برد و لەجیاتی ئەو ئەخشیوێرش دانا کە سیانزە سال مایەو و دواي ئەو کورەکی کێرش علمی (کورپی گەورە) لەسیانزە سالی بوو بەپاشا. ئەو تەورات فێربوو و باوێری بەنایینی یەھودی ھێنابوو. ئەو لەدانیال و ھاوڕێکانی وەک حەنانیا و عەزاریا و کەسانێتر زانیاری زۆری وەرگرت. ئەوان داوایان لەگورشی گەورە کرد فەرمان بەجولەگەکان بەدات بۆ بیت المقدس بگەڕێنەو. ئەو وتی: ئەگەر لەئێوە ھزار پێغەمبەر بەجێدەمان، دەستبەرداری ئێوە نەدەبووم. ئەو دانیالی بۆ پێگەئێ داوێری کردن بەرز کردووە و ھەموو کارەکانی خۆی بەو سپارد و فەرمانی پێدا ئەوەئێ بخت النسر لەمنالەکانی ئیسرائیلی بەتالان بردوو، لەناو ئەواندا دابەشی بکات. ھەرۆھا فەرمانی پێدا بیت المقدس ناوێدان بکاتەو. ئەم

شارە لەرۆژگارى ئەو ئاۋەدان بوۋىھە و مائەكانى نىسرائىل گەپانەھە.
 ئەم ماۋە لەفەرمانرەۋايى ئەم پاشايانە، لەۋىرانى بىت المقدسەھە مېژومكەى
 دەنوسرىتەھە كە لەسەر دەستى بخت النسر ئەنجامدرا. رۆژگارى پاشايەتى كورش
 بىست و دوسال بوو.

دەستەيەك دەئىن: ئەھەى فەرمانى گەپانەھەى مائەكانى نىسرائىل بۇ شام دا،
 بشتاسب كورپ لەراسب بوو. ھەۋالى ۋىرانى شاميان پىدا و پىيان وتبوو: كەس
 لەمائەكانى نىسرائىل لەۋى ئەماوتەھە. ئەو لەسەرزەمىنى بابل جاریدا: ھەر كەس
 لەمائەكانى نىسرائىل دەيەۋىت بۇ شام بگەرىتەھە، دەپىت بگەرىتەھە. پىاۋىكى
 لەبنەمائەى داۋود كرده پاشاى ئەوان و فەرمانى پىدا سەرلەنۋى بىت المقدس ئاۋەدان
 بكاتەھە. مائەكانى نىسرائىل گەپانەھە و ئەو شارمىان دروست كردهھە.

ئەرميا كورپ خلقيا (حزقيا) لەتەرى ھارون كورپ عىمران بوو. كاتىك بخت النسر
 ھىرشى كرده سەر شام و بىت المقدسى ۋىران كرد و مائەكانى نىسرائىل كوشت
 وبەدىلى گرتن، لەشارەكان خۆى دوور خستەھە و تىكەل بەنازەلە كىۋى و دەشتىەكان
 بوو. كاتىك بخت النسر بۇ بابل گەرايەھە، ئەرميا سوار لەسەر كەرىك بەگوشراۋى
 ترى و سەھەتەيەك ھەنجىر گەشت و بىت المقدسى بەۋىرانى بىنى و وتى: كەى خوا
 ئەمانە دۋاى مردن زىندوو دەكاتەھە. خوا ئەھى بۇ سەد سال مراند (بقرە/۲/۲۵۹).
 دواتر كەرەكەى ئەھى مراند و چاۋەكانى لەوان دوور خستەھە و كاتىك بىت المقدس
 ئاۋەدان بوۋىھە، خوا ئەرميايى زىندوو كردهھە. سەرەتا زىانى بۇچاۋى گەپانەھە و
 دواتر جەستەى زىندوو كردهھە و ئەو دەپروانى. پىى وترا: چەندە خەوتبوۋىت؟
 وتى: رۆژىك يا بەشىك لەرۆژ. پىى وترا: سەد سال خەوتبوۋىت. ئىستا لەخواردن و
 خواردنەھەى خۆت بروانە كەھىچيان بەسەر نەھاتوۋە – ئال و گۆريان بەسەردا
 نەھاتوۋە و لە كەرەكەت بروانە(بقرە/۲/۲۵۹). سەپرى كەرەكەى خۆى كرد
 كەبەشەكانى يەك يەك پەيۋەستى يەكتەر دەبوۋنەھە و دواتر بەگۆشت داپۇشران و
 دواتر خوا فەرمانى زىندوو بوۋنەھەى پىدا و لەشۋىنەكەى ھەستا و سەپرى شارى

کرد که‌ناومدان دم‌کریته‌وه و مناله‌کانی ئیسرائیل تیایدا زۆربوونه‌ته‌وه و له‌شارم‌کانه‌وه روی تێدم‌که‌ن.

ئه‌و وێرانی و کوژرانی و دیل کرانی خه‌لکه‌که‌ی له‌بیر بوو. کاتی‌ک به‌ناومدانی بی‌نی، وتی: ئیستا زانی‌م خوا بۆ هه‌ر کارێ‌ک به‌توانایه (بقره/٢/٢٥٩).

ده‌سته‌یه‌ک ده‌لێن: ئه‌و که‌سه‌ی خوا بۆ سه‌د سا‌ن مراندی و دواتر زیندوو‌ی کرده‌وه، عوزه‌یر بوو. کاتی‌ک زیندوو بوویه‌وه، ویستی برواته ماله‌که‌ی خۆ‌ی له‌بیت المقدس و له‌وئ پیریژنیکی کویری بی‌نی که‌پێشتر که‌نیزی بوو و ئیستا ته‌مه‌نی سه‌د و بیست سا‌ن بوو. لێ‌ی پرس‌ی: ئایا ئیره‌ مائی عوزه‌یره؟ پیریژن گریا و وتی: به‌ئێ، ده‌بینم جگه‌ له‌تۆ که‌س عوزه‌یر بیر ناهینیته‌وه. وتی: من عوزه‌یرم. پیریژن وتی: عوزه‌یر داوای هه‌رچی له‌خوا بکرده‌یه پێ‌ی ده‌دا. داوا له‌خوا بکه‌ من باش بکاته‌وه. ئه‌و داوای له‌خوا کرد و پارایه‌وه، سو‌مای چا‌و بۆ پیریژنه‌که‌ گه‌رایه‌وه و هه‌ستا و به‌ریگادا رۆشت و کاتی‌ک ئه‌وی بی‌نی، ناسییه‌وه. له‌م کاته‌دا عوزه‌یر کورێ‌کی بوو سه‌د و سیانزه سا‌ن و مناله‌کانی که‌ گه‌وره‌ بی‌وون. که‌نیزه‌که‌ رۆشت و هه‌مووانی ئاگادار کرده‌وه. ئه‌وان هاتن و کاتی‌ک بی‌نیان، کورمه‌که‌ی ئه‌وی له‌روی نیشانه‌یه‌ک(خالیک) که‌ له‌پشتیدا بوو، ناسییه‌وه.

ده‌سته‌یه‌ک ده‌لێن: عوزه‌یر له‌گه‌ن مناله‌کانی ئیسرائیل له‌عیراق بوو و دواتر هاته‌ بیت المقدس و ته‌وراتی بۆ مناله‌کانی ئیسرائیل تازه کرده‌وه چونکه‌ کاتی‌ک ئه‌وان بۆ بیت المقدس گه‌رانه‌وه، ته‌وراتیان پێ‌نه‌بوو له‌بهر ئه‌وه‌ی لێ‌یان سه‌ندبوون و له‌گه‌ن شته‌کانیتر سوتاندبوویان و له‌ناویان بردبوو. عوزه‌یر له‌گه‌ن دیله‌کاندا گیرابوو. کاتی‌ک گه‌رایه‌وه بۆ بیت المقدس، شه‌و و رۆژ دم‌گریا و خۆ‌ی له‌خه‌لک به‌دوور دم‌گرت. له‌و کاته‌ی له‌م حاله‌دا بوو و خه‌مبار دم‌گریا، پیاوی‌ک هاته‌ لای (و ئه‌و دانیشتبوو) و وتی: ئه‌ی عوزه‌یر بۆ دم‌گریت؟ رتی: له‌بهر ئه‌وه‌ی نوسراوی خوا له‌ناو ئیمه‌دا بوو و ئیستا له‌ناو‌چوو. وتی: ئایا دم‌ه‌وێت خوا بۆ ئیوه‌ی بگه‌رینیته‌وه؟ وتی: به‌ئێ. وتی: بگه‌رێ‌روه‌ و رۆژو بگره‌ و خۆت پاک و خاوی‌ن بکه‌ و ژوانی ئیمه‌ به‌یانی ئیره‌ بی‌ت که‌لیره‌دا یه‌کتر ده‌بینین. عوزه‌یر نه‌م کاره‌ی کرد و هاته‌ ئه‌وی و چاو‌ه‌روانی هاتنی

ئەۋى دەكرد. ئەۋ بياۋە دەفرىك ئاۋى ھىنا (ئەۋ فرىشتەيەك بوۋ خوا لەروخسارى مەرۇفدا ناردبۋوى) لەۋ ئاۋەى دەرخوارد دا و لەناكاۋ تەۋرات لەدئىدا نەخشى بەست. ئەۋ گەرايەۋە بۇ لای مئالەكانى ئىسرائىل و تەۋراتى بەۋان سپارد و ئەۋان بەھەموو ھەلال و ھەرام و سنورەكانى، ناسيانەۋە و زۇريان خۇشەدەۋىست بەشىۋەيەك گەسيان پېشتر ئەۋەندە خۇش نەۋىستبۋو. كارەكانى ئەۋانى رىكخست و لەناۋ ئەۋاندا مايەۋە تا خوا گىانى گرت و بردىيەۋە بۇ لای خۇى. دووبارە لەناۋ مئالەكانى ئىسرائىل كارى ناسىرىن و قىزمون دەرگەۋتەۋە كەدەستەيەك لەۋان وتيان: عوزمىر كورى خوايە. مئالەكانى ئىسرائىل لەبىت المقدس بوون و لەشۋىنەكانىتر دەھاتنە ئەۋى و ژمارەيان زىادى كرد تا رۇمىەكان ھاتن و لەسەردەمى (باشاكانى تىرەكان) بەسەرياندا زال بوون و دۋاى ئەۋە جىتر لەدەۋرى يەك كۆنەبوۋنەۋە.

زاناکان لەبارەى داستانى بخت النسر و ئاۋەدان كىردنەۋەى بىت المقدس جىۋاۋى قوۋلىان ھەيە كە نىمە بۇ رىز گرتن لەكەمبىژى، زۇرىمان پشت گۈى خست.

داستانی شهر کردنی بخت النصر له‌گه‌ل عه‌ره‌ب

ده‌لین: خوا به‌به‌رخیا کورپی حنیا (ئه‌حنیا) وه‌حی کرد و پیتی فه‌رموو بمبخت النصر بلیت بۆ ناسپاسی کردنی عه‌ره‌به‌گان هێرشیان بکاته سهر و شه‌رکه‌ره‌مکانیان بکوژیت و ژن و مناله‌کانیان به‌دیلی بگریت و سامانه‌کانیان به‌فیرو بدات. به‌رخیا به‌یامه‌که‌ی خوای گه‌یاند. بخت النصر له‌عه‌ره‌به‌ بازرگانه‌گان له‌ولاته‌که‌ی خو‌ی ده‌ستی پیکرد و نه‌وانی گرت. له‌نه‌جه‌ف بیستانیکی بۆ دروست کردن و نه‌وانی تیا زیندانی کرد و پاسه‌وانی بۆ دانان. نهم هه‌واله‌ له‌ناو عه‌ره‌به‌گان بلاو بوویه‌وه و ده‌سته‌یه‌کیان بۆ خو‌پاراستن هاتنه‌ لای بخت النصر و داوای نه‌مانیان کرد. لیان خو‌شبوو و نه‌وانی له‌سواد جیگه‌ کرده‌وه. نه‌وان شاری نه‌نباریان دروست کرد و بخت النصر خه‌لگی حیره‌ی رزگار کرد و نه‌وان له‌سه‌راسه‌ری زیانی نه‌و له‌وئ نیشه‌جی بوون.

کاتیك مرد په‌یوه‌ستی دانیشه‌توانی نه‌نبار بوون و نهمه‌ یه‌گه‌م مانه‌وه‌ی عه‌ره‌به‌گان له‌سودا و نه‌نبار و حیره‌ بوو. له‌وه‌ به‌دوا عه‌ره‌به‌گان به‌ره‌و نجد و حیجاز به‌ریکه‌وتن و خوا وه‌حی به‌به‌رخیا و نه‌رمیا کرد و فه‌رمانی به‌وان دا برۆنه‌ لای مه‌عد کورپی عه‌دنان و بیگرن و به‌یئین بۆ چه‌ران. خوا نهم دووانه‌ی ناگادار کرده‌وه که‌محمد دوایین پیغه‌مه‌به‌ر(د.خ) له‌ نه‌زادی نه‌و ده‌بیت. نهم دووانه‌ به‌ریکه‌وتن تا و پیش بخت النصر گه‌شته‌ مه‌عد و هه‌مان کات نه‌ویان بۆ چه‌ران هیئا. نه‌و له‌مه‌کاته‌دا دوانزه‌ سائی بوو. له‌ملا بخت النصر به‌ریکه‌وت و چاوی به‌عه‌ره‌به‌گان که‌وت و ده‌ستی به‌شه‌ر کردن کرد و تیکشکاندن و زۆری گوشت و ره‌وانه‌ی حیجاز بوو. عه‌دنان عه‌ره‌به‌گانی کۆکرده‌وه و له‌(زاتی عیره‌ق) شه‌ری له‌گه‌ل بخت النصر دا کرد. شه‌ریکی قورس رویدا و عه‌دنان تیکشکا و بخت النصر تا فه‌لاکانی نه‌وئ شوینی که‌وت. عه‌ره‌به‌گان ده‌وری عه‌دنانیان گرت و هه‌رکام له‌ دوو لاره‌ بۆ خو‌ی و که‌سه‌گانی خه‌نده‌کی دروست کرد. بخت النصر سه‌نگه‌ری دروست کرد. یه‌گه‌م که‌س بوو سه‌نگه‌ری دروست کرد. شمشیره‌گانی نه‌وانیان گرت و نه‌وان هاواری داخ و په‌شیمان بوونه‌وه‌یان به‌رز بوویه‌وه و عه‌دنان ده‌ستی له‌ بخت النصر هه‌لگرت و بخت النصر ده‌ستی له‌عه‌دنان. دوو ده‌سته‌که‌ له‌یه‌ک جیا‌بوونه‌وه. کاتیك بخت النصر روشت، مه‌عد کورپی عه‌دنان له‌گه‌ل پیغه‌مه‌به‌رمان هاته‌ده‌ر و روشت تا گه‌شته‌ مه‌که‌ه‌ و سه‌رله‌نوئ دروستی کردوه و

ئالاکانى بەرز كىردمۇه و ھەجى كىرد و بېغەمبەرمكان لەگەئىدا ھەجىيان كىرد. مەعد ھاتە دەر و رۆشت تاگەشت ئىسوت (ئىشوب، رىسوب) و لەپاشماوكانى بىنەمالەى ھىرس كورپى مفاز جەرھەمى پىرسى. پىيان وت: جەوشەم كورپى جەلھەمە ماوتەوہ. مەعد كچەگەى ئەوى كىردە ھاوسەرى خۇى و ئەو ژنە نزار كورپى مەعدى بۇ ھىناپە دنيا.

داستانی بشتاسب و روداوه‌کانی رۆژگاری پاشایه‌تی نه‌و و کوژرانی

باوکی له‌راسب

کاتیك بشتاسب كوری له‌راسب له‌سەر ته‌ختی پاشایه‌تی دانیشته، به به‌هیزی پاراستی و نایینه‌کانی سه‌رله‌نووی زیندوو کردموه و له‌فارس بناغه‌ی شاری (فسا)ی دارشت و چه‌وت که‌س له‌گه‌وره بی‌اوانی ولاته‌که‌ی یه‌گیه‌ک له‌پینگه شایانه‌کانی نه‌وی دانا و به‌هرکام ولاتیك به‌نه‌ندازه‌ی پینگه‌که‌ی به‌خشی. دواتر نه‌و نامه‌بهر و په‌یامی په‌وانه‌ی ده‌رباری شای تورکه‌کان کرد که‌ناوی خزراسف بوو براکه‌ی نه‌فراسیاب. نه‌و سه‌رمتا ویستی ناشتیان له‌گه‌ل بکات و ناشتی بشتاسب له‌سەر نه‌مه نارامی گرت که‌بشتاسب له‌ده‌رباری خزراسف نه‌سیکی ناماده‌ی غاردان و سوارکاریکی شاره‌زای هه‌بیت تا له‌هر کاتی‌کدا هه‌واله‌کان به‌و بگه‌یه‌نیت. نه‌م شیویه‌ک بوو له‌ده‌رباری پاشاکان ریزی لیده‌گیرا و ده‌پاریزرا و پاشا که‌م ده‌سه‌لانه‌کان نه‌و مافه‌یان پینده‌دان. کاتیك زه‌رده‌شت هاته لای بشتاسب و — به‌و شیویه‌ی نامازه‌مان پیندا— کردیه شوینکه‌وتوی خوی، داوای لیکرد په‌یمانی ناشتی له‌گه‌ل تورکه‌کان بشکینیت. زه‌رده‌شت پیی وت: من بو تو نه‌ستیره‌یه‌ک نه‌ندازه‌ ده‌گرم و کاتیك نیشان دده‌م تا برۆیته شه‌ر و سه‌رکه‌وتن به‌ده‌ست بینیت. نه‌م ده‌که‌مجار بوو بو پاشاکان کاتی ده‌سپیکردنی کاره‌کانیان به‌روانین له‌نه‌ستیره‌کان ده‌ستیشان ده‌کرد. زه‌رده‌شت نه‌ستیره‌ناسیکی ناگا و زانا بوو. بشتاسب فه‌رمانی پیندا نه‌م کاره بکات. که‌سیکی بو ده‌رباری پاشای تورکان نارد تا نه‌و نه‌سب و سوارکاره بگه‌رینیته‌وه. پاشای تورک توپه و په‌یک و په‌یامی نارد و ناگاداری کردموه و بو نه‌و کاره سه‌رکۆنه‌ی کرد و فه‌رمانیندا زه‌رده‌شت بو ده‌رباری نه‌و بنیریت و نه‌گه‌ر نه‌ینیریت خوی بو شه‌ر ناماده ده‌کات و خوی و بنه‌ماله‌که‌ی گوشتار ده‌کات.

بشتاسب نامه‌یه‌کی توندی بو‌نارد و نه‌وی له‌شه‌ر ناگادار کردموه. هه‌رکام سوپای خوی ره‌وانه کرد و له‌نیوانیان شه‌ریکی قورس رویدا و تورکه‌کان شکان و به‌سه‌ختی گوشتار

كران و ھەلاتن. بشتاسب گەرايەۋە بەلخ و زەرەدەشت لای ئىرانىيەكان پىڭەي بەرزتربوۋىيەۋە چوونكە ئەم سەرگەۋەتنە بەفەرمودەي ئەو بەدەست ھاتبوو. ئەۋەي زياتر لەھەموۋان لەم شەپە پلەۋ پايمەي بەرز بوۋىيەۋە، ئىسەفەندىيار كورى بشتاسب بوو. كاتىك شەپ كۆتايى ھات، خەلگان لەنئوان ئىسەفەندىيار و بشتاسب دووزمانيان كرد و وتيان: ئەو پاشايەتى بۇ خۇي دەۋىت. پاشا بەردەۋام ئەۋى بۇ شەپ دەنارد دواتر گرتى و بەندى كرد و ناردىيە زىندان.

دواتر بشتاسب بۇ شەپ روى كرده كرمان و سيستان و رۇشتە كىۋىك كەپىيان دەۋت **طەملىر (طەملىر)** و دەستى بەخۇپارىزى وپەرەستى خوا كرد. ئەو باۋىكى خۇي لەراسب كە لەم كاتەدا پىر وپەككەۋتە بوو. لەبەلخ ۋەك جىگىرى خۇي ناساند و زن و منال و سامانەكانى خۇي لەۋى دانا. ھەۋالەكان بەپاشاى توركەكان خزراسف گەشت و كاتىك ئەو راستى ھەۋالەكانى زانى، لەشكرەكەي خۇي كۆكردەۋە وپەرەۋ بەلخ بەرىكەۋت و دەرەفتى نەبوۋنى بشتاسبى بەھەل رانى. كاتىك گەشتە بەلخ، ئەو شارى گرت ولھراسب و دوو كورمەكەي بشتاسب و ھىردانى كوشت و ناتەشكەدەكانى ويران كرد و زور لەنئىرانىيەكانى بەدىلى گرت و بۇ ۋلاتەكەي خۇي رەۋانەي كردن. توركان زۇريان كوشت و زۇريان بەدىلى گرت و وىرانى زۇريان لەدۋاي خۇيان بەجىھىشت. خزراسف دوو كچى بشتاسبى بەدىلى گرت كەپەك لەۋان خەمانا بوو. ئەو گەۋرەترىن ئالاي ئىرانى يانى ئالاي كاۋيانى ھەلگرت و شوين بشتاسب كەۋت. بشتاسب رايكرد و لەو كويستانەكان لەفارسى خۇي ھەشاردا. ئەو لەم پىشھاتە سەرى لىشيوابوو.

كاتىك رۇزگارى دزۋار بوو، زاناي ئىرانى جاماسبى ناردە لاي كورەكەي ئىسەفەندىيار و داۋاي لىبووردنى لىكرد و بەلئىنى پاشايەتى داۋاي خۇي پىدا. كاتىك ئىسەفەندىيار ھەۋالەكەي پىڭەشت، زەۋى ماچ كرد ۋەھات و سوپاكەي خۇي كۆكردەۋە و شەۋى بەساماندانى سوپا بەسەر برد و بەيانى بۇ شەرى توركەكان بەرىكەۋت. دوو سوپا رىزيان بەست و شەپكى قورس رويدا و ناگرى شەپ بلىسەي سەند. ئىسەفەندىيار لەلەيك ھىرشى كرده سەر لەشكرى تورك و كەلئىنى تيا دروست كرد و بەتەۋاۋى

لاۋازى كىردن. لەناۋ تۈركەكاندا بلاۋ بوۋىھەۋە نەمجارە نىسەندىيار بۇ شەر ھاتوۋە. ئەۋان رايانكىرد و ئاورپان نەدايەۋە ونىسەندىيار گەرايەۋە و ئالدى كاۋيانى لەگەل خۇيدا ھىتابوو.

كاتىك نىسەندىيار ھاتە لاي باۋكى، مژدەى پىدا و ئەۋى بۇ بەدۋاداچوۋنى تۈركەكان فەرماندا و فەرمانى پىدا پاشاى تۈركەكان و ھەموو كەس و كارى بكوژىت ۋەھرچەندە دەتوانىت زياتر لدتۈركەكان كوشتار بكات و ئەۋ دىل و تالانىيانەى لەۋلاتەكەى بىرابوو ، بگەرىنىتەۋە. نىسەندىيار بەرىكەۋت و رۇشتە ناۋ قولدى ۋلاتى تۈركەكان. و زۇرى كوشت و زۇرى بەدىلى گرت و وپرانى زۇرى نايەۋە و گەشت بەردەم تەختەكەى ئەۋان و پاشا و برا و بپاۋە شەرگەرەكانى كوشتار كىرد و ژنەكانى نەسر و دوو خوشكەكەى خۇى رزگار كىرد. ئەۋ سەراسەرى ئەۋ سەرزەمىنە گەرا و گەشتە كۆتايى سنورى تۈركەكان و دەستى بەسەر تىپىدا گرت. بەشە جۇراۋجۇرەكانى بەخشى بە گەۋرە و گەۋرەكانى تۈركەكان و نەمە دۋاى ئەۋە بوو كەنەمانى پىدان. ھەرۋەھا باجى خستە سەر تۈركەكان تا بۇ دەربارى پاشا بشتاسبى بىنپىر.

لەمكاتەدا باۋك رژدى بەكۈر بىرد چوۋنكە ئەۋ لەداگىركارى و سەركۈت كىردنى تۈركەكان نازايەتى لەخۇى نىشانداىبوو. نەم رقەى لەدىلى خۇيدا شاردمەۋە و فەرمانى بەكۈرەكەى دا سوپا نامادە بكات و بۇ شەرى پالەۋانى جىھان رۇستەمى دەستان لەسىستان بىروات. پىتى ۋت: ئەم پالەۋانە لەناۋ قولدى ۋلاتەكەى نىمەدايە و فەرمان لەنېمە نابات چوۋنكە كەيكاس ئەۋى نازاد كىردوۋە و سىستانى پىبەخشىۋە. ئەم بابەتەمان لەداستانى پاشايەتى كەيكاووس نامازە پىدا. بشتاسب لەدىدا چاۋەروان بوو رۇستەم ئەم بكوژىت يا ئەم رۇستەم. ئەۋ رۇستەمىشى بە دوزمن دەزانى، نىسەندىيار سوپاى نامادە كىرد و رەۋانەى شەرى رۇستەم بوو تا سىستانى لى ۋەربگرىت. رۇستەم رۋبەروى بوۋىھەۋە و شەرى لەگەلدا كىرد ۋ ئەۋى كوشت. لەمكاتەدا بشتاسب مەرد و رۇژگارى پاشايەتى ئەۋ ۱۱۲ سال يا ۱۱۵ سال يا ۱۲۰ سال بوو.

دەستەيەك دەلئىن: پياۋىك لەمناۋەكانى نىسرائىل ھاتە لاي كەگومانى دەمكىرد

پێغه‌مبەرە و بو ئەو نێردراوە. ئەو لەبەلخ جاوی پێیکەوت. ئیسرائیلی بەعیری قسەى دەکردو زەردەشت پێغه‌مبەری ئێرانی قسەگانی ئەوی و مردەگیرایەوه و جاماسب زانای ئێرانیش نامادە بوو و قسەى ئیسرائیلی ئەویش و مریدەگیرایەوه. بشتاسب و باوباپیران و ئێرانیه‌کان، پێش هاتنی زەردەشت لەسەر ئایینی سائیی بوون و دواى هاتنی ئەو بوونە خواپەرەست.

ھەۋالى كارى پاشاكانى يەمەن لە رۇزگارى كەيكاووس تا سەردەمى بەھەمەن كورپى ئيسفەنديار

لەرابردوودا نامازدەمان بەھودا دەستەيەك گومان دەمكەن كەيكاووس ھاورۇزگارى سلتیمان كورپى داوود بوو. ئىمە پاشاكانى ھاورۇزگارى سلتیمان مان باس كرد و داستانى بلقىس كچى نىلشەرحمان نامازە پىدا. دواى بلقىس پاشايەتى بەياسر كورپى عەمرۇ كورپى يەغفەر گەشت كەپتياى دەوت (انعم تلانعامە). خەلكى يەمەن دەلتين: ئەو بۇ شەپ بەرھو رۇزناۋا رۇشت تاگەشت شوپننك بەناۋى وادى الرمل (زىخەلان). پىش ئەو كەس نەگەشتبوو ئەوئى. كاتنك گەشت، رىگەى بەرھو پىش چوونى بەداخراۋ بىنى چوونكە بەرد وزىخ زياتر لەچاومروانىيەكانى ئەو بوو. لەو كاتەى لەوئى بوو، زىخ نەما فەرمانى بەپياۋنك بەناۋى عەمرۇدا پىشپەوى بكات. ئەوان رۇشتنە پىش و نەگەرانەۋە. كاتنك ئەمەى بىين، فەرمانىدا و بتىكى مسىنيان دروست كرد و لەوئى داينىشاندا. بت دروست كرا و لەسەر تاشەبەردنك لاي دۇلەكە دانرا. بەخەتى مەسندە لەسەريان نوسى: ئەم بەتە ھى ياسرى ئەنعمەى حىمىرە. لىرەۋە رىگا بۇ ھىچ شوپننك نىيە. كەس رەنجى ئەم كارە نەخاتەسەر شانى خۇى چوونكە بەھىچ كوئى ناگات.

دەستەيەكىتر دەلتين: لەو سەرى زىخەلانەكە خەلگاننك لەنەتەۋەى موسا دەژين وئەوان ئەو كەسانەن خوا لدم نايدەدا نامازەى پىداۋە: لەنەتەۋەى موسا خەلگاننك ھەن لەراستى ودروستى رىگا دەكۆلنەۋە و پىايدا دەرۇن(اعراف/۷/۱۵۹).

دواى ئەو تەبەع گەشتە پاشايەتى و ئەو تىبان و ئەو ئەسەمد و ئەو باۋكى كىرب كورپى ملكىكرب تەبەع كورپى زەيد كورپى عەمرۇ كورپى تەبەع و ئەو زوالازعار كورپى ئەبىرەھە تەبەع زوالنار كورپى رايىش كورپى قەيس كورپى سەيفى كورپى سەبا بوو و پىيان دەوت زايد. ئەم تەبەعە ھاورۇزگارى بشتاسب و نەردەشىرى بەھمەن كورپى ئيسفەنديار كورپى بشتاسب بوو. ئەو لە مال ھاتەدەر و روى كىردە يەمەن و ئەو رىگەى گرتەبەر كەرايش پىشتەر پىايدا رۇشتبوو. رۇشت تا گەشتە دوو كىۋى تەى. دواتر وىستى برواتە ئەنبار.

كاتىك گەشتە شوپنى حىرە، حەيران بوو. شەۋ داھات، لەۋى مایەۋە و لەبەر نەمە بەۋ شوپنەيان وت حىرە. لەۋى خەلگانىك لە ئەزد، لەخم، جوزام، عاملە و قوزاعەى بەجىھىشت كەماليان دروست كرد ولەۋى مانەۋە.

دواتر خەلگانىكىتەر لەتەى، كەلب، سكون، بلحرس كورپ كەعب وئەياد پەيوەستيان بوون. ئەۋسا روى كرده موسل و رۆشتە نازەربايەجان و روبەروى توركەگان بوويەۋە و ئەۋانى تىكشكاند و پياۋە شەپكەردگانى كوشت و ژن و منالەگانى بەدىلى گرت و گەرايەۋە بۇ يەمەن و لىرەۋە پاشاگان ترسى ئەۋيان كەۋتە دلەۋە و دياريان بۇنارد. ديارى پاشاگانى هينديان بۇھىنا كە لەناوياندا پىشكەشى فراوان وەك ھەۋرىشم و عوود و تازە دروست كراۋەگانى هيند دەمبىنرا. ھاوشىۋەى ئەۋ دياريانەى نەبىنبوو و لەبەر ئەمە بەنيردراۋى وت: ھەموۋى ئەمانە بەرھەمى ولاتەكەى خۇتانە؟ وتى: زياترەكەى لەچىنەۋمىيە. ئەۋ وسفى چىنى بۇكرد. سوپندى خوارد بىگومان ھىرشى دەكاتەسەر. ئەۋ سوار لەسەر كەر بەرىكەوت تا گەشتە خەلگانىكى نەزان كەھەموۋيان كلاۋى رەشى درىژيان لەسەردابوو. ئەۋ پياۋىك لەھاۋەلەگانى خۇى بەناۋى سابت بۇ چىن نارد. سابت تىكشكا. تەبە بەرىكەوت و رۆشتە ناۋ قولايى چىن و پياۋە شەپكەردگانى كوشت و ھەرچى دەسكەوت تالانى كرد. رۆشتن و مانەۋە و گەرانەۋەى ئەۋ ھەوت سالى خاياند.

ئەۋ لەتەبىت دوانزە ھەزار سواری كەرى بەجىھىشت و ئەمانە ھەر ئەۋ خەلگەى تەبىتن و گومان دەكەن عەرەبن. رەنگيان رەنگى عەرەب و عادەت و ھەئس و كەوتىشيان.

بەمشىۋە داستانەكەيان گىراۋەتەۋە: زۇربەى مېژوو نوسەگان لەگەلدا بەلاردا رۆشتوو و ھەركام قسەيەكى نارهۋاى لەگەل ئەۋىتردا وتوو. دەستەيەك ئەۋانەى كەسانىتر لەسەرھاتادا باسيان كردوو پەشت گوئيان خستوو كەسوۋدى لىبەدەست نايەت و نىمە ئەۋەى دەستمان دەكەۋىت بەگىرانەۋەى كورت و چىر دەگىرەنەۋە.

سه‌ربوورده‌ی نهرده‌شیری به‌همه‌ن و کچه‌که‌ی خه‌مانا

دوا‌ی بشتاسب گوره‌که‌ی نهرده‌شیری به‌همه‌ن کور‌ی نیسفه‌ندیار له‌سه‌ر ته‌خت دانیشت. له‌شدره‌گانی خوی پیاویکی کامهران بوو و دوا‌ی باوکی فه‌رمانره‌وايه‌تی ئرد. ده‌لئین: له‌سواد شاریکی دروست کرد و ناوی نا نه‌یاوانی نهرده‌شیر که هه‌مان دئیه‌اتی ناوداری هومه‌ینیا (به‌همه‌ن شاه‌یه که له زابی سه‌رووه.

نهو له‌شارستانی قه‌راغ دیجه شاری نوبله‌ی دروست کرد و دواتر رۆشته سیستان بۆ سه‌ندنه‌وه‌ی تۆله‌ی باوکی و رۆسته‌م و گوره‌که‌ی فه‌رامه‌رزی گوشت.

به‌همه‌ن باوکی دارای گه‌وره و باوکی ساسانه که‌باوکی پاشا ناوداره‌گانی ئیران- نهرده‌شیر کور‌ی بابک و مناله‌گانی نه‌وه. دایکی دارا خه‌مانا کچی به‌همه‌نه که‌خوشک و دایکی نه‌وه.

به‌همه‌ن به‌یه‌ک هه‌زار هه‌زار (یه‌ک ملیۆن) پیاوی شه‌رکه‌ر ره‌وانه‌ی شه‌ری ناوخۆیی (رۆمی رۆژه‌ه‌لات) بوو. پاشاگانی جیهان باجیان بۆ ده‌نارد و دیارترین و وشیارترین پاشای ئیران بوو.

دایکی به‌همه‌ن له‌نه‌ژادی بنیامین کور‌ی یه‌عقوبه و دایکی کوره‌که‌ی ساسان له‌نه‌ژادی سلیمان کور‌ی داوود. زه‌مانی پاشایه‌تی نه‌وه و بیست سال یا سه‌د و هه‌شتا سال دریزه‌ی گیشا. پیاویکی نه‌رم و نیان و په‌سه‌ندی ئیرانییه‌گان بوو. له‌سه‌ره‌تای نامه‌گانی خوی به‌م شیوه‌ی ده‌نوسی: (له‌به‌نده‌یه‌ک که‌خوا ده‌به‌ره‌ستیت و ریشه‌ی کاره‌گانی ئیوه‌ی له‌ده‌ستدایه‌).

دوا‌ی نه‌وه کچه‌که‌ی خه‌مانا به‌پاشایه‌تی گه‌شت و خه‌لک بۆ ریزگرتن له‌باوک و به‌رز نرخاندنی یادی فره‌زانی نه‌وه، نه‌ویان هینایه سه‌رته‌خت. نه‌وه ناوی خوی نا شه‌ه‌رزاد. ده‌سته‌یه‌ک ده‌لئین: له‌به‌ر نه‌وه بوو به‌پاشا چوونکه کاتیک به‌دارای گه‌وره له‌به‌همه‌ن سک‌پروو، داوا‌ی له‌می‌رده‌که‌ی کرد بۆ ریزگرتن له‌وه گوره‌ی له‌سک‌یدایه، تاجه‌که بخاته‌سه‌ر سکی نه‌وه و پاشایه‌تی تایبته به‌وه بکات. به‌همه‌ن نه‌م کاره‌ی کرد و

له‌کاتیک نه‌و له‌سکی دایک‌دابوو، تاجی خسته‌سه‌ر سکی شه‌هرزادی دایک.

ساسان کوری به‌همه‌ن پیاوئیک بوو هه‌ئس وکه‌وت و کرده‌وهی شایانه‌ی له‌خۆی نیشان دهدا به‌لام بۆ باشایه‌تی شی‌او نه‌بوو. کاتیک کاری باوکی بینی، به‌ره‌و نیسته‌خر به‌ریکه‌وت و پارسایی کرده‌ پیشه و رۆشته‌ سه‌ر به‌رزایی کوئستانه‌کان رانه‌مه‌ریکی ده‌له‌وه‌رانده‌ که‌زۆرینه‌ی خه‌لک نه‌م کاره‌ی نه‌ویان په‌سه‌ند نه‌ده‌کرد.

به‌همه‌ن له‌کاتیکدا مرد که‌دارا له‌سکی دایکی دابوو. له‌به‌ر نه‌مه‌ خه‌لک وه‌ک پاشا هه‌لێانێژارد. نه‌م ژنه‌ دوای چه‌ند مانگ له‌پاشایه‌تی خۆی دارای هینایه‌ دنیا به‌لام پیتی خۆش نه‌بوو ناشکرای بکات. له‌به‌ر نه‌مه‌ نه‌وی خسته‌ ناو تابوتیک و زیر و گه‌وه‌ری کرده‌ ناو تابووته‌که و له‌شوئینیکی شاری نیسته‌خر کردیه‌ ناو روبراری (کۆر). ده‌سته‌یه‌ک ده‌لێن: خسته‌یه‌ روبراری به‌لخه‌وه‌. تابووت ده‌ست ناشه‌وانیک له‌خه‌لکی به‌لخ که‌وت که‌ به‌بینینی زیر و گه‌وه‌ره‌که‌ی شادمان بوو. ژنه‌که‌ی سه‌رپه‌ره‌ستی مناله‌که‌ی گرتنه‌ نه‌ستۆ و به‌خۆی کرد. کاتیک مناله‌که‌ گه‌شه‌ی کرد، نه‌هینیه‌که‌ی ناشکراوو و خه‌مان بیزار بوو له‌وه‌ی خرابه‌ی له‌گه‌لدا کردوو (و نه‌و کوری به‌همه‌نه‌). کاتیک گه‌وره‌ بوو، نه‌ویان تاقی کرده‌وه‌، له‌رازوه‌یی له‌ریگا رۆشتن و هه‌ئس و که‌وتی هاوشیوه‌ی سازاده‌کان باشتین بوو. دایکی تاج و ته‌ختی پێسپارد. شه‌هرزاد به‌ره‌و فارس به‌ریکه‌وت و بناغه‌ی شاری نیسته‌خه‌ری دارپشت و دروستی کرد. نه‌و له‌شه‌ردا کامه‌ران و به‌خته‌وه‌ر بوو و چه‌ند جاریک له‌گه‌ل رۆمه‌کان شه‌ری کرد. به‌لای دوژمنانیان له‌ولات دوور خسته‌وه‌ و باجی له‌سه‌ر خه‌لک سوک کرد و رۆژگاری پاشایه‌تی نه‌و له‌سی سائدا کۆتایی پێهات.

ده‌سته‌یه‌ک ده‌لێن: خه‌مانا خۆی دارای په‌روه‌رده‌ کرد تا گه‌وره‌ بوو و نه‌وسا تاج و ته‌ختی پێسپارد و خۆی له‌سه‌ر کار لا‌برد. دارا بویرانه‌ و وشیارانه‌ پاشایه‌تی کرد.

نیستا ده‌گه‌رینه‌وه‌ بۆ داستانی مناله‌کانی ئیسرائیل و میژووی رۆژگاری فه‌رمانه‌روایی نه‌وان تا سه‌رده‌می به‌سه‌ر چوونی له‌گه‌ل پاشاکانی ئیران هه‌لده‌سه‌نگین و نامازمیان پێده‌هه‌مین که‌له‌م رۆژگاردا چ که‌سانیک له‌پاشاکانی ئیران فه‌رمانه‌روایه‌تیان

کردوو.

لەرابردوودا نامازەمان پېدا بۆ كەسانىك لەمناڵەكانى ئيسرائيل كەبخت النسر ئەوانى گرفتار كردبوو، گەرانەوه بۆ بيت المقدس و ئەمە لەرۆژگارى كورش كۆرى ئەخشویرش و پاشایەتى ئەو لەلایەن بەهمەن ئەبابل و چوار ساڵ لەمردنى ئەو لەرۆژگارى كچى بەهمەن خەمانا بوو. سەراسەرى زەمانى وێرانى بيت المقدس لەو كاتەوى بخت النسر وێرانى كرد، سەد سالى خاياند كە لەرۆژگارى بەهمەن و كچەكەى خەمانادابوو. هەوالى تریشيان لەمبارەوه نوسيوه و جياوازىبەگان نامازمیان پېدرا. دەستەبەكیتر ئەم قسەیان بە ناراست زانیوه. كورش هیچ كات بەتەنیاىی فەرمانرەواىی نەكرد.

كاتىك بيت المقدس سەرلەنوئى ناوەدان كرايوه و خەلكەكەى گەرانەوه، عوزمیر لەناو ئەواندابوو. پاشای ئەوان لەلایەن ئییرانەوه فەرمانرەواىەتى دەكرد. ماومیهك پیاویكى ئییرانى و ماومیهك پیاومىك لەمناڵەكانى ئيسرائيل فەرمانرەواىەتى دەكرد. بەمشيوه بوو تا فەرمانرەواىی ئەو سەرزەمینە كەوتە دەست یۆنانىبەگان و رۆمەكان و ئەمە دواى دەركەوتنى ئەسكەندەر و زال بوونى بەسەر ئەو ناوچانەدابوو كەدارا كۆرى داراى كوشت. هەموو ئەم ماومیه، بەوشيوهى هەندىك كەس نامازمیان پېداوه، هەشتاو هەشت ساڵ بوو.

سەربووردهى كارەكانى داراي گەوره و كورهكەى داراي بچوك و چۈنئىيەتى لەناوچوونى ئەو

يەككەك لەپاشاكانى ئىران، دارا كورى بەھمەن كورى ئىسپەنديارە كەنەويان بەچەر نازاد(چەر نازاد، گەوھەر نازاد) بەماناى چاك سرشت ناودمبەرد.

ئەو لەبابل مایەوہ. پاشايەك بوو بەھىزكەرى ولاتەكەى خۆى و سەرگوتكەرى پاشاكانى دەوروبەرى خۆى. پاشاكان باجيان بەو دەدا. ئەو لەفارس شارىكى دروست كرد كەناوى نا دارابگەرد. ئەوچواربې مائىيەكانى رازاندەوہ. كورهكەى داراي زۆر خۆش دەويست ولەخۆشەويستى زۆر ناوى خۆى لەسەرنا وئەوى بۇ پاشايەتى دواى خۆى ديارى كرد.

رۇژگارى پاشايەتى ئەو بيست و دوو سالى خاياند.

دواى ئەو كوردكەى دارا ھاتە سەر تەخت و لەسەر زەمىنى جزيرە لەنزىكى نەسبىن شارى داراي دروست كرد كەئىستا بەناوبانگە. پياويكى بۇ زمىرى خۆى ديارى كرد كەشياو نەبوو و لەبەر ئەمە دلى ئەوى لەھاورىكانى بيس كرد. پاشا سەردارانى سوپاكەى خۆى گوشت و گەورمەكانى ولات و جەماومەرى خەلك لىي ترسان. ئەو لاويكى لەخۆراى، پقاوى، ياخى، ستمكار و ئەخلاق ناشىرىن لەگەل خەلكەكەى بوو.

سەردەمى پاشايەتى ئەو دوانزە سالى خاياند.

داستانى نەسكەندەرى دووشاخ

فيلفوس (فيلفوس) باوكى نەسكەندەرى يۇنانى لەخەلگانى شاريك بوو كەپپيان دەوت مەكدۇنيە. ئەو فەرمانرەوايەتى نەم شاره و شاره‌كانىترى دەكرد. ئەو لەگەل دارا لەسەر نەم بنەمايە پەيمانى ناشتى بەست كەسالانە باج بۇ دەربارى دارا بنىرئيت. كاتيك فيلفوس لەناوچوو، دواى ئەو نەسكەندەر هاتەسەر تەختى پاشايەتى و بەسەر ھەموو شاركەنى رۇم زال بوو. ھىزى ئەو لەدارا زيادى كرد و ئەو باجى بۇ دەربارى دارا نەنارد. دارا لىي توورە بوو و نامەى بۇ نوسى و سەرگۇنەى كرد كەرىگەى خرابەكارى گرتۆتەبەر و لەناردنى باجى سالانە خۆى دوورگرتووہ. دارا سى ديارى لەگەل نامەكەى نارد كەبرىتى بوون لە(چۇگان، تۇپ و كوزى) و مەبەستى لەم سى ديارىيە ئەمەيە: نەسكەندەر مائلك زياترنيە و شياوہ بۇ ئەو ئىستا بەتۇپ و چۇگان گەمە بكات و واز لەپاشايەتى بىنئيت ونەگەر نەيكات و نافەرمانى بكات، كەسك دەنئيرئيت تا بەندى بكات.

نەسكەندەر نامەى بۇ نوسى: لەمەبەستەكەى گەشتووہ ونەوى لەنامەكەيدا بەجوانى سەيرى كردووہ و دەزانئيت ماناكەى چىبە. ئەو نەمەى بەچاكە لىكداومتەوہ چوونكە كەسك گەمە بەچۇگان دەكات ھەلئىدەگرت و ئەو كەسەى ومرگرە، خۆى لىدووور دەخاتەوہ و دەيگەرئىنئيتەوہ بۇ ئەو كەسەى ھاويشتووہتى. نەسكەندەر زەمى وەك تۇپ ھەژمار دەكات و ولاتەكەى دارا بەپاشكۆى ولاتەكەى خۆى دەزانئيت. نەسكەندەر كيسەيك خەردەلى بۇنارد و ناگادارى كردموہ ئەوہى بۇى ناردووہ، كەمە بەلام توند و سوتىنەرە و لەشكرەكەى نەسكەندەرىش توند و سوتىنەرن. كاتيك دارا نامەكەى بەدەست گەشت خۆى بۇشەر نامادە كرد.

ھەندى لەناگادارن لەبەسەرھاتى پىشينيان گومانيان بردووہ نەسكەندەرىك كە لەگەل دارا كۆرى دارا شەرى كرد، براى داراى بچوكە كە لەگەل ئەودا شەرى كرد و باوكى

دارای گه‌وره دایکی نه‌سکه‌ندری وهك هاوسهر هه‌ئیزاردبوو. نه‌و كچی پاشای رۆم بوو. كاتیک ژنه‌گیان هینایه لای نه‌و له‌بۆنی پیسی جه‌سته‌یی و نارمه‌قی له‌شی بیزار و فه‌رمانیدا چاره‌یه‌کی بۆ بدۆزنه‌وه. باوه‌ری کارزانه‌گان نه‌وه بوو به‌داریک دهرمانی بکه‌ن که به‌پارسی پیی ده‌ئین سندر. ژنیان به‌ناوی نه‌و داره شو‌رد و زۆربه‌ی بۆنی ناخۆشی جه‌سته‌ی رۆشت. دواتر نه‌وی بۆ لای بنه‌ماله‌که‌ی گه‌راندموه و ژنه‌که له‌مکاته‌دا دووگیان بوو. ژن له‌ناو بنه‌ماله‌که‌ی خۆی کوریک هینایه دنیا ونه‌وی به‌ناوی نه‌و داره‌ی خۆی پی‌شۆردبوو، هاوری له‌گه‌ل ناومه‌که‌ی خۆی ناونا. باوکی نه‌و ژنه‌ مرد و نه‌سکه‌ندر دوا‌ی نه‌و به‌پاشایه‌تی گه‌شت وله‌ناردنی باجیک باوه‌گه‌وری بۆ دهریاری دارای دهنارد خۆی دزییه‌وه. دارا که‌سی نارد و داوای باجی کرد - و باج هیلکه‌ی زیزین بوو- و نه‌سکه‌ندر وه‌لامی دایه‌وه: نه‌و مریشه‌کی هیلکه‌ی زیزینی ده‌کرد، سه‌رم بری و گو‌شته‌که‌یم خوارد. نه‌گه‌ر ده‌ته‌ویت ریگه‌ی ناشتیت له‌گه‌ل‌دا ده‌گره‌به‌ر و نه‌گه‌ر نه‌ته‌ویت له‌ریگه‌ی شه‌ر روبه‌روی یه‌ك ددبینه‌وه.

دواتر نه‌سکه‌ندر له‌شه‌ر ترسا و خوازیری ناشتی بوو. دارا له‌گه‌ل هاوری‌کانی خۆی راویژی کرد ونه‌وان بۆ شه‌ر هانیاندا چوونکه دل‌یان له‌و ره‌ش بیوو. له‌مکاته‌دا دارا بۆ شه‌ر له‌گه‌ل نه‌سکه‌ندر خۆی ناماده کرد. نه‌سکه‌ندر نامه‌ی بۆ دووان له‌ده‌رگاوانه‌کانی دارای نوسی و داوی لی‌کردن دارا بکوژن. نه‌و دووانه دوو شتیان ویست به‌لام نامازه‌یان به‌دوورخسته‌نه‌وه‌ی خۆیان له‌مه‌ترسی نه‌کرد. کاتیک شه‌ر ده‌ستی پیکرد، نه‌و دوو ده‌رگاوانه‌ دارایان گوشت. شه‌ری نیوان نه‌و دووانه یه‌ك سالی خایاند. سوپای دارا تی‌کشکان و بلاوه‌یان لی‌کرد و نه‌سکه‌ندر له‌دوایین ساته‌گان هاته‌سه‌ر سه‌ری.

ده‌سته‌یه‌ك ده‌ئین: به‌مشیه‌ نییه به‌لکو دووان له‌پاسه‌وانه‌کانی له‌خه‌لگی هه‌مه‌دان بۆ رزگاربوون له‌سته‌مکاری نه‌و، نا‌کاو‌گیریان کرد و گوشتیان. هیرش کردنی به‌نه‌ینی و له‌نا‌کاوی نه‌و دووانه بۆسه‌ر دارا کاتیک بوو سوپاکه‌ی تی‌کشکابوو. نه‌مه به‌فه‌رمانی نه‌سکه‌ندر نه‌بوو چوونکه نه‌سکه‌ندر فه‌رمانی به‌جارچییه‌کدا له‌کاتی تی‌کشکانی

سوپاگەكى دارا چار بىدات كەدارا بەدىلى بىگىرىت و نەكوژرىت. بەلام ئەويان لەكوژرانى ناگادار كردهوه. ئەسكەندەر هاتەسەر سەرى و سەرى خستە سەر رانى و وتى: ھاورىكانى تۆ تۆيان كوشت و من ھەرگىز فەرمانى كوشتنى تۆم نەدا. ھەرگىز نەمويست بەم شىۋە بىبىنم ئەى گەوردى گەورەكان، ئەى شای شاكان و ئەى نازادەى نازادەكان. ئىستا جىت دەۋىت داوا بىكە. دارا داۋاى كرد كچەكەى رەوشەنەك بىكاتە ژنى خۆى و رىزى لىبىگىرىت و پىنگەى بەرز بنرخىنىت و نازادەكانى ئىران زىندوو رابىگىرىت و تۆلەى ئەو لەبكوژەكانى وەربىگىرىت.

ئەسكەندەر ھەموو ئەو داۋاكارىيانەى جىبەجى كرد. دوو دەرگاۋانەكەى داراى كوشت و پىش كوشتن بەو دوۋانەى وت: ئىۋە كاتىك پەمىمانتان بەست داۋاى گىانى خۆتان لەم نەكرد. ئەسكەندەر پاداشتى ئەو دوۋانەى دا و دواتر ھەردوۋىكانى كوشت. ئەسكەندەر وتى: بكوژانى پاشاكان ناتوانىن بكوژىن مەگەر بەپەمىمانىك كەنەتوانىن بىشكىنن. دىدار و شەرى ئەو دوۋانە لەپانتايىبەكانى خوراسان و لای خەزەر بوو. دەستەبەك دەللىن لەسەرزەمىنى جەزىرە لەولاتى دارا بوو.

پاشايەتى رۆم (يۇنان)پىش ئەسكەندەر بەربلاۋ بوو. لەسەر دەستى ئەسكەندەر كۆكرايەۋە و پاشايەتى ئىران يەكپارچە و بەھاتنى ئەو بلاۋ بوۋىۋە. نوسراۋەكان و زانستەكانى ئىرانى لەنەستىرەناسى و حىكمەتبان نىشانى ئەسكەندەردا و ھەموۋىيانى بۇ زمانى رۆمى ۋەرگىرايەۋە.

ئىمە نامازەمان بەۋان دا چوونكە وتىان ئەسكەندەر زىبرى باۋكى دارا بوو بەلام رۆمىەكان و زۆربەى نەژاد ناسان گومان دەكەن ئەسكەندەر كورى فىلقوس و بەوتەى دەستەبەك فىلبووس كورپى مەترىوس بوو. وتراۋە كورى مسرىم كورپى ھەرمىس كورپى ھەردس كورپى منتون كورپى رۆمى كورپى لىتى كورپى يوناق كورپى يافس كورپى سۆبە كورپى سرجون كورپى رۆمىت كورپى زنت كورپى تۆقىل كورپى رۆمى كورپى نەسفىر كورپى ئەلىفىزن كورپى عەيس كورپى ئىسحاق كورپى ئىبراھىم بوو.

ئەۋ دۋاۋى كۈشتىنى دارا ۋىلاتەكەي گرت و بەسەر عىراق و شام و رۇم و مىسر و جىزىردا زال بوو. سوپاكەي خۇي بىنى و ئەۋانى ھەزار ھەزار و چوارسەد ھەزار (يەك مىيۇن و چوارسەد ھەزار) ھەژمار كرد. لەنىۋان ئەۋان لە لەشكرىيەكانى خۇي شەشسەد ھەزار و لەسوپاكەي دارا شەشسەد ھەزار. دۋاۋى ھىرش كىرنە سەر ئىران و داگىر كىرنى ھەلاكانى، ناتەشكەدەكانى ۋىران كرد و ھىربىدانى كۈشت و كىتەبەكانى سوتاند و پىۋادكانى خۇي بۇ ھەرمانرەۋايى كىرنى ئىران دانا. دووبارە دەستى بەپىشرمۋى كرد و رۇشتە سەرزەمىنى ھىند و پاشاكەي كۈشت و شارەكانى داگىر كرد و بتخانەكانى ۋىران كرد و كىتەب و زانستەكانى سوتاند.

دواتر لەۋىۋە بەرەۋ جىن رۇشت و كاتىك گەشتە ئەۋ ۋىلاتە، دەرگاۋانەكەي شەۋانە ھاتەسەرى و وتى: بەيكى پاشاى جىن ھاتوۋە. نەسەندەر بانگى كرد و ھەرمانىدا ئەۋ لەگەل ئەۋدا بەتەنىا جىبىئىن. ئەۋ بەيگە گەپان و ھىچپان لىنەدۆزىيەۋە. ئەۋ كەسانەي لاي ئەسكەندەر بوون رۇشتنە دەر و ئەۋ پىۋاۋە وتى: مەن پاشاى جىنم و ھاتووم لىت پىرسەم جىت دەۋىت و دەتەۋىت جى بەكەيت تا ئەگەر بتوانىن خواستەكەي تۇ بەجىبىئىن و رىگىرى لەشەر بەكەين. ئەسكەندەر وتى: چۆنت زانى زىان بەتۇ ناگەينم؟ پاشاى جىن وتى: زانىم تۇ بىرمەند و ھەرزانىت و لەنىۋان مەن و تۇ دوزمىنى نىيە. تۇيش دەزانى ئەگەر مەن بكوژىت كوژرانى مەن نابىتە ھۇي ئەۋەي جىبىيەگان ۋىلاتەكەيان بەتۇ بسپىرن. ئەۋسا ئەگەر مەن بكوژى تۇ بەناجۋامىر بانگ دەكەن.

ئەسكەندەر زانى پىۋاۋىكى بىرمەندە و لەبەر ئەمە پىي وت: لەتۇ داھاتى سى سالى ۋىلاتەكەتم دەۋىت ھەر ئىستاكە و نىۋەي داھاتەكەت ھەموو سالىك. پاشاى جىن وتى: رازىم بەلام لەمەن پىرسە چۆنىت؟ ئەسكەندەر وتى: چۆنىت؟ پاشاى جىن وتى: يەكەم كوژراۋ بۇ شەر و يەكەم. خواردن بۇ دىرندەگان. ئەسكەندەر وتى: ئەگەر بەداھاتى دو سال بەسەندە بەكەم؟ پاشاى جىن وتى: رۇزگارم كەمىك باشتر دەبىت. ئەسكەندەر وتى: ئەگەر بەداھاتى سالىكت بەسەندە بەكەم؟ پاشاى جىن وتى: ۋىلاتەكەم دەرۋات و خۇشەكانىشەم لەدەست دەچىت. ئەسكەندەر وتى: مەن ئەۋەي تەم، بەتۇ دەسپىرم و يەك لەسەر سى داھاتى ھەر سالىكت لى دەستىنم. ئىستا

چۆنىتى؟ پاشاى چىن وتى: يەك لەسەر شەش بۇ ھەژاران و نەداران و ھەزىنەكانى ولات، يەك لەسەر شەش بۇ من، يەك لەسەر سى بۇ سوپا ويەك لەسەر سى بۇ تۇ. ئەسكەندەر وتى: لەمە بەتۇ شادمانم. ئەوسا سىپاسى كرد و لاي ئەسكەندەر گەرايموھ. سوپاييەكان ئەمەيان بىست و لەناشتى شادمان بوون.

كاتىك بەيانى ھەتاو ھەلھات پاشاى چىن بە پەلە داوان ھات

ئەو بەسوپايەكى قورسەوھ ھات و سوپاكەى ئەسكەندەرى گەمارۇدا. ئەسكەندەر سوار بوو و خەلك سوار بوون. پاشاى چىن سوار لەسەر فىل بەتاجىك كە لەسەرىدا بوو دەرگەوت. ئەسكەندەر پىتى وت: فرىوت دام؟ پاشاى چىن وتى: نا بەلام ويستم بزانىت لەناتەوانىيەوھ فەرمانبرداری تۆم نەكرد. بىنىم ئەم دنيا گەورمىھ روى لەتۆيە و منىش ويستم بە فەرمانبردنى تۆ روو لەدنيا بكەم. لەتۆ نزيك بوومەوھ تا لەجىھانى لەپىش نزيك بىمەوھ. ئەسكەندەر وتى: لەسەر پىاويكى وەك تۆ باج دانانىن. من لەنىوان تۆ و خۆم لەپىشىم نەبىنى و ھاوشىوھى بىرمەندەكان تۆم بىنى. ھەموو ئەو شتانەى لەتۆ داوام كردبوو بەخشىم و نىستا لەولاتەكەى تۆ دەگەرئىمەوھ. پاشاى چىن وتى: زەرەرت نەكرد. ئەو بۇ ئەسكەندەر دوو بەرابەرى ئەوى پەيمانىان بەستبوو، رەوانەى كرد. ئەسكەندەر ھەر ئەو كات لەوئى دوور كەوتەوھ و بەم شىومىھ ھەموو خەلكانى سەر زەوى لەرۇژ ناوا تا رۇژھەلات ملكەجى بوون و پاشاكانى تىب و پاشاكانىتر مىلان بەفەرمانى ئەودا.

كاتىك لەرۇژناوا و رۇژھەلات تەواو بوو وسەرزەمىنەكانى نىوانىانى داگىر كرد، ويستى بەرەو باكور بروات و ھەموو خەلكانى ئەوئى سەريان بۇ فەرمانەكانى دانەواند تا ئەوى گەشتە ولاتى ياجوج و ماجوج. گفتوگۇ لەمبارەوھ زۇرھ و جىاوازييەكان فراوان. وتەى راست ئەومىھ كەئەوان لەنەژادى توركەكانن، شكۇ و ھىزىان ھەمىھ و خراپەكارى لەگەلىا. ژمارەيان زۇرھ. ئەوان لەسەرزەمىنەكانى دراوسى خراپەكارىيان دەكرد و ھەرشويىنىك دەيانتوانى وئىرانىان دەكرد و نزيكەكانى خۇيان نازار دەدا. خوا

داستانى ئەۋاننى بەم شىۋىيە گىراۋمىتەۋە(ئىمە ھەموو بەسەرھاتەكانى قورنات
 لەبارەى دوشاخ باس دەكەين چوونكە ھەمووى داستانەكان لەسەر بىنەماى ئەمە
 وتراون و ھەموويان لەمەۋە سەرچاۋە دەگرن: خەلك لەبارەى دوو شاخ پىرسىيات
 لىدەكەن. بلى ئىستا يادىكى بۇ ئىۋە ددخوئىنمەۋە. ئىمە لەسەر زەۋى توانايى و
 ھىزىمان پىبەخشى و لەھەر شتىك زانست و زانىيارىيەك. ئەۋ بەدۋاى ئەۋ زانستانە
 ۋەك رىبواران بەرىكەۋت. كاتىك گەشتە ئاۋابوونى خۇر، ھەتاۋى بىنى لەكانىاۋىكى
 گەرمدا رۆدەچىت. لەۋى خەلكانىكى بىنى. وتمان: ئەى دووشاخ، ھەم دمتوانىت
 ئەشكەنچەيان بىكەيت و ھەم دتوانىت بەباشى ھەلس و كەۋتياڭ لەگەل بىكەيت. وتى:
 ئىمە ئەۋ كەسەى ستەمكار بىت ئەشكەنچەى دەكەين و ئەۋ دواتر دەگەرىتەۋە بۇ لای
 خوا و ئەۋ ئەشكەنچەكانى دژۋارە. بەلام ئەۋ كەسەى باۋمىر بەخوا بىنىت و چاكە
 بىكات، شىاۋە بۇ پاداشتىكى چاك و ئىمە لەكارى خۇمان چاكەى دەخەينە بەردەم.
 ئەۋكات بۇ چارە دۇزىنەۋە ۋىستا. كاتىك گەشتە شوئىنى ھەلاتى خۇر، ھەتاۋى بىنى
 لەخەلكانىك دپتەدەر كەنىمە جگە لەرووناكى خۇر پۇششىكىمان بۇ دروست
 نەكردوون. بەمشىۋىيە و ئىمە لەھەموو زانستەكانى ئەۋ ناگادار بوۋىن و دەمانزانى.
 ئەۋسا بۇ چارە دۇزىنەۋە ۋىستا. كاتىك گەشتە نىۋان دو ھەۋراز، خەلكانىكى بىنى
 بەدژۋارى دەمانتوانى لەھسەى كەسانىتر بگەن. ئەۋان وتيان: ئەى دووشاخ، ياجوۋج و
 ماجوۋج لەسەر زەۋى خراپەكارانن. ئايا دەتەۋىت ھەزىنەكەيت بۇ كۆبىكەنەۋە تا
 لەنىۋان ئىمە و ئەۋان دىۋارىكى بەرز دروست بىكەيت؟ وتى: ئەۋ ھىز و توانايىيەى
 خوا بەمنى بەخشىۋە باشترە. ئىۋە من بەپىاۋان ھاۋكارى بىكەن تا لەنىۋان ئىۋە و
 ئەۋان دىۋارىك دروست بىكەم زۇر بەرز و بەھىز. پۇلا و ئاسن بىدەن بەمن. كاتىك
 لەسەر زەۋى تا سەر كىۋى تەخت كىرد، وتى: فوى تىبىكەن، تا ئەۋ كاتەى ئاگرىكى
 خۇش كىرد و ئاسنى سوور كىردەۋە و وتى: مىسى تاۋاۋم پىبىدەن تا بىكەمە سەر ئەمە.
 لەۋ بەدۋا ئەۋان نەپانتوانى بىنەسەر دىۋار و نەپانتوانى كۈنى بىكەن(كەھ/۸/۸۳—
 ۹۷).

ئەۋسا وتى(تواناى خوا زىاتر و باشترە)، لەم رىگاۋە بوو كە: بەخشىنەكانى خوا
 باشترە لەھەزىنەكانى ئىۋە بۇمن بەلام من بەپىاۋان و ساز ۋەبەرگ و كەرەستەكانى

دروست کردن هاوکاری بکهن. نهوسا وتی: بۆمن خاومگانی ناسن بئینن. یانی پارچەى ناسن بئینن. بۆیان هینا. نهو پایهگانی هه لکهند تا گهشته ناو و دواتر ناسن و داری چین لهسەر چین لهسەر یهک دانا تا نیوان دوو ههورازمکهی تهخت کرد. نهو ناگری خسته ناو داردکه و ناسن سوربوویهوه و نهمه مسی سورگراوه بوو. چینگه ی داری پرکردهوه و نهو دیواره سهخت و نهستور، وای لیهاات دهتوت چنراویکی رنگاو رنگه که تیایدا سوری مسه و رهشایی ناسن. نهو لهسهرمه شوینی ناسنینی دروست کرد و یاجوج و ماجوج لهروشتن بۆ ولاتانی دراوسى مانهوه بهوشیوهی کهخوا دهفرمیت: نهتوانیان برۆنه سهری و نهتوانیان کونی بکهن.

کاتیك لهکاری دروست کردنی نهو دیواره تهواو بوو، رۆشته ناو تاریکیهگان که لهولای جهمسهری باگوره و خۆر لهباشوریهتی و لهبهر نهمهیه، سهرتاسهری تاریک بوو. کاتیك رۆشته ناو تاریکیهگان، چوارسه لهپیاوانی خۆی ههنگرت و به دواى کانی ژیانی جاویدان گهرا. ههژده رۆژ لهناو تاریکیهگان بهرنگادا رۆشت بهلام نهو کانییهی نه دۆزییهوه و لئی هاته دهر. خزر هه رماندهی پیشرهومگانی بوو، کانییه کهی دۆزییهوه و مهلهی تیا کرد و لئی خواردهوه. و خوا زاناته.

نهو بۆ عیراق گه رایهوه و لهشارمزور بهنهخۆشی قۆرگ نیشه، مرد. رۆژگاری ژیانی نهو سی و شەش سال بوو و نهمه بهوتهی دهستهیهک لهکسهگانه. نهویان کرده ناو تابوتیکی زیرین و رازاوه بهگهوههرهگان. تابووته کهیان به سهبر سوو (تا لهناو نهچیت) و بردیانهوه بۆ دایکی.

نهو چوارده سال پاشایهتی کرد. دارا لهسییم سالی پاشایهتی نهودا کوژرا. نهو دوانزه شاری دروست کرد لهوانه: نیسفههان کهپییان دموت جی، ههرات، مهرو، سهمهرقههاند، شاریک لهسواد بۆ رهوشه نهک کچی دارا، شاریک لهیونان و نهسکه ندهریه لهمیسر.

كاتىك ئەسكەندەر مرد، ھاۋەلەكانى لەفرەزانەكانى ئىرانى و يۇنانى و ھىندى دەورىان گرت. ئەۋانى كۆدەكردەۋە و لەوتارى ئەۋان ئارامى بېدەمبېرا. ئەۋسا لەدەۋرى پەيكەرمەكى ئەۋ كۆبۈۋنەۋە. گەۋرەگەيان وتى: ھەر كام قەسەيك بەكەن تا بۇ كەسە تايىبەتتەيكەن بېتتە ھۇى دلئانەۋە و بۇ ھەموۋان ھۇكارىك بۇ وشيارى. ئەۋ دەستى خستە سەر تابووت وتى: دىلكەرى دىلەكان دىل كرا. يەكيت وتى: ئەم پاشايە زىرى كۆدەكردەۋە و ئىستا زۇر ئەۋى كۆكردەۋە. يەكيت وتى: خەلك لەم پەيكەرد رادەكەن و بەرەۋ زىرەكانى تابووت دەرۇن. يەكيت وتى: سەرسورھىنەرتىن سەرسورھىنەر ئەۋمىيە بەھىز سەركوت كراۋە و ناتەۋانەكان سەرقالى گەمە كرىدن. يەكيت وتى: ئەمە ئەۋ كەسەيە رۇزى كۆتايى خۇى شاردەۋە و نارەزوۋەكانى ئاشكرا كرىد. بۇ رۇزى كۆتايى خۇت دوانەخست تاكەمىك لەنارەزوۋەكانت بگەشتتايە؟ بەلكو دەمبىت بووترىت: بۇ نارەزوۋەكان خۇت سوك نەكرد تا پەيمانەكەت بەم زوانە پرنەبىت؟ يەكيت وتى: ئەى تىكۆشەر، شتىكت كۆكردەۋە لەكاتى پىۋىست فرىات نەكەوت. بارە قورسەكان لەسەر شانى تۇ ماىەۋە و تۇ دەستت لەگۇناحەكانىدا. بۇ يەكيترت كۆكردەۋە و گۇناحەكەيت لەسەر خۇت نوسى. يەكيت وتى: تۇ نامۇزگارىيكەرى ئىمە بوويت و ئىستا نامۇزگارىك باشتر لەمەرگى تۇ نىيە. ئىستا ھەر كەسى خاۋەن ئاۋەز دەمبىت ۋانە ۋەربىگىرت و ھەر كەس ۋانەۋەرگىر بىت، دەمبىت رازى بىت. يەكيت وتى: زۇر بوون ئەۋكەسانەى لەبىشت سەرت بوون و لىت دەترسان و ئىستا لەبەردەم تۇيە و ترسى نىيە. يەكيت وتى: زۇر كەس نارەزوۋەمەندى بىدەنگ بوونى تۇ لەكاتى قەسەكردندا بوو و ئەمرۇ كەبىدەنگى، نارەزوۋەمەندى قەسە كرىنتە. يەكيت وتى: ئەم پىاۋە كەسى زۇرى مراند تا نەمرىت و ئىستا مەرگ ھەموۋشتىكى لى سەندەۋە. يەكيت وتى: بەردەۋام داۋات لەمەن دەكرد لىت دەۋور نەكەۋمەۋە و ئىستا مەم نامەۋىت لىت نرىك بىمەۋە. يەكيت وتى: ئەمرۇ رۇزىكى گەۋرەيە كەخراپە ھەلاتوۋەكانى روىان تىكرد و چاكە بەپەلەكانى لىى ھەلاتن. ھەر كەس بىيەۋىت لەسەر ۋنكەرى پاشايەتى خۇى بگىرت دەمبىت قاھا بگىرت. يەكيت وتى: ئەى ھەلگىرى پاشايەتى بەھىز. پاشايەتتەيكەت رۇشت بەۋ شىۋەى ھەۋر دەۋرات و نامىنىت و شوين پىكانت داپۇشرا ۋەك شوين پىكانى مېشىك. يەكيت وتى: ئەۋى ئەۋ كەسەى

درىزى و پانى زەويت لا تەنگ بوو، خۆزگە دەمزانى ئىستا لەم شوپنە تەنگەدا چۆنىت! يەكىتر دەيوت: سەرسورماوم لەو كەسەى كۆتاي رىگەكەى ئەمە بوو، چۆن خۇى بۇ كۆكردنهوى خواستە فىرۇكان و كەلەكە كىردنى ئەو شتانەى وەك كا گىرۇدەى باى لەناوچوون دەين، خستە رەنجهوۋە و خۇى كىردە وىردى زمانى ئەم و ئەو. يەكىتر دەيوت: ئەى كەسانى كۆرى مەزن، دل بەشتىك مەبەستن كەشادمانىيەكەى ھەمىشەى نىيە و لەيەك ساتدا كۆتايى دىت. ئىستا بۇ ئىوۋە راستى و دروستى لەنەزانى و گومراىى جىبابوويەوۋە و دەرگەوت. يەكىتر دەيوت: ئەم پاشاى رابردوۋەتان بىنى، ئىستا شىاوۋە پاشاى داھاتوو وانەى لىۋەرىگىت. يەكىتر دەيوت: ئەى ئەو كەسەى توورە بوونت ھۆكارى مەرگ بوو، بۇ لەمەرگ توورە نەبوويت؟ يەكىتر دەيوت: ئەو گويچكەكانەى قسەكانىان دەيىست، بىدەنگ بووۋە تا قسەى كەسانىتر بېيىستىت. يەكىتر دەيوت: بەم زووانە دىتە لاي تۇ ئەو كەسەى مەرگى تۇ شادمانى كىرد بەھەمان شىوۋە كەتۇ رۇشتىتە لاي ئەوانەى مەرگىان تۇى شادمان كىرد. يەكىتر دەيوت: ئەى ھەلسورپىنەرى سەر زەوى، بۇ ھىچ ئەندامىك ھەناسورپىنەىت؟ بەلكو دەبىت بلىين: بۇ گلەىى لەتەنگانەكان ناكەمىت كەھەمىشە لەفراوانى گلەيىت بوو. يەكىتر دەيوت: ئەو دىنبايە كۆتايىيەكەى ئەمە بىت، باشتى وايە لەسەرەتاوۋە پىشتى تىبكەن.

خوان سالارى ئەو وتى: جىگەكانەم راخست و سەفرەكانەم چنى، بەلام ئىستا كەس نابىنەم. خەزىنەدارەكەى وتى: مەنت بۇ پاشەكەوت كىردن فەرمان دەدا، ئىستا پاشەكەوتەكانت بەكى بىسپىرم؟

يەكىتر دەيوت: ئەم دىنيا پان و بەرىنە جگە لەھەوت بىستى بۇ تۇ بەجىنەھىشت، بى گومان ئەگەر ئەمەت دەزانى، لەگەرانى زۇر كەمت دەكردەوۋە. رەوشەنەك ھاوسەرەكەى وتى: گومانەم نەدەكرد سەركوتكەرى دارا سەركوت بىكرىت، ئەو قسەى لەئىوۋە بىستەم، سەركۆنە بوو. ئەو دەفرىك كەتبايدا دەيخواردەوۋە، بەجىيەھىشت، ئىستا دەبىت ئەو دەستە لىتى بىخۇنەوۋە. كاتىك دايكى لەمەرگى ناگادار بوويەوۋە، وتى: ئەگەر فەرمانى كورمەكەم ئەنجام نەدا، بىرىم لەدل دوور نەكرد.

ئەمە قەسى فرەزانەگان لەبارەى ئەو بوو. نامۆزگارى و وانەى تىايە و لەبەر ئەمە نامازەمان پىندا.

لەفئەلەگانى ئەسكەندەر لەشەرەگانى يەك ئەو مېو، كاتىك روبەرۋى دارا بوو، هاتە ناو دوو لەشكرەكە و جارچىيەكى فەرموو جارېدات: ئەى ئىرانىيەگان، خۆتان دەزانن چىتان بۆ من نوسىو و ئىمە چۆن ئەمانمان بۆنىو نارد. هەر كەس لەسەر بەئىنەكەى ماو، خۆى لەشەر دوور بخاتەو تا بەئىندارى لەئىمەيش ببىنن. ئىرانىيەگان گومانىان لەيەكتر كرد و پەرىشان بوون.

لەفئەلەگانى ئەمە بوو كەپاشاى هىندستان بەفئەلە شەرەكەرەگان روبەرۋى بوو، ئەسبەگانى ئەسكەندەر رەمىان كرد. ئەو دەستى لەو شەرە هەنگرت و فەرمانىدا چەندىن فىل لەمس دروست بكەن و بەساز و بەرگ پۆشتمەيان بكەن و ئەوانىان لای ئەسبەگان راگرت تا ئەسبەگان ئاشنايان بوون.

دواتر بۆ هىند گەرايەو. پاشاى هىند روبەرۋى بوو، ئەسكەندەر فەرمانىدا ناوى ئەو فىلانە لەشقاتە ونەوت پرىكەن و سوار لەسەر عەرمبەنەگان هىنايانە ناو گۆرەپانى شەرپ و پياو شەرەكەرەگانىان لەگەل نارد. كاتىك شەرپ دەستى پىكرد فەرمانىدا فىلەگان ناگرتىبەردەن و كاتىك تەوانەو پياو شەرەكەرەگان و هىلدارەگان بلاومىان لىكرد. فىلە هىندىيەگان گەمارۆيان دا و بەلوتى خۆيان لىيان دەدا و هەمووىان سوتان و بەردو هىند رايان كرد و خەلكىش لەبەردەمىانا بەهەلە داوان رايان دەكرد.

يەكيتر لەفئەلەگانى شەرپى ئەو ئەمەيە: گەمارۆى شارىكى بەهيزى دا كەخواردن و كانى ناوى فراوانى بوو (و ئەو نەيتوانى دىوارەگانى شار داگر بكات). گەرايەو و ژمارەيكەى وەك بازركان نارد كەكالايان پى بوو و دەمانفرۆشت. فەرمانى پىدان هەرچەندە دەتوانن خواردن بكرن و پارەى زۆر بەدن و كاتىك خواردنىيەگانىان كۆكردەو، بىسوتىنن و هەلبنن. ئەم كارمىان كرد و هەلاتن. ئەو دەستە شەرەكەرەگانى بۆ دەرهەوى شار نارد كە بەردەموام هىرشىيان دەكرد و تالانىان دەكرد. خەلكى شار رايان كرد و هاتنە ناو شار تا پەنا بگرن. ئەسكەندەر هىرشى كردە

سەريان و ريگەي رۇشتە ناو شار گراۋە بوو.

ئەو بۇ ارسلۇتاليس (ارسلۇ)ى نوسى كە لەناو گەورمگانى رۇم، دستەمەك ھەن كەئەوان ئارمانى گەورە و گپانى گەورە و دلى نائاشنا بەترسيان ھەمە. ئەو لەوان لەگيانى خۇي دەترسيت بەلام نايدويت ئەوان لەسەر گومانى خۇي لەناو بەرئيت. ارسلۇتاليس لەولامدا بۇي نوسى: نامەگەي تۇم خويندەمە و تىگەشتم. ئەۋەي سەبارت بەخەيالپەردازى ئارمانەگانى ئەوان باست كرد(راستە بەلام دەبئيت بزائيت كە) ئەمەكدارى بەرھەمى ئارمان و گەورە بوونى گيانە و فيل لەتايبەتمەندىمەگانى پەستى و ريسوايە. بەلام لەبارەي ئازايەتى و نەزانى ئەوان، ھەركەس عادەتى بەمشيۋە بئيت، ژيانيان بۇ فراوان بگە و ژنە جوانەگان بەكرە ھاوناميزيان، چوونكە فراوانى و ئاسودەي ژيان ئازايەتى لەناو دەبات و خوازيارى بوونى تەندروستى ئىدەكەويتەۋە. ئاگادار بە دەستت بەمرۇف كوشتن پيس نەكەيت چوونكە ئەمە ھەلەيەكە چارەي نيبە و تاوانىكە نابەخشرئيت. سزا بدە بى كوشتن تا لەسەر بەخشين بەتوانا بيت چوونكە بەخشين لاي بەتواناگان زۇر جوانە. دەبئيت كەردەۋى تۇ چاك بئيت تا خواستەگان يەكسەرە ببنە ھاورئى تايبەتى تۇ. بەھۇي تواناييتەۋە خۇت بەگەۋەتر لەھاورئىكانت مەزانە چوونكە ھەر كەس نابەرايەرى بگاتە پيشە و شتەگان تايبەت بگات بەخۇي، ھاورئىكانى لى بى بەش دەكات و ھەركەس يەكسانى و لەخۇبووردوى بگاتە پيشە، ريشە دوژمنى دەردەگئيشئيت.

دووبارە كاتىك سەرزەمىنى ئىرانى گرتەۋە، بۇ ارسلۇتاليس ى نوسى: من لەئىران خەلگانىكەم بىنى خاۋەن بىرورا، سەرسەخت و زۇر بوئىر و جوانى ونەژادى بەرز و شاھانە. من لەريگەي دادپەرۋەرىيەۋە بەسەر ئەۋاندا زال بووم بەلام دەترسم كاتىك لىيان دووربەكەۋەمەۋە و ولاتيان پىبىسپىرم، شۇرش بگەن و فەرمانەگانى من پشت گوى بگەن ولەبەر ئەمە تەنيا بە لەناوبردنيان دەتوانم زيانى ئەوان لەناو بىمە. ئەو بۇي نوسى: نامەي تۇم لەبارەي خەلگى ئىران خويندەۋە و تىي گەشتم. بەلام كوشتنى ئەوان كاريكە لەسەر بىنەماي ستەمكارى و دەبئتە ھۇي لەناوچوون كە لەنەنجامە

خراپەكانى ناتوانىن خۆمان بەدوور بگرىن. ئەگەر ئەوان كوشتار بكهيت، خەلگانى نىران كەسانى ۋەك ئەوان دىننە سەر كار و بەناچار ھەموو خەلگى ۋلات دەبنە دوژمنى تۆ و كىنەى منالەكانى تۆ لەدل دەگرن و تۆ لەھەمان كات لەدەرموۋى شەر، ئەۋانت بە كوشت داۋە. بەلام دەرکردنى ئەۋان لەسوپاكەت، دەبىتە ھۆى زيان گەشتن بەخۆت و سوپاكەت. من رىگايەكت نىشان ددەم كەباشتر لەكوشتنە. شازادەكان و ئەۋ كەسانەى شياۋ نىن بۆ پاشايەتى، بانگ بگە و شارەكان بەۋان بسپىرە و ھەركام بگەرە پاشايەكى جىاۋاز تا بەم شىۋمىيە ۋتارىان يەك نەبىت و زىانىان بەرخۆيان كەۋىت و لەسەر فەرمانبەردن و ھاۋرىيەتى ھاۋدەست بن ۋخۆيان بەپەرۋورمىدە كراۋى تۆ ھەژمار بگەن. ئەسكەندەر ئەم كارەى كرد و پاشايەتى تىرە و تايەفەكان لىرەۋە دروست بوۋ. لەبارەى ھۆكارى دروست بوۋنى پاشاى تىر و تايەفەكان شتىرىش نامازەى پىدراۋە كە بەخۋاستى خوا نامازدىان پىدەدەين.

پاشاکان د‌وای نه‌سکه‌ندەر

کاتیك نه‌سکه‌ندەر مرد، پاشایه‌تیا‌ن دا به‌گوره‌که‌ی نه‌سکه‌ندهر‌ون، به‌لام نه‌و پی‌ی رازی نه‌بوو. له‌بەر نه‌مه پاشایه‌تی یۆنان به‌و شی‌وه هه‌ندی ک‌ه‌س ناما‌ژه‌یا‌ن پی‌دا‌وه، به‌بتلی‌موس ک‌ور‌ی لا‌غوس گ‌ه‌شت و رۆ‌ژگاری پاشایه‌تی نه‌و سی و هه‌شت سا‌ل بوو. نه‌وسا پاشایه‌تی سه‌رزه‌می‌نی یۆنان به‌مش‌یوه در‌یژه‌ی پی‌درا: بتلی‌موس فی‌لوز‌فوس بی‌ست و یه‌ک سا‌ل، بتلی‌موس نه‌ورا‌غاتس بی‌ست و چ‌وار سا‌ل، بتلی‌موس فی‌لا‌فتر بی‌ست و یه‌ک سا‌ل، بتلی‌موس نه‌فی‌فانس بی‌ست و دوو سا‌ل. بتلی‌موس نه‌ورا‌غاتس بی‌ست و نو‌ سا‌ل، بتلی‌موس سا‌تر حه‌فده سا‌ل، بتلی‌موس نه‌خسه‌ندەر بی‌ست و یه‌ک سا‌ل. بتلی‌موس‌یک که له‌سه‌ر ته‌ختی پاشایه‌تی خۆ‌ی دوور خسته‌وه و دیا‌ر نه‌ما هه‌شت سا‌ل و خاتونیک به‌ناوی قالو بتر‌ی حه‌فده سا‌ل. نه‌م ژنه له‌فره‌زانه‌گان بوو و نه‌مانه هه‌مووی خه‌لکانیک له‌یۆنان بوون. هه‌موو نه‌و که‌سانه‌ی د‌وای نه‌سکه‌ندەر به‌پاشایه‌تی گ‌ه‌شتن، به‌بتلی‌موس ناوده‌بر‌ین به‌و شی‌وه‌ی که‌پاشاکانی نی‌ریانیا‌ن به‌خوسره‌و ناوده‌برد و پاشاکانی رۆ‌م به‌قه‌یسه‌ر.

د‌وای نه‌وه هالبتر‌ی پاشای رۆ‌م وه‌ک پاشای رۆ‌م هه‌لبزیردرا و یه‌که‌م که‌س له‌م بنه‌ماله‌یه هاته سه‌رته‌خت، جابوس یولوس بوو که‌پینج سا‌ل فه‌رمانه‌وایی کرد. د‌وای نه‌و نه‌غستوس که‌په‌نجا و شه‌ش سا‌ل پاشایه‌تی کرد و کاتیك چ‌ل و دو سا‌ل له‌فه‌رمانه‌وایه‌تی تپه‌ری کرد، عیسی ک‌ور‌ی مریم له‌دایک بوو. ده‌ل‌ین له‌نیوان له‌دایک بوونی عیسی و هاتنه سه‌ر کاری نه‌سکه‌ندەر سینسه‌د و سی سا‌ل بوو(۳۳) بوو.

بەسەرھاتی کاری پاشاکانی ئێران دواى ئەسکەندەر پاشاکانی تیرە و تایەفەکان

کاتیك ئەسکەندەر مرد، دواى ئەو پاشاکانی تیرەکان بوونە پاشا و ئاماژە پێدا. دەستەپەك دەلێن: ھۆکار ئەووە بوو کاتیك ئەسکەندەر بەسەر ئێراندا زال بوو و ئەوھى دەیویست بە دەستی ھینا، نامەى بۆ *ارسطاطالیس* نوسی: من ھەموو پاشاومکانی رۆژھەلات زەمینم ترساند و نازارم دان و ئیستا ترسی ئەوھم ھەبە دواى من یەك دەست بن و یەكبگرن و بیانەوئیت ھێرش بکەنە سەر ولاتەكەى ئێمە و خەلکانی ئێمە نازار بدەن. بیریارم دا منالانی باوك كوژراو لەشازادەكان بكوژم و بیانێرم بۆ لاى باوكیان. تۆ لەم کاردا چى دەبینیت؟

ئەو وەلامى داىوھ: نەگەر شازادەكان بكوژیت كار دەكەوئیتە دەست نەزان و زێردەستەكان و نەمانە کاتیك ببنە پاشا و ھیز پەیا بکەن، یاخى دەبن و ستمە دەکەن. زیانیك لەوان دەگات زیاتر دەبیت. باوەرپى راست ئەوھبە شازادەكان كۆبکەیتەوھ و ھەر گام بۆ پاشایەتى شار و بەشیک دیاری بکەیت و کاتیك ئەمە بکریت ھەرگام روبەروى ئەوئیر دەبیتەوھ تا ئەو لەگەشتن بەخواستەكەى دوور بکاتەوھ و بەمشێوھ لەناو ئەوان دوژمنى دروست دەبیت و سەرقالى یەك دەبن و کاتى ئەوھیان نابیت لەگەل دووردەستەكان دوژمنى بکەن.

لەمکاتەدا بوو ئەسکەندەر ولاتەکانی رۆژھەلاتى بەسەر پاشای تیرە و تایەفەکان دا بەش کرد و ئەستیرھناسى و زانایى لەولاتى ئەوانەوھ بۆ شوپنیکیتى برد و ئەوھ رویدا كە *ارسطاطالیس* پێشبینى کردبوو. پاشاکانی رۆژھەلات سەرقالى یەكتر بوون و شەریان لەگەل یۆنانییەكان نەکرد.

ارسطاطالیس بەرزترین و ھەرزانترینى زاناکان بوو. ئەسکەندەر لەگەل ئەو راویزى دەکرد و وتەکانى بەکار دەبرد. *ارسطاطالیس* (٢٨٤—٢٢٢ پ.ز) زانستى

له‌مه‌فلاتون (۴۲۷—۳۴۷ پ.ز) ه‌وتابی سو‌قرات (۴۶۹—۳۹۹ پ.ز) خو‌یند و سو‌قرات ته‌نیا له‌طبیعیات ه‌وتابی نوسیلوس بوو. نوسیلوس ه‌وتابی نه‌نکساغورس (نانا کساغوراس، ده‌وروبه‌ری ۴۲۸ پ.ز) بوو. ارسطاطالیس له‌چهند پرسیکدا ریگای ناسازگاری له‌گه‌ل مام‌وستاکه‌ی گرت‌به‌ر و کاتیک له‌مباروه‌ی لیان پرسی، وتی: نه‌فلاتونم خو‌ش ده‌ویت و ه‌روه‌ها راستی و دروستیش، به‌لام راستی و دروستیم زیاتر خو‌شده‌ویت.

زاناکان له‌باره‌ی پاشیه‌ک که د‌وای نه‌سکه‌نده‌ر له‌ سوادی عی‌راق بوو و له‌باره‌ی ژماری پاشای تیره‌کان که فه‌رمان‌ه‌وایی ه‌ریمی بابلیان کرد، بی‌روراکانیان جیا‌وازه. ه‌شان کوری که‌لبی و که‌سانی هاوبی‌رورای نوسویانه: د‌وای نه‌سکه‌نده‌ر بلا‌قس سلب‌قس و د‌واتر نه‌نتیخس (نانتیوخس) دامه‌زین‌ه‌ری شاری نه‌نتاکیه (نانتیوخ) فه‌رمان‌ه‌وایه‌تیا‌ن کرد و سوادی کوفه‌ بو‌ پهنجا و چوار سال له‌ده‌ست نه‌واندا بوو و نه‌وان له‌ پاناییه‌کانی فارس و نه‌ه‌واز و کو‌یستانه‌کان ه‌اتو‌چ‌ویان دم‌کرد و بوویان.

پاشایه‌تی نه‌شک کوری نه‌شکان

دواتر پیاویک به‌ناوی نه‌شک (یا نه‌رشه‌کی یه‌که‌م ۲۵۰—۲۴۸ ب.ز) قوتب‌وو‌یه‌وه. نه‌و کوری دارای گه‌وره بوو و زادگا و شوینی گه‌وره بوونی شاری ره‌ی بوو. ده‌سته‌یه‌گی زور کۆکردموه و ره‌وانه‌ی شه‌ر له‌گه‌ل نه‌نتیخس بوو و نه‌نتیخس روبه‌روی ودستایه‌وه و نه‌م دووانه له‌سه‌رزهمینی موصل به‌یه‌ک گه‌شتن. نه‌نتیخس کوژرا و نه‌شک به‌سه‌ر سواد زال بوو و له‌ موصل تا ره‌ی و نیسفه‌هانی گرت و پاشاکانیتر بو ریز گرتن و گه‌وره‌یی به‌گه‌وره‌یان هه‌ژمار کرد و نامه‌کانی خو‌یان به‌ ناوی نه‌و ده‌سپێده‌کرد و به‌شای شاکان ناویان ده‌برد بێ نه‌وه‌ی بتوانی‌ت هیچ گام له‌وان له‌سه‌ر کار لابری‌ت. دوا‌ی نه‌و کوره‌که‌ی شاپور کوری نه‌شک هاته‌ سه‌ر ته‌ختی پاشایه‌تی.

پاشایه‌تی گودهرز

دوای نه‌و گودهرز کوپری نه‌شکان له‌سه‌ر ته‌ختی پاشایه‌تی دانیش‌ت و نه‌و که‌سه‌یه بو‌ جاری دووهم له‌گه‌ل مناله‌گانی ئیسرائیل شه‌ری کرد.

هۆکاری زال بوونی گودهرز به‌سه‌ر مناله‌گانی ئیسرائیل کوشتنی یه‌حیا کوپری زمکه‌ریا بوو. گودهرز زۆر له‌وانی گوشت و دوای نه‌و نه‌یان‌توانی وه‌ک رابردووویان لیبیته‌وه و خوا پینغه‌مبه‌رایه‌تی له‌ناو نه‌وان هه‌لگرت و ریسوای کردن. دسته‌یه‌ک ده‌لێن: نه‌وه‌ی له‌گه‌ل مناله‌گانی ئیسرائیل دا شه‌ری کرد تیتوس کوپری ئسفیانوس پاشای رۆم بوو. نه‌وانی کوشتار کرد و به‌ دیلی گرتن و بیت المقدسی وێران کرد.

رۆمیه‌کان بو‌ تۆله‌ سه‌ندنه‌وه‌ی ئانتیوخوس هێرشیان کردبووه‌ سه‌ر ولاتی ئی‌ران و پاشای بابل له‌م کاته‌دا بلاش باوگی نه‌رده‌وان بوو که‌ به‌ده‌ستی نه‌رده‌شیر کوپری باب‌ه‌ک کوژرا. بلاش بو‌ پاشای تیره‌کان نامه‌ی نوسی و ناگاداری کردنه‌وه که‌ رۆمیه‌کان بو‌ هێرش کردنه‌ سه‌ر ولاته‌که‌یان یه‌کیان گرتووه‌ و سوپایه‌کی گه‌ورمیان ریکخستوووه‌ و نه‌گه‌ر نه‌و له‌به‌رابه‌ر نه‌وان بکه‌وێته‌ سه‌ر چۆک، به‌سه‌ره‌ه‌موویاندا زال ده‌بیت.

هه‌رکام له‌پاشای تیره‌کان به‌ئه‌ندازه‌ی توانایی خۆی پیاوی شه‌رکه‌ر و که‌رسته‌ی نیزامی نارد و لای نه‌و نزیکه‌ی چوارسه‌د هه‌زار پیاوی شه‌رکه‌ر کۆبوونه‌وه. نه‌و فه‌رمانه‌روای (خزر)(شاریک به‌رابه‌ر تکریتی ئیستا له‌عیراق له‌نیوان موسل و فورات) وه‌ک فه‌رمانده‌یی نه‌وان دیاری کرد. نه‌و نیوان سواد و جزیره‌ی له‌ده‌ستدا بوو. نه‌م فه‌رمانده‌یه‌ روبه‌روی رۆمیه‌کان بوویه‌وه و پاشای نه‌وانی گوشت و سوپاکه‌یانی کوشتار کرد. نه‌م کاره‌ بووه‌ هۆی نه‌وه‌ی رۆمیه‌کان شاری قوسته‌نتینه (کونستانتین) دروست بکه‌ن. نه‌و یه‌که‌م که‌س له‌پاشاکانی رۆم بوو باومری به‌ئایینی مه‌سیحی هینا.

نه‌و پاشماوه‌گانی مناله‌گانی ئیسرائیلی له‌فه‌له‌ستین و شام دهرکرد چوونکه‌ گومانی وابوو یه‌هودیه‌کان عیسا کوپری مریه‌میان کوشتوووه. به‌گومانی نه‌وان نه‌و داره‌ی عیسانی پی له‌خاج درا، یه‌هودیه‌کان هینایانه‌ شوینی له‌خاج دانه‌که. رۆمیه‌کان زۆر ریز له‌و داره‌ ده‌گرن و بردیانه‌ ناو گه‌نجانه‌گانی خۆیان و ئیستایش لای نه‌وانه.

پاشایه‌تی ئی‌ران به‌رده‌وام به‌ریلاو بوون تا ئه‌رده‌شیر کورپی بابەك (ئه‌رده‌شیری بابەكان، فه‌رمانه‌وا له ۲۲۶ تا ۲۴۱ ز) به‌پاشایه‌تی گه‌شت. هوشام رۆژگاری پاشایه‌تی ئه‌وی رون نه‌کردۆته‌وه.

زانا ئاگاداره‌كانیتر له‌میژووی ئی‌ران ده‌ئین: دواي ئه‌سكه‌ندەر پاشاكان له‌ئی‌ران فه‌رمانه‌روایی نهم سه‌رزهمینه‌یان کرد و نه‌وان فه‌رمانبه‌ری پاشاكانی كوێستان بوون. نه‌وان پاشاكانی تیره‌كان بوون و به‌ئه‌شكانییه‌كان ناوده‌بران و رۆژگاری پاشایه‌تیان دوسه‌د ساڵ و به‌وته‌ی هه‌ندئێ كه‌س سیسه‌د و چل ساڵ بوو. له‌ناو ئه‌واندا ئه‌شك كورپی ئه‌شكان بیست ساڵ فه‌رمانه‌روایه‌تی کرد. دواي ئه‌و كورمه‌کی شاپور بۆ ماوه‌ی شه‌ست ساڵ فه‌رمانه‌روایه‌تی کرد و له‌چل و یه‌كه‌مین ساڵی پاشایه‌تی ئه‌و عیسا له‌دایك بوو. تیتوس كورپی ئه‌سفیانوس پاشای رۆمه‌كان، چل ساڵ دواي به‌رزبوونه‌وه‌ی عیسا مه‌سیح بۆ ئاسمان، هێرشێ کرده سه‌ر بیت المقدس و كوشتاری کرد و دیلی گرت و شاری کرده وێرانه. پاشاكانیتری ئه‌شكانی بریتی بوون له: گودم‌رز كورپی ئه‌شكانانی گه‌وره‌ بیست ساڵ، بیرن ئه‌شكانی بیست و یه‌ك ساڵ، گودم‌رز ئه‌شكانی، هه‌شتا و نۆ ساڵ، نیرسی ئه‌شكانی چل ساڵ، هورمز ئه‌شكانی چه‌فده ساڵ، ئه‌ردوان ئه‌شكانی، بیست و دوو ساڵ، خوسره‌و ئه‌شكانی چل ساڵ، بلاش ئه‌شكانی بیست و چوار ساڵ، ئه‌ردوانی بچوك سیانزه ساڵ و ئه‌رده‌شیر كورپی بابەك.

ده‌سته‌یه‌ك ده‌ئین: دواي ئه‌سكه‌ندەر پاشاكانی تیره‌كان كه‌ئه‌و ولاتی ئی‌رانی له‌ناودا دابه‌ش کردن، فه‌رمانه‌روایه‌تی ئی‌رانیان کرد. هه‌رگام له‌وان به‌جیا فه‌رمانه‌روایی ناوچه‌كانی ژێر ده‌ستی خۆی ده‌کرد و نهمه‌ جگه‌ له‌ به‌شی سواد بوو كه‌دواي ئه‌سكه‌ندەر بۆ په‌نجا و چوار ساڵ له‌ده‌ست رۆمیه‌كاندا مایه‌وه. له‌ناو پاشای تیره‌كان پیاویك له‌ره‌چه‌ئه‌کی پاشاكان به‌سه‌ر كوێستان و نیسفه‌هاندای زال بوو و دواي ئه‌و كورمه‌کانی سوادیان داگیر کرد و له‌سه‌ر نهم سه‌رزهمینه‌ هاوشیوه‌ی كانیاوه‌كان و كوێستان و نیسفه‌هان فه‌رمانه‌روایه‌تیان کرد چوونكه‌ وا بلاو ببوووه‌وه‌ ئه‌و و مناله‌کانی به‌گه‌وره‌ی خۆیان بزانی. له‌به‌ر ئه‌مه‌یه‌ ناوی ئه‌وان له‌میژووی پاشاكاندا

هاتوو. نیمه‌یش له‌سەر ئەم بنه‌مایه، ته‌نیا به‌ناماژهدان به‌وان به‌سه‌نده‌مان کرد و ئەوانیترمان پشت گوئی خست. روژگاری پاشایه‌تی تیره‌کان دووسهد و شه‌ست ساڵ و به‌وته‌ی هه‌ندی گه‌س پینسه‌د و بیست و سی ساڵ بوو. و خوا زاناره.

له‌ناو ئەو پاشایانه‌ی فه‌رمانه‌روایه‌تی کوێستانیان ده‌کرد و دوا‌ی کوره‌کانیان زāl بوون به‌سه‌ر سواد، نه‌شک کورپی جزه‌ بوو. به‌وته‌ی هه‌ندی گه‌س، له‌ره‌چه‌له‌کی نیسه‌ه‌ندیار کورپی گشتاسبه. ده‌سته‌یه‌ک له‌نیئیرانییه‌کان گومان ده‌گه‌ن نه‌شک کورپی دارایه. ده‌سته‌یه‌ک ده‌لین: نه‌شک به‌نه‌شکانی گه‌وره له‌مناله‌کانی که‌یکاسه که‌بیست ساڵ پاشایه‌تی کرد. دوا‌ی ئەو که‌سه‌کان به‌م شیوه فه‌رمانه‌روایه‌تیان کرد: کوره‌که‌ی نه‌شک بیست و یه‌ک ساڵ، شاپور کورپی نه‌شک سی ساڵ، گو‌ده‌رز کورپی شاپور ده ساڵ، کوره‌که‌ی بیرن بیست و یه‌ک ساڵ، کوره‌که‌ی گو‌ده‌رزی بجوک بیست و یه‌ک ساڵ، نیرسی کورپی گو‌ده‌رز چل ساڵ، هورموز کورپی بلاش کورپی نه‌شکان حه‌مه‌ده ساڵ، نه‌ردوانی بجوک کورپی بلاش (که ئەو گه‌وره‌خترین و به‌تواناترین و ریزدارترین پاشاکانی نه‌شکانی و زات‌ترینی نه‌وان به‌سه‌ر پاشاکان بوو) سیانزه ساڵ. دوا‌ی ئەو نه‌رده‌شیر کورپی بابه‌ک هاته‌سه‌ر کار که‌نیئیرانی یه‌ک خسته‌وه و به‌خواستی خوا ناماژه‌ی پینده‌ده‌مین.

ده‌سته‌یه‌کیتر، که‌سانیتریان له‌ناو پاشاکان(جیاواز له‌وانه‌ی نیمه‌ ناومان بردن) ده‌گونجینن که‌پینویست به‌دریژداری یا ناماژهدان به‌وان نییه. نیمه هه‌ندی‌ک له‌وه‌ی وتراوه، له‌کاتی وتووێژ له‌پاشایه‌تی نه‌رده‌شیر کورپی بابه‌ک باس ده‌که‌ین.

روداووه‌کانی روژگاری پاشاکانی تیره‌کان و له‌ناو نه‌وان عیسا کوری مریهم و یه‌حیا کوری زه‌که‌ریا

ئیمه له‌بهر نه‌وه نهم دو روداووه گه‌ورهمان لهم باسه‌دا کۆکردۆته‌وه چوونکه په‌یوه‌ستی به‌کترن. ده‌ئین: عیمران کوری ماسان له‌مناله‌کانی سلیمان کوری داوود بوو و بنه‌ماله‌ی ماسان له‌گه‌وره‌کان و کاهینه‌کانی مناله‌کانی ئیسرائیل بوون. نه‌و حه‌نه کچی فاقوری (فاقوزی) هاوسهر بوو و زه‌که‌ریا کوری به‌رخیا خوشکه‌که‌ی ئیشاع. ئیشاع خوشکی مریهم کچی عیمران بوو. حه‌نه گه‌وری و پیر و ناته‌وان ببوو بی‌ نه‌وه‌ی منالی هه‌بیت. جارێک کاتی‌ک له‌ژیر سێبه‌ری دارێکدا بوو، بالنده‌یه‌کی بینی جووکه‌که‌ی خۆی دان ده‌ات. له‌بهر نهم ناره‌زووی منالی کرد و له‌خوا پاراپه‌وه منالیکی پێببه‌خشیت. نه‌و په‌یمانی له‌گه‌ل خوا به‌ست نه‌گه‌ر منالیکی پێببه‌خشیت ده‌یکاته دهرگاوان و خزمه‌تکاری بیت المقدس. نه‌و مناله‌که‌ی ناو سکی نازاد کرد به‌لام نه‌یددزانی کوره یا کچه. په‌یمانی نازاد به‌ستن له‌گه‌ل خوا لای نه‌وان به‌م شیوه بوو که‌مناله‌که‌یان به‌که‌نیسه ده‌به‌خشی تا کاری تیا بکات و تا قۆناغی گه‌وره‌بوون له‌وی نه‌یته‌ده‌ر. کاتی‌ک گه‌وره ده‌بوو نازادی بکه‌ن نه‌گه‌ر ده‌یه‌ویت به‌مینیته‌وه و نه‌گه‌ر نایه‌ویت بۆ ههر شوینی‌ک ده‌خواینت بروت. په‌یمانی نازاد ته‌نیا کورمه‌کانی ده‌گرته‌وه چوونکه ژنان — که نه‌خۆشی و خوینبه‌ریوونی مانگانه ده‌بینن. شیاوی نهم کاره نه‌بوون.

دواتر عیمران مرد وله‌مکاته‌دا حه‌نه به‌مریهم دووگیان بوو. کاتی‌ک نه‌وی هینایه دنیا، بینی کچه و لهم کاته‌دا به‌خوای وت: خوايه، کچیک بۆ من هاته دنیا — و خوا له‌وه‌ی نه‌و بووی ناگادارتر بوو— و نیر وه‌ک می نییه. چوونکه نه‌و ده‌توانی‌ت خزمه‌تی که‌نیسه بکات و نه‌مه‌یان ناتوانی‌ت و من ناوم نا مریهم (ال عمران/٣٦). مریهم له‌زمانی نه‌وان یانی په‌ره‌ستین. دواتر نه‌و ژنه مناله کچه‌که‌ی له‌په‌رۆیکه‌وه پینچا و نه‌وی برده مزگه‌وتی له‌پێشترین (المسجد الاقصی) و له‌به‌راهر کاهینه‌کان که له‌ره‌چه‌له‌کی هارون بوون، له‌سه‌ر زه‌وی داينا. نه‌وان سه‌ره‌به‌ره‌ستی نه‌و کارمیان ده‌کرد که‌مناله‌کانی شه‌یبه له‌که‌عبه ده‌یانکرد. ژن وتی: نهم کچه په‌یمان به‌ستوه بۆ خوا

وهربرگرن. نه‌وان له‌سهر وهرگرتنی که‌وتنه گف‌توگۆ چوونکه نه‌و کچی رینه‌رو خواومندی شوینی قوربانی کردنی نه‌وان بوو. زمکه‌ریا وتی: من به‌و شیاوترم چوونکه پوری نه‌ر له‌مالی مندایه. وتیان: به‌لام نیمه‌ بو نه‌مکاره تیروپشک ده‌کمین. بو نه‌م مه‌به‌سته پینوسه‌کانی خۆیان خسته رووبار – که هه‌مان رووباری نه‌رده‌ن بوو. نه‌و پینوسانه‌ی ته‌وراتیان پیده‌نوسی. پینوسه‌که‌ی زمکه‌ریا هاته‌سهر ناو و پینوسی نه‌وان روشته ژیر ناو. زمکه‌ریا کچه‌که‌ی هه‌لگرت و بو به‌سهرپه‌رستی و نه‌وی برده لای پوری دایکی به‌حیا و ژنیکی شیرده‌ری بو گرت تا گه‌وره بوو. نه‌وکات هه‌وره‌بانیکی له‌مزگه‌وتدا بو دروست کرد که ته‌نیا به‌په‌یژه ده‌توانی برۆیته نه‌وی و که‌س جگه له‌و بو‌ی نه‌بوو بجیته نه‌وی. نه‌و میوه‌ی زستانی له‌هاویندا لای نه‌و ده‌بینی و میوه‌ی هاوینی له‌زستاندا. پیی ده‌وت: نه‌مانه‌ت له‌کو‌یوه هیناوه؟ ده‌یوت: له‌لای خوا. کاتی‌ک زمکه‌ریا نه‌مه‌ی له‌و بین، له‌خوا پارایه‌وه و خوازیری منال بوو چوونکه میوه‌ی زستانی له‌هاویندا ده‌بینی و هاوینی له‌زستاندا. نه‌و وتی: نه‌وه‌ی نه‌مه‌ی به‌مریهم به‌خشی، ده‌توانیت ژنه‌که‌ی من چاکبکاته‌وه تا منالی ببیت. نه‌و وتی: خواجه کورنکی پاکم پییبه‌خسه که تو بیسه‌ریکی ولامده‌رومیت (ال عیمران/۲۸).

جاری‌ک که نه‌و له‌شوینی قوربانی کردن بو نو‌یژ وه‌ستابوو، پیاویکی گه‌نجی بین،(جبرئیل). لیی ترسا. جبرئیل پیی وت: خوا موژده‌ی به‌حیات پیده‌دات که‌هسه‌کانی خوا به‌راست ده‌زانیت (ال عیمران/۲۹). ده‌لایت: نه‌م به‌حیا به‌عیسا کوری مریه‌م به‌راست و راستگۆ ده‌زانیت چوونکه به‌حیا به‌که‌م که‌س بوو باوه‌ری پییکرد و به‌راستگۆی زانی. داستانه‌که به‌مشئوه‌بوو: دایکی نه‌وی له‌سکدا بوو و مریه‌می بین به‌عیسا سکپه‌ره وپیی وت: نه‌ی مریه‌م، نایا تو سکت هه‌یه؟ مریه‌م وتی: له‌به‌رچی نه‌مه ده‌پرسیت؟ دایکی به‌حیا وتی: ده‌بینم نه‌وی له‌سکی مندایه نو‌یژ بو نه‌وی سکی تو ده‌بات.

ده‌سته‌یه‌ک ده‌لین: نه‌و له‌سی سالی‌دا، عیسی به‌راستگۆ دانا و خوی گه‌وره ناوی نا به‌حیا و پیش نه‌وه که‌سیان به‌وناوه بانگ نه‌کردبوو. خوی گه‌وره ده‌فه‌رمیت: پیش

نەو بۆ نەو ھاوناویکمان دروست نەکرد (مریم/۱۹/۷). دووبارە خۆی گەورە دەفەرمیت: سلاو لەو، رۆژنیک گە لەدایک دەبیت و رۆژنیک گە دەمەریت و رۆژنیک گە دووبارە زیندوو دەبیتەو و ھەلدەستیتەو (مریم/۱۹/۱۵). دەئین: ترسناکترین رۆژی مرۆفەکان لەم سێ رۆژەدا دەبیت گەخوایەحیایی لەترسی نەم سێ رۆژە پاراست. یەحیا سێ سال یا شەش مانگ پێش مەسیح لەدایک بوو. نەو تیکەلاو بەژنان نەدەبوو و لەگەمە کردن لەگەن منالان رایدەکرد.

زەگەریا وتی: خۆیە، من لەکوێ منالم دەبیت. من پیریووم و ژنەکم نەزۆکە (ال عیمران/۳/۴۰). لەمکاتەدا نەوود و دوو یا سەد و بیست سال لە ژیانی تێپەریبوو و ژنەگە نەوود و ھەشت سال: پیتی و ترا: بەمشێوھە، خوا ھەرچی بوویت دەیکات (ال عیمران/۳/۴۰). زەگەریا نەم وتە ی بۆ بەدەست ھینانی ناگاداری کرد گەنایا لەم ژنە نەزۆکە ی منالی دەبیت یا لەیەگیتر. ئەمە ی بۆ نەوود نەوت لەتوانایی خوا گومانی بیت. زەگەریا وتی: خۆیە، نیشانە یەکم پێبەخشە. خوا وتی: نیشانەگە ی تۆ نەویمە گەسێ رۆژ جگە لە (نەمون) نیشارە لەگەن خەلکدا قسە ناگەیت (ال عیمران/۳/۴۱). دەئیت: خوا لەسزای ئەو ی داوای نیشانە ی کرد، زمانی لێسەندەو. نەمون بەمانای نیشانەدان و نیشارمە.

کاتیك چاوی بەدنیا ھەلھینا، باوکی بەجوان روخسار، گەم مو، پەنجە ی کورت، برۆی پەیووست، دەنگی نەرم، بەھیز لەفەرمانبرداری خواوند و پارێزەکار لەسەردەمی منالیەوە بینی. خۆی گەورە فەرمووی: لەمنالی پەیفاممان پێبەخشی (مریم/۱۹/۱۲). دەئین رۆژنیک منالەکانی ھاوتەمەنی پێیان وت: ئە ی یەحیا، با پیکەو یاری بگەین. وتی: بۆ یاری کردن نەنافرینراوم. ئەو گیا و گەلای داری دەخوارد. دەستە یەك دەئین: رۆژنیک ئیبلیس لای تێپەری و ئەو نانی جو ی دەخوارد و پیتی وت: نایا گومان دەگەیت پارێزگاریت؟ ئە ی بۆ نانی جو ت گەلەكە کردوو؟ یەحیا وتی: نەفرینی خوات لیبیت، ئەمە بۆ خواردنە. ئیبلیس وتی: گەمترین خواردن بەسە بۆ ئەو ی مرۆف دەمەریت. خوا وەحی بە یەحیا کرد و وتی: لەو ی ئیبلیس بیت دەئیت، تێبگە.

ئەو لەمناڵی بوو بە پیغەمبەر و لەبەر ئەمە، لەوکاتەوه خەلکی بۆ خواپەرستی هاندەدا. ئەو جلی دروست کراو لەموی لەبەر دەکرد. ئەو درەم و دیناریکی و مالی نەبوو رووی تۆ بکات. هەر گوێ شەو داندخات، مالی ئەو بوو. نەکوێلە یوو نەکەنیز. بۆ پەرەستینی خوا بەسەختی هەوڵی دەدا. رۆژیک سەیری جەستە ی خۆی کرد و بە لاغری بینی و گریا. خوا وەحی پێکرد: ئە یەحیا، ئایا بۆ لاغری جەستە دەگری. سویند بە بەهیزی و گەورەییەم ئەگەر لەناگری دۆزەخ ناگادار بیتەرە، لەجیاتی ئەو جل و بەرگە ی ئیستات جل و بەگری ناسنین لەبەر دەکەیت! ئەو دووبارە گریا تا فرمێسک گوشتی روخساریان خوارد و ددانی بۆ بینەرەن دەرکەوت. ئەم هەوالە بەدایکی گەشت. دایک هاتە لای و زەکەریا لەگەڵ کاهینەکان هات و وتی: کورم، چ هۆکاریک بۆ ئەم کارە دەتیزوینیت؟ یەحیا وتی: لەنیوام بەهەشت و دۆزەخ بەرزاییەکی ناریکە کە جگە لەو کەسانە ی دەگرین کەس ناتوانیت لێی تێپەر بکات. زەکەریا وتی: کەواتە بگری و هەوڵ بدە. دایکی دوو تیکە نەمەدی بۆ دوری کە لەروخساری دەبەست و ددانەکانی پێ دادەشارد. ئەو مەندە دەرگیا ئەو دوو تیکە نەمەدە تەر دەبوون. کاتێ زەکەریا دەیویست نامۆژگاری خەلک بکات، دەیروانی ئەگەر یەحیا نامادە بووایە، باسی بەهەشت و دۆزەخی نەدەکرد.

خوا عیسا ی بۆ پیغەمبەری هەلبژارد و هەندیک لەفەرمانەکانی تەوهراتی پاک کردەوه و نەیهیشت. یەکیک لەو فەرمانانە ئەوه بوو بەهاوسەر گرتنی کچی برای کردە نارەوا. پاشاکانی ئەوان بەناوی هیرۆدۆس کچی برایەکی بوو کە زۆری خۆش دەویست و دەیوست بیکاتە هاوسەری خۆی. یەحیا رێگە ی ئەم کارە ی لێدەگرت. کچەکە هەر رۆژە نیازیکی دەبردە لای پاشا کە بەراومردە ی دەکرد. کاتیک ئەم هەوالە بەدایکی کچە گەشت، بەکچەگە ی خۆی وت ئەگەر پاشا لێی پرس ی چیت دەوینت، بلی یەحیا کور ی زەکەریا سەر بێرە. کاتیک کچەکە هاتە لای پاشا، لێی پرس ی چیت دەوینت؟ کچەکە وتی: دەمەوینت یەحیا کور ی زەکەریا سەر بێریت. پاشا وتی: جگە لەمە داوا ی شتیتر بکە. کچ وتی: جگە لەمە هیچم ناوینت. کاتیک کچەکە پێداگری کرد، پاشا یەحیا ی بانگ کرد و تەشتیکی داوا کرد و سەری بێر ی. کاتیک کچ سەری

بىرپاۋى يەھىيا بىنى وتى: ئىستا چاۋم رون بوۋىھە. لەمكاتەدا كچەكە رۇشتە سەر بانى كۆشكەكە بەلام كەوتەخوار. پاشا چەندىن سەگى دېمىدى لەخوارمەۋى كۆشكەكە رادىگرت. سەگەكان ھېرشىيان كىردەسەر، خواردىيان و پاشا سەپىرى دىمىرد. دوايىن ئەندام كەخواردىيان، چاۋەكانى بوو تا وانە و مېرېگىت. كاتىك يەھىيا كوزرا دلوپىك خوينى پىرژايە سەر زەۋى. ئەم دلوپە خوينە ھەلدەقولا تانەو كاتەى خوا بخت النىرى بۇناردن و زىنىك ھاتە لاي و ئەۋى بۇ سەر ئەو دلوپە خوينە رىنويىنى كىرد. خوا واي خستە دلى بخت النىر تا ئەۋەندىيان لىبكوژىت تا ئەو دلوپە خوينە دامركىت. ئەو ھەفتا ھەزار كەسى لەۋان كوشت تا ئەو دلوپە خوينە دامركايەۋە.

سەدى شوعيا بابەتتىكى ھاۋشۋەى ئەمەى نامازە پىنداۋە جگە لەۋەى وتويەتى: پاشا ويستى كچى ژنەكەى خۇى بىكاتە ھاۋسەرى خۇى. يەھىيا رىگەى ئەم كارەى لىنگرت. ژن داۋاي لەپاشا كىرد يەھىيا بىكوژىت. پاشا كەسى نارد تايەھىيا بىكوژىت و سەريان لەناۋ تەشتىكدا ھىنا و ئەو سەربىراۋە بەردەۋام دەيوت: ئەم كچە بۇ تۇ رەۋا نىيە. خوينەكەى قۇلپى دەدا. خۇلىان دىمىردە سەر و خوين ھەلدەقولا تا ئەۋەى گەشتە سەردىۋارى شار و نارامى نەگرت. خوا بخت النىرى ھەلپىزارد تا بەسۋاپايەكى فراۋانەۋە بىت. بخت النىر ئەۋانى گەمارۆ دا بەلام نەيتۋانى بەسەرياندا سەركەۋىت. ويستى بگەرىتەۋە بەلام زىنىك لەمناۋەكانى ئىسرائىل ھاتە لاي و پىيى وت: بىستۋمە دەتەۋىت بگەرىتەۋە. وتى: بەلى، مانەۋەم زۇرى خاياند و خەلك برسەيتيان كىشا و خواردەمەنى و نازوۋغە روو لەكەمىيە و زەۋى بۇ ئەۋان تەنگ و تارىۋە. ژن وتى: ئەگەر بۇ شار رىنويىت بىكەم و بوۋى بىكەمەۋە، ئەۋانەى دەيلىم دىكوژى و كاتىك وتم دەست ھەلدەگىرى؟ بخت النىر وتى: بەلى. ژن وتى: سوپاكەت بۇ چۋار دەستە دابەش بىكە و لەچۋار سوچى شاردا بلاۋيان بىكەرمەۋە. دواتر ھەموۋتان دەست بۇ ناسمان بەرز بىكەنەۋە و بلىن خۋايە ئىمە گىرتنى ئەم شارەمان لەتۇ دەۋىت و تۇ بەخوينى يەھىيا سوپىند دەدەين. ئەم كارەيان كىرد و دىۋارى شار دارپا و سوپاكەى رۇشتە ناۋشار. پىرژىن فەرمانىدا ئەۋەندە خوين بەسەر خوينى يەھىادا بىرژىن تا خوينى يەھىيا نارام بگىرت. ئەو دىكوشت تا ئەۋەى ھەفتا ھەزار كەسى سەربىرى و خوين نارامى گرت و پىرژىن فەرمانىدا دەست لەكوشتن ھەلپىگىرن و بخت النىر

دەستى لەكوشتار ھەلگرت.

ئەو بېت المقدسى ويران كرد و لاشەى گوژراومكانى لەناو شارمكەدا فرىدا. دواتر گەرايەو و لەگەل ئەو دانىالى پېغەمبەر و سەرانى منالەكانى ئيسرائيل، لەناو ئەوانيش، عەزريا، ميشاييل و ئەوانيتەر گەرانەو و سەرى جالوتيان پېبوو. دانىال ريزداترين كەس لای بخت النسر بوو و لەبەر ئەمە ناگرپەرەستەكان رژديان پېدەبرد و لای بخت النسر خراپەى ئەويان ھىنايە سەرزمان، بېژەر و تەكەى بەوشيوەى نامازەى پېدرا، درېژە پېدەدات: ھاويشتنى ئەوان بۆ ناو درندەكان و ھاىتە خوارموى پاشا (يا فرىشتە) و گوژرىنى رۆخسارى بخت النسر بۆ رۆخسارى ناژەل و مانەموى ئەو لەناو درندەكان بۆ ھەوت سالى دژوار.

ئەم وتارە و وتارەكانيتەر لەبارەى بخت النسر (وہك دەلئین ويرانكەرى بېت المقدس بخت النسر بوو و ئەو بوو دواى كوشتنى يەحيا كوشتارى منالەكانى ئيسرائىلى كرد) لای زانەرانى بەسەرھاتەكان و مېژووكان و ناگاداران لەكارمەكانى رابردوو، ھەلئيت و پلئيتە چوونكە ئەوان لەسەر ئەو باومرە كۆكن كەبخت النسر دواى كوژرانى شوغىاى پېغەمبەر لەسەر دەستى منالەكانى ئيسرائيل لەرۆژگارى ئەرميا كورى حزقيا، شەرى لەگەل منالەكانى ئيسرائيل كرد و لەنيوان رۆژگارى ئەرميا تا كوژرانى يەحيا ۴۶۱ سالى و ئەم بابەتە لەلای يەھودى و مەسىحىيەكان پشەت راستى دەكرتەو و دەلئین بەمشيوەى. لەنەسفار و كتيبەكانى ئەوان بەروونى نوسراو. ھاورا بوونيان لەگەل ناگرپەرەستەكان سەبارەت بەدرېژى رۆژگارى شەر و شورى بخت النسر لەگەل ئيسرائىليەكان تامردنى ئەسكەندەر و تا لەدايك بوونى يەحيايە. ئەوان گومان دەكەن درېژىيەكەى پەنجا و يەك سال بوو.

بەلام كورى ئيسحاق دەلئيت: راستىيەكەى ئەوھىە منالەكانى ئيسرائيل دواى گەرانەو و لەبابل، بين المقدسيان دووبارە ئاوەدان كردهو و ژمارەيان روى لەزياد بوون كرد و ئەوسا ئەوان پشەتيان كرده خوا و گەرانەو سەر گوناككارى خويان و خوا گەرايەو و بۆلايان و پېغەمبەرەكانى بۆ رەوانە كردن كەدەستەمەكيان بەدرۆزن زانى و دەستەيەكيان كوشت تا ئەودى خواى گەرە دوايىن پېغەمبەرەكانى بۆ رەوانە كردن: لەوانە: زەكەريا، كورەكەى يەحيا و عيسا كورى مريەم. منالەكانى ئيسرائيل يەحيا و

زەكەرىيەن كۆشۈك ۋە خۇا يەككە لەپاشاكانى بابلى كىردە سەرىيان كەپپىيان دەۋت گودەرس (خردوش، خردوس، خاورس، خردوس، جردوس). سوپايەكى كىردە سەرىيان ۋە لەشام رووبەرروويان بوۋىيەۋە. كاتىك لەبىت المقدس ھىرشى كىردە سەرىيان، بەيەككە لەفەرماندە بەناۋ بانگەكانى خۇى بەناۋى نەبووزانى وت: سوپىندم خواردوۋە ئەگەر بەسەر منالەكانى ئىسرائىل دا زال بىم ئەۋەندەيان لىبكوژم تا جۇگەلەى خۇىنى ئەۋان بىتە ناۋ سوپايەكانەم ۋە نىتر كەس بۇ كۆشۈن نەدۇز مەۋە. ئەۋ فەرمانى بەۋ فەرماندەدا برواتە ناۋ شار ۋە ئەۋەندەيان لىبكوژىت تا بەۋشېۋەى وترا خۇىنى منالەكانى ئىسرائىل بىتە ناۋ سوپايەكانى. نەبووزان ھاتە ناۋشار ۋە رۇشتە ناۋ شارىك ۋە لەۋى ماىەۋە كەقوربانىيەكانى خۇيان دەھىنايە ئەۋى. لەۋى خۇىنىكى بىنى ھەلدەقۇلىت ۋە پىرسى: ئەى منالەكانى ئىسرائىل، داستانى ئەم خۇىنە چىيە. وتيان خۇىنى يەككە لەقوربانىيەكانى نىمەيە كەۋەرنەگىراۋە ۋە لەبەر ئەمە بەردەۋام ھەلدەقۇلىت. فەرماندە وتى راستىتان بەمن نەۋت. منالەكانى ئىسرائىل وتيان: پاشايەتى ۋە پىغەمبەرەيەتى لەناۋمان ھەلگىراۋە ۋە لەبەر ئەمە ئەم قوربانىيە ۋەرنەگىراۋە ۋە ئەۋ خۇىنە بەردەۋام ھەلدەقۇلىت. نەبووزان ۷۷۰ كەس لەگەۋەرمەكانى ئەۋانى لەسەر ئەۋ خۇىنە سەرىپى ۋە نارامى نەگرت. فەرمانىدا ۷۰۰ كەس لەزاناكانيان لەسەر ئەۋ خۇىنە كۆشۈك بەلام نارامى نەگرت. كاتىك بىنى ئەۋ خۇىنە سارد ناپىتەۋە وتى: ئەى منالەكانى ئىسرائىل راستىم پىپلىن ۋە لەسەر فەرمانى خاۋەندى خۇتان خۇراگر بن چوونكە رۇزگارىكى درىزە لەسەر زەۋى فەرمانرەۋان ۋە ھەرجىتان بوۋىت، دەيكەن. ئەگەر راستى بەمن نەلن ئەۋەندەتان لىدەكوژم كە لەژن ۋە پىاۋ يەك زىندوۋ نەھىلمەۋە.

كاتىك كۆشۈك ۋە كۆشتارى بى ئەمانى ئەۋيان بىنى، راستىمەكىيان پىۋت. وتيان: ئەمە، خۇىنى يەككە لەپىغەمبەرەكانى نىمەيە. نىمەى لەزۇر لەۋ گارانەى دەبوون ھۇى توۋرەى خۇا، دەگەراندەۋە ۋە ھاتنى نىۋەى پىشېنى كىرد ۋە بەنىمەى وت. نەبووزان پىرسى: ناۋى چى بوۋ؟ وتيان: يا، خۇا كۆرى زەكەرىيا. وتى: نىستا راستىتان وت، لەبەر ئەمەيە خاۋەندەكەتان رقى لىھەلگرتون. ئەۋ كەۋتە سەر زەۋى ۋە نوپۇزى بۇ خۇا بىرد ۋە بەۋاۋرىكانى خۇى وت: دەرگاگان بېستەن ۋە سوپايەكانى گودەرس بىنرەندەر. ئەم

كارەميان كورد و ئەو لەناو منالەكانى ئيسرائىل بەتەنيا مايەو و دواتر بەخوینەكەى وت: ئەى يەحيا، خۆى من و تۆ دەزانىت لەبەر تۆ چى بەسەر خەلكەكەتدا هات و چەندە لەوان كوژران. بەئى پىش ئەوئى ھەموو خەلكەكەى تۆ بەشمشیر بكوژرین، بەفەرمانى خوا ئارام بگرد. لەم كاتەدا خوین نارامى گرت و نەبووزان دەستى لەكوشتن ھەلگرت و وتى: باومرپم بەخۆى منالەكانى ئيسرائىل ھىنا و بەراستى دەزانم و بى گومان دەزانم جگە لەو خۆايەك نىيە. دواتر بەئيسرائىليەكانى وت: گودەرس فەرمانى بەمن داوئە ئەومندەتان لىكوزم تا جۆگەلەى خوینتان برواتە ناو سوپاكەى و من توانىي نافیەرمانى ئەوم نىيە. وتیان: ئەم كارە بكە. فەرمانىدا و جالىكيان ھەلكەند و ھەرچى وشتر و نەسپ و مەرومالات بوو، ھىنايان و سەريان بپى. ئەمەيان كورد و ئەومندەميان سەربىرى تاخوینىكى زۆر كۆبووئىوئە. دواتر ناوى تىكرد و خوین گەشتە ناو سوپاى گودەرس. دواتر نەبووزان فەرمانىدا ئەو كوژراوانە بىنن و خستیانە سەر چوارپىكان و كاتىك گودەرس لەخوینەكەى روانى، كەستىكى بۆ لای نەبووزان نارد و وتى: لەكوشتن دەست ھەلگرە چوونكە رەقم و كىنەى خۆم لەوان سەندەو.

ئەمە دووئەمىن سزايەكە خوا بەسەر منالەكانى ئيسرائىلدا باراندى. خۆى گەورە بەپىغەمبەرەكەى محمد دەفەرمىت: بەمنالەكانى منالەكانى ئيسرائىل لەبەيام و نامەكەى خۆمان بەيامان دا و نامۆژگاريمان كردن كەبەناچارى دووچار لەسەر زەوى نافیەرمانى و ستەمكارى دەكەن، ياخىبوونىكى سەرمەرويانە. كاتىك سەرهى بەكەمجار هات، بەندە سەرسەخت و سەختگىرەكانى خۆمانتان بۆ دەنیرىن كەمال بەمال بەدواتانا دەگەرین و ئەمە مژدەيەكە دىتەدى. ئەوسا سورانى كاروبارەكان لەزىانى ئەوان و بەرژمەندى ئىوئە دەسورینىن و ئىوئە بەمنالەكان و سامانەكان ھاوكارى دەكەين و لەوئى بوون، زىاترتان دەكەين. ئەگەر چاكە بكەن، بەخۆتانى دەكەن و ئەگەر خراپە بكەن بەخۆتان. كاتىك كاتى سزادانى دووئەم هات، لەروخسارى ئىوئە خەم دەردەكەوئىت و دەروئە مژگەوتى گەورە وەك چۆن جارى بەكەم رۆشتن وتا لەناو بەرن ئەوئى دەتوانن و بەدەستى بىنن و سەرگەوتن بەدەست بىنن. خۆى ئىوئە ئەومندەى دەپەوئىت پىتانی دەبەخشىت و ئەگەر بگەرئىنەو، دەگەرئىنەو.

دۆزهخمان گرده شوینی ناسپاسان و جینگهی ئەوان (منالەکانی ئیسرائیل ٤/١٧).

روداوی یهگهه. ناردنی سوپای بخت النسر و لهشکرهگهی بوو. دواتر خوا بارودۆخی لهبهرژهومندی ئەوان سوراند. نهوسا روداوی دووهم هات کههاتنی گودهرس و هاوریکانی بوو و ئەمه گهورمترین روداو ههژمار دمکرا کهتیایدا کوژرانی بیاوومگان، دیل بوونی ژنانیانی لیکهوتهوه. خوا دهفهرمیت: تا ئەو شوینهی دهنانن یاخی دهبن (منالەکانی ئیسرائیل ٤/١٧).

دهستهیهك لهزاناگان دهلتین روداوی کوژرانی یهحیا لهروژگاری نهردمشیر کوری بابەك بووه. ههروهها وتراوه روداوی کوژرانی ئەو یهك سال و نیو دواي روشتنی عیسا بو ناسمان بووه.

داستانى كوژرانى زه‌كه‌ريا

كاتيك يه‌حيا كوژرا و باوكى له‌م كاره‌ ناگادار بوويه‌وه، رايكرد و له‌نزىك بيت المقدس لاي بيستانيك په‌ناى گرت. پاشا ناردى به‌دوايدا. و زه‌كه‌ريا لاي دارىك تىپه‌رى كه‌بانگى كرد: نه‌ى پىغه‌مبه‌رى خوا وهره‌ لاي من. كاتيك نزيكى بوويه‌وه، دارمكه قه‌لشا و رۇشته‌ ناوى و دارمكه‌ى وه‌ك خوى ليهاته‌وه و نه‌و له‌ناويدا مايه‌وه. دوزمنى خوا ئىبليس هات و داوينى كراسه‌كه‌ى گرت و له‌دارمكه‌ى كيشايه‌دمر تا كاتيك بويان ده‌گيرىته‌وه، نه‌و به‌راستگۆ بزائن. نه‌وسا رۆى به‌دواى نه‌و كه‌سانه‌ى شوين زه‌كه‌ريا كه‌وتبوون و نه‌وانى ناگادار كرده‌وه و وتى: چىتان ده‌ويت؟ وتيان: به‌دواى زه‌كه‌ريادا ده‌گريين. ئىبليس وتى: نه‌و نه‌م داره‌ى جادوو كرد و رۇشته‌ ناوى. نه‌وان وتيان: تۆ به‌راستگۆ نازانين. ئىبليس وتى: من نيشانه‌يه‌كم هميه‌ كه‌باومر به‌قسه‌كانى من ده‌كهن. داوينى كراسه‌كه‌ى زه‌كه‌ريايى نيشاندا. نه‌وان ته‌ورىان هه‌لگرت و داره‌كه‌يان كرده‌ دوو له‌مت و به‌ مشاره‌ برپانه‌وه و زه‌كه‌رى له‌ناويدا مرد. خوا پىستىرئىن خه‌لكانى سه‌رزه‌وى به‌سه‌ردا زال كردن تا رقيان ليه‌ه‌لگريئ.

ده‌سته‌يه‌ك ده‌ئين: هۆكارى كوژرانى نه‌و، نه‌وه‌ بوو: ئىبليس رۇشته‌ ناو كوژمگانى مناله‌كانى ئيسرائيل و داوينى مريه‌مى به‌ درۆ پيس و به‌ گوناخى زه‌كه‌رياي له‌قه‌له‌مدا و وتى: جگه‌ له‌زه‌كه‌ريا كه‌س نه‌وى سكبړ نه‌كردوووه و نه‌وه‌ ده‌چيته‌ لاي مريه‌م. مناله‌كانى ئيسرائيل شوين زه‌كه‌ريا كه‌وتن و نه‌و رۇشته‌ ناو دار و تا كوئايى دريژه‌ى پىده‌درئ.

داستانى لەدايك بوونى عيسا و پېغەمبەرى ئەو تا كۆتايى كار

لەدايك بوونى عيسا لەسەردەمى پاشاى تىرمەكان بوو. ناگرپەرستەكان دەلئىن: لەدايك بوونى عيسا پەنجا و پېنج سال دواى زالبوونى ئەسكەندەر بەسەر بابل و يەنجا ويەك سال دواى دامەزراندنى بنەمالەى ئەشكانى بوو. مەسېحىيەكان دەلئىن: لەدايك بوونى ئەو سېسەد و شەست و سى سال دواى زالبوونى ئەسكەندەر بەسەر بابلدا بوو. ئەوان گومان دەكەن يەحيا شەش مانگ پېش عيسا لەدايك بوو و مريمە لەسيانزە، پانزە يا بېست سالىدا بە عيسا دووگيان و عيسا تا بەرزبوونەو بە ناسمان سى و دوسال و چەند رۇژىك زيا و مريمە دواى ئەو شەش سال مایەو. لەبەر ئەمە ھەموو تەمەنى مريمە پەنجا و يەك سال بوو.

يەحيا پېش بەرز بوونەو عيسا كوژرا و پېغەمبەرى لەسى سالى عيسادا بو ئەوھاتە خوار.

ئىمە بەسەرھاتى ژيانى مريمە مان لەزەمانى كارکردن لەكەنيسە گىرايەو. ئەو و كورە مامەكەى يوسف كورپى يەعقوب كورپى ماسانى دارتاش بو كەنيسە كاربان دەگرد و لەوى دەژيان. يوسف كورپى يەعقوب فرەزانىكى دارتاش بوو كە بەدەستى خۇى كارى دەگرد و داھاتەكەى لەرىنگاى خوادا دابەش دەگرد. مەسېحىيەكان دەلئىن: يوسف مريمەى بەھاوسەرى ھەنئىزاردبوو بەلام تا ئەو كاتەى عيسا بو ناسمان بەرز بوويەو ئەو نىزىكى لەگەلدا نەگرد. و خوا زانترە.

كاتىك مريمە و كورمەكەى مامى ناويان كۆتايى پېدەھات، ھەركام گۆزەى خۇيان ھەلدەگرت و دەرۇشتەنە ئەشكەوتىك، كە ناوى تيابوو و ناوى پاكىيان ھەلدەگرت و دواتر ھەردووك بو كەنيسە دەگەرپانەو. كاتىك ئەو رۇژە ھات كە جېرمنىل چاوى پىيكەوت، ناومكەى كۆتايى ھاتبوو. ئەو بەيوسفى وت: با پىكەو بەرۇين بو كانى. يوسف وتى: بەنەندازەى تا بەيانى ناوم ھەيە. مريمە بەتەنيا رۇشت و لەوى جېرمنىلى بىنى كەھاتۆتە لاي (ئىمە سەرەتا داستانى منالبوونى ئەو بەشئومبەھىكى چر كەلە قورئاندا نامازەى پىكراو، دەگىرىنەو چوونكە داستانەكانىتر ھەموويان لەدەورى ئەم نايە جنراون و لەوھو سەرچاويان گرتوو. دەفەرمىت: بىرى مريمە

بىكەرۋە كاتىك لىكەسەكانى خۇي دوور دەكەۋىتەۋە و روى كىردە شوينىك كە ھەتاۋ لەۋىۋە سەر دەردىنيت. ئەۋ لاي خۇي لىكەسەكانى خۇي شەرمى دەگرد و نىمە نىردراۋى خۇمان بۇ لاي نارد كە ئەۋ ۋەك لاۋىكى جوان روخسار بوۋ. مريەم وتى: ئەگەر پياۋىكى لەخوا ترس بىت، لەتۇ پەنا بەخوا دەبەم و ئەمانم دەۋىت. جىرئىل وتى: من نىردراۋى خۋاي تۆم تا بەتۇ كورىكى باك بىەخشم. مريەم وتى: من چۇن كورم دەبىت؟ ھىچ كام لەپياۋەكان نەھاتتە لاي من و ژنىكى خرابەكار نەبووم. نىردراۋى نىمە وتى: خۋاي تۇ فەرموۋىەتى ئەم كارە بۇ من ناسانە. و نىمە دەمانەۋىت عىسا بۇ خەلك بىكەينە نىشانەيەك و ئەمە كارىكە دەكرىت و ئەنجام دەدرىت. مريەم بەعيسا دووگيان بوۋ و ئەۋى لەسكى خۇيدا ھەلگىرت و رۇشتە شوينىكى دوور. ژانى زان، ئەۋى بۇ لاي دارىكى خورما برد. پالى پىۋەدا و لەدلتەنگى و شەردا وتى: خۇزگە پىش نەمە دەمردم و لەبىر دەچومەۋە. عىسا لەژىرۋە پىنى وت: خەم مەخۇ و خەمبار مەبە. خۋاي تۇ لەژىر تۇ جۇگەلەيەكى رەۋان كىردوۋە. تۇ دارى خورما بىجولئىنەرۋە تا خورماى تازەت بۇ بىخاتە خۋار. بخۇ و بىخۇرۋە و چاۋ بەكوركەت رەن بىت و ئەگەر چاۋت بەكەسك كەوت، بلى: ئەمرۇ بەرۇژوم و لەبەر ئەمە لەگەل كەس ناتوانم قسە بىكەم. مريەم عىساى ھىنايە لاي خەلكەكەى و ئەۋان وتيان: ئەى مريەم كارىكى ناشىرىن و نەشباۋت كىردوۋە. ئەى خوشكى ھارون، نەباۋكت پياۋىكى خراب بوۋ نەدايكت روسپى. مريەم عىساى نىشاندا و ئەۋان وتيان: چۇن لەگەل منالىكدا قسە بىكەين كەھىشتا لەناۋ لانكەدایە؟ عىسا وتى: منم بەندەى خوا. نوسراۋى دا بەمن و منى كىردە پىغەمبەرى خۇي و من لەھەر كۆپىم بەختەۋەرم دەكات و تا ئەۋ كاتەى زىندوۋ بىم، بەنوۋژ و بەخشىنى سامانى خۇم لەرىگای خوا فەرمانى پىداۋم و چاكەى لەگەل دايك كىرد و نەبەخشاۋىكى بەدبەخت نەكىرد. سلاۋ لەمن لەۋ رۇژەى لىي لەدايك بووم، لەۋ رۇژەى دەمىرم و لەۋ رۇژەى جارىكىتر زىندوۋ دەبەۋە و ھەلدەستەۋە (مريەم/۱۹—۳۳).

كاتىك نىردراۋى خوا ئەمەى وت: مريەم خۇي بەفەرمانى خوا سپارد و ئەۋ نىردراۋە فۇى كىردە قۇلى كراسەكەى و لىي دوورگەۋتەۋە و مريەم بە عىسا دووگيان بوۋ. ئەۋ گۇزەكەى خۇ پىر كىرد و گەرايەۋە. لەرۇژگارى ئەۋ كەسيان لەۋ و كورە مامەكەى

يوسفى دارتاش بە پاك تر و خواپەرەستەر نەدەنئاسى. يوسف لەگەن ئەو بوو. يەكەم كەس بوو لەسكېرپوونى تۈرە بوو. كاتىك يوسف ئەۋەى بىنى، بە دژۋارى زانى و نەيزانى ئەمە گارە لەسەر چ بنەمايەك بەھىزە. نەگەر بىھوئەت ئەو بەداۋىن پىس بزانئەت، لەخواترسى ئەۋى بىردەمكەۋىتەۋە كەبۇ يەك ساتىش لىي دوور نەكەۋتۆتەۋە. نەگەر بىھوئەت بەپاكى بزانئەت، ئەو سكە بەرزبوۋە دەبىنئەت و نازانئەت جى بكات. كاتىك بابەتەكەى بۇ ئالۆز بوو، لەگەن مەرىمەدا كەۋتە قسە و يەكەم قسەكە كەردى ئەۋە بوو: لەتۆ شتېكەم نەبىنى بمەۋىتە دايشارم و بىمەرىنم بەلام ئەمە لەدەستەن مەن دەرجوو. مەرىمە وتى: قسەيەكى جوان بەكە. يوسف وتى: ئايا ھىچ رومكەك بى تۆۋ دەتوانئەت بىروئەت؟ مەرىمە وتى: بەلى. يوسف وتى: ئايا مەنالى بى پىاو (كەلەگەن ژندا جوت بىئەت)، دەتوانئەت بىئەت؟ مەرىمە وتى: بەلى. ئايا نەتزانى كاتىك خوا لەرۆزى ئافراندىن، روكە و گىيە ئافراندىن، لەتۆۋ كەلكى ۋەرنەگەرت؟ ئايا نەتزانى خوا دارى بى ھاۋكارى ۋىستەن لەباران ئافراندىن؟ ئەو بەھىزى خۇى بارانى كەردە ھاۋكارى دار و ئەمە دۋاى ئەۋە بوو كەھەركامى بەجىيا ئافراندىن. ئايا دەتەۋىتە بلىئەت خوا ناتەۋانئەت بىئافرانئەت تا لە تۆۋ و باران ھاۋكارى ۋەرنەگەرت؟ يوسف وتى: ئەمە ئالئەم بەلام دەلئەم خوا بۇ ھەموو كارىك بەتوانايە. ئەو بەھەر شتېك دەلئەت ((بە)) و ئەو دەردەكەۋىتە. مەرىمە پىيەت: ئايا نازانى خوا ئادەم و ھەۋاى بى نىر و مى دروست كەرد؟ يوسف وتى: بەلى. كاتىك مەرىمە ئەمەى وت، يوسف ئەم نەندىشەى كەۋتە دلەۋە، ئەۋەى مەرىمە ھەيەتى لەخواۋەيە و شىاۋ نىيە بۇ ئەو پەرسىارى لىبكات چوونكە دەبىنئەت مەرىمە دەيەۋىتە دايشارئەت.

دەستەيەك دەلئەن: مەرىمە رۆشە قەراغى مالىك چوونكە خۇئىنەربوونى مانگانەى بوو. لەبەرەبەر كەسەكانى خۇى پەردەمەكى لەدېۋارمەكان كىشا و كاتىك پاك بوۋىەۋە ئەو پىاۋەى بىنى. دەرئەزە داستان بەۋشېۋەيە لەئايەكە نامازەى پىدرا. كاتىك دوۋگىيان بوو، شەۋىك پورى ژنەكەى زەكەرىيا ھاتەسەردانى و كاتىك دەرگەى بۇ كەردەۋە، پىۋەى لكا. ژنى زەكەرىيا وتى: مەن سەكېرەم. مەرىمە وتى: مەنىش. ژنى زەكەرىيا وتى: مەن بىنەم مەنئەكەى مەن بۇ مەنئەكەى تۆ نوئەز دەمات.

ژنی زه‌که‌ریا یه‌حیای بوو. له‌باره‌ی زهمانی سکپری مریهم جیاوازیه‌گان زۆرن. دسته‌یه‌ک ده‌لئین: نو مانگ و ئەمه و ته‌ی مدسیحه‌گانه. دسته‌یه‌ک ده‌لئین هه‌شت مانگ و ئەمه خۆی نیشانه‌یه‌کی‌تره‌ چوونکه‌ پێش نه‌و هیچ منالیک به‌هه‌شت مانگه‌ له‌دایک نه‌بوو. دسته‌یه‌ک ده‌لئین: شه‌ش مانگ و دسته‌یه‌ک سی کاتزمیر و دسته‌یه‌ک یه‌ک کاتزمیریان وتوووه‌ و نه‌مه‌ له‌قورناندا ئاشکراتره‌ که‌خوا دده‌فرمیت: به‌و دووگیان بوو و دواتر نه‌وی برده‌ شوینیکی دوور. نه‌وه‌ی ده‌لئیت دواتر (وه‌رگیانی ((فای عه‌ره‌بیه‌)) نیشانه‌ی نه‌وه‌یه‌ بیدرنگ سکی پر‌بووه‌.

کاتیک مریهم ژان گرتی، رویکرده‌ نوێزگه‌ی رۆژه‌لات و رۆشته‌ قولایی. ژانی زان نه‌وی بو‌ لای دار خورماکه‌ برد و نه‌وه‌ وتی: - و نه‌و له‌ ژان له‌خۆی ده‌نالا و له‌خه‌لک شه‌رمی ده‌کرد: خۆزگه‌ پێش له‌مه‌ مردبووم و به‌ته‌واوی له‌بیرگراووم. یانی بیر و نیشانی من له‌بیرده‌کرا و له‌من هیچ ناو و نیشانی‌ک به‌جی نه‌ده‌ما. مریهم وتی: کاتیک به‌ته‌نیا بووم، عیسا قسه‌ی له‌گه‌ن ده‌کردم و کاتیک که‌سیکم لابوایه‌، وه‌سف کردنی نه‌وم له‌ناو سکی خۆمه‌وه‌ ده‌بیست. بانگی کرد جیرمئیل له‌خوارموه‌. یانی له‌خوار کوێستان- خه‌مبار مه‌به‌، خوا له‌خوار تۆدا روبریک عمه‌قی ره‌وانه‌ کردوووه‌. که‌سی که‌له‌م داستانه‌دا نایه‌ی (من تحتها) به‌ژیری میم خویندبیت، ده‌لئیت نه‌وه‌ی ئەم قسه‌ی به‌مریهم وت عیسا بوو که‌خوا زمانێ پێبه‌خشی. نه‌و وتی: لقی دارخورماکه‌ بو‌ لای خۆت رابکێشه‌. لقیکی براوه‌ بوو و له‌ناکاو بوو به‌داریک. دسته‌یه‌ک ده‌لئین: لقیکی براوه‌ بوو کاتیک ژانی منالبوون نارامی لپریبوو، له‌نامیزی گرت و له‌که‌ سه‌وز و راست بوویه‌وه‌. به‌مریهم وترا: لقی دارمه‌که‌ بو‌لای خۆت راوه‌شینه‌. رایوه‌شاند و دارمه‌که‌ خورمای تازه‌ی به‌ره‌م هینا. عیسا به‌دایکی وت: بخۆ و بخۆرموه‌ و چاوت رونکه‌رموه‌ و نه‌گه‌ر که‌سیک له‌خه‌لکانت بینی بلی: بو‌ بیدهنگی به‌رۆژوم و نه‌مرۆ ناتوانم له‌گه‌ل که‌س قسه‌ بکه‌م. که‌سی که‌ له‌و رۆژگاردا به‌رۆژو ده‌بوو تا شه‌و قسه‌ی نه‌ده‌کرد.

کاتیک عیسا هینایه‌ دنیا، نیبلیس هاته‌ لای مناله‌کانی ئیسرائیل و ناگاداری کردنه‌وه‌ که‌مریهم منالی بووه‌ و نه‌وان به‌خیریایی رویان تیکرد و به‌توندی وتیان. مریهم به‌ریکه‌وت و عیسا بو‌ لای خه‌لکه‌که‌ی خۆی هینا.

دەستەپەك دەلئین: یوسفی دارتاش بۆ ماوەی چل رۆژ ئەوی لەئەشكەوتەكەدا
هێشتەو و دواتر ئەوی هینا بۆناو گەس و کاری و ئەوان پێیان وت: ئەی مریەم
کاریکی ناشیرین و نەشیاوت کرد. نەباوكت پیاویکی خراپ بوو و نەدايكت ژنیکی
روسپی. تۆ چیت بەسەر هاتوو؟ مریەم لەرەجەلەگی هارون برای، موسا بوو. وا
دەلئین و خوا زاناترە.

دەستەپەك دەلئین ئەو لەنەژادی هارون برای موسا نەبوو بەلكو لەتیرە یەھودا كۆری
پەعقوب لەنەژادی سلیمان كۆری داوودە. نەم بنەمالەیان بە ((شیاومكان)) ناو دەبێرد و
هارون لەمنالەكانی لاوی كۆری یەھقوبە.

مریەم بەوان ئەوەی وت خوا پێی فەرمو بوو. كاتێك دواي ئەو دەواي قسە كردنیان
لێكرد، نیشارەتی بۆ عیسا كرد. ئەوان تۆرە بوون و وتیان: ئەوەی كەئێستا گالتهمان
پێدەگات، دژواتر لەزینا گردنی ئەو. وتیان: چۆن لەگەڵ كەسێكدا قسە بكەین
كەهێشتا لەناو لانكەدا یە؟ عیسا گەوتە قسە و وتی: من بەندەي خوا. ئەو نوسراوی
بە من دا و منی كرده پێغەمبەر و لەھەر شوئینێك بەختەومەری كردم و منی تا ئەو
گاتەي زیندوو بۆم بە نوێژ كردن و بەخشین لەرێگای خوا فەرماندا. یەكەم قسە
كەكردی، لەبەندەبوونی خۆی لەبەرەبەر خوا قسەي كرد تا بۆ ئەوی گومان دمكات
ئەو (عیسا) خواپە، نیشانەپەگی دیارتر و ناشكراتر بێت. خەلك بەردیان ھەلگرتبوو
تا مریەم بەردباران بكەن بەلام كاتێك كورمەكەي قسەي كرد، نازادیانكرد. دواي ئەو
نیتەر قسەي نەكرد تا گەشتە ھاوتەمەنی منالەكانیتر.

منالەكانی نیسرائیل و تھان جگە لەزمەكەریا كەس سکی ئەوی پرنەكرد چوونكە ئەو
بوو سەردانی مریەمی دەكرد. منالەكانی نیسرائیل شوئینی كەوتن تا بیکوژن بەلام
ئەو راپكرد و ئەوان درمنگتر ئەویان دۆزیبەو و كوشتیان.
لەبارەي ھۆكاری گوژرانی ئەو قسەیتیش وتراو.

دەستەيەك دەئىن: كاتىك كاتى لەدايك بوونى ھات، خوا وھى بەمىرەم گىرد: لەسەرزەمىنى خەلگەكەت بىرۆرە دىم چوونكە ئەگەر بەردەستىيان كەويت سەركۆنەت دەكەن و منالەكەت دەكوژن. يوسقى دارتاش ھەلگىرت و نەوى بىردە مىسر. كاتىك گەشتە سنورەكانى مىسر، مەرىم ژان گىرتى، كاتىك منالەكەى ھىناپە دنيا و خەمبار بوو، پىيان وت: خەمبار مەبە. خوا خورماى بۇ داباراند و ئەمە لەزستاندا بوو. بووتەكان سوچدەيان بىرد. دىئومكان ترسان و ھاتنە لاي ئىبلىس. كاتىك زۆرى ئەۋانى بىنى، چۆننەپتى پىرسى و ئەۋان ناگادارىيان كىردمەھ. ئىبلىس وتى: لەزەمى روداۋىكى سەپىر رویداۋە. فېرى و لەۋان ونبوو. رۇشتە ئەۋ شۆپنەى عىسا لىي لەدايك بىوو. فرىشتەكانى بىنى دەورىيان گىرتوۋە. زانى روداۋى گەورە ئەمەبە. فرىشتەكان رىگەيان پىنەدا لەعىسا نىك بىتتەۋە. ئىبلىس بۇ لاي ھاۋرىكانى خۆى گەراپەۋە و وتى: ھىچ ژنىك منالى نەبوو مەگەر ئەۋەى لەۋى بووم ھىوادارم. لەشۆپنەكەوتوانى ئەۋ زىاتىر لەۋە گومرا بىكەم كەخۆى رىنۆى دەكات. مەرىم نەۋى بىردە سەرزەمىنى مىسر و دوانزە سال مایەۋە و عىساي لەخەلك داشارد. ئەۋ دانەۋىلەى كۆدەكردەۋە و لانكەى عىسايى لەكۆلدابوو.

دەئىم: وتارى يەكەم لەبارەى لەدايك بوونى لەسەرزەمىنەكەى خۆى و خەلگەكەى راستىر و لەۋتەى قورئان نىكترە چوونكە خۋاى گەورە دەفەرمىت: مەرىم نەۋى بىردە لاي خەلگەكەى خۆى و دەئىت: ئەۋان وتىيان چۆن لەگەل منالىك قسە بىكەين كەھىشتا لەلانكەداپە.

دەستەيەك دەئىن: مەرىم دۋاى لەدايك بوونى مەسىح نەۋى بىردە مىسر و يوسقى دارتاشى لەگەلدابوو. ئەمە ھەمان (رىۋو) يا بەرزايى لەسەرزەمىنە كە خۋاى گەورە نامازەى پىداۋە (مۆنۈن/۲۲/۵۰). دەستەيەك دەئىن: ئەۋ بەرزايە دىمەشق يا بىت المقدسە و ھەرومھا بەشۆپنەپتىش وتراۋە. ھۆكارمەكى، ترس لەپاشاي منالەكانى ئىسرائىل بووكە لەرۆمىەكان بەناۋى ھىرۆدۆس بوو. يەھودىيەكان ئەۋيان بۆكۈشتى

عيسا ھاندىدا و لەبەر ئەمە داىك و كوپ روويان كرده مىسر و دوانزد سال لەوئ مانەوہ تا ئەو پاشايە مرد و دواتر بۇ شام گەرانەوہ. دستەيەك دەلین: ھىرۇدۇس خوازيارى كوشتنى عيسا نەبوو و تەنيا دواى بەرز بوونەوہى بۇ ئاسمان بوو ناوى عيساى بىست. داىك و كچ لەيەھودىيەكان دەترسان. و خوا زانائەرە.

داستانى يېغەمبەر (د.خ)ى عيسا و ھەندىك لەمۇجىزەكانى ئەو

كاتىك مريمە لەميسر بوو، لاي جوتيارىك تىپەرى كەھەزار و نەدارمگان رويان تىدەكرد. شتىكى لى دزراوو. ئەو تۆمەتى لەھەزارەكان دا و مريمە خەمبار بوو. كاتىك عيسا خەمى داىكى بىنى، وتى: ئايا دەتەويت ئەو بۇ خواستەكەى رىنوبى بىكەم؟ وتى: بەلى. عيسا وتى: ئەو پياوھ كۆپرە ونەو بەككەوتەيە دزيويانە و تىايدا بوونە شەرىك. كۆپر بەككەوتەكەى كۆل دەكرد و ئەو ھەلىگرت. بەكۆزىانوت، بەككەوتەكە كۆل بىكە. ئەو ناتەوانى نیشاندا. مەسىح پىي وت : دوى شەو كەزىرەكانت دزى چۆن توانيت كۆلى بىكەيت. ئەو دووانە شەرم داىگرتن و زىرمەكانى گەپاندەوھ.

ئەو جوتيارە ميوانى بۇ ھات و خواردەنەوھ لەئارادا نەبوو. جوتيار خەمبار بوو. كاتىك عيسا خەمى ئەوى بىنى، رۆشتە مالى جوتيار و شوپنىك كەدوو رىز گۆزەى لىبوو. عيسا دەستى خۇى خستە سەر گۆزەكان و لايانەوھ تىپەرى و ئەو گۆزانە پىبوون لەشەرابى ناب.

ئەو لەقوتابخانە بەمنالەكانى دەموت ئىستا كەس و كارىان جى دەخۆن و جى دكەن.

وھب دئىت: رۆژىك عيسا لەگەل منالەكان يارى دەكرد، لەناكاو كورىك پەلامارى يەكىترى دا و بەشەق تىپھەلدا و كوشتى و ئەوى خويناي خستە بەردەمى عيسا. ئەويان بۇ داوھرى بردە لاي داوھرى شارمەكە و وتيان ئەو كورمەكەى ئىمەى كوشتووھ. فەرمانرەوا لىي پىرسى و ئەو وتى: من نەمكوشتووھ. ويستيان لىي بدن و عيسا وتى: كوزاروھكە بىنن تا لىي بىرسم كى كوشتووھەتى. لەوتەكەى سەريان سورما و ئەويان بردە لاي كوزاروھكە. لەخوا پاراپەوھ و خوا كوزاروھكەى زىندوو كىردەوھ و عيسا لىي پىرسى: كى تۆى كوشت. وتى: فلان(يانى ئەوھى بەراستى كوشتبووى). منالەكانى

نیسرائیل بە کوژراومکەیان وت: ئەمە کییە؟ وتی: عیسا کۆری مریەم و کورمە دەستبەجێ مردەوه.

عەتا دەئیت: مریەم عیسا بەرەنگریژێک سێارد تا لای ئەو رەنگریژی فێربیت. لەمکاتەدا قوماشی فراوانیان بۆ لای رەنگریژ هینا و کاریکی گرنگی بۆ هاتە پیش. ئەو بەمەسیحی وت: ئەمە قوماشن بەرەنگی جۆراوجۆر. من لەهەرگام بەتێک لەو رەنگی دەبیت پێی رەنگ بکریت، دامناوه. هەرگام بەو رەنگی وتەم، رەنگ بکە تا ددگەریمەوه. عیسا ئەوانی هەرگرت و هەموویانیکردد ناو یەک رەنگەوه. کاتیکی رەنگریژ گەرایەوه، لەبارە ی قوماشەکان لێی پرسی. عیسا وتی: هەموویانم رەنگ کرد. وتی: لەکوێن؟ عیسا وتی: لێردان. رەنگریژ وتی: هەموویان. عیسا وتی: بەئێ. رەنگریژ وتی: هەموویت بۆ خاومەکانیان لەناو برد. ئەو لەعیسا تۆرە بوو، عیسا وتی پەلەمەکە و لێیان بڕوانە. هەستا و هەموویانی دەرھینا و هەرگام بەو رەنگە بوو کە خاومەکە ی داوای کردبوو. رەنگریژ سەری سورما و زانی ئەمە مۆجیزە یەک لای خۆی گەورە یە.

کاتیکی عیسا هاورێ لەگەڵ دایکی بۆ شام گەرانەوه، لەدیھاتیکی بەناوای ناسرە مانەوه و شوینکەوتووای ئەو (نصارا) لەم ناومە ناویان وەرگرتوووه. ئەو لەوێ مایەوه تا گەشتە تەمەنی سی سالی. خوا وەحی پێکرد لەبەردەم خەلک خۆی ناشکرا بکات و ئەوان بۆ پەرستنی خواوەند هان بدات و نەخۆش و پەک کەوتەکان و کوێرانی سکوما و گول و نەخۆشەکانیتر چاک بکاتەوه. ئەمکارە ی کرد و خەلک ئەویان زۆر خۆش دەویست و شوینکەوتووای زۆر بوون و ناو و ناوبانگی بەدەست هینا.

رۆژیکی لەسەر سفرە ی پاشایەک دابەزین کەخەلکی بۆ بانگیشت کردبوو. ئەو لەسەر قاپێکی دانیشتوو و لێی دەخوارد و خواردن کەم نەدەبوویەوه. پاشا پرسی: تۆ کییت؟ وتی: عیسا کۆری مریەم. پاشا لەتەختەکە ی هاتە خوار و لەگەڵ دەستە یەک لەهاوریکانی بوونە شوینکەوتویی ئەو و ئەمانە بوون بەحەوارییەکان.

دەستە یەک دەئین: حەوارییەکان هەمان رەنگریژ و هاوریکانی بوون. دەستە یەکیتر

دەلئىن: راۋچىيەكان بوون. دەستەيەك دەلئىن: جوتياران بوون و خوا زاناتره. ژمارەى
 حەۋارىيەكان (ھاۋەلە تايبەتەكانى عيسا) دوانزە پياۋ بوو. كاتىك ئەۋان برسى يا تىنو
 دەبوون دەيانوت: برسىن وتىنوين. ئەۋدەستى خۇى لەزموى دەدا و بۇ ھەركام دوو
 نانى دەھىنا، دەيانخوارد و ئەۋ ئەندازە لەئاو كە دەيانويست، دەيانخواردموه. ئەۋان
 وتيان: كى لەئىمە لەپىشترە؟ ھەركات بەمانەۋىت دەخۆين و دەخۆينەۋە. عيسا بەۋانى
 وت: لەپىشتر لەئىۋە كەسانىكن لەدسترنجى خۇيان دەخۆن. دواى ئەۋە ئەۋان جل و
 بەرگيان دەشۆرى و كرىيان ۋەردەگرت.

كاتىك خوا ئەۋى ۋەك پىغەمبەر ھەلئىزارد، بەيكەرىكى لەگل ھاۋشېۋى مرىشك
 دروست كرد و فوۋى تىكرد ۋىبە فەرمانى خوا بوو بەمرىشك و ئەمە ھەمان
 شەمشەمەكوپرمىه.

لەزەمانى ئەۋ زانستى پزىشكى بالادەست بوو و ئەۋ توانايى نىشاندا كەبەھۆيەۋە
 كوپرى سكوما و گولى باش دەكردەۋە و مردوۋەكانى زىندوو دەكردەۋە و ئەۋە بۇ
 ناتەۋان كىردنى ئەۋان بوو(ۋشەى مۆجىزە بە مانانى ناتەۋانكەرە). لەئاو ئەۋ
 كەسانەى زىندوۋى كىردنەۋە، عازر لەھاۋرىكانى خۇى بوو. عازر نەخۇش كەوت و
 خوشكەكەى پەيامى بۇ عيسا نارد كەعازر دەمرىت. عيسا رۇشت بۇ لاي و دوورى
 نىۋانىان سى رۇژ بوو. ئەۋ گەشت و عازر سى رۇژ بوو مردبوو. عيسا لەخوا پاراپەۋە
 و ئەۋ زىندوو بوۋيەۋە و ئەۋمىندە ژيا و مايەۋە تا منالى ھىنايە دنيا. ئەۋ سام كوپرى
 نوحى زىندوو كىردەۋە. رۇژىك لەگل حەۋارىيەكان بوو و بىرى تۇفانەكەى نوحيان
 دەكردەۋە كەۋتيا: كەسىك زىندوو كەرمەۋە شاھەتى ئەم روداۋە بىت. ئەۋ ھاتە سەر
 تەپۆلكەيەك و وتى: ئىرە نارامگاي سام كوپرى نوحە. دواتر لەخوا پاراپەۋە، ئەۋ
 زىندوو بوۋيەۋە و وتى: ناي رۇژى ھەستانەۋەيە؟ مەسىح وتى: نە بەلام من داوام
 لەخوا كرد و ئەۋ تۆى زىندوو كىردەۋە. حەۋارىيەكان داستانى تۇفانەكەى نوحيان
 لىپرسى ۋنەۋ گىرپەۋە و دواتر مرد. ئەۋ عوزمىرى پىغەمبەرى زىندوو كىردەۋە
 چوونكە منالەكانى نىسرائىل پىيان وت: ئەۋمان بۇ زىندوو كەرمەۋە ۋەگەرنە

دەتسوتىنن. ئەو لەخوئاپاىپە و عوزمىر زىندوو بوويەو. منالەگانى ئىسرائىل بەعوزمىريان وت: بۇ نەم پىاوه چۆن شايەتى دەدمىت؟ عوزمىر وتى: شايەتى دەدم ئەو پىغەمبەرى خوا و بەندەى ئەو. ئەو يەحيا كورى زدكەرياي بۇ ژيان گەراندو. عىسا لەسەر ئاو بەرىگادا دەرۆشت.

داستانى دابەزىنى سفرە

يەككە لەمۆجىزە گەورەكانى ئەو دابەزىنى سفرە بوو.

ھۆكارى ئەم كارە ئەو بوو ھەوارىيەكان وتیان: ئەى عىسا، ئايا خواكەى تۆ دىتوانىت سفرەيەكمان لەناسمانەوہ بۆ بنىرىت؟ عىسا لەخو پارايەوہ و وتى: ئەى خوايە، ئەى ئافرىنەرى ئىمە، بۆمان لەناسمانەوہ سفرەيەك بنىرە تا بۆ ئىمە جەزنىك بىت بۆ يەكەمىنمان و بۆ دوایىن كەسمان(ماندە/۵/۱۱۲—۱۱۴). خوا سفرەكەى نارد كەگۆشت و ناننى تيا بوو، لىيان دەخوارد و سفرە كەمى نەدەكرد. عىسا بەوانى وت: ئەم سفرە بەردەوام دەمىننەوہ مەگەر ئەوہى شتىكى لى پاشەكەوت بکەن. ھىشتا شەو دانەھاتبوو كەلىيان ھەلگرت و پاشەكەوتيان كرد. دەلئىن: فرىشتەكان ھاتن و سفرەكەيان لەگەل خۆيان ھىنا كەھوت نان و ھەوت ماسى لەسەر بوو و يەكەم كەسان تا دوایىن كەسان لىيان خوارد. دەستەيەك دەلئىن ئەو سفرە پىرپوو لەمىوہ بەھەشتىيەكان. دەستەيەك دەلئىن: ھەر خواردنىك جگە لەگۆشت دەھاتە سەر ئەو سفرە. دەستەيەك دەلئىن: ماسىيەك بوو تامى ھەموو خواردنەكانى بوو و كاتىك لىيان خوارد(ژمارەيان پىنج ھەزار كەس بوو و خواردنەكەى زىادى دەكرد و گەشتە ئەژنۆى ئەوان) وتیان: شاھەتى دەدەين تۆ نىردراوى خويات. ئەوان بلاۋمىان لىكرد و لەو بابەتە دەدان و كەسانىك لەوئى نەبوون، بەدرۆيان دەزانى و وتیان: ئەو چاۋەكانى ئىوہ جادوو كرد. دەستەيەك فرىودران و ناباۋمىريان كرده پىشە، بوونە ورج و لەناو ئەوان ژن و منال نەبوو. ئەوان سى رۆژ لەو روخساردا مانەوہ و دواتر لەناو چوون و منائىان نەھىنايە دنيا.

دەستەيەك دەلئىن: ئەو سفرە پارچەيەكى سوور لەزىر ھەورىكدا بوو و لەسەرىشى ھەورىكبوو. ئەوان سەيرىيان دەكرد كەدابەزى و لەبەرابەرى ئەوان پراخرا. عىسا گرىا وتى: خوايە من لەسپاسگوزاران دابىن. شتىكىان بىنى ھاوتايان نەبىنىبوو و بۆنىكىان كرد بەو خۇشىيە بۆنىان نەكردبوو. شەمعون وتى: ئەى گىيانى خوا، ئايا ئەم خواردنە ھى ئەم دنيايە يا لەخواردنەكانى بەھەشتە؟ مەسىح وتى: نە

له‌خواردنه‌گانی ئەم دنیا‌یه نه له‌خواردنه‌گانی به‌هه‌شته، شتی‌که خ‌وابه‌هیزی خ‌وی دروستی کردوو. مه‌سیح به‌وانی وت: له‌وهی داواتان کردوو، بخ‌ون. ئەوان وتیان: تۆ لی‌ی بخ‌و ئە‌ی گیانی خوا. مه‌سیح وتی: په‌نا به‌خوا ئە‌گه‌ر لی‌ی بخ‌وم. ئەو نه‌یخوارد و ئەوان نه‌یان‌خوارد و مه‌سیح پیر و په‌ککه‌وته و نه‌خ‌وش و هه‌زاره‌گانی تیرکرد و لی‌یان خوارد و ژماره‌یان هه‌زار و سی‌سه‌د که‌س بوو. هه‌مووان تیربوون و ئەو سفره به‌رده‌وام پ‌رپوو ب‌ی ئە‌وهی که‌م بکات. نه‌خ‌وش و په‌ککه‌وته‌کان چاک‌بوونه‌وه و هه‌زاره‌کان ب‌ی نیاز بوون. دواتر سفرکه به‌رز گ‌رایه‌وه و ئەوان سه‌ریان ده‌کرد تا له‌چاو ونبوو. هه‌وا‌ریه‌کان په‌شیمان بوونه‌وه که‌لی‌یان نه‌خوارد.

ده‌سته‌یه‌ک ده‌ل‌ین: بۆ چ‌ل رۆژ ده‌هاته خ‌وار. رۆژیک ده‌هات و رۆژیک نه‌ده‌هات. خوا به‌عیسای فه‌رموی، هه‌زارانی لی‌ تیریکات. ئە‌مکاره‌ی کرد و له‌سه‌ر سامانداره‌کان قورس ته‌واو بوو و ئەوان دابه‌زینی سفره‌گه‌یان به‌درۆ ده‌زانی و گ‌ومانیان لی‌کرد و گ‌ومانیان لای خه‌ل‌گانی دیکه‌ش دروست کرد. خوا وه‌حی به‌عیسا کرد: په‌یمانم داوه ئە‌وانه‌ی به‌درۆی داده‌ن‌ین ئە‌شکه‌نجه‌یه‌کی وابکه‌م که‌هیچ کام له‌جیهانییه‌گانم ئەو ئە‌شکه‌نجه‌یه نه‌بینیت. خوا سی‌سه‌د و سی و س‌ی که‌سی له‌وان کرده ن‌ازه‌ل و ئەوان بوون به‌ورج. کاتیک خه‌ل‌ک ئە‌مه‌یان بینی، لای عیسا گ‌ریان و پارانه‌وه و عیسا‌ییش بۆ ورچه‌کان گ‌ریا. کاتیک ورچه‌کان گ‌ریانی عیسا‌یان بینی، گ‌ریان و به‌دموری ئە‌ودا سو‌رانه‌وه و ئەو یه‌گیه‌کیانی به‌ناو بانگ کرد و ئەوان سه‌ریان به‌رز ده‌کرده‌وه به‌لام نه‌یان‌ده‌توانی قسه‌ بکه‌ن. س‌ی رۆژ له‌و حاله‌دا مانه‌وه و دواتر له‌ناوچوون.

داستان بەرز بوونەۋى عيسا بۇ ئاسمان وگەرانهۋى بۇلاى دايك و

گەرانهۋى بۇ ئاسمان

دەئىن: رۇزىك دەستەيەك لەجولەكەكان چاويان بەعيسا كەوت و كاتىك ئەويان بىنى، وتيان: جادوگەرى لەجادوگەر بوو، حەرامزادەى لەحەرامزادەبوو، ھات. ئەوان ئەو و دايكيان بەداۋىنپىس ناۋزەد كىرد. ئەو ئەمەى بىست ولاى خوا گلەيى لەوان كىرد و خوا ۋەلامى دايەۋە و ئەۋانى كىرد بەورج. كاتىك گەرەى منالەكانى ئىسرائىل ئەمەى بىنى، ترسا و جولەكەكان بۇ كوشتى ئەو بەئىنيان دا. ئىى كۆبوونەۋە و ئىيان پىرى و ئەو وتى: ئەى خوئكى يەھود، خوا ئىۋە بەدوژمن دەزانىت. ئەوان لەوتەكانى ئەو تۈرە بوون و ھەستان بىكوژن. خوا جىرئىلى نارد كە ئەۋى لەدەرگاىەكى بچوكەۋە بىردە مائىكىتر كەدەلاقەيەكى تىابوو. خوا لەو دەلاقەۋە بۇئاسمان بەرزى كىردەۋە. گەرەى جولەكەكان بەپىاۋىك لەھاۋەلانى خۆى بەناۋى قىتبانوس(قتىبانوس) فەرمانىدا برواتە ئەو مائە و بىكوژىت. ئەو رۇشتە مائەكە و كەسى نەبىنى و خوا روخسارى مەسىحى خىستە سەر روخسارى ئەو. ئەو ھاتەدەر و ئەوان ئەويان بەمەسىح زانى و كوشتيان و لەدارياندا.

دەستەيەك دەئىن: عيسا بەھاۋرىكانى خۆى وت: كام يەك لەئىۋە دەيەۋىت روخسارى من بگەۋىتە سەر روخسارى ئەو و بكوژرىت؟ پىاۋىك لەناۋياندا وتى: من، ئەى گىانى خوا. روخسارى مەسىح خرايە سەر روخسارى ئەو و ئەويان كوشت و لەدارياندا (لەدارياندا و كوشتيان).

دەستەيەك دەئىن: ئەۋەى ھاۋشئەۋى عيسا بوو و كوژرا، پىاۋىكى ئىسرائىلى بەناۋى يوشەع بوو.

دەستەيەك دەئىن: كاتىك خوا مەسىحى ئاگادار كىردەۋە بەناچارى دەيىت لەم دنيايە بروات، ئەو لەمىردن ترسا و ھەۋارىيەكانى بانگ كىرد و خواردىكى بۇ دروست كىردن و وتى: ئەمەشەو ۋەرنە لاى من چوونكە نىيازىكم بەئىۋمىيە. كاتىك ھاتن، شىۋى پىدان

و لەسەريان وەستا و ميواندارى كردن. كاتىك شىۋيان تەۋابى كەرد ھەستا و بەدەستى خۇي دەستى ئەۋانى شۆرد و بەجلى خۇي بۇي وشك كەردنەۋە. ئەۋان ئەم كارمیان بەگەۋرە زانى و پىيان ناخۇش بوو. وتى: ھەر كەس لەۋەي ئەمشەۋ بۇي دەكەم بۇ منى بگىرئىتەۋە، لەمن بەدوور بىت. ئەۋان ھىجیان نەكەرد تا تەۋابى بوو. وتى: ئەۋەي لەسەر سفەرە ميواندارى و بەرەستارى ئىۋەم كەرد و دەستى ئىۋەم بەدوور دەستى خۇم شۆرد، بۇ ئەۋە بوو من بگەنە نمونەي خۇتان و ۋەك من ھەئس و كەۋت بگەن و خۇتان بەگەۋرەتر لەيەك مەزانن. نىيازىكەم بەئىۋەم ھەمىە و لەئىۋە بۇ ئەنجامدانى ھاۋكارىم دەۋىت، ئەۋەمىە لەخوا بۇمن بپارىنەۋە و لەدۇعا كەردن بۇ من ھەۋل بەدن تا مەرگى من دوا بخت. كاتىك خۇيان بۇ دۇعا كەردن و پارانەۋە نامادە كەرد، خەۋ ئەۋانى گرتەۋە و ھىچ كام نەيانتوانى لەخوا بپارىنەۋە. ئەۋانى بەناگا دەھىنايەۋە و دەيوت: پەنا بەخۋا! يەك شەۋ نەتانتوانى بۇمن خۇراگرى بگەن؟ وتيان: سۆيىند بەخۋا نازانىن چىمان بەسەر ھاتوۋە. ئىمە بەردەۋام بەناگا دەماينەۋە و شەۋان تا بەيانى دەپارايەۋە بەلام ئەمشەۋ ناتوانىن. ھەرچار دەمانەۋىت لەخوا داۋا بگەين، ناتەۋان دەيىن. عىسا وتى: شۋان دەروات و مەرۋمالاتەكەي بەرەلا دەكات. ئەۋ بەردەۋام مەرگى خۇي بىرى ئەۋان دەخستەۋە. دواتر وتى: پىش ئەۋەي كەلەشىر بگوينىت، يەكەك لەئىۋە بى گومان بەمن كافر دەبىت و ھەرۋەھا يەكەك لەئىۋە من بەچەند درەمىكى بى بەھا دەفرۇشىت و بەھاكەي من دەخوات.

ئەۋان ھاتنەدەر و بلاۋەميان لىكەرد. جۈلەكەكان كەبەدۋايدا دەگەرەن يەكەك لەحەۋارىيەكانيان – شەمعون- گرت و وتيان: ئەمە لەھاۋرىكانى ئەۋە.

زاناکان لەبارەي مەرگى ئەۋ و بەرزىۋونەۋەي بۇ ناسمان بىروراي جىاۋازيان ھەمىە. دەستەيەك دەئىن بۇ ناسمان رۇشت و نەمرد. كاتىك بۇ ناسمان بەرز كرايەۋە، خۋاپىي فەرموۋ: بىرۇرە ناۋ. كاتىك لەگەل شەمعون لەبارەي عىسا قەسميان دەكەرد، حاشاي كەرد و وتى: من لەھاۋرىكانى ئەۋ نىم. ئەۋان ئەۋيان بەرەلا كەرد. سى جار ئەم كارمیان دووبارە كەردەۋە و كاتىك خۇيىندى كەلەشىرى بىست، خەمبار بوو و گرىا. يەكەك لەحەۋارىيەكان ھاتە لاي جۈلەكەكان و شۆيىنەكەي مەسىحى نىشانندان و ئەۋان سى درەميان پىدا. ئەۋ لەگەل ئەۋان رۇشتە مالى عىسا و رۇشتە ناۋ. خۋا

مه‌سیحی بۆ ناسمان به‌رز کرده‌وه و روخساری نه‌وی خسته سهر نه‌و پیاوه‌ی جوله‌که‌کانی بۆ لای عیسا رینوینی کردبوو. نه‌وان گرتیان و به‌ستیانه‌وه و رایانکیشا. به‌ردوام ده‌یانوت: تۆ مردوو‌ه‌کانت زیندوو دم‌کردموه و نه‌م کاره و نه‌و کاره‌ت دم‌کرد. ئیستا بۆ خۆت رزگار ناکه‌یت؟ نه‌و ده‌یوت: من نه‌و که‌سه‌م عیسام به‌ئێوه نیشاندا. نه‌وان گوئیان له‌قه‌سه‌که‌ی نه‌گرت و نه‌ویان به‌ره‌و داری ئیعدام برد و له‌داریان دا.

ده‌سته‌یه‌ک ده‌ئین: کاتی‌ک نه‌و چه‌واریه‌، عیسا‌ی به‌جوله‌که‌کان نیشاندا، به‌دوای نه‌ودا به‌ری‌که‌وتن و نه‌ویان له‌وماله‌ی تیا‌بوو گرت تا له‌داری بدن. له‌م کاته‌دا زه‌وی تاریک بوو و خوا فریشته‌کانی نارد و روخساری عیسا‌یان خسته سهر نه‌و که‌سه‌ی عیسا‌ی به‌جوله‌که‌کان نیشاندا‌بوو. نه‌ویان گرت تا له‌داری بدن و نه‌و ده‌یوت: من نه‌و که‌سه‌م عیسام به‌ئێوه نیشاندا. نه‌وان سه‌یریان نه‌کرد و کوشتیان. خوا سێ کاتژمێر دوا‌ی گرتنی گیانی عیسا نه‌وی بۆ ناسمان به‌رز کرده‌وه. ده‌سته‌یه‌ک ده‌ئین: چه‌وت کاتژمێر‌بوو. دواتر خوا نه‌وی زیندوو کرده‌وه و بۆ ناسمانی به‌رز کرده‌وه. خوا پێی فه‌رموو: به‌رۆره لای مریمه‌م جوو‌نکه هیچ که‌س به‌نه‌ندازه‌ی نه‌و بۆتۆ خه‌مبار نییه و نه‌گریا. عیسا دوا‌ی چه‌وت رۆژ هاته‌خوار. کاتی‌ک دابه‌زی، کێو له‌روناکی زۆر ناگری گرت و مریمه‌م به‌هه‌مان شیوه له‌بن داری ئیعدامدا بوو و دم‌گریا. له‌گه‌ل نه‌ودا زنی‌ک بوو که‌عیسا له‌شیتی رزگاری کردبوو. عیسا به‌و دوو ژنه‌ی وت: بۆ دم‌گرین؟ وتیان: بۆ تۆ. عیسا وتی: خوا منی بۆ ناسمان به‌رز کرده‌وه و جگه له‌چاکی و باشی هیچ‌یترم نه‌بینیوه. نه‌م پیاوه ده‌یبینن نه‌و که‌سه‌یه بۆ نه‌وان نامۆیه (و نه‌و له‌دار دراوه نه‌من). عیسا به‌مریمه‌می فه‌رموو چه‌واریه‌کانی بۆ کۆبکاته‌وه و عیسا نه‌وانی به‌ناوی پێغه‌مبه‌رانی خوا له‌سهر زه‌وی بلاو کرده‌وه و فه‌رمانی دا نه‌وه‌ی خوا فه‌رمانی پێداوه له‌لایه‌ن نه‌وه‌وه به‌ گوئی خه‌لکی دنیا بگه‌یه‌نن. دواتر خوا نه‌وی بۆ ناسمان به‌رز کرده‌وه و جلیکی له‌په‌ری له‌به‌ر کرد و خۆشی خواردن و خواردنه‌وه‌ی لێ سه‌نده‌وه و سه‌راسه‌ری جه‌سته‌ی کرده‌ رو‌ناکی و له‌گه‌ل فریشته‌کان هه‌نفری و ئیستا له‌گه‌ل نه‌وانه. نه‌و پیاوکی فریشته‌ی. خه‌لکه و زه‌مینی و ناسمانیه‌.

چه‌واریه‌کان بلاو بوونه‌وه. شه‌وی‌ک که‌خوا عیسا‌ی بۆ ناسمان برد، نه‌و شه‌وه‌یه

مەسىھىيەتچىلەر دىگەنلىك تىيا بەرز دەگەنەۋە.

جولەگەگان دەستى ستمە و زۆردارىيان بۇ سەر حەۋارىيەگانىتەر بلاۋ كىردمۇە و ئەۋانايان ئەشكەنجە دەدا و جىنۇييان پىدەدان. پاشاى رۇم كەناۋى ھىرۇدۇس بوو و جولەگەگان لەژىر دەستى ئەۋدابیوون، ئەمەى بىست و پىيان وت: پىاۋىك لەمناۋەگانى نىسرائىل بوو كەنىشانەگانى خۋابى دەھىنایەۋە و مردوۋەگانى زىندو دەكردمۇە و پەيكەرى دروست كراۋ لەقۇرى گيان دەبەخشى و ھەلدەفراند. جولەگەگان ھىرشىيان كىردە سەر و ئەۋيان كوشت. بەۋانى دەۋت كەپىغەمبەرى خۋابە. پاشا وتى: ھاۋار لەئىۋە، بۇ ئەمەتان زووتر بەمن نەۋت؟ سوئند بەخۋا ئەگەر ئەمەم دەزانى، دەستى جولەگەگانم لەسەر ئەۋ كورت دەكردمۇە. دواتر پەيامى بۇ حەۋارىيەگان نارد و لەبارەى ناپىنى عىسا برسارى لىكردن و ئەۋان پىيان وت. ئەۋ بوۋە شوئىنكەتۋوى دىنى ئەۋان و پىاۋى لەخاج دراۋى لەدار ھىنایە خۋار و شاردىيەۋە. ئەۋ دارەى عىسای پى لەخاج درابوو، ھەلىگرت و رىزى لىگرت و پاراستى و ھىرشى كىردە سەر منالەگانى نىسرائىل و زۆر لەۋانى كوشت. لىرەۋە بوو ناپىنى مەسىھى لەرۇمەۋە سەرچاۋەى گرت و بىناغەى بۇ دارىزا و لىرەۋە بوو ناپىنى مەسىھى لەرۇمدا بلاۋبوۋىەۋە.

دەستەيەك دەئىن: ئەم پاشايە كەناۋى ھىرۇدۇس بوو، نوئىنەرى پاشاى گەۋرەى رۇم قەيسەر و ناۋى تىبارىۋس بوو و ئەم پىاۋەيش بەپاشا ناۋدەبرا. رۇزگارى پاشايەتى تىبارىۋس بىست و سى سال درىزەى كىشا. ھەزە سال و چەند رۇزىك تىپەرى كەعسا بۇ ئاسمان بەرز كرايەۋە.

پاشاكانى رۇم دواى رۇشتنى عيسا بۇ ئاسمان تا رۇزگارى پېغەمبەر (د.خ)ى ئىيمە محەمەد

دەلئىن سەراسەرى پاشايەتى رۇم دواى تىباريۇس بەكورەگەى گايۇس گەشت و رۇزگارى پاشايەتى ئەو چل سالى خاياند. دواى ئەو ئەم گەسانە بەمشىۋە پاشايەتى رۇمىيان كردهۋە: كورەگەيتى بەناۋى كلۇديۇس ۱۴ سال، نيرون (كە پترۇس و پۇلسى سەرەوخوا لەداردا) ۱۴ سال، پوتلايس ۴ مانگ، ئەسفسيانوس (كە كورەگەى بۇ بيت المقدس نارد و ويړانى كرد و زور لەمنالەكانى ئيسرائىلى لەتۆلەى خويىنى عيسادا كوشت) كورەگەى تيتۇس، براگەى دومتيانوس ۶ سال، نارواس، ۶ سال، ترايانوس ۱۹ سال، هدریانوس ۱۱ سال، نانتۇنيوس كورى بتيانوس ۱۲ سال، مركوس و كورەكانى ۱۹ سال، كۆمودوس ۱۲ سال، فرتيناگوس ۶ مانگ، سيواروش ۱۴ سال، نانتينانوس ۷ سال، مركيانوس ۶ سال، نانتينانوس ۶ سال كە لەرۇزگارى ئەو جالينوسى پزىشك مرد. نالخنەدەروس(نالكساندروس، نالخاندروس) ۱۲ سال، ماكسيمانوس ۲ سال، گوردیانوس، ۶ سال، فيلفەس، ۷ سال، داكیوس(دسيوس) ۶ سال، كالوس ۶ سال، والرئانوس و كالينوس ۱۵ سال، كلاوديوس ۱ سال، كريتاليوس ۲ مانگ، ئورليانوس ۵ سال، تىكتوس ۶ مانگ، فۇلۇرنوس ۲۵رۇز، فروبووس ۶ سال، دكاتيانوس ۶ سال، مەكسيميانوس ۲۰ سال، كۆنستانتين ۲۰ سال، يوليانوس (زوليان) ۲ سال، يويانوس يەك سال، والنتيانوس و گرتيانوس ۱۰ سال، كرتيانوس و والنتيانوسى بچوك يەك سال، تيساديس گەرە ۱۷ سال، والنتيانوس ۱۶ سال، مركيانوس ۷ سال، لاوست ۱۶ سال، زانون ۱۸ سال، نافتاس ۲۷ سال، يوستنيانوس (زوستينين) ۹ سال، يوستنيانوسى چير ۲۰ سال، يوستينس ۱۲ سال، تىباريوس ۶ سال، مريكىش و كورەگەى تاداسيس ۲۰ سال، فوكا كەكوزرا ۷ سال و شەش مانگ. هيرقل كە پېغەمبەرى ئىسلام نامەى بۇ نوسى ۲ سال.

بەپيى وتارى ئەوان، لەگاتى دروست كرانى بيت المقدس دواى ويړان بوونى لەسەر دەستى بخت النسر، تا كۆچى پېغەمبەرى ئىسلام ھەزار و چەند سال و لەپاشايەتى ئيسكەندەر تا كۆچ نۆسەد و بيست و چەند سالە.

لەم ناومدا، لەگاتى دەرگەوتنى ئەو تا لەدايك بوونى عيسا ۲۰۲ سال و لە لەدايك بوون

تا بەرز کرانەوه بۆ ناسمان سی و دو سال و لەرۆشتنی ئەو بۆ ناسمان تا کۆچ پێنسهد و ههشتا و پینج (٥٨٥) سال و چەند مانگه.

ئەم ناوهینانی پاشاکانی رۆم باوکی جەعفر (محمەد کوپی جەریری تەبەری) نامازە پێداوه بەلام ناوبردنی ئەوانی لەروداومکانی رۆژگاری خۆیان بێبەش کردوو. زاناکانیتر لەگەڵ میژوودا نوسیویانە و زۆریەیان بیروراکانیان جیاواز و کەسانیتەر کەهاوبادەری ئەون، لەناومکاندا جیاوازیان هەیه و چەندین ناویان لەگەڵ چەندین روداوی پێ زیاد کردوو.

من بەخواستی خوا بەشێوهیهکی چڕ و پڕ نامازە پێدەدم.

ناماژەدان بە پاشاکانی رۆم کەسى توێژن

توێژی یەكەم صانبان

زۆرینهى زاناكانى مێژوو نوسىويانه رۆميهكان بهسەر یۆنانىيهكاندا زال بوون و ئەوان منالەكانى سۆفیر بوون. نيسرانیلیهكان دەلێن ئەمە هەمان سۆفیری بچوک كورى نەفەر كورپی عەيس كورپی نيسحاق كورپی ئیبراهیمە. ئەوان دواى زالبوون بەسەر یۆنان لەرۆمیه دحزیان و پێش مەسیحی، ئایینی سانببان هەبوو. ئەوان بتیان هەبوو بەشێوهى سانب دەیانپەرەستی. یەكەم پاشاکان لەرۆمیه گالیلۆس بوو كەهەژدە سال فەرمانرەوايهتى كرد. دەلێن پاشایهتى ئەو پێش لەرۆملس و نەرمانوس بوو. ئەم دووانە بناغەیان بۆ دانا و دروستیان كرد. ئەوئ بەم ناوہ نابرا و رۆم پەيوهستی بوو. گالیوس یەكەم كەسە لەمێژوودا ناوی براوہ چوونكە زۆر بەناوبانگ بوو. دواى ئەو یۆلیوس ٤ سال و ٤ مانگ فەرمانرەوايهتى كرد و دواى ئەو ئەو غەستس بوو بەپاشا و ئەو بوو بەقەیسەر ناوبرا. داستانى ئەم پاشایە بەمشێويه كە لەكاتى لەدايك بوونى داىكى مرد و سکیان هەلدری و ئەویان هێنايه دەر. دواتر ئەم وشەیان بۆ پاشاکانى خۆیان ناو دەبرد. رۆژگارى پاشایهتى ئەو ٥٦ سال و ٥ مانگ بوو. زۆرینهى مێژوو نوسان بەناوى ئەو دەست پێدەكەن چوونكە یەكەم كەس بوو لەرۆمیه هاتەدەر و سوپای لەدەشت و دەریادا خستە رێ و شەرى لەگەڵ یۆنانىيهكاندا كرد و بەسەر ئەواندا زال بوو. ئەو دوايین پاشاکەیان قلوبترە (كليۆپاترا)ى كوشت و بەسەر نەسكەندەریه زال و سامانەكانى بۆ رۆمیه برد و دەستی بەسەر شامدا گرت. دەولەتى یۆنانىيهكان لەناوچوو و بوونە پاشكۆى دەولەتى رۆم. ئەو هیرۆدۆش كورپی ئانتىكوسى كرده فەرمانروایى بیت المقدس. لەسالى چل و دووهمى پاشایهتى ئەو مەسیح چاوى بەدنیا هەلھێنا. ئەوكەسەيه بناغەى قەيسارىيهى دارشت.

دواى ئەو تىباریۆس ٢٣ سال فەرمانرەوايهتى كرد و بناغەى تەبەریيهى دارشت و پەيوهستی فەرمانرەوايهتى خۆى كرد خۆى و عەرمبەكان دواتر تەعریبيان كرد. لەسەر دەمى پاشایهتى ئەو عیسا بۆ ئاسمان بەرز كرايهوہ. ئەو دواى ئەمە سى سال

فهرمانروایه‌تی کرد.

دوای نه‌و کوره‌که‌ی گایوس ۴ سال‌ه‌مانروایه‌تی کرد و نه‌و که‌سه‌ بوو نیستفونوس گه‌وره‌ی شماسان لای مه‌سیحیه‌کان و یه‌عقوب برای یوحه‌ننا کورپی زوبدی(هه‌ر دوک له‌حه‌واریه‌کان) و ده‌سته‌یه‌ک له‌مه‌سیحیه‌کانی گوشت. یه‌که‌م پاشای بته‌ره‌ست بوو گوشتاری مه‌سیحیه‌کانی کرد.

دوای نه‌و کلاودیوس کورپی تیباریوس بو‌ ماوه‌ی ۱۴ سال‌ه‌مانروایه‌تی کرد و له‌سه‌رده‌می پاشایه‌تی نه‌و شه‌معون سه‌فا خرایه‌ زیندانه‌وه و دواتر له‌زیندان هاته‌ده‌ر و رو‌شته‌ نه‌نتاکیه و خه‌لکی بو‌ نایینی مه‌سیحی بانگیشت ده‌کرد. دواتر رو‌شته‌ رو‌میه و خه‌لکی نه‌ویشی بو‌ لایه‌نگیری نه‌م نایینه‌ هاندا و شازنی ولات وه‌لامی دایه‌وه و به‌ره‌و بیت المقدس رو‌شت و نه‌و داره‌ی مه‌سیحیه‌کان گومانیان ده‌کرد عیسانی پی‌ له‌دار دراوه، ده‌هینا. نه‌م داره‌ له‌ده‌ستی جوله‌که‌کاندا بوو. شازن وه‌ریگرت و ته‌سلیمی مه‌سیحیه‌کانی کرده‌وه.

دواتر نیرو‌ن ۱۳ سال‌ و ۳ مانگ‌ه‌مانروایه‌تی کرد و له‌کو‌تایی پاشایه‌تی نه‌ودا بوو پترۆس و پۆلسی سه‌ره‌وخوار له‌رو‌میه له‌داردا. له‌رو‌ژگاری نه‌و جوله‌که‌کان یه‌عقوب کورپی یوسف یه‌که‌م قه‌شه‌ی مه‌سیحیه‌کانیان له‌بیت المقدس گرت و گوشتیان و داری نی‌عدامیان وه‌رگرت و له‌ژیر خاکدا شاردیانه‌وه. له‌رو‌ژگاری نه‌و مارینوس ده‌ژیا که‌نوسه‌ری کتیبی (جوغرافیا) له‌باره‌ی نویینی شوینه‌کانی سه‌رزه‌مین بوو.

دواتر فهرمانروایه‌تی به‌مشپوه بوو: گلیاس ۷ مانگ، نوسۆن ۳ مانگ، بیتالیس ۱۱ مانگ، نی‌سپاسیانوس ۷ سال‌ و ۷ مانگ، له‌رو‌ژگاری نه‌و دانیشتوانی بیت المقدس دژی قدیس‌ه‌ر رابه‌رین و نه‌و گه‌مارۆی شاریدا و به‌زۆر ده‌ستی به‌سه‌ردا گرت و زۆر له‌جوله‌که‌ و مه‌سیحیه‌کانی گوشت.

دوای نه‌و کوره‌که‌ی تیتوس ۲ سال‌ و ۲ مانگ‌ه‌مانروایه‌تی کرد و له‌سه‌رده‌می نه‌و مرقیوس(مارسیۆن) وتاری خو‌ی له‌باره‌ی دوو خو‌ای چاکه و خراپه‌ بلاو کرده‌وه و

مرۆفۋى بەسىيەم دياردەۋى نىۋانىيان ناۋ برد) كە نيوە يەزدانى و ناھورايى و نيوەۋى شەھىتانى و ئەھرىمەنىيە). مرھونىيەكان بۇ ئەۋ دەگەرئىنەۋە. ئەۋ خەلكى خەران بوۋ.

دواتر زومتىانس كورى ئىسپاسيانوس ۱۵ سال و ۱۰ مانگ پاشايەتى كرد و ئەۋ لەنۆيەمىن سالى پاشايەتى خۇى يوحەنناى خەۋارى بۇ دوورگەيەك لەدمريا دوور خستەۋە و دواتر گەراندىيەۋە.

دواتر ترايانوس ۱۹ سال فەرمانرەۋايەتى كرد. لەشەشمىن سالى پاشايەتى ئەۋ يوحەننا نوسەرى ئىنجىل لەشارى نەفسىس مرد.

دواتر ئىليا ئەندىريانوس بۇ ۲۰ سال فەرمانرەۋايەتى كرد و بەھۇى ناسازگارى لەگەن جۈلەكە و مەسىحىيەكان، ژمارەيەكى زۆرى لەۋان كۈشت و بيت المقدسى وئىران كرد وئەمە دوايىن وئىران كردن بوۋ. كاتىك هەشت سال لەپاشايەتى ئەۋ تىبەرى، سەرلەنۆى ناۋەدانى كردهۋە و ناۋى نا ئىليا و ئەم ناۋەى لەسەر مايەۋە. پىشتر پىيان دەۋت ئورشەلىم. ئەۋ ژمارەيەكى زۆرى لەيۋنانييەكان و رۇمىەكان لەم شارەدا نىشەجىي كرد و بىنايەكى بەرز و گەورەى بۇ ناھىد دروست كرد كەبىرئىكى زۆرى لەسەرۋە وئىران بوۋ. ئەم بىنايە تا ئەمرۇ ماۋتەۋە (ئىستا سالى ۶۰۲ كۆچىە). من بىنيومە و بىنايەكى بەھىزە. نازانم بۇ، بۇ داۋودى دەگەرئىنەۋە كەرۆزگارئىكى درىز داۋى ئەۋ دروست كراۋە. من لەبىت المقدس لەژمارەيەكم بىست دەيانەۋت داۋود دروستى كردهۋە و تىايدا بەتەنيا خۋاپەرەستى دەگرد. لەرۆزگارى ئەم پاشايە، ساقىدس فەيلەسوفى بىدەنگ دەركەۋت.

دواتر ئەنتىنىس بىوس (ئانتونىۋس پىوس) بۇماۋەى بىست سال فەرمانرەۋايەتى كرد و لەسەردەمى ئەۋ بتلىموس نوسەر و جوغرافىزانى بەناۋ بانگ دەركەۋت. دەستەيەك دەلئىن ئەۋ لەمئالەكانى كلۆدىۋسە و لەبەر ئەمە ئەۋيان بەناۋى كلۆدى يا

قلۇدى بانگ دەگرد. ئەو شەشەمىن پاشاى رۆم بوو. بەلگەى ئەۋەى لەم رۆزگارەدا بوو و لەپاشاكانى يۇنان ھەژمار نەگرا، ئەۋەىە لەكتىبى مەجستى وتوۋبەتى خۇى كەخۇزى لەسالى ھەشەد و ھەشتا (۸۸۰) لەپاشايەتى بخت النسر رسەد كردوۋە. لەكوژرانى بخت النسر تا كوژرانى دارا چوارسەد و بىست و نۆ سال (۴۲۹) سال و سىسەد و شانزە رۆز لەكوژرانى دارا تا لەناوچوۋنى پاشايەتى كليۇپاترا دوايىن پاشاى يۇنانيەكان لەسەر دەستى ئوغستس دوسەد و ھەشتا و شەش سال و لەزالبوۋنى ئوغستس تا نانتىنوس سەد و ھەوت سال بوو. لەبەر ئەمە، لەپاشايەتى بخت النسر تا نادريانوس ھەشەد و ھەشتاۋ سى سال دوورى ھەيە. ئەمە لەگەن وتەكەى بتلىموس يەك دەگرىتەۋە.

دەلئىت: ھەر كەس گومان بكات ئەو كورى كليۇپاترا دوايىن پاشاى يۇنانيەكانە، بەھەلەدا چوۋە. ئەمە دەستەيەك لەزاناكانى مىژوو باسيان كردوۋە و پاشاكانى يۇنانيان ديارى كردوۋە و پاشايەتى ئەۋانيان لەسەر ئەم بىنەمايە نامازە پىداۋە. بەلام باۋكى جەغفەرى تەبەرەى لەدرىزى رۆزگارى پاشايەتى ئەۋان نامازەى بە دووسەد و بىست و ھەوت سال داۋە ۋەك بىشتەر نامازەمان پىدا.

دواى ئەو مرقس بوو بەپاشا. بەئورليوس يش ناويان بردوۋە و ۱۹ سال ھەرمانرەۋايەتى كرد. لەرۆزگارى پاشايەتى ئەو كورى ديسان وتارەكەى خۇى بلاۋ كردوۋە. ئەو قەشەيەكە (رھا) و بە دوو جەمسەرى (دو سەرھتا بۆ چاكە و خراپە) باۋەردار بوو. ئەو لەروبارىك لەسەر دەروازەى رھا ۋەك بەرئوبەر دانرا كەنەۋيان لەۋى بە كوژراۋ بىنى. لەسەر ئەم روبارە كەنيسەيەك دوستكرا.

دواى ئەو كۆمۇدوس بۆ ماۋەى ۱۲ سال ھەرمانرەۋايەتى كرد. لەرۆزگارى ئەو بوو جالىنوس، ھەستى بەبتلىموسى كلۇدى كردبوو. ئايىنى مەسىحى لەسەردەمى ئەو ئاشكرا ببوو. ئەو لەكتىبەكەى بەناۋى (كۆمەلگاكانى كتیبى ئەفلاتون لەبارەى ولاتدارى) نامازەى بەۋان داۋە.

دواتر برتىنكش ۲ مانگ، يوليانوس ۲ مانگ و سيوارس ۱۷ سال ھەرمانرەۋايەتيان

كرد. لەسەردەمى ئەمەيان، مەسىحەكان و جولهگەكان گىرۇدەى كوشت وېر و نازار وئەشكەنجە و دەر بەدەمى بوونەوہ. ئەو لەئەسكەندەرىيە نوپۇزگەيەكى زۆر گەورەى دروست كرد و بەنوپۇزگەى خواكان ناوى برد.

دواتر ئانتۇنيوس ۶ سال، مكرۇنيوس يەك سال و دوو مانگ، ئانتۇنيوسى دووم ۴ سال، ئالاكساندرۇس (بەنازاۋى مامياس) ۱۲ سال، مەكسىميانوس ۲ سال، مەكسموس ۲ مانگ، فەرمانرەۋايەتبان كرد.

دواتر فيلوس بۇ ماۋەى شەش سال فەرمانرەۋايەتى كرد. ئەو بوۋە شوپىنكەوتى ئايىنى مەسىحى و لەدىنى سائىبى ۋازى ھىنا و زۆرىيەى خەلكى ۋلاتەكەى لايەنگريان لىكرد. لەبەر ئەمە ئەناۋ خەلكەكەى ناسازگارى دروست بوو. يەككىك لەوان رىگەى ناسازگارى گرتەبەر، بەتريقتىك بەناۋى داكىوس بوو كەفيلوسى كوشت و دەستى بەسەر تاج و تەختدا گرت. دۋاى فيلوس، ۋاكىوس دوو سال فەرمانرەۋايەتى كرد و شوپىن مەسىحەكان كەوت و لەبەر ئەمە ھاۋرىيائى ئەشكەوت لەدەست ئەو رايان كرد و بۇ ئەشكەوتنىك لەكوپىستاننىك لەرۇژھەلانى شارى ئەفسيس پەنايان برد. ئەم شاره دواتر ويران بوو. ئەوان سەد و پەنجا سال لەو ئەشكەوتەدا مانەوہ.

ئەم وتانە ناراستە چوونكە لەسەر ئەم بىنەمايە لەكاتى بەرزبوونەۋەى مەسىح تا ئەم زەمانە دەگاتە نىزىكەى ۲۱۵ سال لەگەل ئەۋەى بەوتەى ئاشكرائى قورئان، ھاۋرىيائى ئەشكەوت سېسەد و نۇ سال لەئەشكەوتدا مانەوہ (كەف/۱۸/۲۵) و ئەمە دەبىتە ۵۲۴ سال و بەمشىۋە دەرگەوتنى ئەوان دەگاتە نىزىكەى شەست سال پېش ئىسلام. ئىمە ئامازەمان بەۋەدا لە دەرگەوتنى ئەوان تا كۆچى پېغەمبەر(د.خ) زياتر لە دووسەد سالە وئەمە لەسەرىك زياتر لەرۇژگارى نىۋان مەسىح و پېغەمبەرى ئىسلامە. بەلام بېژمى ئەم قسانە دەلتىت شاراۋە بوونى ھاۋرىيائى ئەشكەوت ۋەك ئامازەى پىئرا سەد و پەنجا سالە و ئەمە لەگەل ۋتەى قورئان بەئاشكرا يەك ناگىرتەۋە. ئەگەر ۋتەى قورئان نەدەبوو، قەسكەى ئەو راست دەرەجەو.

پاشاکانیتر بریتی بوون له: گالیوس ۲ سالن که نهو له‌پاشایه‌تی هاوبه‌شی یولیانس بوو و ۱۵ سالن پاشایه‌تی کرد، کلودیوس، دواتر کورمه‌کی نورلیانوس ۶ سالن، تافستوس و براکه‌ی فورس ۹ مانگ، بروبس ۹ سالن، کاروس ۲ سالن و پینج مانگ، دکلتیانوس ۱۷ سالن و مه‌کسیمانوس له‌گه‌لن هاوبه‌شه‌که‌ی مه‌کسنتیوس که له‌سه‌ر فه‌رمان‌روایه‌تی شه‌ری یه‌کیان کرد و باوک فه‌رمان‌روایه‌تی شام و سه‌رزه‌مینی جزیره و به‌شیک له‌رومی کرد و کور فه‌رمان‌روایه‌تی رومیه و سه‌رزه‌مینه په‌یوه‌سته‌کانی له‌ولاتی فه‌رنگ کرد و نهم دووانه ۹ سالن فه‌رمان‌روایه‌تیاں کرد. له‌گه‌لن نه‌وان قستنس باوکی کونستانتین بوو که به‌سه‌ر سه‌رزه‌مینه‌کانی بوورنتیا (بوورنتیا: بیزانس) و په‌یوه‌سته‌کانی، یانی شوینی کونستانتین نوپیل که‌هیشتا دروست نه‌گرايوو، فه‌رمان‌روایه‌تی کرد و دواتر مرد و دواي خوی کورمه‌کی کونستانتین ناسراو به‌ناوای دایکی (هیلانه) هلین فه‌رمان‌روایه‌تی کرد و نه‌و بوو باومری به‌نایینی مه‌سیحی هیتا.

ده‌لین: له‌سه‌ره‌تای کاری پاشاکانی روم تا نهم زهمانه، فه‌رمان‌روایه‌تی نه‌وان هاوشیوه‌ی پاشایه‌تی تیره‌کان بوو و له‌بهر نهمه ژماره‌یان به‌ته‌واوی و راستی نه‌نوسراوه و خه‌لک له‌باره‌ی نه‌وان به‌جیاوازیه‌وه قسه‌یان کردووه به‌همه‌مان شیوه که له‌باره‌ی پاشاکانی تیره‌کان به‌جیاوازی قسه‌یان کردووه. نه‌وی بتوانین پشتی پی‌بسته‌ستین، له‌کونستانیتن تا هیرقله که محهمه‌د له‌روژگاری نه‌و بو پی‌فهمبه‌ری هه‌لبژیردا. بیژهری نهم قسه راستی کرد چوونکه له‌م بوواردا به‌راده‌یه‌ک ناسازگاری و جؤراوجؤری هه‌یه که هه‌ندیکیمان له‌کاتی ناماژمان به‌دسیوس (دکیوس) و هاورپانی نه‌شکه‌وت باس کرد. له‌بهر نهمه‌یه ته‌به‌ری باسی نه‌وه‌ی نه‌کردووه هاورپانی نه‌شکه‌وت له‌سه‌رده‌می کام پاشایه‌دا بوون. نهمه بویه ناماژمان پیدا تا روداوه‌کانی سه‌رده‌می پاشایه‌تیمان باس کرد بیت.

چینی دووهم

پاشا باومرهینه‌ره‌گان به‌نایینی مه‌سیحی رۆم

دواتر کونستانین له‌سه‌ر ته‌ختی پاشایه‌تی دانیش و نه‌و که‌سه‌یه له‌ریگه‌ی هیلانه‌ی دایکیه‌وه له‌هه‌موو سه‌رزه‌مینه‌گانی رۆم ناسراوه. له‌نیوان نه‌و و مه‌کسیمیانوس و کوره‌که‌ی شه‌ری زۆر رویدا. کاتیک نه‌م دووانه‌ مردن نه‌و له‌سه‌ر ته‌ختی پاشایه‌تی دانیش و به‌ته‌ناییی فه‌رمانه‌روایه‌تی کرد و رۆژگاری پاشایه‌تی گه‌شته ۳۳ سال و چه‌ند مانگ. له‌ناو پاشاکانی رۆم، نه‌و بوو باومری به‌نایینی مه‌سیحی هینا و شه‌ری کرد تا خه‌لک باومهریان پته‌ینا و ده‌سته‌رداری نایینه‌ گۆنه‌که‌یان بوون و تا نه‌مروۆ نه‌و نایینه‌یان هه‌یه.

له‌باره‌ی هۆکاری باومره‌ینانی به‌جیاوازی قسه‌یان کردووه. ده‌سته‌یه‌ک ده‌لین: نه‌و شیوه‌یه‌ک پیسی بوو و ده‌یانویست له‌ناوی به‌ن. یه‌کیک له‌ومزیره‌گانی که‌باومری به‌مه‌سیحیت هینابوو و دایده‌شارد، نه‌وی بۆلای عیسا مه‌سیح رینوینی کرد تا چاکی بکاته‌وه و پێشنیاری دانانی نایینیکی پیکرد تا له‌ریگه‌یدا شه‌ر بکات. دواتر نایینی مه‌سیحی له‌به‌رچاوی نه‌ودا شیرین کرد. نه‌مکاره‌ی کرد و مه‌سیحیه‌گانی رۆم له‌که‌سه‌ نزیکه‌ و تاییه‌ته‌گانی لایه‌نگریان لیکرد و نه‌و هاوکاری له‌وان وه‌گرت و به‌یارمه‌تی نه‌وان نه‌یارانی خۆی له‌ناوبرد. ده‌سته‌یه‌ک ده‌لین: نه‌و به‌ناوی بته‌مکانی چه‌ندین سوپایان نارد که‌هه‌موویان شه‌که‌ستیان خوارد. نه‌وان چه‌وت بت به‌ناوی چه‌وت نه‌ستیره‌ یانی له‌سه‌ر شیوه‌ی سانبیه‌گان بوو. له‌مکاته‌دا یه‌کیک له‌ومزیره‌گانی که‌شوینگه‌وته‌ی نایینی مه‌سیحی بوو و ده‌یشارده‌وه، له‌مباره‌وه قسه‌ی له‌گه‌لدا کرد و بته‌گانی به‌سوک و بی به‌ها له‌قه‌له‌مدا و پێشنیاری نایینی مه‌سیحی پیکرد که‌ وه‌لامی دایه‌وه و له‌شه‌ردا سه‌رکه‌وته‌نی به‌ده‌سته‌ینا و پاشایه‌تییه‌که‌ی درێژی کیشا. له‌مباره‌وه نامازمیان به‌گێرانه‌وه‌بیتیش داوه.

نه‌و بوو شاری کونستانین ئۆپلی له‌سێهه‌م سالی پاشایه‌تی له‌و شوپنه‌ی ئیستای دروست کرد. بۆیه‌ نه‌وی هه‌لبێزارد چوونکه‌ به‌هێزه‌ و دوژمن به‌ناسانی ناتوانی‌ت

دهستی بهسەردا بگرێت. ئەم شارە لەسەر کەنداویکە که لەدەریایی رەشەوه دەست پێدەگات و تا دەریایی رۆم (دەریایی سپی ناوەراست) درێژ دەبێتەوه. شار پەيوەست بەرۆمیە، سەرزمینی فەردنگیان و ئاندۆلسە. رۆمیەکان بەئەستانبوول ناوی دەبن که بەمانای شاری پاشایە.

لەسالی بیستەمی پاشایەتی ئەو سەنهدوسی یەکم لەشاری نیقە لەشارمکانی رۆم بەرپابوو. مانای ئەو کۆبوونەوهیە که دوو هەزار و چوارسەد و هەشتا قەشە تیا کۆبوویەوه. ئەو لەناو ئەوان سێسەد و هەژدە قەشە هەلیژارد کەیک دڵ و یەک زمان بوون و ناسازگاریان پێکەوه نەبوو. ئەوان ئایینی ناریۆس یان ئەسکەندەرائیان کەمەسیحیەکانی ناریۆسی پەيوەستی بوون، بەلقیکی باوەرپێنەگراو لەقەلمدا و بەناردوایان زانی. رێسا و یاسا که لەناو ئایینی مەسیحی لەنارادا نەبوو، لێرەوه بناغە بوادارێزا.

لەسالی حەوتەمی پاشایەتی ئەو دایکی هیلانە رەهاوی بەرەو بیت المقدس کەوتە رێ. باوکی ئەوی لەرەها بەدیلی گرتبوو و ئەم کورە لەو کچە هاتە دنیا. هیلانە (هەلن) بەرەو بیت المقدس کەوتە رێ و ئەودارە مەسیحیەکان گومان دەکەن عیسانی پێ لەخاچ دراوه، هێنایەدەر و ئەو رۆژی کردە جەژن و ئەمە هەمان جەژنی (چلیپایە). ئەو کەنێسەیهکی ناوداری بەناوی (قەمامە) که بەقیامەت یا رۆژی کۆتایی ناو دەبرێت، دروست کرد. ئەم کەنێسەیه تا سەر دەمی ئێمە ماوتەوه و مەسیحیەکانی دنیا بۆ سەردانی دەچن. دەستەیک دەلێن: رۆشتنی ئەو بۆ بیت المقدس دواي ئەوه بوو چونکە بەوتەي هەندئ کەس، گورمکەي لەبیستەمین سالی پاشایەتی باوەرێ بەنایینی مەسیحی هێنا. ئەو لەبیست و یەکمەمین سالی پاشایەتی خۆی هاواری لەگەڵ دایکی هەموو ولاتانی ژێردەستی خۆی لەکەنێسە داپۆشی. لەوانە کەنێسەي حەمس و کەنێسەي رەها که لەسەر سور هێنەرەمکانی بیناسازییە.

دواي ئەو گورمکەي کونستانتینی دووهم بۆ ماوهي ٢٤ سال فەرمانرەوايەتی ئەنتاکیەي کرد و ئەم فەرمانرەوايەتیەي لەباوکیهوه پێرا که بۆي نوسی و کونستانتین ئوپی لەهەو سپارد و ئەنتاکیە و شام و میسر و جزیرەي بەبراکەي گستنس بەخشی و رۆمیە

و ولاتە پەيوەستەكانى لەولاتى فەرەنگان و سەقلىيان (ئۆسلاومگان) بە براكەى كەستوس سېارد و لەم دووانە پەيمانى وەرگرت گۆپرايەلى براكەيان كۆنستانىتن بن.

دوای ئەو كۆرى براكەى يۆليانوس بۆ ماوى دوو سال فەرمانرەوايەتى كرد. ئەو لەسەر ئايىنى سائىيان بوو و دەيشاردەوه. كاتىك بەپاشەيمەتى گەشت ئاشكرای كرد و كەنيسەكانى ويران كرد و مەسيحیەكانى كۆشت. ئەو بوو بەرەو عىراق بەرىكەوت و ئەمە لەسەردەمى شاپور كۆرى نەردەشىر بوو. يۆليانوس بەتتيرىك كەهاوئىزەرەكەى دەرەكەوت، كۆژرا. باوكى جەغفەرى تەبەرى روداوى ئەم پاشايەى لەرۆژگارى شاپور كۆرى نەردەشىردا نامازە پىداوہ كەدوای شاپور كۆرى نەردەشىرە.

دوای ئەو يونيانوس ھاتە سەر تەخت و ئايىنى مەسيحى خۆى ئاشكرا كرد و ھەك ئايىنى خۆى ناساندى و بۆ عىراق گەرايەوه.

دوای ئەو ولنتيوس ۱۲ سال و ۵مانگ، دواتر والىنس بۆ ۲ سال و ۲ مانگ، والنتيسا بۆ ماوہى ۲ سال فەرمانرەوايەتيان كرد.

دواتر تدوسى گەورە (بەماناي بەخشاوى خوا) بۆ ۱۹ سال پاشايەتى كرد. لەپاشايەتى ئەو دووھەمىن سەنھودس (سۆرا) لەشارى كۆنستانتىن ئوپىل بەسترا. لەم كۆبۇونەوھدا ۱۵۰ ھەشە بەشداريان كرد و نەزىنى مەقدونس و شۆينكەوتوانيان كرد. لەم كۆبۇونەوھدا، بەتريقەكانى ئەسكەندەرييە، ئەنتاكيە، بيت المقدس و ئەو شارانەى بەتريقەكانى چوار بيت، كۆبۇونەوھ. ئەم چوار كورسيە بەمشيۆميە: يەكەم رۆميە كەھى پترۆسى ھەوارىيە، دووھم ئەسكەندەرييە لەمرقس يەككە لەنوسەرانی ئنجیلە چواردانەييەكان، سىيەم كۆنستانتىن و چوارەم ئەنتاكيە كەنەويش ھى پترۆسە. لەھەشتەمىن سالى پاشايەتى ئەو ھاورىيان ئەشكەوت دەرگەوتن.

دواتر نەركاديۆس كۆرى تدوس بۆ ماوہى ۱۲ سال و دواتر تدوسى بچوك كۆرى تدوسى

گەورە بۇ ماۋەى ۴۲ سالن فەرمانرەۋايەتيان كىرد. لەبىست و يەكەمىن سالى پاشايەتى ئەمۇ سىيەم سەنھودسى لەشارى ئەفسس كرايەۋە. لەم كۆبۈۋنەۋەدا دووسەد قەشە لەدمورى يەك كۆبۈۋنەۋە. ھۆكارى ئەم كۆبۈۋنەۋە كارمەكانى نەستورس بەتريقى كۆنستانتىن ئۆپىل (دامەزىنەرى مەسىحىيە نەستورىيەكان) بوو كە لەگەل ئايىنى ئەۋان يەكى نەدەگرتەۋە. ئەم قەشانە نەفرىنيان كىرد و دەريان كىرد. ئەم رۇشتە مىسر و لەسەرزەمىنى ئەخمىم مایەۋە و لەدېئاتىك بەناۋى سىلچ (سىلچ)مىرد. شۈنكەتوۋانى زۇربوون و لەم ناۋەدا لەنيۋان ئەم و نەيارانىان شەر كەوتەۋە. دواتر وتارى ئەم لەناۋچوۋ تا ئەۋەى بەرسومازنى كۆنى نەسىبىن ژيانى پى بەخشىيەۋە. لەسەرسورھىنەرەكان ئەۋمىيە مەمەد كورى عەبەد الكرىمى شەھرىستانى نوسەرى كىتېبەكانى نەپايە القدام و الملى و النحل (لەبارەى كىش و ئەندېشە كۆن و نۆپكان) دەلئىت كەنەستورس لەسەردەمى مأمونى عەبباسى دەرگەوت. ئەم قەشە تەنيا ئەم نامازەى پىنداۋە و گومان ناكەم كەس لەگەلئىدا ھاۋرا بېت.

دۋاى ئەم مرسىيان بۇ ماۋەى شەش سالن فەرمانرەۋايەتى كىرد و لەيەگەم سالەكانى پاشايەتى ئەم چۈرەمىن سەنھودس (كۆبۈۋنەۋەى چۈرەم) لەبەرەبەر تىكسىرى بەتريقى كۆنستانتىن ئۆپىل سازدرا و تىايدا سىسەد و سى قەشە بەشداريان كىرد. لەم كۆبۈۋنەۋەدا يەعقوبىيەكان لەمەسىحىيەكانى تر جىابوۋنەۋە.

دۋاى ئەم لىۋنى گەورە بۇ ماۋەى ۱۶ سالن، دواتر لىۋنى بچوك (ھەلگىرى ئايىنى يەعقوبى) يەك سالن و زنون ۷ سالن فەرمانرەۋايەتيان كىرد. زنون يەعقوبى بوو و پىشتى لەپاشايەتى كىرد وگورەكەى لەجىگەى خۇى دانىشانە. كورەكەى مىرد و دووبارە ھاتەۋە سەر تەخت. ئەۋسا نىستاس بۇ ماۋەى ۲۷ سالن پاشايەتى كىرد. ئەۋىش يەعقوبى بوو. ئەم عەمورىيەى دروست كىرد. كاتىك بناغەكەى ھەلگەند، زىر و گەھەرۋ خۋاستراۋى زۇرى دەستكەوت كەخەرجى دروست كىردنى ئەم بىننايە لەۋە درا و ھىشتا لىي مایەۋە كە كەنىسە و دېرى پى دروست كىرد.

دوای نهو یوستین هاته‌سه‌ر کار و ژماره‌یه‌کی زوری له‌یه‌عقوبیه‌کان گوشت.

دوای نهو یوستانوس ۲۹ سالَ فرمانروایه‌تی کرد و له‌رها که‌نیه‌یه‌کی سه‌رسوره‌ینه‌ری دروست کرد. له‌روژگاری نهو سه‌نه‌ودی پینجه‌م له‌کۆنستانین سازدرا. قه‌شه‌کان له‌م کۆبوونه‌وددا، نه‌دریجا قه‌شه‌ی مه‌نجیان به‌کافر له‌قه‌لمدا له‌بر نه‌وه‌ی وتبووی دوای مردنی خه‌لکان، بۆ سزادانی نه‌وان گیانیان له‌بر نازه‌له‌کان ده‌گریت و نه‌مه‌ سزایه‌که‌ خوا پتیان ره‌وا ده‌بینیت. له‌روژگاری نهو له‌نیوان یه‌عقوبیه‌کان و مه‌له‌گیان له‌میسر نازاوه دروست بوو. هه‌روه‌ها له‌سه‌رده‌می نهو جوله‌که‌کان له‌بیت المقدس و کویستانی خه‌لیل له‌به‌راهر مه‌سیحیه‌کان یاخی بوون و ژماره‌یه‌کی زوریان له‌وان گوشت. نه‌م پاشایه‌ که‌نیه‌ و دیری زوری دروست کرد.

به‌دوای نه‌ودا یوستینوس بۆ ۱۲ سالَ فرمانروایه‌تی کرد. له‌نیوان نهو و نه‌ه‌وشروانی دادپه‌روه‌ر چه‌ندین نامه‌ نا‌و گۆز کرا و هه‌رکام بۆ نه‌وی دیکه‌ دیاری و پیتکه‌شی نارد. نهو شه‌یدای بی‌نا سازی و رازاندنه‌وه بوو.

نه‌وسا موریس بوو به‌پاشا. هه‌مان که‌سه‌ خوسه‌ره‌و په‌رویز له‌کاتی شان له‌به‌راهر به‌هرامی چوبینه‌ په‌نای بۆ برد و نهو که‌چه‌که‌ی خۆی پتدا و پیاوانی شه‌رکه‌ری له‌گه‌لدا نارد و نه‌وی بۆ پاشایه‌تی گه‌رانده‌وه به‌هه‌مان شیوه‌ که‌ به‌خواستی خوا نامازه‌ی پتده‌دین.

له‌مکاته‌دا فوکاس ده‌ستی به‌سه‌ر ته‌ختی پاشایه‌تی گرت و نهو له‌به‌تریقه‌کانی موریس بوو. نهو له‌خواه‌نه‌که‌ی خۆی یاخی و به‌شیومه‌یه‌کی شاراوه‌ کوشتی و دوای نهو بوو به‌ فرمانروایی رۆم. رۆژگاری پاشایه‌تی نهو ۸ سالَ و چوار مانگ دریزه‌ی کیشا. کاتیک هاته‌ سه‌رته‌خت، شوین مناله‌کان و لایه‌نگرانی موریس که‌وت و کوشاری کردن. خوسه‌ره‌و په‌رویز نه‌مه‌ی بیست و توره‌ بوو، سوپایه‌کی زوری به‌ره‌و میسر و شام نارد و هه‌ردووکیانی گرت. له‌شکره‌که‌ی نهو مه‌سیحی زوریان له‌تیغی شمشی‌ر تپه‌رانند. روداوه‌که‌ له‌سه‌رده‌می خوسه‌ره‌و په‌رویزدا ده‌گرینه‌وه.

ئەوسا ئىمپىراتۇر ھېرقىل لەسەر تەخت دانىشت. چۇنىيەتى بوون بەپاشاى ئەو بەمشيۇمىيە: كاتىك لەشكرى ئىران ھىرشىيان كرده سەر رۇم و رۇمىيەكان، درىزىميان بەرىگاي خۇياندا تا گەشتنە كەنداۋى كۇنستانتىن نۇپۇل و گەمارۇياندا. ھېرقىل لەم كاتەدا بۇ خەلكى شار خواردن و ساز و بەرگى شەپى لەرىگاي دەرياۋە دەھىنا. ئەم كارە بۇ رۇمىيەكان شياۋى رىز بوو. نازايەتى و جوامىرى ئەو دەركەوت و رۇمىيەكان دلىان پىبەست. ئەوانى بۇ شۇرش دزى فوكاس ھاندا و كارە قىزموئەكانى ئەوى نىشاندا. ئەوان دزى راپەرىن و كوشتىان و ھېرقىليان ھىنايە سەر تەخت.

چىنى سىيەم پاشاكانى رۇم دۋاي كۈچ

يەكەم پاشاى ئەۋان ھېرقىل بوۋ كەئامازدەمان بەجۇنئىيەتى ھاتنە سەرتهختى دا.
رۇژگارى پاشايەتى ئەۋ ۲۵ سال بوۋ. دەستەيەك دەلئىن: ۳۱ سال بوۋ. پىغەمبەرى
ئىسلام لەرۇژگارى ئەۋدا بوۋ.

دۋاي ئەۋ كورەكەى خۇى كۇنستانتىن ھاتە سەرتهخت. دەستەيەك دەلئىن: ئەۋ كورى
براي كۇنستانتىن بوۋ. ئەۋ ۹ سال و ۶ مانگ فەرمانرەۋايەتى كىرد. بەسەرھاتى ئەۋ
لەكاتى ئامازدەمان بەشەپكەرانى دەريا پىۋ بەخۋاستى خوا دەگىرپىنەۋە.
لەرۇژگارى ئەۋ شەشەمىن كۇبوۋنەۋە سازدرا و پىۋاۋىك بەناۋى كورس ئەسكەندەرى
نفرىن كىرد. ئەۋ لەگەل مەلەككەيەكان ناسازگار و لەگەل مارۇنئىيەكان يەكەيان گىرتبوۋ.

ئەۋسا كورەكەى كوستاخمس بۇ ماۋەى ۱۵ سال ھاتە سەرتهخت و ئەۋ ھاورۇژگارى
على(ع) و معاۋىە بوۋ. دواتر ھېرقىلى بچوك كورى كۇنستانتىن بۇ ماۋەى ۴ سال و سى
مانگ فەرمانرەۋايەتى كىرد. دواتر كۇنستانتىن كورى كىستا بۇ ماۋەى ۱۲ سال لەبەشەك
لەرۇژگارى معاۋىە و دواتر كورەكەى يەزىد كورى معاۋىە، معاۋىە كورى يەزىد،
مەرۋان كورى ھەكەم و دەسپىكى كارى عەبدولەلىك كورى مەرۋان، ئەستىيان ناسراۋ
بە((لوت شكاو)) ۹ سال لەرۇژگارى عەبىد المەلەك كورى مەرۋان.

رۇمىيەكان ئەۋيان لەسەر تەخت ھىنايە خوار و لوتيان شكاند و بۇ دوورگەيەكى
دوورخراۋە دوريان خستەۋە. ئەۋ رايكرد و پەيۋەستى پاشاى خەزر بوۋ و داۋاي
ھاۋكارى لىكرد بەلام دەستى نەكەوت و لەبەر ئەمە روى كىردە شاى بەرجان. دۋاي
ئەۋ لونتس سى سال ل رۇژگارى عەبدولەلىك كورى مەرۋان پاشايەتى كىرد و دواتر
بوۋ بە لەخواترس و خۇپارىز و پىشتى كىردە پاشايەتى. دواتر ئەبسىم ناسراۋ بەناۋى
تەرسوسى ۷ سال پاشايەتى كىرد. ئەستىيان ھاۋرى لەگەل بەرجان شەرى لەگەل ئەۋدا
دەست پىكرد و لەنىۋان ئەۋاندا شەرى زۇر رويدا كەنەستىيان تىايدا سەرگەوت و
گەرايەۋە بۇ سەر تەختى پاشايەتى. ئەمە لەرۇژگارى ۋەلىد كورى عەبدولەلىكدا بوۋ.
ئەستىيان بەبەھىزى لەسەر تەختى پاشايەتى دانىشت. ئەۋ پەيمانى بەشاى بەرجان
دابوۋ سالانە بازى بۇ بنىرئىت. ئەۋ رۇمىيەكانى خستە ژىر قامچى ستەمەۋە و

ژمارەيەكى زۆرى لەۋان كۆشت. رۇمىيەگان كۆبۈنەۋە و ئەۋيان كۆشت. دوۋەمىن رۇژگارنى پاشايەتى ئەۋ دوو سال و نىۋ درېژەى كېشا. كۆزرائى ئەۋ لەسەرەتاي دەسپىكردىنى كارى سلىمان كۆرى عەبدولەلىك بوو. دۋاي ئەۋ نىستاس كۆرى فىلفوس بەپاشايەتى گەشت. لەرۇژگارنى ئەۋ جىۋاۋازى كەۋتە ناۋ رۇمىيەگان و لەبەر ئەمە ئەۋيان لەسەر تەخت داگرت و دوريان خستەۋە.

دۋاتر تىدوس ناسراۋ بەناۋى (ئەرمەنى) ھاتە سەرەتەخت و ئەۋيش ھاورۇژگارنى سلىمان بوو. دۋاي ئەۋ ئەلىۋن كۆرى كۆنستانتىن (بەھۋى ناتەۋانى ئەۋ لەبەرئۆبىردىنى ۋلات) ھاتە سەرەتەخت و پەيمانى لەگەل رۇمىيەگان بەست موسولمانەگان لەكۆنستانتىن ئۆيىل دوور بىكاتەۋە. ئەۋان كرىدان بەپاشا. رۇژگارنى پاشايەتى ئەۋ ۱۶ سالى خاياند. ئەۋ لەۋ سالەدا مرد كەخەئك بەيەمتيان لەگەل ۋەلىد كۆرى يەزىد كۆرى عەبدولەلىك دا بەست.

دۋاي ئەۋ كۆرەگەى كۆنستانتىن بۇ ماۋەى ۱۱ سال فەرمانرەۋايەتى كرىد و لەرۇژگارنى ئەۋ دەۋلەتى ئومەۋى روۋخا. ئەۋ لەبىست و يەكەمىن سالى پاشايەتى مەنسوردا مرد.

دۋاتر كۆرەگەى ئەلىۋن ۱۹ سال و چۋار مانگ لەپاشماۋەى فەرمانرەۋايەتى مەنسور پاشايەتى كرىد و لەخەلافەتى مەھىدىدا مرد. دۋاي ئەۋ رەينى ژنى ئەلىۋن كۆرى كۆنستانتىن ھاورى لەگەل كۆرەگەى كۆنستانتىن كۆرى ئەلىۋن فەرمانرەۋايەتيان كرىد. ئەۋ ژنە لەپاشماۋەى رۇژگارنى مەھدى و ھادى و دەسپىكردىنى خەلافەتى رەشىد كاروبارى بەرىۋە دەمىرد. كاتىك كۆرەگەى گەۋرە بوو، نىۋان ئەۋ و رەشىدى دەشنىۋان و دايكى خۋازىارى ناشتى بوو. رەشىد مەبەستى شەرى كرىد و لەنىۋان ئەۋ دوۋانە شەرى رويدا. ئەۋ شەكەستى خۋاد و ئەۋمەندى نەمابوو دىل بىكرىت. دايكى ئەۋى گرت و شىشى لەچاۋى كرىد و بۇ ماۋەى پىنج سال بەتمەنيا پاشايەتى كرىد و پەيمانى ناشتى لەگەل رەشىد مۆر كرىد.

دوای ئەو نەقەفوز بوو بەپاشا و پاشايەتى لەو ژنە وەرگرتەوہ و بۆماوہى ۷ سال و سى مانگ فەرمانرەوايەتى کرد. ئەو نەقەفوز باوکی ئەستىراك بوو. نەقەفوز كورمگەدى خۆى ئەستىراكى دوای خۆى كرده پاشا و يەكەم كەس لەرۆمىيەكان بوو ئەم كاردى کرد. ئەم شىوہ پېش ئەو ناسراو نەبوو. پاشاكانى رۆم پېش نەقەفوز ريشى خۇيان دەتاشى و پاشاكانى ئىرانىش ئەم كارمىان دەکرد بەلام نەقەفوز نەيکرد. پاشاكانى رۆم پېش ئەو لەسەرمتای نامەدا بەمەشيوہ دەيانووسى: لەفلان پاشاى مەسىحىيەكان. بەلام نەقەفوز نوسى: لەفلان پاشاى رۆم. ئەو دەيوت: من پاشا يا فەرمانرەواى ھەموو مەسىحىيەكان نيم. رۆمىيەكان عەرەبەكانيان بەساركىيۆس(بەندەمكاني سارە) ناودەبرد كەنامازمىيە بۆ بەھاجەر داىكى ئىسماعيل. نەقەفوز ئەوانى لەم كارە دوور خستەوہ. لەنيون نەقەفوز و بەرجان لەسالى ۱۹۲ كۆچى شەرىك رويدا و لەو شەردا كۆزرا.

دوای ئەو لەسەر پېشنيارى ئەو، كورمگەى ئەستىراك بوو بەپاشا و دوو سال فەرمانرەوايەتى کرد. دواتر ميخاييل كورپى جرجىس كورە مامى نەقەفوز ھاتە سەر تەخت. ھەندى دەلئىن: ئەو كورپى ئەستىراك بوو و دوو سال لەخەلافەتى ئەمىندا فەرمانرەوايەتى کرد. دەستەيەك زياتر لەمەيان وتووه. دواتر ئەليۇن ناسراو بەناوى بەتريق دزى ئەو راپەرى و بەسەريدا زال و ئەوى خستە زىندانەوہ. ئەليۇنى بەتريق ۷ سال و سى مانگ فەرمانرەوايەتى کرد. يارانى ميخاييل قۇليان بۆ نازاد كردنى گەرەى خۇيان ھەلمالى و ميخاييل بۆ پاشايەتى گەرايەوہ. دەستەيەك دەلئىن: ئەو لەرۆزگارى ئەليۇن پارىزگارى كرده پېشە و رۆزگارى پاشايەتى لەم جاردا نۆ سال بوو. دەستەيەك دەلئىن زياتر لەمە بوو.

دوای ئەو توفيل كورپى ميخاييل ۱۴ سال پاشايەتى کرد و ھەمان كەسە زبەترەى كردموه و ئەم كارە بووہ ھوى ئەوہى موعتەسەمى عەبباسى مەبەستى شەرى بكات و دەست بەسەر عەمورىيەدا بگريت. مەرگى ئەو لەرۆزگارى واسقى عەبباسيدا بوو.

دۋاى ئەۋ كورمكەى ميخاييل ۲۸ سالن فەرمانروايەتى كىرد. كاروبارمگان دايكى ھەلئەسوراندى. ويستى دايكى بىكوزيت بەلام دايك پەناى برده كەنيسە و پاريزكارى كىردە پيشە. لەم كاتەدا پياۋيڭ لەخەلگانى ەمورىيە لەمنالەگانى پاشاگانى كۆن بەناۋى (كورى بۇقرات) دزى راپەرى. ميخاييل بەۋ ديلانەى لەموسولمانەگان گرتىۋوى، روبەروى بوۋىيەۋە و بەسەرىدا سەرگەۋت و كوشتى. دواتر بەسىلى سەقلەبى نالائى شۇرشى بەرز كىردەۋە و بەسەر تاج و تەختدا زال بوو و ميخاييلى كوشت. ئەم رووداۋە لەسالى ۲۵۲ كۆچى روويدا.

دواتر بەسىلى سەقلەبى بيست سالن لەرۇزگارى مۇعتەز و مۇھتەدى و دەسپىكى خەلافەتى مۇعتەمىد فەرمانروايەتى كىرد. دايكى سەقلەبى(ئۇسلاۋى) بوو و ئەۋيان بەناۋى ئەۋ بانگ دەكىرد.

خەمزەى ئيسفەھانى لەبارەى ئەۋ ناراستى وتوۋە. ئەۋ لەكاتى ئاماژەدان بەميخاييل دەلئيت: دۋاى ئەمە، پاشايەتى لەرۇمىيەگان گواسترايەۋە بۇ سەقلەبىيەگان و بەسىلى سەقلەبى بەگومانى ئەۋەى باۋكى سەقلەبى بوۋە، ئەۋى كوشتوۋە.

دۋاى ئەۋ كورمكەى ئەلىۋن كورى بەسىل ۲۶ سالن لەرۇزگارى مۇعتەمىد و مۇعتەزەيد و دەسپىكى خەلافەتى موقتەدېرى ەبباسى فەرمانروايەتى كىرد. دەستەبەك دەلئىن مەردنى ئەۋ لەسالى ۲۹۷ كۆچىدا بوو.

دواتر براكەى ئەلەكسەندروس يەك سالن و دوو مانگ لەدەبىلە پاشايەتى كىرد. دەستەبەك دەلئىن: ئەۋيان بەھۆى كىردەۋە خراپەگانى بەشئوۋىيەكى شاراۋە و كتوپر كوشت. دواتر كۇنستانتىن كورى ئەلىۋن ھاتە سەر تەخت. ئەۋ منال بوو و كاروبارمگانى ئەۋ بەتريقى دەريا بەناۋى ئەرمانوس بەرئوۋى دەبىرد. ئەۋ چەنلىن مەرجى بۇ خۇى دانا. لەۋانە ئەۋەى كە: ئەۋ خوازىارى پاشايەتى نىيە و خۇى و كورمگانى تاجى پاشايەتى لەسەر ناكەن. ھىشتا دوو سالن تىنەپەرىيوو كەنەۋ و

كورمكانيان بەپاشا ناوبرد و ئەو لەگەل كۆنستانتین لەسەر تەختى پاشايەتى دانىشت. ئەو سى منالى بوو. يەكياتى خەساند و كردييه بەتريق تا لەگيپرگى بەدور بېت چوونكە بەتريق فەرمانرەوايەتى پاشاى دمكرد. ئەو تا سالى ۳۳۰ كۆچى بەوشيوە مايەو. دواتر دوو كورمەكى لەگەل كۆنستانتین يەكيات گرت تا باوكيان لەسەر تەخت لايىبن. ئەو دووانە گرتيان و بۇ كەنيسەيەك لەدوورگەيەك لەنزىك كۆنستانتین ئۆپىئى دوريان خستەو. دوو كورمەكى ماوەى چل رۆژ لەدەورى كۆنستانتین مانەو و ناھەنگى كوشتنى ئەويان كرد. ئەو پيشيان كەوت و ھەر دووكيانى گرت و بۇ دوو دوورگە لەدەريا دوورى خستەو. يەكئىك لەو دووانە پاسەوانەكەى خۆى كوشت بەلام خەلكى دوورگە گرتيان و كوشتيان و سەرمەكەيان بۇ كۆنستانتین نارد كە لەمەرگى ئەو زۆر خەمبار بوو و زۆر گريا.

بەلام ئەرمانوس چوار سال دواى ئەوەى بوو بەپاشا مرد. پاشايەتى كۆنستانتین لەپاشماوەى رۆژگارى موقتەدير و قاهر و رازى و موستەكفى و بەشئىك لەخەلافەتى موتيع دريژەى كئشا. دواتر كۆنستانتین كورپى ئەندروكوس دژى ئەم كۆنستانتینە راپەرى. باوكى لەسالى ۲۹۴ كۆچى ھاتەلاى موكتەفى و لەسەردەستى ئەو باومرى بەنيسلام ھينا. كورمەكى لەرئىگاي ئەرمەنستان و نازمربايجان بۇ رۆم رايكرد و خەلكئىكى زۆر لەدەورى كۆبوونەو و شوپئىكەوتووانى زيادى كرد. ئەو روى كردە كۆنستانتین ئۆپىئى و لەگەل پاشاى كۆنستانتین لەسەر پاشايەتى شەرى كرد. ئەمە لەسالى ۳۰۱ كۆچىدا بوو. پاشا بەسەرىدا زال بوو و ئەوى كوشت.

فەرمانرەواى رۆمىيە دژى راپەرى. ئەم شارە پاپتەختى پاشاى فەرەنگ بوو. فەرمانرەواى رۆمىيە ناوى پاشاى لەخۆى نا و چل و بەرگى پاشاكانى لەبەر كرد. فەرمانرەواكانى رۆمىيە پيش ئەمە لەپاشاكانى رۆم و پاشاكانى كۆنستانتین فەرمانيان دەبرد و لەوان دەستوريان ومردەگرت. كاتئىك سالى ۳۴۰ كۆچى گەشت، پاشاى رۆمىيە بەھيژ بوو و گوپرايەلى فەرمانەكانى ئەوى نەدمكرد. كۆنستانتین سوپاى بۇ شەرى ئەو و فەرەنگىيەكانى ھاورپى نارد. دوو سوپا روبەروى يەك بوونەو و شەرى دەستى پيكرد. رۆمىيەكان شكەستيان خوارد و سەركوت گران و بۇ كۆنستانتین ئۆپىئى گەرانەو. لەم كاتەدا كۆنستانتین دەستى لەناسازگارى ھەلگرت و خزمایەتى لەگەل

ئەواندا دروست كىرد چوونكى كچى باشاى رۇمىيەى بۇ كورمكى خۇى هەئىزارد. فەرنگەكان دواى ئەمە رۇژ لەدواى رۇژ بەهئىزتر دىبوون و پانتاىى فەرمانرەواىەتییەكەیان فراوان دىبوو بەشئوویەك ئەوان بەسەر بەشئىك لەئاندۇلس زال بوون. (دواتر ئامازەى پىدەدەمین). هەر وەها ئەوان دوورگەى سەقەلىە ((سىسىل)) و سەرزەمىنەكانى فەراغ شام و بیت المقدسىان بەوشئووی دواتر ئامازەى پىدەدەمین، داگیر كىرد. و سەرنەنجام ئەوان لەسالى ۶۰۱ كۆنسانتین ئۇپۇلىان داگیر كىرد و بەخواستى خوا ئامازەى پىدەدەمین.

لەو روداوانەى شىاوى پەيوەست بوون بەم روداوانەىە، ئەومىيە توركەكان پىكەوہ نامادىان كىرد (لەوان بىجناك و بەختى و جگە لەم دووانە بوون). مەبەستى شارىكى رۇمى بەناوى (ولیدەر)یان كىرد و ئەمە لەسالى ۲۲۲ كۆچى بوو. ئەوان گەمارۇى ئەو شارهیان دا و ئەم روداوه بەگوئى ندرمانوس گەشت. ئەو سوپایەكى گەورەى بۇ شەرى ئەوان نارد كەدوانزە هەزار شەركەرى مەسىحى لەناویاندا دەبىنرا. شەرىكى قورس رویدا و مەسىحییەكان شكەستیان خوارد و توركەكان بەسەر شاردا زال بوون و وىرانیان كىرد و زۇر لەخەلكەكەیان كوشت و بەدىلیان گرت و تالانى زۇریان كۇكردەوہ. دواتر رویان كىردە كۆنسانتین ئۇپۇل و بۇ ماوہى چل رۇژ گەمارۇیاندا و هىرشیان كىردە سەر ولاتەكانى رۇم و توركتازى ئەوان تا ناو قوولایى سەرزەمىنى فەرنگەكان درىژەى كىشا و دواتر گەرانەوہ.

داستانى گەشتنى ھۆزە غەرببەھەكان بۇ عىراق و نىشتەجى بوونى

ئەۋان لە حىرە

كۆرى كەلى دەئىت: كاتىك بخت النسر مرد، ئەۋ غەرببەھەنى ئەۋ لەحىرە نىشتەجى كىردبوون، پەيوەستى خەلكى ئەنبار بوون و حىرە بۇ رۇزگارنىكى دوور و درىز بووئىرانى ماپوۋە و خەلكەكەى لەنەنبار ژيانىان بەسەر دەبرد و ھىچ كەس لەرابردوۋەكان و داھاتووان لەعەرب روى نەدەكردە حىرە. كاتىك مائەكانى مەعد كۆرى عەدنان و ھاۋرىكانىان لەھۆزە غەرببەھەكان زيادىان كرد و شەركان ئەۋانى لەيەك كرد، بۇ گەرەن بەدۋى ئاۋەدانىيەكان لەۋلاى يەمەن و بەرزايىيەكانى شام ھاتنە دەر و دەستەيەك لەۋان بەرمو بەحرەين رۇشتن و لەۋى نىشتەجى بوون. چەندىن دەستە لە ھۆزى(ئەزد) لەۋى ژيانىان بەسەر دەبرد. ئەۋانەى لەتەھاموۋە ھاتن، ئەمانە بوون: مالك و عەمرۇ و كورەكانى فەھم كۆرى تەيم كۆرى ئەسەد كۆرى ۋەبەرە كۆرى قوزاعە و مالك كۆرى زوھەير كۆرى عەمرۇ كۆرى فەھم لەگەن چەندىن دەستە لەخەلكەكانىان. غەتەقان كۆرى عەمرۇ كۆرى عوز كۆرى مەنات كۆرى يەقەدەم كۆرى ئەقسا كۆرى دەمى كۆرى ئەياد كۆرى نزار كۆرى مەعد كۆرى عەدنان و كەسانىر لەئەياد پەيوستىان بوون. لەمكاتەدا چەندىن ھۆز لەعەرب لەبەحرەين كۆبوونەۋە و بۇ نىشتەجى بوون لەۋى ھاۋرابوون و بەيمانى ھاۋكارى و ھاۋيارىان بەست و بوونە دەستەيەكى يەكگرتو و ناۋى (تنوخ) (مانەۋە) ئەۋانى كۆكردەۋە.

مالك كۆرى زوھەير، جەزىمە ئەبەرش كۆرى مالك كۆرى فەھم كۆرى غانم كۆرى دوس نەزدىيان بۇمانەۋە لاي خۇيان بانگىشت كرد و خوشكەكەى لىسى كىردە ھاۋسەرى ئەۋ. كۆبوونەۋەى ئەۋان لەسەردەمى پاشاى تىرەكان بوو. لەبەر ئەۋە پىيان دەۋت پاشاى تىرەكان چوونكە ھەركام پاشايەتى تىرمىيەكى (تايەفەيەكى) بچوكيان لەزەمىن دەكرد.

دەئىت: دواتر گيانە نىشتەجى بوومكانى بەحرەين بەرمو ئاۋەدانى و دىھاتەكانى عىراق كىشان و ئەۋان تەماحيان پەيا كرد بەسەر ئىرانى دراۋسىي خۇيان

لەسەرزەمینە عەرەبیەکانەوه زال بن چوونکە لەم کاتەدا لەنیوان پاشای تیرەکان ناسازگاری فەرمانروایەتی دەکرد. ئەوان هاوڕا بوون بەرمو عیراق بەریکەون. یەکەم کەس لەوان کەهاتەدەر و بەریکەوت، حیقاد کورپی حنق بوو کە دەستەبەک لەخەلکەکی بەتیکەلەئی جۆراوجۆر لەرمگەزە جیاوازمکان هاورییەتیان دەکرد. ئەوان لەعیراق روبروی نەرمەنییەکان بوونەوه کە پاشاکانی سەرزەمینە بابل و سەرزەمینەکانی دراوسی تا پانتاییەکانی موسڵ بوون و لەگەڵ نەردەموانییەکان یانی پاشای تیرەکان کیشە و نازاوەیان بوو. مەبەست لێی لەنیوان دئی نیفەر لەسوادى عیراق تا ئۆبۆلەیه. ئەوانیان لەولاتەکیان دوور کردموه. نەرمەنییەکان پاشاوەکانی نەرم و لەبەر ئەمە بەم ناوە ناو دەبرێن. ئەوان هەمان نبتیەکانی سوادن.

دواتر مالک و عەمرۆ و دوو کورەکی فەهم کورپی تەیم الله و کەسانێر لەتنوخەوه بەرمو ئەنبار بەریکەوتن و فەرمانرەوایی سەرزەمینە نەرمەنییەکانیان گرتە دەست. ئەوان فەرمانیان لەعەجەمەکان نەدەبرد. بەمشێوە بوو تا توبەع هات و ئەو هەمان باوکی کرب کورپی ملکیکرەبە کە لەگەڵ سوپاکەى خۆی هات و ئەو کەسانەى لەسوپاکەى کە توانای شەرکردنیان نەبوو، لەوئ بەجێهێشت. توبەع بەریکەوت و دواتر بۆلایان گەرایەوه و ئەوانەى لەو شوپنەدا نیشتەجئ و خۆى بۆ یەمەن گەرایەوه. لەناو سوپاکەى ئەو شەرکەرەن لەهەموو هۆزەکان دەبیران. تنوخەکان لەئەنبارەوه بەرمو حیرە هاتن و لەخێوتە پەشمیەکاندا نیشتەجئ بوون و لە رۆشتنە ناو مائە گلێهەکان خۆیان بەدوور گرت. یەکەم کەس لەوان پاشایەتی گرتە دەست، مالک کورپی فەهم وشوینی مانەوهى لەدرواسییەتی ئەنبار بوو. مالک دواى ماومیهک مرد و بەدواى ئەو براکەى عەمرۆ کورپی فەهم کورپی غانم کورپی دوسى نەزدى بەپاشایەتی گەشت و کاتیک ئەو مرد، جەزیمە نەبرەش کورپی مالک کورپی فەهم هاتەسەر تەخت. دەستەبەک دەلێن: جەزیمە لەیەگەم عادیهیکان لەمنالەکانی دمار کورپی ئەمیم کورپی لوز کورپی سام کورپی نوحە. و خوا زاناترە.

بەسەرھاتى جەزىمە ئەبىرەش

دەئىت: جەزىمە بەككە لەدوور ئەندىش تىرىن و سەختگىرتىرىن پاشاكانى عەرمىي بوو كەكاتىك سزى دەدا، بەرامبەرە ستەملىكراومكەى خۇى چارەرش دەمكرد. بەكەم كەس بوو پاشايەتى بۇى لەسەرزەمىنى عىراقدا سەقامگىر و بەھىز بوو و عەربەكان پەيۋەستى بوون. لەگەل پىاۋە شەركەرەكانى خۇى چەندىن شەرى تۆمار كرد. ئەو پىسى ھەبوو و لەبەر ئەمە عەرمبەكان بەتانەۋە قەسەيان لەبارەۋە دەمكرد و بىناۋى ۋەك (دەرەشاۋە) و (سپى) بانگىان دەمكرد و ئەمە بۇ رىزدانان و گەرە كەردنى ئەو بوو. شۆينى مانەۋەى ئەو و كەسەكانى لەم شۆينانە بوو: لەنىۋان ئەنبار و بەقە و حىرە و ھىت و عىن التمر و قەراغەكانى وشكى تا عومەير و خەفە.

باجەكان بۇ درگى ئەو دەنئىردان و مىۋانەكان و دەستەكانى نۆينەرەپەتى روۋيان لەو دەمكرد. ئەو لەگەل تەم و جدىس لەشۆينى مانەۋەيان لەپەمامە شەرى كرد و حسان كۆرى توبەع كۆرى ئەكربى تىكشكاند. چوونكە ھىرشى كردە سەريان و تالانى كردن. بەدۋاى ئەۋە، حسان لەگەل دەستەپەك لەپىاۋە شەركەرەكانى جەزىمە كەبۇ شەرى بەرىكەۋتەبوون، رۇبەرۋو بوۋىدەۋە و ئەۋانى تىكشكاند. جەزىمە دو بتى بوو كە پىيان دەۋت(زىزان: دۇھاۋنىۋ). ئەياد لەشۆينىك بەناۋى عىن نۇباغ دەژيا. لاي جەزىمە باسى كۆرىك لەلەخمىيان كرد كە لەنىۋان خالۋكانى خۇى لەئەياد دەژيا و پىيان دەۋت عودەى كۆرى نەسر. ئەو گەنجىكى جوان و خۇش ئەخلاق بوو. جەزىمە دلى پىبەست و پىاۋە شەركەرەكانى بۇ شەر نارد. لەۋلا، ئەيادىيەكان كەسىان نارد و دوو بەكەيان دزى و بىردىانەۋە بۇ شۆينى مانەۋەى خۇيان. ئەيادىيان بەك و پەيامىيان بۇ نارد: دوو بەكەى تۇ و دوو خۋاكەى تۇ لەناۋ نىمەدان، پىشتيان كىردۆتە تۇ و روۋيان كىردۆتە نىمە. ئەگەر بەئىن دەمىت ھىرشمان سەرنەكەيت و نازارمان نەدەيت، بەتەكان دەگەرئىننەۋە و گەرنە دەمىننەۋە. ئەو پەيامى نارد: لەگەل دوو بەتەكە ئەو گەنجەپىش بنىرن. ئەۋان ۋەلامىيان دايەۋە و دوو بەتەكەيان لەگەل گەنجەكەدا نارد كەجەزىمە لاي خۇى دايىنشاند و كىردىيە پەردەمدارى خۇى. ئەو شەرابى بۇ تىدەمكرد.

دوای ماۋەيەك، رەققاش خوشكى جەزىمە چاۋى بەۋ گەنجە كەۋت و علشقى بوۋ. كچ بۇ كور پەيامى نارد و تكاى كرد لەبراكەى خوازبىنى بكات. كور وتى: بوپىرى ئەم كارەم نىيە و نارەزوومەندى نىم. كچ پەيامى نارد: كاتىك لەكۇردا دادەنىشىت و روودەكاته خواردنەۋە، عەرەقتىكى تايبەتى دەر خواردبەدە. كاتىك مەى كارىگەرى دانا، داۋاى منى لىيكە كەۋەلامى نا ناداتەۋە. كاتىك منى كرده ھاۋسەرى تۆ، خەلك بەشايەت بگرە.

عوۋدى ئەم كارەى كرد. جەزىمە ۋەلامى دايەۋە و كچەكەى پىدا. ھاتە مالى كچەكە و ھەمان شەۋ كارى تەۋاۋ كرد و بەرەبەيان بەرەنگ و بۆنى خۇش لەخەۋ ھەستا. جەزىمە ئەمەى بىنى و بەدلى نەبوۋ، وتى: ئەى عوۋدى، ئەم رەنگ و بۆنە چىيە؟ عوۋدى وتى: رەنگ و بۆنى زاۋايەتى. وتى: كام زاۋايەتايە؟ وتى: زاۋايەتى من لەگەل خوشكەكەت رەققاشە. وتى: ھاۋار لەتۆ! كى ئەۋى دابەتۆ؟ وتى: پاشا. جەزىمە لەم كارەى پەشىمان بوۋيەۋە و داخى خوارد و بىر مەندانە سەرى خستە سەر زەۋى. عوۋدى ترسا و رايكرد و ھىچ ناۋ و نىشانىك لەۋ نەبىنرا. جەزىمە ئەم دو دىرە شىرەى بۇ خوشكەكەى نارد:

ابجر زىيەت ام بەجىن

خېرىنى و انت لا تكذبىنى

ام بدون فانت اهل لدون

ام بعبد فانت اهل لعابد

ۋاتاكەى: ناگادارم بکەۋە ئەى خوشكە چوونكە تۆ لەگەل من درۆ ناکەيت. نایا بەسەر بەرزىيەۋە زىنات كىرەۋە يە بەشەرمە زارىيەۋە؟ لەگەل بەندەيەكدا خەۋتوتيت كەشیاۋى بەندە بيت يا لەگل پەستىكدا خەۋتوتيت كەشیاۋى پەستەكان بيت.

كچ پەيامى نارد كەبەم شىۋە نىيە: تۆ خۆت منت بە ۋامىر نەژادىك لەعەرەبدا و منت لەكارەكەى خۆمدا سەر بەست نەكرد يا پىرست بەمن نەكرد. جەزىمە دەستى لەخوشكەكەى ھەلگرت و لەتاۋانەكەى خۇش بوۋ. عوۋدى گەرايەۋە بۇ لای ئەيادىيەكان و لەناۋ ئەۋاندا مايەۋە. رۇژىك لەگەل چەند ھاۋتەمىنىكى خۇى بۇ راۋ رۇشتە دەر كەيەكىك لەۋان لەنىۋان دو كىۋ تىرىكى بۇ ھاۋىشت و كەۋتە خوار و پەيەكەرى تىكشكا و دەستبەجى مرد.

و كان الكاس مجراها اليمينا

صددت الكاس عنا ام عمرو

بصاحبك الذي لا تصحينا

وما شر الثلاثة ام عمرو

واتاکه‌ی: ئە‌ی دایکی عە‌مرۆ پیاڵە‌ت لە‌ئێ‌مه‌ درێ‌غ کرد هەر‌چە‌نده‌ بە‌لای راستدا دە‌سورا. ئە‌ی دایکی عە‌مرۆ لە‌نیوان ئێ‌مه‌ سێ‌ کە‌س، ئە‌و کە‌سه‌ی پشت گوێ‌ت خست، نزمترین و پە‌ستترین کە‌س نە‌بوو.

پرسیاری ناسنامە‌یان لێ‌کرد و وتی: ئە‌گەر من نە‌ناسن و نە‌زادی من نە‌زانن، من عە‌مرۆ کۆ‌ری عودە‌ی کۆ‌ری تە‌نوخیه‌ی لە‌خە‌میم. بە‌یانی بمبینن کە‌ کە‌س سەر‌پێ‌چی فەرمانە‌کانە‌م ناکات.

ئە‌و دووانە‌ لە‌شۆ‌ینه‌کە‌یان هە‌ستان و سە‌رو روخساریان شۆ‌رد، جل و بە‌رگیان لە‌بەر کرد و وتیان: کە‌س بە‌رێ‌زتر لە‌خوشکە‌زاگە‌ی جە‌زیمە‌ نابینن بۆ ئێ‌مه‌ دە‌ستوری بارکردن وەر‌بگرێ‌ت. ئە‌و دووانە‌ هێ‌نایانە‌ لای جە‌زیمە‌ کە‌ لە‌بینینی شادمان بوو و وتی: رۆ‌ژێ‌ک کەرۆ‌شت ئە‌وم بە‌گە‌ردنە‌بە‌ندی سیمینە‌وه‌ بینی. ئە‌و تا ئێ‌ستا لە‌چاو و دلی من دوور نە‌گە‌وتبووێ‌ه‌وه‌. گە‌ردبە‌ندە‌کە‌یان بۆ هێ‌نا و وتی: عە‌مرۆ لە‌وه‌ گە‌ورتر بوو گە‌ردن بە‌ند لە‌مل بکات. ئە‌م قە‌شە‌یشیان کردە‌ پە‌ند. جە‌زیمە‌ بە‌ مالک و عە‌قیلی وت: فەرمان بە‌دن.

وتیان: داوادمکە‌ین بە‌رده‌وام تا ئێ‌مه‌ بین و تۆ بیت، هاوئشینێ‌ تۆ بین. ئە‌وان بوونە‌ هاوئشینێ‌ جە‌زیمە‌ و ئە‌م داستانە‌ بوو بە‌پە‌ند (کە‌خە‌لگی عە‌رە‌ب دە‌لێ‌ن: ئە‌م و ئە‌و لە‌شێ‌وه‌ی هاوئشینە‌کانی جە‌زیمە‌ن).

پاشای عە‌رە‌ب لە‌سە‌رزە‌مینێ‌ جزیرو بە‌رزاییە‌کانی شام عە‌مرۆ کۆ‌ری زە‌رب کۆ‌ری حسان کۆ‌ری ئوزینە‌ عە‌لقە‌می لە‌بەر‌یۆ‌بە‌رانی عە‌ملاقان بوو. ئە‌و شە‌ری لە‌گە‌ن جە‌زیمە‌ کرد و کۆ‌ژرا، سوپاکە‌ی بلا‌وه‌ی لێ‌کرد و جە‌زیمە‌ تە‌ندروست گە‌رایه‌وه‌. دوا‌ی عە‌مرۆ کچە‌کە‌ی زە‌بیا بە‌ناوی نایله‌ بوو بە‌پاشا. سوپاکانی زە‌بیا لە‌پاشماوه‌کای عە‌ملاقان و ئە‌وان بوون. لە‌فوراته‌وه‌ تا تە‌دمور لە‌ژێ‌ر دە‌ستی ئە‌ودا بوو. کاتی‌ک پاشایە‌تیە‌کە‌ی بە‌هێ‌زبوو، سوپای کۆ‌کرده‌وه‌ و بۆ تۆ‌له‌ سە‌ندنه‌وه‌ی باوکی بۆ شە‌ر

لەگەل جەزىمە بەرىكەۋت. خوشكەكەي رەببىيە كەژنىكى فرەزان بوو پىيى وت: نەگەر برۇيتە شەر دەبىت بزائىت رۇژىك سەردەكەۋىت و رۇژىكىر شىكست دەخۇيت. رۇژىك لەگەل تۇيە و رۇژىك دزى تۇ. بە خوشكەكەي وت بىر لەنەندىشە شەر نەكاتەۋە و رىگاي فىل بگرىتەبەر. زمبا ۋەلامى داىەۋە ۋەپەندەكەي لەگوى گرت. نەۋ نامى بۇ جەزىمە نوسى و بۇ خۇى و پاشايەتى كردن بەسەر خۇى بانگى كرد. نوسى: لەپاشايەتى ژنان جگە لەناۋى قىزەۋن و فەرمانرەۋايەتى سىست نابىنىت و بۇ خۇى و پاشايەتتەكەي خۇى ھاۋتايەك باشتر لەۋ ناناسىت.

كاتىك نامەكەي بەجەزىمە گەشت، داۋاكارىيەكەي بەسوك زانى و ھاۋرى باۋەر پىكراۋەكانى خۇى كۆكردەۋە (نەۋ لەبەقە لەقەرەغانى فورات بوۋ). نامەكەي زمبابى بۇ خۇيىندەۋە و راۋىژى لەگەل كردن. ئەۋان يەك دل و يەك زمان رىكەۋتن لەسەر نەۋەي جەزىمە ھىرشى بىكەتەسەر و دەست بەسەر ۋلاتەكەيدا بگرىت.

لەناۋ ئەۋاندا پىۋايىك بوو پىيان دەۋت قەسىر كورى سەعد. نەۋ لەھۇزى لەخم بوو. سەعد لەگەل كەنىزىكى جەزىمە ببوۋە ھاۋجىگا و نەۋ قەسىرى بۇ ھىنايە دنبا. نەۋ پىۋايىكى فرەزان، دوورنەندىش، چاكەخۋازى جەزىمە بوو. باۋەرى نەۋ لەگەل ئەۋان يەكى نەدەگرتەۋە. ئەۋان ھۆكاريان پىرسى و وتى: وتەيەكى سىستە و فرىۋىكى راست. نەمەيش بوو بەپەند. بەجەزىمە وت: نامى بۇ بنووسە و بانگى بىكە بۇ نىرە كەنەگەر راستگۇ بىت دىت و ئەگەر نا، دەستى ئەۋت بۇ سەر خۇت درىژ نەكردوۋە كە نەۋ داغدارە و باۋكىت كوشتوۋە.

جەزىمە گوى لەقەسەكەي قەسىر نەگرت و وتى: تۇ پىۋايىكى ئەندىشەت شاراۋىيە، نە لەبەر روناكى ھەتاۋ. نەمەيش بوۋە پەندىك و بلاۋ بوۋىەۋە.

جەزىمە خوشكەزاكەي خۇى عەمرۇ كورى عودەي بانگ كرد و پىرسىارى بۇچوۋنى ئەۋى كرد. عەمرۇ بۇ رۇشتن ھانى دا. پىيى وت. نامارمگان لەكەسەكانى منن كە لەناۋ سوپاي زمبابەدان. ئەگەر تۇ ببىنن دەبنە ھاۋرى تۇ. جەزىمە قەسەكەي پەسەند كرد.

قەسىر وتى: لە قەسىر فەرمان نابەن. عەرمبەگان وتيان: كار لەبەقە تەۋاۋ بوو. ئەم دوو وتەيش بوۋنە پەند.

جەزمىيە ئەمىرۇ كورپى غودەي بۇ جىڭرى خۇي ھەئىزارد. لەگەن ئەمىرۇ كورپى غەبدالجن كە فەرماندەي سوپاكەي بوو بەرىكەوت. ئەو ھاورى لەگەن گەورمەكانى ولتەكەي بەرىكەوت و كاتىك گەشتە (فرضە)، لەقەسىرى پىرسى باۋەرى تۇ جىيە؟ قەسىر وتى: بىروراي نەت لەبەققە فرىدا. ئەم وتەيش بوو بەپەند.

نىردراۋانى زەبىيا بەدىيارىيەكان بۇ پىشۋازى ھاتن. ئەو پىرسى: ئەي قەسىر بارودۇخ چۈن دەبىنى؟ وتى: خۋاستى ئەققە و زىانى گەورە. ئەم وتەيش بوو بەپەند. قەسىر ھەرومها وتى: ھەر ئىستا سوارمەكان چاۋيان بەتۇدەكەۋىت، ئەگەر لەپىش تۇ برۇن ئەم ژنە راستگۆيە و ئەگەر لەملاۋ لاي تۇ برۇن و تۇ لەنىۋانىاندا بىت، ئەم خەلكە فىئىلېازن. كەۋاتە بىدەرنگ سۋارى (عەسا) بە. ئەو ئەسپىكى بوو بەناۋى عەسا كەبايش بەتۇزى پىيى نەدەگەشت. ئەو بەجەزمىيە وت: مەن لەگەن تۇدا سوار دەبىم و ھەردوۋكتان رزگار دەكەم.

سوارمەكان ھاتن و ئەۋيان لەعەسا دوور كىردەۋە. قەسىر سۋارى بوو و بەرىكەوت: جەزمىيە سەپىرى كىرد و وتى: ھاۋار لەدايكى كەدوور ئەندىش و چالاک لەسەر عەسا دەنىشتوۋە. ئەمەيش بوو بەپەند. قەسىر وتى: كەسپىك سۋارى عەسا بىت گومرا نابىت. ئەم وتەيش بوۋ بەپەند. ئەسپ ئەۋى تا ئاۋابوۋنى خۇر بىردە پىش و چوونكە رىڭكەيەكى دىرژى بەغاردان پىۋابوو، لەپىكەوت و دەستبەجى گىانىدا. قەسىر بورجىكى بۇ دروست كىرد كەناۋيان نا بورجى عەسا. غەرمبەكان وتيان: عەسا باشتىنى ھىناۋە. ئەم وتەيش بوو بەپەند.

جەزمىيە بەرىكەوت و سوارمەكان ئەۋيان لەنىۋان خۇيان گىرت و ھىنايانە لاي زەبىيا. كاتىك جەزمىيە ئەو ژنەي بىنى، ژن خۇي روت كىردەۋە و قونى پىرمۇي خۇي نىشاندا. بەجەزمىيە وت: ئەي جەزمىيە، ئايا مىۋانى زاۋابەتى دەبىنى؟ ئەم وتەيش بوو بەپەند. جەزمىيە وتى: كارد بەئىسقان گەشت و زەمۇ وشك بوو و فىئەكەتان ئاشكرا. ئەم وتەيش ۋەك پەند بلاۋبوۋيەۋە. زەبىيا لەۋەلامدا وتى: سۋىند بەپەرۋەردگارم، گۈيزانم كەم نىيە، بەلكو شىۋەيەكى تايبەتى دەستەيەك لەخەلكە كە نىشانى تۇي دەدەم. ئەم وتەيش بوۋ بەپەند. دواتر ئەو ژنە وتى: بىستومە خۇپنى پاشاكان بۇ چاك كىردنەۋەي ھارى دەبىت. دواتر ئەۋى لەسەر پىستىكى پەشمىن دانىشاند و

تەشتىكى زىرىنى داۋاگرد. ھىنايان. شەرابى دەرخواردا و كاتىك كاريگەرى شەراب دەرگەوت، ھەرمانىدا دوو دھارمەگەى بېرن. ژن تەشتەگەى لى نىك كىردمەو چوونكە پىيان وتبوو نەگەر دلۇپىك خوینی برژىتە سەرزەوى تۆلەى دەستىن. بۇ رىز گرتن لەپاشاگان، لەملى ئەوان نادەن مەگەر ئەوہى لەشەردا ناچار بن. كاتىك دەستەگانى سست بوو، كەوت و دلۇپىك لەخوینی رزايە دەرەوہى تەشتەگە. ژن قىزاندى: خوینی پاشا مەرىژن. جەزىمە وتى: خوینرژاۋ كەسانى خۇى خوینی دەرژن. ئەم وتەيش بوو بەند.

جەزىمە لەناوچو و قەسىر لەوھۆزەى عەسا رۇشتبوویە خاكي ئەوان، ھاتەدەر و رۇشتە لای عەمرۇ كورپى عودەى. ئەو لەحىرە بوو. ئەوى بىنى لەگەل عەمرۇ كورپى عەبدالجن ناسازگارە. ئەوانى ناشت كىردمەو و خەلك لەعەمرۇ كورپى عودەى ھەرمانىان برد و قەسىر پىى وت: چالاك و نامادە بە و خوینی خالوت لەبىر مەكە. عەمرۇ وتى: چۇن دەستم بەو ژنە بگات كە مالمەكەى لەھىلانەى لاشخۇر بەرزترە. ئەمە وتەيش بوو بەپەند.

زەببا لەبارەى خۇى و لەناوچوونى خۇى لەگەل كاهىنان راویژى دەگرد. پىيان وتبوو: لەناوچوونت لەسەر دەستى عەمرۇ كورپى عودمىە بەلام مردنت بەدەستى خۇت. ئەو لەعەمرۇ خۇى بەدوور گرت و لەشوینی مانەوہى خۇى تونىلىكى بەرەو قەلایەك كەلەشارستانەكەى خۇیدا بوو، لىدا و وتى: ئەگەر روداویكى كىتاوپر روبەت، دەرۇمە ناو تونىلەكە و لەوئوہ بۇ قەلەكە دەرۇم. ئەو وىنەكىشىكى دەست رەنگىنى بانگ كىرد و بەنھىتى بۇ لای عەمرۇ كورپى عودەى نارد و وتى: لەو بارودۇخانەدا وىنەھىم بۇكىشە. بەدانىستان، ھەستان، بەجل و بەرگى خەو، بەجل و بەرگى شەر بەرەنگ و روخسارى خۇى ھەرگام بەھەمان شىوہى كەرازامتەوہ. وىنەكىش ئەم كارەى كىرد و گەرايەوہ بۇ لای زەببا. ئەو دەيوست عەمرۇ كورپى عودەى باش بناسىت و بەھەر چۇرىك بىبىنىت بىناسىتەوہ.

قه‌سیر به‌عه‌مرۆی وت: لوتم بیره و پشتم به‌قامچی شین و مۆر بکه‌رموه و بمنیره بۆ لای نهو ژنه. عه‌مرۆ کورپی عوده‌ی وتی: نایکه‌م. قه‌سیر وتی: من به‌خۆم ده‌سپیریت و خۆت سه‌رکۆنه ده‌که‌یت. نه‌م وته‌یش وه‌ک په‌ند له‌ناو خه‌لکدا بلاو بوویه‌وه. عه‌مرۆ وتی: تۆ زاناتری. نه‌و لوتی قه‌سیری بری و پشتی شین و مۆر کردموه. قه‌سیر هاته‌دەر وه‌ک بلایی رایکرده‌وووه و عه‌مرۆ نه‌و کاره‌ی له‌گه‌ل کردموه. هاته‌ لای زه‌بیا. پێیان وت: قه‌سیر چاومرئ ده‌کات. فه‌رمانیدا مۆله‌تی پئی بدن. بیینی لوتی برپاوه و پشتی شین و مۆر بۆته‌وه. ژن وتی: تاوانیکی گه‌ورمه‌یه‌ لوتی قه‌سریان برپاوه (تاوانیکی گه‌ورمه‌یه‌ قه‌سر لوتی خۆی برپاوه). نه‌م وته‌یش بوو په‌ند. ژن وتی: نه‌مه‌ج رۆژگاریکه‌ تۆی تیا ده‌بینم؟ قه‌سر وتی: عه‌مرۆ گومان ده‌کات خیانه‌تم له‌خالۆی کردموه و یگه‌ی هاته‌نه‌ لای تۆم بۆ ته‌خت و هانمداوه و تۆم دزی نه‌و راپه‌رانده‌وه. له‌بهر نه‌مه‌ نه‌م کاره‌ی له‌گه‌ل من کردموه که‌ده‌بیینی. هاتومه‌ته‌ لای تۆ چوونکه‌ ده‌زانم بوونم لای تۆ زیاتر له‌هه‌ر شتیک نازاری نه‌و دمه‌دات. ژن ریزی لیگرت و قه‌سر که‌میک دوور نه‌ندیشی و وشیا‌ری و ناگایی و لیه‌اتویی خۆی به‌کار برد تا بووه‌ هۆی نزیک که‌وته‌وه‌ی له‌زه‌بیا.

کاتیک قه‌سر زانی زه‌بیا لایی نزیک بۆته‌وه‌ و باومری پیکردموه، وتی: له‌عیراق سامانی فراوانی زۆرم هه‌یه‌ و له‌وئ شتی گران و بۆنی خۆشی گران‌باییم هه‌یه‌. من بنیره‌ تا سامانه‌که‌ی خۆم بی‌نم و له‌کالا بازارگانییه‌کانی نه‌وئ چه‌ندین شت تۆ بگه‌یه‌نم. هندئ له‌وشتانه‌ی بۆ پاشاکان به‌سووده‌ بۆ تۆ ناماده‌ بکه‌م. زه‌بیا سامانی خسته‌ به‌رده‌ست و کاروانیکی له‌گه‌ل نارد. نه‌و هات و گه‌شته‌ عیراق و به‌نه‌ینی رۆشته‌ لای عه‌مرۆ کورپی عوده‌ی و هه‌موو شتیکی بۆ باس کرد و وتی: قوماشی گران‌بایی و که‌م وینه‌ له‌گه‌ل مندا بنیره‌ که‌خوا ده‌ستی تۆ به‌سه‌ر زه‌ببادا زال ده‌کات و تۆله‌ی خوینی خۆت ده‌ستینیت و دوژمه‌که‌ت ده‌کوژیت. نه‌و نیازمکانی به‌راوه‌رد کرد و به‌ریی کرد. قه‌سیر به‌و شتانه‌ هاته‌ لای زه‌بیا. زه‌بیا شادمان و کالاکانی په‌سه‌ند کرد. دواتر سامانی زیاتری له‌جاری یه‌که‌م پێدا و به‌ریی کرد. نه‌و هاته‌ عیراق و پێویستی خۆی له‌عه‌مرۆ کورپی عوده‌ی وه‌رگرت و هه‌یج کالایه‌کی جوان و که‌م وینه‌ی به‌جینه‌هه‌شت مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی یه‌کیکی لیه‌ه‌لگرت و هه‌ینایه‌ لای زه‌بیا و پێشکه‌شی کرد. بۆ سێیه‌م جار

ھاتە لاي غەمرۇ كورى عودەى و وتى: ئەو كەسانەى لەھاورىيەتى وھاوگارى تۆبەھىز و بەھفان، لەگەل سوپا لىھاتوومكەت بۆمىن كۆبكەرەمە و جەھوانىان بۇ نامادە بىكە (ئەو يەكەم كەس بوو جەۋالى بەكار برد) ھەر دوو پىاۋ لەجەۋالىك لەھەر دوو لاي وىتر دابشارەۋە و شوينى گرىكان لەناوموۋە دابىنى. دوپارە قەسىر بەغەمرۇ كورى عودەى وت: كاتىك دەرۋمە شارەكەى زەبىيا، تۇ لەتونىلەكە بەجىدىلم و پىاۋە شەركەرەكان لەجەۋالەكان دىنەدەر و ئەۋان لەشاردا جار دەمدەن. ھەر كەس شەردەمكەت لەگەل ئەۋاندا بىكات و ئەگەر زەبىيا ناھەنگى تونىلەكەى خۇى كرىد، تۇ بىكوژىت. غەمرۇ ئەم كارەى كرىد و ھەموۋىان بەرىكەوتن. كاتىك لەزەبىيا نىزىك بوونەۋە، قەسىر رۇشتە پىش و موزدەى پىدا كە برىكى زۇر قوماشى كەم وىنە و گرانباىى بۇ ھىناۋە. داۋاى لىكرىد بىتەدەر و سەبرى وىترمگان و بارمگانىان بكات. قەسىر شەۋانە دەخەوت و رۇزانە دەرۇشت. ئەو يەكەم كەس بوو ئەم كارەى دەكرىد. زەبىيا ھاتەدەر و وىترەكانى بىنى بەوشىۋەى وەك بلىنى قاچىيان لەقولايى زەمى رۇدەجىت. زەبىيا وتى: ئەى قەسىر

ما للجمال مشيها و ئيدا اجندلا يىملن ام حديدا
ام صرفانا باردا شديدا ام الرجال جثما قعودا

ۋاتاكەى: وىترمگان چىيان بەسەر دىت بەم قورسىيە ھەنگاۋ ھەلدەمگرن؟ نايى بەردىيان پىيە يا ئاسن؟ يا سورب و مىس دەھىننن يا پىاۋى شەركەرى نامادە بۇ شەرىيان پىيە؟

ۋىترمگان ھاتنە ناۋشار و كاتىك گەشتنە ناۋمراستى شار، لەزمویدا چۇكىان پىدادان و پىاۋمگان لەناۋ جەۋالەكان دەرپەرىن.

قەسىر دەرۋازەى تونىلەكەى بەغەمرۇ نىشاندا و پىاۋانى شەركەرىش بەسەر خەلكى شاردا دەياننەرانىد و شمشىرىيان خىستە نىۋانىيان. غەمرۇ لەتونىلەكەدا دانىشت. زەبىيا ھات و وىستى لەتونىلەكە بىروات. كاتىك غەمرۇى لەدەرۋازەى تونىلەكەدا بىنى، لەروى ئەو وىنەى نىگارگىش بۇى ھىنابوۋ، ناسىيەۋە. شلەمەنىيەكى زەھراۋى كە لەنگىنى ئەنگوستىلەكەى ھەلىگرتىبوۋ، ھەلمزى و وتى: خۇم بكوژم باشترە لەۋەى لەدەست غەمرۇ شەرابى مەرگ وەربگرم. ئەمەيش بوو بەپەندە. غەمرۇ بەشمىتىر

لەسەرىدا ونەۋى لەناو خاكدا گەوزاند. ئەو رقى خۆى بەسەر شارددا خالى كردهۋە) و كوشتار و تالانى كرد) و بۇ عىراق گەرايەۋە.

پاشايەتى دواى جەزىمە بەخوشكەزاگەى گەشت: عەمرۆ كورى عودەى كورى نەسر كورى رەببە كورى عەمرۆ كورى حارس كورى سعود كورى مالك كورى عەمرۆ كورى نمارە كورى لخم. ئەو لەيەكەم پاشاكانى عەرمب بوو حىرەى كرده شوپىنى مانەۋەى خۆى و پايتەختى پاشاكان. تا كاتى مردنى پاشا بوو و سەد و بيست يا سەد و ھەژدە سالن زيا. لەم ناوهدا: لەسەردەمى پاشاكانى تىرەكان ۹۵ سالن، رۆزگارى نەردەشىرى كورى بابەك ۱۴ سالن و رۆزگارى كورەكەى شاپور كورى نەردەشىر ۸ سالن و دوو مانگ. ئەو بەتەنبايى فەرمانرەۋايەتى دەكرد و ملكەچى پاشاى تىرەكان نەدەببوو تا نەردەشىر كورى بابەك لەخەلكى ئىران لەسەر تەختى پاشايەتى دانىشت. پاشايەتى لەبنەمالەكەيدا مايەۋە تا بەدوايىن كەسيان نەعمان كورى مونەزەر گەشت و پاشاكانى تىرەكانى لىكەۋتەۋە. بە خواستى خوا دواتر نامازە بەمە دەدمىن. بەبارەى ھۆكارى رۆشتنى منالەكانى نەسر كورى رەببە بۇ عىراق نامازەيان بەھۆكارىتېرىش داۋە. باسى خەۋىكە كەرمببە بىنى و نامازە پىندانى لەكاتى گىرپانەۋەى بەسەرھاتى جەبەشىەكان دىت.

داستانی تسم و جه‌دیس که له‌رۆژگاری پاشای تیره‌گان بوون

تسم کوڤی لوز کوڤی نه‌زه‌هر کوڤی سام کوڤی نوح و جه‌دیس کوڤی عامر کوڤی نه‌زه‌هر کوڤی سام کوڤی نوح نامۆزای یه‌ک بوون و له‌یه‌مامه ژیانیان به‌سه‌ر ده‌برد که‌له‌و ساته‌دا ((جه‌و))یان بێده‌وت و له‌ به‌بیت ترین و سه‌سه‌ه‌وزترین سه‌رزمینه‌گان بوو. پاشاکه‌یان له‌سه‌رده‌می پاشای تیره‌گان عمه‌لیق بوو. ئه‌و پیاویکی سته‌مکار و درنده و دیو کردار و نه‌خلاق ناشیرین بوو. ژنی‌ک له‌جه‌دیس به‌ناوی هه‌زیله‌ پیاوه‌که‌ی به‌ره‌لای کرد و ویستی مناله‌که‌ی لی‌بستینیته‌وه. ژن داومری بۆ لای عمه‌لیق برد و وتی: ئه‌ی پاشا، منالم نۆ مانگ له‌سک هه‌لگرت و بۆ یه‌ک سات لی‌ی بی‌ ناگا نه‌بووم و دوو سال به‌شیر تیرم کرد. نی‌ستا کاتی‌ک نه‌ندامه‌کانی به‌یوستی یه‌ک بووه، ده‌یه‌ویت له‌منی وه‌ریگریته‌وه به‌ زۆر و به‌ره‌لام بکات سه‌رگه‌ردان. میرد وتی: ماره‌یه‌که‌یم دا به‌بۆل و خه‌روار، به‌لام چی‌ژم لی‌نه‌برد زۆر، نه‌ماچ و نه‌نم لاولا، بۆم به‌به‌ر نه‌بوو مه‌گه‌ر منالیکی ناساغ و بی‌ ناو، فه‌رمانی راست بده، ئه‌گه‌ر به‌توانایت بۆ کار. پاشا فه‌رمووی ئه‌و مناله‌ به‌یوستی کۆیله‌کانی ئه‌و بکه‌ن و ژن و پیاو هه‌ر دووکیان به‌فروشن. به‌می‌رد یه‌ک له‌سه‌ر پینچی به‌های ژن بدهن و به‌ژن یه‌ک له‌سه‌ر ده‌ی به‌های می‌رد. هه‌زیله‌ ئه‌م شی‌عرا نه‌ی وت:

اتینا اخاطسم لی‌حکم بیننا	فانغذ حکما فی هه‌زیله‌ ظالما
له‌عمری لقد حکمت لا متورعا	و لا کنت فی‌من یرم الجکم عالما
ندمت ولم اندم و انی بعترتی	و اصبح بعلی فی الحکومة نادما

واتاکه‌ی: هاتینه لای فه‌رمانه‌روای تسم تا داومری له‌نیوانمان بکات. ئه‌و له‌به‌اره‌ی هه‌زیله‌ فه‌رمانیکی سته‌مکارانه‌ی ده‌رکرد. ئه‌ی دل، پیاویکی پارێزگارت نه‌کرده داومر و ئه‌نجاه‌مه‌ده‌ری فه‌رمانت به‌جوانی نه‌ناسی. به‌شیمان بوومه‌وه و بی‌شتر په‌شیمانیم نه‌بوو. نی‌ستا خزم و که‌س و کاری من له‌کوین؟ می‌ردمه‌که‌یشم له‌م داومری به‌شیمان بوویه‌وه.

کاتی‌ک عمه‌لیق ئه‌مه‌ی بیست، فه‌رمانیدا هه‌ر کچی‌ک که‌ له‌جه‌دیس به‌می‌ردی ده‌دن

و دمبهنه ماله میرد، پیشتر بیهیننه مائی نهو تا کچینی هه‌لبگریت. خه‌لک له‌م کاره نازار و سته‌می زوریان چه‌شت. کار به‌م شیوه دمسورا تا (شهموس) (شاژنی خور) یانی عه‌فیره کچی نه‌سوهه یان به‌می‌رددا و کاتیک ویستیان بییهن بو مائی میرد، نه‌ویان له‌گه‌ل کچه‌کانی هاوریی بو لای عه‌ملیق برد تا چیژی لیبات. کاتیک کچه‌که هاته لای عه‌ملیق، کچینی هه‌لگرت و به‌جیی هیشت. کچ له‌تاو نازار شه‌رواله‌که‌ی له پیش و دواوه دراند و هه‌ر دوو لای خوئی دهرخست و نهو خویننه‌ی له‌سه‌ر سمت و ران و شوینه‌کانیتری بوو، ناشکرای کرد. دیمه‌نیکی زور قیزه‌ون دهرکه‌وت. ژن نه‌م شیعرانه‌ی ده‌وت و قور قور ده‌گریا:

لا احد اذل من جدیس اه‌کذا یصنع بالعروس

یرضی بذایا قوم بعل حر اهدی و قد اعطی و سیق المهر

یقبضه الموت کذا کوریفسه اصلح ان یصنع ذا بعرسه

واتاکه‌ی: که‌س په‌ستتر له‌جه‌دیسه نییه. نایا له‌گه‌ل بووک نه‌م کاره ده‌که‌ن؟ نایا می‌ردیکی نازاده به‌م کاره رازی دمبیت؟ نه‌و ماره‌بییدا و به‌خشی و ماره‌یی بو مائی ده‌زگیرانه‌که‌ی نارد. نه‌گه‌ر مرگ باوه‌شی پیا بکات باشتره له‌وه‌ی له‌گه‌ل بووکه‌که‌ی نه‌م کاره بکه‌ن.

و هه‌روه‌ها نه‌م شیعرانه‌یشی بو هاندان و رابه‌راندنی خه‌لکه‌که‌ی خوئی وت:

ایجمل ما یؤتی الی فتیاتکم و انتم رجال فیکم عدد الرمل

و تصیح تمشی فة الدماء عفیرة جهارا و زفت فة النساء الی بعل

ولو اننا کنا رجالا و کنتم نساء لکنا لا اقر بذال الفعل

فموتوا کراما او امیتو عدوکم و دبوو لنار الحرب بالحطب الجزل

و الا فخلوا بطنها و تحملوا الی بلد قفرو موتوا من الهزل

فللین خیرو من مقام علی الادی و للموت خیر من مقام علة الذل

و ان انتم لم تغضبوا بعد هذه فکونوا نساء لا تعاب من الکحل

و دونکم طیب النساء فانما خلقتم لا ثواب العروس و للنسل

و یحتال یمشی بیننا مشیة الفحل و فبعدا و سحقا للذی لیس دافعا

ۋاتاكەي: ئەۋەدى لەگەل كچە گەنجەكانى ئىۋە دەمكەن، شياۋە؟ لەگەل ئەۋەدى لەناۋ ئىۋەدا، بىۋاۋى ۋەك مېرو زۆرن. عەفېرە بەمىانىان و شەۋ بەناشكرا لەخۋىنى خۇى دەملىتەۋە لەگەل ئەۋەدى لەناۋ ژنە داۋىن پاكەكان بەرمو لای مېردمكەى خۇى بەرىكەۋتېۋو. ئەگەر ئىمە بىۋا دەبۋوۋىن و ئىۋە ژن، بەم كارە رازى نەدەبۋوۋىن. يا بىۋاۋە بەمىن يا دۋزمنەكانى خۇتان بەمىنن و بۇ ناگرى شەپ دار و چىلەكەى زۆر كۆيكەنەۋە. ۋەگەر نە لەم ۋلاتە كۆچ بەكەن ۋېرۇنە شوئىنكى ۋىران و بېبەرھەم و لەھدژارىدا بەمىن. ھەمان دۋوركەۋتەۋە باشتر لەمانەۋە بەبەستىيە و مردن باشتر لەرازى بوون بەسوكايەتى و بەستى. ئەگەر دۋاى ئەمە تۋورە نەبن، لەمۇ ژنانە بن كەكل لەچاۋىان دەكەن و ئەمە بەشەرم نەزانن. بۇنى خۇشى ژنان لەسەر و روخسار دەسون چۋونكە ئىۋە بۇ چل و بەرگى تاز بووك و زانى منال ئاھىرئىراۋن. دۋور بېت و لەناۋ بچىت ئەۋ كەسەى ستەم لەخۇى دۋور نەكاتەۋە و بەم شىۋە لەناۋ ئىمە ھاۋشىۋەى بىۋا بەرىگادا دەروات و خۇى بادەدات.

كاتىك براكەى ئەسۋەد قەسكەى بېست (ئەۋ بىۋاۋىكى بەرىز لەناۋ خەلگەكەى بوو) بەخەلگەكەى خۇى ۋت: ئەى جەدىسىان، ئەم دەستەى لەناۋ ئىۋەدا دەژىن، لەمالەكانتان لەئىۋە بەرىزتر نىن. تەنبا لەپېشى ئەۋان ئەۋمىە گەۋرەكەيان لەسەر ئىۋە بەزۆر فەرمانرەۋاىى دەكات. ئەگەر سستى ئىمە نەبۋو، ئەمۇ لەپېش ئىمە نەدەبۋو و ئەگەر بەستەم رازى نەدەبۋوۋىن، دادى خۇمان لىدەسەند. گۋىرايەلى فەرمانەكانەم بن تا بۇ ھەمىشە بەرىز بن.

كاتىك خەلگى جەدىس قەسكەيان بېست، خروشان و وتيان: لەتۆ فەرمان دەبەين بەلام تەسمىەكان لەئىمە زۆرتەرن. ۋتى: مەن خۋاردن بۇ پاشا نامادە و بانگىشتىان دەكەم. ئەۋسا كاتىك بەزىر و زىۋى فراۋان و چل و بەرگى فراۋان بەرمو لای ئىمە دىن، شەمشىر دەكېشىن و ھەموۋىان دەكوژىن. وتيان: ئەم كارە بەكە. خۋاردىنكى زۆرى نامادە كرد و لەدەرەۋەى شار سۋرەى رازاندەۋە و خۇى و خەلگەكەى شەمشىرىان لەناۋ زىخدا ھەشاردا. پاشا و خەلگەكەى بۇ مىۋانى بانگىشت كرد. ئەۋان بەزىر و

زىۋى زۆر ھاتن و لەسەر سفىرە دانىشتن. كاتىك ناراميان گرت و دەستيان بۇ خواردن درىژ كرد، جەدىسىيەكان شمشىرەكانى خۇيان دەرھىنا و ئەوانيان لەگەل پاشاكەيان كوشت ر دواتر شمشىريان خستە ناو پەستەكان و تۆمارى ژيانى ھەموويان تەۋاۋ كرد.

نەوسا پاشماۋەكانى تسم مەبەستى حسان كورى توبەع پاشاى يەمەنيان كرد و داۋاى ھاۋاكاريان لىكرد. ئەو ھاتە يەمامە. كاتىك گشەتە شوپىنك كەسى رۇژى لەجەدىسىيەكان دوور بوو، يەككە لەناۋ ئەوان وتى: خوشكىك ھەيە لەناۋ جەدىسىيەكان مىردى كردوۋە وپنى دەلئىن يەمامە. ئەو سوار لەدوورى سى رۇژ رىگاۋە بەباشى دەبىنىت. دەترسم ئىۋە بىبىنىت و جەدىسىيەكان لەھاتنى ئىۋە ناگادار بىكاتەۋە. فەرمان بەكەسەكانت بدە ھەر كام دارىك ھەلبىگرن و لەبەردەم خۇياندا بىبەنە پىش.

حسان كورى توبەع فەرمانى ئەو كارەى دەرکرد. يەمامە سوپاكەى بىنى و بەجەدىسى وت: كەرەكان ناھەنگى ئىۋەيان كردوۋە. پرسىيان چى دەبىنى؟ يەمامە وتى: پىاۋانىك دەبىنم كەھەركام سوار لەسەر دارىكن و دىنە پىش. جەدىسىيەكان ئەو ژنەيان بەدروژن زانى. لەۋلا، حسان كورى توبەع بەرەبەيان ھىرشى كرده سەر جەدىسىيەكان و ئەۋانى لەناۋ برد. لەم كاتەدا يەمامەيان ھىنا. چاۋيان دەرھىنا و بىنيان دەمارى رەشى تىايە. پرسى: ئەمە چىيە؟ يەمامە وتى: بەردى رەشە كە سورمەم پىدەكېشا و پى دەلئىن (ئىسمەد) (بەردى سورمە). ئەو ژنە يەكەم كەس بوو سورمەى پىدەكېشا. لەناۋى ئەم يەمامە بوو ناۋى سەرزەمىنى يەمامە ھاتە ناراۋە. زۆر كەس لەۋتارەكانى خۇيان نامازمىيان پىداۋە.

كاتىك جەدىسىيەكان لەناۋچوون، ئەسۋەد بكوژى عەملىق بۇ دوو كىۋى تەى رايكرد و لەۋى مايەۋە. ئەمە پىش ئەۋە بوو ھۇزى تەى بىتە ئەۋى و نىشتەجى بىت. ھۇزى تەى لەداۋىنى تەختى كوۋىستانى يەمەن دەژيا و ئەۋى ئىستا شوپىنى مانەۋەى دو ھۇزى مۇراد و ھەمدانە. ئەسۋەد بەردەموام وشترى لەۋمپراۋ لەخەزانى دەبىردە لاىان كەزۇر قەلەۋ دەبوۋ (با لەگەل كارۋانى خەزان خواردىنى زۆرى بۇ دەبىردن) و دەگەرايەۋە و ئەوان نەياندەزانى لەكوۋە دىت. دواتر ئەوان ۋەك سىبەر و ھەنگاۋ

بەھەنگاۋ بەدۋايدا رۇشتن تا لەگىۋى ئەجا و سەلما (دوو كىۋى تەى) لەنزىكى (فید) مایەۋە. ئەۋان لەۋى دارى خورما و لەۋەرگاى زۇربان بىنى و ئەسومد كورى عەفارىان دۇزىيەۋە. ئەۋيان كۈشت. و تەى دۋاى ئەۋ لەنىۋان ئەۋ دوو كىۋودا مانەۋە و تا نىستا لەۋىن و ئەمە سەرەتەى رۇشتنى ئەۋان بۇ ناۋچەيە.

داستانى ھاۋرىيان ئەشكەوت ئەۋان لەسەردەمى پاشاى تىرەگان بوون

ھاۋرىيانى ئەشكەوت لەسەردەمى پاشايەك بەناۋى دقيوس(دسيوس) بوون كەپنيان دەوت دقيانوس. ئەو لەيەكەك لەشارەگانى رۆم بەناۋى ئەفسوس دەژيا. پاشاى ئەۋان بت پەرمست بوو. ھاۋرىيانى ئەشكەوت، بەھەمان شىۋەى خوا فەرموويەتى، چەندىن گەنج بوون باۋەريان بەخوا ھىنا. ۋەك دەفەرمىت:(ئىمە ھەموو نايە شەرىفەگان كەلە قورناندا لەبارەى ئەۋان ھاتوۋە و زۆر شىرىن و دلگىرە، لىرەدا دەھىنين چوونكە كورى (نەسىر) بەشىۋەيەكى چىر و پىر باسى دەكات و كلەك پىراو.

دەفەرمىت: تۆ گومان دەكەيت ھاۋرىيانى ئەشكەوت و ئەو (نوسراۋە) لەنیشانە سەرسورھىنەرەگانى بەتوانا بوونى ئىمە نەبوون؟ ئەوسا كەنەو جوامىرانە پەنايان بىردە ئەشكەوت و وتيان: خوايە، لەلاى خۆتەۋە بۆ ئىمە بەخشىك بىنپىرە و كارى ئىمە راست و رەۋان بىكە. ئىمە چەندىن سال مۆرمان لەگوينچەگانى ئەۋان لەو ئەشكەوتەدا. دواتر ئەۋانمان ھەستانەۋە تا بىينىن كام يەك لەو دەستە باشتر دەتوانىن سالەگانى مانەۋەى ئەۋان بزمىرن. ئىمە داستانى ئەۋان بەراستى و دروستى بۆ تۆ دەخوينىنەۋە: ئەۋان چەند گەنجىك بوون پىشتيان كىردە بتپەرسىتى و باۋەريان بەخۋاى خۆيان كىرد و ئىمە رىنگامان بۆ روناك كىردنەۋە. دلپانمان بەھىز كىرد چوونكە لەسەر بىنەماى باۋەرەكەى خۆيان ھەستان و وتيان: خۋاى ئىمە خۋاى زەۋى و ناسمانەكانە. جگە لەو ھىچ خۋايەك بەخوا ناۋ نابەين چوونكە ئەگەر ئەم كارە بىكەين، درۆ و چەوت و نارەۋامان وتىيىت. خەلگى ئەم شارەى جىاۋاز لەو خۋايەكيان ھەلبىزاردوۋە. بۆ، بۆ ئەم كارەيان نىشانەيەكى روناك ناھىننەۋە؟ كى ستمكارتر لەۋمىيە درۆ بۆ خوا ھەلبەستىت؟ نىستا ئەى گەنجەگان، نىۋە كە لەم خەلكە و خۋاگەيان خۇتان دوور خستۆتەۋە، پەنا بۆ ئەشكەوت بىمەن تا خۋاتان خۇشەۋىستى خۆى بۆ نىۋە بلاۋ بىكاتەۋە و نارامى بۆ نىۋە نامادە بىكات. ھەتاۋ دەبىنى كاتىك دەگەرتتەۋە، تىدەپەرىت لەئەشكەوتەكەى ئەۋان بەرەۋلاى راست و كاتىك ناۋا دەبىت تىدەپەرىت لاي ئەۋان لەلاى چىپ. ئەۋان لەكەلنىك لەو ئەشكەوتەدان. ئەمە لەنیشانەگانى خوايە. ھەر كەس ئەو بۆ رىنگاى راستى ببات، رىنگاى دۆزىمەتەۋە و

ھەر كەس ئەۋ گومراى بىكات، كەس ناتوانىت بۇ رىڭگاي راستى بگەرىنىتەۋە. تۇ گومان دەكەى ئەۋان لەخەۋدان بەلام بەناگان و ئىمە ئەۋان بۇ چەمپ و راست دەسورىنىن. و سەگەكەيان دوو دەستەكەى خۇى لەسەر درگاي ئەشكەۋتەكە بەشىۋمىەكى وا بلاۋ كىردۆتەۋە كەئەگەر لەناكاۋ لىى بروانىت، دلت پردەبىت لەترس و بىدەرەنگ ھەندىت. بەمشىۋە ئەۋانمان لەخەۋ ھەستان تا لەناۋ خۇياندا لەيەك بەرسن. يەك لەناۋيان وتى: لەم ئەشكەۋتەدا چەندە ماۋنەتەۋە؟ وتيان: رۇژىك يا زياتر لەرۇژىك. وترا: خوا باشر دەزانىت چەندە لىرەين. يەكىك بەۋ درمەى ھەتانە بۇ شار بىنپىن تا جوان بروانىت و لەكام شۇينەى زۇر پاك و خاۋىنە، خۋاردنتان بۇ بىنىت. دەبىت وشيار بىت نەكا كەس لەرازەكەى ئىۋە ناگادار بىتەۋە. ئەگەر ئەم خەلكە دەستيان بەئىۋ رابگات، بەردبارانتان دەكەن يا دەتانگەرىنەۋە بۇ سەر دىنەكەى خۇيان. و ئەگەر بچنە سەر دىنى ئەۋان، نىتر ھىچ كات روى رزگارى نابىين. بەمشىۋە ئەۋانمان ناگادار كىردمەۋ تا بزىنن موزدەى خوا راستە و گومانىك لەھاتنى رۇژى كۇتايى نىيە. ئەۋسا كە لەبارەى ئەۋان لەگەل يەكدا كىشەيان بوو و دەيانوت: لىرەدا لەسەر ئەۋان دىۋارىك دروست بگەن. خۋاى ئەۋان لەكارمەكەيان ناگادارە. ئەۋان دەستيان پىيان راگەشتىۋو، وتيان: بى گومان لىرە بەرستگايەك دروست دەكەين. دەستەيەك دەلئىن: ئەۋان سىان بوون و چۋارەمىان سەگەكە بوو. دەستەيك دەلئىن: پىنچ كەس بوون و شەشەمىان سەگەكە بوو. ئەم قەسەيە نە لەروى ئەندىشەيەكى بەھىز و راست بەلكو لەسەر گومان و بىرى خۇيان لەدنىاي پان و بەرىن دەھىننە سەر زمان. دەستەيەكىش دەلئىن: ھەۋت كەس بوون و ھەشتەمىان سەگەكە بوو. بلى: خۋاى من لەژمارەى ئەۋان ناگادارترە. ژمارى ئەۋان جگە لەدەستەيەكى كەم نازانن. كەۋاتە لەبارەى ئەۋان بەۋشىۋەى لەنوسراۋمەكە ناشكرايە، كىشە دروست مەكە و لەبارەى ئەۋان ھىچ لەم خەلكە مەپرسە. و ھىچ كارىك مەلئ بەيانى ئەنجامى دەدەم مەگەر بەخۋاستى خوا. ئەگەر لەبىرت كىرد، ھەركات ھاتەۋە بىرت، ناۋى خوا بىنە سەر زمان و بلى: ھىۋادارم خوا من بۇ رىڭگايەكى راستر لەمە رىنۆىنى بىكات. دووبارە دەلئىن: لەۋ ئەشكەۋتەدا سىسەد مانەۋە و نۇيان پى زياد كىرد (سىسەد و نۇ سال ژيان). بلى خوا باشر دەزانىت چەندە لەۋى مانەۋە. زانستى نادىارى ناسمان و زەۋى

لای ئەوه و ئەو زۆر دوورنەندیش و بیسەرە. ئەوان جگە لەو یار و یاورێکیان نییە و ئەو گەس لەفەرمانرەواوەتی خۆی ناکاتە شەریک (کەف/٨/١—٢٦).

ئەوهی خوا لەم نایەتانهدا لە(رقیم) نوسراوه قسە دەگات، مەبەستی بەسەرھاتی کاری ئەوانە کە لەسەر تەختەیهک نوسیان و لەو ئەشکەوتەیی پەنایان بۆ بردبوو، هەڵیانواسی. دەستەیهک دەلێن: یەکیک لەهاورۆژگارانێ ئەوان نوسی و لەو بیناێهەدا بەکاری برد و ناوی ئەوانی لەسەر نوسیوو کە لەرۆژگاری کێدا دەژیان و بۆ رویان کردە ئەوێ.

ژمارمیان بەو پێیەیی عەبدوالله کورپی عەباس دەلێت، حەوت کەسە و هەشتەمینیان سەگەکەیه. دەلێت: ئێمە هی خەلکیکی کەمین کەژمارمیان دەزانین. کورپی نیسحاق دەلێت: هەشت کەس بوون و بەوتەیی ئەو هەشتەمین کەسە سەگەکە بوو. ئەوان لەخەلکی رۆم بوون و بتیان دەپەرستی و خوا ئەوانی بۆ رێگای راست رێنوی کرد و دینەکەیان دینی عیسا بوو.

دەستەیهک گومان دەبەن ئەوان لەپێش مەسیح بوون و مەسیح بوو خەلکەکەیانێ لەبوونی ئەوان ناگادار کردموه و خوا دواي بەرز کردنەوهی مەسیح ئەوانی لەخەو هەستان. وتاری یەکەم راستەرە.

هۆکاری باوەر هینانی ئەوان ئەومبوو یەکیک لەهاورێکانی عیسا هاتە شارمەکی ئەوان و ویستی بڕواتە ناوی. پێیان وت: لەسەر دەروازەیی شار بێتیکە، هەر کەس بیهوێت بڕواتە ناو شار دەبێت نوێژ بۆ ئەو بته بکات. ئەو نەرۆشته ناوشار و رۆشته حەمامێکی نزیك شار و تیایدا سەرقالی کارکردن بوو. خاوەنی حەمامەکە لەو بەختەومری و رۆژی و کامرانی بیئی و هاوریان ئەشکەوت دلایان پێ بەست و ئەو بەسەرھاتی کارەکانی ئاسمان و زەمینی بەوان دەوت و لەرۆژی کۆتایی و هەستانەوه دەدوا بەشێوهیهک ئەویان بەراستگۆ زانی و باوەریان پێی هینا. بەمشێوه بوو تا کورپی پاشا لەگەڵ ژنیك هات بۆ حەمامەکە و ئەوی لەگەڵ خۆیدا بردە زوور. هاوریکی عیسا سەرکۆنەیی کرد. سازادە شەرمی کرد بەلام جاریکیتر گەرایهوه. دووبارە هاوریکی عیسا سەرکۆنەیی کرد و سازادە جینۆی پێدا و دووری کردموه و لەگەڵ

ژەنكە رۇشتە ناو ھەمام. ئەو دوۋانە لەھەمامەكەدا مردن و بەپاشا وترا: كرىكارى ھەمام ئەۋانى كوشتوۋە. بەدوۋايدا گەپان و ئەياندۇۋىيەۋە. وترا: چ كەسانىك لەگەن ئەۋدا بوون؟ لىرددا باسى ئەو گەنجانە كرا. پياۋانى پاشا بەدۋاى ئەۋاندا گەپان و ئەۋان رايان كىرد و ئاي يەككىك لەھاورىكانى خۇيان تىپەرىن كەلەناو مەزراكەى خۇى كارى دەكرد. بەسەرھاتەكەى خۇيانىان بۇ گىراپەۋە و ئەۋىش بوۋە ھاورىيان و سەگەكەشى بەدۋاى ئەۋاندا بەرىكەوت. رۇشتن و شەو پەنپان بىردە ئەشكەوتىك. وتيان: شەو لىرە بەسەر دەبەين تا بزائىن بەيانى دەتۋانين چى بكەين. رۇشتنە ناۋى و تيايدا كانى و مېۋەيان بىنى. لەناو مېۋەكانيان خوارد و كاتىك درەنگ بوۋ، خوا مۇرى خستە سەر گۇنچەكەى ئەۋان و فرىشتەكانى بەسەر سەرمۋە دانان كەنەۋانپان بۇ چەپ و راست دەسۋراند تا زەۋى جەستەى ئەۋان نەخوات و نەرزىنىت. خۇر بەردەۋام تىشكى خۇى دەپىرژاندە سەريان.

پاشا دقيانوس بەسەرھاتى ئەۋانى بىست و لەگەن ھاورىكانى شوپىيان كەوت. جىگەى پىكانى ئەۋانپان تا لاي ئەشكەوتەكە بىنى و زانپان رۇشتونەتە ناو ئەشكەوتەكە. ئەو فەرمانى بەپياۋەكانى خۇيدا بىرۇنە ناو و بىانەپنەدەر. ھەر پياۋىك دەپويست بىرواتە ناو گىرۇدەى ترس دەپوو و دەگەراپەۋە و رايدەكرد. يەككىك لەناو ئەۋان وتى: مەگەر ئەگەر بەردەستت دەكەوتن ھەموۋپان نەدەكۈشت؟! پاشا وتى: بەئى. ئەو پياۋە وتى: دەرگاي ئەشكەوتەكە بگرن تا لەبىرسىەتى و تىنويەتى بمرن. پاشا ئەم كامرى كىرد و ئەۋان رۇژگارەكىانپان يەك لەدۋاى يەك بەسەر دەپىرد.

شۋانىك بارانى لىبارى و بەخۇى وت: دەرۇمە ناو ئەم ئەشكەوتە و ئازەلەكانى خۇم دەبەمە ئەۋى. ئەو دەرگاي ئەشكەوتەكەى كىردەۋە و خوا گيانى ئەۋانى بۇ گەپاندەنەۋە. بەشىۋمىەكى ۋەك بلىنى بەيانى رۇزى خەۋتنيانە (ھەرچەندە سەدان سال تىپەرىببوۋ). ئەۋان يەككىكان لەناو خۇيان بەكاغەزى زىر نارد تا خواردنپان بۇ بىرىت و بەنىت. ناۋى تەلىخا بوۋ. كاتىك گەشتە دەروازەى شار، شتى واى بىنى بوۋە ھۇى سەرسورمانى چوونكە ناشايى لەگەن ئەۋانەدا نەبوۋ. دواتر ھاتە لاي پياۋىك و پىى وت: بەم دەرەمە خواردن بەمن بىرۇشە. فرۇشيار وتى: ئەم دەرەمانەت لەكۋىۋە ھىناۋە؟ تەلىخا وتى: من و ھاورىكانەم دۋىنىكە رۇشتىنە دەر و كاتىك بەيانى

نەمىرۇ داھات، منيان نارد تا خواردن بىكرم. فرۇشيار وتى: ئەم دەرمە لەسەردەمى فلان پاشادا بوو. ئەم دەرمەكانى برده لاي پاشا كەپياۋىكى لەخوا ترس بوو. ئەم پرسىياري كرد و تەليخا بەسەرھاتەكەي خۇياني گىرايەو. پاشا پرسى: ھاورىكانى تۇ لەكوين؟ تەليخا وتى: لەگەل مندا وەرن. ئەوان لەگەليا بەرىكەوتن تا گەشتە دەروازەي ئەشكەوتەكە. ئەم وتى: رىگە بدمن پىش نىۋە برۆمە لاي ھاورىكانى خۇم نەكا دەنگى نىۋە بىيستن و بترسن و گومان بەكن دقپانوس ئاگادارى شوپنەكەمان بۆتەو. تەليخا ھاتە لايان و باسەكەي بۇ گىرانەو. ئەوان ۋەك سپاس كردن نوڭيزيان بۇ خوا برد و داوايان لىكرد بيانمىرنىت. خوا ۋلامى دانەو و مۇزى لەگوپچكەي ئەوان دايەو. پاشا ويستى برواتەناو، بەلام ھەر پياۋىك دەيوپست برواتە ناو گىرۆدەي ترس دەبوو و دەگەرايەو و ھەلدەھات. نەيانتوانى برۆنە ناو و پاشا لەویدا كەنيسەيەكى دروست كرد تا بىتتە پەرەستگايەك بۇ پەرەستنى خواومند.

عىكرمە دەئىت: كاتىك خوا ئەوانى بەناگا ھىنايەو، پاشاى ئەم سەرزەمىنە لەۋكاتەدا پياۋىكى باومردار بوو و خەلكى ۋاتەكەي لەبارەي رۇج و جەستە و ھەستانەۋەي بىوون بەدەستە دەستە و ناسازگارى لەنىۋاناندا ھاتبو ھارو. بىزەرىك وتى: خوا رۇج ھەلدەستىنەتەو نەجەستە. يەكىتر وتى: ھەر دووكيان ھەلدەستەو. ئەم كارە لاي پاشا گران بوو. لەدرگاي خوا پارايەو و گريا تا راستى و دروستى بۇ ئاشكرا بكات. لەم كاتەدا، لەبەربەيان، خوا ھاورىكانى ئەشكەوتى ھەستانەو و كاتىك خۇر ھەلھات، بەيەكيان وت: دوى شە پەرەستىنى خوامان لەبىر كرد. بەرەو ناو رۇشتن (لەو ئەشكەوتەدا كانى و دارى زۇرى لىبوو) لەناكاو بىنيان كانى و دارەكان وشك بوون. بەيەكيان وت: سەرسورھىنەرە. ئەم كانىبە لەيەك شەودا وشك بوو و ھەرۋەھا دارەكانىش. خوا برسى كردن. يەكيان وتى: كى دەرواتە شار؟ (دەبىت بروانىت كام خواردەنە لەھەمووى پاك و خاۋىنترە بۇ نىمەي بىنيت و وردبىن و شيار بىت و كەس لەنىمە ئاگادار نەكاتەو).

يەكىك لەوان رۇشتە شار تا خواردن بىكرىت. كاتىك بازارى بىنى، رىگاكانى ناسيەو بەلام روخسارەكانى نەناسيەو و نىشانەكانى باومردار بوون بەخۋاي بىنى. ھاتە لاي

پياۋيڭ تا خواردنى لېبكرىت. فرۇشيار درمەكانى بەناناشنا بىنى و گەياندىيە پاشا. گەنجەكە وتى: نايا پاشاى ئىۋە فلان كەس نىيە؟ فرۇشيار وتى: نە فلان كەسە. لەم وتەيە سەرى سورما و كاتىك رۇشتە لاي پاشا، بەسەرھاتى ھاورىكانى خۆى گىرايمە. پاشا خەلكى كۆكردمە و وتى: ئىۋە لەبارەى ھەستانەۋەى جەستە و رۇح دژايەتايان بوو. خوا بۇ ئىۋە ئەم پياۋەى لە فلان خەلك وەك نىشانە ناردوۋە (يانى لەرۇزگارى پاشا كۆنەكانەۋە ھەلىستاندوونەۋە). گەنج وتى: مەن بېنە لاي ھاورىكانەم. پاشا سوار بوو. خەلك بەدوایدا بەرىكەۋەتن و كاتىك گەشتەنە دەرگای ئەشكەۋەتەكە، گەنج بەپاشاى وت: رىگە بەدەن پىش لەئىۋە برۇمە لاي ھاورىكانەم و ناگاداريان بكمەمەۋە تا كاتىك دەنگى سەى نەسپەكانى ئىۋە و ناۋازى خۇتان دەبىستەن، گومان نەكەن ئىۋە دقيانوسن. پاشا وتى: ئەم كارە بكة. ئەو پىشتر رۇشتە لاي ھاورىكانى خۆى و ئەۋانى ناگادار كردەۋە. ئەۋان لەمكاتەدا درىزى مانەۋەى خۇيان لەنەشكەۋەتەدا زانى و لەشادمانىدا گريان و داۋايان لەخۋا كرد ئەۋان لەھەمان كاتدا بەرىنەيت تا لەو خەلكانە ھىچ كەس، ئەۋان نەبىنەيت. ئەۋان دەستبەجى مردن و خوا مۇرى لەگوپچكەى ئەۋاندا. كاتىك ھاتنەدەرەۋەى ئەو گەنجە خاياندى، رۇشتەنە ژوورەۋە بۇ لاي ھاورىيان ئەشكەۋەت و لەناكاۋ جەستەكانى ئەۋانايان بەتازە بىنى كەھىچ شتىك ئەۋانى دانەپۇشى بوو جگە لەۋەى رۇح لەجەستەياندا نەبوو. پاشا وتى: ئەمە بۇ ئىۋە نىشانەيە. ئەو تابوتىكى مسىنى بىنى كەمۇريان لىدابوو. كرديەۋە و تەختەيەكى مسىنى تيا بىنى كەناۋى ھاورىيانى ئەشكەۋەتى تيا نوسرابوو وباسى ئەۋەى دەگرد ئەۋان لەپاشا دقيانوس رايان كردوۋە تا نەكا زيان لەدینەكەى ئەۋان بدات. ئەۋان پەنايان بۇ ئەم ئەشكەۋەتە ھىناۋە. كاتىك دقيانوس ناگادار بۇتەۋە دەرگای ئەشكەۋەتەكەى بەستوۋە. ھەر كەس ئەم نوسراۋەى ئىمە بخوینەتەۋە دەبىت لەكارى ئەۋان ناگادار بېيتەۋە.

كاتىك خویندىيانەۋە، سەريا سورما و نويزيان بۇ خوا برد كەنەم نىشانەى رۇزىى دوايى بەۋان داۋە. ھەموۋيان دەنگى خۇيان بۇ پەرەستىنى خوا بەرز كردەۋە.

دەستەيەك دەلەن: پاشا و ھاورىكانى ھاتنە لاي گەنجەكان و ئەۋانايان بەزىندوو بىنى،

روخساریان دره‌وشاوه بوو و جله‌کانیان تازه. گهنجه‌کان پییان وتن چیان له‌پاشاکه‌یان دهیانوس بینیوه. پاشا نه‌وانی له‌نامیز گرت و نه‌وان له‌گه‌ل نه‌ودا دانیشتن و نوژیان بو خوا برد. دواتر پییان وت: تۆ به‌خوا دسپیرین. نه‌وسا گه‌رانه‌وه بو شوینی خه‌وه‌که‌ی خو‌یان و به‌هه‌مان شیوه‌یان لی‌هاته‌وه که له‌سهره‌تاوه بوون. پاشا بو هه‌رکام تابوتیکی زیرینی دروست کرد. کاتیک خه‌وت، نه‌وانی بینی له‌خه‌ودا پیی ده‌لین، نیمه له‌زیر دروست نه‌بووین به‌لکو له‌گل و بو گل ده‌گه‌رنینه‌وه. له‌م کاته‌دا تابوتی داری بو دروست کردن(تا که‌سانیز لی‌یان بترسن) و پاشا له‌به‌رده‌م نه‌شکه‌وته‌که‌دا مرگه‌وتیکی گه‌وره‌ی دروست کرد و جه‌زنیکی گه‌وره‌ی به‌ست.

ناوی گهنجه‌کان به‌مشیوه بوو: مه‌کسلمینیا، یه‌ملیخا، مرتوس، نیرویس، کستومس، دنیموس، ریتوفس. ده‌سته‌یه‌ک مه‌خسلمینیا یان وتوو. نه‌مانه نو ناون و نه‌مه راسترینی گیرانه‌وه‌کانه. سه‌گه‌که‌یان قه‌تمیر بوو. و خوازاناتره.

داستانى يونس كورپى متى

داستانى ئەو لەسەردەمى پاشاى تىرمكان بوو.

دەلئىن: لەناو پېغەمبەران تەنبا دووانيان بەناوى داىكىيان بانگ كىردووه يەكيان عيسى كورپى مريمەم و ئەويتريان يونس كورپى متى. متى داىكى ئەو بوو.

ئەو خەنگى يەككە لەدېھاتەكانى موسل بەناوى نەينەوا بوو. خەنگەكەى بىتپەرەست بوون و خوا ۋەك پېغەمبەر ئەوى بۇ لاي ئەوان نارد تا لەبتپەرەستى دوورىان بىكەتووه و بۇ خواپەرەستى ھانىيان بەدات. ئەو بۇ ماوھى سى و سى سال لەناو ئەواندا ماپەوھ و ئەوانى بۇ خواپەرەستى ھاندا بەلام كەس جگە لەدوو پياو باومپريان پى نەھىئا. كاتىك لەباوهر ھىئانى ئەوان بى ھىوا بوو، لەخوا پاراپەوھ. پىتى و ترا: چەندە زوو بۆسەر بەندەكانت بانگ كىرد. بۇ لاي ئەوان ۋەگەرى و بۇ ماوھى چل رۆزىتر ئەوان بۇ خواپەرەستى ھانبدە. ئەو سى و ھەوت رۆز لەناوياندا ماپەوھ و كەس ۋەلامى نەداپەوھ. يونس بەوانى وت: سى رۆزىتر ئەشكەنجە بەسەر ئىوھدا دەبارىت و نىشانەكەى ئەوھ بىت رەنگى ئىوھ دەگۆرىت. كاتىك بەرەبەيان بوو، رەنگى ئەوان گۆرا. ئەوان وتيان: ئەوھى يونس دەيفەرموو بەسەر ئىوھدا بارى و ئىمە درۆمان لەو نەبىستووھ. ئەگەر شەو لەناو ئىوھدا بەسەر ببات لەئەشكەنجە پارىزراو دەبن و ئەگەر رۆشتەدەر بزىنن لەبەرەبەياندا ئەشكەنجە بەسەر ئىوھدا دەبارىت.

كاتىك شەوى چلەم گەشت، يونس لەھاتنى ئەشكەنجە دۇنيا بوو و لەناو ئەوان رۆشتەدەر. كاتىك بەيانى داھات، ئەشكەنجە بەسەر ئەواندا دابارى. بارانىكى رەش ھات كەدووگەل تىايدا بلىسەى دەسەند. دواتر ھاتەسەر شار و سەربانەكانى ئەوانى رەش كىرد. كاتىك ئەمەيان بىنى، لە لەناوچوونى خۇيان دۇنيابوون و بەدوای يونسدا گەران بەلام نەياندۇزىيەوھ و خوا تۆبەى خستە دۇيانەوھ. ئەوان دۇيان بەخوا بەست و رۆشتە لاي پىرىك و پىيان وت: ئەوھ دەبىنى بەسەر ئىمەدا دابارىيەوھ، جى بەكىن؟ وتى: بۇ لاي خوا بگەرىنەوھ و باومپرى بىنن و بلىن: ئەى زىندووى پاپەدار، ئەى زىندوو لەكاتىكدا ھىچ زىندووئىك لەكاتى تۇدا نەبوو، ئەى زىندووى زىندووگەرەوھى مردووكان، ئەى زىندووئىك كەجگە لەو خواپەك نىيە. ئەوان لەدى ھاتنەدەر و رۆشتە شوئىنىكى بەرز و بەربلاو و ھەر بوونەوھرىكىان لەمنالەكانيان

دوور كردهۋە و دواتر لەدەرگای خوا پارانهۋە و گریان و داۋای لىبووردنیاں كرد و ستمیان لەناو برد مافى يەكیاں بەتەواۋەتى بۆ يەك گەراندەۋە بەشئومبەك دەستەيەكیاں بەردیاں لەناو بیناگانیاں دردهئینا و بۆ خاۋمنەگانیاں دەگەراندەۋە.

خوا ئەشكەنجەى لەوان دوور خستەۋە و ئەمە لەرۆژى دەى محرم لەرۆژى چوارشەممە بوو. دەستەيەك دەئین: چوارشەممەى نیوہى شەۋال بوو. یونس لەشۋینىكدا ماۋدیه و بەسەرھاتى خەلكەكەى بیست. رىبوارىك لای ئەو تىپەرى. پرسی: خەلكى دى چىیان كرد؟ وتى: بۆ لای خوا گەراندەۋە و خوا تۆبەى لى وەرگرتن و ئەشكەنجەى دوور خستەۋە. یونس توورە بوو و وتى: سویند بەخوا ھاوشیۋەى درۆزنىك ناگەرئەمەۋە. جگە لەدى كەى یونس هیچ دى يەك نەبوو خوا دۋای ناردنى ئەشكەنجە، ئەوانى لەئەشكەنجە دوور خستىتەۋە. بە رووگرزى لەخوا گەرايەۋە، پیاۋىكى بەپەلە و ناچارام بوو. لەبەر ئەمە خوا خەلكەكەى خۆى لەم كارە بەدوور دەگرت. خۋای گەورە دەفەرئیت: ۋەك خاۋمندی ماسى مەبە (قلم/۶۸/۴۸).

كاتىك رۆشت گومانى برد خوا دەستى پىنى ناگات یانى ئەو سزا نادات. دەستەيەك دەئین: یانى زیندان لەسەر ئەو تەنگ ناكات. بەرىكەوت و رۆشتە ناو كەشتى و كەشى گىرۆدەى گىزەلوكە بوو. دەستەيەك دەئین: بەو شیۋە نییە بەلكو خۆى ۋەستا و نەرۆشت. يەكیاں وتى: ئەمە لەگوناحى يەك لەئىۋمىه. یونس وتى: گوناح لەمنە، من بخەنە ناو دەريا. ئەوان ئەم كارمیان نەكرد تا تىرەگانیاں بۆ ھەلبژاردن ھاویشت. ئەو تىرى ھاویشت و گرفتار بوو(صافات/۲۷/۱۴۱). ئەویان نەخستە دەرياۋە، سى جار ئەم كارمیان دووبارە كردهۋە بەلام ئەویان نەخستە ناو دەرياۋە. ئەو خۆى خستە دەرياۋە و ئەمە لەكاتى شەۋدا بوو. خوا بەماسى فەرموو قوتى بدات بەلام گۆشتى گاز نەگرت و ئىسقانى نەشكىنیت. ئەو یونسى قووت دا و بۆ شۋىنى مانەۋەى خۆى لەدەريا گەرايەۋە. كاتىك گەشتە ئەوئ دەنگىكى بیست. بەخۆى وت: ئەمە چىبە؟ خوا لەسكى ماسیدا ۋەحى پىكرد و فەرمووى: ئەمە پارانەۋەى بوونەۋەرمەكانە. ئەۋىش لەسكى ماسیدا لەخوا پارايەۋە. فریشتەگان پارانەۋەى ئەویان بیست و وتیان: خاۋمندا پارانەۋەمىهكى كز لەسەرزەمىنىكى نامۆ و نااشنا دەبیستىن. فەرمووى: ئەۋە بەندەى من یونسە. نافەرمانى كرد و من لەناو سكى ماسیدا زیندانىم كرد.

فریشته‌گان وتیان: نایا نهمه ههمان بهنده‌ی شیاوو که‌روژانه کاری چاکه‌ی دمکرد؟ فریشته‌گان به‌خشینی ئەویان له‌خوا داوا کرد. ئەو له‌نیوان تاریکی - تاریکی ناو سکی ماسی و تاریکی دم‌ریا- هاواری کرد جگه له‌تۆ خواجه‌ک نییه. پاک‌ی شیاووی تۆیه و من له‌گوناحکارانم (انبیا/۲۱/۷۸). پێش له‌مه کاری چاکه‌ی زۆری کردبوو. خوا له‌بارە‌ی ئەو نهم نایه‌ی فەرموووه، ئەگەر له‌و که‌سانه نه‌بوو که‌دمبارپێنهمه تا رۆژی هه‌ستانه‌وه له‌ناو سکی ئەو ماسیه‌دا ده‌بوو(صافات/۳۷/۱۴۲،۱۴۴). داستان به‌م شیوه‌یه که ههر کاریکی باشه ئەه‌نجام‌ده‌رمکه‌ی له‌کاتی که‌وتن هه‌له‌ده‌ستینێته‌وه. نێمه ئەومان خسته هامون و ئەو نه‌خۆش بوو(صافات/۳۷/۱۴۵). که‌وته قه‌راغ دم‌ریا و له‌منالێک ده‌چوو. له‌سکی ئەو ماسیه‌دا چل یا بیست یا سێ یا چه‌وت رۆژ مایه‌وه. و خوا زاناتره.

خوا داریکی له (یقطن) یانی (قرع) که‌دو بۆ ئەو رواند که‌شیری به‌سه‌ردا ده‌په‌رژاند. ده‌سته‌یه‌ک ده‌لێن: خوا بزنه گێویه‌کی می‌چکه‌ی بۆ نارد که‌به‌ره‌به‌یان و شه‌وانه شیرێ پێده‌دا تا هی‌زی گرت و به‌ری‌که‌وت. رۆژێک بۆ لای داری که‌دو گه‌رایه‌وه و بی‌نی وشک بووه. خه‌مبار بوو و گریا. خوا سه‌رکۆنه‌ی کرد و فەرمووی: نایا بۆ داریک ده‌گری و بۆ سه‌دان هه‌زار که‌س که‌ده‌متویست له‌ناویان به‌میت داخ ناخۆیت؟

خوا فەرمانی پێدا بۆ‌لای خه‌لکه‌که‌ی خۆی بگه‌ریته‌وه و ناگاداریان بکاته‌وه که‌خوا له‌وان خۆش بووه. مه‌به‌ستی رۆشتن بۆ لای ئەوانی کرد و له‌ری‌گا شوانیکی بی‌نی. له‌وی پرسى: رۆژگاری خه‌لکی یونس چۆنه؟ وتی چاومروانی گه‌رانه‌وه‌ی نه‌ون و ده‌یانه‌وێت پێغه‌مبه‌ره‌که‌ی خۆیان ببینن؟ یونس وتی: ئەوان ناگادار بکه‌رموه که‌بۆ لایان ده‌گه‌ریمه‌وه. شوان وتی: به‌بێ به‌لگه ناتوانم. یونس په‌کێک له‌مه‌رمگان ونه‌و شوینە‌ی له‌وئ بوون و هه‌روها به‌داریکی وت شایه‌تی بۆ بدمن. پێی وت: ئەمانه بۆ تۆ شایه‌تی ده‌دمن. شوان بۆ لای خه‌لکه‌که‌ی گه‌رایه‌وه و بۆی باس کردن. ئەوان ویستیان بیکوژن. وتی: په‌له‌مه‌که‌ن تا به‌یانی دیت. کاتی‌ک به‌یانی بوویه‌وه ئەوانی برده ئەو شوینە‌ی چاوی به‌یونس که‌وتبوو و داوای شایه‌تی دانی لێ‌کرد. زمو‌ی شایه‌تی دا و دار و مه‌ریش. یونس له‌وئ خۆی داشاردبوو. مه‌ر وتی: ئەگەر به‌دوای پێغه‌مبه‌ری خوادا ده‌گه‌رین، له‌وییه. رۆشتنه ئەوئ و کاتی‌ک دۆزیانه‌وه، ده‌ست و قاجیان ماچ کرد و داوای ناه‌رمانی داوای گه‌رانه‌ومیان لێ‌کرد. یونس له‌گه‌ل ژن و مناله‌کانی خۆی چل

رۆژ مایهوه و داتر بۆ گهڕان هاته‌دەر. پاشایش له‌گه‌ڵ نه‌ودا هاته‌دەر و پاشایه‌تی به‌شوانیك سپارد و نه‌و چل ساڵ دوا‌ی نه‌وه کاروباری نه‌وانی به‌ریوه‌ دهبرد. دوا‌ی نه‌وه یونس بۆ لای نه‌وان گه‌رایه‌وه.

کۆری عه‌باس و شه‌هر کۆری چه‌وشه‌ب ده‌لێن: پێغه‌مبه‌ری یونس دوا‌ی هاته‌نه‌ دهر له‌سکی ماسی بوو. نه‌م دووانه‌ ده‌لێن: خوا له‌ سوری صافات نامازه‌ی پێداوه: نه‌ومان خسته‌ هامون و نه‌و نه‌خۆش بوو و دارێکی گه‌دومان بۆ رواند و نه‌ومان بۆ لای سه‌د هه‌زار که‌س یا زیاتر نارد (صافات/٣٧-١٤٥—١٤٧). شه‌هر ده‌لێت: جیرمیل هات و وتی: نه‌ی یونس، برۆ لای خه‌لکی نه‌ینه‌وا و نه‌وان له‌هاته‌نی نه‌شکه‌نجه‌ بترسینه‌ که‌کاته‌که‌ی گه‌شتووه. یونس وتی: مه‌رکه‌م ده‌وێت. جیرمیل وتی: کار له‌وه خێراتره. یونس وتی: پێلاوم ده‌وێت. جیرمیل وتی: کار له‌وه خێراتره. یونس توره‌ بوو، سواری که‌شتی بوو به‌لام که‌شتی نه‌رۆشت. ده‌لێت: تیریان هاویشته‌ و به‌ناوی یونس له‌ئاو دهرهات. ماسی هات قوتی بدات. خوا به‌ماسی هه‌رموو: نه‌ومان نه‌کردۆته‌ رۆژی تۆ به‌لکو تۆ په‌ناگای نه‌وێت. ماسی قوتی دا و له‌وێ بردی تا گه‌شته‌ نۆبۆله‌. دواتر نه‌وی برده‌ دیچه‌ و له‌سه‌رزه‌مینی نه‌ینه‌وا له‌سکی ه‌ریدایه‌دەر.

روداو‌ه‌کانی رۆژگاری پاشای تیره‌کان

یه‌کێ له‌م روداو‌ه‌ په‌وانه‌ کردنی سێ نێردراوه‌که‌ له‌لایه‌ن خواوه‌ندی گه‌وره‌ بۆ شاری نه‌نتاکیه‌یه. نه‌وان له‌هاورێ نزیکه‌کانی مه‌سیح بوون. سه‌رمتا دوو که‌سی نارد که‌بیروراکان له‌سه‌ر ناوه‌کانیان جیاوازه. نه‌وان هاته‌نه‌ شاری نه‌نتاکیه‌ و له‌وێ پیره‌پیاویکیان بینی که‌مه‌ری ده‌له‌ومراند. نه‌و چه‌ببێ دارتاش بوو. سلاویان لێکرد. چه‌بب وتی: کێن؟ وتیان: نێردراوانی عیسا‌ین و ئیوه‌ بۆ په‌رمستی‌نی خوا‌ی گه‌وره‌ هان ده‌دمین. چه‌بب وتی: ئیوه‌ نیشانه‌تان پێیه‌؟ وتیان: به‌لێ. نه‌خۆشه‌کان چاک ده‌که‌ینه‌وه‌ و کۆتری سکوما و هه‌رومه‌ها گولیش و نه‌م کاره‌ به‌فه‌رمان و هاوکاری خوا ده‌که‌ین. چه‌بب وتی: کورێکم هه‌یه‌ چه‌ندین سا‌له‌ نه‌خۆشه‌. نه‌و دووانه‌ی برده‌ مالی

خۆى و ئەوان دەستيان بەسەر كورمكەدا ھىنا و دەستبەجى تەندوروستى بۇ گەرايەۋە. قسە وباس لەشاردا بلاۋ بوويەۋە و خوا لەسەر دەستى ئەوان نەخۆشى زۆرى چاك كىردەۋە. ئەوان پاشايەكيان بوو بەناۋى ئانتىخس كەبىتى دەپەرەستى. بەسەرھاتى ئەو دوو پياۋەى بەگوى گەشت. ئەوانى بانگ كرد و وتى: كىن؟ وتيان: نىردراۋى عيساين كەتۇ بۇ پەرەستىنى خۋاى گەۋرە ھان دەدمىن. وتى: نىشانەى ئىۋە جى بىت؟ وتيان: بەيارمەتى خوا كۆيرى سكوما و گولەكان چاك دەكەينەۋە و نەخۆشەگانىش. وتى: ھەستىن تا بىنەرى كارى ئىۋە بىم. ئەوان ھەستان و دەستەيەكيان دانا تا لەوان بەدن.

دەستەيەك دەلئىن: ئەو دوۋانە ھاتنە ناو شار و بۇ ماۋمىەك مانەۋە بەلام نەمىانتۋانى بىرۇنە لای پاشا. رۇژىك پاشا ھاتەدەر و ئەوان نامازمىان بەخۋادا و بە گەۋرەمىي وەسفىان كرد. پاشا توۋرە و ھەردوۋكىيانى خستە زىندانەۋە و يەكى سەد قامجى لىدان. كاتىك بەدرۇزن ناوبران و لىيانىان خۋارد، مەسىح، شەمعون سەرۆك ھەۋارپىەكانى نارد تا ھاۋكارپىيان بكات. ئەو بەشېۋەى نەنام ھاتە ناۋشار و تىكەن بەكەسانى دەۋرۋبەرى پاشا بوو و باسى ئەۋيان بۇ پاشا كرد. ئەۋى بانگ كرد و لەھەئس و كەۋتى ئەو رەزامەند و شادمان بوو و دلې بېبەست و پەسەندى كرد و رىزى لىگرت. رۇژىك بەپاشاى وت ئەى پاشا بىستوۋمە دوو بىاوت خستۇتە زىندانەۋە و لىتداۋن چوونكە تۇيان بۇ سەر ئايىنەكەى خۇيان بانگ كردوۋە. ئايا لەگەل ئەوان قسەت كردوۋە يا وتارى ئەۋانت بىستوۋە؟ پاشا وتى: توۋرەى بوۋە رىگر لەم كارە. شەمعون وتى: ئەگەر بفرموىت، ئەوان بىنن و قسەكەيان بىبىستىن. پاشا ئەو دوۋانەى بانگ و وتى: كى ئىۋەى ناردوۋە؟ وتيان: خۋايەك كەجگە لەو خۋايەك نىبە و شەرىكى نىبە. پاشا وتى: ۋەسفى ئەو بۇ من بىكەن و درىژدەرى مەكەن. ئەو دوۋانە وتيان: خۋاى ئىمە ھەرچى بوۋىت دەمىكات و ھەرچى پەسەندى بىت فەرمانى پىدەدات. شەمعون وتى: نىشانەى ئىۋە جىبە؟ وتيان: ھەرچى بتەۋىت.

پاشا فەرمانى دا و كورچىكىان ھىنا و شۋىنى ھەردوۋ جاۋى بەستراۋو. لەتىكەيەك گۆشت دەچوو. ئەوان لەخوا پارانەۋە و بەردەۋام داۋاى باشبوۋنەۋەى ئەۋيان دەمكرد تا شۋىنى چاۋەكانى قەئشا و ئەو دوۋانە و ئەوان دۇ تۇپەلەى قورپان ھەلگرت و

له‌شوینی کاسه‌ی جاوی دایاننا که‌بووه هاوشیوه‌ی دوو جاوی راسته‌قینه و پیلو و برژانگ و مژوله‌ی بۆ دروست بوو. پاشا له‌م گاره‌ی سوری سورما وتی: نه‌گهر خوای نیوه که‌ده‌یپه‌ره‌ستن بتوانیت مردووێک زیندو بکاته‌وه، به‌و و به‌نیوه باومر ده‌هینم. وتیان: خوای نیمه بۆ ههر کارێک به‌توانایه. پاشا وتی: لی‌ره مردووێکه که‌ جهوت رۆژ به‌سه‌ر مردنی تیپه‌ر ده‌ییت و به‌خاکمان نه‌سپاردوو تا باوکی که‌ له‌دم‌روه‌ی ولاته بگه‌ریته‌وه. مردوویمان هی‌نا که‌بو‌گه‌نی کردبوو. نه‌و دووانه به‌ناشکرا له‌خوا ده‌پارانه‌وه و شه‌معون له‌دلدا. مردوو له‌شوینه‌که‌ی هه‌ستا و به‌خه‌نگه‌که‌ی خۆی وت: من بتپه‌ره‌ست مردم و که‌وتمه‌ چه‌ندین دۆل له‌ دوزه‌خ و نیوه ناگادار ده‌که‌مه‌وه که‌ریگای ناراستان گرتۆته‌به‌ر. دواتر وتی: درگاگانی ناسمان کراومیه و من بینیم، گه‌نجیکی جوان روخسارم بینی که‌له‌سی که‌س بۆ خوا ده‌پارایه‌وه. پاشا وتی: کام سی که‌سه؟ نه‌و وتی: نه‌مه (شه‌معونی به‌ده‌ست نیشاندا) و نه‌و دووانه (و نه‌و دوانه‌ی به‌ په‌نجه نیشاندا). پاشا سوری سورما و له‌م کاته‌دا شه‌معون بۆ باومره‌هینان هانیدا. خه‌لک باومره‌یان هی‌نا و پاشایش له‌ناویاندا بوو. که‌سانیه‌ر له‌سه‌ر ناباومری خۆیان مانه‌وه. ده‌سته‌یه‌ک ده‌لێن به‌م شیوه نه‌بوو، به‌لکو پاشا باومری نه‌هینا و نه‌و له‌گه‌ن خه‌لکه‌که‌ی بۆ کوشتنی نی‌ردراوانی خوا هاوده‌ست بوون. نه‌م به‌سه‌رهاته گه‌شته گونی چه‌بیبی دارتاش و نه‌و له‌دم‌روازه‌ی شار بوو. به‌راکردن هات و خوایی بیرخستنه‌وه و بۆ فه‌رمانبردن له‌خوا هانیدان. نه‌مه نه‌ومیه خوا ده‌یگه‌ریته‌وه و ده‌فه‌رمیت: بیر بی‌نه‌روه نه‌و کاته‌ی بۆ خه‌لکی نه‌و شارانه دوو نی‌ردراومان نارد و نه‌وان به‌درۆزنیان زانین و نی‌مه به‌سییه‌م نی‌ردراو هاوکاریمان کردن(سی/۳۶/۱۴). سییه‌م که‌س هه‌مان شه‌معونه. خوای گه‌وره ناردنی پی‌غه‌مبه‌رانی بۆ خۆی گه‌پاندوه هه‌رچه‌نده مه‌سیح نه‌وانی ناردبوو چونکه نه‌و به‌فه‌رمانی خوای گه‌وره نه‌وانی ره‌وانه کرد.

کاتیک خه‌لکی شار، نی‌ردراوانیان به‌درۆزن زانی، خوا بارانی له‌وان گرتوه و خه‌لکی شار به‌نی‌ردراوانیان وت: نی‌مه نیوه به‌شوم ده‌زانین و نه‌گهر له‌کارمه‌که‌ی خۆتان په‌شیمان نه‌بنه‌وه بۆ گومان به‌رده‌بارانتان ده‌که‌ین یا ده‌تانکوژین و له‌نی‌مه

ئەشكەنچەيەكى بەنازارتان پېدەپىرئەت(يس/۳۶/۸). كاتىك حەبىب ھات - ئەو باۋەردار بوو — باۋەرى خۆى بەخۋا دەشاردەمە. رۆزانە كرىنى خۆى كۆدەگىرەمە و نىۋەى بۇ خىزانەكەى خەرج دەگرد و نىۋەى لەرىگەى خۋادا دەبەخشىيەۋە، وتى: ئەى خەلگەكەى من، شوپن نىردراۋانى خۋا بگەون(يس/۳۶/۲۰). خەلگەكەى وتیان: تۇ ناپاۋەر بەخۋاى ئىمەيت و باۋەرت بەخۋاى ئەمانە ھەيە؟ حەبىبى دارتاش وتى: بۇ خۋايەك نەپەرەستىن ئىمە نافراند و ئىۋە بۇ لای ئەم دەگەرىنەۋە؟(يس/۳۶/۲۲). كاتىك ئەمەى وت، ئەۋيان گوشت و خۋا بەھەشتى كىرە شوپنى ئەم و ئەمە ھەمان وتەى خۋاى گەۋرەيە كەدەفەرەمىت: وترا، برۇ ناۋ بەھەشت، وتى: خۆزگە خەلگەكەى من دەيانزانى خۋا چۆن منى بەخشى و منى خستە رىزى رىزداران(يس/۳۶/۲۷). خۋا ھەۋرىكى بۇ ناردن و ھەموۋيان مردن.

داستانى شەمسون

ئەو لەيەكەك لەدېھاتەكانى رۆم نىشتەجى بوو كە خەلگەكەى بتیان دەپەرەستى بەلام ئەم باۋەرى بەخۋا بوو. ئەم لەچەند فەرەسەنگى دىكە دەژيا و بەتەنبايى لەگەل خەلگى دىكە شەرى دەگرد و كاكىلكەى وشترىكى ۋەك سىلاح بەكار دەبرد. كاتىك تىنۋى دەبوو لەسەر تاشەبەردىك كە لەسەرى دەژيا، ناۋ ھەلدەقۇلا و لىنى دەخۋاردەۋە. ئەم ھىزىكى سەيرى بوو كەناسن و پۇلا و ھاۋشۋومگانىان تواناى بەستەۋەى ئەۋيان نەبوو. شەمسون شەرى لەگەل دەگردن و بەسەريانا سەردەمكەوت و لەۋانى دەگوشت و ئەۋان نەياندەتۋانى ھىچ كارىكى لەگەل دا بگەن. لەبەر ئەمە بەھايەكىان بەژنەكەى پىشنيار كىرە تا بىبەستىتەۋە و ژن رازى بوو. گورىستىكى ئەستورىان پىدا، ژن چاۋەرى بوو تا مىردەكەى خەوت و ئەۋسا بەستىيەۋە. شەمسون ھەستا و تەكانىكى بەخۇيدا و گورىسەكە لەت لەت بوو. ژن پەيامى بۇ ناردن و بۇى باس كىردن. ئەۋان بەندىكى ناسننىان بۇ نارد و ژن چاۋەرىنى كىرە تا ھاۋسەرەمكەى خەوت و ئەۋكات مل و دەستەكانى مىردەكەى پى بەستەۋە. شەمسون ھەستا و تەكانىكى پىدا و بەندە ناسننىيەكە لەمل و دەستەكانى كەۋتە خۋار. ئەم ھەردوۋچار

بەزىنەكەي وت: بۇ ئەم كارمەت كەرد؟ ژن وتى: ويستم ھىزى تۆ تاقى بگەمەۋە چوونكە لەجىھان بە بەھىزى تۆ كەسم نەبىنيۋە. ئايا شتىك ھەيە تۆ بەند بگات و بەسەرتۆدا زال بىت؟ شەمسون وتى: بەلى، تەنيا يەك شت. ژن بەردەوام پىرسىارى دەمكرد تا شەمسون وتى: ھاۋار لەتۆ، ھىچ شتىك جگە لەقزم نامبەستىتەۋە. كاتىك شەمسون خەوت، ژن دودەستەكەي بەقزە درىژمەكانى بەستەۋە و پەيامى بۇ خەلك نارد. ئەۋان ھاتن و لوت و گۆيچكەيان بىرى و چاۋەكانىيان كۆيىر كىرد و ئەۋيان بۇ سەيىر كىردنى خەلك بەپىتۋە راگرت. پاشا ھات تا لىيى بروانىت. ئەۋ شارە لەسەر ستونەكان جىنگىر بوو. شەمسون لەخوا پارايەۋە تا ئەۋ بەسەر ئەۋاندا زال بگات. خوا ۋەحى پىكرد: دو ستون لەستونەكانى شار بگىرىت و بەرەۋ لاي خۆي بگىشىت. خوا سۇماي چاۋمەكانى بۇ گەپاندەۋە و ئەۋەي لەجەستەي لەناۋيان بىردبوو، چاكى كىردەۋە. ئەۋ دوو ستونەكەي گىرت و بەرەۋ لاي خۆي رايكىشا. شار بەسەر پاشا و خەلكدا كەوت و لەناۋى بىردن. شەمسون لەرۇژگارى پاشاي تىرەكان بوو.

داستانى جەرچىس

دەلىن: لەشارى موسل پاشايەك بەناۋى دازانە(رازانە) دەژيا و ئەۋ پىاۋىكى گەردىنكىش و زالە بوو. جەرچىس پىاۋىكى چاكەخواز لەدانىشتۋانى فەلەستىن بوو كەخۆي و ھاۋرىكانى باۋەرى خۆيان بەخوا دەشاردەۋە. ئەۋان پاشماۋەي رۇژگارى خەۋارىيەكانىيان بىنىبوو و فىرگارايە دىنىيەكان لەۋان فىررىبوون. جەرچىس بازىرگانى دەمكرد و نىۋەي داھاتەكەي خۆي لەرىگاي خوا دەمبەخشى. ھەندى كات سامانەكەي بەھۋى بەخشىن لەرىگاي خوا كۆتايى دەھات و ئەۋ جارىكىت دەستى پىدەكردەۋە و بەدەستى دەھىنايەۋە. ئەگەر بەخشىن لەرىگاي خوا (و ناو و ناۋبانگى چاكەي بەدەست ھاتوو لىيى) نەبوو، ھەزارى لەدارايى بى باشتر بوو. چوونكە ئەۋ لەشام بوو، دەترسا زىان بەدىنەكەي بگات ولەبەر ئەمە مەبەستى رۇشتن بۇ موسلى كىرد. لەگەل خۆي دىارى بۇ پاشا بىرد تا رىگە نەدات كەس نازارى بدات. كاتىك جەرچىس ھاتەلاي، پاشا گەۋرەكانى خەلكەكەي خۆي كۆگىردبوۋەۋە و نامرازمەكانى ئەشكەنجەي جۇراۋچۆرى نامادە و بىتك بەناۋى ئەفلون (ئەفلوون)ى دروست

کردبوو. هەر گەس نوێزی بۆ ئەو بته نەدەکرد ئەشکەنجەى دەدا و دەپخستە ناو ناگر.

کاتیك جەرچیس ئەم کردارەى بیى، لەدلى خۆیدا بۆ دژایەتى کردنى پەیمانى بەست. ئەو دەستى بۆ سەر سامانەكەى خۆى درێز کرد و هەمووى بەسەر خەلكى ئەو سەرزەمینە بەخشی و دواتر بەرق و توورەى زۆر روۆی کردە پاشا و وتى: بزانه تۆ كۆپلەپەكیت بۆ گەورەكەت و بۆ خۆت و كەسەكانت هیچت نییە و كارێك ناتوانیت بكەیت. لەسەر سەرى تۆ خواومندیکە تۆى ئافرانوووه و روۆزى پى بەخشیوى. بەردەوام باسى گەورەى خوا و ریسواى بەتەكەى دەکرد. پاشا بەم شیوه وهلامى دایهوه: تۆ كىیت و لەخەلكى كوئیت؟ جەرچیس وتى: بەندەى خوام و كورى كەنیزىكى ئەو. لەگل دروست كراوم و بۆ گل دەگەرمەموه. پاشا پېشنیاری بەرەستى بەتەكەى پێكرد و وتى: ئەگەر خواومندى تۆ خواى هەموو جیهان بیى نیشانەكەى بۆ تۆ دەردەكەوئیت بەهەمان شیوه كەمن بەپاشای پاشاكانى خەلكەكەى خۆت دەبیى. جەرچیس بەهوسف کردنى گەورەى خوا وهلامى دایهوه و پى و تى: ئایا ئەمفلون دەپەرەستى كەنەدەبىستىت و نەدەبىنىت و نە لەبەردەم خواى جیهان دەتوانییت كارێك بكات؟ یا ئەوه دەپەرەستى كەزەوى و ناسمانەكان بەفەرمانى ئەو لەشوئى خۆیاندا وهستاون؟ یا (تركلینا) دەپەرەستى كەزادەى مرؤف بوو و دەپخوارد و دەپخواردوه و خوا ریزی لیگرت و كەردییه پیاویكى فریشتە ناسا. یا سەرورەى خۆت مەخلیتیس دەپەرەستى كەئەو هەموو شتەى لەفەرمانرەواى تۆ لەعیسای دۆزییهوه و دەریخت. ئەو نامازەى بەو گەوره و ریزدارە دا و هەندى لەمۆجیزەكانى باس کرد و ریز گرتنى ئەوى لەلایەن خواوه بەبیر هینایهوه.

پاشا وتى: بۆ نېمه ئەو شانەت باس کرد ناشنا نین پى. دواتر ئەوى لەنیوان نوێز کردن بۆ بەتەكە و بیىنى ئەشکەنجە نازاد کرد. جەرچیس وتى ئەگەر بەتەكەى تۆ ناسمانى راگرتبیت (و بەم شیوه و بەو شیوه لەگەرە گەورەكانى خواى جیهانى كەردبیت) تۆ بەراستى گەشتوئیت. وگەر نە سوک و ریسوا بە ئەى نەزىن كراوى خوا. کاتیك پاشا ئەمەى بیست، فەرمانى دا زیندانى بکەن و گوشتى جەستەى بەشانه ناسنینهكان بېرن و رەگەكانى ئەو بقرتینن. هەر وهما لەناو سەرکە و خەردەل

بىخەۋىن. ئەو نەمرد. كاتىك بىنى ئەم ئەشكەنجانە نەيكوشتوۋە، فەرمانىدا شەش بزمارى ناسىيان ھىنا و خستىانە ناۋ كورەى ئاگر تا بەتەۋاۋى سوور بوۋنەۋە. ئەوسا بزمارمەكانىيان بەھەموو شوۋىنىكى جەستەيدا كىرد. مىشكى پىرۋى و دووبارە خوا بەزىندۋى ھىشتىيەۋە. كاتىك بىنى بەم ئەشكەنچەش نەكوۋزا. فەرمانىدا ھەۋزىكىيان پىر لەمس كىرد و ئاگرىيان خستە ژىرى كەيەكپارچە بوۋ بەئاگر. ئەوسا ئەۋى خستە ناۋى و سەرەكەى داپۋشى تا سارد بوۋيەۋە. بىنى ئەمە ئەشكەنچەش نەبوۋە ھۆكارى كوشتى. وتى: ئايا تامى ئەشكەنچەت نەچىشتوۋە؟ جەرچىسى وتى: خۋاى من ئەشكەنچەى تۋى لەمن دوور كىردەۋە و خۇراگرى بەمن بەخشى تا بەلگەى خۋى نىشان تۆدابىت.

پاشا لەزىيان دۇنيا بوۋ و بۇ خۋى و پاشايەتتىيەكەى ترسا. بىرپارىدا بۇ ھەمىشە بىخاتە زىندانەۋە. گەۋرەكانى خەلكەكەى وتىيان: ئەگەر ئەو لەزىندانى بەجى بىلىت لەگەل خەلك قسە دەكات و ئەۋان شوۋىن خۋى دەخات و پىشت لەتۋ دەكەن. ئەشكەنچەيەكى بدە تا لەقسە كىردن بىستىت. پاشا فەرمانىدا بەسەر سىدا خەۋاندىيان و دواتر دەست و پىيان بەبزمارى ئاسن بەزەۋىدا داگوتا. ئەوسا فەرمانىدا ستونىكىيان لەمەرەمەر ھىنا(كە ھەژدە پىاۋ ھەئىاندەگىرت) و خستىانە سەر پىشتى. رۇژىكى تەۋاۋ لەژىر ئەو ستونەدا مايەۋە. كاتىك شەۋ داھات خوا فرىشتەيەكى نارد و ئەمە يەكەمجار بوۋ فرىشتەكان ھاتنە يارمەتى. فرىشتە ھات و يەكەم كار كە بەپىي ۋەجى ئەنجامى دا، ئەۋە بوۋ بەردەكەى لەسەر ھەلگىرت و بزمارمەكانى ھەلگەند و خۋاردن و خۋاردنەۋەى دەرخۋارددا و دۇنەۋاىي كىرد و موزدەى پىندا. كاتىك بەرەبەيان گەشت، ئەۋى لەزىندان رىزگار كىرد و پەيامى خۋاى بەم شىۋە پى وت: روبەروى دوۋمەنەكەى خۆت بېرەۋە و شەپى لەگەندا بىكە. من تۆ گىرفتارى ئەۋ دەكەم بۇ ماۋدى ھىۋت سال و لەم ماۋەدا چۋار جار تۆ دەكوۋىت و من ھەرچار رۇچ بۇ گىيانى تۆ دەگەرىنمەۋە و كاتىك جارى چۋارەم ھات رۇجى تۆ بۇ لاي خۆم دەبەم و پاداشتى تۆ دەدەم.

پاشا نەھاتىۋەۋە خۋى كەجەرچىسى لەسەر سەرى خۋى بىنى كەبۇ خۋاپەرەستى ھانى دەدا. پاشا وتى: جەرچىسى؟ وتى: نەرى. وتى: كى تۆى لەزىندان رىزگار كىرد؟ وتى:

ئەو كەسەى پاشايەتییەكەى بەرزتر لەپاشايەتى تۆیە.

پاشای تۆرە چەندین جۆر ئەشكەنجەى نامادە كرد و فەرمانیدا ئەویان لەنیوان دوو داردا راگرت و شمشیریان لەسەر سەردانا و زەختیان لێكرد بەشێویەك شمشیر لەنیوان دوو قاچى هاتەخوار و بوو بەدوو كەرت. دواتر ئەویان تیکە تیکە كرد. پاشا حەوت شیری درندى لەجالێكدا راگرتبوو. جەرگیسیان فرێدایە ناو چالەكە و كاتیك شێرمان ئەویان بینی، بۆ ریزلێنان لەو سەریان دانەواند. لەسەر قاچى خۆیان وستان و لەهیچ هەولێك درنیان نەكرد تا نازار لەو دوور بكەنەوه. ئەو رۆژه بەمەردوویی لەوئى مایەوه و نەمە یەكەم مەرگیك بوو تامەكەى دەچێشت. كاتیك شەو داها، خوا تیکەكانى جەستەى كۆكردمەو بەهەمان شێوەى یەكەمى و گیانى پى بەخشییەوه و لەچالەكە دەریهێنا. كاتیك ئەویان بینی دیت، وتیان: ئەم پیاوه زۆر لەجەرگیس دەچیت. پاشا وتى: ئەوه خۆیەتى. جەرگیس وتى: بەراستى منم. چەندە خەلكانیكى خرابن ئیوه! منتان كوشت و تیکە تیکەتان كردم و خوا گیانى پى بەخشیمەوه. باوەر بەخۆى گەوره بێنن كە بەهێزى ئەوتان بینی. وتیان: جادوگەرێكە دەست و چاوى ئیوهى لەخۆى جادو كردووه. ئەوان جادوگەرانی شارەكانى خۆیان كۆكردمەو و كاتیك هاتن، پاشا بەگەورەى ئەوانى وت: جادووى خۆت نیشانى من بەدە تا خەم لەدلى من بێستەوه. ئەو مانگایەكى بانگ كرد و هوى بە دوو گۆنچكەیدا كرد لەناكاو بوو بەدووان. هەروەها تۆوى گەمى هینا لەیەك ساتدا پڕژاندی و جاندی و هەلێگرت و کوتای و بێزایی و كریبە نارد ونانى دروست كرد و خواردى. پاشا وتى: ئایا دەتوانیت جەرگیس بكەیتە سەگ؟ وتى: دەفرێكى پڕ ئاوم بۆ بێنن. ئاویان هینا. جادوگەر هوى تێكرد و دواتر پاشا بەجەرگیسى وت: بێخۆرمەوه. جەرگیس هەمووى خواردمەوه. جادووگەر وتى: چى دەبینیت؟ جەرگیس وتى: هەموو شتێك بەباشى دەبینم. تینو بووم خوا بەزمى پيامداها تەوه و منى بەئاو گەياند. جادوگەرى گەوره روى كردە پاشا و وتى: ئەگەر لەگەڵ یاخییەكى ستمكارى وەك خۆت روبەرو دەبوویتەوه، سەردەكەوتیت. تۆ روبەروى پاشای ئاسمان و زەوى بوویتەوه.

لەم زەمانەدا ژنێك لەشامەوه هاتەلای جەرگیس و ئەو لەزێر خرابترین ئەشكەنجەدا

بوو. ژن پىيى وت: جگه له مانگاپهك هيچم نه بوو، له زموى كيلاىي نهو رۇژيم ده خوارد و مانگاكهم مردار بوويهوه. هاتمه لاي تو تا به زمييت به مندا بيتهوه و له خوا بيارىيتهوه مانگاكهم بوم زيندوو بكاتهوه. جهرجيس داردمستىكى پيدا و وتى: برؤ لاي مانگاكمت و بهم داردمسته لىي ده، بلئى: به فخرمانى خوا زيندوو به زموه. ژن داردمسته گهى وهرگرت و رۇشته شوينى مردار بوونى مانگاكه و جگه له مو و دوو شاخه گهى هيچى نه بينى. نهوانى كوكردهوه و دواتر به داردمسته كه لييدا و وته كانى جهرجيسى دووباره كردهوه. مانگاكه زيندوو بوويهوه.

كاتيك جادوو گهر نهو قسهى كرد، په كيك له ياريدمدهرانى پاشا كه دووهمين كس دواى نهو بوو، وتى: گوئى له قسهى من دهگرن. وتيان: به لئى. وتى: ئيوه بنه ماى كارى نهو پياوتمان به جادوو گهرييهوه پهيوهند داوه و نهو نه شكه نجهى نه بينى و نه مرد. ئايا ههرگيز جادوو گهريكتان بينيوه مردن له خوئى دوور و مردوو زيندوو بكاتهوه؟ نهو داستانى زيندوو بوونهوهى مانگاكه گيرايهوه. پيان وت: قسهى تو قسهى كه سيكه گوئى له قسه كانى گرتييت؟ وتى: باومرم پى هينا و خوا به شايتم دهگرم لهوى دهپهرهستن بيزارم. پاشا و هاوه لانى به كيرده كانى خويان هيرشيان كرده سر و زمانيان برى و كوشتيان. دهسته يهك ده لئن: نهو تاعونى گرت و پاشا مردنه گهى پيش خست و به نهئىي هيشتيانهوه. جهرجيس بو خه لگى ناشكرا كرد. نهو مردبوو كه چوار هزار كس باومريان به جهرجيس هينا. پاشا هه موويانى به نه شكه نجهى جوړاو جوړ گرفتار كرد و كوشت.

په كيك له هاوړئ گه ورمكانى پاشا وتى: نهى جهرجيس تو گومان دمكه پت خواى تو ژيان ده خولقينييت و مردوو مكان زيندوو دمكاتهوه. من داواى شتيك له تو دمكهم نه گهر خواگمت نه نجامى بدات باومر به تو دىنم و به راستگوت دهمانم و زيانى نه م خه لگه له تو دوور ده كه موه. ئيستا له بهردهم نيمه جوارده تهخت له گه ل سفره و سيني و قابى زور له دارى وشكه. داوا له خوا بكه هه موويان وهك سهرمتايان سهوز بكاتهوه تا هه ركام به رنگ و گه لا و گول و ميوه گه يان بناسرينهوه. جهرجيس وتى: داواى كاريكت كرد بو من و تو دزار و بو خوا ناسانه. له خوا پارايهوه و نه موهندهى

نه‌خایاند هه‌موویان سه‌وز بوون و ره‌گه‌کانیان له‌قولایی زه‌وی رۆ‌جو و گه‌لا و گول و میومیان به‌ره‌ینا به‌شیومیه‌ک خه‌لک هه‌رگامیان به‌ناو ناسییه‌وه.

ئه‌و که‌سه‌ی ئه‌مه‌ی له‌جهرجیس داوا کردبوو وتی: ئیستا من کاری نه‌شکه‌نجه‌دانئێ جهرجیس له‌ده‌ست دم‌گرم. دواتر تیکه‌ی مسی هینا و پمیکه‌ری مانگایه‌کی ناوبه‌تالی ئی دروست کرد و پری کرد له‌نه‌وت و گۆگرد و سورب و جهرجیس کرده‌ ناوی و دواتر ناگری له‌ژیردا پی کرد تا گه‌رم بوو و هه‌مووشته‌کانی ناوی توایه‌وه و تیکه‌لاو بوون و جهرجیس له‌ناویدا مرد. کاتیک ئه‌و مرد، خوا گیزم‌لوکه‌یه‌کی هاوری له‌گه‌ن هه‌وره‌ بروسکه و هه‌وریکێ ره‌ش و تاریک نارد و نیوان ناسمان و زه‌وی ره‌ش و تار کرد و خه‌لک بۆ چه‌ند رۆژ سه‌رگه‌ردان بوون. خوا میکاییلی نارد که‌په‌یکه‌رمکه‌ی هه‌لگرت و به‌شیومیه‌کی وا کیشای به‌زه‌ویدا له‌ده‌نگه‌که‌ی هه‌موو بیسه‌رانی ده‌نگه‌که‌ تو‌هان و ترسان و په‌یکه‌رمکه‌ شکا و جهرجیس ساغ و ته‌ندوروست له‌ناویه‌وه هاته‌دمر. کاتیک له‌سه‌ر پی وه‌ستا و له‌گه‌ن ئه‌وان قسه‌ی کرد، تاریکی له‌ناوچوو و نیوان ناسمان و زه‌وی روناک بوویه‌وه.

له‌م کاته‌دا یه‌کێک له‌گه‌وره‌مکانیان وتی: داوا له‌خوا بکه‌ مردوو‌مکانی ئیمه‌ له‌م گۆرستانه‌دا زیندوو بکاته‌وه. جهرجیس فه‌رمووی تا گۆرمان هه‌لبه‌خه‌وه که‌له‌ناویاندا ئیسقانه‌ رزاوه‌گان بوون. داوای له‌خوا کرد و ئه‌وه‌نده‌ی پی نه‌چوو ئه‌وان سه‌یری حه‌فده‌ که‌سیان دم‌کرد که‌زیندوو ببوونه‌وه: ٩ بیاو، ٥ ژن و ٢ منال. له‌ناو ئه‌واندا پیره‌ بیاوئیکې به‌ته‌مه‌ن بوو. جهرجیس ئی پرسی: که‌ی مردیت؟ وتی: له‌ فلان سال. ژماردیان و بینیان چوارسه‌د ساله‌ مردوو.

کاتیک پاشا ئه‌مه‌ی بیئی، وتی: نه‌شکه‌نجه‌ نه‌ماوه له‌سه‌ر ئه‌و تافی نه‌که‌ینه‌وه. ئیستا به‌برسیه‌تی و تینویه‌تی نه‌شکه‌نجه‌ی بده‌ن. ئه‌وان هاته‌نه‌ مالی پیریژنیکی هه‌زار. ئه‌و کوریکێ کویژ و گیز و په‌که‌که‌وته‌ی بوو. ئه‌ویان له‌مالی ئه‌و ژنده‌دا زیندانی کرد و مافی خواردن و خواردنه‌وه‌یان ئی زه‌وت کرد. کاتیک برسی بوو به‌پیریژنی وت: نایا خواردن یا خواردنه‌وه‌ت هه‌یه؟ ژن وتی: سویند به‌وه‌ی سویندی پی ده‌خۆن، چه‌ندین رۆژه‌ هیچمان نه‌خواردوو، ئیستا ده‌رۆمه‌دمر و شتیکت بۆ دینم. جهرجیس وتی: خوا ده‌به‌ره‌ستیت؟ وتی: نه‌. جهرجیس بۆ خواپه‌ره‌ستی هانیدا و ئه‌و باوم‌ری هینا.

ژن روښته‌دەر تا شتیک به‌دهست بئینیت. له‌مانه‌که‌ی نه‌ودا کۆله‌که‌یه‌ک (داری وشک) ده‌بئیرا که‌سه‌ربانی مانه‌که‌ی له‌سه‌ر جیگیر کرابوو. جه‌رجیس له‌خوا پاراپه‌وه، نه‌و داره‌ سه‌وز بوو و هه‌موو جوورمکانی میوه‌ی به‌ره‌م هئینا. له‌مکانی دار له‌سه‌ربانه‌که‌وه به‌رز بوونه‌وه و سینه‌ریان خسته‌ سه‌ر ده‌وروبه‌ر. پیریژن هاته‌وه و بینی جه‌رجیس میوه‌ی پاک و تازه‌ ده‌خوات. کاتیک نه‌وی له‌مانه‌که‌یدا رویدا بوو، بینی، وتی: به‌و خویه‌ی له‌م شوینه‌ برسیه‌دا خواردنی پیدای، باوه‌رم هئینا. داوا له‌خوا بکه‌ کورمه‌کم باش بکاته‌وه. جه‌رجیس وتی: بیهینه‌ بۆ لای من. ژن هئینای. جه‌رجیس ناوی ده‌می له‌چاومکانی سوو که‌سو‌مایان به‌دهست هئینایه‌وه و هوی کرده‌ گوچکه‌کانی و بیستیان بۆ گه‌رایه‌وه. ژن پپی وت: زمان و قاچه‌کانی بکه‌ره‌وه. جه‌رجیس وتی: نه‌مه‌ دوایخه‌ جوونکه‌ نه‌و روژیکی گه‌وره‌ی له‌پیشه‌.

پاشا داره‌که‌ی بینی و وتی: داریک ده‌بینم پیشت نه‌مبیینبوو. وتیان: هی جادوو‌گه‌ره‌ که‌ویستت به‌برسیه‌تی و تینویه‌تی نه‌شکه‌نجه‌ی بده‌یت. نه‌م داره‌ی بۆ رواوه. نه‌و خوی تیر و پیریژنه‌که‌یشی تیر کردوو و ته‌ندروستی به‌کوره‌که‌ی به‌خشیوه.

پاشا فه‌رمانیدا مانه‌که‌یان وئیران کرد و وتی داره‌که‌ بپرن. کاتیک ویستیان بپرن، خوا وشکی کرد و نه‌وان به‌جیان هئیشت. فه‌رمانیدا جه‌رجیسیان له‌سه‌ر زه‌وی راکیشا و وتی عارمبانییه‌ک بئین و ستونیک‌ی قورسی بخه‌نه‌سه‌ر و له‌ژیر عارمبانه‌که‌ گیرد و شمشیریان دانا. دواتر چل مانگای نیریان پیوه‌ به‌ست که‌ به‌یه‌کجار رایان ده‌کیشا و جه‌رجیس که‌ له‌ژیریدا بوو، بوو به‌سی له‌ت. فه‌رمانیدا له‌تیکیان سوتاند و کردیانه‌ خۆله‌میش و خۆله‌میشه‌که‌ی به‌چهند پیاویکدا نارد و خستیانه‌ ده‌ریا. نه‌وه‌نده‌ی پینه‌چوو، ده‌نگیکیان له‌ناسمانه‌وه‌ بیست که‌ده‌میوت: نه‌ی ده‌ریا، خوا فه‌رمانت پی ده‌دات نه‌و نه‌ندازه‌ له‌م په‌یکه‌ره‌ که‌ پاک و خاوین له‌سه‌ر تویه‌، بپاریزیت چوونکه‌ من ده‌مه‌ویت بیگه‌رینه‌مه‌وه. خوا بای نارد و کۆی کردموه. به‌شیومه‌یه‌ک پیش پڕژاندنه‌ ناو ده‌ریا، که‌سه‌کان هئیشتا له‌وی بوون و نه‌روشتبوون، جه‌رجیس زیندوو تۆزی له‌خوی ته‌کاند و هه‌ستا. نه‌و له‌گه‌ل نه‌وان گه‌رایه‌وه. باسی ده‌نگ و بایان بۆ پاشا گیرایه‌وه. پاشا پپی وت: نایا کاریک ده‌که‌یت بۆمن و تۆ باشر بیت؟ نه‌گه‌ر به‌و شیوه‌ نه‌ده‌مبوو که‌ده‌میانوت به‌سه‌ر مندا زال بوویت، باوه‌رم به‌تۆ ده‌هینا به‌لام تۆ

یەكجار لەبەردەم بتهكەى من سەر لەزەوى بسوو یا مەپنك بکەرە قوربانى و من كاریك دەكەم تۆ شادمان بیت. جەرچیس بیری لە لەناوبردنی بتهكە کردەوه و ئەمە كاتیک روودەدات كەبتهكە ببینیت و ببینیت پاشا باومری بەخوا هیتاوه. لەم رووه وهك فیل، وتی: دەیکەم. من بیه لای بتهكەى خۆت تا نوێزى بۆ ببەم و مەپنكى بۆ سەر بېرم.

پاشا لەم وتە شادمان و دەست و پێى ماچ کرد و داواى لێکرد بۆ شەو و روژیک لای بمینیتەوه. جەرچیس ئەو کارەى کرد. پاشا مالتیکى خالى بۆ دروست کرد و جەرچیس لەویدا مایەوه. كاتیک شەو داها، بۆ نوێز هەستا و زەبوری دەخویند. دەنگى خۆشى بوو. كاتیک شازن ئەمەى بیست، باومری هیتا و باومری خۆى شاردموه. كاتیک بەیانى بوویەوه ئەویان برده بتهخانه تا نوێز بۆ بتهكە بیات.

لەولا بەپیرزنیان وت جەرچیس هەلخەلەتاوه و چاوی تەماحی تیرپروه تادواى پاشا بەپاشایەتى بگات. ئەو كورمەكەى خستە سەرشان و بەدەم جنیودان بەوان و سەركۆنە كردنى جەرچیس بەرێكەوت. كاتیک رۆشته ناو بتهخانه، بینی پیریزن و كورمەكەى لەهەمووان بەو نزیکترن. جەرچیس كورمەكەى بانگ کرد و ئەو وهلامى دايموه و پێشتر هیچ قسەیهكى نەکردبوو. دواتر لەكۆلى داىكى هاتەخوار و بەهەمناوى بەهیز بەرێكەوت و پێشتر قاجى بەزەوى نەگەشتبوو. كاتیک لەبەردەم جەرچیس وستا، پێى وت: ئەم بتانە بۆمن بانگ بكە. ئەوان حەفتا و یەك بت لەسەر تەختى زیرین بوون. ئەو خەلكە خۆر و مانگیان لەگەل ئەواندا دەبەرست. ئەوانى بانگ کرد وبتەكان بەرهو لای تلان و كاتیک گەشتە لای، قاجى لەزەويدا تا لەگەل تەختە زیرینەكانیان قوتیان بدات. پاشا وتی: ئەى جەرچیس فیلت لەمن کرد و بتەكانى منت لەناو برد. جەرچیس وتی: ئەم كارەم بەخواستى پێشترى خۆم کرد تا پەند وەرگیریت و بزانیت ئەگەر خوا بوونایە خۆیان لەزىانى من دەپاراست. كاتیک ئەمەى وت: شازن كەوتە قسە و خوا پەرستى خۆى ناشكرا کرد و كارە چاك و مۆجیزە ناساكانى جەرچیسى ناوبرد و وتی: لەم پیاوه جگە لەمە چاومروان نەدەكرا كەپەك جار داوا لە خوا بكات و هەمووتان لەگەل بتهكانتان لەناو بیات. پاشا وتی: چەنە زوو ئەم جادووگەرە تۆى فریودا. فەرمانیدا: شازنیان لەداردا و ئەوسا گوشتى

جەستەى ئەویان بەشانه ئاسنینهگان داتاشی. کاتیک ئەشکەنجەى بیى داواى جەرچیس کرد لەخوا بپاریتەوه نازارمکانی گەم بکاتەوه. جەرچیس وتی: سەیری سەرسەرى خۆت بکە. ساژن سەیری کرد و پیکەنى. پاشا وتی: تۆ بەجی پیدمگەنیت؟ وتی: لەسەر سەرم دوو فریشتە بە تاجیکی رازاوه بەزیرمکانی بەهەشت دەبینم کەچاومروانى رۆشتنە دەرمووی رۆح لەجەستەم دەگەن تا بەرازیننەوه و بۆ بەهەشتەم بیەن. کاتیک ساژن مرد، جەرچیس لەخوا پارایەوه وتی: خواپە بەم تاقی کردنەوه ریزت لەمن گرت تا باشترین شوینی گیانبازانەم بێ ببەخشیت. ئەمە دواپین رۆژمکانی منە. داوا لەتۆ دەگەم لەرق و توورمیی خۆت ئەشکەنجەیهک بۆ سەر ئەم ناباومرانه بنیڕیت کەتوانای بەرگە گرتنیان نەبیت. خوا ناگری بۆناردن و هەموویانی سوتاند. کاتیک ناگریان تیبەربوو، بەشمشیرمکانی خویان هێرشیان کردە سەر جەرچیس و خوینیان رشت. ئەمە چوارەمین مەرگ بوو. کاتیک شار بەهەموو خەلکان و هەموو شتەکانی سوتا، بۆ ئاسمان بەرز کرایەوه و ژیر و روو بوو. تا رۆژگارێک دووگەل لەژیریەوه دەهاتەدەر.

هەموو ئەو کەسانەى باومریان پێهینا، هاورئ لەگەل ساژن سی و چوار هەزار کەس بوون.

داستانی خالید کوری سنان عه‌به‌سی

له‌ناوئهم که‌سانه‌ی لهم رۆژگارهدابوو خالید کوری سنانی عه‌به‌سی بوو. ده‌سته‌یه‌ک ده‌لئین: نه‌و پیغه‌مبه‌ر ویه‌کیک له‌مۆجیزه‌کانی نه‌وه بوو ئاگرێک له‌سه‌رزه‌مینێ عه‌ره‌به‌کان دهرکه‌وت و خه‌لک شه‌یدای بوون و نزیک بوونه‌وه له‌ناگر په‌ره‌ستی. خالید رۆشت و دارده‌سته‌یکێ هه‌لگرت و کاتی‌ک گه‌شته‌ ناوی پرژ و بلاوی کرده‌وه. نه‌و ده‌یوت: پرژو بلاوبه‌، پرژو بلاو به‌. هه‌ر رینۆینی کردنی‌ک له‌خوا‌ی رینۆینی‌که‌ره‌. دهرۆمه‌ ناو نه‌م ناگره‌ که‌ بلیسه‌ ده‌مکیشیت و لێی دیمه‌ده‌ر که‌ ناو له‌جله‌کانم بچۆریت. نه‌و له‌ناویدابوو ناگره‌که‌ کوزایه‌وه.

کاتی‌ک رۆژگاری مردنی گه‌شت، به‌که‌سه‌کانی خۆی وت: کاتی‌ک به‌خاک سپێردرام، گایه‌لێک له‌مانگا کیوی و ده‌شتیه‌کان له‌حه‌میر دیت و له‌پیشانی‌هوه‌ که‌ریکی وه‌حشی کلک براه‌وه‌ وگۆرمه‌کی من به‌سمی خۆی ده‌شیلێت. کاتی‌ک نه‌مه‌ی کرد گۆرمه‌کی من هه‌لبه‌نه‌وه‌ تا هه‌موو به‌سه‌ره‌اته‌کانی داهاتوو به‌نیوه‌ بلیم. کاتی‌ک مرد، به‌وشیوه‌ی لی‌هات که‌وتبووی. ویستیان گۆرمه‌کی هه‌لبه‌نه‌وه‌ به‌لام تاقه‌مێک نه‌م کاره‌یان پێ ناخۆش بوو و وتیان: ده‌ترسین نه‌گه‌ر گۆرمه‌کی هه‌لبه‌نه‌وه‌، عه‌ره‌به‌کان جنیومان پێبده‌ن و بلین گۆری مردوو‌مکانی خۆیان هه‌لده‌مه‌نه‌وه‌. نه‌و کاره‌یان نه‌کرد.

ده‌لئین پیغه‌مبه‌ر(د.خ) له‌باره‌ی نه‌و فه‌رموو‌یه‌تی: نه‌و پیغه‌مبه‌ری‌ک بوو خه‌لکه‌که‌ی ریزیان نه‌گرت و سوکیان کرد. که‌چه‌کی هاته‌ لای پیغه‌مبه‌ر(د.خ) و باوه‌ری هینا. به‌مشیوه‌یان وتوو، که‌زیانی نه‌و له‌کۆتایی رۆژگاری پاشای تیرمکان بووه‌. نه‌مه‌ راست نییه‌ چوونکه‌ که‌سه‌یک که‌چه‌کی پیغه‌مبه‌ری بینیییت، رۆژگاری‌کی دریز دوا‌ی هاته‌نه‌ سه‌رته‌ختی نه‌رده‌شیر کوری بابه‌که‌.

نیستا‌ نامه‌زه‌ به‌میژووی پاشا‌کانی ئی‌ران ده‌مه‌ین و له‌ناو پاشای تیرمکان، به‌خواستی خوا‌ی گه‌وره‌، نامه‌زه‌ به‌نه‌شکانیان ده‌مه‌ین. دواتر‌چینه‌کانی پاشا‌کانی ئی‌ران ده‌خه‌ینه‌ به‌ریاس و لی‌کۆلینه‌وه‌.

چینه‌گانی پاشاکانی ئیران

چینی یه‌که‌م:

پیشدادیه‌کان

پاشاکانی سهر زهوی دواى کيومهرس بریتى بوون له: نهوشه‌نج(هوشه‌نگ) پیشدادی چل سال (پیشداد به‌مانای یه‌که‌م داوهر و یه‌که‌م دادیاره)، ته‌همورس کورى یونجهان سی سال، براگه‌ی جه‌مشید چه‌وسهد و شانزه سال، بیوراسف کورى نه‌رونداسف هه‌زار سال، فه‌رمیدون کورى ناسغیان (ناتبین) پینسه‌د سال، مه‌نوجیهر سه‌د و بیست سال، نه‌فراسیابی تورک دوانزه سال، زو کورى ته‌هماسف سی سال و گرشاسپ نو سال.

چینی دووهم:

کیانییه‌کان

پاشا‌کانی کیانی نه‌مانه بوون و بهم شیوه فرمانروایمتیان کرد: که‌یفویاد دووسهد و بیست و شمش سال (۲۲۶)، که‌یکاووس سهد و به‌نجا سال (۱۵۰)، که‌یخوسرمو هه‌شتا سال (۸۰)، که‌ی لهراسب سهد و بیست سال (۱۲۰)، که‌ی بشتاسب سهد و بیست سال (۱۲۰)، که‌ی به‌هه‌مهن سهد و دوانزه سال (۱۱۲)، خه‌مانا چیه‌ر نازاد سی سال (۳۰)، براکه‌ی دارا کوری به‌هه‌مهن دوانزه سال (۱۲)، کورمه‌که‌ی دارا کوری دارا چوارده سال (۱۴). نه‌و نه‌و که‌سه بوو نه‌سکه‌نده‌ر پاشایه‌تی لیسه‌ند. پاشایه‌تی نه‌سکه‌نده‌ر دوا‌ی نه‌و چوارده سال بوو.

چینی سییه م :

ئەشغانییە (ئەشگانییەکان)

ئەو پاشایانە بوون بەسەر عێراق و کێوەکاندا زāl بوون و پاشاکانیتری تیرمکان ئەوانیان بەگەورە دەزانی. یەگەم پاشای ئەشکانی لەرۆژگاری پاشای تیرمکان ئەشک بوو کەپەنجاو دوو سالن فەرمانرەواپەتی کرد. کەسانیتەر دوای ئەو بەم شیوە فەرمانرەواپەتیان کرد:

کورەگە ی شاپوور کورپی ئەشک بیست و چوار سالن، کورەگە ی گودەرز کورپی شاپوور کەدوای کوژرانی یەحیا کورپی زەگەریا لەگەڵ نیسرائیلیەکان شەپری کرد، پەنجای سالن، کورپی براگە ی وەبجەن کورپی لاش بیست و یەک سالن، گودەرز کورپی وەبجەن نۆزەدە سالن، براگە ی نیرسی سی سالن، مامی هورموزان کورپی بلاش کورپی شاپوور نۆزەدە سالن، کورەگە ی فیروز کورپی هورموزان دوانزە سالن، کورەگە ی خوسرەو چل سالن، براگە ی بلاش کورپی فیروز چوارەدە سالن، کورەگە ی نەردەوان کورپی بلاش پەنجای و پینج سالن و بەوتە ی هەندی گەس نەردەوانی گەورە دوانزە سالن.

لەبارە ی ژمارە ی پاشاکانی تیرمکان ناماژمیان بەپیرستیکی تر جیاواز لەمەداوە. ئەم وتە یە لەبارە ی نیرانییەکان ناشکرایە کەپاشایەتیان لەرۆژگاری پاشای تیرمکان، پاشایەتی بیوراسف و پاشایەتی ئەفراسیاب شلەژابوو چوونکە فەرمانرەواپەتی لەدەست ئەواندا نەما و بەهێزکردنەوێ لەتوانای ئەواندا نەبوو.

چینی چواره‌م:

ساسانییه‌گان

ئەم بنەمالەیه نەردەشیر کورێ بابەك دایمەزراند.

بەسەرھاتی نەردەشیر کورێ بابەك و پاشاگانێ ئێران

دەلێن: کاتێک لە زالبوونی ئەسکەندەر بەسەر سەرزەمین بابل، بەوتە ی مەسیحییەکان و خاوەنانی کتێبە یەکمێنەکان پێنەسەد و بیست و سێ ساڵ (۵۲۳) و بەوتە ی ناگر پەرەستەکان دووسەد و شەست و شەش ساڵ (۲۶۶) تێپەری کرد، نەردەشیر کورێ بابەك کورێ سانی بچوک کورێ بابەك کورێ ساسان کورێ بابەك کورێ مەرمس کورێ ساسان کورێ بەھمەن کورێ شا ئەسفەندیار کورێ بشتاسب، هەستا بەتۆلە سەندنەوێ پاشا دارا کورێ دارا و پاشایەتی بۆ کەسەکانی خۆی گەراندموێ بەو شیوێ بەردەوام لەکۆنەوێ پێشینیانیان پێش هاتنی پاشای تیرەکان بوون.

ئەو پاشایەتی بەسەرۆکیکی تاقانە سپارد کە بەتەنیا یی بەسەر سەراسەری خاکی زێرینی ئێران فەرمانرەوایەتی دەکرد.

دەلێن زادگای ئەو دێھاتێک لەدێھاتەکانی ئیستەخر بوو کە پێیان دەوت تیزوێ و بەیەکیک لەدێھاتەکانی شاری ئیستەخر هەژمار دەکرا. باوەپیارە ی ئەو ساسان

پىاۋيىكى نازا و شەيدايى راۋ بوو. ئەو لەگەل ژنىك لەنەژادى پاشاكانى ئىران بەناۋى بازىرنگيان پەيوەندى ھاوسەرى بەست. ئەو ئاگردارى ئاتەشكەدى ئىستەخر بەناۋى نارھىد (ئاناھىد، ناھىد، ئاناھىتا) بوو. ئەم ژنە بۇ ئەو بابەكى ھىنايە دىنا. كاتىك گەورە بوو، دۋاى باۋك، فەرمانرەۋايەتى خەلكەكەى خۆى كرد. ئەو كاتە بۇ ئەو كورمەكى ئەردەشېر لەدايك بوو. پاشاى ئىستەخر لەم كاتەدا يەككە لەبازىرنگيان بەناۋى جۈزھىر (گۈچھىر) بوو. پىاۋيىكى خەساۋ بەناۋ تىرى (بىرى) سەرۋىكى غولامەكان كەكرەدبوۋىھەۋە ئەرگبان (يانى پاسەۋانى ئەرگ و دەربارى شايى) لەدارابگەرد. كاتىك ھەوت سال لەژيانى ئەردەشېر تىبەرى، باۋكى ھىنايە لاي جۈزھىر و داۋاى لىكرد بېسپىرىت بەتېرى تا بەجۋانى پەرۋەردەى بىكات و دۋاى ئەو ئەرگبانى ئەۋى بىت. ئەو فەرمانى برد و ئەردەشېرى بەتېرى سپارد. تىرى ئەۋى ۋەرگرت و ھاۋشېۋەى كورەكەى خۆى پەرۋەردەى كرد. كاتىك تىرى مرد، ئەردەشېر بەرئوبردنى كارەكانى گرتە دەست و بەباشى ھەئىسوراند. دەستەيەك لەنەستېرەناسەكان ئاگادارىان كەردەۋە لەكاتىكى پىرۇژدا لەدايك بوۋە و لەبەر ئەمە دەبىتە پاشاى سەرزەمىن. گيانى و رۇخى بەرادەيەك بەھىز بوو كە پىشتر ھاۋشېۋەى نەدەمبىنرا. يەكەم كار كەردى ئەۋە بوو رۇشتە شوپنىك لەدارابگەرد بەناۋى خوبابان(جوبابان) و پاشاكەى بەناۋى فاسىن(قاسىن، كاسىن) كۈشت و دواتر رۇشتە شوپنىك بەناۋى كوسەن (كونس) و پاشاكەى كۈشت كەناۋى مەنۇچېھر بوو. دواتر رۇشتە شوپنىك بەناۋى لەزۋىر(رۋىر) و لەگەل پاشاى ئەۋان دارا ھەمان كارى كرد. ئەو لەھەر شوپنىك يەككە لەكەسەكانى خۆى دادەنا. بۇ باۋكى نوسى چى كەردوۋە و فەرمانى پىدا دژى جۈزھىر راپەرىت. باۋكى لەم كاتەدا لەبەيزا بوو. ئەو راپەرى و جۈزھىرى كۈشت و تاجى لىسەند و بۇ ئەردەۋان پاشاى كىۋەكان و دوروبەرى نامەى نوسى و بەگرىانەرە داۋاى لىكرد تاجى جۈزھىر بەكورمەكەى ئەو شاپوور بېسپىرىت و ئەو لەسەرتەختى پاشايەتى دابنىت. ئەردەۋان بەم داۋايە رازى نەبوو و ئەۋى ئاگادار كەردەۋە. بابەك گۈزرايەلى نەبوو و لەماۋەى سى رۇژدا لەناۋچوو.

لەمكاتەدا كورەكەى شاپوور كورى بابەك تاجى لەسەرنا و لەجىگەى باۋكى لەسەر تەخت دانىشت. ئەو نامەى بۇ ئەردەشېر نوسى و بانگى كرد. ئەردەشېر رازى نەبوو و

نەرۋىشت. شاپپور تورە بوو و سوپاى كۆكردمەۋە و بۇ شەپرى ئەۋ بەرىكەۋەت. لەشارى ئىستەخر كەتتايدا دەستەيەك لەھاورىكان و برا و كەسەكانى دەژيان و كەسانى گەۋرەشەرىش لەۋى ژيانيان بەسەردەمبەرد، ھاتەدەر. تاج و تەختيان لى ستاند و بۇ نەردەشەرىيان گەرنەدەۋە. ئەۋ تاجى لەسەرنە و بەھەۋلەدان و تەۋانايى و بەھەزى دەستەيەكەرد و بۇ خۇى ۋەزىرىكى ديارى كەرد. زۆرى نەخايند زانى برا و كەسەكانى دەيانەۋىت بىكۆژن. لەبەر نەمە ژمارەيەكى زۆرى لەۋان كوشت. لەم كاتەدا دانىشتەۋانى دارابگەرد دزى رابەرىن. بۇ دارابگەرد گەرايەۋە و ژمارەيەكى لەخەلكەگەى كوشت. دواتر رۆشتە كرمان كەپاشايەك بەناۋى بلاش فەرمانرەۋايەتى دەمكەرد. شەپرىكى قورس رويدا. نەردەشەرى خۇى بەگيان ھەۋلەيدا و بلاشى دىل كەرد و دەستى بەسەر شاردا گرت و كورگەى خۇى (كە نەۋىش بەنەردەشەرى ناۋدەبەرا) كەردە فەرمانرەۋايى ئەۋى.

لەقەرەگەكانى دەريايى فارس پاشايەك بەناۋى ئەسيون (ئەسبەۋن، ئەسەنەن) فەرمانرەۋايەتى دەمكەرد كەنەۋيان بەگەۋرە دەزانى. نەردەشەرى مەبەستى ئەۋى كەرد و خۇى و ھاورىكانى كوشت و سامانىكى زۆرى بەتالان بەرد.

نامەى بۇ پاشاى زۆر نوسى و ئەۋانى بۇ فەرمانبەردن لەخۇى ھاندا. يەككىك لەۋان مېئەرەك فەرمانرەۋاى ئەبەرساس (ئىراسستان) كەنەردەشەرى خەرە بوو. ئەۋان ملكەچى فەرمانرەۋايەتى ئەۋ نەبەۋن. بەمەبەستى شەپ لەگەل مېئەرەك ھاتەدەر و بەرمەۋەلاى ئەۋ بەرىكەۋەت و كوشتى و دواتر رۆشتە جوور(گور) و ئەۋى بنىات نا و كۆشكى ناۋدارى بەناۋى تەربان (توبال) و ئاتەشكەدەمەكى دروست كەرد.

لەم كاتەدا نېردراۋىك لەلايەن نەردەۋانەۋە ھات و نامەى ھېنا. ئەۋ خەلكى كۆكردمەۋە و نامەكەى بۇ خۇيەندەۋە. لەنامەكەدا نوسرابوو: ئەى پياۋى بەرەچەلك كورد، تۇ پىت زياتر لەبەرەگەى خۆت درىز كەرد و مەرگت بەسەر خۆندا ھېنا. كى تاج و تەختى ولاتى بەتۇ سپاردوۋە؟ كى بەتۇى فەرموۋە شار بنىات بنىيت؟ لەنامەكەدا

نوسرابوو من پاشاي ئەھواز م نارد تا تۆ بگريت و بەدەست بەستراوى بتەينيت بۆ لاي من.

ئەردەشىرى بۆى نوسى: تاج و تەخت خوا بەمنى بەخشى و ھيوادرام خوا من بەسەر تۆدا زال بکات تا سەرت بکەمە پېشکەشى بۆ ئەو ئاتەشکەدەى خۆم بنیاتم ناوہ. ئەدەشىر بەرەو ئىستەخر بەرىکەوت و ئەبرسام وەزىرەگەى خۆى لەئەردەشىر خەرە لەجىگەى خۆى دانا. زۆرى نەخاياند نامەى ئەبرسام گەشت کەباسى ھاتنى پاشاي ئەھواز و شکان و گەرپانەوہى ئەوى دەگرد.

ئەردەشىر دواى ئەوہ رۆشتە ئىسفەھان و دەستى بەسەردا گرت و پاشاکەى کوشت و بۆ فارس گەرايەوہ و رويکرده شەرى نىروفەر (نىروکەر، بىروفەر) فەرمانرەواى ئەھواز. دواتر رۆشتە ئەرجان و ميسان و تاسار و ئەوسا رۆشتە سرق و لەقەرغ دجیل مایەوہ و دەستى بەسەر شاردا گرت و شارى سوق الاھواز (بازارى ئەھوازى) بنیات نا و لەگەل تالانبيەکان بۆ فارس گەرايەوہ. ئەوسا لەرىگەى خەرە و کازەرون بۆ ئەھواز گەرايەوہ و پاشاي ميسانى کوشت و گەرخى ميسانى بنیات نا و بۆ فارس گەرايەوہ.

نامەى بۆ ئەردەھوان نوسى و ناگادارى کردەوہ دەيەويت لەگەل ئەودا شەر بکات و داواى لیدەکات شوينیک بۆ روبەرۋوبوونەوہ نامادە بکات. ئەردەھوان لەوہلامدا نووسى: لەکۆتايى مانگى مېئر لەدەشتى ھورموزگان چاوم بەتۆ دەکەويت. ئەردەشىر پېش کاتى ديارىکراو رۆشتە ئەوئ و خەندەقى ھەلکەند و پرى کرد لەناو و شوينى لەشکەرەگەى خۆى بەھيژ کرد. ئەردەھوان لەگەل پاشاي ئەرمەنيەکان ھاتە ئەوئ. ئەم دووانە لەسەر پاشايەتى دزايەتى يەکیان دەکرد بەلام ئىستا بۆ شەر کردن لەگەل ئەردەشىر يەکیان گرتبوو. شەر دەستى پیکرد و ئەوان پشتيان نا بەپشتى يەکەوہ و روبەروى وەستانەوہ بەشيوەيەک ئەمرۆ يەکیان شەرى لەگەل دەکرد و سبەى يەکيتيان. رۆژیک کەوادەى شەر لەگەل پاشاي ئەرمەنيەکان بوو، ئەردەشىر بەرگەى نەددگرت و رۆژیک کەوادەى شەر لەگەل ئەردوان بوو، ئەو بەرگەى نەددگرت. لەم کاتەدا ئەردەشىر لەگەل بابا پاشاي ئەرمەنيەکان پەيمانى ئاشتى بەست و داواى

لیک‌رد ده‌ست له‌و هه‌لگری‌ت تا بو شهر کردن له‌گه‌ل نه‌رده‌وان ده‌ستی کراوه بی‌ت. نه‌ونده‌ی نه‌خایاند نه‌رده‌شیر شکه‌ستی دا و به‌سه‌ر ولاته‌که‌ی نه‌ودا زال و بابا ملکه‌چی بوو. له‌م کاته‌وه نه‌رده‌شیریان به‌شاهه‌نشا یانی شای شاکان ناو‌برد.

دواتر رویکرده هه‌سه‌دان و ده‌ستی به‌سه‌ردا گرت. نه‌و کات رویکرده گێوه‌گان و نازهربایه‌جان و نه‌رمه‌نستان و موسل و ده‌روازه‌کانی نه‌و شوینانه‌ی به‌زوری شم‌شیر کرده‌وه. دوا‌ی موسل رۆشته سواد و گرتی و له‌سه‌ر قه‌راغ دیج‌له به‌رام‌به‌ر به‌تیسفون شاریکی دروست کرد که له‌رۆژه‌لاتی مه‌داینه و شاریکی رۆژناواییه. نه‌و به‌ناوی خۆی ناوی نا نه‌رده‌شیر. له‌سواد هاته نیسته‌خر و له‌ویوه رۆشته سیستان و دواتر گورگان و نه‌وسا نه‌یشابوور، مه‌رو، به‌لخ و خواره‌زم. له‌وی هاته فارس و له‌گور مایه‌وه. لی‌ره‌بوو نامه‌ی پاشاکانی کوسان و توران و مه‌کرانی به‌ده‌ست گه‌شت و هه‌موویان ملکه‌چی خۆیان نیشاندا.

دواتر له‌گور به‌ره‌و به‌حه‌رین رۆشت و پاشای نه‌وی ناچار بوو خۆی له‌دیواری قه‌لاکه‌وه فری‌دات. نه‌وسا گه‌رایه‌وه بو مه‌داین و له‌ژیانی خۆیدا تاجی به‌خشی به‌که‌ره‌که‌ی خۆی شاپوور. نه‌و هه‌شت شاری دروست کرد: خه‌ت له‌به‌حه‌رمین، بی‌ه‌رسیر له‌به‌رام‌به‌ر مه‌داین که‌ناوه‌که‌ی له‌ناوی خۆی وه‌رگیراوه و به‌نه‌رده‌شیر ناو‌ده‌برا و دواتر بو بی‌ه‌رسیر کورته‌بوویه‌وه. نه‌رده‌شیره که‌شاری فه‌روزنا‌باده و عضد الدوله کوری بوویه نه‌م ناوه‌ی لی‌نا. هه‌روه‌ها شاری نه‌رده‌شیر له‌کرمان که‌دواتر بو ناوی بو‌ردشیر گۆرا. به‌هه‌مه‌نی نه‌رده‌شیر له‌قه‌راغ دیج‌له له‌نزیک‌ی به‌سه‌ره که به‌سه‌رمیه‌گان به‌به‌همه‌ن شیر ناوی ده‌به‌ن، فوراتی میسان، رامه‌ورمۆز له‌خوزستان، سوق ال‌ه‌واز (بازاری نه‌ه‌واز) و بوودم‌ری نه‌رده‌شیر که‌هه‌مان خه‌رمیه و نه‌مانه هه‌مووی نو شارن.

نه‌رده‌شیر به‌رده‌موام سه‌رکه‌وتوو و راست کردار بوو و هیچ کات نالا‌که‌ی ژیر نه‌که‌وت و دانه‌گیرا. چه‌ندین شاری بنیات نا و پایه‌گان و پی‌گه‌گان و بنه‌ماکانی فه‌رمان‌ره‌وایی ولات و فه‌رمانده‌یی له‌شکر و پیشه‌وه‌ران و نایینی ساماندا و شاره‌کانی ناو‌دان کرده‌وه.

رۇژگارى پاشايەتى ئەۋ لەۋ كاتەۋەى نەردەۋانى كۈشت، چۈاردە سال يا بىست و چۈار سال بوو. كاتىك نەردەشیر بەسەر عىراقدا زالبوو، زۆربەى ھۆزە نىشتەجى بوۋەكان لەۋى ملكەجى ھەرمانەكانى نەبوون و مانەۋە لەۋلاتيان پەسەند نەكرد و لەم رۈۋە ھۆزى قوزاعە رۇشتنە شام بەلام دانىشتوانى نەنبار و حىرە ملكەجى بوون. ئەم دوو شاره لەسەردەمى بخت النسر دروست كرابوون. حىرە وئران و خەلكەكەى ھاتنە نەنبار. نەنبار بۇ ماۋدى پىنسىد و پەنجا سال (۵۵۰) ئاۋەدان بوو تا ئەۋى حىرە لەسەردەمى عەمرۇ كۆرى عودەى ئاۋەدان بوۋىەۋە و پىنسىد وسى چەند سال ئاۋەدان بوو تا ئەۋەى لەرۇژگارى نىسلامى شارى كوفە دروست كرا و نىسلامىەكان ھاتنە ئەۋى و لەۋى نىشتەجى بوون و مانەۋە.